

अथर्ववेद संहिता

॥ अथ प्रथमं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वाचस्पतिः । छन्द— १-३ अनुष्टुप्; ४ चतुष्पदाविराडुरोबृहती ।]

१. ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥ १ ॥
२. पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
वसौष्पते नि रमय मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ २ ॥
३. इहैवाभि वि तनूभे आर्त्नी इव ज्यया ।
वाचस्पतिर्नि यच्छतु मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ ३ ॥
४. उपहृतो वाचस्पतिरुपास्मान् वाचस्पतिर्ह्वयताम् ।
सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ॥ ४ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— चन्द्रमा और पर्जन्य । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्रिपदा विराट् गायत्री ।]

५. विद्या शरस्य पितरं पर्जन्यं भूरिधायसम् ।
विद्वो ष्वस्य मातरं पृथिवीं भूरिवर्षसम् ॥ १ ॥
६. ज्याके परि णो नमाश्मानं तन्वं कृधि ।
वीदुर्वरीयोऽरातीरप द्वेषास्या कृधि ॥ २ ॥
७. वृक्षं यद्वावः परिष्वजाना अनुस्फुरं शरमर्चन्त्युभुम् ।
शरुमस्मद् यावय दिद्युमिन्द्र ॥ ३ ॥
८. यथा द्यां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति तेर्जनम् ।
एवा रोगं चास्त्रावं चान्तस्तिष्ठतु मुञ्ज इत् ॥ ४ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ पर्जन्य, २ मित्र, ३ वरुण, ४ चन्द्र, ५ सूर्य । छन्द— अनुष्टुप्, १-५ पथ्यापंक्ति ।]

९. विद्या शरस्य पितरं पर्जन्यं शतवृष्यम् ।
तेना ते तन्वे ३ शं करं पृथिव्यां तै निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥ १ ॥
१०. विद्या शरस्य पितरं मित्रं शतवृष्यम् ।
तेना ते तन्वे ३ शं करं पृथिव्यां तै निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥ २ ॥
११. विद्या शरस्य पितरं वरुणं शतवृष्यम् ।
तेना ते तन्वे ३ शं करं पृथिव्यां तै निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥ ३ ॥
१२. विद्या शरस्य पितरं चन्द्रं शतवृष्यम् ।
तेना ते तन्वे ३ शं करं पृथिव्यां तै निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥ ४ ॥
१३. विद्या शरस्य पितरं सूर्यं शतवृष्यम् ।
तेना ते तन्वे ३ शं करं पृथिव्यां तै निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥ ५ ॥
१४. यदान्त्रेषु गवीन्योर्यद्वस्तावधि संश्रुतम् ।
एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ६ ॥
१५. प्र तै भिनदि मेहनं वत्रं वेशन्त्या इव ।

- एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥७॥
 १६. विषितं ते वस्तिबिलं समुद्रस्योदधेरिव ।
 एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥८॥
 १७. यथेषुका परापतदवसृष्टाधि धन्वनः ।
 एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥९॥

[सूक्त ४]

[ऋषि— सिन्धुद्वीप । देवता— अपानपात्, सोम और आपः देवता । छन्द— गायत्री, ४ पुरस्ताद् बृहती ।]

१८. अम्बयौ यन्त्यध्वाभिर्जामयो आध्वरीयताम् ।
 पृञ्चतीर्मधुना पर्यः ॥ १ ॥
 १९. अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह ।
 ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥ २ ॥
 २०. अपो देवीरूप ह्ये यत्र गावः पिबन्ति नः ।
 सिन्धुभ्यः कर्त्वी हविः ॥ ३ ॥
 २१. अप्स्वश्च न्तरमृतमप्सु भेषजम् ।
 अपामुत प्रशस्तभिरश्वा भवथ वाजिनो गावो भवथ वाजिनीः ॥ ४ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि—सिन्धुद्वीप । देवता— अपानपात्, सोम और आपः देवता । छन्द— गायत्री, ४ वर्धमाना गायत्री ।]

२२. आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।
 महे रणाय चक्षसे ॥ १ ॥
 २३. यो वः शिवर्तमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
 उशतीरिव मातरः ॥ २ ॥
 २४. तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षर्याय जिन्वथ ।
 आपो जनयथा च नः ॥ ३ ॥
 २५. ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् ।
 अपो याचामि भेषजम् ॥ ४ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि— सिन्धुद्वीप, कृति अथवा अथर्वा । देवता—अपानपात्, सोम और आपः देवता । छन्द— गायत्री, ४ पथ्यापंक्ति ।]

२६. शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये ।
 शं योर्भि स्तवन्तु नः ॥ १ ॥
 २७. अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा ।
 अग्निं च विश्वशाम्भुवम् ॥ २ ॥
 २८. आपः पृणीत भेषजं वरूथं तन्वे ३ मम ।
 ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥ ३ ॥
 २९. शं न आपो धन्वन्याः शम् सन्त्वनूप्याः ।
 शं नः खनित्रिमा आपः शम् याः कुम्भ आभृताः शिवा नः सन्तु वार्षिकीः ॥ ४ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि— चातन । देवता— अग्नि, ३ अग्नीन्द्रा । छन्द— अनुष्टुप्, ५ त्रिष्टुप् ।]

३०. स्तुवानमग्न आ वह यातुधानं किमीदिनम् ।

- त्वं हि देव वन्दितो हुन्ता दस्योर्बभूविथ ॥ १ ॥
३१. आज्यस्य परमेष्ठिञ्जातवेदस्तनूवशिन् ।
अग्ने तौलस्य प्राशान यातुधानान् वि लापय ॥ २ ॥
३२. वि लपन्तु यातुधाना अत्रिणो ये किमीदिनः ।
अथेदमग्ने नो हविरिन्द्रश्च प्रति हर्यतम् ॥ ३ ॥
३३. अग्निः पूर्वं आ रभतां प्रेन्द्रो नुदतु बाहुमान् ।
ब्रवीतु सर्वो यातुमान् अयमस्मीत्येत्य ॥ ४ ॥
३४. पश्याम ते वीर्यं जातवेदः प्र णो ब्रूहि यातुधानान् नृचक्षः ।
त्वया सर्वे परितप्ताः पुरस्तात् त आ र्यन्तु प्रब्रुवाणा उपेदम् ॥ ५ ॥
३५. आ रभस्व जातवेदोऽस्माकार्थाय जज्ञिषे ।
दूतो नो अग्ने भूत्वा यातुधानान् वि लापय ॥ ६ ॥
३६. त्वमग्ने यातुधानान्पबद्धा इहा वह ।
अथैषामिन्द्रो वज्रेणापि शीर्षाणि वृश्चतु ॥ ७ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि— चातन । देवता— बृहस्पति, अग्नीषोम, ३-४ अग्नि । छन्द— अनुष्टुप्, ४ बार्हतगर्भा त्रिष्टुप्]

३७. इदं हविर्यातुधानान् नदी फेनमिवा वहत् ।
य इदं स्त्री पुमानकरिह स स्तुवतां जनः ॥ १ ॥
३८. अयं स्तुवान आगमदिमं स्म प्रति हर्यत ।
बृहस्पते वशे लब्ध्वाग्नीषोमा वि विध्यतम् ॥ २ ॥
३९. यातुधानस्य सोमप जहि प्रजां नर्यस्व च ।
नि स्तुवानस्य पातय परमक्ष्युतावरम् ॥ ३ ॥
४०. यत्रैषामग्ने जनिमानि वेत्थ गुहां सतामत्रिणां जातवेदः ।
तांस्त्वं ब्रह्मणा वावृधानो जह्वेषां शततर्हमग्ने ॥ ४ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वसुगण, इन्द्र, पूषा, वरुण, मित्र, अग्नि, आदित्यगण, विश्वेदेवा, २ देवगण, सूर्य, अग्नि, हिरण्य, ३-४ अग्नि (जातवेदा) । छन्द— त्रिष्टुप्]

४१. अस्मिन् वसु वसवो धारयन्त्विन्द्रः पूषा वरुणो मित्रो अग्निः ।
इममादित्या उत विश्वे च देवा उत्तरस्मिञ्ज्योतिषि धारयन्तु ॥ १ ॥
४२. अस्य देवाः प्रदिशि ज्योतिरस्तु सूर्यो अग्निरुत वा हिरण्यम् ।
सपत्ना अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ २ ॥
४३. येनेन्द्राय सुमभरः पर्यास्युत्तमेन ब्रह्मणा जातवेदः ।
तेन त्वमग्ने इह वर्धयेमं सजातानां श्रेष्ठ्य आ धेह्येनम् ॥ ३ ॥
४४. ऐषां युज्जमुत वर्चो ददेऽहं रायस्पोषमुत चित्तान्यग्ने ।
सपत्ना अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ असुर, २-४ वरुण । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ ककुम्मती अनुष्टुप्, ४ अनुष्टुप्]

४५. अयं देवानामसुरो वि राजति वशा हि सत्या वरुणस्य राज्ञः ।
ततस्परि ब्रह्मणा शाशदान उग्रस्य मन्योरुदिमं नयामि ॥ १ ॥
४६. नमस्ते राजन् वरुणास्तु मन्यवे विश्वं ह्युग्र निचिकेषि दुग्धम् ।

सहस्रमन्यान् प्र सुवामि साकं शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥

४७. यदुवक्थानृतं जिह्वया वृजिनं बहु ।
राज्ञस्त्वा सत्यधर्मणो मुञ्चामि वरुणादहम् ॥ ३ ॥
४८. मुञ्चामि त्वा वैश्वानरादर्णवान् महत्स्परि ।
सजातानुग्रेहा वदु ब्रह्म चापं चिकीहि नः ॥ ४ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— पूषा, अर्यमा, वेधा, दिक्, देवगण । छन्द— पंक्ति, २ अनुष्टुप्, ३ चतुष्पदा उष्णिक्कार्भा ककुम्मती अनुष्टुप्, ४-६ पथ्यापंक्ति ।]

४९. वर्षट् ते पूषन्नस्मिन्सूतावर्यमा होता कृणोतु वेधाः ।
सिस्रतां नार्युतप्रजातां वि पर्वीणि जिहतां सूतवा उं ॥ १ ॥
५०. चतस्रो दिवः प्रदिशश्चतस्रो भूम्या उत ।
देवा गर्भं समैरयन् तं व्यूर्णुवन्तु सूतवे ॥ २ ॥
५१. सूषा व्यूर्णोतु वि योनिं हापयामसि ।
श्रथया सूषणे त्वमव त्वं बिष्कले सज ॥ ३ ॥
५२. नेवं मांसे न पीवसि नेवं मज्जस्वाहृतम् ।
अवैतु पृश्नि शेवलं शुनै जराय्वत्तवेऽव जरायु पद्यताम् ॥ ४ ॥
५३. वि तै भिनक्षि मेहनं वि योनिं वि ग्वीनिके ।
वि मातरं च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणाव जरायु पद्यताम् ॥ ५ ॥
५४. यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति पक्षिणः ।
एवा त्वं दशमास्य साकं जरायुणा पताव जरायु पद्यताम् ॥ ६ ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— यक्ष्मनाशन । छन्द— जगती, २-३ त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप् ।]

५५. जरायुजः प्रथम उस्त्रियो वृषा वातभ्रजा स्तनर्यन्नेति वृष्ट्या ।
स नो मृडाति तन्व ऋजुगो रुजन् य एकमोजस्त्रेधा विचक्रमे ॥ १ ॥
५६. अङ्गै अङ्गे शोचिषा शिश्रियाणं नमस्यन्तस्त्वा हविषा विधेम ।
अङ्कान्तसमङ्कान् हविषा विधेम यो अग्रभीत् पर्वीस्या ग्रभीता ॥ २ ॥
५७. मुञ्च शीर्षक्त्या उत कास एनं परुष्परुराविवेशा यो अस्य ।
यो अभ्रजा वातजा यश्च शुष्मो वनस्पतीन्सचतां पर्वतांश्च ॥ ३ ॥
५८. शं मे परस्मै गात्राय शमस्त्ववराय मे ।
शं मे चतुर्भ्यो अङ्गैभ्यः शमस्तु तन्वेऽ मम ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— विद्युत् । छन्द— अनुष्टुप्, ३ चतुष्पाद् विराट् जगती, ४ त्रिष्टुप् पराबृहतीगर्भा पंक्ति ।]

५९. नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयित्त्ववै ।
नमस्ते अस्त्वशर्मने येना दूडाशे अस्यसि ॥
६०. नमस्ते प्रवतो नपाद् यतस्तपः समूहसि ।
मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥ २ ॥
६१. प्रवतो नपान्नम एवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च कृष्णः ।
विद्य ते धाम परमं गुहा यत् समुद्रे अन्तर्निहितासि नाभिः ॥ ३ ॥
६२. यां त्वा देवा असृजन्त विश्व इषु कृण्वाना असनाय धृष्णुम् ।

सा नो मृड विदथे गृणाना तस्यै ते नमो'अस्तु देवि॥४॥

[सूक्त १४]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— वरुण अथवा यम । छन्द— १ ककुम्मती अनुष्टुप्, २, ४ अनुष्टुप्, ३ चतुष्पात् विराट् अनुष्टुप् ।]

६३. भर्गमस्या वचं आदिष्यधि वृक्षादेव स्रजम् ।
महाबुध्न इव पर्वतो ज्योक् पितृष्वास्ताम् ॥ १ ॥
६४. एषा ते राजन् कन्या वधूर्नि धूयतां यम ।
सा मातुर्बध्यतां गृहेऽथो भ्रातुरथो पितुः ॥ २ ॥
६५. एषा ते कुलपा राजन् तामु ते परि दक्षसि ।
ज्योक् पितृष्वासाता आ शीर्ष्णः समोप्यात् ॥ ३ ॥
६६. असितस्य ते ब्रह्मणा कश्यपस्य गर्यस्य च ।
अन्तःकोशमिव जामयोऽपि नह्यामि ते भगम् ॥ ४ ॥

[सूक्त १५]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सिन्धुसमूह (वाता, पतत्रिण पक्षी) । छन्द— अनुष्टुप्, १ भुरिक् बृहती, २ पथ्या पंक्ति ।]

६७. सं सं स्रवन्तु सिन्धवः सं वाताः सं पतत्रिणः ।
इमं यज्ञं प्रदिवो मे जुषन्तां संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ १ ॥
६८. इहैव हवमा यात म इह संस्रावणा उतेमं वर्धयता गिरः ।
इहैतु सर्वो यः पशुरस्मिन् तिष्ठतु या रयिः ॥ २ ॥
६९. ये नदीनां संस्रवन्त्युत्सासः सदमक्षिताः ।
तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि ॥ ३ ॥
७०. ये सर्षिषः संस्रवन्ति क्षीरस्य चोदकस्य च ।
तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि ॥ ४ ॥

[सूक्त १६]

[ऋषि— चातन । देवता— अग्नि, इन्द्र, वरुण (३-४ दधत्य सीस) । छन्द— अनुष्टुप्, ४ ककुम्मती अनुष्टुप् ।]

७१. ये ऽमावास्यां३ रात्रिमुदस्थुर्त्राजमत्रिणः ।
अग्निस्तुरीयो यातुहा सो अस्मभ्यमधि ब्रवत् ॥ १ ॥
७२. सीसायाध्याह वरुणः सीसायाग्निरुपावति ।
सीसं म इन्द्रः प्रायच्छत् तदङ्ग यातुचातनम् ॥ २ ॥
७३. इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्रिणः ।
अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ॥ ३ ॥
७४. यदि नो गां हंसि यद्यश्चं यदि पूरुषम् ।
तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोऽसो अवीरहा ॥ ४ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— योषित्, लोहितवासस, हिरा । छन्द— अनुष्टुप्, १ भुरिक् अनुष्टुप्, ४ त्रिपदार्षी गायत्री ।]

७५. अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः ।
अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ॥ १ ॥
७६. तिष्ठावरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।
कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिद्- धमनिर्मही ॥ २ ॥
७७. शतस्य धमनीनां सहस्रस्य हिराणाम् ।

अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत ॥ ३ ॥

७८. परि वः सिकतावती धनूर्बृहत्यक्रमीत् ।
तिष्ठतेलयता सु कम् ॥ ४ ॥

[सूक्त १८]

[ऋषि— द्रविणोदा । देवता— विनायक । छन्द— १ उपरिष्ठाद् विराट् बृहती, २ निचृत् जगती, ३ विराट् आस्तारपंक्ति त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप् ।]

७९. निर्लक्ष्यं ललाम्यं१ निररातिं सुवामसि ।
अथ या भद्रा तानि नः प्रजाया अरातिं नयामसि ॥ १ ॥
८०. निरराणि सविता साविषक् पदोर्निर्हस्तयोर्वरुणो मित्रो अर्यमा ।
निस्मभ्यमनुमती रराणां प्रेमां देवा असाविषुः सौभगाय ॥ २ ॥
८१. यत्त आत्मनि तुन्वां घोरमस्ति यद्वा केशेषु प्रतिचक्षणे वा ।
सर्वं तद् वाचापं हन्मो वयं देवस्त्वा सविता सूदयतु ॥ ३ ॥
८२. रिश्यपदीं वृषदतीं गोषेधां विधुमामुत ।
विलीढ्यं ललाम्यं१ ता अस्मन्नाशयामसि ॥ ४ ॥

[सूक्त १९]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— ईश्वर (१ इन्द्र, २ मनुष्यों के बाण, ३ रुद्र, ४ विश्वेदेवा) । छन्द— अनुष्टुप्, २ पुरस्ताद् बृहती, ३ पथ्या पंक्ति ।]

८३. मा नो विदन् विव्याधिनो मो अभिव्याधिनो विदन् ।
आराच्छर्व्या अस्मद्विषूचीरिन्द्र पातय ॥ १ ॥
८४. विष्वञ्चो अस्मच्छरवः पतन्तु ये अस्ता ये चास्याः ।
दैवीर्मनुष्येषवो ममामित्रान् वि विध्यत ॥ २ ॥
८५. यो नः स्वो यो अरणः सजात उत निष्ट्यो यो अस्माँ अभिदासति ।
रुद्रः शरव्य यैतान् ममामित्रान् वि विध्यतु ॥ ३ ॥
८६. यः सपत्नो योऽसपत्नो यश्च द्विषञ्छपाति नः ।
देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥ ४ ॥

[सूक्त २०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ सोम, मरुद्गण, २ मित्रावरुण, ३ वरुण, ४ इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप्, १ त्रिष्टुप् ।]

८७. अदारसृद् भवतु देव सोमास्मिन् यज्ञे मरुता मृडता नः ।
मा नो विददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद् वृजिना द्वेष्या या ॥ १ ॥
८८. यो अद्य सेन्यो वधोऽघायूनामुदीरते ।
युवं तं मित्रावरुणावस्मद् यावयतं परि ॥ २ ॥
८९. इतश्च यदमुतश्च यद् वधं वरुण यावय ।
वि महच्छर्म१ यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥
९०. शास इत्था म्हाँ अस्यमित्रसाहो अस्तुतः ।
न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदाचन ।

[सूक्त २१]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप् ।]

९१. स्वस्तिदा विशां पतिर्वृत्रहा विमृधो वृशी ।
वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमपा अभयङ्करः ॥ १ ॥
९२. वि न इन्द्र मृधो१ जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।

- अधमं गमया तमो यो अस्माँ अभिदासति ॥ २ ॥
 ९३. वि रक्षो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनू रुज ।
 वि मन्युमिन्द्र वृत्रहन्नमित्रस्याभिदासतः ॥ ३ ॥
 ९४. अपेन्द्र द्विषतो मनोऽप जिज्यासतो वृधम् ।
 वि महच्छर्मयच्छ वरीयो यावया वृधम्

[सूक्त २२]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— सूर्य, हरिमा और हद्रोग । छन्द— अनुष्टुप् ।]

९५. अनु सूर्यमुदयतां हृद्योतो हरिमा च ते ।
 गो रोहितस्य वर्णेन तेन त्वा परि'दध्मसि ॥ १ ॥
 ९६. परि' त्वा रोहितैर्वर्णेर्दीर्घायुत्वार्य दध्मसि ।
 यथायमरपा असदथो अहरितो भुवत् ॥ २ ॥
 ९७. या रोहिणीदेवत्या ३ गावो या उत रोहिणीः ।
 रूपंरूपं वयोवयस्ताभिष्ट्वा परि'दध्मसि ॥ ३ ॥
 ९८. शुकैषु ते हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि ।
 अथो हारिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि ॥ ४ ॥

[सूक्त २३]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— असिक्नी वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप् ।]

९९. नक्तंजातास्योषधे रामे कृष्णे असिक्नि च ।
 इदं रजनि रजय किलासं पलितं च यत् ॥ १ ॥
 १००. किलासं च पलितं च निरितो नाशया पृषत् ।
 आ त्वा स्वो विशतां वर्णः परां शुक्लानि पातय ॥ २ ॥
 १०१. असितं ते प्रलयनमास्थानमसितं तव ।
 असिक्न्यस्योषधे निरितो नाशया पृषत् ॥ ३ ॥
 १०२. अस्थिजस्य किलासस्य तनूजस्य च यत् त्वचि ।
 दूर्ष्या कृतस्य ब्रह्मणा लक्ष्मं श्वेतमनीनशम् ॥ ४ ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— आसुरी वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप्, २ निचृत् पथ्या पंक्ति ।]

१०३. सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिथ ।
 तदासुरी युधा जिता रूपं चक्रे वनस्पतीन् ॥ १ ॥
 १०४. आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनार्शनम् ।
 अनीनशत् किलासं सरूपामकर्त् त्वचम् ॥ २ ॥
 १०५. सरूपा नाम ते माता सरूपो नाम ते पिता ।
 सरूपकृत् त्वमौषधे सा सरूपमिदं कृधि ॥ ३ ॥
 १०६. श्यामा सरूपपङ्करीणी पृथिव्या अध्युद्धता ।
 इदमू षु प्र साधय पुना रूपाणि कल्पय ॥ ४ ॥

[सूक्त २५]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा देवता— यक्षमनाशन अग्नि । छन्द— १ त्रिष्टुप्, २-३ विराट्गर्भा त्रिष्टुप्, ४ पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप् ।]

१०७. यद्ग्निरापो अदहत् प्रविश्य यत्राकृण्वन् धर्मधृतो नमांसि ।

- तत्र त आहुः परमं जनित्रं स नः संविद्वान् परि'वृङ्ग्धि तक्मन्॥ १ ॥
 १०८. यद्यर्चिर्यदि वासिं शोचिः शकल्येषि यदि वा ते जनित्रम् ।
 ह्रुडुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान् परि'वृङ्ग्धि तक्मन्॥ २ ॥
 १०९. यदि शोको यदि वाभिशोको यदि वा राज्ञो वरुणास्यासि पुत्रः ।
 ह्रुडुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान् परि'वृङ्ग्धि तक्मन्॥ ३ ॥
 ११०. नमः शीतार्य तक्मने नमो'रुरार्य शोचिषे कृणोमि ।
 यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने॥ ४ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— १ देवा, २ इन्द्र, भग, सविता, ३-४ मरुद्गण । छन्द— गायत्री, २ एकावसाना त्रिपदा साम्नी त्रिष्टुप्, ४ एकावसाना पादनिचृत् गायत्री ।]

१११. आरे'इसावस्मदस्तु हेतिर्देवासो असत् ।
 आरे अश्मा यमस्यथ॥ १ ॥
 ११२. सखासावस्मभ्यमस्तु रातिः सखेन्द्रो भगः सविता चित्रराधाः ॥ २ ॥
 ११३. यूयं नः प्रवतो नपान्मरुतः सूर्यत्वचसः ।
 शर्म'यच्छाथ सप्रथाः ॥ ३ ॥
 ११४. सुषूदत मृडत मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेभ्यस्कृधि॥ ४ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— चन्द्रमा और इन्द्राणी । छन्द— अनुष्टुप्, १ पथ्या पंक्ति ।]

११५. अमूः पारे पृदाक्वस्त्रिषप्ता निर्जरायवः ।
 तासां जरायुभिर्वयमक्ष्या'इवपि व्ययामस्यघ्रायोः परिपन्थिनः ॥ १ ॥
 ११६. विष्वेत्तु कृन्तती पिनाकमिव बिभ्रती ।
 विष्वक् पुनर्भुवा मनोऽसमृद्धा अघ्रायवः ।
 ११७. न बहवः समशकन् नार्भका अभि दाधृषुः ।
 वेणोरद्रा इवाभितोऽसमृद्धा अघ्रायवः ।
 ११८. प्रेत'पादौ प्र स्फुरतं वहतं पृणतो गृहान् ।
 इन्द्राण्येतु प्रथमाजीतामुषिता पुरः ॥ ४ ॥

[सूक्त २८]

[ऋषि— चातन । देवता— १-२ अग्नि, ३-४ यातुधानी । छन्द— अनुष्टुप्, ३ विराट् पथ्याबृहती, ४ पथ्या पंक्ति ।]

११९. उप प्रागाद् देवो अग्नी रक्षोहामीवचातनः ।
 दहन्नप द्वयाविनो यातुधानान् किमीदिनः ॥ १ ॥
 १२०. प्रति दह यातुधानान् प्रति देव किमीदिनः ।
 प्रतीची' कृष्णवर्तने सं दह यातुधान्यः ॥ २ ॥
 १२१. या शशाप शर्पनेन याघं मूरमादधे ।
 या रसस्य हरणाय जातमारिभे तोकर्मत्तु सा ॥ ३ ॥
 १२२. पुत्रमत्तु यातुधानीः स्वसारमुत नप्त्यम् ।
 अर्धा मिथो विकेश्यो'इ वि घ्नतां यातुधान्यो'इ वि तृह्यन्तामराय्यः ॥ ४ ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि— वसिष्ठ । देवता— अभीवर्तमणि, ब्रह्मणस्पति । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१२३. अ॒भीव॑र्तेन॒ मणि॒ना येनेन्द्रो॑ अ॒भिवा॑वृधे ।
तेना॒स्मान् ब्र॑ह्मणस्पतेऽभि॒ राष्ट्राय॑ वर्धय ॥ १ ॥
१२४. अ॒भिवृ॑त्य॒ सपत्नान॑भि या नो अ॒रातयः॑ ।
अ॒भि पृ॑तन्त्यन्तं॑ तिष्ठा॒भि यो नो॑ दुर॒स्यति॑ ॥ २ ॥
१२५. अ॒भि त्वा॑ देवः स॒विता॑भि सोमो॑ अवीवृधत् ।
अ॒भि त्वा॑ विश्वा॒ भूतान्य॑भीव॒तो यथा॑संसि ॥ ३ ॥
१२६. अ॒भीव॑तो॒ अभि॑भवः स॒पत्न॑क्षयणो म॒णिः ।
रा॒ष्ट्राय॑ मह्यं॑ ब॒ध्यतां॑ स॒पत्ने॑भ्यः परा॒भुवे॑ ॥ ४ ॥
१२७. उ॒दसौ॑ सूर्यो॑ अगा॒दुदि॑दं मा॒मकं॑ वचः ।
यथा॑हं शत्रुहोऽसान्यस॒पत्नः॑ स॒पत्न॑हा ॥ ५ ॥
१२८. स॒पत्न॑क्षयणो॒ वृषा॑भिरा॒ष्ट्रो विषा॑स॒हिः ।
यथा॑हमे॒षां वी॒राणां॑ वि॒राजा॑नि॒ जन॑स्य च ।

[सूक्त ३०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— विश्वेदेवा । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ शाक्वरगर्भा विराट् जगती]

१२९. विश्वे॑ देवा॒ वस॑वो रक्ष॒तेम॑मु॒तादि॑त्या जागृ॒त यूय॑मस्मिन् ।
मेमं॑ सना॒भिरु॑त वा॒न्यना॑भि॒मेमं॑ प्रा॒पत् पौरु॑षेयो वृधो यः ॥ १ ॥
१३०. ये वो॑ देवाः पि॒तरो॑ ये च पु॒त्राः स॑चे॒तसो॑ मे शृणु॒तेद॑मुक्तम् ।
सर्वे॑भ्यो वः परि॑ ददा॒म्येतं॑ स्व॒स्त्ये नं॑ ज॒रसै॑ वहाथ ॥ २ ॥
१३१. ये दे॒वा दि॒विष्ठा॑ ये पृथि॒व्यां ये अ॒न्तरि॑क्षु ओष॒धीषु॑ प॒शुष्व॑प्स्व॒शन्तः॑ ।
ते कृ॑णुत ज॒रस॑मायु॒रस्मै श॑तम॒न्यान् परि॑ वृणक्तु मृ॒त्यून् ॥ ३ ॥
१३२. येषां॑ प्रया॒जा उ॒त वा॑नुया॒जा हु॒तभा॑गा अ॒हुता॑दश्च देवाः ।
येषां॑ वः पञ्च॑ प्र॒दिशो॑ वि॒भक्ता॑स्तान् वो॒ अस्मै॑ स॒त्रस॑दः कृ॒णोमि॑ ॥ ४ ॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— आशापालाक वास्तोष्पतिगण । छन्द— अनुष्टुप्, ३ विराट् त्रिष्टुप्, ४ परानुष्टुप् त्रिष्टुप्]

१३३. आशा॑नामाशा॒पाले॑भ्यश्च॒तुभ्यो॑ अ॒मृतै॑भ्यः ।
इदं॑ भू॒तस्या॑ध्यक्षेभ्यो वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम् ॥ १ ॥
१३४. य आशा॑नामाशा॒पाला॑श्च॒त्वार॑ स्थ॒न देवाः॑ ।
ते नो॑ नि॒त्र॑त्याः पा॒शेभ्यो॑ मुञ्च॒तांह॑सोअ॒हसः॑ ॥ २ ॥
१३५. अ॒स्नाम॑स्त्वा ह॒विषा॑ यजा॒म्यश्लौ॑णस्त्वा घृ॒तेन॑ जुहोमि ।
य आशा॑नामाशा॒पाल॑स्तु॒रीयो॑ देवः स नः॑ सु॒भूत॑मेह वक्षत् ॥ ३ ॥
१३६. स्व॒स्ति मा॒त्र उ॒त पि॒त्रे नो॑ अस्तु स्व॒स्ति गो॑भ्यो जग॒ते पुरु॑षेभ्यः ।
विश्वं॑ सु॒भूतं॑ सु॒विद॑त्रं नो अस्तु ज्यो॒गेव॑ दृ॒शेम॑ सूर्य॑म् ॥ ४ ॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— द्यावापृथिवी । छन्द— अनुष्टुप्, २ ककुम्मती अनुष्टुप्]

१३७. इदं॑ ज॒नासो॑ वि॒दथ॑ महद् ब्रह्मं॑ वदिष्यति ।
न तत् पृथि॒व्यां नो॑ दि॒वि येन॑ प्रा॒णन्ति॑ वी॒रुधः॑ ॥ १ ॥
१३८. अ॒न्तरि॑क्ष आसां॑ स्था॒म श्रान्त॑सदा॒मिव॑ ।
आ॒स्थान॑म॒स्य भू॒तस्य॑ वि॒दुष्ट॑द् वे॒धसो॑ न वा ॥ २ ॥
१३९. यद् रो॑दसी॒ रेज॑माने॒ भूमि॑श्च निर॒तक्ष॑तम् ।

आर्द्रं तदद्य सर्वदा समुद्रस्यैव स्रोत्याः ॥

१४०. विश्वमन्यामभीवारं तदन्यस्यामधिश्रितम् ।
दिवे च विश्ववेदसे पृथिव्यै चाकरं नमः ॥ ४ ॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि— शन्ताति । देवता— चन्द्रमा और आपः । छन्द— त्रिष्टुप् ।]

१४१. हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः सविता यास्वग्निः ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ १ ॥
१४२. यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानुते अबृपश्यञ्जनानाम् ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ २ ॥
१४३. यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भुक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ३ ॥
१४४. शिवेन मां चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्वोप स्पृशत त्वचं मे ।
घृतश्रुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ४ ॥

[सूक्त ३४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— मधुवनस्पति । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१४५. इयं वीरुन्मधुजाता मधुना त्वा खनामसि ।
मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि ॥ १ ॥
१४६. जिह्वाया अग्रे मधु मे जिह्वामूले मधूलकम् ।
ममेदह क्रतावसो मम चित्तमुपार्यसि ॥ २ ॥
१४७. मधुमन्मे निक्रमणं मधुमन्मे परार्यणम् ।
वाचा वदामि मधुमद् भूयासं मधुसन्दृशः ॥ ३ ॥
१४८. मधौरस्मि मधुतरो मधुघ्नान्मधुमत्तरः ।
मामित् किल त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ॥ ४ ॥
१४९. परिं त्वा परित्तनुनेक्षुणागामविद्विषे ।
यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः ॥ ५ ॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— हिरण्य, इन्द्राग्नी याविश्वेदेवा । छन्द— जगती, ४ अनुष्टुप्गर्भा चतुष्पदा त्रिष्टुप् ।]

१५०. यदाबध्नन् दाक्षायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमानाः ।
तत् तै बध्नाम्यार्युषे वर्चसि बलाय दीर्घायुत्वार्यं शतशारदाय ॥ १ ॥
१५१. नैनं रक्षांसि न पिशाचाः सहन्ते देवानामोर्जः प्रथमजं ह्येत्तत् ।
यो बिभर्ति दाक्षायणं हिरण्यं स जीवेषु कृणुते दीर्घमार्युः ॥ २ ॥
१५२. अपां तेजो ज्योतिरोजो बलं च वनस्पतीनामुत वीर्याणि ।
इन्द्रइवेन्द्रियाण्यधि धारयामो अस्मिन् तद् दक्षमाणो बिभर्द्धिरण्यम् ॥ ३ ॥
१५३. समानां मांसामृतुभिष्ट्वा वयं संवत्सरस्य पर्यसा पिपर्मि ।
इन्द्राग्नी विश्वे देवास्तेऽनु मन्यन्तामहणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ इति प्रथमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ द्वितीयं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि— वेन । देवता— ब्रह्मात्मा । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ जगती ।]

१५४. वेनस्तत् पश्यत् परमं गुहा यद् यत्र विश्वं भवत्येकरूपम् ।
इदं पृथ्विरदुहज्जायमानाः स्वर्विदो अभ्यनूषत त्राः ॥ १ ॥
१५५. प्र तद् वौचेदमृतस्य विद्वान् गन्धर्वो धाम परमं गुहा यत् ।
त्रीणि पदानि निहिता गुहास्य यस्तानि वेद स पितृष्वितासत् ॥ २ ॥
१५६. स नः पिता जनिता स उत बन्धुर्धामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
यो देवानां नामध एक एव तं संप्रश्नं भुवना यन्ति सर्वा ॥ ३ ॥
१५७. परि द्यावापृथिवी सद्य आयमुपातिष्ठे प्रथमजामृतस्य ।
वाचमिव वक्तारि भुवनेष्ठा धास्युरेष नन्वेरुषो अग्निः ॥ ४ ॥
१५८. परि विश्वा भुवनान्यायमृतस्य तन्तुं विततं दृशे कम् ।
यत्र देवा अमृतमानशानाः समाने योनावध्यैर्यन्त ॥ ५ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि— मातृनामा । देवता— गन्धर्व - अप्सरा समूह । छन्द— त्रिष्टुप्, १ विराट् जगती]

१५९. दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यो विक्ष्वीड्यः ।
तं त्वा यौमि ब्रह्मणा दिव्य देव नमस्ते अस्तु दिवि तै सधस्थम् ॥ १ ॥
१६०. दिवि स्पृष्टो यजतः सूर्यत्वगवयाता हरसो दैव्यस्य ।
मृडाद् गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यः सुशेवाः ॥ २ ॥
१६१. अनवद्याभिः समु जग्म आभिरप्सरास्वपि गन्धर्व आसीत् ।
समुद्र आसां सदनं म आहुर्यतः सद्य आ च परा च यन्ति ॥ ३ ॥
१६२. अभ्रिये दिद्युन्नक्षत्रिये या विश्वावसुं गन्धर्वं सचध्वे ।
ताभ्यो वो देवीर्नम इत् कृणोमि ॥ ४ ॥
१६३. याः क्लन्दास्तमिषीचयोऽक्षकामा मनोमुहः ।
ताभ्यो गन्धर्वपत्नीभ्योऽप्सराभ्योऽकरं नमः ॥ ५ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि— अङ्गिरा । देवता— भैषज्य, आयु, धन्वन्तरि । छन्द— अनुष्टुप्, ६ त्रिपात् स्वराट् उपरिष्ठात् महाबृहती ।]

१६४. अदो यदवधावत्यवत्कमधि पर्वतात् ।
तत्तै कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथाससि ॥ १ ॥
१६५. आदङ्गा कुविदङ्गा शतं या भेषजानि ते ।
तेषामसि त्वमुत्तममनास्त्रावमरौगणम् ॥ २ ॥
१६६. नीचैः खनन्त्यसुरा अरुस्त्राणमिदं महत् ।
तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥ ३ ॥
१६७. उपजीका उद्धरन्ति समुद्रादधि भेषजम् ।
तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमशीशमत् ॥ ४ ॥
१६८. अरुस्त्राणमिदं महत् पृथिव्या अध्युद्भृतम् ।
तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥ ५ ॥
१६९. शं नो भवन्त्वप ओषधयः शिवाः ।

इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षस आराद् विसृष्टा इषवः पतन्तु रक्षसाम् ॥ ६ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— चन्द्रमा अथवा जङ्गिड । छन्द— अनुष्टुप्, १ विराट् प्रस्तारपंक्ति ।]

१७०. दीर्घायुत्वार्य बृहते रणायारिष्यन्तो दक्षमाणाः सदैव ।
मणिं विष्कन्धदूषणं जङ्गिडं बिभ्रमो वयम् ॥ १ ॥
१७१. जङ्गिडो जम्भाद् विश्राद् विष्कन्धादभिशोचनात् ।
मणिः सहस्रवीर्यः परिणः पातु विश्वतः ॥ २ ॥
१७२. अयं विष्कन्धं सहतेऽयं बाधते अत्रिणः ।
अयं नो विश्वभेषजो जङ्गिडः पात्वंहसः ।
१७३. देवैर्दत्तेन मणिना जङ्गिडेन मयोभुवा ।
विष्कन्धं सर्वा रक्षासि व्यायामे संहामहे ॥ ४ ॥
१७४. शणश्च मा जङ्गिडश्च विष्कन्धादभि रक्षताम् ।
अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसैभ्यः ॥ ५ ॥
१७५. कृत्यादूर्षिरयं मणिरथो अरातिदूर्षिः ।
अथो सहस्वाजङ्गिडः प्र ण आयूषि तारिषत् ॥ ६ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि— भृगु आथर्वण । देवता— इन्द्र । छन्द— त्रिष्टुप्, १ निचृत् उपरिष्ठात् बृहती, २ विराट् उपरिष्ठात् बंती, ३ विराट् पथ्या बृहती, ४ पुरोविराट् जगती ।]

१७६. इन्द्र जुषस्व प्र वहा याहि शूर हरिभ्याम् ।
पिबा सुतस्य मतेरिह मधोश्चकानश्चारुर्मदाय ॥ १ ॥
१७७. इन्द्र जठरं नव्यो न पृणस्व मधोर्दिवो न ।
अस्य सुतस्य स्वर्णोप त्वा मदाः सुवाचो अगुः ॥ २ ॥
१७८. इन्द्रस्तुराषाण्मित्रो वृत्रं यो जघान यतीर्न ।
बिभेद वलं भृगुर्न ससहे शत्रून् मदे सोमस्या ॥ ३ ॥
१७९. आ त्वा विशन्तु सुतास इन्द्र पृणस्व कुक्षी विङ्कि शक्र धियेहा नः ।
श्रुधी हवं गिरो मे जुषस्वेन्द्र स्वयुग्भिर्मत्स्वेह महे रणाय ॥ ४ ॥
१८०. इन्द्रस्य नु प्रा वोचं वीर्याणि यानि चकार प्रथमानि वज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्तर्दु प्र वक्षणा अभिनत् पर्वतानाम् ॥ ५ ॥
१८१. अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वयं ततक्ष ।
वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जगुरापः ॥ ६ ॥
१८२. वृषायमाणो अवृणीत् सोमं त्रिकटुकेष्वपिबत् सुतस्य ।
आ सार्यकं मघवाद्दत्त वज्रमहन्नेनं प्रथमजामहीनाम् ॥ ७ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि— शौनक । देवता— अग्नि । छन्द— त्रिष्टुप्, ४ चतुष्पदार्षी पङ्क्ति, ५ विराट् प्रस्तारपङ्क्ति ।]

१८३. समास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या ।
सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥ १ ॥
१८४. सं चेध्यस्वाग्ने प्र च वर्धयेममुच्च तिष्ठ महते सौभगाय ।
मा तै रिषन्नपसत्तारो अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये ॥ २ ॥
१८५. त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने संवरणे भवानः ।

- सपत्नहागने अभिमातिजिद् भव् स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् ॥ ३ ॥
 १८६. क्षत्रेणाग्ने स्वेन् सं रभस्व मित्रेणाग्ने मित्रधा र्यतस्व ।
 सजातानां मध्यमेष्ठा राज्ञामग्ने विहव्यो दीदिहीह ॥ ४ ॥
 १८७. अति निहो अति सृधोऽत्यचितीरति द्विषः ।
 विश्वा ह्यग्ने दुरिता तर त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयि दाः ॥ ५ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि—अथर्वा । देवता—भैषज्य, आयु, वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप्, १ भुरिगनुष्टुप्, ४ विराडुपरिष्टाद् बृहती ।]

१८८. अषद्विष्टा देवजाता वीरुच्छपथयोपनी ।
 आपो मलमिव प्राणैक्षीत् सर्वान् मच्छपथाँ अधि ॥ १ ॥
 १८९. यश्च सापत्नः शपथो जाभ्याः शपथश्च यः ।
 ब्रह्मा यन्मन्युतः शपात् सर्वं तन्नो अधस्पदम् ॥ २ ॥
 १९०. द्विवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युत्ततम् ।
 तेन सहस्रकाण्डेन परिणः पाहि विश्वतः ॥ ३ ॥
 १९१. परि मां परिमे प्रजां परिणः पाहि यद् धर्मम् ।
 अरातिर्नो मा तारीन्मा नस्तारिषुरभिमातयः ॥ ४ ॥
 १९२. शप्तारमेतु शपथो यः सुहार्तेन नः सह ।
 चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दः पृथीरपि शृणीमसि ॥ ५ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— वनस्पति, यक्षमनाशन । छन्द— अनुष्टुप्, ३ पथ्यापङ्क्ति, ४ विराट् अनुष्टुप्, ५ निचृत् पथ्यापङ्क्ति ।]

१९३. उदगातां भर्गवती विचृतौ नाम तारके ।
 वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामधुमं पाशमुत्तमम् ॥ १ ॥
 १९४. अपेयं रात्र्युच्छत्वपौच्छन्त्वभिकृत्वरीः ।
 वीरुत् क्षेत्रियनाशन्यर्ष क्षेत्रियमुच्छतु ॥ २ ॥
 १९५. बभ्रोरजुर्नकाण्डस्य यवस्य ते पलाल्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या ।
 वीरुत् क्षेत्रियनाशन्यर्ष क्षेत्रियमुच्छतु ॥ ३ ॥
 १९६. नर्मस्ते लाङ्गलेभ्यो नर्म ईषायुगेभ्यः ।
 वीरुत् क्षेत्रियनाशन्यर्ष क्षेत्रियमुच्छतु ॥ ४ ॥
 १९७. नर्मः सनिस्त्रसाक्षेभ्यो नर्मः संदेश्येभ्यो नमः क्षेत्रस्य पतये ।
 वीरुत् क्षेत्रियनाशन्यर्ष क्षेत्रियमुच्छतु ॥ ५ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— यक्षमनाशन, वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप्, १ विराट् प्रस्तारपङ्क्ति ।]

१९८. दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ग्राह्या अधि यैनं जग्राह पर्वसु ।
 अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय ॥ १ ॥
 १९९. आगादुदगादयं जीवानां व्रातमप्यगात् ।
 अभूदु पुत्राणां पिता नृणां च भर्गवत्तमः ॥ २ ॥
 २००. अधीतीरध्यगादयमधि जीवपुरा अगन् ।
 शतं ह्यस्य भिषजः सहस्रमुत वीरुधः ॥ ३ ॥
 २०१. देवास्ते चीतिमविदन् ब्रह्माण उत वीरुधः ।
 चीतिं ते विश्वे देवा अविदन् भूम्यामधि ॥ ४ ॥

२०२. यश्चकार स निष्करत् स एव सुभिषक्तमः ।
स एव तुभ्यं भेषजानि कृणवद् भिषजा शुचिः ॥५॥

[सूक्त १०]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा। देवता— १-८ द्यावापृथिवी, १ ब्रह्म, निऋति, २ आपोदेव, अग्नि (पूर्वपाद), सोम, ओषधि समूह (उत्तर पाद), ३ पूर्वपाद का वात, उत्तर पाद का चारों दिशाएँ, ४-८ वातपत्नी, सूर्य, यक्ष्म, निऋति। छन्द— सप्तपदा धृति, १ त्रिष्टुप्, २ सप्तपादष्टि, ६ सप्तपदा अत्यष्टि।]

२०३. क्षेत्रियात् त्वा निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १ ॥
२०४. शं तै अग्निः सहाद्विरस्तु शं सोमः सहौषधीभिः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ २ ॥
२०५. शं ते वातो अन्तरिक्षे वयो धृच्छं तै भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ३ ॥
२०६. इमा या देवीः प्रदिशश्चतस्रो वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ४ ॥
२०७. तासु त्वान्तर्जरस्या दधामि प्र यक्ष्म एतु निऋतिः पराचैः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ५ ॥
२०८. अमुक्था यक्ष्माद् दुरितादवद्वाद् दुहः पाशाद् ग्राह्याश्चोदमुक्थाः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ६ ॥
२०९. अहा अरातिमविदः स्योनमप्यभूभद्रे सुकृतस्य लोके ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ७ ॥
२१०. सूर्यमृतं तमसो ग्राह्या अधि देवा मुञ्चन्तौ असृजन्निरेणसः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निऋत्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ८ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि— शुक। देवता— कृत्यादूषण। छन्द— त्रिपदा परोष्णिक, १ चतुष्पदा विराट् गायत्री, ४ पिपीलिक मध्या निचृत् गायत्री।]

२११. दूष्या दूर्षिरसि हेत्या हेतिरसि मेन्या मेनिरसि ।
आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥ १ ॥
२१२. स्रक्तप्रोऽसि प्रतिसरोऽसि प्रत्यभिचरणोऽसि ।
आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥ २ ॥
२१३. प्रति तमभि चर् योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥ ३ ॥
२१४. सूरिरसि वर्चोधा असि तनूपानोऽसि ।
आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥ ४ ॥

२१५. शुक्रोऽसि भ्राजोऽसि स्वरसि ज्योतिरसि।
आप्नुहि श्रेयांसमतिं सुमं क्राम॥५॥

[सूक्त १२]

[ऋषि— भरद्वाज। देवता— १ द्यावापृथिवी, अन्तरिक्ष, २ देवगण, ३ इन्द्र, ४ आदित्यगण, वसुगण, पितर अङ्गिरस, ५ पितर सौम्य, ६ मरुद्गण, ब्रह्मद्विष्ट, ७ यमसादन (यमस्थान), ब्रह्म, ८ अग्नि। छन्द— त्रिष्टुप्, २ जगती, ७-८ अनुष्टुप्।]

२१६. द्यावापृथिवी उर्वं^१न्तरिक्षं क्षेत्रस्य पत्न्युरुगायोऽद्भुतः।
उतान्तरिक्षमुरु वातगोपं त इह तप्यन्तां मयि तप्यमाने॥ १॥
२१७. इदं देवाः शृणुत ये यज्ञिया स्थ भरद्वाजो महामुक्थानि शंसति।
पाशे स बद्धो दुरिते नि युज्यतां यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति॥ २॥
२१८. इदमिन्द्र शृणुहि सोमप यत् त्वा हृदा शोचता जोहवीमि।
वृश्चामि तं कुलिशेनेव वृक्षं यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति॥ ३॥
२१९. अशीतिभिस्त्सृभिः सामगेभिरादित्येभिर्वसुभिरङ्गिरोभिः।
इष्टापूर्तमवतु नः पितृणामामुं ददे हरसा दैव्येन॥ ४॥
२२०. द्यावापृथिवी अनु मा दीधीथां विश्वे देवासो अनु मा रंभध्वम्।
अङ्गिरसः पितरः सोम्यासः पापमार्त्तवपकामस्य कर्ता॥ ५॥
२२१. अतीव यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यो निन्दिषत् क्रियमाणम्।
तपूषि तस्मै^१वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषं द्यौरभिंसंतपाति॥ ६॥
२२२. सप्त प्राणानुष्टौ मन्यस्तांस्तै वृश्चामि ब्रह्मणा।
अयां यमस्य सादनमग्निदूतो अरंङ्कृतः॥ ७॥
२२३. आ दधामि ते पुदं समिद्धे जातवेदसि।
अग्निः शरीरं वेवेष्ट्वसुं वागपि गच्छतु॥ ८॥

[सूक्त १३]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— १ अग्नि, २-३ बृहस्पति, ४-५ आयु, विश्वेदेवा। छन्द— त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप्, ५ विराट् जगती।]

२२४. आयुर्दा अग्ने जरसं^१वृणानो घृतप्रतीको घृतपृष्ठो अग्ने।
घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं^१पितेव पुत्रानभि रक्षतादिमम्॥ १॥
२२५. परि^१धत्त धत्त नो वर्चसिमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमार्युः।
बृहस्पतिः प्रार्थच्छद् वासं एतत् सोमाय राज्ञे परिधातुवा उ॥ २॥
२२६. परीदं वासो अधिथाः स्वस्तयेऽभूर्गृष्टीनामभिशस्तिपा उ।
शतं च जीव शरदः पुरूची रायश्च पोषमुपसंव्ययस्व॥ ३॥
२२७. एह्यश्मानमा तिष्ठाश्मा भवतु ते तनूः।
कृण्वन्तु विश्वे देवा आयुष्टे शरदः शतम्॥ ४॥
२२८. यस्य ते वासः प्रथमवास्यं^१हरामुस्तं त्वा विश्वेऽवन्तु देवाः।
तं त्वा भ्रातरः सुवृधा वर्धमानमनु जायन्तां ब्रह्मवः सुजातम्॥ ५॥

[सूक्त १४]

[ऋषि— चातन। देवता— शालाग्नि। छन्द— अनुष्टुप्, २ भुरिक् अनुष्टुप्, ४ उपरिष्टाद् विराट् बृहती।]

२२९. निः सालां धृष्णुं धिषणमेकवाद्यां जिघत्स्वम्।
सर्वाश्चण्डस्य नृत्यो नाशर्यामः सदान्वाः॥ १॥
२३०. निर्वो^१गोष्ठादजामसि निरक्षान्निरुपानसात्।
निर्वो^१मगुन्द्या दुहितरो गृहेभ्यश्चातयामहे॥ २॥

२३१. असौ यो अधराद् गृहस्तत्र सन्त्वराय्यः ।
तत्र सेदिन्युच्यतु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥३॥
२३२. भूतपतिर्निर्जत्वन्द्रेतः सदान्वाः ।
गृहस्य बुध्न आसीनास्ता इन्द्रो वज्रेणाधि तिष्ठतु ॥४॥
२३३. यदि स्थ क्षेत्रियाणां यदि वा पुरुषेषिताः ।
यदि स्थ दस्युभ्यो जाता नश्यतेतः सदान्वाः ॥५॥
२३४. परि धामान्यासामाशुर्गाष्ठांमिवासरन् ।
अजैषु सर्वांनाजीन् वो नश्यतेतः सदान्वाः ॥६॥

[सूक्त १५]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— प्राण, अपान, आयु । छन्द— त्रिपाद् गायत्री ।]

२३५. यथा द्यौश्च पृथिवी च न बिभीतो न रिष्यतः ।
एवा मे प्राण मा बिभेः ॥ १ ॥
२३६. यथाहश्च रात्री च न बिभीतो न रिष्यतः ।
एवा मे प्राण मा बिभेः ॥ २ ॥
२३७. यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च न बिभीतो न रिष्यतः ।
एवा मे प्राण मा बिभेः ॥ ३ ॥
२३८. यथा ब्रह्म च क्षत्रं च न बिभीतो न रिष्यतः ।
एवा मे प्राण मा बिभेः ॥ ४ ॥
२३९. यथा सत्यं चानृतं च न बिभीतो न रिष्यतः ।
एवा मे प्राण मा बिभेः ॥ ५ ॥
२४०. यथा भूतं च भव्यं च न बिभीतो न रिष्यतः ।
एवा मे प्राण मा बिभेः ॥ ६ ॥

[सूक्त १६]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— प्राण, अपान, आयु । छन्द— १,३ एकपदासुरी त्रिष्टुप्, २ एकपदासुरी उष्णिक्, ४-५ द्विपदासुरी गायत्री ।]

२४१. प्राणापानौ मृत्योर्मापातं स्वाहा ॥ १ ॥
२४२. द्यावापृथिवी उपश्रुत्या मा पातं स्वाहा ॥ २ ॥
२४३. सूर्यं चक्षुषा मा पाहि स्वाहा ॥ ३ ॥
२४४. अग्ने वैश्वानर विश्वैर्मा देवैः पाहि स्वाहा ॥ ४ ॥
२४५. विश्वम्भर विश्वेन मा भरसा पाहि स्वाहा ॥ ५ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— प्राण, अपान, आयु । छन्द— एकपदासुरी त्रिष्टुप्, ७ आसुरी उष्णिक् ।]

२४६. ओजोऽस्योजो मे दाः स्वाहा ॥ १ ॥
२४७. सहोऽसि सहो मे दाः स्वाहा ॥ २ ॥
२४८. बलमसि बलं मे दाः स्वाहा ॥ ३ ॥
२४९. आयुरस्यायुर्मे दाः स्वाहा ॥ ४ ॥
२५०. श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा ॥ ५ ॥
२५१. चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा ॥ ६ ॥
२५२. परिपाणमसि परिपाणं मे दाः स्वाहा ॥ ७ ॥

[सूक्त १८]

[ऋषि— चातन। देवता— अग्नि। छन्द— द्विपदा साम्नी बृहती।]

२५३. भ्रातृव्यक्षयणमसि भ्रातृव्यचातनं मे दाः स्वाहा॥१॥
२५४. सपत्नक्षयणमसि सपत्नचातनं मे दाः स्वाहा॥२॥
२५५. अरायक्षयणमस्यरायचातनं मे दाः स्वाहा॥३॥
२५६. पिशाचक्षयणमसि पिशाचचातनं मे दाः स्वाहा॥४॥
२५७. सदान्वाक्षयणमसि सदान्वाचातनं मे दाः स्वाहा॥५॥

[सूक्त १९]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— अग्नि। छन्द— एकावसाना निचृत् विषमा त्रिपदा गायत्री, ५ एकावसाना भुरिक् विषमा त्रिपदा गायत्री।]

२५८. अग्ने यत् ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥१॥
२५९. अग्ने यत् ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥२॥
२६०. अग्ने यत् तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चं यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥३॥
२६१. अग्ने यत् ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥४॥
२६२. अग्ने यत् ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥५॥

[सूक्त २०]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— वायु। छन्द— एकावसाना निचृत् विषमा त्रिपदागायत्री, ५ भुरिक् विषमा त्रिपदागायत्री]

२६३. वायो यत् ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः :॥१॥
२६४. वायो यत् ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥२॥
२६५. वायो यत् तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चं यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥३॥
२६६. वायो यत् ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥४॥
२६७. वायो यत् ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥५॥

[सूक्त २१]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— सूर्य। छन्द— एकावसाना निचृत् विषमा त्रिपदागायत्री, ५ भुरिक् विषमा त्रिपदागायत्री]

२६८. सूर्य यत् ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥१॥
२६९. सूर्य यत् ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥२॥
२७०. सूर्य यत् तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चं यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥३॥
२७१. सूर्य यत् ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥४॥
२७२. सूर्य यत् ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥५॥

[सूक्त २२]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— चन्द्र। छन्द— एकावसाना निचृत् विषमा त्रिपदा गायत्री, ५ एकावसाना भुरिक् विषमा त्रिपदा गायत्री।]

२७३. चन्द्र यत् ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥१॥
२७४. चन्द्र यत् ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥२॥
२७५. चन्द्र यत् तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चं यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥३॥
२७६. चन्द्र यत् ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥४॥
२७७. चन्द्र यत् ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः॥५॥

[सूक्त २३]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— आपः। छन्द— एकावसाना समविषमा त्रिपदागायत्री, ५ स्वराट् विषमा त्रिपदागायत्री]

२७८. आपो यद् वस्तपस्तेन तं प्रति तपत् योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ १ ॥
 २७९. आपो यद् वो हरस्तेन तं प्रति हरत् योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ २ ॥
 २८०. आपो यद् वोऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चत् योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ ३ ॥
 २८१. आपो यद् वः शोचिस्तेन तं प्रति शोचत् योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ ४ ॥
 २८२. आपो यद् वस्तेजस्तेन तमतेजसं कणुत् योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ ५ ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि— ब्रह्मा। देवता— आयु। छन्द— १-४ वैराजपरा पञ्चपदा पथ्यापंक्ति, (१-२ भुरिक् पुर उष्णिक्, ३-४ निचृत् पुरोदेवत्या पंक्ति), ५ चतुष्पदा बृहती, ६-८ चतुष्पदा भुरिक् बृहती।]

२८३. शेरभक् शेरभ पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ १ ॥
 २८४. शेवृधक शेवृध पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ २ ॥
 २८५. मोकानुमोक् पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ३ ॥
 २८६. सर्पानुसर्प पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ४ ॥
 २८७. जूर्णि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ५ ॥
 २८८. उपब्दे पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ६ ॥
 २८९. अर्जुनि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ७ ॥
 २९०. भरुजि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत् तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ८ ॥

[सूक्त २५]

[ऋषि— चातन। देवता— वनस्पति पृश्निपर्णी। छन्द— अनुष्टुप्, ४ भुरिक् अनुष्टुप्।]

२९१. शं नो देवी पृश्निपर्ण्यशं निऋत्या अकः ।
 उग्रा हि कण्वजम्भनी तामभक्षि सहस्वतीम् ॥ १ ॥
 २९२. सहमानेयं प्रथमा पृश्निपर्ण्यजायत ।
 तयाहं दुर्णाम्नां शिरौ वृश्चामि शुकुनैरिव ॥ २ ॥
 २९३. अरायमसुक्पावानं यश्च स्फातिं जिहीर्षति ।
 गर्भादं कण्वं नाशय पृश्निपर्णिं सहस्व च ॥ ३ ॥
 २९४. गिरिमेनां आ वैशय कण्वाञ्जीवितयोपनान् ।
 तांस्त्वं देवि पृश्निपर्ण्यग्निरिवानुदहन्निहि ॥ ४ ॥
 २९५. पराच एनान् प्र णुद कण्वाञ्जीवितयोपनान् ।
 तमांसि यत्र गच्छन्ति तत् क्रव्यादौ अजीगमम् ॥ ५ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि— सविता। देवता— पशु समूह। छन्द— त्रिष्टुप्, ३ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, ४ भुरिक् अनुष्टुप्, ५ अनुष्टुप्।]

२९६. एह यन्तु पशवो ये परियुर्वायुर्येषां सहचारं जुजोष ।

- त्वष्टा येषां^१ रूपधेयानि वेदास्मिन् तान् गोष्ठे सविता नि यच्छतु ॥ १ ॥
२९७. इमं गोष्ठं पशवः सं स्रवन्तु बृहस्पतिरा नयतु प्रजानन् ।
सिनीवाली नयत्वाग्रमेषामाजग्मुषो अनुमते नि यच्छ ॥ २ ॥
२९८. सं सं स्रवन्तु पशवः समश्वाः समु पूरुषाः ।
सं धान्यस्य या स्फातिः संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥
२९९. सं सिञ्चामि गवां क्षीरं समाज्येन बलं रसम् ।
संसिक्ता अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥ ४ ॥
३००. आ हरामि गवां क्षीरमाहर्षिं धान्यं^१ रसम् ।
आहता अस्माकं वीरा आ पत्नीरिदमस्तकम् ॥ ५ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि— कपिञ्जल । देवता— १-५ ओषधि, ६ रुद्र, ७ इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप् ।]

३०१. नेच्छत्रुः प्राशं^१ जयाति सहमानाभिभूरसि ।
प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृण्वोषधे ॥
३०२. सुपर्णस्त्वान्विन्दत् सूकरस्त्वाखनन्नसा ।
प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृण्वोषधे ॥ २ ॥
३०३. इन्द्रो ह चक्रे त्वा बाहावसुरेभ्यु स्तरीतवे ।
प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृण्वोषधे ॥ ३ ॥
३०४. पाटामिन्द्रो व्याश्रादसुरेभ्यु स्तरीतवे ।
प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृण्वोषधे ॥ ४ ॥
३०५. तयाहं शत्रून्त्साक्ष इन्द्रः सालावृकां इव ।
प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृण्वोषधे ॥ ५ ॥
३०६. रुद्र जलाषभेषजु नीलशिखण्डु कर्मकृत् ।
प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृण्वोषधे ॥ ६ ॥
३०७. तस्य प्राशं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति ।
अधि नो ब्रूहि शक्तिभिः प्राशि मामुत्तरं कृधि ॥ ७ ॥

[सूक्त २८]

- [ऋषि— शम्भु । देवता— १ जरिमा, आयु, २ मित्रावरुण, ३ जरिमा, ४-५ द्यावापृथिवी, आयु । छन्द— १ जगती, २-४ त्रिष्टुप्, ५ भुरिक् त्रिष्टुप् ।]
३०८. तुभ्यमेव जरिमन् वर्धतामयं मेममन्ये मृत्यवो हिंसिषुः शतं ये ।
मातेव पुत्रं प्रमना उपस्थे मित्र एनं मित्रियात् पात्वंहंसः ॥ १ ॥
३०९. मित्र एनं वरुणो वा रिशार्दा जरामृत्युं कृणुतां संविदानौ ।
तदग्निर्होता वयुनानि विद्वान् विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥ २ ॥
३१०. त्वमीशिषे पशूनां पार्थिवानां ये जाता उत वा ये जनित्राः ।
मेमं प्राणो हासीन्मो अपानो मेमं मित्रा वधिषुर्मो अमित्राः ॥ ३ ॥
३११. द्यौश्वा पिता पृथिवी माता जरामृत्युं कृणुतां संविदाने ।
यथा जीवा अदितेरुपस्थे प्राणापानाभ्यां गुपितः शतं हिमाः ॥ ४ ॥
३१२. इममग्न आयुषे वर्चसे नय प्रियं रेतो वरुण मित्रराजन् ।
मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासत् ॥ ५ ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ वैश्वदेवी (अग्नि, सूर्य, बृहस्पति), २ आयु, जातवेदस्, प्रजा, त्वष्टा, सविता, धन, शतायु, ३ इन्द्र, सौप्रजा, ४-५

द्यावापृथिवी, विश्वेदेवा, मरुद्गण, आपोदेव, ६ अश्विनीकुमार, ७ इन्द्र। छन्द— त्रिष्टुप्, १ अनुष्टुप्, ४ पराबृहती निचृत् प्रस्तारपंक्ति।]

३१३. पार्थिवस्य रसे देवा भगस्य तन्वोऽर्बले ।
आयुष्यमस्मा अग्निः सूर्यो वर्च आ धाद् बृहस्पतिः ॥१॥
३१४. आयुरस्मै धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधिनिधेह्यस्मै ।
रायस्पोषं सवितरा सुवास्मै शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥२॥
३१५. आशीर्णं ऊर्जमुत सौप्रजास्त्वं दक्षं धत्तं द्रविणं सचैतसौ ।
जयं क्षेत्राणि सहसायमिन्द्र कृण्वानो अन्यानधरान्तसुपत्नान् ॥३॥
३१६. इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्धिरुग्रः प्रहितो न आगन् ।
एष वा द्यावापृथिवी उपस्थे मा क्षुधन्मा तृषत् ॥४॥
३१७. ऊर्जमस्मा ऊर्जस्वती धत्तं पयो अस्मै पयस्वती धत्तम् ।
ऊर्जमस्मै द्यावापृथिवी अधातां विश्वे देवा मरुत ऊर्जमार्पः ॥५॥
३१८. शिवाभिष्टे हृदयं तर्पयाम्यनमीवो मौदिषीष्ठाः सुवर्चाः ।
सवासिनो पिबतां मन्थमेतमश्विनो रूपं परिधाय मायाम् ॥६॥
३१९. इन्द्र एतां संसृजे विद्धो अग्र ऊर्जा स्वधाम्जरां सा त एषा ।
तया त्वं जीव शरदः सुवर्चा मा त आ सुस्रोद् भिषजस्ते अक्रन् ॥७॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि— प्रजापति। देवता— १ मन, २ अश्विनीकुमार, ३-४ ओषधि, ५ दम्पती। छन्द— अनुष्टुप्, १ पथ्यापंक्ति, ३ भुरिक् अनुष्टुप्।]

३२०. यथेदं भूम्या अधि तृणं वातो मथायति ।
एवा मथ्नामि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः ॥१॥
३२१. सं चेन्नयाथो अश्विना कामिना सं च वक्षथः ।
सं वां भगासो अग्मत् सं चित्तानि समु व्रता ॥२॥
३२२. यत् सुपर्णा विवक्षवो अनमीवा विवक्षवः ।
तत्र मे गच्छताद्धवं शल्य इव कुल्मलं यथा ॥३॥
३२३. यदन्तरं तद् बाह्यं यद् बाह्यं तदन्तरम् ।
कन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभायौषधे ॥४॥
३२४. एयमगन् पतिकामा जनिकामोऽहमार्गमम् ।
अश्वः कर्निक्रदद् यथा भगेनाहं सहागमम् ॥५॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि— काण्व। देवता— मही अथवा चन्द्रमा। छन्द— १ अनुष्टुप्, २,४ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, ३,५ आर्षी त्रिष्टुप्।]

३२५. इन्द्रस्य या मही दृषत् क्रिमेर्विश्वस्य तर्हणी ।
तया पिनष्मि सं क्रिमीन् दृषदा खल्वा इव ॥१॥
३२६. दृष्टमदृष्टमतृहमथो कुरुरुमतृहम् ।
अलाण्डून्त्सर्वाञ्छलुनान् क्रिमीन् वचसा जम्भयामसि ॥२॥
३२७. अलाण्डून् हन्मि महता वधेन दूना अदूना अरसा अभूवन् ।
शिष्टानशिष्टान् नि तिरामि वाचा यथा क्रिमीणां नकिरुच्छिषातै ॥३॥
३२८. अन्वान्यं शीर्षण्येऽमथो पाष्ट्यं क्रिमीन् ।
अवस्कवं व्यध्वरं क्रिमीन् वचसा जम्भयामसि ॥४॥
३२९. ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वपर्वन्तः ।
ये अस्माकं तन्वमाविविशुः सर्वं तद्धन्मि जनिम् क्रिमीणाम् ॥५॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि- काण्व। देवता- आदित्यगण। छन्द- अनुष्टुप्, १ त्रिपात् भुरिक् गायत्री, ६ चतुष्पाद् निचृत् उष्णिक्।]

३३०. उद्यन्नादित्यः क्रिमीन् हन्तु निम्रोचन् हन्तु रश्मिभिः ।
ये अन्तः क्रिमयो गर्वि ॥ १ ॥
३३१. विश्वरूपं चतुरक्षं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ॥ २ ॥
३३२. अत्रिवद् वः क्रिमयो हन्मि कण्ववज्जमदग्निवत् ।
अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनष्यहं क्रिमीन् ॥ ३ ॥
३३३. हतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्थपतिर्हतः ।
हतो हतमाता क्रिमिर्हतभ्राता हतस्वसा ॥ ४ ॥
३३४. हतासौ अस्य वेशसौ हतासुः परिवेशसः ।
अथो ये क्षुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हताः ॥ ५ ॥
३३५. प्र ते शृणामि शृङ्गे याभ्यां वितुदायसि ।
भिनक्षि ते कुषुम्भं यस्तै विषधानः ॥ ६ ॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- यक्षमविबर्हण (पृथक्करण) चन्द्रमा, आयुष्य। छन्द- अनुष्टुप्, ३ ककुम्मती अनुष्टुप्, ४ चतुष्पाद् भुरिक् उष्णिक्, ५ उपरिष्ठात् बृहती, ६ उष्णिक् गर्भानिचृत् अनुष्टुप्, ७ पथ्यापत्ति।]

३३६. अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां छुबुकादधि ।
यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ॥ १ ॥
३३७. ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनुक्यात् ।
यक्ष्मं दोषण्यं मंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते ॥ २ ॥
३३८. हृदयात् ते परि क्लोमनो हलीक्षणात् पार्श्वभ्याम् ।
यक्ष्मं मतस्नाभ्यां प्लीहो यक्नस्ते वि वृहामसि ॥ ३ ॥
३३९. आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादधि ।
यक्ष्मं कुक्षिभ्यां प्लाशेनाभ्यां वि वृहामि ते ॥ ४ ॥
३४०. ऊरुभ्यां ते अष्टीवद्भ्यां पाष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
यक्ष्मं भसद्दंशं श्रोणिभ्यां भासदं भंससो वि वृहामि ते ॥ ५ ॥
३४१. अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्यः स्नावभ्यो धुमनिभ्यः ।
यक्ष्मं पाणिभ्यामङ्गुलिभ्यो नखेभ्यो वि वृहामि ते ॥ ६ ॥
३४२. अङ्गैरङ्गै लोमिलोमि यस्ते पर्वणिपर्वणि ।
यक्ष्मं त्वचस्यं ते वयं कश्यपस्य वीबर्हेण विष्वञ्चं वि वृहामसि ॥ ७ ॥

[सूक्त ३४]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- १ पशुपति, २ देवगण, ३ अग्नि, विश्वकर्मा, ४ वायु, प्रजापति, ५ आशीर्वचन। छन्द- त्रिष्टुप्।]

३४३. य ईशं पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत यो द्विपदाम् ।
निष्क्रीतः स यज्ञिर्यं भागमेतु रायस्पोषा यजमानं सचन्ताम् ॥ १ ॥
३४४. प्रमुञ्चन्तो भुवनस्य रेतो गातुं धत्त यजमानाय देवाः ।
उपाकृतं शशमानं यदस्थात् प्रियं देवानामप्येतु पार्थः ॥ २ ॥
३४५. ये बध्यमानमनु दीध्याना अन्वैक्षन्त मनसा चक्षुषा च ।
अग्निष्ठानग्रे प्र मुमोक्तु देवो विश्वकर्मा प्रजया संरराणः ॥ ३ ॥

३४६. ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः ।
वायुष्टानग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संरक्षणः ॥४॥
३४७. प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु पूर्वे प्राणमङ्गभ्यः पर्याचरन्तम् ।
दिवं गच्छ प्रति तिष्ठा शरीरैः स्वर्गं याहि पृथिभिर्देवयानैः ॥५॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि— अङ्गिरा । देवता— विश्वकर्मा । छन्द— त्रिष्टुप्, १ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, ४-५ भुरिक् त्रिष्टुप्]

३४८. ये भक्षर्यन्तो न वसून्यानृधुर्यान्गनयो अन्वतप्यन्त धिष्याः ।
या तेषामवया दुरिष्टिः स्विति नस्तां कृणवद् विश्वकर्मा ॥१॥
३४९. यज्ञपतिमृषय एनसाहुर्निर्भक्तं प्रजा अनुत्प्यमानम् ।
मथ्व्यान्स्तोकानप यान् रराध सं नष्टेभिः सृजतु विश्वकर्मा ॥२॥
३५०. अदान्यान्त्सौमपान् मन्यमानो यज्ञस्य विद्वान्त्समये न धीरः ।
यदेनश्चकृवान् बद्ध एष तं विश्वकर्मान् प्र मुञ्चा स्वस्तये ॥३॥
३५१. घोरा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यश्चक्षुर्यदेषां मनसश्च सत्यम् ।
बृहस्पतये महिष द्युमन्नमो विश्वकर्मान् नमस्ते पाह्यं श्मान् ॥४॥
३५२. यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥५॥

[सूक्त ३६]

[ऋषि— पतिवेदन । देवता— १ अग्नि, २ सोम, अर्यमा, धाता, ३ अग्नीषोम, ४ इन्द्र, ५ सूर्य, ६ धनपति, ७ हिरण्य, भग, ८ ओषधि । छन्द— अनुष्टुप्, १ भुरिक् अनुष्टुप्, ३-४ त्रिष्टुप्, ८ निचृत् पुर उष्णिक्]

३५३. आ नो अग्ने सुमतिं संभ्रलो गमेदिमां कुमारीं सह नो भगैन ।
जुष्टा वरेषु समनेषु वल्गुरोषं पत्या सौभगमस्त्वस्यै ॥१॥
३५४. सोमजुष्टं ब्रह्मजुष्टमर्यम्णा संभृतं भगम् ।
धातुर्देवस्य सत्येन कृणोमि पतिवेदनम् ॥२॥
३५५. इयमग्ने नारी पतिं विदेष्टु सोमो हि राजा सुभगां कृणोति ।
सुवाना पुत्रान् महिषी भवाति गत्वा पतिं सुभगा वि राजतु ॥३॥
३५६. यथाखरो मघवंश्चारुरेष प्रियो मृगाणां सुषदा बभूव ।
एवा भगस्य जुष्टेयमस्तु नारी सम्प्रिया पत्याविराधयन्ती ॥४॥
३५७. भगस्य नावमा रोह पूर्णामनुपदस्वतीम् ।
तयौपप्रतारय यो वरः प्रतिकाम्यः ॥५॥
३५८. आ क्रन्दय धनपते वरमार्मनसं कृणु ।
सर्वं प्रदक्षिणं कृणु यो वरः प्रतिकाम्यः ॥६॥
३६९. इदं हिरण्यं गुल्गुल्वयमौक्षो अथो भगः ।
एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिकामाय वेत्तवे ॥७॥
३६०. आ तै नयतु सविता नयतु पतिर्यः प्रतिकाम्यः ।
त्वमस्यै धेहोषधे ॥८॥

॥ इति द्वितीयं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ तृतीयं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सेनामोहन (१ अग्नि, २ मरुद्गण, ३-६ इन्द्र) । छन्द— १, ४ त्रिष्टुप्, २ विराट्गर्भाभुरिक्त्रिष्टुप्, ३, ६ अनुष्टुप्, ५ विराट् पुरउष्णिक्]

३६१. अग्निर्नः शत्रून् प्रत्येतु विद्वान् प्रतिदहन्नभिर्शस्तिमरातिम् ।
स सेनां मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवैदाः ॥ १ ॥
३६२. यूयमुग्रा मरुत इदृशे स्थाभि प्रेतं मृणतु सहध्वम् ।
अमीमृणन् वसवो नाथिता इमे अग्निर्होषां दूतः प्रत्येतु विद्वान् ॥ २ ॥
३६३. अमित्रसेनां मघवन्नस्माञ्छत्रयतीमभि ।
युवं तानिन्द्र वृत्रहन्नग्निश्च दहतुं प्रति ॥ ३ ॥
३६४. प्रसूत इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्र ते वज्रः प्रमृणन्नैतु शत्रून् ।
जहि प्रतीचो अनूचः पराचो विष्वक् सत्यं कृणुहि चित्तमेषाम् ॥ ४ ॥
३६५. इन्द्र सेनां मोहयामित्राणाम् ।
अग्नेर्वातस्य ध्राज्या तान् विषूचो वि नाशय ॥ ५ ॥
३६६. इन्द्रः सेनां मोहयतु मरुतौ घ्नन्त्वोर्जसा ।
चक्षुष्यग्निरा दत्तां पुनरेतु पराजिता ॥ ६ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सेनामोहन (१-२ अग्नि, ३-४ इन्द्र, ५ द्यौ, ६ मरुद्गण) । छन्द— त्रिष्टुप्, २-४ अनुष्टुप्]

३६७. अग्निर्नो दूतः प्रत्येतु विद्वान् प्रतिदहन्नभिर्शस्तिमरातिम् ।
स चित्तानि मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवैदाः ॥ १ ॥
३६८. अयमग्निर्मूमुहद् यानि चित्तानि वो हृदि ।
वि वो धमत्वोर्कसः प्र वो धमतु सर्वतः ॥ २ ॥
३६९. इन्द्र चित्तानि मोहयन्नर्वाडकृत्या चर ।
अग्नेर्वातस्य ध्राज्या तान् विषूचो वि नाशय ॥ ३ ॥
३७०. व्याकृतय एषामितार्थो चित्तानि मुह्यत ।
अथो यदद्वैषां हृदि तदेषां परि निर्जहि ॥ ४ ॥
३७१. अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्यप्वे परैहि ।
अभि प्रेहि निर्दह ह्रत्सु शोकैर्ग्राह्यामित्रांस्तमसा विध्य शत्रून् ॥ ५ ॥
३७२. असौ या सेना मरुतः परेषामस्मानैत्यभ्योर्जसा स्पर्धमाना ।
तां विध्यत तमसार्पत्रतेन यथैषामन्यो अन्यं न जानात् ॥ ६ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ अग्नि, २, ६ इन्द्र, ३ वरुण, सोम, इन्द्र, ४ श्येन, अश्विनीकुमार, ५ इन्द्राग्नी, विश्वेदेवा । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ चतुष्पदा भुरिक् पंक्ति, ५-६ अनुष्टुप्]

३७३. अचिक्रदत् स्वपा इह भुवद्गने व्यचस्व रोदसी उरूची ।
युञ्जन्तु त्वा मरुतौ विश्ववैदस आमं नय नमसा रातहव्यम् ॥ १ ॥
३७४. दूरे चित् सन्तमरुषास इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् ।
यद् गायत्रीं बृहतीमर्कमस्मै सौत्रामण्या दधृषन्त देवाः ॥ २ ॥
३७५. अद्भ्यस्त्वा राजा वरुणो ह्ययतु सोमस्त्वा ह्ययतु पर्वतैभ्यः ।

- इन्द्रस्त्वा ह्यतु विड्भ्य आभ्यः श्येनो भूत्वा विश् आ पतेमाः ॥३॥
 ३७६. श्येनो हव्यं नयत्वा परस्मादन्यक्षेत्रे अपरुद्धं चरन्तम् ।
 अश्विना पन्थां कृणुतां सुगं त इमं सजाता अभिसंविशध्वम् ॥४॥
 ३७७. ह्यन्तु त्वा प्रतिजनाः प्रति मित्रा अवृषत ।
 इन्द्राग्नी विश्वे देवास्ते विशि क्षेममदीधरन् ॥५॥
 ३७८. यस्ते हवं विवदत् सजातो यश्च निष्ट्य ।
 अपाञ्चमिन्द्र तं कृत्वाथेममिहाव गमय ॥६॥

[सूक्त ४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— इन्द्र । छन्द— त्रिष्टुप्, १ जगती, ४, ५ भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

३७९. आ त्वा गन् राष्ट्रं सह वर्चसोर्दिहि प्राङ् विशां पतिरेकराट् त्वं वि राज ।
 सर्वास्त्वा राजन् प्रदिशो ह्यन्तूपसद्यो नमस्यो भवेह ॥१॥
 ३८०. त्वां विशो वृणतां राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।
 वर्षान् राष्ट्रस्य ककुदि श्रयस्व ततो न उग्रो वि भजा वसूनि ॥२॥
 ३८१. अच्छं त्वा यन्तु हविर्नः सजाता अग्निर्दूतो अजिरः सं चरातै ।
 जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु बहुं बलिं प्रति पश्यासा उग्रः ॥३॥
 ३८२. अश्विना त्वाग्रै मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा ह्यन्तु ।
 अधा मनो वसुदेयाय कृणुष्व ततो न उग्रो वि भजा वसूनि ॥४॥
 ३८३. आ प्र द्रव परमस्याः परावतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
 तदयं राजा वरुणस्तथाह स त्वायमह्वत् स उपेदमेहि ॥५॥
 ३८४. इन्द्रैन्द्र मनुष्याः परेहि सं ह्यज्ञास्था वरुणैः संविदानः ।
 सत्वायमह्वत् स्वे सधस्थे स देवान् यक्षत् स उ कल्पयाद् विशः ॥६॥
 ३८५. पथ्या रेवतीर्बहुधा विरूपाः सर्वाः सङ्गत्य वरीयस्ते अक्रन् ।
 तास्त्वा सर्वाः संविदाना ह्यन्तु दशमीमुग्रः सुमना वशेह ॥७॥

[सूक्त ५]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सोम या पर्णमणि । छन्द— अनुष्टुप्, १ पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप्, ४ त्रिष्टुप्, ८ विराट् उरोबृहती ।]

३८६. आयमगन् पर्णमणिर्बली बलैर्न प्रमृणन्त्सपत्नान् ।
 ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावन् ॥१॥
 ३८७. मयि क्षत्रं पर्णमणे मयि धारयताद् रयिम् ।
 अहं राष्ट्रस्याभीवर्गे निजो भूयासमुत्तमः ॥२॥
 ३८८. यं निदधुर्वनस्पतौ गुह्यं देवाः प्रियं मणिम् ।
 तमस्मभ्यं सहायुषा देवा ददतु भर्तवि ॥
 ३८९. सोमस्य पर्णः सह उग्रमागन्निन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टः ।
 तं प्रियासं बहु रोचमानो दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥४॥
 ३९०. आ मारुक्षत् पर्णमणिर्मह्या अरिष्टतातये ।
 यथाहमुत्तरोऽसान्यर्यम्ण उत संविदः ॥५॥
 ३९१. ये धीवानो रथकाराः कर्मार ये मनीषिणः ।
 उपस्तीन् पर्णं मह्यं त्वं सर्वान् कृण्वभितो जनान् ॥६॥
 ३९२. ये राजानो राजकृतः सूता ग्राम्ण्यश्च ये ।
 उपस्तीन् पर्णं मह्यं त्वं सर्वान् कृण्वभितो जनान् ॥७॥

३९३. पु॒र्णोऽसि॑ त॒नूपानः॑ स॒र्योनिर्वी॑रो वी॒रेण॑ म॒र्या ।
सं॒वत्स॑रस्य॒ तेजसा॑ तेन॒ बध्ना॑मि त्वा म॒णे ॥८॥

[सूक्त ६]

[ऋषि— जगद्बीज पुरुष । देवता— अश्वत्थ (वनस्पति) । छन्द— अनुष्टुप् ।]

३९४. पु॒मान् पुंसः॑ परि॒जातोऽश्व॑त्थः ख॒दिरा॑दधि ।
स ह॑न्तु श॒त्रून् माम॑कान् यान॒हं द्वेष्मि॑ ये च॒ माम् ॥ १ ॥

३९५. तान॑श्च॒त्थ निः शृ॑णीहि श॒त्रून् वैबा॑ध॒दोधतः॑ ।
इन्द्रे॑ण वृ॒त्रघ्ना॑ मे॒दी मि॒त्रेण॑ वरुणेन च ॥ २ ॥

३९६. यथा॑श्च॒त्थ नि॒रभ॑नोऽन्त॒र्मह॑त्य॒र्णवे॑ ।
ए॒वा तान्त्स॑र्वा॒न्निर्भ॑ङ्गि॒ध यान॑हं द्वेष्मि॒ ये च॒ माम् ॥ ३ ॥

३९७. यः स॑ह॒मान॑श्चर॒सि सा॑स॒हान॑ इ॒व ऋ॑ष॒भः ।
तेना॑श्च॒त्थ त्वया॑ व॒यं स॒पत्नान्त्स॑हिषीमहि ॥ ४ ॥

३९८. सि॒नात्वे॑नान् नि॒ऋति॑र्मु॒त्योः पा॑शैर॒मोक्चैः॑ ।
अश्च॑त्थ श॒त्रून् माम॑कान् यान॒हं द्वेष्मि॑ ये च॒ माम् ॥ ५ ॥

३९९. यथा॑श्च॒त्थ वान॑स्प॒त्यानारो॑हन् कृ॒णुषेऽध॑रान् ।
ए॒वा मे॒ शत्रो॑र्मूर्धा॒नं वि॒ष्वग् भि॑न्द्वा॒ सह॑स्व च ॥ ६ ॥

४००. तेऽध॑राञ्चः प्र॒ प्ल॑वन्तां छि॒न्ना नौरि॑व॒ बन्ध॑नात् ।
न वैबा॑धप्र॒णुत्तानां॑ पु॒नर॑स्ति नि॒वर्त॑नम् ॥ ७ ॥

४०१. प्रै॒णान् नु॒दे म॑र्नसा॒ प्र चि॑त्तेनो॒त ब्र॑ह्म॒णा ।
प्रै॒णान् वृ॒क्षस्य॑ शा॒खया॑श्च॒त्थस्य॑ नु॒दाम॑हे ॥ ८ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— यक्षमनाशन (१-३ हरिण, ४ तारागण, ५ आपः, ६-७ यक्षमनाशन) । छन्द— अनुष्टुप्, १ भुरिक् अनुष्टुप् ।]

४०२. ह॒रिण॑स्य॒ रघु॑ष्यदोऽधि॒ शी॑र्षणि॒ भेष॑जम् ।
स क्षे॑त्रियं वि॒षाण॑या वि॒षूची॑नमनीनशत् ॥ १ ॥

४०३. अनु॑ त्वा ह॒रिणो॑ वृषा॒ प॒द्भिश्च॑तु॒र्भिर॑क्री॒मीत् ।
वि॒षाणे॑ वि॒ष्य गु॑ष्पितं यद॑स्य॒ क्षे॒त्रियं॑ हृदि ॥ २ ॥

४०४. अ॒दो यद॑वरोच॒ते च॑तु॒ष्पक्ष॑मिवच्छ॒दिः ।
तेना॑ ते सर्वं॒ क्षे॒त्रिय॑मङ्गे॒भ्यो ना॑शयामसि ॥ ३ ॥

४०५. अ॒मू ये दि॒वि सु॒भगे॑ वि॒चृतौ॑ नाम॒ तार॑के ।
वि॒ क्षे॒त्रिय॑स्य॒ मुञ्च॑तामध॒मं पा॑श॒मुत्त॑मम् ॥ ४ ॥

४०६. आप॑ इ॒द् वा उ॑ भेष॒जीरा॑पो॒ अमी॑व॒चा॒र्तनीः॑ ।
आपो॑ वि॒श्वस्य॑ भेष॒जीस्ता॑स्त्वा॒ मुञ्च॑न्तु॒ क्षे॒त्रिया॑त् ॥ ५ ॥

४०७. यदा॑सुतेः क्रि॒यमा॑णायाः क्षे॒त्रियं॑ त्वा॒ व्यान॑शे ।
वेदा॑हं तस्य॒ भेष॑जं क्षे॒त्रियं॑ नाशयामि॒ त्वत् ॥ ६ ॥

४०८. अ॒पवा॑से नक्ष॒त्राणा॑मपवा॒स उ॒षसा॑मुत ।
अपा॑स्मत् सर्वं॒ दु॒र्भूत॑मप॒ क्षे॒त्रिय॑मुच्छतु ॥ ७ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— मित्र (१ पृथिवी, वरुण, वायु, अग्नि, २ धाता, सविता, इन्द्र, त्वष्टा, अदिति, ३ सोम, सविता, आदित्य, अग्नि, ४ विश्वेदेवा, ५-६ मन) । छन्द— त्रिष्टुप्, २, ६ जगती, ४ चतुष्पदा विराट् बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, ५ अनुष्टुप् ।]

४०९. आ यातु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः संवेश्यन् पृथिवीमुखियाभिः ।
अथास्मभ्यं वरुणो वायुरग्निर्बृहद् राष्ट्रं संवेश्यं दधातु ॥ १ ॥
४१०. धाता रातिः सवितेदं जुषन्तामिन्द्रस्त्वष्टा प्रति हर्यन्तु मे वचः ।
हुवे देवीमदितिं शूरपुत्रां सजातानां मध्यमेष्टा यथासानि ॥ २ ॥
४११. हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्याँ अहमुत्तरत्वे ।
अयमग्निर्दीदायद् दीर्घमेव सजातैरिन्द्रोऽप्रतिब्रुवद्भिः ॥ ३ ॥
४१२. इहेदसाथ न पुरो गमाथेयो गोपाः पुष्टपतिर्व आजत् ।
अस्मै कामायोप कामिनीर्विश्वे वो देवा उपसंयन्तु ॥ ४ ॥
४१३. सं वो मनांसि सं व्रता समाकूतीर्नमामसि ।
अमी ये विव्रता स्थन तान् वः सं नमयामसि ॥ ५ ॥
४१४. अहं गृभ्णामि मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्तमान एत ॥ ६ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि— वामदेव । देवता— द्यावापृथिवी, विश्वेदेवा । छन्द— अनुष्टुप्, ४ चतुष्पदा निचृत् बृहती, ६ भुरिक् अनुष्टुप्।]

४१५. कर्शफस्य विश्फस्य द्यौष्पिता पृथिवी माता ।
यथाभिचक्र देवास्तथाप कृणुता पुनः ॥ १ ॥
४१६. अश्रेष्माणो आधारयन् तथा तन्मनुना कृतम् ।
कृणोमि वधि विष्कन्धं मुष्काबर्हो गवामिव ॥ २ ॥
४१७. पिशङ्गे सूत्रे खगलं तदा बध्नन्ति वेधसः ।
श्रवस्यं शुष्मं काबवं वधि कृण्वन्तु बन्धुरः ॥ ३ ॥
४१८. येनां श्रवस्यवश्चरथ देवा इवासुरमायया ।
शुनां कृपिरिव दूषणो बन्धुरा काबवस्य च ॥ ४ ॥
४१९. दुष्ट्यै हि त्वा भृत्स्यामि दूषयिष्यामि काबवम् ।
उदाशवो रथा इव शपथैभिः सरिष्यथ ॥ ५ ॥
४२०. एकशतं विष्कन्धानि विष्टिता पृथिवीमनु ।
तेषां त्वामग्र उज्जहरुर्मणिं विष्कन्धदूषणम् ॥ ६ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— अष्टका (१ धेनु, २-४ रात्रि, धेनु, ५ एकाष्टका, ६ जातवेदा, पशुसमूह, ७ रात्रि, यज्ञ, ८ संवत्सर, ९ ऋतुएँ, १० धाता- विधाता, ऋतुएँ, ११ देवगण, १२ इन्द्र, देवगण, १३ प्रजापति) । छन्द— अनुष्टुप्, ४-६, १२ त्रिष्टुप्, ७ त्र्यवसाना षट्पदा विराट् गर्भातिजगती ।]

४२१. प्रथमा हव्यु वासु सा धेनुरभवद् युमे ।
सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समां ॥ १ ॥
४२२. यां देवाः प्रतिनन्दन्ति रात्रिं धेनुमुपायतीम् ।
संवत्सरस्य या पत्नी सा नो अस्तु सुमङ्गली ॥ २ ॥
४२३. संवत्सरस्य प्रतिमां यां त्वा रात्र्युपास्महे ।
सा न आयुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज ॥ ३ ॥
४२४. इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदास्वितरासु चरति प्रविष्टा ।
महान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वधूर्जिगाय नवगज्जनित्री ॥ ४ ॥
४२५. वानस्पत्या ग्रावाणो घोषमक्रत हविष्कृण्वन्तः परिवत्सरीणम् ।

- एकाष्टके सुप्रजसः सुवीरा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥५॥
४२६. इडायास्पदं घृतवत् सरीसृपं जातवेदः प्रति हव्या गृभाय ।
ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपास्तेषां सप्तानां मयि रन्तिरस्तु ॥६॥
४२७. आ मां पुष्टे च पोषे च रात्रिं देवानां सुमतौ स्याम ।
पूर्णां देवे परां पत् सुपूर्णां पुनरा पत ।
सर्वान् यज्ञान्त्संभुञ्जतीषमूर्जान् आ भर ॥७॥
४२८. आयमगन्त्संवत्सरः पतिरिकाष्टके तव ।
सा न् आयुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज
४२९. ऋतून् यज ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।
समाः संवत्सरान् मासान् भूतस्य पतये यजे ॥९॥
४३०. ऋतुभ्यश्वातवेभ्यो माद्भ्यः संवत्सुरेभ्यः ।
धात्रे विधात्रे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥१०॥
४३१. इडया जुह्वतो वयं देवान् घृतवता यजे ।
गृहानलुभ्यतो वयं सं विशेमोप गोमतेः ॥११॥
४३२. एकाष्टका तपसा तप्यमाना जजान् गर्भं महिमानमिन्द्रम् ।
तेन देवा व्यसहन्त शत्रून् हन्ता दस्यूनामभवच्छचीपतिः ॥१२॥
४३३. इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दुहितासि प्रजापतेः ।
कामानस्माकं पूरय प्रति गृह्णाहि नो हविः ॥१३॥

[सूक्त ११]

[ऋषि— ब्रह्मा, भृगवङ्गिरा । देवता— इन्द्राग्नी, आयु, यक्ष्मनाशन । छन्द— त्रिष्टुप्, ४ शक्वरीगर्भा जगती, ५-६ अनुष्टुप्, ७ उष्णिक् बृहतीगर्भा पथ्यापंक्ति, ८ त्र्यवसाना षट्पदा बृहतीगर्भा जगती ।]

४३४. मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात् ।
ग्राहिर्जग्राह यद्येतदेनं तस्या इन्द्राग्नी प्र मुमुक्तमेनम् ॥१॥
४३५. यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।
तमा हरामि निऋतेरुपस्थादस्पाशमेनं शतशारदाय ॥२॥
४३६. सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ।
इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥३॥
४३७. शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हैमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतं त इन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ॥४॥
४३८. प्र विशतं प्राणापानावनुड्वाहाविव व्रजम् ।
व्यश्न्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितराञ्छतम् ॥५॥
४३९. इहैव स्तं प्राणापानौ मार्प गातमितो युवम् ।
शरीरमस्याङ्गानि जरसे वहतं पुनः ॥६॥
४४०. जरायै त्वा परि ददामि जरायै नि धुवामि त्वा ।
जरा त्वा भद्रा नैष्ट व्यश्न्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितराञ्छतम् ॥७॥
४४१. अभि त्वा जरिमाहितं गामुक्षणमिव रज्ज्वा ।
यस्त्वा मृत्युरभ्यधत्त जायमानं सुपाशया ।
तं तै सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्चद् बृहस्पतिः ॥८॥

[सूक्त १२]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— शाला, वास्तोष्पति । छन्द— त्रिष्टुप्, २ विराट् जगती, ३ बृहती, ६ शक्वरीगर्भा जगती, ७ आर्षी अनुष्टुप्, ८ भुरिक् त्रिष्टुप्, ९ अनुष्टुप् ।]

४४२. इहैव ध्रुवां नि मिनोमि शालां क्षेमं तिष्ठाति घृतमुक्षमाणा ।
तां त्वा शाले सर्ववीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चरेम ॥ १ ॥
४४३. इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शालेऽश्वावती गोमती सूनृतावती ।
ऊर्जस्वती घृतवती पर्यस्वत्युच्छ्रयस्व महते सौभगाय ॥ २ ॥
४४४. ध्रुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूर्तिधान्या ।
आ त्वा वत्सो गर्मेदा कुमार आ धेनवः सायमास्पन्दमानाः ॥ ३ ॥
४४५. इमां शालां सविता वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि मिनोतु प्रजानन् ।
उक्षन्तूदना मरुतो घृतेन भगो नो राजा नि कृषि तेनोतु ॥ ४ ॥
४४६. मानस्य पत्नि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निमित्तास्यग्रे ।
तृणं वसाना सुमना असस्त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥
४४७. ऋतेन स्थूणामधि रोह वंशोग्रो विराजन्नप वृद्धस्व शत्रून् ।
मा ते रिषन्नुपसत्तारो गृहाणां शाले शतं जीवेम शरदः सर्ववीराः ॥ ६ ॥
४४८. एमां कुमारस्तरुण आ वत्सो जगता सह ।
एमां परिश्रुतः कुम्भ आ दुध्नः कलशैरगुः ॥ ७ ॥
४४९. पूर्णं नारि प्र भर कुम्भमेतं घृतस्य धाराममृतेन संभृताम् ।
इमां पातुनमृतेना समङ्गधीष्ठापूर्तमभि रक्षात्येनाम् ॥ ८ ॥
४५०. इमा आपः प्र भराम्ययुक्त्वा यक्ष्मनाशनीः ।
गृहानुप प्र सीदाम्यमृतेन सहाग्निना ॥ ९ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि— भृगु । देवता— वरुण, सिन्धु, आपः, २, ३ इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप्, १ निचृत् अनुष्टुप्, ५ विराट् जगती, ६ निचृत् त्रिष्टुप् ।]

४५१. यदुदः संप्रयतीरहावनदता हृते ।
तस्मादा नद्योऽे नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः ।
४५२. यत् प्रेषिता वरुणेनाच्छीभं समवल्गात ।
तदाप्नोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनु ष्ठन
४५३. अप्कामं स्यन्दमाना अवीवरत वो हि कम् ।
इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद् वानाम वो हितम् ॥ ३ ॥
४५४. एको वो देवोऽप्यतिष्ठत् स्यन्दमाना यथावशम् ।
उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते ॥ ४ ॥
४५५. आपो भद्रा घृतमिदारप आसन्नग्नीषोमौ बिभ्रत्याप इत् ताः ।
तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गमेत् ॥ ५ ॥
४५६. आदित् पश्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाङ् मासाम् ।
मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अतृपं यदा वः ॥ ६ ॥
४५७. इदं व आपो हृदयमयं वत्स ऋतावरीः ।
इहेत्थमेतं शक्वरीर्यत्रेदं वेश्यामि वः ॥ ७ ॥

[सूक्त १४]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— गोष्ठ, अह, (२ अर्यमा, पूषा, बृहस्पति, इन्द्र, १-६ गौ, ५ गोष्ठ) । छन्द— अनुष्टुप्, ६ आर्षी त्रिष्टुप् ।]

४५८. सं वो गोष्ठेन सुषदा सं रय्या सं सुभृत्या।
अहर्जातस्य यन्नाम तेना वः सं सृजामसि॥१॥
४५९. सं वः सृजत्वयमा सं पूषा सं बृहस्पतिः।
समिन्द्रो यो धनञ्जयो मयि पुष्यत् यद् वसु॥२॥
४६०. संजग्माना अबिभ्युषीरस्मिन् गोष्ठे करीषिणीः।
बिभ्रतीः सोम्यं मध्वनमीवा उपेतन॥३॥
४६१. इहैव गाव एतनेहो शकेव पुष्यत।
इहैवोत प्र जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः॥४॥
४६२. शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशाकेव पुष्यत।
इहैवोत प्र जायध्वं मया वः सं सृजामसि॥५॥
४६३. मया गावो गोपतिना सचध्वमयं वो गोष्ठ इह पौषयिष्णुः।
रायस्पोषेण बहुला भवन्तीर्जीवा जीवन्तीरुप वः सदेम॥६॥

[सूक्त १५]

[ऋषि—अथर्वा। देवता—विश्वेदेवा, इन्द्राग्नी (इन्द्र, पथ, अग्नि, प्रपण, विक्रय, देवगण, धन, प्रजापति, सविता, सोम, धनरुचि, वैश्वानर, जातवेदा)। छन्द—त्रिष्टुप्, १ भुरिक् त्रिष्टुप्, ४ त्र्यवसाना षट्पदा बृहतीगर्भा विराट्अत्यष्टि, ५ विराट् जगती, ७ अनुष्टुप्, ८ निचृत् त्रिष्टुप्।]

४६४. इन्द्रमहं वृणिजं चोदयामि स न ऐतुं पुरएता नो अस्तु।
नुदन्नरतिं परिपन्थिनं मृगं स ईशानो धनदा अस्तु महाम्॥१॥
४६५. ये पन्थानो बृहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति।
ते मा जुषन्तां पर्यसा घृतेन यथा क्रीत्वा धनमाहराणि॥२॥
४६६. इध्मेनाग्न इच्छमानो घृतेन जुहोमि हव्यं तरसे बलाय।
यावदीशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियं शतसेयाय देवीम्॥३॥
४६७. इमामग्ने शरणिं मीमृषो नो यमध्वानमगाम दूरम्।
शुनं नो अस्तु प्रपणो विक्रयश्च प्रतिपणः फलिनं मा कृणोतु।
इदं हव्यं संविदानौ जुषेथां शुनं नो अस्तु चरितमुत्थितं च॥४॥
४६८. येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः।
तन्मे भूयो भवतु मा कनीयोऽग्ने सातघ्नो देवान् हविषा नि षेध॥५॥
४६९. येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः।
तस्मिन् म इन्द्रो रुचिमा दधातु प्रजापतिः सविता सोमो अग्निः॥६॥
४७०. उप त्वा नमसा वयं होतवैश्वानर स्तुमः।
स नः प्रजास्वात्मसु गोषु प्राणेषु जागृहि॥
४७१. विश्वाहा ते सदमिन्द्रेमाश्वायेव तिष्ठते जातवेदः।
रायस्पोषेण समिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम॥८॥

[सूक्त १६]

[ऋषि—अथर्वा। देवता—१ अग्नि, इन्द्र, मित्रावरुण, अश्विनीकुमार, भग, पूषा, ब्रह्मणस्पति, सोम, रुद्र, २-३,५ भग, आदित्य, ४ इन्द्र, ६ दधिक्रावा, अश्वसमूह, ७ उषा। छन्द—त्रिष्टुप्, १ आर्षी जगती, ४ भुरिक् पंक्ति।]

४७२. प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हवामहे॥१॥
४७३. प्रातर्जितं भगमुग्रं हवामहे वयं पुत्रमदितेर्यो विधृता।
आध्रश्चिद् यं मन्यमानस्तुरश्चिद् राजा चिद् यं भगं भक्षीत्याह॥२॥

४७४. भग् प्रणेतर्भग् सत्यराधो भग्मां धियमुदवा ददन्नः ।
भग् प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भग् प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम ॥ ३ ॥
४७५. उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अहाम् ।
उतोदितौ मघवन्त्सूर्यस्य वयं देवानां सुमृतौ स्याम ॥ ४ ॥
४७६. भग् एव भग्वाँ अस्तु देवस्तेना वयं भगवन्तः स्याम ।
तं त्वां भग् सर्व इज्जौहवीमि स नो भग पुरएता भवेह ॥ ५ ॥
४७७. समध्वरायोषसो नमन्त दधिक्रावेव शुचये पदार्य ।
अर्वाचीनं वसुविदं भगं मे रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु ॥ ६ ॥
४७८. अश्वावतीर्गोर्मतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।
घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि— विश्वामित्र । देवता—सीता । छन्द— त्रिष्टुप्, १ आर्षी गायत्री, ३ पथ्यापंक्ति, ४, ६ अनुष्टुप्, ७ विराट् पुर उष्णिक, ८ निचृत् अनुष्टुप् ।]

४७९. सीरा युज्जन्ति कृवयो युगा वि तन्वते पृथक् ।
धीरां देवेषु सुमन्यौ ॥ १ ॥
४८०. युनक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह बीजम् ।
विराजः श्नुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत् सृण्यः पक्वमा यवन् ॥ २ ॥
४८१. लाङ्गलं पवीरवत् सुशीमं सोमसत्सरु ।
उदिद् वपतु गामर्विं प्रस्थावद् रथवाहनं पीबरीं च प्रफुर्व्यम् ॥ ३ ॥
४८२. इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषाभि रक्षतु ।
सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ॥ ४ ॥
४८३. शुनं सुफाला वि तुदन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अनु यन्तु वाहान् ।
शुनासीरा हविषा तोशमाना सुपिप्पला ओषधीः कर्तमस्मै ॥ ५ ॥
४८४. शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलम् ।
शुनं वरत्रा बध्यन्तां शुनमष्टामुदिङ्गय ॥ ६ ॥
४८५. शुनासीरेह स्म मे जुषेथाम् ।
यद् दिवि चक्रथुः पयस्तेनेमामुप सिञ्चतम् ॥ ७ ॥
४८६. सीते वन्दामहे त्वावाचीं सुभगे भव ।
यथा नः सुमना असो यथा नः सुफला भुवः ॥ ८ ॥
४८७. घृतेन सीता मर्धुना समक्ता विश्वैर्देवैरनुमता मरुद्धिः ।
सा नः सीते पर्यसाभ्याववृत्स्वोर्जस्वती घृतवत् पिन्वमाना ॥ ९ ॥

[सूक्त १८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वनस्पति (वाणपर्णी ओषधि) । छन्द— अनुष्टुप्, ४ अनुष्टुप्गर्भाचतुष्पाद् उष्णिक, ६ उष्णिकगर्भापथ्यापंक्ति ।]

४८८. इमां खनाम्योर्षधिं वीरुधां बलवत्तमाम् ।
यया सपत्नीं बाधते यया संविन्दते पतिम् ॥ १ ॥
४८९. उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति ।
सपत्नीं मे परां गुद पतिं मे केवलं कृधि ॥ २ ॥
४९०. नहि ते नाम जग्राह नो अस्मिन् रमसे पतौ ।
परामेव परावतं सपत्नीं गमयामसि ॥ ३ ॥
४९१. उत्तराहमुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।

- अधः सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥४॥
 ४९२. अहमस्मि सहमानाथो त्वमसि सासहिः ।
 उभे सहस्वती भूत्वा सपत्नी मे सहावहै ॥५॥
 ४९३. अभि तैऽधां सहमानामुप तेऽधां सहीयसीम् ।
 मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पथा वारिव धावतु ॥६॥

[सूक्त १९]

[ऋषि— वसिष्ठ। देवता— विश्वेदेवा, चन्द्रमा अथवा इन्द्र। छन्द— अनुष्टुप्, १ पथ्याबृहती, ३ भुरिक् बृहती, ५ त्रिष्टुप्, ६ त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप् ककुम्मतीगर्भातिजगती, ७ विराट् आस्तार पंक्ति, ८ पथ्यापंक्ति।]

४९४. संशितं म इदं ब्रह्म संशितं वीर्यं बलम् ।
 संशितं क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्येषामस्मि पुरोहितः ॥१॥
 ४९५. समहमेषां राष्ट्रं स्यामि समोजौ वीर्यं बलम् ।
 वृश्चामि शत्रूणां बाहूनेन हविषाहम् ॥२॥
 ४९६. नीचैः पद्यन्तामधरे भवन्तु ये नः सूरिं मघवानं पृतन्यान् ।
 क्षिणामि ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि स्वानहम् ॥३॥
 ४९७. तीक्ष्णीयांसः परशोरग्नेस्तीक्ष्णतरा उत ।
 इन्द्रस्य वज्रात् तीक्ष्णीयांसो येषामस्मि पुरोहितः ॥४॥
 ४९८. एषामहमार्युधा सं स्याम्येषां राष्ट्रं सुवीरं वर्धयामि ।
 एषां क्षत्रमजरमस्तु जिष्णवेऽेषां चित्तं विश्वेऽवन्तु देवाः ॥५॥
 ४९९. उद्धर्षन्तां मघवन् वाजिनान्युद् वीराणां जयतामेतु घोषः ।
 पृथग् घोषा उलूलयः केतुमन्त उदीरताम् ।
 देवा इन्द्रज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया ॥६॥
 ५००. प्रेता जयता नर उग्रा वः सन्तु बाहवः ।
 तीक्ष्णेष्वोऽबलधन्वनो हतोग्रायुधा अबलानुग्रबाहवः ॥७॥
 ५०१. अक्सृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।
 जयामित्रान् प्र पद्यस्व जह्येऽषां वरंवरं मामीषां मोचि कश्चन ॥८॥

[सूक्त २०]

[ऋषि— वसिष्ठ। देवता— १-२,५ अग्नि, ३ अर्यमा, भग, बृहस्पति, देवी, ४ सोम, अग्नि, आदित्य, विष्णु, ब्रह्मा, बृहस्पति, ६ इन्द्रवायू, ७ अर्यमा, बृहस्पति, इन्द्र, वात, विष्णु, सरस्वती, सविता, वाजी, ८ विश्वाभुवनानि (समस्त भुवन), ९ पञ्च प्रदिश, १० वायु, त्वष्टा। छन्द— अनुष्टुप्, ६ पथ्यापंक्ति, ८ विराट् जगती।]

५०२. अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।
 तं जानन्नग्न आ रोहाधा नो वर्धया रयिम् ॥१॥
 ५०३. अग्ने अच्छा वदेह नः प्रत्यङ् नः सुमना भव ।
 प्र णो यच्छ विशां पते धनदा असि नस्त्वम् ॥२॥
 ५०४. प्र णो यच्छत्वयमा प्र भग्नः प्र बृहस्पतिः ।
 प्र देवीः प्रोत सूनृता रयिं देवी दधातु मे ॥३॥
 ५०५. सोमं राजानमर्वसेऽग्निं गीर्भिर्हवामहे ।
 आदित्यं विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् ॥४॥
 ५०६. त्वं नो अग्ने अग्निभिर्ब्रह्म यज्ञं च वर्धय ।
 त्वं नो देव दातवे रयिं दानाय चोदय ॥५॥

५०७. इन्द्रवायू उभाविह सुहवेह हवामहे ।
यथा नः सर्व इज्जनः संगत्यां सुमना असद् दानकामश्च नो भुवत् ॥६॥
५०८. अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।
वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥७॥
५०९. वाजस्य नु प्रसवे सं बभूविमेमा च विश्वा भुवनान्यन्तः ।
उतादित्सन्तं दापयतु प्रजानन् रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छ ॥८॥
५१०. दुहां मे पञ्च प्रदिशो दुहामुर्वीर्यथाबलम् ।
प्रापैयं सर्वा आकृतीर्मनसा हृदयेन च ॥९॥
५११. गौसनिं वाचमुदेयं वर्चसा माभ्युदिहि ।
आ रुन्धां सर्वतो वायुस्त्वष्टा पोषं दधातु मे ॥१०॥

[सूक्त २१]

[ऋषि— वसिष्ठ। देवता— अग्नि। छन्द— भुरिक् त्रिष्टुप्, १ पुरोऽनुष्टुप्, ४ त्रिष्टुप्, ५ जगती, ६ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, ७ विराट्गर्भात्रिष्टुप्, ९ निचत् अनुष्टुप्, १० अनुष्टुप्।]

५१२. ये अग्नयो अप्सर्वश्न्तर्ये वृत्रे ये पुरुषे ये अशमसु ।
य आविवेशौषधीर्यो वनस्पतींस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥१॥
५१३. यः सोमं अन्तर्यो गोष्वन्तर्य आविष्टो वर्यः सु यो मृगेषु ।
य आविवेश द्विपदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥२॥
५१४. य इन्द्रेण सरथं यार्ति देवो वैश्वानर उत विश्वदाव्यः ।
यं जोहवीमि पृतनासु सासहिं तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥३॥
५१५. यो देवो विश्वाद् यमु काममाहुर्य दातारं प्रतिगृह्णन्तमाहुः ।
यो धीरः शक्रः परिभूरदाभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥४॥
५१६. यं त्वा होतारं मनसाभि संविदुस्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः ।
वर्चोधसै यशसै सूनुतावते तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥५॥
५१७. उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे
वैश्वानरज्यैष्ठ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥६॥
५१८. दिवं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं ये विद्युत्तमनुसंचरन्ति ।
ये दिक्ष्वश्न्तर्ये वातं अन्तस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥७॥
५१९. हिरण्यपाणिं सवितारमिन्द्रं बृहस्पतिं वरुणं मित्रमग्निम् ।
विश्वान् देवानङ्गिरसो हवामह इमं क्रव्यादं शमयन्त्वग्निम् ॥८॥
५२०. शान्तो अग्निः क्रव्याच्छान्तः पुरुषरेषणः ।
अथो यो विश्वदाव्यश्स्तं क्रव्यादमशीशमम् ॥९॥
५२१. ये पर्वताः सोमपृष्ठा आप उतानशीवरीः ।
वातः पर्जन्य आदग्निस्ते क्रव्यादमशीशमन् ॥१०॥

[सूक्त २२]

[ऋषि— वसिष्ठ। देवता— बृहस्पति, विश्वेदेवा, वर्चस्। छन्द— अनुष्टुप्, १ विराट् त्रिष्टुप्, ३ पञ्चपदा परानुष्टुप् विराट् अति जगती, ४ त्र्यवसाना षट्पदा जगती।]

५२२. हस्तिवर्चसं प्रथतां बृहद् यशो अदित्या यत् तन्वः संबभूव ।
तत् सर्वे समदुर्महामेतद् विश्वे देवा अदितिः सजोषाः ॥१॥
५२३. मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो रुद्रश्च चेततु ।

- देवासौ विश्वधायसस्ते माञ्जन्तु वर्चसा ॥ २ ॥
५२४. येन हस्ती वर्चसा संबभूव येन राजा मनुष्येष्वप्स्वन्तः ।
येन देवा देवतामग्र आयन् तेन मामद्य वर्चसाग्नै वर्चस्विनं कृणु ॥ ३ ॥
५२५. यत् ते वर्चो जातवेदो बृहद् भवत्याहुतेः ।
यावत् सूर्यस्य वर्च आसुरस्य च हस्तिनः ।
तावन्मे अश्विना वर्च आ धत्तां पुष्करस्रजा ॥ ४ ॥
५२६. यावच्चतस्रः प्रदिशश्चक्षुर्यावत् समश्नुते ।
तावत् समैत्विन्द्रियं मयि तद्धस्तिवर्चसम्
५२७. हस्ती मृगाणां सुषदा मतिष्ठावान् बभूव हि ।
तस्य भगैर्न वर्चसाऽभि षिञ्चामि मामहम् ॥ ६ ॥

[सूक्त २३]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— चन्द्रमा या योनि । छन्द— अनुष्टुप्, ५ उपरिष्ठात् भुरिक् बृहती, ६ स्कन्धोग्रीवी बृहती ।]

५२८. येन वेहद् बभूविथ नाशयामसि तत् त्वत् ।
इदं तदुन्यत्र त्वदप दूरे नि दध्मसि ॥ १ ॥
५२९. आ ते योनिं गर्भ एतु पुमान् बाण इवेषुधिम ।
आ वीरोऽत्र जायतां पुत्रस्ते दर्शमास्यः ॥ २ ॥
५३०. पुमांसं पुत्रं जनय तं पुमाननु जायताम् ।
भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयाश्च यान् ॥ ३ ॥
५३१. यानि भद्राणि बीजान्युषभा जनयन्ति च ।
तैस्त्वं पुत्रं विन्दस्व सा प्रसूर्धेनुका भव ।
५३२. कृणोमि ते प्राजापत्यमा योनिं गर्भ एतु ते ।
विन्दस्व त्वं पुत्रं नारि यस्तुभ्यं शमसच्छमु तस्मै त्वं भव ॥ ५ ॥
५३३. यासां द्यौष्पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधां बभूव ।
तास्त्वां पुत्रविद्याय दैवीः प्रावन्त्वोषधयः ॥ ६ ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि— भृगु । देवता— वनस्पति अथवा प्रजापति । छन्द— अनुष्टुप्, २ निचृत् पथ्यापंक्ति ।]

५३४. पर्यस्वतीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं वर्चः ।
अथो पर्यस्वतीनामा भरेऽहं सहस्रशः ॥ १ ॥
५३५. वेदाहं पर्यस्वन्तं चकार धान्यं बहु ।
सम्भृत्वा नाम यो देवस्तं वयं हवामहे यो यो अर्यज्वनो गृहे ॥ २ ॥
५३६. इमा याः पञ्च प्रदिशो मानवीः पञ्च कृष्टयः ।
वृष्टे शापं नदीरिवेह स्फातिं समावहान् ॥ ३ ॥
५३७. उदुत्सं शतधारं सहस्रधारमक्षितम् ।
एवास्माकेदं धान्यं सहस्रधारमक्षितम् ॥ ४ ॥
५३८. शतहस्तं समाहरं सहस्रहस्तं सं किर ।
कृतस्य कार्यस्य चेह स्फातिं समावह ॥ ५ ॥
५३९. तिस्रो मात्रां गन्धर्वाणां चतस्रो गृहपत्याः ।
तासां या स्फातिमर्त्तमा तया त्वाभि मृशामसि ॥ ६ ॥
५४०. उपोहश्च समूहश्च क्षत्तारौ ते प्रजापते ।

ताविहा वहतां स्फातिं बहुं भूमानमक्षितम्॥

[सूक्त २५]

[ऋषि— भृगु। देवता— मित्रावरुण, काम-बाण। छन्द— अनुष्टुप्।]

५४१. उ॒त्तुद॑स्त्वोत् तु॒दतु॑ मा धृ॒थाः श॑र्यने॒ स्वे ।
इषुः॑ का॒र्मस्य॑ या भी॒मा तया॑ वि॒ध्यामि॑ त्वा हृदि॥ १ ॥
५४२. आ॒धी॒र्षणां॑ का॒र्मश॑ल्यामिषुं॑ स॒ङ्कल्प॑कुल्मलाम् ।
तां सु॑सं॒न्रतां॑ कृ॒त्वा का॒मो वि॒ध्यतु॑ त्वा हृदि॥ २ ॥
५४३. या प्ली॑हानं॑ शोषयति॑ का॒मस्ये॑षुः सु॒सं॒न्रता ।
प्रा॒चीर्न॑पक्षा॒ व्योषा॑ तया॑ वि॒ध्यामि॑ त्वा हृदि॥ ३ ॥
५४४. शु॒चा वि॒द्धा व्यो॑षया॒ शुष्का॑स्या॒भि सर्प॑ मा ।
मृ॒दुर्नि॑र्मन्युः के॒वली॑ प्रियवा॒दिन्यनु॑व्रता॥ ४ ॥
५४५. आ॒जा॒मि॒ त्वाज॑न्या॒ परि॑मा॒तुरथो॑ पि॒तुः ।
यथा॑ मम॒ क्रता॑वसो॒ मम॑ चि॒त्तमु॑पायसि॥
५४६. व्य॒स्थै मि॒त्रावरु॑णौ हृदश्चि॒त्तान्य॑स्यतम् ।
अथै॑नाम॒क्रतुं॑ कृ॒त्वा ममै॑व कृ॒णुतं॑ वशे॥ ६ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— रुद्र, १ प्राचीदिशा साग्नि, २ दक्षिणदिशा सकामाअविष्यव, ३ प्रतीचीदिशा वैराज, ४ उदीची दिशा सवाताप्रविध्य, ५ सौषधिकानिलिम्पा, ६ बृहस्पति युक्त अवस्वान्। छन्द— जगती, १ त्रिष्टुप्, ३-४ भुरिक् त्रिष्टुप्।]

५४७. ये॒रु॑स्यां स्थ प्रा॒च्यां दि॒शि हे॒तयो॑ नाम॒ देवा॑स्तेषां॑ वो अ॒ग्नि॑रिषवः ।
ते नो॑ मृ॒डत॑ ते नोऽधि॑ ब्रू॒त तेभ्यो॑ वो नम॒स्तेभ्यो॑ वः स्वाहा॥ १ ॥
५४८. ये॒रु॑स्यां स्थ दक्षि॑णायां दि॒श्यवि॑ष्यवो नाम॒ देवा॑स्तेषां॑ वः का॒म इ॑षवः ।
ते नो॑ मृ॒डत॑ ते नोऽधि॑ ब्रू॒त तेभ्यो॑ वो नम॒स्तेभ्यो॑ वः स्वाहा॥ २ ॥
५४९. ये॒रु॑स्यां स्थ प्रती॑च्यां दि॒शि वैरा॑जा नाम॒ देवा॑स्तेषां॑ वः आप॒ इष॑वः ।
ते नो॑ मृ॒डत॑ ते नोऽधि॑ ब्रू॒त तेभ्यो॑ वो नम॒स्तेभ्यो॑ वः स्वाहा॥ ३ ॥
५५०. ये॒रु॑स्यां स्थोदी॑च्यां दि॒शि प्र॑विध्यन्तो॒ नाम॑ देवा॒स्तेषां॑ वो वा॒त् इष॑वः ।
ते नो॑ मृ॒डत॑ ते नोऽधि॑ ब्रू॒त तेभ्यो॑ वो नम॒स्तेभ्यो॑ वः स्वाहा॥ ४ ॥
५५१. ये॒रु॑स्यां स्थ ध्रु॒वायां॑ दि॒शि नि॑लिम्पा नाम॒ देवा॑स्तेषां॑ वः ओष॑धीरिषवः ।
ते नो॑ मृ॒डत॑ ते नोऽधि॑ ब्रू॒त तेभ्यो॑ वो नम॒स्तेभ्यो॑ वः स्वाहा॥ ५ ॥
५५२. ये॒रु॑स्यां स्थोर्धा॑यां दि॒श्यव॑स्वन्तो॒ नाम॑ देवा॒स्तेषां॑ वो बृ॒हस्प॑तिरिषवः ।
ते नो॑ मृ॒डत॑ ते नोऽधि॑ ब्रू॒त तेभ्यो॑ वो नम॒स्तेभ्यो॑ वः स्वाहा॥ ६ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— रुद्र १ प्राची दिशा, अग्नि, असित, आदित्यगण, २ दक्षिण दिशा, इन्द्र, तिरश्चिराजी, पितरगण, ३ प्रतीची दिशा, वरुण, पृदाकु, अन्न, ४ उदीची दिशा, सोम, स्वज, अशनि, ५ ध्रुव दिशा, विष्णु, कल्माषग्रीव, वीरुध, ६ ऊर्ध्व दिशा, बृहस्पति, श्वित्र (श्वेतरोग) वर्षा (वृष्टिजल)। छन्द— पञ्चपदा ककुम्मती गर्भाष्टि, २ पञ्चपदा ककुम्मतीगर्भा अत्यष्टि, ५ पञ्चपदा ककुम्मतीगर्भा भुरिक् अष्टि।]

५५३. प्रा॒ची दि॒ग्नि॑रधि॒पति॑रसितो॒ रक्षि॑तादित्या इषवः ।
तेभ्यो॑ नमोऽधि॒पति॑भ्यो॒ नमो॑ रक्षि॒तृभ्यो॑ नम॒ इषु॑भ्यो॒ नम॑ एभ्यो अस्तु ।
यो॒रु॑स्मान् द्वेष्टि॒ यं व॑यं द्विष्मस्तं॒ वो ज॑म्भे॒ दध्मः॑ ॥ १ ॥
५५४. दक्षि॑णा दि॒गिन्द्रो॑ऽधि॒पति॑स्तिरश्चिराजी रक्षि॒ता पि॑तर इषवः ।
तेभ्यो॑ नमोऽधि॒पति॑भ्यो॒ नमो॑ रक्षि॒तृभ्यो॑ नम॒ इषु॑भ्यो॒ नम॑ एभ्यो अस्तु ।

- यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥ २ ॥
५५५. प्रतीची दिग् वरुणोऽधिपतिः पृदाकू रक्षितान्मिषवः ।
तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो रक्षितभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥ ३ ॥
५५६. उदीची दिक् सोमोऽधिपतिः स्वजो रक्षिताशनिरिषवः ।
तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो रक्षितभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥ ४ ॥
५५७. ध्रुवा दिग् विष्णुरधिपतिः कल्मार्षग्रीवो रक्षिता वीरुध इषवः ।
तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो रक्षितभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः
५५८. ऊर्ध्वा दिग् बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो रक्षिता वर्षमिषवः ।
तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो रक्षितभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
यो३स्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः

[सूक्त २८]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— यमिनी । छन्द— अनुष्टुप्, १ अतिशक्वरीगर्भा चतुष्पदा अतिजगती, ४ यवमध्या विराट् ककुप्, ५ त्रिष्टुप्, ६ विराट् गर्भा प्रस्तारपंक्ति ।]

५५९. एकैकयैषा सृष्ट्या सं बभूव यत्र गा असृजन्त भूतकृतौ विश्वरूपाः ।
यत्र विजायते यमिन्यपतुः सा पशून् क्षिणाति रिफती रुशती ॥ १ ॥
५६०. एषा पशून्तसं क्षिणाति ऋव्याद् भूत्वा व्यद्वरी ।
उतैनां ब्रह्मणे दद्यात् तथा स्योना शिवा स्यात् ॥ २ ॥
५६१. शिवा भव पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा ।
शिवास्मै सर्वस्मै क्षेत्राय शिवा न इहैधि ॥ ३ ॥
५६२. इह पुष्टिरिह रस इह सहस्रसातमा भव ।
पशून् यमिनि पोषय ॥ ४ ॥
५६३. यत्रा सुहादः सुकृता मरदन्ति विहाय रोगं तन्वशुः स्वायाः ।
तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत् पुरुषान् पशूंश्च ॥ ५ ॥
५६४. यत्रा सुहादा सुकृतामग्निहोत्रहुतां यत्र लोकः ।
तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत् पुरुषान् पशूंश्च ॥ ६ ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि— उद्दालक । देवता— शितिपात् अवि, ७ काम, ८ भूमि । छन्द— अनुष्टुप्, १, ३ पथ्यापंक्ति, ७ त्र्यवसाना षट्पदा उपरिष्ठात् दैवी बृहती ककुम्पतीगर्भा विराट् जगती, ८ उपरिष्ठात् बृहती ।]

५६५. यद् राजानो विभजन्त इष्टापूर्तस्य षोडशं यमस्यामी संभासदः ।
अविस्तस्मात् प्र मुञ्चति दुत्तः शितिपात् स्वधा ॥ १ ॥
५६६. सर्वान् कामान् पूरयत्याभवेन् प्रभवन् भवेन् ।
आकृतिप्रोऽविर्दुत्तः शितिपात्रोप दस्यति ॥ २ ॥
५६७. यो ददाति शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
स नार्कमभ्यारोहति यत्र शुल्को न क्रियते अबलेन बलीयसे ॥ ३ ॥
५६८. पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
प्रदातोर्प जीवति पितृणां लोकेऽक्षितम् ॥ ४ ॥

५६९. पञ्चापूपं शितिपादमर्विं लोकेन संमितम् ।
प्रदातोपं जीवति सूर्यामासयोरक्षितम् ॥५॥
५७०. इरैव नोपं दस्यति समुद्र इव पर्यो महत् ।
देवौ सवांसिनाविव शितिपान्नोपं दस्यति ॥६॥
५७१. क इदं कस्मा अदात् कामः कामायादात् ।
कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामः समुद्रमा विवेश ।
कामेन त्वा प्रति गृह्णामि कामैतत् तै ॥७॥
५७२. भूमिष्ट्वा प्रति गृह्णात्वन्तरिक्षमिदं महत् ।
माहं प्राणेन मात्मना मा प्रजया प्रतिगृह्य वि राधिषि ॥८॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि—अथर्वा । देवता—चन्द्रमा, सांमनस्य । छन्द—अनुष्टुप्, ५ विराट्जगती, ६ प्रस्तारपंक्ति, ७ त्रिष्टुप् ।]

५७३. सहृदयं सांमनस्यमविद्वेषं कृणोमि वः ।
अन्यो अन्यमभि ह्येत वत्सं जातमिवाध्या ॥ १ ॥
५७४. अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः ।
जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवाम् ॥ २ ॥
५७५. मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्मा स्वसारमुत स्वसा ।
सम्यञ्चः सव्रता भूत्वा वाचं वदत भद्रया ॥ ३ ॥
५७६. येन देवा न वियन्ति नो च विद्विषते मिथः ।
तत् कृण्मो ब्रह्म वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥
५७७. ज्यायस्वन्तश्चित्तिनो मा वि यौष्ट संराधयन्तः सधुराश्चरन्तः ।
अन्यो अन्यस्मै वलु वदन्त एतं सध्रीचीनान् वः संमनसस्कृणोमि ॥ ५ ॥
५७८. समानी प्रपा सह वौऽन्नभागः समाने योक्त्रे सह वौ युनज्मि ।
सम्यञ्चोऽग्निं सपर्यतारा नाभिमिवाभितः ॥ ६ ॥
५७९. सध्रीचीनान् वः संमनसस्कृणोम्येकश्नुष्टीन्त्संवननेन सर्वाङ्गि ।
देवा इवामृतं रक्षमाणाः सायंप्रातः सौमनसो वौ अस्तु ॥ ७ ॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि—ब्रह्मा । देवता—पाप्महा, १ अग्नि, २ शक्र, ३ पशु समूह, ४ द्यावापृथिवी, ५ त्वष्टा, ६ अग्नि, इन्द्र, ७ देवगण, सूर्य, ८-१० आयु, ११ पर्जन्य । छन्द—अनुष्टुप्, ४ भुरिक् अनुष्टुप्, ५ विराट् प्रस्तारपंक्ति ।]

५८०. वि देवा जरसावृतन् वि त्वमग्ने अरात्या ।
व्यंशुहं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ १ ॥
५८१. व्यात्यां पवमानो वि शक्रः पापकृत्यया ।
व्यंशुहं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ २ ॥
५८२. वि ग्राम्याः पशव आरण्यैर्व्यापुस्तृष्णायासरन् ।
व्यंशुहं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ३ ॥
५८३. वीरुमे द्यावापृथिवी इतो वि पन्थानो दिशंदिशम् ।
व्यंशुहं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ४ ॥
५८४. त्वष्टा दुहित्रे वहतुं युनक्तीतीदं विश्वं भुवनं वि याति ।
व्यंशुहं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ५ ॥
५८५. अग्निः प्राणान्तसं दधाति चन्द्रः प्राणेन संहितः ।

- व्यंशं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ६ ॥
 ५८६. प्राणेन विश्वतोवीर्यं देवाः सूर्यं समैरयन् ।
 व्यंशं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ७ ॥
 ५८७. आयुष्मतामायुष्कृतां प्राणेन जीव मा मृथाः ।
 व्यंशं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ८ ॥
 ५८८. प्राणेन प्राणतां प्राणेहैव भव मा मृथाः ।
 व्यंशं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ ९ ॥
 ५८९. उदायुषा समायुषोदोषधीनां रसेन ।
 व्यंशं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ १० ॥
 ५९०. आ पर्जन्यस्य वृष्ट्योदस्थामामृता वयम् ।
 व्यंशं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ११ ॥
 ॥ इति तृतीयं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ चतुर्थं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि— वेन । देवता— बृहस्पति अथवा आदित्य । छन्द— त्रिष्टुप्, २, ५ भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

५९१. ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद् वि सीमन्तः सुरुचो वेन आवः ।
 स बुध्न्या उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च वि वः ॥ १ ॥
 ५९२. इयं पित्र्या राष्ट्रप्रेत्वग्रै प्रथमार्यं जनुषे भुवनेष्ठाः ।
 तस्मा एतं सुरुचं ह्यारमह्यं घर्मं श्रीणन्तु प्रथमार्यं धास्यवे ॥ २ ॥
 ५९३. प्र यो जज्ञे विद्वानस्य बन्धुर्विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति ।
 ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचैरुच्चैः स्वधा अभि प्र तस्थौ ॥ ३ ॥
 ५९४. स हि दिवः स पृथिव्या ऋतस्था मही क्षेमं रोदसी अस्कभायत् ।
 महान् मही अस्कभायद् वि जातो द्यां सद्म पार्थिवं च रजः ॥ ४ ॥
 ५९५. स बुध्न्यादाष्ट्रं जनुषोऽभ्यग्रं बृहस्पतिर्देवता तस्यं सम्राट् ।
 अह्यर्चच्छुक्रं ज्योतिषो जनिष्यथ द्युमन्तो वि वसन्तु विप्राः ॥ ५ ॥
 ५९६. नूनं तदस्य काव्यो हिनोति महो देवस्य पूर्वस्य धाम ।
 एष जज्ञे बहुभिः साकमित्था पूर्वे अर्धे विषिते सुसन् नु ॥ ६ ॥
 ५९७. योऽथर्वाणं पितरं देवबन्धुं बृहस्पतिं नमसाव च गच्छात् ।
 त्वं विश्वेषां जनिता यथासः क्विर्देवो न दभायत् स्वधावान् ॥ ७ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि— वेन । देवता— आत्मा । छन्द— त्रिष्टुप्, ६ पुरोऽनुष्टुप्, त्रिष्टुप्, ८ उपरिष्ठात् ज्योति त्रिष्टुप् ।]

५९८. य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।
 योऽस्येशं द्विपदो यश्चतुष्पदः कस्मै देवार्यं हविषा विधेम ॥ १ ॥
 ५९९. यः प्राणतो निमिषतो महित्वैको राजा जगतो बभूव ।
 यस्य च्छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवार्यं हविषा विधेम ॥ २ ॥
 ६००. यं क्रन्दसी अवतश्चस्कभाने भियसाने रोदसी अह्वयेथाम् ।
 यस्यासौ पन्था रजसो विमानः कस्मै देवार्यं हविषा विधेम ॥ ३ ॥
 ६०१. यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी च मही यस्याद उर्वंश्चरिक्षम् ।

- यस्यासौ सूरौ विततो महित्वा कस्मै'देवाय' हविषा' विधेम॥४॥
६०२. यस्य विश्वे'हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रसामिदाहुः ।
इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै'देवाय' हविषा' विधेम॥५॥
६०३. आपो अग्रे विश्वमावन् गर्भं दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
यासु देवीष्वधि देव आसीत् कस्मै'देवाय' हविषा' विधेम॥६॥
६०४. हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीमुत् छां कस्मै'देवाय' हविषा' विधेम॥७॥
६०५. आपो वत्सं जनयन्तीर्गर्भमग्रे समैरयन् ।
तस्योत जायमानस्योल्ब आसीद्धिरण्ययः कस्मै'देवाय' हविषा' विधेम॥८॥

[सूक्त ३]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— रुद्र, व्याघ्र । छन्द— अनुष्टुप्, १ पथ्यापङ्क्ति, ३ गायत्री, ७ ककुम्मती गर्भा उपरिष्ठात् बृहती ।]

६०६. उदितस्त्रयो अक्रमन् व्याघ्रः पुरुषो वृकः ।
हिरुग्घ यन्ति सिन्धवो हिरुग् देवो वनस्पतिर्हिरुङ् नमन्तु शत्रवः॥१॥
६०७. परेणैतु पथा वृकः परमेणोत् तस्करः ।
परेण दत्वती रज्जुः परेणाघायुरर्षतु॥२॥
६०८. अक्ष्यौ च ते मुखं च ते व्याघ्र जम्भयामसि ।
आत् सर्वान् विंशतिं नखान्॥३॥
६०९. व्याघ्रं दत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।
आर्दुं छेनमथो अर्हि यातुधानमथो वृकम्॥४॥
६१०. यो अद्य स्तेन आर्यति स संपिष्टो अपार्यति ।
पथामपध्वंसैनेत्विन्द्रो वज्रेण हन्तु तम्॥५॥
६११. मूर्णा मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः ।
निष्ठुक् तै गोधा भवतु नीचार्यच्छशुर्मृगः॥६॥
६१२. यत् संयमो न वि यमो वि यमो यन्न संयमः ।
इन्द्रजाः सौमजा आथर्वणमसि व्याघ्रजम्भनम्॥७॥

[सूक्त ४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप्, ४ पुर उष्णिक्, ६-७ भुरिक् अनुष्टुप् ।]

६१३. यां त्वा गन्धर्वो अखन्द वरुणाय मृतभ्रजे ।
तां त्वा वयं खनामस्योर्षधिं शेपहर्षणीम्॥१॥
६१४. उदुषा उदु सूर्य उदिदं मामकं वचः ।
उदेजतु प्रजापतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना॥२॥
६१५. यथा स्म ते विरोहतोऽभितप्तमिवानति ।
ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोर्षधिः॥३॥
६१६. उच्छुष्मौर्षधीनां सारं ऋषुभागाम् ।
सं पुंसामिन्द्र वृष्यमस्मिन् धेहि तनूवशिन्॥४॥
६१७. अपां रसः प्रथमजोऽथो वनस्पतीनाम् ।
उत सोमस्य भ्रातास्युतार्शमसि वृष्यम्॥५॥
६१८. अद्याग्ने अद्य सवितरद्य दैवि सरस्वति ।
अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुर्विवा तानया पसः॥६॥

६१९. आहं तनोमि ते पसो अधिज्यामिव धन्वनि ।
क्रमस्वर्श' इव रोहितमर्नवग्लायता सदा ॥७॥
६२०. अश्वस्याश्चतरस्याजस्य पेट्वस्य च ।
अथ ऋषभस्य ये वाजास्तान्स्मिन् धैहि तनूवशिन् ॥८॥

[सूक्त ५]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वृषभ, स्वापन । छन्द— अनुष्टुप्, २ भुरिक् अनुष्टुप्, ७ पुरस्तात् ज्योति त्रिष्टुप् ।]

६२१. सहस्रशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
तेना सहस्येना वयं नि जनान्स्वापयामसि ॥ १ ॥
६२२. न भूमिं वातो अतिं वाति नार्ति पश्यति कश्चन ।
स्त्रियश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ॥ २ ॥
६२३. प्रोष्ठेश्यास्तल्पेश्या नारीर्या वह्यशीवरीः ।
स्त्रियो याः पुण्यगन्धयस्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥ ३ ॥
६२४. एजदेजदजग्रभं चक्षुः प्राणमजग्रभम् ।
अङ्गान्यजग्रभं सर्वा रात्रीणामतिशवरे ॥ ४ ॥
६२५. य आस्ते यश्चरति यश्च तिष्ठन् विपश्यति ।
तेषां सं दध्मो अक्षीणि यथेदं हर्म्यं तथा ॥ ५ ॥
६२६. स्वप्तु माता स्वप्तु पिता स्वप्तु श्वा स्वप्तु विश्रुतिः ।
स्वपन्त्वस्यै ज्ञातयः स्वपत्वयमभितो जनः ॥ ६ ॥
६२७. स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन सर्वं नि प्वापया जनम् ।
ओत्सूर्यमन्यान्स्वापर्याव्युषं जागृतादहमिन्द्र इवारिष्टो अक्षितः ॥ ७ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि— गरुत्मान् । देवता— तक्षक, १ ब्राह्मण, २ द्यावा-पृथिवी, सप्तसिन्धु, ३ सुपर्ण ४-८ विष । छन्द— अनुष्टुप् ।]

६२८. ब्राह्मणो जज्ञे प्रथमो दशशीर्षो दशास्यः ।
स सोमं प्रथमः पपौ स चकारार्सं विषम् ॥ १ ॥
६२९. यावती द्यावापृथिवी वरिष्णा यावत् सप्त सिन्धवो वितष्टिरे ।
वाचं विषस्य दूषणीं तामितो निरवादिषम् ॥ २ ॥
६३०. सुपर्णस्त्वा गरुत्मान् विषं प्रथममावयत् ।
नामीमदो नारूरुप उतास्मा अभवः पितुः
६३१. यस्त आस्यत् पञ्चाङ्गुरिर्वक्राच्चिदधि धन्वनः ।
अपस्कम्भस्य शल्यान्निरवोचमहं विषम् ॥ ४ ॥
६३२. शल्याद् विषं निरवोचं प्राञ्जनादुत पर्णधेः ।
अपाष्ठाच्छृङ्गात् कुल्मलान्निरवोचमहं विषम् ॥ ५ ॥
६३३. अरसस्त इषो शल्योऽथो ते अरसं विषम् ।
उतारसस्य वृक्षस्य धनुष्टे अरसारसम् ।
६३४. ये अपीषन् ये अदिहन् य आस्यन् ये अवासृजन् ।
सर्वे ते वध्रयः कृता वध्रिर्विषगिरिः कृतः ॥ ७ ॥
६३५. वध्रयस्ते खनितारो वध्रिस्त्वर्मस्योषधे ।
वध्रिः स पर्वतो गिरिर्यतो जातमिदं विषम् ।

[सूक्त ७]

[ऋषि— गरुत्मान्। देवता— वनस्पति। छन्द— अनुष्टुप्, ४ स्वराट् अनुष्टुप्।]

६३६. वारिदं वारयातै वरणावत्यामधि।
तत्रामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम्॥१॥
६३७. अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम्।
अथेदमधुराच्यं करम्भेण वि कल्पते॥२॥
६३८. करम्भं कृत्वा तिर्यं पीबस्पाकमुदारथिम्।
क्षुधा किल त्वा दुष्टनो जक्षिवान्स न रूरुपः॥३॥
६३९. वि ते मदं मदावति शरमिव पातयामसि।
प्र त्वा चरुमिव येषन्तं वचसा स्थापयामसि॥४॥
६४०. परि ग्राममिवाचितं वचसा स्थापयामसि।
तिष्ठा वृक्ष इव स्थामन्यध्रिखाते न रूरुपः॥५॥
६४१. पवस्तैस्त्वा पर्यक्रीणन् दूर्शेभिरजिनैरुत।
प्रक्रीरसि त्वमोषधेऽध्रिखाते न रूरुपः॥
६४२. अनाप्ता ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे।
वीरान् नो अत्र मा दभन् तद् व एतत् पुरो दधे॥७॥

[सूक्त ८]

[ऋषि— अथर्वाङ्गिरा। देवता— चन्द्रमा, आपः, राज्याभिषेक, १ राजा, २ देवगण, ३ विश्वरूप, ४-५ आपः। छन्द— अनुष्टुप्, १,७ भुरिक् त्रिष्टुप्, ३ त्रिष्टुप् ५ विराट् प्रस्तार पंक्ति।]

६४३. भूतो भूतेषु पय आ दधाति स भूतानामधिपतिर्बभूव।
तस्य मृत्युश्चरति राजसूयं स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम्॥१॥
६४४. अभि प्रेहि मार्ष वेन उग्रश्चेत्ता सपत्नहा।
आ तिष्ठ मित्रवर्धन् तुभ्यं देवा अधि ब्रवन्॥२॥
६४५. आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषञ्छ्रियं वसानश्चरति स्वरोचिः।
महत् तद् वृष्णो असुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ॥३॥
६४६. व्याघ्रो अधि वैयाघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वापो दिव्याः पर्यस्वतीः॥४॥
६४७. या आपो दिव्याः पर्यसा मदन्त्यन्तरिक्ष उत वा पृथिव्याम्।
तासां त्वा सर्वासामपामभि षिञ्चामि वर्चसा॥५॥
६४८. अभि त्वा वर्चसासिचन्नापो दिव्याः पर्यस्वतीः।
यथासो मित्रवर्धनुस्तथा त्वा सविता करत्॥६॥
६४९. एना व्याघ्रं परिष्वजानाः सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय।
समुद्रं न सुभुवस्तस्थिवांसं मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्स्वश्रुतः॥७॥

[सूक्त ९]

[ऋषि— भृगु। देवता— त्रैककुदाञ्जन। छन्द— अनुष्टुप्, २ ककुम्मती अनुष्टुप्, ३ पथ्यापंक्ति।]

६५०. एहि जीवं त्रायमाणं पर्वतस्यास्यक्ष्यम्।
विश्वेभिर्देवैर्दत्तं परिधिर्जीवनाय कम्॥१॥
६५१. परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गर्वामसि।
अश्वानामर्वतां परिपाणाय तस्थिषे॥२॥

६५२. उतासिं परिपाणं यातुजम्भनमाञ्जन ।
उतामृतस्य त्वं वेत्थार्थो असि जीवभोजनमर्थो हरितभेषजम् ॥ ३ ॥
६५३. यस्याञ्जन प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुष्परुः ।
ततो यक्ष्मं वि बाधस उग्रो मध्यमशीरिव ॥ ४ ॥
६५४. नैनं प्राप्नोति शपथो न कृत्या नाभिशोचनम् ।
नैनं विष्कन्धमश्नुते यस्त्वा बिभर्त्याञ्जन ॥ ५ ॥
६५५. असन्मन्त्राद् दुष्वप्याद् दुष्कृताच्छर्मलादुत ।
दुर्हार्दुश्चक्षुषो घोरात् तस्मान्नः पाह्याञ्जन ॥ ६ ॥
६५६. इदं विद्वानाञ्जन सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।
सुनेयमश्वं गामहमात्मानं तव पूरुष ॥ ७ ॥
६५७. त्रयो दासा आज्जनस्य तक्मा बलासु आदहिः ।
वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिककुन्नारं ते पिता ॥ ८ ॥
६५८. यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतस्परि ।
यातुंश्च सर्वाञ्जम्भयत् सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ९ ॥
६५९. यदि वासिं त्रैककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।
उभे तै भद्रे नाम्नी ताभ्यां नः पाह्याञ्जन ॥ १० ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि—अथर्वा । देवता— शङ्खमणि, कृशन । छन्द— अनुष्टुप्, ६ पथ्यापंक्ति, ७ पञ्चपदा परानुष्टुप् शकवरी।]

६६०. वाताज्जातो अन्तरिक्षाद् विद्युतो ज्योतिषस्परि ।
स नो हिरण्यजाः शङ्खः कृशनः पात्वंहसः ॥ १ ॥
६६१. यो अग्रतो रौचनानां समुद्रादधि जज्ञिषे ।
शङ्खेन हत्वा रक्षांस्यत्त्रिणो वि षहामहे ॥ २ ॥
६६२. शङ्खेनामीवाममर्तिं शङ्खेनोत सुदान्वाः ।
शङ्खो नो विश्वभेषजः कृशनः पात्वंहसः ॥ ३ ॥
६६३. दिवि जातः समुद्रजः सिन्धुतस्पर्याभृतः ।
स नो हिरण्यजाः शङ्ख आयुष्प्रतरणो मणिः ॥ ४ ॥
६६४. समुद्राज्जातो मणिवृत्राज्जातो दिवाकरः ।
सो अस्मान्सर्वतः पातु हेत्या देवासुरेभ्यः ॥ ५ ॥
६६५. हिरण्यानामेकोऽसि सोमात् त्वमधि जज्ञिषे ।
रथे त्वमसि दर्शत इषुधौ रौचनस्त्वं प्र ण आयूषि तारिषत् ॥ ६ ॥
६६६. देवानामस्थि कृशनं बभूव तदात्मन्वच्चरत्यप्स्वश्रुतः ।
तत् तै बध्नाम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुत्वाय शतशारदाय कार्शनस्त्वाभि रक्षतु ॥ ७ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— इन्द्र, अनड्वान । छन्द— त्रिष्टुप्, १, ४ जगती, २ भुरिक् त्रिष्टुप्, ७ त्र्यवसाना षट्पदा अनुष्टुप्गर्भा उपरिष्ठात्जागतानिचृत्शकवरी, ८-१२ अनुष्टुप्।]

६६७. अनड्वान् दाधार पृथिवीमुत द्यामनड्वान् दाधारोर्वश्रन्तरिक्षम् ।
अनड्वान् दाधार प्रदिशः षडुर्वीरनड्वान् विश्वं भुवन्मा विवेश ॥ १ ॥
६६८. अनड्वानिन्द्रः स पशुभ्यो वि चष्टे त्रयाञ्छक्रो वि मिमीते अध्वनः ।
भूतं भविष्यद् भुवना दुहानः सर्वा देवानां चरति ब्रतानि ॥ २ ॥

६६९. इन्द्रो जातो मनुष्येष्वन्तर्घर्मस्तप्तश्चरति शोशुचानः ।
सुप्रजाः सन्तस उदारे न सर्षद् यो नाशनीयादनुडुहो विजानन् ॥ ३ ॥
६७०. अनुड्वान् दुहे सुकृतस्य लोक एनं प्याययति पर्वमानः पुरस्तात् ।
पर्जन्यो धारा मरुत् ऊर्ध्वो अस्य यज्ञः पयो दक्षिणा दोहो अस्य ॥ ४ ॥
६७१. यस्य नेशे यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिग्रहीता ।
यो विश्वजिद् विश्वभृद् विश्वकर्मा घर्म नो ब्रूत यतमश्चतुष्पात् ॥ ५ ॥
६७२. येन देवाः स्वरारुरुहुर्हित्वा शरीरममृतस्य नाभिमम् ।
तेन गोष्म सुकृतस्य लोकं घर्मस्य व्रतेन तर्पसा यशस्यवः ॥ ६ ॥
६७३. इन्द्रो रूपेणाग्निर्वहेन प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।
विश्वानरे अक्रमत वैश्वानरे अक्रमतानुडुह्यक्रमत ।
सोऽदुहयत् सोऽधारयत् ॥ ७ ॥
६७४. मध्यमेतदनुडुहो यत्रैष वह आहितः ।
एतावदस्य प्राचीनं यावान् प्रत्यङ् समाहितः ॥ ८ ॥
६७५. यो वेदानुडुहो दोहान्तस्प्तानुपदस्वतः ।
प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तऋषयो विदुः ॥ ९ ॥
६७६. पद्भिः सेदिमवक्रामन्निरां जङ्घाभिरुत्खिदन् ।
श्रमेणानुड्वान् कीलालं कीनाशश्चाभि गच्छतः ॥ १० ॥
६७७. द्वादश वा एता रात्रीर्व्रत्या आहुः प्रजापतेः ।
तत्रोप ब्रह्म यो वेद तद् वा अनुडुहो व्रतम् ॥ ११ ॥
६७८. दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे मध्यन्दिनं परि ।
दोहा ये अस्य संयन्ति तान् विद्वानुपदस्वतः ॥ १२ ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि— ऋभु। देवता— वनस्पति। छन्द— अनुष्टुप्, १ त्रिपदा गायत्री, ६ त्रिपदा यवमध्या भुरिक् गायत्री, ७ बृहती।]

६७९. रोहण्यसि रोहण्यस्थश्छिन्नस्य रोहणी ।
रोहयेदमरुन्धति ॥ १ ॥
६८०. यत् तै रिष्टं यत् तै द्युत्तमस्ति पेष्टं त आत्मनि ।
धाता तद् भद्रया पुनः सं दधत् परुषा परुः ॥ २ ॥
६८१. सं तै मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परुः ।
सं तै मांसस्य विस्त्रस्तं समस्थयपि रोहतु ॥ ३ ॥
६८२. मज्जा मज्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।
असृक् ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥ ४ ॥
६८३. लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।
असृक् ते अस्थि रोहतु छिन्नं सं धेहोषधे ॥ ५ ॥
६८४. स उत तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव रथः सुचक्रः सुपविः सुनाभिः ।
प्रति तिष्ठोर्ध्वः ॥ ६ ॥
६८५. यदि कर्त पतित्वा संशश्रे यदि वाश्मा प्रहृतो जघान ।
ऋभू रथस्येवाङ्गानि सं दधत् परुषा परुः ॥ ७ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि— शन्ताति। देवता— चन्द्रमा, विश्वेदेवा, (१ देवगण, २-३ वात, ४ मरुद्गण, ६-७ हस्त।) छन्द— अनुष्टुप्।]

६८६. उत देवा अवहितं देवा उन्नयथा पुनः ।
उतागंश्चक्रुषु देवा देवा जीवयथा पुनः ॥ १ ॥
६८७. द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।
दक्षं ते अन्य आवातु व्युन्यो वातु यद् रपः ॥ २ ॥
६८८. आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद् रपः ।
त्वं हि विश्वभेषज देवानां दूत ईर्यसे ॥ ३ ॥
६८९. त्रार्यन्तामिमं देवास्त्रार्यन्तां मरुतां गणाः ।
त्रार्यन्तां विश्वा भूतानि यथायमरपा असत् ॥ ४ ॥
६९०. आ त्वागमं शन्तोतिभिरथो अरिष्टतातिभिः ।
दक्षं त उग्रमाभारिषुं परा यक्ष्मं सुवामि ते ॥ ५ ॥
६९१. अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः ।
अयं मे विश्वभेषजोऽयं शिवाभिमर्शनः ॥ ६ ॥
६९२. हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी ।
अनामयित्नुभ्यां हस्ताभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ॥ ७ ॥

[सूक्त १४]

[ऋषि— भृगु । देवता— आज्य, अग्नि । छन्द— त्रिष्टुप्, २, ४ अनुष्टुप्, ३ प्रस्तारपंक्ति, ७, ९ जगती, ८ पञ्चपदा अतिशक्वरी ।]

६९३. अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकात् सो अपश्यज्जनितामग्रै ।
तेन देवा देवतामग्र आयन् तेन रोहान् रुरुहुर्मध्यासः ॥ १ ॥
६९४. क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यान् हस्तेषु बिभ्रतः ।
दिवस्पृष्टं स्वर्गत्वा मिश्रा देवेभिराध्वम् ॥ २ ॥
६९५. पृष्ठात् पृथिव्या अहमन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद् दिवमारुहम् ।
दिवो नाकस्य पृष्ठात् स्वर्ग्योतिरगामुहम् ॥ ३ ॥
६९६. स्वर्ग्यन्तो नापेक्षन्त आ द्यां रोहन्ति रोदसी ।
यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविद्वांसो वितेनिरे ॥ ४ ॥
६९७. अग्ने प्रेहि प्रथमो देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।
इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्ग्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥ ५ ॥
६९८. अजमनज्मि पर्यसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं पर्यसं बृहन्तम् ।
तेन गोष्प सुकृतस्य लोकं स्वरा रोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥ ६ ॥
६९९. पञ्चौदनं पञ्चभिर्द्गुलिभिर्द्व्योद्धर पञ्चधैतमोदनम् ।
प्राच्यां दिशि शिरौ अजस्य धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥ ७ ॥
७००. प्रतीच्यां दिशि भुसर्दमस्य धेह्युत्तरस्यां दिश्युत्तरं धेहि पार्श्वम् ।
ऊर्ध्वायां दिश्युजस्यानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजस्यमन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥ ८ ॥
७०१. शृतमजं शृतया प्रोर्णुहि त्वचा सर्वैरङ्गैः सम्भृतं विश्वरूपम् ।
स उत तिष्ठेतो अभि नाकमुत्तमं पद्भिश्चतुर्भिः प्रति तिष्ठ दिक्षु ॥ ९ ॥

[सूक्त १५]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ दिशा, २-३ वीरुध, ४ मरुद्गण, पर्जन्य, ५-९ मरुद्गण, १० अग्नि, ११ स्तनयित्नु, प्रजापति, १२ वरुण, १३-१५ मण्डूकसमूह, पितरगण, १६ वात । छन्द— त्रिष्टुप्, १-२, ५ विराट् जगती, ४ विराट् पुरस्ताद् बृहती, ७-८, १३-१४ अनुष्टुप्, ९ पथ्यापंक्ति, १० भुरिक् त्रिष्टुप्, १२ पञ्चपदा अनुष्टुप्, १५ शंकुमती अनुष्टुप् ।]

७०२. समुत्पतन्तु प्रदिशो नभस्वतीः समभ्राणि वार्तजूतानि यन्तु ।

- महऋषभस्य नदतो नभस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ १ ॥
७०३. समीक्षयन्तु तत्रिषाः सुदानवोऽपां रसा ओषधीभिः सचन्ताम् ।
वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग् जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥ २ ॥
७०४. समीक्षयस्व गायतो नभांस्यपां वेगासुः पृथगुद् विजन्ताम् ।
वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग् जायन्तां वीरुधौ विश्वरूपाः ॥ ३ ॥
७०५. गणास्त्वोर्प गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।
सर्गा वर्षस्य वर्षतो वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ४ ॥
७०६. उदीरयत मरुतः समुद्रतस्त्वेषो अर्को नभ उत पातयाथ ।
महऋषभस्य नदतो नभस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ ५ ॥
७०७. अभि क्रन्द स्तनयादयोदधिं भूमिं पर्जन्य पर्यसा समङ्ग्रिध ।
त्वया सृष्टं बहुलमैतु वर्षमाशारैषी कृशगुरित्वस्तम् ॥ ६ ॥
७०८. सं वोऽवन्तु सुदानव उत्सा अजगुरा उत ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ७ ॥
७०९. आशामाशां वि द्यौततां वाता वान्तु दिशोदिशः ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥ ८ ॥
७१०. आपो विद्युदभ्रं वर्षं सं वोऽवन्तु सुदानव उत्सा अजगुरा उत ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः प्रावन्तु पृथिवीमनु ॥ ९ ॥
७११. अपामग्निस्तनूभिः संविदानो य ओषधीनामधिपा बभूव ।
स नो वर्षं वनुतां जातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्परि ॥ १० ॥
७१२. प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादाप ईरयन्नुदधिर्मर्दयाति ।
प्र प्यायता वृष्णो अश्वस्य रेतोऽवाङ्ङेतेन स्तनयित्नुनेहि ॥ ११ ॥
७१३. अपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः श्वसन्तु गर्गरा अपां वरुणाव नीचीरुपः सृज ।
वदन्तु पृश्निबाहवो मण्डूका इरिणानु ॥ १२ ॥
७१४. संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतचारिणः ।
वाचं पर्जन्यजिन्वितां प्र मण्डूका अवादिषुः ॥ १३ ॥
७१५. उपप्रवद मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि ।
मध्ये हृदस्य प्लवस्व विगृह्यं चतुरः पदः ॥ १४ ॥
७१६. खण्वखाइ खैमखाइ मध्ये तदुरि ।
वर्षं वनुध्वं पितरो मरुतां मन इच्छत ॥ १५ ॥
७१७. महान्तं कोशमुदचाभि षिञ्च सविद्युतं भवतु वातु वार्तः ।
तन्वतां यज्ञं बहुधा विसृष्टा आनन्दिनीरोषधयो भवन्तु ॥ १६ ॥

[सूक्त १६]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वरुण । छन्द— त्रिष्टुप्, १ अनुष्टुप्, ५ भुरिक् त्रिष्टुप्, ७ जगती, ८ त्रिपात् महाबृहती, ९ त्रिपदा विराट् गायत्री ।]

७१८. बृहन्नैषामधिष्ठाता अन्तिकार्दिव पश्यति ।
यस्तायन्मन्यते चरन्त्सर्वं देवा इदं विदुः ॥ १ ॥
७१९. यस्तिष्ठति चरति यश्च वञ्चति यो निलायं चरति यः प्रतङ्कम् ।
द्वौ सनिषद्य यन्मन्त्रयेते राजा तद् वेद वरुणस्तृतीयः ॥ २ ॥
७२०. उतेयं भूमिर्वरुणस्य राज्ञ उतासौ द्यौर्बृहती दूरेअन्ता ।
उतो समुद्रौ वरुणस्य कुक्षी उतास्मिन्नल्प उदके निलीनः ॥ ३ ॥
७२१. उत यो द्यामतिसर्पात् परस्तान्न स मुच्यातै वरुणस्य राज्ञः ।

- दिव स्पशः प्र चरन्तीदमस्य सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूमिम्॥४॥
 ७२२. सर्वं तद् राजा वरुणो वि चष्टे यदन्तरा रोदसी यत् पुरस्तात्।
 संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षानिव श्वघ्नी नि मिनोति तानि॥५॥
 ७२३. ये ते पाशा वरुण सप्तसप्त त्रेधा तिष्ठन्ति विषिता रुशन्तः।
 छिनन्तु सर्वे अनृतं वदन्तं यः सत्यवाद्यति तं सृजन्तु॥६॥
 ७२४. शतेन पाशैरभि धैहि वरुणैनं मा ते मोच्यनृतवाङ् नृचक्षः।
 आस्ता जाल्म उदरं श्रंसयित्वा कोश इवाबन्धः परिकृत्यमानः॥७॥
 ७२५. यः समाम्यो३ वरुणो यो व्याम्यो३ यः संदेश्यो३ वरुणो यो विदेश्यः।
 यो द्वैवो वरुणो यश्च मानुषः॥८॥
 ७२६. तैस्त्वा सर्वैरभि ध्यामि पाशैरसावामुष्यायणामुष्याः पुत्र।
 तानु ते सर्वाननुसंदिशामि॥९॥

[सूक्त १७]

[ऋषि— शुक्र। देवता— अपामार्ग वनस्पति। छन्द— अनुष्टुप्।]

७२७. ईशानां त्वा भेषजानामुज्जेष आ रभामहे।
 चक्रे सहस्रवीर्यं सर्वस्मा ओषधे त्वा॥
 ७२८. सत्यजितं शपथ्यावर्नीं सहमानां पुनःसुराम्।
 सर्वाः समह्योषधीरितो नः पारयादिति॥२॥
 ७२९. या शशाप शपनेन याचं मूरमादधे।
 या रसस्य हरणाय जातमारिभे तोकर्मत्तु सा॥३॥
 ७३०. यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्नीललोहिते।
 आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतौ जहि॥४॥
 ७३१. दौर्ष्वप्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अभ्वमराय्यः।
 दुर्णाम्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नाशयामसि॥५॥
 ७३२. क्षुधामारं तृष्णामारमगोतामनपत्यताम्।
 अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे॥६॥
 ७३३. तृष्णामारं क्षुधामारमथो अक्षपराज्यम्।
 अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे॥७॥
 ७३४. अपामार्ग ओषधीनां सर्वासामेक इद् वशी।
 तेन ते मृज्म आस्थितमथ त्वमगदश्चर॥८॥

[सूक्त १८]

[ऋषि— शुक्र। देवता— अपामार्ग वनस्पति। छन्द— अनुष्टुप्, ६ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्।]

७३५. समं ज्योतिः सूर्येणाह्वा रात्रीं समावती।
 कृणोमि सत्यमूतयैऽरसाः सन्तु कृत्वरीः॥१॥
 ७३६. यो देवाः कृत्यां कृत्वा हरादविदुषो गृहम्।
 वत्सो धारुरिव मातरं तं प्रत्यगुप पद्यताम्॥२॥
 ७३७. अमा कृत्वा पाप्मानं यस्तेनान्यं जिघांसति।
 अश्मानस्तस्यां दुग्धायां बहुलाः फट् करिक्रति॥३॥
 ७३८. सहस्रधामन् विशिखान् विग्रीवाञ्छायया त्वम्।
 प्रति स्म चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावते हर॥४॥

७३९. अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम् ।
यां क्षेत्रे चक्रुर्यां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
७४०. यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्कुरिम् ।
चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥६॥
७४१. अपामार्गोऽप माष्टु क्षेत्रियं शपथश्च यः ।
अपाह यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
७४२. अपमृज्य यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥८॥

[सूक्त १९]

[ऋषि— शुक । देवता— अपामार्ग वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप्, २ पथ्यापंक्ति ।]

७४३. उतो अस्यबन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत् ।
उतो कृत्याकर्तः प्रजां नडमिवा च्छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥
७४४. ब्राह्मणेन पर्युक्तासि कण्वेन नार्षदेन ।
सेनेवैषि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोष्यौषधे ॥२॥
७४५. अग्रमेष्योषधीनां ज्योतिषेवाभिदीपर्यन् ।
उत त्रातासि पाकस्याथो हन्तासि रक्षसः ॥३॥
७४६. यद्ददो देवा असुरांस्त्वयाग्रे निरकुर्वत ।
ततस्त्वमध्यौषधेऽपामार्गो अजायथाः ॥४॥
७४७. विभिन्दती शतशाखा विभिन्दन् नाम ते पिता ।
प्रत्यग् वि भिन्धि त्वं तं यो अस्माँ अभिदासति ॥५॥
७४८. असद् भूम्याः समभवत् तद् यामैति महद् व्यचः ।
तद् वै ततो विधूपायत् प्रत्यक् कर्तारमृच्छतु ॥६॥
७४९. प्रत्यङ् हि सम्बभूविथ प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
सर्वान् मच्छपथाँ अधि वरीयो यावया वधम् ॥७॥
७५०. शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्ष मा ।
इन्द्रस्ते वीरुधां पत उग्र ओज्मानमा दधत् ॥८॥

[सूक्त २०]

[ऋषि— मातृनामा । देवता— मातृनामौषधि । छन्द— अनुष्टुप्, १ स्वराट् अनुष्टुप्, ९ भुरिक् अनुष्टुप् ।]

७५१. आ पश्यति प्रति पश्यति परा पश्यति पश्यति ।
दिवमन्तरिक्षमाद् भूमिं सर्वं तद् देवि पश्यति ॥१॥
७५२. तिस्रो दिवस्तिस्त्रः पृथिवीः षट् चेमाः प्रदिशः पृथक् ।
त्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योषधे ॥२॥
७५३. दिव्यस्य सुपर्णस्य तस्य हासि कनीनिका ।
सा भूमिमा रुरोहित वृहन् श्रान्ता वधूरिव ॥३॥
७५४. तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् ।
तयाहं सर्वं पश्यामि यश्च शूद्र उतार्यः ॥४॥
७५५. आविष्कृणुष्व रूपाणि मात्मानमप गूहथाः ।
अथो सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्याः किमीदिनः ॥५॥
७५६. दर्शय मा यातुधानान् दर्शय यातुधान्यः ।

- पिशाचान्तसर्वान् दर्शयेति त्वा रभ ओषधे ॥६॥
 ७५७. कश्यपस्य चक्षुरसि शुन्याश्च चतुरक्ष्याः ।
 वीधे सूर्यामिव सर्पन्तं मा पिशाचं तिरस्करः ॥७॥
 ७५८. उदग्रभं परिपाणाद् यातुधानं किमीदिनम् ।
 तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥८॥
 ७५९. यो अन्तरिक्षेण पतति दिवं यश्चातिसर्पति ।
 भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र दर्शय ॥९॥

[सूक्त २१]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— गो-समूह । छन्द— त्रिष्टुप्, २-४ जगती ।]

७६०. आ गावो अगमन्नुत भद्रमक्रन्तसीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।
 प्रजावतीः पुरुरूपा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः ॥१॥
 ७६१. इन्द्रो यज्वने गृणते च शिक्षत उपेद् ददाति न स्वं मुषायति ।
 भूयोभूयो रथिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम् ॥२॥
 ७६२. न ता नशन्ति न दधाति तस्करो नासामामित्रो व्यथिरा दधर्षति ।
 देवांश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित् ताभिः सचते गोपतिः सह ॥३॥
 ७६३. न ता अवारिणुककाटोऽश्नुते न संस्कृतत्रमुप यन्ति ता अभि ।
 उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥४॥
 ७६४. गावो भगो गाव इन्द्रो म इच्छाद् गावः सोमस्य प्रथमस्य भुक्षः ।
 इमा या गावः स र्जनास इन्द्र इच्छामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥५॥
 ७६५. यूयं गावो मेदयथा कृशं चिदश्रीरं चित् कृणुथा सुप्रतीकम् ।
 भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहद् वो वय उच्यते सभासु ॥६॥
 ७६६. प्रजावतीः सूर्यवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
 मा व स्तेन ईशत माघशंसुः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥७॥

[सूक्त २२]

[ऋषि— वसिष्ठ अथवा अथर्वा । देवता— इन्द्र और क्षत्रिय राजा । छन्द— त्रिष्टुप् ।]

७६७. इममिन्द्र वर्धय क्षत्रियं म इमं विशामैकवृषं कृणु त्वम् ।
 निर्मित्रानक्षुण्णस्य सर्वास्तान् रन्धयास्मा अहमुत्तरेषु ॥१॥
 ७६८. एमं भज ग्रामे अश्वेषु गोषु निष्टं भज यो अमित्रो अस्य ।
 वर्ष्म क्षत्राणामयमस्तु राजेन्द्र शत्रु रन्धय सर्वमस्मै ॥२॥
 ७६९. अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं विशां विशपतिरस्तु राजा ।
 अस्मिन्निन्द्र महि वचांसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥३॥
 ७७०. अस्मै द्यावापृथिवी भूरि वामं दुहाथां घर्मदुर्घे इव धेनु ।
 अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयात् प्रियो गवामोषधीनां पशूनाम् ॥४॥
 ७७१. युनज्मि त उत्तरावन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
 यस्त्वा करदेकवृषं जनानामुत राजामुत्तमं मानवानाम् ॥५॥
 ७७२. उत्तरस्त्वमधरे ते सपत्ना ये के च राजन् प्रतिशत्रवस्ते ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवाञ्छत्रयतामा भरा भोजनानि ॥६॥
 ७७३. सिंहप्रतीको विशो अद्धि सर्वा व्याघ्रप्रतीकोऽव बाधस्व शत्रून् ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवाञ्छत्रयतामा खिदा भोजनानि ॥७॥

[सूक्त २३]

[ऋषि— मृगार । देवता— प्रचेता अग्नि । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ पुरस्ताद् ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप्, ६ प्रस्तारपंक्ति ।]

७७४. अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसुः पाञ्चजन्यस्य बहुधा यमिन्धतै ।
विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥
७७५. यथा हव्यं वहसि जातवेदो यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन् ।
एवा देवेभ्यः सुमतिं न आ वह स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ २ ॥
७७६. यामन्यामन्नुपयुक्तं वहिष्ठं कर्मन्कर्मन्नाभगम् ।
अग्निमीडे रक्षोहर्णं यज्ञवृधं घृताहुतं स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ३ ॥
७७७. सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम् ।
हव्यवाहं हवामहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ४ ॥
७७८. येन ऋषयो बलमद्यौतयन् युजा येनासुराणामयुवन्त मायाः ।
येनाग्निना पृणीनिन्द्रो जिगाय स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ५ ॥
७७९. येन देवा अमृतमन्वविन्दन् येनौषधीर्मधुमतीरकृण्वन् ।
येन देवाः स्वशुभरन्त्स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ६ ॥
७८०. यस्येदं प्रदिशि यद् विरोचते यज्जातं जनितव्यं च केवलम् ।
स्तौम्यग्निं नाथितो जौहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ७ ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि— मृगार । देवता— इन्द्र । छन्द— त्रिष्टुप्, १ शकवरीगर्भा पुरः शकवरी त्रिष्टुप् ।]

७८१. इन्द्रस्य मन्महे शश्वदिदस्य मन्महे वृत्रघ्न स्तोमा उर्प मेम आगुः ।
यो दाशुषः सुकृतो हवमेति स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥
७८२. य उग्रीणामुग्रबाहुर्ययुर्यो दानवानां बलमारुरोज ।
येन जिताः सिन्धवो येन गावः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ २ ॥
७८३. यश्चर्षणिप्रो वृषभः स्वर्विद यस्मै ग्रावाणः प्रवदन्ति नृम्णम् ।
यस्याध्वरः सप्तहौता मदिष्ठः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ३ ॥
७८४. यस्य वशास ऋषभास उक्षणो यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वर्विदै ।
यस्मै शुक्रः पवते ब्रह्मशुम्भितः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ४ ॥
७८५. यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते यं हवन्त इषुमन्तं गविष्टौ ।
यस्मिन्नर्कः शिश्रिये यस्मिन्नोजः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ५ ॥
७८६. यः प्रथमः कर्मकृत्याय जज्ञे यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् ।
येनोद्यतो वज्रोऽभ्यायताहिं स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ६ ॥
७८७. यः सङ्ग्रामान् नरयति सं युधे वशी यः पुष्टानि संसृजति द्वयानि ।
स्तौमीन्द्रं नाथितो जौहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ७ ॥

[सूक्त २५]

[ऋषि— मृगार । देवता— वायु, सविता । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ अतिशकवरीगर्भा जगती, ७ पथ्याबृहती ।]

७८८. वायोः सवितुर्विदथानि मन्महे यावात्मन्वद् विशथो यौ च रक्षथः ।
यौ विश्वस्य परिभू बभूवथुस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥
७८९. ययोः सङ्ख्याता वरिमा पार्थिवानि याभ्यां रजो युपितमन्तरिक्षे ।
ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ २ ॥
७९०. तव व्रते नि विशन्ते जनासस्त्वय्युदिते प्रेरते चित्रभानो ।

- युवं वायो सविता च भुवनानि रक्षथस्तौ नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ३ ॥
 ७९१. अपेतो वायो सविता च दुष्कृतमप रक्षांसि शिमिदां च सेधतम् ।
 सं ह्युर्जया सृजथः सं बलेन तौ नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ४ ॥
 ७९२. रयिं मे पोषं सवितोत वायुस्तनू दक्षमा सुवतां सुशेवम् ।
 अयक्ष्मतातिं मह इह धत्तं तौ नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ५ ॥
 ७९३. प्र सुमतिं सवितर्वाय ऊतये महस्वन्तं मत्सरं मादयाथः ।
 अवाग् वामस्य प्रवतो नि यच्छतं तौ नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ६ ॥
 ७९४. उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धामन्नस्थिरन् ।
 स्तौमि देवं सवितारं च वायुं तौ नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि— मृगार । देवता— द्यावा-पृथिवी । छन्द— त्रिष्टुप्, १ पुरोऽष्टि जगती, ७ शाक्वरगर्भातिमध्येज्योति त्रिष्टुप् ॥]

७९५. मन्वे वां द्यावापृथिवी सुभोजसौ सचैतसौ ये अप्रथेथाममिता योजनानि ।
 प्रतिष्ठे ह्यभवत् वसूनां ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥
 ७९६. प्रतिष्ठे ह्यभवत् वसूनां प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ २ ॥
 ७९७. असन्तापे सुतर्पसौ हुवेऽहमुर्वी गम्भीरे कविभिर्नमस्ये ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ३ ॥
 ७९८. ये अमृतं बिभृथो ये हवींषि ये स्रोत्या बिभृथो ये मनुष्यान् ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ४ ॥
 ७९९. ये उस्त्रिया बिभृथो ये वनस्पतीन् ययोर्वा विश्वा भुवनान्यन्तः ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ५ ॥
 ८००. ये कीलालेन तर्पयथो ये घृतेन याभ्यामृते न किं च न शक्नुवन्ति ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ६ ॥
 ८०१. यन्मेदमभिश्चोचति येनयेन वा कुतं पौरुषेयान्न दैवात् ।
 स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि— मृगार । देवता— मरुद्गण । छन्द— त्रिष्टुप् ॥]

८०२. मरुतां मन्वे अधि मे ब्रुवन्तु प्रेमं वाजं वाजसाते अवन्तु ।
 आशूनिव सुयमानह ऊतये ते नौ मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥
 ८०३. उत्समक्षितं व्यचन्ति ये सदा य आसिञ्चन्ति रसमोषधीषु ।
 पुरो दधे मरुतः पृश्निमातृस्ते नौ मुञ्चत्वंहसः ॥ २ ॥
 ८०४. पर्यो धेनूनां रसमोषधीनां जवमर्वतां कवयो य इन्वथ ।
 शग्मा भवन्तु मरुतो नः स्योनास्ते नौ मुञ्चत्वंहसः ॥ ३ ॥
 ८०५. अपः समुद्राद् दिवमुद् वहन्ति दिवस्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।
 ये अद्भिरीशाना मरुतश्चरन्ति ते नौ मुञ्चत्वंहसः ॥ ४ ॥
 ८०६. ये कीलालेन तर्पयन्ति ये घृतेन ये वा वयो मेदसा संसृजन्ति ।
 ये अद्भिरीशाना मरुतो वर्षयन्ति ते नौ मुञ्चत्वंहसः ॥ ५ ॥
 ८०७. यदीदिदं मरुतो मारुतेन यदि देवा दैव्येनेदृगारं ।
 यूयमीशिध्वे वसवस्तस्य निष्कृतेस्ते नौ मुञ्चतमंहसः ॥ ६ ॥

८०८. तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन् मारुतं शर्धः पृतनासूग्रम् ।
स्तौमि मरुतो नाथितो जौहवीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥७॥

[सूक्त २८]

[ऋषि— मृगार अथवा अथर्वा । देवता— भव-शर्व अथवा रुद्र । छन्द— त्रिष्टुप्, १ अति जागतगर्भा भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

८०९. भवाशर्वो मन्वे वां तस्य वित्तं ययोर्वामिदं प्रदिशि यद् विरोचते ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥
८१०. ययोरभ्यध्व उत यद् दूरे चिद् यौ विदिताविषुभृतामसिष्ठौ ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ २ ॥
८११. सहस्राक्षौ वृत्रहणा हुवेऽहं दूरेगव्यती स्तुवन्नैम्युगौ ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ३ ॥
८१२. यावरेभार्थे बहु साकमग्रे प्र चेदस्त्राष्टमभिभां जनेषु ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ४ ॥
८१३. ययोर्विधानापपद्यते कश्चनान्तर्देवेषुत मानुषेषु ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ५ ॥
८१४. यः कृत्याकृन्मूलकृद् यातुधानो नि तस्मिन् धत्तं वज्रमुग्रौ ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ६ ॥
८१५. अधि नो ब्रूतं पृतनासूग्रौ सं वज्रेण सृजतं यः किमीदी ।
स्तौमि भवाशर्वो नाथितो जौहवीमि तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि— मृगार । देवता— मित्रावरुण (दुहण) । छन्द— त्रिष्टुप्, ७ शक्वरीगर्भा जगती ।]

८१६. मन्वे वां मित्रावरुणावृतावृधौ सचेतसौ दुहणो यौ नुदेथे ।
प्र सत्यावानमवथो भरेषु तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥
८१७. सचेतसौ दुहणो यौ नुदेथे प्र सत्यावानमवथो भरेषु ।
यौ गच्छथो नृचक्षसौ बभ्रुणा सुतं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ २ ॥
८१८. यावङ्गिरसमवथो यावगस्तिं मित्रावरुणा जमदग्निमत्रिम् ।
यौ कश्यपमवथो यौ वसिष्ठं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ३ ॥
८१९. यौ श्यावाश्चमवथो वध्र्यश्च मित्रावरुणा पुरुमीढमत्रिम् ।
यौ विमदमवथः सप्तवधिं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ४ ॥
८२०. यौ भ्रद्वाजमवथो यौ गविष्ठिरं विश्वामित्रं वरुण मित्रं कुत्सम् ।
यौ कक्षीवन्तमवथः प्रोत कण्वं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ५ ॥
८२१. यौ मेधातिथिमवथो यौ त्रिशोकं मित्रावरुणावुशनां काव्यं यौ ।
यौ गोतममवथः प्रोत मुद्गलं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ६ ॥
८२२. ययो रथः सत्यवर्त्मजुरिश्मिर्मथुया चरन्तमभियाति दूषयन् ।
स्तौमि मित्रावरुणौ नाथितो जौहवीमि तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सर्वरूपा सर्वात्मिका सर्वदेवमयी वाक् । छन्द— त्रिष्टुप्, ६ जगती ।]

८२३. अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुत विश्वदेवैः ।
अहं मित्रावरुणोभा बिभर्म्यहमिन्द्राग्नी अहमश्विनोभा ॥ १ ॥
८२४. अहं राष्ट्री सङ्गमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम् ।

- तां मां देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रां भूर्याविशयन्तः ॥ २ ॥
८२५. अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् ।
यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥ ३ ॥
८२६. मया सोऽन्नमत्ति यो विपश्यति यः प्राणति य ईशृणोत्युक्तम् ।
अमन्तवो मां त उप क्षियन्ति श्रुधि श्रुत श्रद्धेर्यंते वदामि ॥ ४ ॥
८२७. अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्तवा उ ।
अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ५ ॥
८२८. अहं सोममाहनसं बिभर्म्यहं त्वष्टारमुत पूषणं भगम् ।
अहं दधामि द्रविणा हविष्मते सुप्रव्याङ्गं यजमानाय सुन्वते ॥ ६ ॥
८२९. अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरुप्स्वश्रुतः समुद्रे ।
ततो वि तिष्ठे भुवनानि विश्वोतामूं द्यां वर्ष्मणोप स्पृशामि ॥ ७ ॥
८३०. अहमेव वार्त इव प्र वाम्यारभमाणान् भुवनानि विश्वा ।
पुरो दिवा पुर एना पृथिव्यैतावती महिम्ना सं बभूव ॥ ८ ॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि— ब्रह्मास्कन्द । देवता— मन्यु । छन्द— त्रिष्टुप्, २, ४ भुरिक् त्रिष्टुप्, ५-७ जगती ।]

८३१. त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणा हृषितासौ मरुत्वन् ।
तिग्मेषव आयुधा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अग्निरूपाः ॥ १ ॥
८३२. अग्निरिव मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीनः सहुरे हूत एधि ।
हत्वाय शत्रून् वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥ २ ॥
८३३. सहस्व मन्यो अभिमातिमस्मै रुजन् मृणन् प्रमृणन् प्रेहि शत्रून् ।
उग्रं ते पाजो नन्वा ररुधे वशी वशं नयासा एकज् त्वम् ॥ ३ ॥
८३४. एको बहूनामसि मन्य ईडिता विशां विशं युद्धाय सं शिशाधि ।
अकृत्तुरुक्त्वया युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृणमसि ॥ ४ ॥
८३५. विजेषकृदिन्द्र इवानवब्रवोऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि विद्वा तमुत्सं यत आबभूथ ॥ ५ ॥
८३६. आभूत्या सहजा वज्र सायक सहौ बिभर्षि सहभूत उत्तरम् ।
ऋत्वा नो मन्यो सह मेद्येधि महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ॥ ६ ॥
८३७. संसृष्टं धनमुभयं समाकृतमस्मभ्यं धत्तां वरुणश्च मन्युः ।
भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥ ७ ॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि— ब्रह्मास्कन्द । देवता— मन्यु । छन्द— २-७ त्रिष्टुप्, १ जगती ।]

८३८. यस्तै मन्योऽविधद् वज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक् ।
साह्याम् दासमार्यं त्वया युजा वयं सहस्कुतेन सहसा सहस्वता ॥ १ ॥
८३९. मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।
मन्युर्विश ईडते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तपसा सृजोषाः ॥ २ ॥
८४०. अभीहि मन्यो तवसस्तवीयान् तपसा युजा वि जहि शत्रून् ।
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसून्या भरा त्वं नः ॥ ३ ॥
८४१. त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभूर्भामौ अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहीयान्स्मास्वोजः पृतनासु धेहि ॥ ४ ॥

८४२. अ॒भागः सन्नप॒ परेतो॑ अस्मि॒ तव॑ ऋत्वा॒ तविष॑स्य॒ प्रचेतः॑ ।
तं त्वा॑ मन्यो अ॒क्रतु॑र्जिही॒डाहं॑ स्वा॒ तनूर्ब॑लदावा॒ न एहि॑ ॥५॥
८४३. अयं॑ ते॒ अ॒स्म्युप॑ न॒ एह्य॑र्वाङ् प्रती॒चीनः॑ स॒हुरे॑ विश्वदावन् ।
मन्यो॑ वज्रि॒त्रभि॑ न॒ आ व॑वृत्स्व॒ हनाव॑ दस्यूरु॒त बो॑ध्या॒पेः ॥६॥
८४४. अ॒भि प्रेहि॑ दक्षिण॒तो भ॑वा॒ नोऽधा॑ वृ॒त्राणि॑ जङ्घनाव॒ भूरि॑ ।
जुहोमि॑ ते ध॒रुणं॑ मध्वो॒ अग्र॑मु॒भारु॑पांशु॒ प्रथ॑मा पि॒बाव ॥७॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— अग्नि । छन्द— गायत्री ।]

८४५. अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घमर्ने॒ शुशु॑ग्ध्या॒ रयि॑म् ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ १ ॥
८४६. सु॒क्षेत्रि॑या सु॒गातु॑या वसू॒या च॑ यजामहे ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चत॑ ।
अ॒घम ॥ २ ॥
८४७. प्र॒ यद् भ॑न्दिष्ठ॒ एषां॑ प्रा॒स्माका॑सश्च॒ सूर्यः॑ ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ ३ ॥
८४८. प्र॒ यत् ते॑ अ॒ग्ने सूर॑यो॒ जायै॑महि॒ प्र ते॑ व॒यम् ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ ४ ॥
८४९. प्र॒ यदु॑ग्नेः स॒हस्व॑तो वि॒श्वतो॑ यन्ति॒ भान॑वः ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ ५ ॥
८५०. त्वं हि॑ वि॒श्वतो॑मुख॒ विश्व॑र्तः॒ परि॑भूरसि ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ ६ ॥
८५१. द्वि॒षो नो॑ वि॒श्वतो॑मुखा॒ति ना॑वेव॒ पार॑य ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ ७ ॥
८५२. स नः॑ सि॒न्धुमि॑व ना॒वाति॑ पर्षा॒ स्वस्त॑ये ।
अ॒प नः॑ शोशु॒चदु॑घम् ॥ ८ ॥

[सूक्त ३४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— ब्रह्मोदन । छन्द— त्रिष्टुप्, ४ उत्तमा भुरिक् त्रिष्टुप्, ५ त्र्यवसाना सप्तपदा कृति, ६ पञ्चपदातिशक्वरी, ७ भुरिक् अतिशक्वरी, ८ जगती ।]

८५३. ब्रह्मा॑स्य शी॒र्ष बृ॑हद॒स्य पृ॒ष्ठं वा॑मदे॒व्यमु॑दर॒मोद॑नस्य ।
छन्दा॑सि प॒क्षौ मुख॑मस्य स॒त्यं वि॑ष्टारी जा॒तस्तप॑सोऽधि॒ यज्ञः ॥ १ ॥
८५४. अ॒न॒स्थाः पू॒ताः प॑र्वनेन शु॒द्धाः शु॒चयः॑ शु॒चिम॑पि॒ यन्ति॑ लो॒कम् ।
नैषां॑ शि॒र्षं प्र॑ द॒हति॑ जा॒तवे॑दाः स्वर्गे॒ लोके॑ बहु॒ स्त्रैण॑मेषाम् ॥ २ ॥
८५५. वि॒ष्टारि॑णमोद॒नं ये प॑र्चन्ति॒ नैना॑न॒वर्तिः॑ स॒चते॑ क॒दा च॑न ।
आस्तै॑ यम॒ उप॑ याति॒ देवान्त्सं॑ गन्ध॒र्वैर्म॑दते॒ सोम्ये॑भिः ॥ ३ ॥
८५६. वि॒ष्टारि॑णमोद॒नं ये प॑र्चन्ति॒ नैना॑न् यमः॒ परि॑मु॒ष्णाति॑ रेतः ।
रथी॑ ह॒ भूत्वा॑ रथ॒यान् ई॑यते॒ पक्षी॑ ह॒ भूत्वा॑ति॒ दिवः॑ स॒मेति॑ ॥ ४ ॥
८५७. ए॒ष य॒ज्ञानां॑ वि॒र्ततो॑ वहि॒ष्ठो वि॑ष्टारि॒णं प॑क्त्वा दि॒वमा॑ वि॒वेश॑ ।
आ॒ण्डीकं॑ कुमु॒दं सं ते॑नोति॒ बिसं॑ शा॒लूकं॑ श॒फको॑ मु॒ला॒ली ।
ए॒तास्त्वा॑ धारा॒ उप॑ यन्तु॒ सर्वाः॑ स्वर्गे॒ लोके॑ मधु॒मत् पि॑न्व॒माना॑ उप॒ त्वा तिष्ठ॑न्तु॒ पुष्करि॑णीः स॒मन्ताः ॥ ५ ॥

८५८. घृतहृदा मधुकूलाः सुरोदकाः क्षीरेण पूर्णा उदकेन दुध्ना ।
एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत् पितृमाना उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥
८५९. चतुरः कुम्भांश्चतुर्धा ददामि क्षीरेण पूर्णा उदकेन दुध्ना ।
एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत् पितृमाना उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥७॥
८६०. इममौदनं नि दधे ब्राह्मणेषु विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।
स मे मा क्षेष्ट स्वधया पितृमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुर्घा मे अस्तु ॥८॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि— प्रजापति । देवता— अतिमृत्यु । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ भुरिक् त्रिष्टुप्, ४ जगती]

८६१. यमौदनं प्रथमजा ऋतस्य प्रजापतिस्तपसा ब्रह्मणेऽर्पचत् ।
यो लोकानां विधृतिर्नाभिरेषात् तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥ १ ॥
८६२. येनातरन् भूतकृतोऽति मृत्युं यमन्वविन्दन् तपसा श्रमेण ।
यं पपाच ब्रह्मणे ब्रह्म पूर्वं तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥ २ ॥
८६३. यो दाधार पृथिवीं विश्वभोजसं यो अन्तरिक्षमापृणाद् रसेन ।
यो अस्तभ्नाद् दिवमूर्ध्वो महिम्ना तेनौदनेनातितराणि मृत्युम् ॥ ३ ॥
८६४. यस्मान्मासा निर्मितास्त्रिंशदराः संवत्सरो यस्मान्निर्मितो द्वादशारः ।
अहोरात्रा यं परियन्तो नापुस्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥ ४ ॥
८६५. यः प्राणदः प्राणदवान् बभूव यस्मै लोका घृतवन्तः क्षरन्ति ।
ज्योतिष्मतीः प्रदिशो यस्य सर्वास्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥ ५ ॥
८६६. यस्मात् पक्वादमृतं सम्बभूव यो गायत्र्या अधिपतिर्बभूव ।
यस्मिन् वेदा निर्हिता विश्वरूपास्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥ ६ ॥
८६७. अवं बाधे द्विषन्तं देवपीयुं सपत्ना ये मेऽपु ते भवन्तु ।
ब्रह्मौदनं विश्वजितं पचामि शृण्वन्तु मे श्रद्धधानस्य देवाः ॥ ७ ॥

[सूक्त ३६]

[ऋषि— चातन । देवता— सत्यौजा अग्नि । छन्द— अनुष्टुप्, ९ भुरिक् अनुष्टुप्]

८६८. तान्सत्यौजाः प्र दहत्वग्निर्वैश्वानरो वृषा ।
यो नो दुरस्याद् दिप्साच्चाथो यो नो अरातियात् ॥ १ ॥
८६९. यो नो दिप्सददिप्सतो दिप्सतो यश्च दिप्सति ।
वैश्वानरस्य दंष्ट्रयोरग्नेरपि दधामि तम् ॥ २ ॥
८७०. य आगरे मृगर्यन्ते प्रतिक्रोशेऽमावास्ये ।
ऋव्यादो अन्यान् दिप्सतः सर्वास्तान्सहसा सहे ॥ ३ ॥
८७१. सहै पिशाचान्सहसैषां द्रविणं ददे ।
सर्वान् दुरस्यतो हन्मि सं म आकृतिर्ऋध्यताम् ॥ ४ ॥
८७२. ये देवास्तेन हासन्ते सूर्येण मिमते ज्वम् ।
नदीषु पर्वतेषु ये सं तैः पशुभिर्विदे ॥ ५ ॥
८७३. तर्पनो अस्मि पिशाचानां व्याघ्रो गोमतामिव ।
श्वानः सिंहमिव द्रष्ट्वा ते न विन्दन्ते न्यञ्चनम् ॥ ६ ॥
८७४. न पिशाचैः सं शक्नोमि न स्तेनैर्न वनर्गुभिः ।
पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति यमहं ग्राममाविशे ॥ ७ ॥
८७५. यं ग्राममाविशत इदमुग्रं सहो मम ।

- पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति न पापमुप जानते ॥८॥
 ८७६. ये मा क्रोधयन्ति लपिता हस्तिनं' मशका इव ।
 तानहं मन्ये दुर्हिताञ्जने अल्पशयूनिव ॥९॥
 ८७७. अभि तं निऋतिर्धत्तामश्रमिवाश्वाभिधान्या ।
 मृत्वो यो मह्यं ऋध्यति स उ पाशान्न मुच्यते ॥१०॥

[सूक्त ३७]

[ऋषि— बादरायणि । देवता— अजशृङ्गी ओषधि, ३-५ अप्सरासमूह, ७-१२ गन्धर्व- अप्सरासमूह । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप्, ५ प्रस्तार पंक्ति, ७ परोष्णिक, ११ षट्पदा जगती, १२ निचृत् अनुष्टुप् ।]

८७८. त्वया पूर्वमथर्वाणो जघ्नू रक्षांस्योषधे ।
 त्वया जघान कश्यपस्त्वया कण्वो अगस्त्यः ॥१॥
 ८७९. त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वाश्चातयामहे ।
 अजशृङ्गयज रक्षः सर्वान् गन्धेन नाशय ॥२॥
 ८८०. नदीं यन्त्वप्सरसोऽपां तारमवश्वसम् ।
 गुल्गुलूः पीला नलद्यौ रक्षगन्धिः प्रमन्दुनी ॥३॥
 तत् परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥३॥
 ८८१. यत्राश्वत्था न्यग्रोधा महावृक्षाः शिखण्डिनः ।
 तत् परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥४॥
 ८८२. यत्र वः प्रेङ्खा हरिता अर्जुना उत यत्राघाटाः कर्कर्यः संवदन्ति ।
 तत् परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥५॥
 ८८३. एयमग्नोषधीनां वीरुधां वीर्यावती ।
 अजशृङ्गयराट्की तीक्ष्णशृङ्गी व्युषतु ॥६॥
 ८८४. आनृत्यतः शिखण्डिनो गन्धर्वस्याप्सरापुतेः ।
 भिनद्धि मुष्कावपि यामि शेषः ॥७॥
 ८८५. भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मयीः ।
 ताभिर्हविरदान् गन्धर्वानवकादान् व्युषतु ॥८॥
 ८८६. भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीर्हिर्ण्ययीः ।
 ताभिर्हविरदान् गन्धर्वानवकादान् व्युषतु ॥९॥
 ८८७. अवकादानभिश्चोचानप्सु ज्योतय मामकान् ।
 पिशाचान् सर्वानोषधे प्र मृणीहि सहस्व च ॥१०॥
 ८८८. श्वेवैकः कपिरिवैकः कुमारः सर्वकेशकः ।
 प्रियो दृश इव भूत्वा गन्धर्वः संचते स्त्रियस्तमितो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्यावता
 ८८९. जाया इद् वौ अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो यूयम् ।
 अप धावतामर्त्या मर्त्यान् मा संचध्वम् ॥१२॥

[सूक्त ३८]

[ऋषि— बादरायणि । देवता— १-४ अप्सरा, ५-७ वाजिनीवान् ऋषभ । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, ५ भुरिक् अत्यष्टि, ६ त्रिष्टुप्, ७ त्र्यवसाना पञ्चपदा अनुष्टुब्बार्भापुरउपरिष्ठात् ज्योतिष्मती जगती ।]

८९०. उद्धिन्दुतीं सज्जयन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।
 ग्लहे कृतानि कृण्वानामप्सरां तामिह हुवे ॥१॥
 ८९१. विचिन्वतीमाकिरन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।

- ग्लहै कृतानि गृहानामप्सरां तामिह हुवे ॥ २ ॥
८९२. यायैः परिनृत्यत्याददाना कृतं ग्लहात् ।
सा नः कृतानि सीषती प्रहामाप्नोतु मायया ।
सा नः पर्यस्वत्यैतु मा नो जैषुरिदं धनम् ॥ ३ ॥
८९३. या अक्षेषु प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च बिभ्रती ।
आनन्दिनीं प्रमोदिनीमप्सरां तामिह हुवे ॥ ४ ॥
८९४. सूर्यस्य रश्मीननु याः संचरन्ति मरीचीर्वा या अनुसंचरन्ति ।
यासामृषभो दूरतो वाजिनीवान्त्सद्यः सर्वोल्लोकान् पर्यैति रक्षन् ।
स न ऐतु होममिमं जुषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥ ५ ॥
८९५. अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन् कर्की वत्सामिह रक्ष वाजिन् ।
इमे ते स्तोका बहुला एह्यर्वाडियं ते कर्कीह ते मनोऽस्तु ॥ ६ ॥
८९६. अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन् कर्की वत्सामिह रक्ष वाजिन् ।
अयं घासो अयं व्रज इह वत्सां नि बध्नीमः ।
यथानाम व ईशमहे स्वाहा ॥ ७ ॥

[सूक्त ३९]

[ऋषि— अङ्गिरा । देवता— सन्नति (१-२ पृथिवी, अग्नि, ३-४ वायु, अन्तरिक्ष, ५-६ दिव, आदित्य, ७-८ दिशाएँ, चन्द्रमा, ९-१० ब्रह्मा, जातवेदा (अग्नि) । छन्द— त्रिपदा महाबृहती, २,४,६,८ संस्तार पंक्ति, ९-१० त्रिष्टुप्]

८९७. पृथिव्यामग्नये समनमन्त्स आर्ध्नोत् ।
यथा पृथिव्यामग्नये समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ १ ॥
८९८. पृथिवी धेनुस्तस्या अग्निर्वत्सः ।
सा मेऽग्निना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ २ ॥
८९९. अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त्स आर्ध्नोत् ।
यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ३ ॥
९००. अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुर्वत्सः ।
सा मे वायुना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ ४ ॥
९०१. दिव्यादित्याय समनमन्त्स आर्ध्नोत् ।
यथा दिव्यादित्याय समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ५ ॥
९०२. द्यौर्धेनुस्तस्या आदित्यो वत्सः ।
सा मे आदित्येन वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ ६ ॥
९०३. दिक्षु चन्द्राय समनमन्त्स आर्ध्नोत् ।
यथा दिक्षु चन्द्राय समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ७ ॥
९०४. दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो वत्सः ।
ता मे चन्द्रेण वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ ८ ॥
९०५. अग्नावग्निरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा उ ।
नमुस्कारेण नमसा ते जुहोमि मा देवानां मिथुया कर्म भागम् ॥ ९ ॥
९०६. हृदा पूतं मनसा जातवेदो विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।

सुप्तास्यानि तव जातवेदस्तेभ्यो जुहोमि स जुषस्व हव्यम् ॥ १० ॥

[सूक्त ४०]

[ऋषि— शुक्र। देवता— ब्रह्म (१ अग्नि, २ यम, ३ वरुण, ४ सोम, ५ भूमि, ६ वायु, ७ सूर्य, ८ दिशाएँ)। छन्द— त्रिष्टुप्, २ जगती, ८ पुरोऽतिशक्वरीपादयुगजगती ।]

१०७. ये पुरस्ताज्जुहति जातवेदः प्राच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
अग्निमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ १ ॥
१०८. ये दक्षिणतो जुहति जातवेदो दक्षिणाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
यममृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ २ ॥
१०९. ये पश्चाज्जुहति जातवेदः प्रतीच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
वरुणमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ ३ ॥
११०. य उत्तरतो जुहति जातवेदो उदीच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
सोममृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ ४ ॥
१११. येऽधस्ताज्जुहति जातवेदो ध्रुवायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
भूमिमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ ५ ॥
११२. येऽन्तरिक्षाज्जुहति जातवेदो व्यध्वायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
वायुमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ ६ ॥
११३. य उपरिष्टाज्जुहति जातवेदो ऊर्ध्वायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
सूर्यमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ ७ ॥
११४. ये दिशामन्तर्देशेभ्यो जुहति जातवेदः सर्वाभ्यो दिग्भ्योऽभिदासन्त्यस्मान्।
ब्रह्मर्त्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगैनान् प्रतिसुरेण हन्मि ॥ ८ ॥
- ॥ इति चतुर्थं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ पञ्चमं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि— बृहद्विवोऽथर्वा। देवता— वरुण। छन्द— त्रिष्टुप्, १ पराबृहती त्रिष्टुप्, ७ विराट् जगती, ९ त्र्यवसाना षट्पदा अत्यष्टि।]

११५. ऋधङ्मन्त्रो योनिं य आबभूवामृतासुर्वर्धमानः सुजन्मा।
अदब्धासुर्भ्राजमानोऽहैव त्रितो धर्ता दाधार त्रीणि ॥ १ ॥
११६. आ यो धर्माणि प्रथमः ससाद ततो वपूषि कृणुषे पुरूणि।
धास्युर्योनिं प्रथम आ विवेशा यो वाचमनुदितां चिकेत ॥ २ ॥
११७. यस्ते शोकाय तन्वं रिरेच क्षरद्विरण्यं शुचयोऽनु स्वाः।
अत्रा दधेते अमृतानि नामास्मे वस्त्राणि विश् एरयन्ताम् ॥ ३ ॥
११८. प्र यदेते प्रतरं पूर्व्यं गुः सदःसद आतिष्ठन्तो अजुर्यम्।
कविः शुषस्यं मातरां रिहाणे जाम्यै धुर्यं पतिमेरयेथाम् ॥ ४ ॥
११९. तद् षु ते महत् पृथुज्मन् नमः कविः काव्यैना कृणोमि।
यत् सम्यञ्चावभियन्तावभि क्षामत्रा मही रोधचक्रे वावृधेतै ॥ ५ ॥
१२०. सुप्त मर्यादाः कवयस्ततक्षुस्तासामिदेकामभ्यं हुरो गति।
आयोर्हं स्कम्भ उपमस्य नीडे पथां विसर्गे धरुणेषु तस्थौ ॥ ६ ॥
१२१. उतामृतासुर्वर्त एमि कृण्वन्नसुरात्मा तन्वंश्स्तत् सुमद्गुः।
उत वा शक्रो रत्नं दधात्यूर्जया वा यत् सचते हविर्दाः ॥ ७ ॥

१२२. उत पुत्रः पितरं क्षत्रमीडे ज्येष्ठं मर्यादमह्वयन्त्स्वस्तये ।
दर्शनं नु ता वरुण यास्ते विष्ठा आवर्तततः कृणवो वपूंषि ॥८॥
१२३. अर्धमर्धेन पर्यसा पृणक्ष्यर्धेन शुष्म वर्धसे अमुर ।
अविं वृधाम शृग्मियं सखायं वरुणं पुत्रमदित्या इषिरम् ।
कविशस्तान्यस्मै वपूंष्यवोचाम् रोदसी सत्यवाचा ॥९॥

[सूक्त २]

[ऋषि— बृहद्विवोऽथर्वा । देवता— वरुण । छन्द— त्रिष्टुप्, ९ भुरिक् परातिजागता त्रिष्टुप्]

१२४. तदिदासु भुवनेषु ज्येष्ठं यतौ जज्ञ उग्रस्त्वेषु नृम्णः ।
सृद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूननु यदेनं मदन्ति विश्व ऊमाः ॥१॥
१२५. वावृधानः शर्वसा भूर्योजाः शत्रुदासाय भियसं दधाति ।
अव्यनच्च व्यनच्च सस्ति सं तै नवन्त प्रभृता मदेषु ॥२॥
१२६. त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु मधुनाभि यौधीः ॥३॥
१२७. यदि चिन्नु त्वा धना जयन्तं रणैरणे अनुमदन्ति विप्राः ।
ओजीयः शुष्मिन्तिस्थरमा तनुष्व मा त्वा दभन् दुरेवासः कशोकाः ॥४॥
१२८. त्वया वयं शाशद्गहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आर्युधा वचोभिः सं तै शिशामि ब्रह्मणा वयांसि ॥५॥
१२९. नि तद् दधिषेऽवरे परे च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ स्थापयत मातरं जिगत्नुमर्त इन्वत् कर्वराणि भूरि ॥६॥
१३०. स्तुष्व वर्ष्मन् पुरुवत्मानं समध्वाणमिनतममाप्तमाप्त्यानाम् ।
आ दर्शति शर्वसा भूर्योजाः प्र संक्षति प्रतिमानं पृथिव्याः ॥७॥
१३१. इमा ब्रह्म बृहद्विवः कृणवदिन्द्राय शूषमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजा तुरश्चिद् विश्वमर्णवत् तपस्वान् ॥८॥
१३२. एवा महान् बृहद्विवो अथर्वावोचत् स्वां तन्वश्मिन्द्रमेव ।
स्वसारौ मातरिभ्वरी अरिप्रे हिन्वन्ति चैने शर्वसा वर्धयन्ति च ॥९॥

[सूक्त ३]

[ऋषि— बृहद्विवोऽथर्वा । देवता— १-२ अग्नि, ३-४ देवगण, ५ द्रविणोदा, ६ वैश्वदेवी, ७ सोम, ८, ११ इन्द्र, ९ धाता, विधाता, सविता, आदित्यगण, रुद्रगण, अश्विनीकुमार, १० आदित्यगण, रुद्रगण । छन्द— त्रिष्टुप्, २ भुरिक् त्रिष्टुप्, १० विराट् जगती]

१३३. ममाग्ने वचो विह्वेष्वस्तु वयं त्वेन्थानास्तन्वं पुषेम ।
मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम ॥१॥
१३४. अग्ने मन्युं प्रतिनुदन् परेषां त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
अपाञ्चो यन्तु निवता दुरस्यवोऽमैषां चित्तं प्रबुधां वि नेशत् ॥२॥
१३५. मम देवा विह्वे सन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वार्तः पवतां कामायास्मै ॥३॥
१३६. मह्यं यजन्तां मम यानीष्टाकृतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।
एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मेह ॥४॥
१३७. मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहृतिः ।
दैवा होतारः सनिषन् न एतदरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥५॥
१३८. दैवीः षडुर्वीरुरु नः कृणोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् ।

- मा नो विददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद् वृजिना द्वेष्या या॥६॥
१३९. तिस्रो देवीर्महि नः शर्म यच्छत प्रजायै नस्तन्वेऽ यच्च पुष्टम् ।
मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रंधाम द्विषते सोम राजन्॥७॥
१४०. उरुव्यचा नो महिषः शर्म यच्छत्वस्मिन् हवे पुरुहूतः पुरुक्षु ।
स नः प्रजायै हर्यश्च मृडेन्दु मा नो रीरिषो मा परो दाः॥८॥
१४१. धाता विधाता भुवनस्य यस्पतिर्देवः सविताभिमातिषाहः ।
आदित्या रुद्रा अश्विनो भा देवाः पान्तु यजमानं निर्ऋथात्॥९॥
१४२. ये नः सपत्ना अप्ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामह एनान् ।
आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशो न उग्रं चेतारमधिराजमक्रत॥१०॥
१४३. अर्वाञ्चमिन्द्रमुमुतो हवामहे यो गोजिद् धनजिदश्चिजिद् यः ।
इमं नो यज्ञं विह्वे शृणोत्वस्माकमभूर्हर्यश्च मेदी॥११॥

[सूक्त ४]

[ऋषि— भृगवङ्गिरा । देवता— कुष्ठ, यक्ष्मनाशन । छन्द— अनुष्टुप्, ५ भुक् अनुष्टुप्, ६ गायत्री, १० उष्णिक् गर्भा निचृत् अनुष्टुप्]

१४४. यो गिरिष्वजायथा वीरुधां बलवत्तमः ।
कुष्ठेहि तक्मनाशन तक्मानं नाशयन्नितः॥१॥
१४५. सुपर्णसुवने गिरौ जातं हिमवतुस्परि ।
धनैर्भि श्रुत्वा यन्ति विदुर्हि तक्मनाशनम्॥२॥
१४६. अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि ।
तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्वत॥३॥
१४७. हिरण्ययी नौरचरुद्धिरण्यबन्धना दिवि ।
तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्वत॥४॥
१४८. हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरित्राणि हिरण्यया ।
नावो हिरण्ययीरासन् याभिः कुष्ठं निरावहन्॥५॥
१४९. इमं मे कुष्ठं पूरुषं तमा वहु तं निष्कुरु ।
तमु मे अगदं कृधि॥६॥
१५०. देवेभ्यो अधि जातोऽसि सोमस्यासि सखा हितः ।
स प्राणाय व्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड॥७॥
१५१. उदङ् जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जनम् ।
तत्र कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि भैजिरे॥८॥
१५२. उत्तमो नाम कुष्ठास्युत्तमो नाम ते पिता ।
यक्ष्मं च सर्वं नाशय तक्मानं चारुसं कृधि॥९॥
१५३. शीर्षामयमुपहृत्यामक्ष्योस्तन्वोऽरुपः ।
कुष्ठस्तत् सर्वं निष्करद् दैवं समह वृष्ण्यम्॥१०॥

[सूक्त ५]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— लाक्षा । छन्द— अनुष्टुप्]

१५४. रात्री माता नभः पितार्यमा ते पितामहः ।
सिलाची नाम वा असि सा देवानामसि स्वसा॥१॥
१५५. यस्त्वा पिबति जीवति त्रायसे पूरुषं त्वम् ।
भर्त्री हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्चनी॥२॥

१५६. वृक्षंवृक्षमा रोहसि वृषण्यन्तीव कन्यला ।
जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती स्पर्शणी नाम वा असि ॥ ३ ॥
१५७. यद् दण्डेन यदिष्वा यद् वारुर्हरसा कृतम् ।
तस्य त्वमसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि पूरुषम् ॥ ४ ॥
१५८. भद्रात् प्लक्षान्निस्तिष्ठस्यश्चत्थात् खदिराद् ध्रुवात् ।
भद्रात्र्यग्रोधात् पर्णात् सा न एह्यरुन्धति ॥ ५ ॥
१५९. हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे वपुष्टमे ।
रुतं गच्छासि निष्कृते निष्कृतिर्नाम् वा असि ॥ ६ ॥
१६०. हिरण्यवर्णे सुभगे शुष्मे लोमशवक्षणे ।
अपामसि स्वसां लाक्षे वातो हात्मा बभूव ते ॥ ७ ॥
१६१. सिंलाची नाम कानीनोऽजबभ्रु पिता तव ।
अश्वो यमस्य यः श्यावस्तस्य हास्नास्युक्षिता ॥ ८ ॥
१६२. अश्वस्यास्नः सम्पतिता सा वृक्षां अभि सिष्यदे ।
सुरा पतत्रिणी भूत्वा सा न एह्यरुन्धति ॥ ९ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सोमारुद्र (१ ब्रह्म, २ कर्म, ३-४ रुद्रगण, ५-८ सोमारुद्र, ९ हेति, १० अग्नि, ११-१४ सर्वात्मा रुद्र) । छन्द— पङ्क्ति, १ त्रिष्टुप्, २ अनुष्टुप्, ३ जगती, ४ पञ्चपदा अनुष्टुप् उष्णिक् त्रिष्टुब्भाभा जगती, ५-७ त्रिपदा विराट् गायत्री, ८ एकावसाना द्विपदार्यनुष्टुप्, १० प्रस्तार पंक्ति, १४ स्वराट् पंक्ति]

१६३. ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद् वि सीमन्तः सुरुचौ वेन आवः ।
स बुध्न्या उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च वि वः ॥ १ ॥
१६४. अनाप्ता ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।
वीरान् नो अत्र मा दभन् तद् व एतत् पुरो दधे ॥ २ ॥
१६५. सहस्रधार एव ते समस्वरन् दिवो नाके मधुजिह्वा असुश्चतः ।
तस्य स्पशो न नि मिषन्ति भूर्णयः पदेपदे पाशिनः सन्ति सेतवे ॥ ३ ॥
१६६. पर्यु षु प्र धन्वा वाजसातये परि वृत्राणि सुक्षणिः ।
द्विषस्तदध्वर्णवेनेयसे सनिस्रसो नामासि त्रयोदशो मास इन्द्रस्य गृहः ॥ ४ ॥
१६७. न्वेतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
तिग्मार्युधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ५ ॥
१६८. अवैतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
तिग्मार्युधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ६ ॥
१६९. अपैतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
तिग्मार्युधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ७ ॥
१७०. मुमुक्तमस्मान्दुरितादवद्याज्जुषेथां यज्ञममृतमस्मासु धत्तम् ॥ ८ ॥
१७१. चक्षुषो हेते मनसो हेते ब्रह्मणो हेते तपसश्च हेते ।
मेन्या मेनिरस्यमेनयस्ते सन्तु येऽस्माँ अभ्यघायन्ति ॥ ९ ॥
१७२. योऽस्माँश्चक्षुषा मनसा चित्याकूत्या च यो अघायुरभिदासात् ।
त्वं तानग्ने मेन्यामेनीन् कृणु स्वाहा ॥ १० ॥
१७३. इन्द्रस्य गृहोऽसि ।
तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन ॥ ११ ॥

१७४. इन्द्रस्य शर्मासि।

तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन॥१२॥

१७५. इन्द्रस्य वर्मासि।

तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन॥१३॥

१७६. इन्द्रस्य वरुथमसि।

तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन॥१४॥

[सूक्त ७]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— १-३, ६-१० अरातिसमूह, ४-५ सरस्वती। छन्द— अनुष्टुप्, १ विराट् गर्भा प्रस्तारपंक्ति, ४ पथ्याबृहती, ६ प्रस्तारपंक्ति।]

१७७. आ नो भर मा परिष्ठा अराते मा नो रक्षीर्दक्षिणां नीयमानाम्।

नमो वीर्त्साया अर्समृद्धये नमो अस्त्वरतये॥१॥

१७८. यमराते पुरोधत्से पुरुषं परिरापिणम्।

नमस्ते तस्मै कृण्मो मा वृनि व्यथयीर्मम॥२॥

१७९. प्र णो वृनिर्देवकृता दिवा नक्तं च कल्पताम्।

अरातिमनुप्रेमो वयं नमो अस्त्वरतये॥३॥

१८०. सरस्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे।

वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिषं देवानां देवहृतिषु॥४॥

१८१. यं याचाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा।

श्रद्धा तमद्य विन्दतु दुत्ता सोमैर्न बभ्रुणा॥५॥

१८२. मा वृनि मा वाचं नो वीर्त्सीरुभाविन्द्राग्नी आ भरतां नो वसूनि।

सर्वे नो अद्य दित्सन्तोऽरातिं प्रति हर्यत॥६॥

१८३. पुरोऽपैह्यसमृद्धे वि ते हेतिं नयामसि।

वेदं त्वाहं निमीवन्तीं नितुदन्तीमराते॥७॥

१८४. उत नृगना बोभुवती स्वप्नया संचसे जर्नम्।

अराते चित्तं वीर्त्सन्त्याकूतिं पुरुषस्य च॥८॥

१८५. या मंहती महोर्माना विश्वा आशा व्यानशे।

तस्यै हिरण्यकेश्यै निऋत्या अकरं नमः॥९॥

१८६. हिरण्यवर्णा सुभगा हिरण्यकशिपुर्मही।

तस्यै हिरण्यद्रा प्येऽरात्या अकरं नमः॥१०॥

[सूक्त ८]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— १-२ अग्नि, ३ विश्वेदेवा, ४-९ इन्द्र। छन्द— अनुष्टुप्, २ त्र्यवसानाषट्पदाजगती, ३-४ भुरिक् पथ्यापंक्ति, ६ आस्तारपंक्ति, ७ द्वप्रुष्णिग्गर्भा पथ्यापंक्ति, ९ त्र्यवसाना षट्पदा द्वप्रुष्णिग्गर्भा जगती।]

१८७. वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह।

अग्ने तां इह मादय सर्व आ र्यन्तु मे हवम्॥१॥

१८८. इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तच्छृणु।

इम ऐन्द्रा अतिसुरा आकूतिं सं नमन्तुमे।

तेभिः शकेम वीर्यं जातवेदस्तनूवशिन्॥२॥

१८९. यदुसावमुतौ देवा अदेवः संश्रिकीर्षति ।
मा तस्याग्निर्हव्यं वाक्षीद्धवं देवा अस्य मोषं गुर्ममैव हवमेतन ॥ ३ ॥
१९०. अतिं धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत ।
अविं वृकं इव मथ्नीतु स वो जीवन् मा मौचि प्राणमस्यापि नह्यत ॥ ४ ॥
१९१. यममी पुरोदधिरे ब्रह्माणमपभूतये ।
इन्द्र स तै अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ५ ॥
१९२. यदि प्रेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
तनुपानं परिपाणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥ ६ ॥
१९३. यानुसावतिसरांश्चकार कृणवच्च यान् ।
त्वं तानिन्द्र वृत्रहन् प्रतीचः पुनरा कृधि यथामुं तृणहां जनम् ॥ ७ ॥
१९४. यथेन्द्र उद्वाचनं लब्ध्वा चक्रे अधस्पदम् ।
कृण्वेऽहमधरांस्तथामूञ्छतीभ्यः समाभ्यः ॥ ८ ॥
१९५. अत्रैनानिन्द्र वृत्रहन्नुग्रो मर्माणि विध्य ।
अत्रैवैनानभि तिष्ठेन्द्र मेघं हं तव ।
अनु त्वेन्द्रा रंभामहे स्याम सुमतौ तव ॥ ९ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वास्तोष्पति । छन्द— १,५ दैवी बृहती, २,६ दैवी त्रिष्टुप्, ३-४ दैवी जगती, ७ पञ्चपदा विराट् उष्णिक् बृहतीगर्भा जगती, ८ त्र्यवसाना चतुष्पदा पुरस्कृति त्रिष्टुप् बृहतीगर्भातिजगती ।]

१९६. दिवे स्वाहा ॥ १ ॥
१९७. पृथिव्यै स्वाहा ॥ २ ॥
१९८. अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ३ ॥
१९९. अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ४ ॥
१०००. दिवे स्वाहा ॥ ५ ॥
१००१. पृथिव्यै स्वाहा ॥ ६ ॥
१००२. सूर्यो मे चक्षुर्वीर्यः प्राणोऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् ।
अस्तुतो नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीथार्य ॥ ७ ॥
१००३. उदायुरुद् बलमुत् कृतमुत् कृत्यामुन्मनीषामुदिन्द्रियम् ।
आयुष्कृदार्युष्पत्नी स्वधावन्तौ गोपा मे स्तं गोपायतं मा ।
आत्मसदौ मे स्तं मा मा हिंसिष्टम् ॥ ८ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वास्तोष्पति । छन्द— यवमध्यात्रिपदागायत्री, ७ यवमध्याककुप्, ८ पुरोधृति द्वप्रनुष्टुभाभा पराष्टिस्त्र्यवसाना चतुष्पदातिजगती ।]

१००४. अश्मवर्म मेऽसि यो मा प्राच्या दिशोऽघायुरभिदासात् ।
एतत् स ऋच्छात् ॥ १ ॥
१००५. अश्मवर्म मेऽसि यो मा दक्षिणाया दिशोऽघायुरभिदासात् ।
एतत् स ऋच्छात् ॥ २ ॥
१००६. अश्मवर्म मेऽसि यो मा प्रतीच्या दिशोऽघायुरभिदासात् ।
एतत् स ऋच्छात् ॥ ३ ॥
१००७. अश्मवर्म मेऽसि यो मोदीच्या दिशोऽघायुरभिदासात् ।

- एतत् स ऋच्छात् ॥४॥
 १००८. अश्मवर्म मेऽसि यो मा ध्रुवाया दिशोऽघायुरभिदासात् ।
 एतत् स ऋच्छात् ॥५॥
 १००९. अश्मवर्म मेऽसि यो मोर्ध्वाया दिशोऽघायुरभिदासात् ।
 एतत् स ऋच्छात् ॥६॥
 १०१०. अश्मवर्म मेऽसि यो मा दिशामन्तर्देशेभ्योऽघायुरभिदासात् ।
 एतत् स ऋच्छात् ॥७॥
 १०११. बृहता मन उप ह्वये मातरिश्चना प्राणापानौ ।
 सूर्याच्चक्षुरन्तरिक्षाच्छ्रोत्रं पृथिव्याःशरीरम् ।
 सरस्वत्या वाचमुप ह्वयामहे मनोयुजा ॥८॥

[सूक्त ११]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वरुण । छन्द— त्रिष्टुप्, १ भुरिक् त्रिष्टुप्, ३ पंक्ति, ६ पञ्चपदा अतिशक्वरी, ११ त्र्यवसाना षट्पदा अत्यष्टि ।]

१०१२. कथं महे असुरायान्ब्रवीरिह कथं पित्रे हरये त्वेषनृम्णः ।
 पृश्निं वरुण दक्षिणां ददावान् पुनर्मघ त्वं मनसाचिकित्सी ॥ १ ॥
 १०१३. न कामेन पुनर्मघो भवामि सं चक्षे कं पृश्निमेतामुपाजे ।
 केन नु त्वमथर्वन् काव्येन केन जातेनासि जातवेदाः ॥ २ ॥
 १०१४. सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनास्मि जातवेदाः ।
 न मै दासो नार्यो महित्वा व्रतं मीमायु यदुहं धरिष्ये ॥ ३ ॥
 १०१५. न त्वदन्यः कवितरो न मेधया धीरतरो वरुण स्वधावन् ।
 त्वं ता विश्वा भुर्वनानि वेत्थ स चिन्नु त्वज्जनो मायी बिभाय ॥ ४ ॥
 १०१६. त्वं ह्यशुङ्ग वरुण स्वधावन् विश्वा वेत्थ जनिमा सुप्रणीते ।
 किं रजस एना पुरो अन्यदस्त्येना किं परेणारममुर ॥ ५ ॥
 १०१७. एकं रजस एना पुरो अन्यदस्त्येना पुर एकै न दुर्गशं चिदुर्वाक् ।
 तत् तै विद्वान्वरुण प्र ब्रवीम्यधोर्वचसः पणर्यो भवन्तु नीचैर्दासाउर्प सर्पन्तु भूमिम् ॥ ६ ॥
 १०१८. त्वं ह्यशुङ्ग वरुण ब्रवीषि पुनर्मघेष्ववद्यानि भूरि ।
 मो षु पर्णा रभ्येऽतावतो भून्मा त्वा वोचन्नराधसं जनासः ॥ ७ ॥
 १०१९. मा मा वोचन्नराधसं जनासुः पुनस्ते पृश्निं जरितर्दामि ।
 स्तोत्रं मे विश्वमा याहि शचीभिरन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ॥ ८ ॥
 १०२०. आ तै स्तोत्राण्युद्यतानि यन्त्वन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ।
 देहि नु मे यन्मे अदत्तो असि युज्यो मे सप्तपदः सखासि ॥ ९ ॥
 १०२१. समा नौ बन्धुर्वरुण समा जा वेदाहं तद्यत्राविषा समा जा ।
 ददामि तद् यत् ते अदत्तो अस्मि युज्यस्ते सप्तपदः सखास्मि ॥ १० ॥
 १०२२. देवो देवाय गृणते वयोधा विप्रो विप्राय स्तुवते सुमेधाः ।
 अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नर्थवाणं पितरं देवबन्धुम् ।
 तस्मा उ राधः कृणुहि सुप्रशस्तं सखा नो असि परमं च बन्धुः ॥ ११ ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि— अङ्गिरा । देवता— जातवेदा अग्नि । छन्द— त्रिष्टुप्, ३ पंक्ति ।]

१०२३. समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान् यजसि जातवेदः ।
 आ च वहं मित्रमहश्चिकित्वान् त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः ॥ १ ॥

१०२४. तनूनपात् पथ ऋतस्य यानान् मध्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन् दैवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः ॥ २ ॥
१०२५. आजुह्वान ईड्यो वन्द्यश्चा याह्यग्ने वसुभिः सजोषाः।
त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान् यक्षीषितो यजीयान् ॥ ३ ॥
१०२६. प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोरस्या वृज्यते अग्रे अहाम्।
व्यु प्रथते वित्तरं वरीयो देवेभ्यो अदितये स्योनम् ॥ ४ ॥
१०२७. व्यचस्वतीरुर्विया वि श्रयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुम्भमानाः।
देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः ॥ ५ ॥
१०२८. आ सुष्वर्यन्ती यजते उपाके उषासानक्ता सदतां नि योनौ।
दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं शुक्रपिशं दधाने ॥ ६ ॥
१०२९. दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्वै।
प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥ ७ ॥
१०३०. आ नो यज्ञं भारती तूर्यमेत्विडा मनुष्वदिह चेतयन्ती।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं स्योनं सरस्वतीः स्वपसः सदन्ताम् ॥ ८ ॥
१०३१. य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिशुद् भुवनानि विश्वा।
तमद्य होतरिषितो यजीयान् देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान् ॥ ९ ॥
१०३२. उपावसृज त्मन्या समञ्जन् देवानां पाथ ऋतुथा हवीषि।
वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन ॥ १० ॥
१०३३. सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत् पुरोगाः।
अस्य होतुः प्रशिष्युतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः ॥ ११ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि— गरुत्मान्। देवता— तक्षक। छन्द— अनुष्टुप्, १,३ जगती, २ आस्तर पंक्ति, ५ त्रिष्टुप्, ६ पथ्यापंक्ति, ९ भुरिक् जगती, १०-११ निचृत् गायत्री।]

१०३४. दुदिहिं मह्यं वरुणो दिवः कविर्वचोभिरुग्रैर्नि रिणामि ते विषम्।
खातमखातमुत सक्तमग्रभूमिरेव धन्वन्नि जजास ते विषम् ॥ १ ॥
१०३५. यत् ते अपौदकं विषं तत् त एतास्वग्रभम्।
गृह्णामि ते मध्यममुत्तमं रसमुतावमं भियसा नेशदादु ते ॥ २ ॥
१०३६. वृषा मे रवो नर्भसा न तन्यतुरुग्रेण ते वचसा बाध आदु ते।
अहं तमस्य नृभिरग्रभं रसं तमस इव ज्योतिरुदैतु सूर्यः ॥ ३ ॥
१०३७. चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेण हन्मि ते विषम्।
अहं म्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम् ॥ ४ ॥
१०३८. कैरात् पृश्न उपतृण्य बभ्रु आ मे शृणुतासिता अलीकाः।
मा मे सख्युं स्तामानमपि छाताश्रावर्यन्तो नि विषे रमध्वम् ॥ ५ ॥
१०३९. असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपौदकस्य च।
सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वन्नो वि मुञ्चामि रथाँ इव ॥ ६ ॥
१०४०. आलिगी च विलिगी च पिता च माता च।
विद्य वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ ॥ ७ ॥
१०४१. उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या।
प्रतङ्कं दुदुषीणां सर्वासामरसं विषम् ॥ ८ ॥
१०४२. कर्णा श्वावित् तदर्बवीद् गिरेरवचरन्तिका।

याः काश्चेमाः खनित्रिमास्तासामरसतमं विषम्॥९॥

१०४३. ताबुवं न ताबुवं न घेत् त्वमसि ताबुवम्।
ताबुवेनारसं विषम्॥१०॥
१०४४. तस्तुवं न तस्तुवं न घेत् त्वमसि तस्तुवमम्।
तस्तुवेनारसं विषम्॥११॥

[सूक्त १४]

[ऋषि— शुक्र। देवता— १-२ ओषधि, ३-१३ कृत्या परिहरण। छन्द— अनुष्टुप्, ३,५,१२ भुरिक् अनुष्टुप्, ८ त्रिपदा विराट् अनुष्टुप्, १० निचृत् बृहती, ११ त्रिपदासाम्नी त्रिष्टुप्, १३ स्वराट् अनुष्टुप्।]

१०४५. सुपर्णस्त्वान्विन्दत् सूकरस्त्वाखनन्नसा।
दिप्सौषधे त्वं दिप्सन्तमव कृत्याकृतं जहि॥१॥
१०४६. अव जहि यातुधानानव कृत्याकृतं जहि।
अथो यो अस्मान् दिप्सति तमु त्वं जहोषधे॥२॥
१०४७. रिश्यस्येव परीशासं परिकृत्य परि त्वचः।
कृत्यां कृत्याकृतं देवा निष्कमिव प्रति मुञ्चत॥३॥
१०४८. पुनः कृत्यां कृत्याकृतं हस्तगृह्य परां णय।
समक्षमस्मा आ धेहि यथा कृत्याकृतं हनत्॥४॥
१०४९. कृत्याः सन्तु कृत्याकृतं शपथः शपथीयते।
सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः॥५॥
१०५०. यदि स्त्री यदि वा पुमान् कृत्यां चकार पाप्मनै।
तामु तस्मै नयामस्यश्चमिवाश्वाभिधान्या॥६॥
१०५१. यदि वासि देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता।
तां त्वा पुनर्णयामसीन्द्रेण सयुजा वयम्॥७॥
१०५२. अग्ने पृतनाषाट् पृतनाः सहस्व।
पुनः कृत्यां कृत्याकृतं प्रतिहरणेन हरामसि॥८॥
१०५३. कृतव्यधनि विध्य तं यश्चकार तमिज्जहि।
न त्वामचक्रुषे वयं वधाय सं शिशीमहि॥९॥
१०५४. पुत्र इव पितरं गच्छ स्वज इवाभिष्टितो दश।
बन्धमिवावक्रामी गच्छ कृत्यै कृत्याकृतं पुनः॥१०॥
१०५५. उदेणीव वारण्यभिस्कन्दं मृगीव।
कृत्या कर्तारमृच्छतु॥११॥
१०५६. इष्वा ऋजीयः पततु द्यावापृथिवी तं प्रति।
सा तं मृगमिव गृह्णातु कृत्या कृत्याकृतं पुनः॥१२॥
१०५७. अग्निरिवैतु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम्।
सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः॥१३॥

[सूक्त १५]

[ऋषि— विश्वामित्र। देवता— मधुलौषधि। छन्द— अनुष्टुप्, ४ पुरस्ताद् बृहती, ५,७-९ भुरिक् अनुष्टुप्।]

१०५८. एकां च मे दशं च मेऽपवृत्तारं ओषधे।
ऋतजातु ऋतावति मधु मे मधुला करः॥१॥
१०५९. द्वे च मे विंशतिश्च मेऽपवृत्तारं ओषधे।

- ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ २ ॥
 १०६०. तिस्रश्च मे त्रिंशच्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ३ ॥
 १०६१. चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ४ ॥
 १०६२. पञ्च च मे पञ्चाशच्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ५ ॥
 १०६३. षट् च मे षष्टिश्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ६ ॥
 १०६४. सप्त च मे सप्ततिश्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ७ ॥
 १०६५. अष्ट च मेऽशीतिश्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ८ ॥
 १०६६. नव च मे नवतिश्च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ९ ॥
 १०६७. दश च मे शतं च मेऽपवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ १० ॥
 १०६८. शतं च मे सहस्रं चापवृत्तार ओषधे ।
 ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ११ ॥

[सूक्त १६]

[ऋषि— विश्वामित्र । देवता— एकवृष । छन्द— साम्नी उष्णिक, २,३,६ आसुरी अनुष्टुप्, ११ आसुरी ।]

१०६९. यद्येकवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ १ ॥
 १०७०. यदि द्विवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ २ ॥
 १०७१. यदि त्रिवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ३ ॥
 १०७२. यदि चतुर्वृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ४ ॥
 १०७३. यदि पञ्चवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ५ ॥
 १०७४. यदि षड्वृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ६ ॥
 १०७५. यदि सप्तवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ७ ॥
 १०७६. यद्यष्टवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ८ ॥
 १०७७. यदि नववृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ ९ ॥
 १०७८. यदि दशवृषोऽसि सृजारसोऽसि ॥ १० ॥
 १०७९. यद्येकादशोऽसि सोऽपौदकोऽसि ॥ ११ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि— मयोभू । देवता— ब्रह्मजाया । छन्द— अनुष्टुप्, १-६ त्रिष्टुप् ।]

१०८०. तेऽवदन् प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषेऽकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।
 वीडुहरास्तप उग्रं मयोभूरापो देवीः प्रथमजा ऋतस्य ॥ १ ॥
 १०८१. सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रार्यच्छदहणीयमानः ।
 अन्वर्तिता वरुणो मित्र आसीदग्निर्होता हस्तगृह्या निनाय ॥ २ ॥
 १०८२. हस्तैर्नैव ग्राह्य आधिरस्या ब्रह्मजायेति चेदवौचत् ।

- न दूताय प्रहेया तस्थ एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥
१०८३. यामाहुस्तारकैषा विकेशीति दुच्छुनां ग्राममवपद्यमानाम् ।
सा ब्रह्मजाया वि दुनोति राष्ट्रं यत्र प्रापादि शश उल्कुषीमान् ॥ ४ ॥
१०८४. ब्रह्मचारी चरति वेविषद् विषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।
तेन जायामन्वविन्दद् बृहस्पतिः सोमैः नीतां जुह्वंश्च न देवाः ॥ ५ ॥
१०८५. देवा वा एतस्यामवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसा ये निषेदुः ।
भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता दुर्धा दधाति परमे व्योमन् ॥ ६ ॥
१०८६. ये गर्भा अवपद्यन्ते जगद् यच्चापलुप्यते ।
वीरा ये तृह्यन्ते मिथो ब्रह्मजाया हि नस्ति तान् ॥ ७ ॥
१०८७. उत यत् पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः ।
ब्रह्मा चेद्धस्तमग्रहीत् स एव पतिरक्रथा ॥ ८ ॥
१०८८. ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्योश्च न वैश्यः ।
तत् सूर्यः प्रब्रुवन्नेति पञ्चभ्यो मानवेभ्यः ॥ ९ ॥
१०८९. पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या अददुः ।
राजानः सत्यं गृह्णाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥ १० ॥
१०९०. पुनर्दायं ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्नीकिल्बिषम् ।
ऊर्जं पृथिव्या भक्तवोरुगायमुपासते ॥ ११ ॥
१०९१. नास्य जाया शतवाही कल्याणी तल्पमा शये ।
यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥ १२ ॥
१०९२. न विकर्णः पृथुशिरास्तस्मिन् वेश्मनि जायते ।
यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥ १३ ॥
१०९३. नास्य क्षत्ता निष्कग्रीवः सूनानामेत्यग्रतः ।
यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥ १४ ॥
१०९४. नास्य श्वेतः कृष्णकर्णो धुरि युक्तो महीयते ।
यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥ १५ ॥
१०९५. नास्य क्षेत्रे पुष्करिणी नाण्डीकं जायते बिसम् ।
यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥ १६ ॥
१०९६. नास्यै पृश्निं वि दुहन्ति येऽस्या दोहमुपासते ।
यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥ १७ ॥
१०९७. नास्य धेनुः कल्याणी नान्द्वान्तसहते धुरम् ।
विजानिर्यत्र ब्राह्मणो रात्रिं वसति पापया ॥ १८ ॥

[सूक्त १८]

[ऋषि— मयोभू। देवता— ब्रह्मगवी। छन्द— अनुष्टुप्, ४ भुरिक् त्रिष्टुप्, ५, ८-९, १३ त्रिष्टुप्।]

१०९८. नैतां तै देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अत्तवे ।
मा ब्राह्मणस्य राजन्यं गां जिघत्सो अनाद्याम् ॥ १ ॥
१०९९. अक्षदुग्धो राजन्यः पाप आत्मपराजितः ।
स ब्राह्मणस्य गामद्यादद्य जीवानि मा श्वः ॥ २ ॥
११००. आविष्टिताघविषा पृदाकूरिव चर्मणा ।
सा ब्राह्मणस्य राजन्यं तृष्टैषा गौरनाद्या ॥ ३ ॥
११०१. निर्वै क्षत्रं नयति हन्ति वर्चोऽग्निरिवारब्धो वि दुनोति सर्वम् ।

- यो ब्राह्मणं मन्यते अन्नमेव स विषस्य पिबति तैमातस्य ॥ ४ ॥
११०२. य एनं हन्ति मृदुं मन्यमानो देवपीयुर्धनकामो न चित्तात् ।
सं तस्येन्द्रो हृदयेऽग्निर्मिन्ध उभे एनं द्विष्टो नभसी चरन्तम् ॥ ५ ॥
११०३. न ब्राह्मणो हिंसितव्योऽग्निः प्रियतनोरिव ।
सोमो ह्यस्य दायुद इन्द्रो अस्याभिशस्तिपाः ॥ ६ ॥
११०४. शतापांशुं नि गिरति तां न शक्नोति निःखिदन् ।
अन्नं यो ब्रह्मणां मूल्वः स्वाह्वैऽधीति मन्यते ॥ ७ ॥
११०५. जिह्वा ज्या भवति कुल्मलं वाङ्नाडीका दन्तास्तपसाभिर्दिग्धाः ।
तेभिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयून् हृद्बलैर्धनुर्भिर्देवजूतैः ॥ ८ ॥
११०६. तीक्ष्णेषुवो ब्राह्मणा हेतिमन्तो यामस्यन्ति शरव्यांश्च न सा मृषा ।
अनुहाय तपसा मन्युना चोत दूरादव भिन्दन्त्येनम् ॥ ९ ॥
११०७. ये सहस्रमराजन्नासन् दशशता उत ।
ते ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा वैतह्व्याः पराभवन् ॥ १० ॥
११०८. गौरैव तान् हन्यमाना वैतह्व्यां अवातिरत् ।
ये केसरप्राबन्धायाश्चरमाजामपेचिरन् ॥ ११ ॥
११०९. एकशतं ता जनता या भूमिर्व्यधुनुत ।
प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभवं पराभवन् ॥ १२ ॥
१११०. देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्थिभूयान् ।
यो ब्राह्मणं देवबन्धुं हिनस्ति न स पितृयाणमप्येति लोकम् ॥ १३ ॥
११११. अग्निर्वै नः पदवायः सोमो दायुद उच्यते ।
हन्ताभिशस्तेन्द्रस्तथा तद् वेधसो विदुः ॥ १४ ॥
१११२. इषुरिव दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते ।
सा ब्राह्मणस्येषुर्घोरा तया विध्यति पीर्यतः ॥ १५ ॥

[सूक्त १९]

[ऋषि— मयोभू । देवता— ब्रह्मगवी । छन्द— अनुष्टुप्, २ विराट् पुरस्ताद् बृहती, ७ उपरिष्टाद् बृहती ।]

१११३. अतिमात्रमवर्धन्त नोदिव् दिवमस्पृशन् ।
भृगुं हिंसित्वा सृञ्जया वैतह्व्याः पराभवन् ॥ १ ॥
१११४. ये बृहत्सामानमाङ्गिरसमार्षयन् ब्राह्मणं जनाः ।
पेत्वस्तेषामुभयादुमविस्तोकान्यावयत् ॥ २ ॥
१११५. ये ब्राह्मणं प्रत्यष्टीवन् ये वास्मिञ्छुल्कमीषिरे ।
अस्नस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान् खादन्त आसते ॥ ३ ॥
१११६. ब्रह्मगवी पच्यमाना यावत् साभि विजङ्गहे ।
तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषा ॥ ४ ॥
१११७. ऋरमस्या आशसनं तृष्टं पिशितमस्यते ।
क्षीरं यदस्याः पीयते तद् वै पितृषु किल्बिषम् ॥ ५ ॥
१११८. उग्रो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति ।
परा तत् सिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो यत्र जीयते ॥ ६ ॥
१११९. अष्टापदी चतुरक्षी चतुःश्रोत्रा चतुर्हनुः ।
द्वयास्या द्विजिह्वा भूत्वा सा राष्ट्रमव धनुते ब्रह्मज्यस्य ॥ ७ ॥
११२०. तद् वै राष्ट्रमा स्रवति नावं भिन्नामिवोदकम् ।

- ब्रह्माणं यत्र हिंसन्ति तद् राष्ट्रं हन्ति दुच्छुना ॥८॥
 ११२१. तं वृक्षा अपं सेधन्ति छायां नो मोपगा इति ।
 यो ब्राह्मणस्य सद्धनमभि नारद मन्यते ॥९॥
 ११२२. विषमेतद् देवकृतं राजा वरुणोऽब्रवीत् ।
 न ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ॥१०॥
 ११२३. नवैव ता नवतयो या भूमिर्व्यधूनुत ।
 प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभुव्यं पराभवन् ॥११॥
 ११२४. यां मृतार्यानुबध्नन्ति कूटं पदयोपनीम् ।
 तद् वै ब्रह्मज्य ते देवा उपस्तरणमब्रुवन् ॥१२॥
 ११२५. अश्रूणि कृपमाणस्य यानि जीतस्य वावृतुः ।
 तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१३॥
 ११२६. येन मृतं स्नपयन्ति श्मश्रूणि येनोन्दते ।
 तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१४॥
 ११२७. न वर्षं मैत्रावरुणं ब्रह्मज्यमभि वर्षति ।
 नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥१५॥

[सूक्त २०]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वनस्पति, दुन्दुभि । छन्द— त्रिष्टुप्, १ जगती ।]

११२८. उच्चैर्घोषो दुन्दुभिः सत्वनायन् वानस्पत्यः संभृत उस्त्रियाभिः ।
 वाचं क्षुण्वानो दमयन्त्सपत्नान्तिंसह इव जेष्यन्नभि तंस्तनीहि ॥१॥
 ११२९. सिंह ईवास्तानीद् दुवयो विबद्धोऽभिर्क्रन्दन्नृषभो वासितामिव ।
 वृषा त्वं वध्र्यस्ते सपत्ना ऐन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिषाहः ॥२॥
 ११३०. वृषेव यूथे सहसा विदानो गव्यन्नभि रुव सन्धनाजित् ।
 शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा ग्रामान् प्रच्युता यन्तु शत्रवः ॥३॥
 ११३१. संजयन् पृतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्णा गृह्णानो बहुधा वि चक्ष्व ।
 दैवीं वाचं दुन्दुभ आ गुरस्व वेधाः शत्रूणामुप भरस्व वेदः ॥४॥
 ११३२. दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां वदन्तीमाशृण्वती नाथिता घोषबुद्धा ।
 नारी पुत्रं धावतु हस्तगृह्णामित्री भीता समरे वधानाम् ॥५॥
 ११३३. पूर्वा दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे वद रोचमानः ।
 अमित्रसेनामभिजज्जभानो ह्युमद् वद दुन्दुभे सूनृतावत् ॥६॥
 ११३४. अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक् ते ध्वनयो यन्तु शीर्भम् ।
 अभि क्रन्द स्तनयोत्पिपानः श्लोककृन्मित्रतूर्याय स्वर्धी ॥७॥
 ११३५. धीभिः कृतः प्र वदाति वाचमुद्धर्षय सत्वनामार्युधानि ।
 इन्द्रमेदी सत्वनो नि ह्वयस्व मित्रैरमित्राँ अव जङ्घनीहि ॥८॥
 ११३६. संक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुषेणः प्रवेदकृद् बहुधा ग्रामघोषी ।
 श्रेयो वन्वानो वयुनानि विद्वान् कीर्तिं बहुभ्यो वि हर द्विराजे ॥९॥
 ११३७. श्रेयःकेतो वसुजित् सहीयान्तसंग्रामजित् संशितो ब्रह्मणासि ।
 अंशूर्निव ग्रावोधिषवणे अद्रिगव्यन् दुन्दुभेऽधि नृत्य वेदः ॥१०॥
 ११३८. शत्रूषाणीषाडभिमातिषाहो गवेषणः सहमान उद्भित् ।
 वाग्वीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेषमुद् वदेह ॥११॥
 ११३९. अच्युतच्युत् समदो गमिष्ठो मृधो जेता पुरएतायोध्यः ।

इन्द्रेण गुप्तो विदथा निचिक्यद्धृदघोर्तनो द्विप्रतां याहि शीर्भम् ॥ १२ ॥

[सूक्त २१]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वनस्पति, दुन्दुभि, १०-१२ आदित्यगण। छन्द— अनुष्टुप्, १, ४-५ पथ्यापंक्ति, ६ जगती, ११ बृहती गर्भा त्रिष्टुप्, १२ त्रिपदा यवमध्या गायत्री ।]

११४०. विहृदयं वैमनस्यं वदामित्रेषु दुन्दुभे ।
विद्वेषं कश्मशं भयममित्रेषु नि दध्मस्यवैनान् दुन्दुभे जहि ॥ १ ॥
११४१. उद्वेपमाना मनसा चक्षुषा हृदयेन च ।
धावन्तु बिभ्यतोऽमित्राः प्रत्रासेनाज्यै हुते ॥ २ ॥
११४२. वानस्पत्यः संभृत उस्त्रियाभिर्विश्वगोत्र्यः ।
प्रत्रासममित्रेभ्यो वदाज्यैनाभिघारितः ॥ ३ ॥
११४३. यथा मृगाः संविजन्त आरण्याः पुरुषादधि ।
एवा त्वं दुन्दुभेऽमित्रानभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥ ४ ॥
११४४. यथा वृकादजावयो धावन्ति बहु बिभ्यतीः ।
एवा त्वं दुन्दुभेऽमित्रानभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥ ५ ॥
११४५. यथा श्येनात् पतत्रिणः संविजन्ते अहर्दिवि सिंहस्य स्तनथोर्यथा ।
एवा त्वं दुन्दुभेऽमित्रानभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥ ६ ॥
११४६. परामित्रान् दुन्दुभिना हरिणस्याजिनै न च ।
सर्वे देवा अतित्रसन् ये संग्रामस्येशते ॥ ७ ॥
११४७. यैरिन्द्रः प्रक्रीडते पद्भोषैश्छायया सह ।
तैरमित्रास्त्रसन्तु नोऽमी ये यन्त्यनीकशः ॥ ८ ॥
११४८. ज्याघोषा दुन्दुभयोऽभि क्रौशन्तु या दिशः ।
सेनाः पराजिता यतीरमित्राणामनीकशः ॥ ९ ॥
११४९. आदित्य चक्षुरा दत्स्व मरीचयोऽनु धावत ।
पत्सङ्गिनीरा संजन्तु विगते बाहुवीर्ये ॥ १० ॥
११५०. यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत् शत्रून् ।
सोमो राजा वरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥ ११ ॥
११५१. एता देवसेनाः सूर्यकेतवः सचैतसः ।
अमित्रान् नो जयन्तु स्वाहा ॥ १२ ॥

[सूक्त २२]

[ऋषि— भृगवङ्गिरा । देवता— क्मनाशन । छन्द— अनुष्टुप्, १ भुरिक् त्रिष्टुप्, २ त्रिष्टुप्, ५ विराट् पथ्या बृहती ।]

११५२. अग्निस्तक्मानमप बाधतामितः सोमो ग्रावा वरुणः पूतदक्षाः ।
वेदिर्बर्हिः समिधः शोशुचाना अप द्वेषांस्यमुया भवन्तु ॥ १ ॥
११५३. अयं यो विश्वान् हरितान् कृणोष्युच्छोचयन्नग्निरिवाभिदुन्वन् ।
अथा हि तक्मन्नरसो हि भूया अथा न्य इडधराड् वा परैहि ॥ २ ॥
११५४. यः परुषः पारुषेयोऽवध्वंस इवारुणः ।
तक्मानं विश्वधावीर्याधराज्वं परा सुव ॥ ३ ॥
११५५. अधराज्वं प्र हिणोमि नमः कृत्वा तक्मनै ।
शक्म्भरस्य मुष्टिहा पुनरितु महावृषान् ॥ ४ ॥
११५६. ओको अस्य मूर्जवन्त ओको अस्य महावृषाः ।

- यावज्जातस्तकमंस्तावानसि बलिहकेषु न्योचुरः ॥५॥
११५७. तकमन् व्यालं वि गदं व्यङ्गं भूरि'यावय ।
दासीं निष्टकवरीमिच्छ तां वज्रेण समर्पय ॥६॥
११५८. तकमन् मूर्जवतो गच्छ बलिहकान् वा परस्तराम् ।
शूद्रामिच्छ प्रफुर्व्यं तां तकमन् वीव धूनुहि ॥७॥
११५९. महावृषान् मूर्जवतो बन्ध्वद्धि परेत्य ।
प्रेतानि तकमने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमा ॥८॥
११६०. अन्यक्षेत्रे न रमसे वशी सन् मृडयासि नः ।
अभूदु प्रार्थस्तकमा स गमिष्यति बलिहकान् ॥९॥
११६१. यत् त्वं शीतोऽथौ रूरः सह कासावैपयः ।
भीमास्ते तकमन् हेतयस्ताभिः स्म परि'वृङ्ग्धि नः ॥१०॥
११६२. मा स्मैतान्त्सखीन् कुरुथा बलासं कासमुद्युगम् ।
मा स्मातोऽर्वाडैः पुनस्तत् त्वा तकमन्नुपं ब्रुवे ॥११॥
११६३. तकमन् भ्रात्रा बलासेन स्वस्त्रा कासिकया सह ।
पाप्मा भ्रातृव्येण सह गच्छामुमरणं जनम् ॥१२॥
११६४. तृतीयकं वितृतीयं सदन्दिमुत शारदम् ।
तकमानं शीतं रूरं ग्रैष्मं नाशय वार्षिकम् ॥१३॥
११६५. गन्धारिभ्यो मूर्जवद्भ्योऽङ्गैभ्यो मृगधैभ्यः ।
प्रैष्यन् जनमिव शेवधिं तकमानं परि'दद्यासि ॥१४॥

[सूक्त २३]

[ऋषि— कण्व । देवता— इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप्, १३ विराट् अनुष्टुप्]

११६६. ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्च क्रिमिं जम्भयतामिति ॥१॥
११६७. अस्येन्द्रं कुमारस्य क्रिमीन् धनपते जहि ।
हता विश्वा अरातय उग्रेण वर्चसा मम ॥२॥
११६८. यो अक्ष्यौ परिसर्पति यो नासे परिसर्पति ।
दतां यो मध्यं गच्छति तं क्रिमिं जम्भयामसि ॥३॥
११६९. सरूपौ द्वौ विरूपौ द्वौ कृष्णौ द्वौ रोहितौ द्वौ ।
बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्च गृध्रः कोकश्च ते हताः ॥४॥
११७०. ये क्रिमयः शितिकक्षा ये कृष्णाः शितिबाहवः ।
ये के च विश्वरूपास्तान् क्रिमीन् जम्भयामसि ॥५॥
११७१. उत् पुरस्तात् सूर्य एति विश्वदृष्टो अदृष्टहा ।
दृष्टांश्च ध्नन्नदृष्टांश्च सर्वादृष्ट प्रमृणन् क्रिमीन् ॥६॥
११७२. येवाषासः कष्कषास एजत्काः शिपवित्नुकाः ।
दृष्टश्च हन्यतां क्रिमिरुतादृष्टश्च हन्यताम् ॥७॥
११७३. हतो येवाषः क्रिमीणां हतो नदनिमोत ।
सर्वान् नि मष्मषाकरं दृषदा खल्वाँ इव ॥८॥
११७४. त्रिशीर्षाणं त्रिककुदं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छरः ॥९॥
११७५. अत्रिवद् वः क्रिमयो हन्मि कण्ववज्जमदग्निवत् ।

- अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनष्यहं क्रिमीन् ॥ १० ॥
 ११७६. हतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्थपतिर्हतः ।
 हतो हतमाता क्रिमिर्हतभ्राता हतस्वसा ॥ ११ ॥
 ११७७. हतासौ अस्य वेशसौ हतासुः परिवेशसः ।
 अथो ये क्षुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हताः ॥ १२ ॥
 ११७८. सर्वेषां च क्रिमीणां सर्वासां च क्रिमीणाम् ।
 भिनन्नप्रश्मना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ॥ १३ ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— ब्रह्मकर्मात्मा (१ सविता, २ अग्नि, ३ द्यावापृथिवी, ४ वरुण, ५ मित्रावरुण, ६ मरुद्गण, ७ सोम, ८ वायु, ९ सूर्य, १० चन्द्रमा, ११ इन्द्र, १२ मरुत्पिता, १३ मृत्यु, १४ यम, १५ पितरगण, १६ तता पितरगण, १७ ततामहा पितरगण) । छन्द— अति शक्वरी, ११ शक्वरी, १५-१६ त्रिपदा भुरिक् जगती, १७ त्रिपदा विराट् शक्वरी ।]

११७९. सविता प्रसवानामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ १ ॥
 ११८०. अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ २ ॥
 ११८१. द्यावापृथिवी दातृणामधिपत्नी ते मावताम् ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ३ ॥
 ११८२. वरुणोऽपामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ४ ॥
 ११८३. मित्रावरुणौ वृष्ट्याधिपती तौ मावताम् ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ५ ॥
 ११८४. मरुतः पर्वतानामधिपतयस्ते मावन्तु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ६ ॥
 ११८५. सोमो वीरुधामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ७ ॥
 ११८६. वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ८ ॥
 ११८७. सूर्यश्क्षुषामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥ ९ ॥
 ११८८. चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां

- चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १० ॥
११८९. इन्द्रो॑ दि॒वोऽधि॑पतिः स मा॒वतु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ ११ ॥
११९०. म॒रुता॑ पि॒ता प॑शूनामधि॒पतिः स मा॒वतु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १२ ॥
११९१. मृ॒त्युः प्र॒जाना॑मधि॒पतिः स मा॒वतु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १३ ॥
११९२. य॒मः पि॑तृणा॒मधि॑पतिः स मा॒वतु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १४ ॥
११९३. पि॒तरः प॑रे ते मा॒वन्तु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १५ ॥
११९४. त॒ता अ॒वरे॑ ते मा॒वन्तु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १६ ॥
११९५. त॒तस्त॑ता॒महा॑स्ते मा॒वन्तु॑ ।
अ॒स्मिन् ब्र॑ह्म॒ण्यस्मिन् कर्म॑ण्यस्यां पु॒रोधा॑र्या॒मस्यां प्रति॑ष्ठाया॒मस्यां
चित्वा॑मस्या॒माकू॑त्या॒मस्या॒माशिष्य॑स्यां दे॒वहू॑त्यां॒ स्वाहा॑ ॥ १७ ॥

[सूक्त २५]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— योनिगर्भ । छन्द— अनुष्टुप्, १३ विराट् पुरस्ताद् बृहती ।]

११९६. प॒र्वता॑द् दि॒वो यो॑नेर॒ङ्गाद॑ङ्गात् स॒माभू॑तम् ।
शेपो॑ गर्भस्य रेतो॒धाः सरौ॑ पु॒र्णमि॒वा द॑धत् ॥ १ ॥
११९७. यथे॒यं पृ॑थि॒वी म॒ही भू॑तानां॒ गर्भ॑माद॒धे ।
ए॒वा द॑धामि ते गर्भं॑ तस्मै॒ त्वाम॑वसे हु॒वे ॥ २ ॥
११९८. गर्भं॑ धेहि॒ सिनी॑वालि॒ गर्भं॑ धेहि॒ सर॑स्वति ।
गर्भं॑ ते अ॒श्विनो॑भा॒ धत्तां॑ पु॒ष्कर॑स्रजा ॥ ३ ॥
११९९. गर्भं॑ ते मि॒त्रावरु॑णौ॒ गर्भं॑ दे॒वो बृ॑हस्पतिः ।
गर्भं॑ त् इन्द्र॑श्चा॒ग्निश्च॑ गर्भं॑ धा॒ता द॑धातु ते ॥ ४ ॥
१२००. विष्णु॑र्योनिं॒ कल्प॑यतु॒ त्वष्टा॑ रू॒पाणि॑ पिंशतु ।
आ॒ सिञ्च॑तु॒ प्रजा॑पति॒र्धाता॑ गर्भं॑ दधातु ते ॥ ५ ॥
१२०१. यद् वेद॑ राजा॒ वरु॑णो॒ यद् वा॑ दे॒वी सर॑स्वती ।
यदिन्द्रो॑ वृ॒त्रहा॑ वेदु॒ तद् गर्भ॑करणं॒ पिब ॥ ६ ॥
१२०२. गर्भो॑ अ॒स्योष॑धीनां॒ गर्भो॑ वनस्पती॒नाम् ।
गर्भो॑ विश्व॑स्य भू॒तस्य॑ सो अ॒ग्ने गर्भ॑मेह॒ धाः ॥ ७ ॥
१२०३. अधि॑ स्कन्द॒ वीर॑यस्व॒ गर्भ॑मा॒ धेहि॑ योन्याम् ।
वृषा॑सि वृ॒षया॑वन् प्रजा॒यै त्वा॑ नयामसि ॥ ८ ॥

१२०४. वि जिहीष्व बार्हत्सामे गर्भस्ते योनिमा श्याम् ।
अदृष्टे देवाः पुत्रं सौमपा उभयाविर्नम् ॥ १ ॥
१२०५. धातुः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या'गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धैहि दशमे मासि सूतवे ॥ १० ॥
१२०६. त्वष्टुः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या'गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धैहि दशमे मासि सूतवे ॥ ११ ॥
१२०७. सवितः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या'गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धैहि दशमे मासि सूतवे ॥ १२ ॥
१२०८. प्रजापते श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या'गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धैहि दशमे मासि सूतवे ॥ १३ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— वास्तोष्पति, १ अग्नि, २ सविता, ३, ११ इन्द्र, ४ निविद, ५ मरुद्गण, ६ अदिति, ७ विष्णु, ८ त्वष्टा, ९ भग, १० सोम, १२ अश्विनीकुमार, बृहस्पति । छन्द— द्विपदा प्राजापत्या बृहती, १, ५ द्विपदार्ची उष्णिक्, ३ त्रिपदा विराट् गायत्री, ९ त्रिपदा पिपीलिकमध्या पुर उष्णिक् (एकावसाना), १२ परातिशक्वरी चतुष्पदा जगती]

१२०९. यजूषि यज्ञे समिधुः स्वाहाग्निः प्रविद्वानिह वो युनक्तु ॥ १ ॥
१२१०. युनक्तु देवः सविता प्रजानन्नस्मिन् यज्ञे महिषः स्वाहा ॥ २ ॥
१२११. इन्द्र उक्थामदान्यस्मिन् यज्ञे प्रविद्वान् युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥ ३ ॥
१२१२. प्रैषा यज्ञे निविदः स्वाहा शिष्टाः पत्नीभिर्वहतेह युक्ताः ॥ ४ ॥
१२१३. छन्दांसि यज्ञे मरुतः स्वाहा मातेव पुत्रं पिपृतेह युक्ताः ॥ ५ ॥
१२१४. एयमगन् बर्हिषा प्रोक्षणीभिर्यज्ञं तन्वानादितिः स्वाहा ॥ ६ ॥
१२१५. विष्णुर्युनक्तु बहुधा तपांस्यस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ७ ॥
१२१६. त्वष्टा युनक्तु बहुधा नु रूपा अस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ८ ॥
१२१७. भगो युनक्त्वाशिषो न्वशस्मा अस्मिन् यज्ञे प्रविद्वान् युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥ ९ ॥
१२१८. सोमो युनक्तु बहुधा पर्यांस्यस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ १० ॥
१२१९. इन्द्रो युनक्तु बहुधा वीर्याण्यस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ११ ॥
१२२०. अश्विना ब्रह्मणा यातमर्वाञ्चौ वषट्कारेण यज्ञं वर्धयन्तौ ।
बृहस्पते ब्रह्मणा याह्यर्वाङ् यज्ञो अयं स्वरिदं यजमानाय स्वाहा ॥ १२ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— अग्नि, तीन देवियाँ (इळा, सरस्वती, भारती) । छन्द— १ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप् २ द्विपदा साम्नी भुरिक् अनुष्टुप्, ३ द्विपदार्ची बृहती, ४ द्विपदा साम्नी भुरिक् बृहती, ५ द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, ६ द्विपदा विराट् गायत्री, ७ द्विपदा साम्नी बृहती, ८ संस्तार पंक्ति, ९ षट्पदा अनुष्टुप् गर्भा परातिजगती, १०-१२ पुरउष्णिक्]

१२२१. ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचीष्यग्नेः ।
द्युमत्तमा सुप्रतीकः ससूनुस्तनूनपादसुरो भूरिपाणिः ॥ १ ॥
१२२२. देवो देवेषु देवः पृथो अनक्ति मध्वा घृतेन ॥ २ ॥
१२२३. मध्वा यज्ञं नक्षति प्रैणानो नराशंसो अग्निः सुकृद् देवः सविता विश्ववारः ॥ ३ ॥
१२२४. अच्छायमैति शर्वसा घृता चिदीडानो वह्निर्मसा ॥ ४ ॥
१२२५. अग्निः स्रुचौ अध्वरेषु प्रयक्षु स यक्षदस्य महिमानमग्नेः ॥ ५ ॥
१२२६. तरी मन्द्रासु प्रयक्षु वसवश्चातिष्ठन् वसुधातरश्च ॥ ६ ॥
१२२७. द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे वृतं रक्षन्ति विश्वहा ॥ ७ ॥

१२२८. उरुव्यचसाग्नेर्धाम्ना पत्यमाने ।
आ सुध्वर्यन्ती यजते उपाके उषासानक्तेमं यज्ञमवतामध्वरं नः ॥८॥
१२२९. दैवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वयाभि गृणत गृणता नः स्विष्टये ।
तिस्रो देवीर्बहिरिदं संदन्तामिडा सरस्वती मही भारती गृणा ॥९॥
१२३०. तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु ।
देवं त्वष्टा रायस्पोषं वि ष्य नाभिमस्य ॥१०॥
१२३१. वनस्पतेऽव सृजा रराणः ।
त्मना देवेभ्यो अग्निर्हव्यं शमिता स्वदयतु ॥११॥
१२३२. अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदः ।
इन्द्राय यज्ञं विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् ॥१२॥

[सूक्त २८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— त्रिवृत (अग्नि आदि) । छन्द— त्रिष्टुप्, ६ पञ्चपदातिशक्वरी, ७, ९-१०, १२ ककुम्मी अनुष्टुप्, १३ पुर उष्णिक्]

१२३३. नव प्राणान्नवभिः सं मिमीते दीर्घायुत्वार्य शतशारदाय ।
हरिते त्रीणि रजते त्रीण्ययसि त्रीणि तपसाविष्टितानि ॥१॥
१२३४. अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा भूमिरापो द्यौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशश्च ।
आर्तवा ऋतुभिः संविदाना अनेन मा त्रिवृता पारयन्तु ॥२॥
१२३५. त्रयः पोषास्त्रिवृति श्रयन्तामनक्तु पूषा पर्यसा घृतेन ।
अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पशूनां त इह श्रयन्ताम् ॥३॥
१२३६. इममादित्या वसुना समुक्षतेमग्ने वर्धय वावृधानः ।
इममिन्द्र सं सृज वीर्येणास्मिन् त्रिवृच्छ्रयतां पोषयिष्णु ॥४॥
१२३७. भूमिष्ट्वा पातु हरितेन विश्वभृद्गनिः पिपुत्वयसा सजोषाः ।
वीरुद्भिष्टे अर्जुनं संविदानं दक्षं दधातु सुमनस्यमानम् ॥५॥
१२३८. त्रेधा जातं जन्मनेदं हिरण्यमग्नेरेकं प्रियतमं बभूव सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत् ।
अपामेकं वेधसां रेतं आहुस्तत् ते हिरण्यं त्रिवृदस्त्वार्युषे ॥६॥
१२३९. त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायुषम् ।
त्रेधामृतस्य चक्षणं त्रीण्यार्युषि तेऽकरम् ॥७॥
१२४०. त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता यदायत्रेकाक्षरमभिसंभूय शक्राः ।
प्रत्यौहन्मृत्युममृतैः सकर्मन्तुर्दधाना दुरितानि विश्वा ॥८॥
१२४१. दिवस्त्वा पातु हरितं मध्यात् त्वा पात्वर्जुनम् ।
भूम्या अयस्मर्यं पातु प्रागाद् देवपुरा अयम् ॥९॥
१२४२. इमास्तिस्रो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।
तास्त्वं बिभ्रद् वर्चस्व्युत्तरो द्विष्टतां भव ॥१०॥
१२४३. पुरं देवानाममृतं हिरण्यं य आबिधे प्रथमो देवो अग्रै ।
तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्यनु मन्यतां त्रिवृदाबर्धे मे ॥११॥
१२४४. आ त्वा चृतत्वयमा पूषा बृहस्पतिः ।
अहर्जातस्य यन्नाम तेन त्वार्ति चृतामसि ॥१२॥
१२४५. ऋतुभिष्ट्वार्तवैरायुषे वर्चसे त्वा ।
संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृणमसि ॥१३॥
१२४६. घृतादुल्लुप्तं मधुना समक्तं भूमिर्दृहमर्च्युतं पारयिष्णु ।
भिन्दत् सपत्नानर्धरांश्च कृण्वदा मा रोह महते सौभगाय ॥१४॥

[सूक्त २९]

[ऋषि— चातन। देवता— जातवेदा। छन्द— त्रिष्टुप्, ३ त्रिपदा विराट् गायत्री, ५ पुरोतिजगती विराट् जगती, १२ भुरिक् अनुष्टुप्, १३, १५ अनुष्टुप्, १४ चतुष्पदा पराबृहती ककुम्मती अनुष्टुप्।]

१२४७. पुरस्ताद् युक्तो वह जातवेदोऽग्ने विद्धि क्रियमाणं यथेदम्।
त्वं भिषग् भेषजस्यासि कर्ता त्वया गामश्च पुरुषं सनेम॥ १॥
१२४८. तथा तदग्ने कृणु जातवेदो विश्वैर्भिर्देवैः सह संविदानः।
यो नो दिदेव यत्तमो जघास यथा सो अस्य परिधिष्पताति॥ २॥
१२४९. यथा सो अस्य परिधिष्पताति तथा तदग्ने कृणु जातवेदः।
विश्वैर्भिर्देवैः सह संविदानः॥ ३॥
१२५०. अक्ष्यौ३ नि विध्य हृदयं नि विध्य जिह्वां नि तृन्धि प्र दतो मृणीहि।
पिशाचो अस्य यत्तमो जघासाग्ने यविष्ठ प्रति तं शृणीहि॥ ४॥
१२५१. यदस्य हृतं विहृतं यत् पराभृतमात्मनो जग्धं यत्तमत् पिशाचैः।
तदग्ने विद्वान् पुनरा भर त्वं शरीरे मांसमसुमेरयामः॥ ५॥
१२५२. आमे सुपक्वे शबले विपक्वे यो मा पिशाचो अशने ददम्भं।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदो३यमस्तु॥ ६॥
१२५३. क्षीरे मा मन्थे यत्तमो ददम्भाकृष्टपच्ये अशने धान्ये३ यः।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदो३यमस्तु॥ ७॥
१२५४. अपां मा पाने यत्तमो ददम्भं क्रव्याद् यातूनां शयने शयानम्।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदो३यमस्तु॥ ८॥
१२५५. दिवा मा नक्तं यत्तमो ददम्भं क्रव्याद् यातूनां शयने शयानम्।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदो३यमस्तु॥ ९॥
१२५६. क्रव्यादमग्ने रुधिरं पिशाचं मनोहनं जहि जातवेदः।
तमिन्द्रो वाजी वज्रेण हन्तु च्छिनतु सोमः शिरो अस्य धृष्णुः॥ १०॥
१२५७. सुनादग्ने मृणसि यातुधानान् न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः।
सहमूराननु दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः॥ ११॥
१२५८. समाहर जातवेदो यद्धृतं यत् पराभृतम्।
गात्राण्यस्य वर्धन्तामंशुरिवा प्यायतामयम्॥ १२॥
१२५९. सोमस्येव जातवेदो अंशुरा प्यायतामयम्।
अग्ने विरिषिनं मेध्यमयुक्षं कृणु जीवतु॥ १३॥
१२६०. एतास्तै अग्ने समिधः पिशाचजम्भनीः।
तास्त्वं जुषस्व प्रति चैना गृहाण जातवेदः॥ १४॥
१२६१. ताष्टीधीरग्ने समिधः प्रति गृह्णाह्वर्चिषा।
जहातु क्रव्यादूपं यो अस्य मांसं जिहीर्षति॥ १५॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि— उन्मोचन। देवता— आयुष्य। छन्द— अनुष्टुप्, १ पथ्यापंक्ति, ९ भुरिक् अनुष्टुप्, १२ चतुष्पदा विराट् जगती, १४ विराट् प्रस्तारपंक्ति, १७ त्र्यवसाना षट्पदा जगती।]

१२६२. आवतस्त आवतः परावतस्त आवतः।
इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गाः पितृनुसुं बध्नामि ते दृढम्॥ १॥
१२६३. यत् त्वाभिचेरुः पुरुषः स्वो यदरणो जनः।
उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते॥ २॥

१२६४. यद् दुद्रोहिथ शेपिषे स्त्रियै पुंसे अचित्या ।
उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥३॥
१२६५. यदेनसो मातृकृताच्छेषे पितृकृताच्च यत् ।
उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥४॥
१२६६. यत् तै माता यत् तै पिता जामिभ्रता च सर्जतः ।
प्रत्यक् सैवस्व भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ॥५॥
१२६७. इहैधि पुरुष सर्वेण मनसा सह ।
दूतौ यमस्य मानु गा अधि जीवपुरा इहि ॥६॥
१२६८. अनुहूतः पुनरोहि विद्वानुदयनं पथः ।
आरोहणमाक्रमणं जीवतो जीवतोऽयनम् ॥७॥
१२६९. मा बिभ्रेन मरिष्यसि जरदष्टिं कृणोमि त्वा ।
निरवोचमहं यक्ष्ममङ्गैभ्यो अङ्गज्वरं तव ॥८॥
१२७०. अङ्गभेदो अङ्गज्वरो यश्च ते हृदयामयः ।
यक्ष्मः श्येन इव प्रापत्तद् वाचा साढः परस्तराम् ॥९॥
१२७१. ऋषी बोधप्रतीबोधावस्वप्नो यश्च जागृविः ।
तौ तै प्राणस्य गोप्तारौ दिवा नक्तं च जागृताम् ॥१०॥
१२७२. अयमग्निरुपसद्य इह सूर्य उदैतु ते ।
उदैहि मृत्योर्गम्भीरात् कृष्णाच्चित् तर्मसुस्परि ॥११॥
१२७३. नमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति ।
उत्पारणस्य यो वेदु तमग्निं पुरो दधेऽस्मा अरिष्टतातये ॥१२॥
१२७४. ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरथो बलम् ।
शरीरमस्य सं विदां तत् पद्भ्यां प्रति तिष्ठतु ॥१३॥
१२७५. प्राणेनाग्ने चक्षुषा सं सृजेमं समीरय तन्वा ३ सं बलेन ।
वेत्थामृतस्य मा नु गान्मा नु भूमिगृहो भुवत् ॥१४॥
१२७६. मा तै प्राण उप दसन्मो अपानोऽपि धायि ते ।
सूर्यस्त्वाधिपतिर्मृत्योरुदार्यच्छतु रश्मिभिः ॥१५॥
१२७७. इयमन्तर्वदति जिह्वा बद्धा पनिष्पदा ।
त्वया यक्ष्मं निरवोचं शतं रोपीश्च त्वमनः ॥१६॥
१२७८. अयं लोकः प्रियतमो देवानामपराजितः ।
यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे ।
स च त्वानु ह्वयामसि मा पुरा जरसो मृथाः ॥१७॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि—शुक्र। देवता—कृत्यादूषण। छन्द—११ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्, १२ पथ्याबृहती, १-१० अनुष्टुप्।]

१२७९. यां तै चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्मिश्रधान्ये ।
आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥१॥
१२८०. यां तै चक्रुः कृकवाकावजे वा यां कुरीरिणि ।
अव्यां ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥२॥
१२८१. यां तै चक्रुरेकशफे पशूनामुभयादति ।
गर्दभे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥३॥
१२८२. यां तै चक्रुरमूलायां वलगं वा नराच्याम् ।

- क्षेत्रे ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥४॥
 १२८३. यां तै चक्रुर्गार्हपत्ये पूर्वाग्नावुत दुश्चितः ।
 शालायां कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥५॥
 १२८४. यां तै चक्रुः सभायां यां चक्रुरधिदेवने ।
 अक्षेषु कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥६॥
 १२८५. यां तै चक्रुः सेनायां यां चक्रुरिष्वायुधे ।
 दुन्दुभौ कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥७॥
 १२८६. यां तै कृत्यां कूपेऽवदधुः शर्मशाने वा निचखुः ।
 सद्मनि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥८॥
 १२८७. यां तै चक्रुः पुरुषास्थे अग्नौ संकसुके च याम् ।
 मोकं निर्दाहं क्रव्यादं पुनः प्रति हरामि ताम् ॥९॥
 १२८८. अपथेना जभारैणां तां पथेतः प्र हिण्मसि ।
 अधीरो मर्याधीरैभ्यः सं जभाराचित्या ॥१०॥
 १२८९. यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमभगो भगवद्भ्यः ॥११॥
 १२९०. कृत्याकर्तुं वलगिनं मूलिनं शपथेय्यम् ।
 इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेनाग्निर्विध्यत्वस्तया ॥१२॥

॥इति पञ्चमं काण्डं समाप्तम्॥

॥ अथ षष्ठं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- सविता । छन्द- १ त्रिपदा पिपीलिकमध्या साम्नी जगती, २-३ पिपीलिकमध्या पुर उष्णिक् ।]

१२९१. दोषो गाय बृहद् गाय द्युमद्धैहि ।
 आथर्वण स्तुहि देवं सवितारम् ॥१॥
 १२९२. तमुं द्रुहि यो अन्तः सिन्धौ सूनुः ।
 सत्यस्य युवानमद्रौघवाचं सुशेर्वम् ॥२॥
 १२९३. स घा नो देवः सविता साविषदमृतानि भूरि ।
 उभे सुष्टुती सुगातवे ॥३॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-सोम, वनस्पति । छन्द-परोष्णिक् ।]

१२९४. इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत ।
 स्तोतुर्यो वचः शृणवद्धव च मे ॥१॥
 १२९५. आ यं विशन्तीन्दवो वयो न वृक्षमन्धसः ।
 विरप्शिन् वि मृधो जहि रक्षस्विनीः ॥२॥
 १२९६. सुनोता सोमपाले सोममिन्द्राय वज्रिणै ।
 युवा जेतेशानः स पुरुष्टुतः ॥३॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- १ इन्द्रापूषन्, अदिति, मरुद्गण, अपानपात्, सिन्धुसमूह, विष्णु, द्यौ, २- द्यावापृथिवी, ग्रावा, सोम, सरस्वती, अग्नि,

३-अश्विनीकुमार, उषासानक्ता, अपानपात्, त्वष्टा। छन्द-जगती, १ पथ्याबृहती।]

१२९७. पातं न इन्द्रापूर्णादितिः पान्तु मरुतः ।
अपां नपात् सिन्धवः सप्त पातन् पातु नो विष्णुरूत द्यौः ॥ १ ॥
१२९८. पातां नो द्यावापृथिवी अभिष्टये पातु ग्रावा पातु सोमो नो अंहसः ।
पातु नो देवी सुभगा सरस्वती पात्वग्निः शिवा ये अस्य पायवः ॥ २ ॥
१२९९. पातां नो देवाश्चिना शुभस्पती उषासानक्तेत न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिह्वती गर्यस्य चिद् देव त्वष्टर्वर्धय सर्वतातये ॥ ३ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-१ त्वष्टा, पर्जन्य, ब्रह्मणस्पति, अदिति; २ अंश, भग, वरुण, मित्र, अर्यमा, अदिति, मरुद्गण; ३ अश्विनीकुमार, द्यौष्पिता। छन्द-१ पथ्या बृहती, २ संस्तार पंक्ति, ३ त्रिपदा विराट् गायत्री।]

१३००. त्वष्टा मे दैव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
पुत्रैर्भ्रातृभिरदितिर्नु पातु नो दुष्टं त्रायमाणं सहः ॥ १ ॥
१३०१. अंशो भगो वरुणो मित्रो अर्यमादितिः पान्तु मरुतः ।
अप तस्य द्वेषो गमेदभिह्वतो यावयच्छत्रुमन्तितम् ॥ २ ॥
१३०२. धिये समश्चिना प्रावतं न उरुष्या ण उरुज्मन्नप्रयुच्छन् ।
द्यौश्चित्यावय दुच्छुना या ॥ ३ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-१,३ अग्नि, २ इन्द्र। छन्द-१,३ अनुष्टुप्, २ भुरिक् अनुष्टुप्।]

१३०३. उदैन्मुत्तरं नयागने घृतेनाहुत ।
समेनं वर्चसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ॥ १ ॥
१३०४. इन्द्रेमं प्रतरं कृधि सजातानामसद् वशी ।
रायस्पोषेण सं सृज जीवातवे जरसे नय ॥ २ ॥
१३०५. यस्य कृष्णो हविर्गृहे तमग्ने वर्धया त्वम् ।
तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-१ ब्रह्मणस्पति, २-३ सोम। छन्द-अनुष्टुप्।]

१३०६. योऽस्मान् ब्रह्मणस्पतेऽदेवो अभिमन्यते ।
सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते
१३०७. यो नः सोम सुशंसिनो दुःशंस आदिदेशति ।
वज्रेणास्य मुखे जहि स संपिष्टो अपायति ॥ २ ॥
१३०८. यो नः सोमाभिदासति सर्वाभिर्यश्च निष्ट्यः ।
अप तस्य बलं तिर महीव द्यौर्वध्त्मना ॥ ३ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-१-२ सोम, ३ विश्वेदेवा। छन्द-१ निचृत् गायत्री, २-३ गायत्री।]

१३०९. येन सोमादितिः पथा मित्रा वा यन्त्यदुहः ।
तेना नोऽवसा गहि ॥ १ ॥
१३१०. येन सोम साहन्त्यासुरान् रन्धयासि नः ।
तेना नो अधि वोचत ॥ २ ॥

१३११. येन देवा असुराणामोजांस्यवृणीध्वम्।
तेना नः शर्म यच्छत॥३॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- जमदग्नि। देवता-कामात्मा, २सुपर्ण, ३ द्यावापृथिवी, सूर्य। छन्द-पथ्यापंक्ति।]

१३१२. यथा वृक्षं लिबुजा समन्तं परिषस्वजे।
एवा परिष्वजस्व मां यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः॥१॥
१३१३. यथा सुपर्णः प्रपतन् पक्षौ निहन्ति भूम्याम्।
एवा निहन्मि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः॥२॥
१३१४. यथेमे द्यावापृथिवी सद्यः पर्येति सूर्यः।
एवा पर्येमि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः॥३॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- जमदग्नि। देवता-कामात्मा ३, गोसमूह। छन्द-अनुष्टुप्।]

१३१५. वाञ्छ मे तन्वँश् पादौ वाञ्छाक्ष्यौ३ वाञ्छ सक्थ्यौ।
अक्ष्यौ वृषण्यन्त्याः केशा मां ते कामेन शुष्यन्तु॥१॥
१३१६. मम त्वा दोषणिश्रिषं कृणोमि हृदयश्रिषम्।
यथा मम क्रतावसो मम चित्तमुपायसि॥२॥
१३१७. यासां नाभिरारेहणं हृदि संवर्ननं कृतम्।
गावो घृतस्य मातरोऽमूं सं वानयन्तु मे॥३॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- शन्ताति। देवता- १ अग्नि, २ वायु, ३सूर्य। छन्द-१ साम्नी त्रिष्टुप्, २ प्राजापत्या बृहती, ३ साम्नी बृहती।]

१३१८. पृथिव्यै श्रोत्राय वनस्पतिभ्योऽग्रयेऽधिपतये स्वाहा॥१॥
१३१९. प्राणायान्तरिक्षाय वयोभ्यो वायवेऽधिपतये स्वाहा॥२॥
१३२०. दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः सूर्यायाधिपतये स्वाहा॥३॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- प्रजापति। देवता-रेतस्, ३ प्रजापति अनुमति, सिनीवाली। छन्द-अनुष्टुप्।]

१३२१. शमीमश्वत्थ आरूढस्तत्र पुंसुर्वनं कृतम्।
तद् वै पुत्रस्य वेदनं तत् स्त्रीष्वा भ्रामसि॥१॥
१३२२. पुंसि वै रेतो भवति तत् स्त्रियामनु षिच्यते।
तद् वै पुत्रस्य वेदनं तत् प्रजापतिरब्रवीत्॥२॥
१३२३. प्रजापतिरनुमतिः सिनीवाल्य चीक्लपत्।
स्त्रैष्यमन्यत्र दधत् पुमांसमु दधदिह॥३॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- गरुत्मान्। देवता-तक्षक। छन्द-अनुष्टुप्।]

१३२४. परि द्यामिव सूर्योऽहीनां जनिमागमम्।
रात्री जगदिवान्यद्भंसात् तेना ते वारये विषम्॥१॥
१३२५. यद् ब्रह्मभिर्यदृषिभिर्यद् देवैर्विदितं पुरा।
यद् भूतं भव्यमासन्वत् तेना ते वारये विषम्॥२॥

१३२६. मध्वा पृञ्चे नृच्च१ः पर्वता गिरयो मधु ।
मधु परुष्णी शीपाला शमास्ने अस्तु शं हृदे ॥ ३ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-मृत्यु । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१३२७. नमो देववधेभ्यो नमो राजवधेभ्यः ।
अथो ये विश्वानां वधास्तेभ्यो मृत्यो नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥
१३२८. नमस्ते अधिवाकाय परावाकाय ते नमः ।
सुमृत्यै मृत्यो ते नमो दुर्मृत्यै त इदं नमः ॥ २ ॥
१३२९. नमस्ते यातुधानेभ्यो नमस्ते भेषजेभ्यः ।
नमस्ते मृत्यो मूलेभ्यो ब्राह्मणेभ्य इदं नमः ॥ ३ ॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- बभ्रुपिङ्गल । देवता-बलास । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१३३०. अस्थिस्रंसं परुस्रंसमास्थितं हृदयामयम् ।
बलासं सर्वं नाशयाङ्ग्रेष्ठा यश्च पर्वसु ॥ १ ॥
१३३१. निर्बलासं बलासिनः क्षिणोमि मुष्करं यथा ।
छिनद्यस्य बन्धनं मूलमुर्वा इव ॥ २ ॥
१३३२. निर्बलासेतः प्र पताशुङ्गः शिशुको यथा ।
अथो इट इव हायनोऽप द्राह्यवीरहा ॥ ३ ॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- उद्दालक । देवता-वनस्पति । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१३३३. उत्तमो अस्योषधीनां तव वृक्षा उपस्तयः ।
उपस्तिरस्तु सोऽस्माकं यो अस्मां अभिदासति ॥ १ ॥
१३३४. सबन्धुश्चासबन्धुश्च यो अस्मां अभिदासति ।
तेषां सा वृक्षाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥
१३३५. यथा सोम ओषधीनामुत्तमो हविषां कृतः ।
तलाशा वृक्षाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ ३ ॥

[सूक्त १६]

[ऋषि- शौनक । देवता-चन्द्रमा । छन्द-निचृत् त्रिपदा गायत्री, २ अनुष्टुप्, ३ बृहतीगर्भा ककुम्मती अनुष्टुप्, ४ त्रिपदा प्रतिष्ठा गायत्री ।]

१३३६. आर्बयो अर्नाबयो रसस्त उग्र आर्बयो ।
आ ते कर्म्मभर्मद्वसि ॥ १ ॥
१३३७. विहहो नाम ते पिता म्दावती नाम ते माता ।
स हि न त्वमसि यस्त्वमात्मान्मावयः ॥ २ ॥
१३३८. तौविलिकेऽवैलयावायमैलुब ऐलयीत् ।
बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्चापैहि निराल ॥ ३ ॥
१३३९. अलसालासि पूर्वा सिलाज्जालास्युत्तरा ।
नीलागलसाला ॥ ४ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-गर्भदूहण, पृथिवी । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१३४०. यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे ।
एवा तै ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ १ ॥
१३४१. यथेयं पृथिवी मही दाधारिमान् वनस्पतीन् ।
एवा तै ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ २ ॥
१३४२. यथेयं पृथिवी मही दाधार पर्वतान् गिरीन् ।
एवा तै ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ ३ ॥
१३४३. यथेयं पृथिवी मही दाधार विष्टितं जगत् ।
एवा तै ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ ४ ॥

[सूक्त १८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-ईर्ष्याविनाशन । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१३४४. ईर्ष्याया ध्राजिं प्रथमां प्रथमस्या उतापरात् ।
अग्निं हृदय्यं१ शोकं तं ते निर्वापयामसि ॥ १ ॥
१३४५. यथा भूमिर्मृतमना मृतान्मृतमनस्तरा ।
यथोत मम्रुषो मन एवेष्योर्मृतं मनः ॥ २ ॥
१३४६. अदो यत् तै हृदि श्रितं मनस्कं पतयिष्णुकम् ।
ततस्त ईर्ष्यां मुञ्चामि निरूष्माणं दृतेरिव ॥ ३ ॥

[सूक्त १९]

[ऋषि- शन्ताति । देवता-चन्द्रमा, १ देवजन, मनुवंशी, विश्वाभूतानि (समस्त प्राणी), पवमान; २ पवमान, ३ सविता । छन्द-गायत्री, १ अनुष्टुप् ।]

१३४७. पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो ध्रिया ।
पुनन्तु विश्वा भूतानि पवमानः पुनातु मा ॥ १ ॥
१३४८. पवमानः पुनातु मा ऋत्वे दक्षाय जीवसे ।
अथो अरिष्टतातये ॥ २ ॥
१३४९. उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सुवेन च ।
अस्मान् पुनीहि चक्षसे ॥ ३ ॥

[सूक्त २०]

[ऋषि- भृग्वङ्गिरा । देवता-यक्षमनाशन । छन्द-१ अतिजगती, २ ककुम्मती प्रस्तारपंक्ति, ३ सतः पंक्ति ।]

१३५०. अग्नेरिवास्य दहत एति शुष्मिण उतेर्व मत्तो विलपन्नपायति ।
अन्यमस्मदिच्छतु कं चिदव्रतस्तपुर्वधाय नमो अस्तु तक्मने ॥ १ ॥
१३५१. नमो रुद्राय नमो अस्तु तक्मने नमो राज्ञे वरुणाय त्विषीमते ।
नमो दिवे नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः ॥ २ ॥
१३५२. अयं यो अभिशोचयिष्णुर्विश्वा रूपाणि हरिता कृणोषि ।
तस्मै तेऽरुणाय बभ्रवे नमः कृणोमि वन्याय तक्मने ॥ ३ ॥

[सूक्त २१]

[ऋषि- शन्ताति । देवता-चन्द्रमा । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१३५३. इमा यास्तिस्त्रः पृथिवीस्तासां ह भूमिरुत्तमा ।
तासामधि त्वचो अहं भेषजं समु जग्रभम् ॥ १ ॥

१३५४. श्रेष्ठमसि भेषजानां वसिष्ठं वीरुधानाम्।
सोमो भर्ग इव यामेषु देवेषु वरुणो यथा ॥ २ ॥
१३५५. रेवतीरनाधृषः सिषासर्वः सिषासथ।
उत स्थ केशदृंहणीरथो ह केशवर्धनीः ॥ ३ ॥

[सूक्त २२]

[ऋषि- शन्ताति। देवता-आदित्य रश्मि, २-३ मरुद्गण। छन्द-१, ३ त्रिष्टुप्, २ चतुष्पदा भुरिक् जगती।]

१३५६. कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वर्साना दिवमुत् पतन्ति।
त आर्ववृत्रन्तसर्दनादृतस्यादिद् घृतेन पृथिवीं व्यु दुः ॥ १ ॥
१३५७. पर्यस्वतीः कृणुथाप ओषधीः शिवा यदेजथा मरुतो रुक्मवक्षसः।
ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वत यत्रा नरो मरुतः सिञ्चथा मधु ॥ २ ॥
१३५८. उदप्रुतो मरुतस्तां इयत वृष्टिर्या विश्वा निवतस्पृणाति।
एजाति ग्लहा कन्येव तुत्रैरं तुन्दाना पत्येव जाया ॥ ३ ॥

[सूक्त २३]

[ऋषि-शन्ताति। देवता-आपः। छन्द-१ अनुष्टुप्, २ त्रिपदा गायत्री, ३ परोष्णिक्।]

१३५९. सस्रुषीस्तदपसो दिवा नक्तं च सस्रुषीः।
वरैण्यक्रतुरहमपो देवीरुपं ह्ये ॥ १ ॥
१३६०. ओता आपः कर्मण्या मुञ्चन्वितः प्रणीतये।
सद्यः कृण्वन्त्वेतवे ॥ २ ॥
१३६१. देवस्य सवितुः सवे कर्म कृण्वन्तु मानुषाः।
शं नो भवन्त्वप ओषधीः शिवाः ॥ ३ ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि- शन्ताति। देवता-आपः। छन्द-अनुष्टुप्।]

१३६२. हिमवतः प्रस्रवन्ति सिन्धौ समह संगमः।
आपो ह मह्यं तद् देवीर्ददन् हृद्द्योतभेषजम् ॥ १ ॥
१३६३. यन्मै अक्ष्योरादिद्योत् पाष्योः प्रपदोश्च यत्।
आपस्तत् सर्वं निष्करन् भिषजां सुभिषक्तमाः ॥ २ ॥
१३६४. सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः सर्वा या नद्यं स्थनं।
दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहै ॥ ३ ॥

[सूक्त २५]

[ऋषि- शुनः शेष। देवता- मन्याविनाशन। छन्द- अनुष्टुप्।]

१३६५. पञ्च च याः पञ्चाशच्च संयन्ति मन्या अभि।
इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ १ ॥
१३६६. सप्त च याः सप्ततिश्च संयन्ति ग्रैव्या अभि।
इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ २ ॥
१३६७. नव च या नवतिश्च संयन्ति स्कन्ध्या अभि।
इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ ३ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- पाप्मा। छन्द- अनुष्टुप्।]

१३६८. अव मा पाप्मन्सृज वशी सन् मृडयासि नः ।
आ मा भद्रस्य लोके पाप्मन् धेह्यविहृतम् ॥ १ ॥
१३६९. यो नः पाप्मन् न जहासि तमु त्वा जहिमो व्यम् ।
पथामनु व्यावर्तनेऽन्यं पाप्मानु पद्यताम् ॥ २ ॥
१३७०. अन्यत्रास्मभ्युच्यतु सहस्राक्षो अमर्त्यः ।
यं द्वेषाम तमृच्छतु यमु द्विष्मस्तमिज्जहि ॥ ३ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि— भृगु । देवता— यम, निर्ऋति । छन्द— जगती, २ त्रिष्टुप् ।]

१३७१. देवाः कपोत इषितो यदिच्छन् दूतो निर्ऋत्या इदमाजगाम ।
तस्मा अर्चाम कृणवाम् निर्ऋतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ १ ॥
१३७२. शिवः कपोत इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहं नः ।
अग्निर्हि विप्रो जुषतां हविर्नः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥ २ ॥
१३७३. हेतिः पक्षिणी न दभात्यस्मानाग्नी पदं कृणुते अग्निधानै ।
शिवो गोभ्य उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीत् कपोतः ॥ ३ ॥

[सूक्त २८]

[ऋषि— भृगु । देवता— यम, निर्ऋति । छन्द— त्रिष्टुप्, २ अनुष्टुप्, ३ जगती ।]

१३७४. ऋचा कपोतं नुदत प्रणोदमिषं मर्दन्तः परि गां नयामः ।
संलोभयन्तो दुरिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात् पथिष्ठः ॥ १ ॥
१३७५. परीमेऽग्निमर्षत परीमे गार्मनेषत ।
देवेष्वक्रतु श्रवः क इमाम् आ दधर्षति ॥ २ ॥
१३७६. यः प्रथमः प्रवर्तमाससाद बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानः ।
योऽस्येशं द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि— भृगु । देवता— यम, निर्ऋति । छन्द— विराट् गायत्री, ३ त्र्यवसाना सप्तपदा विराडष्टि ।]

१३७७. अमून् हेतिः पतत्रिणी न्येतु यदुलूको वर्दति मोघमेतत् ।
यद् वा कपोतः पदमग्नौ कृणोति ॥ १ ॥
१३७८. यौ ते दूतौ निर्ऋत इदमेतोऽप्रहितौ प्रहितौ वा गृहं नः ।
कपोतो लूकाभ्यामपदं तदस्तु ॥ २ ॥
१३७९. अवैरहत्यायेदमा पपत्यात् सुवीरताया इदमा संसद्यात् ।
पराडेव परा वद पराचीमनु संवर्तम् ।
यथा यमस्य त्वा गृहेऽरसं प्रतिचाकशानाभूर्कं प्रतिचाकशान् ।

[सूक्त ३०]

[ऋषि— उपरिबभ्रव । देवता— शमी । छन्द— जगती, २ त्रिष्टुप्, ३ चतुष्पदा शंकुत्यनुष्टुप् ।]

१३८०. देवा इमं मधुना संयुतं यवं सरस्वत्यामधि मृणावचर्कषुः ।
इन्द्र आसीत् सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन् मरुतः सुदानवः ॥ १ ॥
१३८१. यस्ते मदोऽवकेशो विकेशो येनाभिहस्यं पुरुषं कृणोषि ।
आरातत्वदन्या वनानि वृक्षि त्वं शमि शतवल्शा वि रोह ॥ २ ॥
१३८२. बृहत्पलाशे सुभगे वर्षवृद्ध ऋतावरि ।

मातेर्व पुत्रेभ्यो मृड केशेभ्यः शमि ॥ ३ ॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि— उपरिब्रभव । देवता— गौ । छन्द— गायत्री ।]

१३८३. आयं गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः ।
पितरं च प्रयन्त्स्वः ॥ १ ॥
१३८४. अन्तश्चरति रोचना अस्य प्राणादपानतः ।
व्यख्यन्महिषः स्वः ॥ २ ॥
१३८५. त्रिंशद् धामा वि राजति वाक् पतङ्गो अंशिश्नियत् ।
प्रति वस्तोरहर्द्युभिः ॥ ३ ॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि— चातन, ३ अथर्वा । देवता— १ अग्नि, २ रुद्र, ३ मित्रावरुण । छन्द— त्रिष्टुप्, २ प्रस्तार पंक्ति ।]

१३८६. अन्तर्द्वि जुहुता स्वेत्तद् यातुधानक्षयणं घृतेन ।
आराद् रक्षांसि प्रति दह त्वमग्ने न नो गृहाणामुप तीतपासि ॥ १ ॥
१३८७. रुद्रो वो ग्रीवा अशरैत् पिशाचाः पृष्टीर्वोऽपि शृणातु यातुधानाः ।
वीरुद् वो विश्वतौवीर्या यमेन समजीगमत् ॥ २ ॥
१३८८. अभयं मित्रावरुणाविहास्तु नोऽर्चिषात्त्रिणो नुदतं प्रतीचः ।
मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि— जाटिकायन । देवता— इन्द्र । छन्द— गायत्री, २ अनुष्टुप् ।]

१३८९. यस्येदमा रजो युजस्तुजे जना वनं स्वः ।
इन्द्रस्य रन्त्यं बृहत् ॥ १ ॥
१३९०. नाधृष आ दधृषते धृषाणो धृषितः शर्वः ।
पुरा यथा व्यथिः श्रव इन्द्रस्य नाधृषे शर्वः ॥ २ ॥
१३९१. स नो ददातु तां रयिमुरुं पिशङ्गसंदृशम् ।
इन्द्रः पतिस्तुविष्टमो जनेष्वा ॥ ३ ॥

[सूक्त ३४]

[ऋषि— चातन । देवता— अग्नि । छन्द— गायत्री ।]

१३९२. प्राग्नये वाचमीरय वृषभार्य क्षितीनाम् ।
स नः पर्षदति द्विषः ॥ १ ॥
१३९३. यो रक्षांसि निजूर्वत्यग्निस्तिग्मेन शोचिषा ।
स नः पर्षदति द्विषः ॥ २ ॥
१३९४. यः परस्याः परावर्तस्तिरो धन्वातिरोचते ।
स नः पर्षदति द्विषः ॥ ३ ॥
१३९५. यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति ।
स नः पर्षदति द्विषः ॥ ४ ॥
१३९६. यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत ।
स नः पर्षदति द्विषः ॥ ५ ॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि— कौशिक । देवता— वैश्वानर । छन्द— गायत्री ।]

१३९७. वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यातु परावतः ।
अग्निर्नः सुष्टुतीरुपः ॥ १ ॥
१३९८. वैश्वानरो न आगमदिमं यज्ञं सजूरुपः ।
अग्निरुक्थेष्वंहसु ॥ २ ॥
१३९९. वैश्वानरोऽङ्गिरसां स्तोममुक्थं च चाक्लृपत् ।
ऐषु ह्युम्नं स्वर्यमत् ॥ ३ ॥

[सूक्त ३६]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— अग्नि । छन्द— गायत्री ।]

१४००. ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् ।
अजस्रं घर्ममीमहे ॥ १ ॥
१४०१. स विश्वा प्रति चाक्लृप ऋतूरुत् सृजते वशी ।
यज्ञस्य वयं उत्तिरन् ॥ २ ॥
१४०२. अग्निः परेषु धामसु कामौ भूतस्य भव्यस्य ।
सम्राडेको वि राजति ॥ ३ ॥

[सूक्त ३७]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— चन्द्रमा । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१४०३. उप प्रागात् सहस्राक्षो युक्त्वा शपथो रथम् ।
शप्तारमन्विच्छन् मम वृकं इवाविमतो गृहम् ॥ १ ॥
१४०४. परिणो वृङ्ग्धि शपथ हृदमग्निर्वा दहन् ।
शप्तारमत्रं नो जहि दिवो वृक्षमिवाशनिः ॥ २ ॥
१४०५. यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।
शुने पेट्रमिवावक्षामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ३ ॥

[सूक्त ३८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— बृहस्पति अथवा त्विषि । छन्द— त्रिष्टुप् ।]

१४०६. सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकौ त्विषिर्गनौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ १ ॥
१४०७. या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये त्विषिर्प्सु गोषु या पुरुषेषु ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ २ ॥
१४०८. रथे अक्षेष्वाभस्य वाजे वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ ३ ॥
१४०९. राजन्ये दुन्दुभावार्यतायामश्वस्य वाजे पुरुषस्य मायौ ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ ४ ॥

[सूक्त ३९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— बृहस्पति अथवा त्विषि । छन्द— जगती, २ त्रिष्टुप्, ३ अनुष्टुप् ।]

१४१०. यशो हविर्वधतामिन्द्रजतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहस्कृतम् ।
प्रसर्क्षाणमनु दीर्घाय चक्षसे हविर्षन्तं मा वर्धय ज्येष्ठतातये ॥ १ ॥

१४११. अच्छा न इन्द्रं यशसं यशोभिर्यशस्विनं नमसाना विधेम ।
स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रजुतं तस्य ते रातौ यशसः स्याम ॥ २ ॥
१४१२. यशा इन्द्रो यशा अग्निर्यशाः सोमो अजायत ।
यशा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः ॥ ३ ॥

[सूक्त ४०]

- [ऋषि — अथर्वा । देवता — १ द्यावापृथिवी, सोम, सविता, अन्तरिक्ष, सप्तर्षिगण; २ सविता, इन्द्र; ३ इन्द्र । छन्द — जगती, ३ अनुष्टुप् ।]
१४१३. अभयं द्यावापृथिवी इहास्तु नोऽभयं सोमः सविता नः कृणोतु ।
अभयं नोऽस्तुर्वृत्तरिक्षं सप्तऋषीणां च हविषाभयं नो अस्तु ॥ १ ॥
१४१४. अस्मै ग्रामाय प्रदिशश्चतस्र ऊर्जं सुभूतं स्वस्ति सविता नः कृणोतु ।
अशत्र्विन्द्रो अभयं नः कृणोत्वन्वयत्र राज्ञामभि यातु मन्युः ॥ २ ॥
१४१५. अनुमित्रं नो अधरादनमित्रं न उत्तरात् ।
इन्द्रानमित्रं नः पश्चानमित्रं पुरस्कृधि ॥ ३ ॥

[सूक्त ४१]

- [ऋषि — ब्रह्मा । देवता— चन्द्रमा, २ सरस्वती, ३ दिव्य ऋषिगण । छन्द — भुरिक् अनुष्टुप्, २ अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप् ।]
१४१६. मनसे चेतसे धिय आकूतय उत चित्तये ।
मृत्यै श्रुताय चक्षसे विधेम हविषा वयम् ॥ १ ॥
१४१७. अपानाय व्यानाय प्राणाय भूरिधायसे ।
सरस्वत्या उरुव्यचे विधेम हविषा वयम् ॥ २ ॥
१४१८. मा नो हासिषुर्ऋषयो दैव्या ये तनूपा ये नस्तन्वस्तनूजाः ।
अमर्त्या मर्त्या अभि नः सचध्वमायुर्धत्त प्रतरं जीवसे नः ॥ ३ ॥

[सूक्त ४२]

- [ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— मन्यु । छन्द— भुरिक् अनुष्टुप्, ३ अनुष्टुप् ।]
१४१९. अव ज्यामिव धन्वनो मन्युं तनोमि ते हृदः ।
यथा संमनसौ भूत्वा सखायाविव सचावहै ॥ १ ॥
१४२०. सखायाविव सचावहा अव मन्युं तनोमि ते ।
अधस्ते अशर्मनो मन्युमुपास्यामसि यो गुरुः ॥ २ ॥
१४२१. अभि तिष्ठामि ते मन्युं पाण्यां प्रपदेन च ।
यथावशो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥ ३ ॥

[सूक्त ४३]

- [ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— मन्युशमन । छन्द— अनुष्टुप् ।]
१४२२. अयं दुर्भो विमन्युकः स्वाय चारणाय च ।
मन्योर्विमन्युकस्यायं मन्युशर्मन उच्यते ॥ १ ॥
१४२३. अयं यो भूरिमूलः समुद्रमवतिष्ठति ।
दुर्भः पृथिव्या उत्थितो मन्युशर्मन उच्यते ॥ २ ॥
१४२४. वि तै हनव्यां शरणं वि ते मुख्यां नयामसि ।
यथावशो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥ ३ ॥

[सूक्त ४४]

- [ऋषि— विश्वामित्र । देवता— वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्रिपदा महाबृहती ।]

१४२५. अस्थाद् द्यौरस्थात् पृथिव्यस्थाद् विश्वमिदं जगत् ।
अस्थर्वृक्षा ऊर्ध्वस्वप्नास्तिष्ठाद् रोगो अयं तव ॥ १ ॥
१४२६. शतं या भेषजानि ते सहस्रं संगतानि च ।
श्रेष्ठमास्त्रावभेषजं वसिष्ठं रोगनार्शनम् ॥ २ ॥
१४२७. रुद्रस्य मूत्रमस्यमृतस्य नाभिः ।
विषाणका नाम वा असि पितृणां मूलादुत्थिता वातीकृतनार्शनी ॥ ३ ॥

[सूक्त ४५]

[ऋषि— अङ्गिरस् (अङ्गिरा), प्रचेता, यम। देवता— दुष्वप्ननाशन। छन्द— पथ्यापंक्ति, २ भुरिक् त्रिष्टुप्, ३ अनुष्टुप्।]

१४२८. परोऽपेहि मनस्पाप किमशस्तानि शंससि ।
परैहि न त्वा कामये वृक्षां वनानि सं चर गृहेषु गोषु मे मनः ॥ १ ॥
१४२९. अत्रशसा निःशसा यत् पराशसौपारिम जाग्रतो यत् स्वपन्तः ।
अग्निर्विश्वान्यप दुष्कृतान्यजुष्टान्यारे अस्मद् दधातु ॥ २ ॥
१४३०. यदिन्द्र ब्रह्मणस्पतेऽपि मृषा चरामसि ।
प्रचेता न आङ्गिरसो दुरितात् पात्वहंसः ॥

[सूक्त ४६]

[ऋषि— अङ्गिरस्, प्रचेता, यम। देवता— दुष्वप्ननाशन। छन्द— ककुम्मती विष्टारपंक्ति, २ त्र्यवसाना पञ्चपाद शक्वरीगर्भा जगती, ३ अनुष्टुप्।]

१४३१. यो न जीवोऽसि न मृतो देवानाममृतगर्भोऽसि स्वप्न ।
वरुणानी तै माता यमः पिताररुर्नामासि ॥ १ ॥
१४३२. विद्य तै स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रोऽसि यमस्य करणः ।
अन्तकोऽसि मृत्युरसि ।
तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि ॥ २ ॥
१४३३. यथा कलां यथा शफं यथर्णं संनयन्ति ।
एवा दुष्वप्यं सर्वं द्विषते सं नयामसि ॥

[सूक्त ४७]

[ऋषि— अङ्गिरस्, प्रचेता, यम। देवता— १ अग्नि, २ विश्वेदेवा, ३ सौधन्वन्। छन्द— त्रिष्टुप्।]

१४३४. अग्निः प्रातः सवने पात्वस्मान् वैश्वानरो विश्वकृद् विश्वशंभूः ।
स नः पावको द्रविणे दधात्वायुष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥ १ ॥
१४३५. विश्वे देवा मरुत् इन्द्रो अस्मान्स्मिन् द्वितीये सर्वने न जह्युः ।
आयुष्मन्तः प्रियमेषां वदन्तो वयं देवानां सुमतौ स्याम ॥ २ ॥
१४३६. इदं तृतीयं सर्वनं कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त ।
ते सौधन्वनाः स्वरानशानाः स्विष्टिं नो अभि वस्यो नयन्तु ॥ ३ ॥

[सूक्त ४८]

[ऋषि— अङ्गिरस्, प्रचेता, यम। देवता— १ श्येन, २ ऋभु, ३ वृषा। छन्द— उष्णिक्।]

१४३७. श्येनोऽसि गायत्रच्छन्दा अनु त्वा रभे ।
स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदृचि स्वाहा ॥ १ ॥
१४३८. ऋभुरसि जगच्छन्दा अनु त्वा रभे ।
स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदृचि स्वाहा ॥ २ ॥
१४३९. वृषासि त्रिष्टुच्छन्दा अनु त्वा रभे ।

स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदृचि स्वाहा ॥ ३ ॥

[सूक्त ४९]

[ऋषि— गार्ग्य। देवता— अग्नि। छन्द— १ अनुष्टुप्, २ जगती, ३ विराट् जगती।]

१४४०. नहि तै अग्ने तन्वः ऋरमानंशु मर्त्यः ।
कपिर्बभस्ति तेर्जनं स्वं जरायु गौरिव ॥ १ ॥
१४४१. मेष इव वै सं च वि चोर्वच्यसे यदुत्तरद्रावुपरश्च खादतः ।
शीर्ष्णा शिरोऽप्ससाप्सो अर्दयन्नंशून् बभस्ति हरितेभिरासभिः ॥ २ ॥
१४४२. सुपर्णा वाचमक्रतोपु द्यव्याखुरे कृष्णा इषिरा अनर्तिषुः ।
नि यन्नियन्त्युपरस्य निष्कृतिं पुरु रेतो दधिरे सूर्यश्रितः ॥ ३ ॥

[सूक्त ५०]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— अश्विनीकुमार। छन्द— विराट् जगती, २-३ पथ्यापंक्ति।]

१४४३. हतं तर्दं समङ्कमाखुमश्विना छिन्तं शिरो अपि पृष्ठीः शृणीतम् ।
यवान्नेददानपि नहातं मुखमथाभयं कृणुतं धान्याय ॥ १ ॥
१४४४. तर्दं है पतङ्ग है जभ्य हा उपक्वस ।
ब्रह्मेवासंस्थितं हविरनदन्त इमान् यवानहिंसन्तो अपोदित ॥ २ ॥
१४४५. तर्दापते वघापते तृष्टजम्भा आ शृणोत मे ।
य आरण्या व्यद्वरा ये के च स्थ व्यद्वरास्तान्त्सर्वाञ्जम्भयामसि ॥ ३ ॥

[सूक्त ५१]

[ऋषि— शन्ताति। देवता— १-२ आप; २ वरुण। छन्द— २ त्रिष्टुप्, १ गायत्री, ३ जगती।]

१४४६. वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अति द्रुतः ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ १ ॥
१४४७. आपो अस्मान् मातरः सूदयन्तु घृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु ।
विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमि ॥ २ ॥
१४४८. यत् किं चेदं वरुण दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरन्ति ।
अचित्या चेत् तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः ॥ ३ ॥

[सूक्त ५२]

[ऋषि— भागलि। देवता— १ सूर्य, २ गौर्, ३ भेषज। छन्द— अनुष्टुप्।]

१४४९. उत् सूर्यो दिव एति पुरो रक्षांसि निजूर्वन् ।
आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदृष्टे अदृष्टहा ॥ १ ॥
१४५०. नि गावो गोष्ठे असदन् नि मृगासो अविक्षत ।
न्युर्मयो नदीनां न्युदृष्टा अलिप्सत ॥ २ ॥
१४५१. आयुर्ददं विपश्चितं श्रुतां कर्णस्य वीरुधम् ।
आभारिषं विश्वभेषजीमस्यादृष्टान् नि शमयत् ॥ ३ ॥

[सूक्त ५३]

[ऋषि— बृहच्छुक्र। देवता— द्यौ, पृथिवी, शुक्र, सोम, अग्नि, वायु, सविता, २ वैश्वानर, ३ त्वष्टा। छन्द— त्रिष्टुप्, १ जगती।]

१४५२. द्यौश्च म इदं पृथिवी च प्रचेतसौ शुक्रो बृहन् दक्षिणया पिपर्तु ।
अनु स्वधा चिकितां सोमो अग्निर्वायुर्नः पातु सविता भर्गश्च ॥ १ ॥

१४५३. पुनः प्राणः पुनरामा न ऐतु पुनश्चक्षुः पुनरसुर्न ऐतु।
वैश्वानरो नो अर्दब्धस्तनूपा अन्तस्तिष्ठाति दुरितानि विश्वा॥ २॥
१४५४. सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सं शिवेन।
त्वष्टा नो अत्र वरीयः कृणोत्वन्नु नो माष्टु तन्वो३ यद् विरिष्टम्॥ ३॥

[सूक्त ५४]

[ऋषि— ब्रह्मा। देवता— अग्नीषोम। छन्द— अनुष्टुप्।]

१४५५. इदं तद् युज उत्तरमिन्द्रं शुम्भाम्यष्टये।
अस्य क्षत्रं श्रियं महीं वृष्टिरिव वर्धया तृणम्॥ १॥
१४५६. अस्मै क्षत्रमग्नीषोमावस्मै धारयतं रयिम्।
इमं राष्ट्रस्याभीवर्गे कृणुतं युज उत्तरम्॥ २॥
१४५७. सबन्धुश्चासबन्धुश्च यो अस्माँ अभिदासति।
सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते॥ ३॥

[सूक्त ५५]

[ऋषि— ब्रह्मा। देवता— १ विश्वेदेवा, २-३ रुद्र। छन्द— १,३ जगती, २ त्रिष्टुप्।]

१४५८. ये पन्थानो बृहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति।
तेषामर्ज्यानि यतमो वहाति तस्मै मा देवाः परिधत्तेह सर्वे॥ १॥
१४५९. ग्रीष्मो हेमन्तः शिशिरो वसन्तः शरद् वर्षाः स्विते नो दधात।
आ नो गोषु भजता प्रजाया निवात इद् वः शरणे स्याम॥ २॥
१४६०. इदावत्सराय परिवत्सराय संवत्सराय कृणुता बृहन्नमः।
तेषां वयं सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम॥ ३॥

[सूक्त ५६]

[ऋषि— शन्ताति। देवता— १ विश्वेदेवा, २-३ रुद्र। छन्द— उष्णिग्गर्भा पथ्यापंक्ति, २ अनुष्टुप्, ३ निचृत् अनुष्टुप्।]

१४६१. मा नो देवा अहिर्वधीत् सतोकान्तस्रहपूरुषान्।
संयतं न वि ष्परद् व्यातं न सं यमन्नमो देवजनेभ्यः॥ १॥
१४६२. नमोऽस्त्वसिताय नमस्तिरश्चिराजये।
स्वजाय बभ्रवे नमो नमो देवजनेभ्यः॥ २॥
१४६३. सं तै हन्मि दता दतः समु ते हन्वा हनू।
सं तै जिह्वया जिह्वां सम्वास्नाह आस्यम्॥ ३॥

[सूक्त ५७]

[ऋषि— शन्ताति। देवता— रुद्र। छन्द— अनुष्टुप्, ३ पथ्याबृहती।]

१४६४. इदमिद् वा उ भेषजमिदं रुद्रस्य भेषजम्।
येनेषुमेकतेजनां शतशल्यामपब्रवत्॥ १॥
१४६५. जालाषेणाभि षिञ्चत जालाषेणोप सिञ्चत।
जालाषमुग्रं भेषजं तेन नो मृड जीवसे॥ २॥
१४६६. शं च नो मयश्च नो मा च नः किं चनाममत्।
क्षमा रपो विश्वं नो अस्तु भेषजं सर्वं नो अस्तु भेषजम्॥ ३॥

[सूक्त ५८]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— बृहस्पति (१-२ इन्द्र, द्यावापृथिवी, सविता, ३ अग्नि, इन्द्र, सोम)। छन्द— जगती, २ प्रस्तार पंक्ति ३ अनुष्टुप्।]

१४६७. यशसं मेन्द्रो मघवान् कृणोतु यशसं द्यावापृथिवी उभे इमे ।
यशसं मा देवः सविता कृणोतु प्रियो दातुर्दक्षिणाया इह स्याम् ॥ १ ॥
१४६८. यथेन्द्रो द्यावापृथिव्योर्यशस्वान् यथाप ओषधीषु यशस्वतीः ।
एवा विश्वेषु देवेषु वयं सर्वेषु यशसः स्याम ॥ २ ॥
१४६९. यशा इन्द्रो यशा अग्रिर्यशाः सोमो अजायत ।
यशा विश्वस्य भूतस्याहर्मस्मि यशस्तमः ॥ ३ ॥

[सूक्त ५९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— रुद्र, अरुन्धती, ओषधि । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१४७०. अनुडुद्भ्यस्त्वं प्रथमं धेनुभ्यस्त्वमरुन्धति ।
अधेनवे वर्यसे शर्म यच्छ चतुष्पदे ॥ १ ॥
१४७१. शर्म यच्छत्वोषधिः सह देवीररुन्धती ।
कर्त् पर्यस्वन्तं गोष्ठमयक्ष्माँ उत पूरुषान्
१४७२. विश्वरूपां सुभगामच्छावदामि जीविलाम् ।
सा नो रुद्रस्यास्तां हेतिं दूरं नयतु गोभ्यः ॥ ३ ॥

[सूक्त ६०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— अर्यमा । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१४७३. अयमा यात्यर्यमा पुरस्ताद् विषितस्तुपः ।
अस्या इच्छन्नगुवै पतिमुत जायामजानये ॥ १ ॥
१४७४. अश्रमदियमर्यमन्नन्यासां समनं यती ।
अङ्गो न्वर्यमन्नस्या अन्याः समनमार्यति ॥ २ ॥
१४७५. धाता दाधार पृथिवीं धाता द्यामुत सूर्यम् ।
धातास्या अगुवै पतिं दधातु प्रतिकाम्यम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ६१]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— रुद्र । छन्द— १ त्रिष्टुप्, २-३ भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

१४७६. मह्यमापो मधुमदेरयन्तां मह्यं सूरौ अभरज्ज्योतिषे कम् ।
मह्यं देवा उत विश्वे तपोजा मह्यं देवः सविता व्यचो धात् ॥ १ ॥
१४७७. अहं विवेच पृथिवीमुत द्यामहमृतूरजनयं सप्त साकम् ।
अहं सत्यमनृतं यद् वदाम्यहं दैवीं परि वाचं विशश्च ॥ २ ॥
१४७८. अहं जजान पृथिवीमुत द्यामहमृतूरजनयं सप्त सिन्धून् ।
अहं सत्यमनृतं यद् वदामि यो अग्नीषोमावजुषे सखाया ॥ ३ ॥

[सूक्त ६२]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— रुद्र (वैश्वानर, वात, द्यावापृथिवी) । छन्द— त्रिष्टुप् ।]

१४७९. वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु वातः प्राणेनैषिशरो नभोभिः ।
द्यावापृथिवी पर्यसा पर्यस्वती ऋतावरी यज्ञिये नः पुनीताम् ॥ १ ॥
१४८०. वैश्वानरीं सूनृतामा रभध्वं यस्या आशास्तन्वो वीतपृष्ठाः ।
तया गृणन्तेः सध्रमादेषु वयं स्याम परतयो रयीणाम् ॥ २ ॥
१४८१. वैश्वानरीं वर्चसु आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
इहेडया सध्रमादं मदन्तो ज्योक् पश्येम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ६३]

[ऋषि— द्रुहण। देवता— १-३ निऋति, यम, मृत्यु; ४ अग्नि। छन्द— १ अतिजगती, २-३ जगतीगर्भा जगती, ४ अनुष्टुप्।]

१४८२. यत् तै देवी निऋतिराबन्धु दाम ग्रीवास्वविमोक्थं यत्।
तत् ते वि ष्याम्यायुषे वर्चसे बलायादोमदमन्नमद्धि प्रसूतः॥ १॥
१४८३. नमोऽस्तु ते निऋते तिग्मतेजोऽयस्मयान् वि चृता बन्धपाशान्।
यमो मह्यं पुनरित् त्वां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे॥ २॥
१४८४. अयस्मये द्रुपदे बैधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम्।
यमेन त्वं पितृभिः संविदान उत्तमं नाकमधि रोहयेमम्॥ ३॥
१४८५. संसमिद् युवसे वृषन्नग्ने विश्वान्यर्य आ।
इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्या भर॥

[सूक्त ६४]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— विश्वेदेवा, मन। छन्द— अनुष्टुप्, २ त्रिष्टुप्।]

१४८६. सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम्।
देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते॥ १॥
१४८७. समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेषाम्।
समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अभिसंविशध्वम्॥ २॥
१४८८. समानी व आकृतिः समाना हृदयानि वः।
समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति॥ ३॥

[सूक्त ६५]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— चन्द्र, इन्द्र अथवा पराशर। छन्द— १ पथ्यापंक्ति, २-३ अनुष्टुप्।]

१४८९. अवं मन्युरवायुतावं बाहू मनोयुजा।
पराशर् त्वं तेषां पराञ्चं शुष्ममर्दयाधा नो रयिमा कृधि॥ १॥
१४९०. निर्हस्तेभ्यो नैर्हस्तं यं देवाः शरुमस्यथ।
वृश्चामि शत्रूणां बाहूनेन हविषाहम्॥ २॥
१४९१. इन्द्रश्चकार प्रथमं नैर्हस्तमसुरेभ्यः।
जयन्तु सत्वानो मम स्थिरेणेन्द्रैण मेदिना॥ ३॥

[सूक्त ६६]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— चन्द्र अथवा इन्द्र। छन्द— १ त्रिष्टुप्, २-३ अनुष्टुप्।]

१४९२. निर्हस्तः शत्रुरभिदासन्नस्तु ये सेनाभिर्युधमायन्त्यस्मान्।
समर्पयेन्द्र महता वधेन द्रात्वेषामघहारो विविद्धः॥ १॥
१४९३. आतन्वाना आयच्छन्तोऽस्यन्तो ये च धार्वथ।
निर्हस्ताः शत्रवः स्थनेन्द्रोवोऽद्य पराशरीत्॥ २॥
१४९४. निर्हस्ताः सन्तु शत्रवोऽङ्गैषां म्लापयामसि।
अथैषामिन्द्र वेदांसि शतशो वि भजामहै॥ ३॥

[सूक्त ६७]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— चन्द्र अथवा इन्द्र। छन्द— अनुष्टुप्।]

१४९५. परि वत्मानि सर्वत इन्द्रः पूषा च सस्रतुः।

- मुह्यन्त्वद्यामूः सेना अमित्राणां परस्तराम् ॥ १ ॥
 १४९६. मूढा अमित्राश्चरताशीर्षाण इवाहयः ।
 तेषां वो अग्निमूढानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ॥ २ ॥
 १४९७. ऐषु नह्य वृषाजिनं हरिणस्या भियं कृधि ।
 पराङ्मित्र एषत्वर्वाची गौरुपेषतु ॥ ३ ॥

[सूक्त ६८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १ सविता, आदित्यगण, रुद्रगण, वसुगण; २ अदिति, आपः, प्रजापति; ३ सविता, सोम, वरुण । छन्द— १ चतुष्पदा पुरोविराट् अतिशाक्वरगर्भा जगती, २ अनुष्टुप्, ३ अतिजगतीगर्भा त्रिष्टुप् ।]

१४९८. आयमगन्त्सविता क्षुरेणोष्णेन वाय उदकेनेहि ।
 आदित्या रुद्रा वसव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपत् प्रचेतसः ॥ १ ॥
 १४९९. अदितिः श्मश्रु वपत्वाप उन्दन्तु वर्चसा ।
 चिकित्सतु प्रजापतिर्दीर्घायुत्वाय चक्षसे ॥ २ ॥
 १५००. येनावपत् सविता क्षुरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् ।
 तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्य गोमानश्चवानयमस्तु प्रजावान् ॥ ३ ॥

[सूक्त ६९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— बृहस्पति, अश्विनीकुमार । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५०१. गिरावर्गराटेषु हिरण्ये गोषु यद् यशः ।
 सुरायां सिच्यमानायां कीलाले मधु तन्मयि ॥ १ ॥
 १५०२. अश्विना सारघेण मा मधुनाङ्क्तं शुभस्पती ।
 यथा भर्गस्वतीं वाचमावदानि जनां अनु ॥ २ ॥
 १५०३. मयि वर्चो अथो यशोऽथो यज्ञस्य यत् पर्यः ।
 तन्मयि प्रजापतिर्दिवि द्यामिव दृहतु ॥ ३ ॥

[सूक्त ७०]

[ऋषि— काङ्कायन । देवता— अघ्न्या । छन्द— जगती ।]

१५०४. यथा मांसं यथा सुरा यथाक्षा अधिदेवने ।
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा तै अघ्न्ये मनोऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ १ ॥
 १५०५. यथा हस्ती हस्तिन्याः पदेन पदमुद्युजे ।
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा तै अघ्न्ये मनोऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ २ ॥
 १५०६. यथा प्रधिर्यथोपधिर्यथा नभ्यं प्रधावधि ।
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा तै अघ्न्ये मनोऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ७१]

[ऋषि— ब्रह्मा । देवता— १-२ अग्नि, ३ विश्वेदेवा । छन्द— जगती, ३ त्रिष्टुप् ।]

१५०७. यदन्नमद्भि बहुधा विरूपं हिरण्यमश्नुत गामजामविम् ।
 यदेव किं च प्रतिजग्रहाहमग्निष्टद्धोता सुहृतं कृणोतु ॥ १ ॥
 १५०८. यन्मा हुतमहुतमाजगाम दत्तं पितृभिरनुमतं मनुष्यैः ।

- यस्मान्मे मनु उदिव रारजीत्यग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु ॥ २ ॥
 १५०९. यदन्नमद्यन्नृतेन देवा दास्यन्नदास्यन्नृत संगृणामि ।
 वैश्वानरस्य महतो महिम्ना शिवं मह्यं मधुमदस्त्वन्नम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ७२]

[ऋषि— अथर्वाङ्गिरा । देवता— शेषोऽर्क । छन्द— जगती, २ अनुष्टुप्, ३ भुरिक् अनुष्टुप् ।]

१५१०. यथासितः प्रथयते वशाँ अनु वपूषि कृण्वन्नसुरस्य मायया ।
 एवा ते शेषः सहसायमर्कोऽङ्गेनाङ्गं संसमकं कृणोतु ॥ १ ॥
 १५११. यथा पसस्तायादुरं वातेन स्थूलभं कृतम् ।
 यावत् परस्वतः पसस्तावत् ते वर्धतां पसः ॥ २ ॥
 १५१२. यावदङ्गीनं पारस्वतं हास्तिनं गार्दभं च यत् ।
 यावदश्वस्य वाजिनस्तावत् ते वर्धतां पसः ॥ ३ ॥

[सूक्त ७३]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सांमनस्य, वरुण, सोम अग्नि, बृहस्पति, वसुगण; ३ वास्तोष्पति । छन्द— भुरिक् अनुष्टुप्, २ त्रिष्टुप् ।]

१५१३. एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्बृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु ।
 अस्य श्रियमुपसंयातु सर्व उग्रस्य चेतुः संमनसः सजाताः ॥ १ ॥
 १५१४. यो वः शुष्मो हृदयेष्वन्तराकूतिर्या वो मनसि प्रविष्टा ।
 तान्तसीवयामि हविषा घृतेन मयि सजाता र्मतिर्वो अस्तु ॥ २ ॥
 १५१५. इहैव स्तु मार्ष याताध्यस्मत् पूषा परस्तादपथं वः कृणोतु ।
 वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मयि सजाता र्मतिर्वो अस्तु ॥ ३ ॥

[सूक्त ७४]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— सांमनस्य, नाना देवता, त्रिणामा । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप् ।]

१५१६. सं वः पृच्यन्तां तन्वशः सं मनींसि समु व्रता ।
 सं वोऽयं ब्रह्मणस्पतिर्भगः सं वो अजीगमत् ॥ १ ॥
 १५१७. संज्ञपनं वो मनसोऽथो संज्ञपनं हृदः ।
 अथो भर्गस्य यच्छ्रान्तं तेन संज्ञपयामि वः ॥ २ ॥
 १५१८. यथादित्या वसुभिः संबभूवुर्मुद्गिरुर्ग्रामा अहणीयमानाः ।
 एवा त्रिणामन्नहणीयमान इमाञ्जनान्तसंमनसस्कृधीह ॥ ३ ॥

[सूक्त ७५]

[ऋषि— कबन्ध । देवता— इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप्, ३ षट्पदा जगती ।]

१५१९. निरमुं नुद ओकसः सपत्नो यः पृतन्यति ।
 नैर्बाध्येन हविषेन्द्र एनं पराशरीत् ॥ १ ॥
 १५२०. परमां तं परावत्मिन्द्रो नुदतु वृत्रहा ।
 यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ २ ॥
 १५२१. एतु तिस्रः परावत् एतु पञ्च जनाँ अति ।
 एतु तिस्रोऽति रोचना यतो न पुनरायति
 शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत् सूर्यो असद् दिवि ॥ ३ ॥

[सूक्त ७६]

[ऋषि— कबन्ध । देवता— सान्तपनाग्नि । छन्द— अनुष्टुप्, ३ ककुम्मी अनुष्टुप् ।]

१५२२. य एनं परिषीदन्ति समादधति चक्षसे ।
संप्रेद्धौ अग्निर्जिह्वाभिरुदेतु हृदयादधि ॥ १ ॥
१५२३. अग्नेः सातपनस्याहमार्युषे पदमा रभे ।
अद्भ्यतिर्यस्य पश्यति धूममुद्यन्तमास्यतः ॥ २ ॥
१५२४. यो अस्य समिधं वेदं क्षत्रियेण समाहिताम् ।
नाभिह्वारे पदं नि दधाति स मृत्यवे ॥ ३ ॥
१५२५. नैनं घ्नन्ति पर्यायिणो न सन्नां अवं गच्छति ।
अग्नेर्यः क्षत्रियो विद्वान्नाम गृह्णात्यायुषे ॥ ४ ॥

[सूक्त ७७]

[ऋषि— कबन्ध । देवता— जातवेदा (अग्नि) । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५२६. अस्थाद् द्यौरस्थात् पृथिव्यस्थाद् विश्वमिदं जगत् ।
आस्थाने पर्वता अस्थु स्थान्यश्वाँ अतिष्ठिपम् ॥ १ ॥
१५२७. य उदानद परार्यणं य उदानण्यार्यनम् ।
आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अपि तं हुवे ॥ २ ॥
१५२८. जातवेदो नि वर्तय शतं तै सन्त्वावृतः ।
सहस्रं त उपावृतस्ताभिर्नः पुनरा कृधि ॥

[सूक्त ७८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १-२ चन्द्रमा, रयि (धन) ३ त्वष्टा (दीर्घायु) । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५२९. तेन भूतेन हविषायमा प्यायतां पुनः ।
जायां यामस्मा आवाक्षुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥ १ ॥
१५३०. अभि वर्धतां पर्यसाभि राष्ट्रेण वर्धताम् ।
रय्या सहस्रवर्चसेमौ स्तामनुपक्षितौ ॥ २ ॥
१५३१. त्वष्टा जायामजनयत् त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
त्वष्टा सहस्रमार्यूषि दीर्घमार्युः कृणोतु वाम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ७९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— संस्फान । छन्द— गायत्री, ३ त्रिपदा प्राजापत्या जगती ।]

१५३२. अयं नो नभसस्पतिः संस्फानो अभि रक्षतु ।
असमातिं गृहेषु नः ॥ १ ॥
१५३३. त्वं नो नभसस्पत् ऊर्जं गृहेषु धारय ।
आ पुष्टमेत्वा वसु ॥ २ ॥
१५३४. देवं संस्फान सहस्रापोषस्यैशिषे ।
तस्य नो रास्व तस्य नो धेहि तस्य ते भक्तिवासः स्याम ॥ ३ ॥

[सूक्त ८०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— चन्द्रमा । छन्द— भुरिक् अनुष्टुप्, २ अनुष्टुप्, ३ प्रस्तार पंक्ति ।]

१५३५. अन्तरिक्षेण पतति विश्वा भूतावचाकशत् ।
शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ १ ॥
१५३६. ये त्रयः कालकाञ्जा दिवि देवा इव श्रिताः ।
तान्त्सर्वान्ह ऊतयेऽस्मा अरिष्टतातये ॥ २ ॥

१५३७. अप्सु ते जन्म दिवि ते सधस्थं समुद्रे अन्तर्महिमा ते पृथिव्याम् ।
शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ ३ ॥

[सूक्त ८१]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— आदित्य, ३ त्वष्टा । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५३८. यन्तासि यच्छसे हस्तावप रक्षांसि सेधसि ।
प्रजां धनं च गृह्णानः परिहस्तो अभूदयम् ॥ १ ॥
१५३९. परिहस्त वि धारय योनिं गर्भाय धातवे ।
मर्यादे पुत्रमा धैहि तं त्वमा गमयागमे ॥ २ ॥
१५४०. यं परिहस्तमबिभ्रदितिः पुत्रकाम्या ।
त्वष्टा तमस्या आ बध्नाद् यथा पुत्रं जनादिति ॥ ३ ॥

[सूक्त ८२]

[ऋषि— भग । देवता— इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५४१. आगच्छत आगतस्य नाम गृह्णाम्यायतः ।
इन्द्रस्य वृत्रघ्नो वन्वे वासवस्य शतक्रतोः ॥ १ ॥
१५४२. येन सूर्या सावित्रीमश्विनोहतुः पथा ।
तेन मामब्रवीद् भगो जायामा वहतादिति ॥ २ ॥
१५४३. यस्तैऽङ्कुशो वसुदानो बृहन्निन्द्र हिरण्ययः ।
तेना जनीयते जायां मह्यं धेहि शचीपते ॥ ३ ॥

[सूक्त ८३]

[ऋषि— अष्टिङ्गरा । देवता— सूर्य, चन्द्र, (२ रोहिणी, ३ रामायणी) । छन्द— अनुष्टुप्, ४ एकावसाना द्विपदा निचृदार्ची अनुष्टुप् ।]

१५४४. अपचितः प्र पतत सुपर्णो वसुतेरिव ।
सूर्यः कृणोतु भेषजं चन्द्रमा वोऽपौच्छतु ॥ १ ॥
१५४५. एन्येका श्येन्येका कृष्णैका रोहिणी द्वे ।
सर्वासामग्रभं नामावीरघ्नीरपैतन ॥ २ ॥
१५४६. असूर्तिका रामायण्यपचित् प्र पतिष्यति ।
ग्लौरितः प्र पतिष्यति स गलुन्तो नशिष्यति ॥ ३ ॥
१५४७. वीहि स्वामार्हुतिं जुषाणो मनसा स्वाहा मनसा यदिदं जुहोमि ॥ ४ ॥

[सूक्त ८४]

[ऋषि— अङ्गिरा । देवता— निरृति छन्द— भुरिक् जगती, २ त्रिपदार्षी बृहती, ३ जगती, ४ भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

१५४८. यस्यास्त आसनि घोरे जुहोम्येषां बद्धानामवसर्जनाय कम् ।
भूमिरिति त्वाभिप्रमन्वते जना निरृतिरिति त्वाहं परि वेद सर्वतः ॥ १ ॥
१५४९. भूते हविष्मती भवैष ते भागो यो अस्मासु ।
मुञ्चेमानमूनेनसुः स्वाहा ॥ २ ॥
१५५०. एवो ष्वस्मन्निरृतिऽनेहा त्वमयस्मयान् वि चृता बन्धपाशान् ।
यमो मह्यं पुनरित् त्वां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥
१५५१. अयस्मये दुपदे बैधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम् ।
यमेन त्वं पितृभिः संविदान उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥

[सूक्त ८५]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वनस्पति । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५५२. वरुणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तम् देवा अवीवरन् ॥ १ ॥
१५५३. इन्द्रस्य वर्चसा वयं मित्रस्य वरुणस्य च ।
देवानां सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥ २ ॥
१५५४. यथा वृत्र इमा आपस्तस्तम्भ विश्वधा युतीः ।
एवा ते अग्निना यक्ष्मं वैश्वानरेण वारये ॥ ३ ॥

[सूक्त ८६]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— एकवृष । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५५५. वृषेन्द्रस्य वृषा दिवो वृषा पृथिव्या अयम् ।
वृषा विश्वस्य भूतस्य त्वमेकवृषो भव ॥ १ ॥
१५५६. समुद्र ईशे स्रवतामग्निः पृथिव्या वशी ।
चन्द्रमा नक्षत्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥ २ ॥
१५५७. सम्राडस्यसुराणां ककुर्म्मनुष्याणाम् ।
देवानामर्धुभार्गसि त्वमेकवृषो भव ॥ ३ ॥

[सूक्त ८७]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— ध्रुव । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५५८. आ त्वाहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलत् ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्राष्ट्रमधि भ्रशत् ॥ १ ॥
१५५९. इहैवैधि माप च्योष्ठाः पर्वत इवाविचाचलत् ।
इन्द्रइवेह ध्रुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥ २ ॥
१५६०. इन्द्र एतमदीधरद् ध्रुवं ध्रुवेण हविषा ।
तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

[सूक्त ८८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— ध्रुव । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप् ।]

१५६१. ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विश्वमिदं जगत् ।
ध्रुवासः पर्वता इमे ध्रुवो राजा विशामयम् ॥ १ ॥
१५६२. ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
ध्रुवं त इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥ २ ॥
१५६३. ध्रुवोऽच्युतः प्र मृणीहि शत्रूञ्छत्रयतोऽधरान् पादयस्व ।
सर्वा दिशः संमनसः सध्रीर्चीर्ध्रुवार्य ते समितिः कल्पतामिह ॥ ३ ॥

[सूक्त ८९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— (रुद्र) १ सोम, २ वात, ३ मित्रावरुण । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५६४. इदं यत् प्रेण्यः शिरो दत्तं सोमैर्न वृष्यम् ।
ततः परि प्रजातेन हार्दि ते शोचयामसि ॥ १ ॥
१५६५. शोचयामसि ते हार्दि शोचयामसि ते मनः ।
वार्तं धूम इव सध्र्यश् इ मामेवान्वेतु ते मनः ॥ २ ॥

१५६६. मह्यं त्वा मित्रावरुणौ मह्यं देवी सरस्वती ।
मह्यं त्वा मध्यं भूम्या उभावन्तौ समस्यताम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ९०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— रुद्र । छन्द— अनुष्टुप्, ३ आर्षी भुरिक् उष्णिक् ।]

१५६७. यां तै रुद्र इषुमास्यदङ्गैभ्यो हृदयाय च ।
इदं तामद्य त्वद् वयं विषूचीं वि वृहामसि ॥ १ ॥
१५६८. यास्तै शतं धमनयोऽङ्गान्यनु विष्ठिताः ।
तासां ते सर्वासां वयं निर्विषाणि ह्वयामसि ॥ २ ॥
१५६९. नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहितायै ।
नमो विसृज्यमानायै नमो निपतितायै ॥ ३ ॥

[सूक्त ९१]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— १-२ यक्षमनाशन, ३ आपः । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५७०. इमं यवमष्टायोगैः षड्योगेभिरचर्कृषुः ।
तेनां ते तन्वोऽरु रपोऽपाचीनमप व्यये ॥ १ ॥
१५७१. न्यग् वातो वाति न्यक् तपति सूर्यः ।
नीचीनमध्या दुहे न्यग् भवतु ते रपः ॥ २ ॥
१५७२. आप इद् वा उ भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्तै कृण्वन्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ९२]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— वाजी । छन्द— १ जगती, २-३ त्रिष्टुप् ।]

१५७३. वार्तरहा भव वाजिन् युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवे मनोजवाः ।
युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आ ते त्वष्टा पत्सु ज्वं दधातु ॥ १ ॥
१५७४. जवस्तै अर्वन् निर्हितो गुहा यः श्येने वार्त उत योऽचरत् परीतः ।
तेन त्वं वाजिन् बलवान् बलैनाजिं जय समने पारयिष्णुः ॥ २ ॥
१५७५. तनूष्टै वाजिन् तन्वैऽ नयन्ती वाममस्मभ्यं धावतु शर्म तुभ्यम् ।
अहृतो महो धरुणाय देवो दिवीव ज्योतिः स्वमा मिमीयात् ॥ ३ ॥

[सूक्त ९३]

[ऋषि— शन्ताति । देवता— रुद्र (१ यम, मृत्यु, शर्व, २ भव शर्व, ३ विश्वेदेवा, मरुद्गण, अग्नीषोम, वरुण, वातपर्जन्य) । छन्द— त्रिष्टुप् ।]

१५७६. यमो मृत्युरघमारो निर्ऋथो बभ्रुः शर्वोऽस्ता नीलशिखण्डः ।
देवजनाः सेनयोत्तस्थिवांसस्ते अस्माकं परि वृञ्जन्तु वीरान् ॥ १ ॥
१५७७. मनसा होमैर्हरसा घृतेन शर्वायास्त्र उत राज्ञे भुवार्य ।
नमस्येभ्यो नम एभ्यः कृणोम्यन्यत्रास्मदघविषा नयन्तु ॥ २ ॥
१५७८. त्रायध्वं नो अघविषाभ्यो वधाद् विश्वे देवा मरुतो विश्ववेदसः ।
अग्नीषोमा वरुणः पूतदक्षा वातापर्जन्ययोः सुमतौ स्याम ॥ ३ ॥

[सूक्त ९४]

[ऋषि— अथर्वाङ्गिरा । देवता— सरस्वती । छन्द— अनुष्टुप्, २ विराट् जगती ।]

१५७९. सं वो मनांसि सं व्रता समाकृतीर्नमामसि ।

- अमी ये विव्रता स्थन तान् वः सं नमयामसि ॥ १ ॥
 १५८०. अहं गृभ्णामि मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
 मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्तमान एत ॥ २ ॥
 १५८१. ओतै मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्चुर्ध्यास्मेदं सरस्वति ॥ ३ ॥

[सूक्त ९५]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— १-२ वनस्पति, ३ सोम । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५८२. अश्वत्थो देवसदनस्तुतीयस्यामितो दिवि ।
 तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ १ ॥
 १५८३. हिरण्ययी नौरचरुद्धिरण्यबन्धना दिवि ।
 तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ २ ॥
 १५८४. गर्भो अस्योषधीनां गर्भो हिमवतामुत ।
 गर्भो विश्वस्य भूतस्येमं मै अगदं कृधि ॥ ३ ॥

[सूक्त ९६]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा । देवता— १-२ वनस्पति, ३ सोम । छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्रिपदा विराट् गायत्री]

१५८५. या ओषधयः सोमराज्ञीर्बह्वीः शतविचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १ ॥
 १५८६. मुञ्चन्तु मा शपथ्या इदथो वरुण्या दुत ।
 अथो यमस्य पड्वीशाद् विश्वस्माद् देवकिल्बिषात् ॥ २ ॥
 १५८७. यच्चक्षुषा मनसा यच्च वाचोपरिम जाग्रतो यत् स्वपन्तः ।
 सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥ ३ ॥

[सूक्त ९७]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १,३ देवगण, २ मित्रावरुण । छन्द— त्रिष्टुप्, २ जगती, ३ भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

१५८८. अभिभूर्यज्ञो अभिभूरग्निरभिभूः सोमो अभिभूरिन्द्रः ।
 अभ्यंश् हं विश्वाः पृतना यथासान्येवा विधेमाग्निहोत्रा इदं हविः ॥ १ ॥
 १५८९. स्वधास्तु मित्रावरुणा विपश्चिता प्रजावत् क्षत्रं मधुनेह पिन्वतम् ।
 बाधैथां दूरं निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमस्मत् ॥ २ ॥
 १५९०. इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
 ग्रामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा ॥ ३ ॥

[सूक्त ९८]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— इन्द्र । छन्द— त्रिष्टुप्, २ बृहतीगर्भा आस्तार पंक्ति ।]

१५९१. इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजसु राजयातै ।
 चर्कृत्य ईड्यो वन्द्यश्चोपसद्यो नमस्यो भवेह ॥ १ ॥
 १५९२. त्वमिन्द्राधिराजः श्रवस्युस्त्वं भूरभिभूतिर्जनानाम् ।
 त्वं दैवीर्विश इमा वि राजायुष्मत् क्षत्रमजरं ते अस्तु ॥ २ ॥
 १५९३. प्राच्या दिशस्त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्या दिशो वृत्रहच्छत्रुहोऽसि ।
 यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं तै दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥ ३ ॥

[सूक्त ९९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— १-२ इन्द्र, ३ सोम, सविता । छन्द— अनुष्टुप्, ३ भुरिक् बृहती ।]

१५९४. अ॒भि त्वे॒न्द्र वरि॑मतः पुरा त्वा॑हू॒रणा॑द्भु॒वे ।
ह्या॒म्युग्रं॑ चे॒त्तारं॑ पुरु॒णा॑मानमेक॒जम् ॥ १ ॥
१५९५. यो अ॒द्य से॒न्यो व॒धो जिघाँ॑सन् न उदी॒रते॑ ।
इन्द्र॑स्य॒ तत्र॑ बा॒हू संम॑न्तं परि॒दद्यः॑ ॥ २ ॥
१५९६. परि॑दद्य॒ इन्द्र॑स्य बा॒हू संम॑न्तं त्रा॒तुस्त्राय॑तां नः ।
देव॑ सवितुः सोमं राजन्त्सुम॑नसं मा कृणु स्व॒स्तये॑ ॥ ३ ॥

[सूक्त १००]

[ऋषि— गरुत्मान् । देवता— वनस्पति (आसुरी दुहिता) । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१५९७. देवा अ॒दुः सूर्यो॑ अदाद् द्यौर॑दात् पृथि॒व्यदा॑त् ।
ति॒स्रः सर॑स्वतीरदुः स॒र्चित्ता॑ विष॒दूष॑णम् ॥ १ ॥
१५९८. यद् वो॑ देवा उ॒पजी॑का आसिञ्चन् धन्व॑न्युदकम् ।
तेन॑ देवप्र॒सूतेने॑दं दूषयता वि॒षम् ॥ २ ॥
१५९९. असुरा॑णां दुहितासि सा देवाना॑मसि स्वसा॑ ।
दिव॑स्पृथि॒व्याः संभू॑ता सा च॒कर्था॑रसं वि॒षम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०१]

[ऋषि— अथर्वाङ्गिरा । देवता— ब्रह्मणस्पति । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६००. आ वृषाय॑स्व श्रसिहि॒ वर्ध॑स्व प्र॒थर्य॑स्व च ।
यथा॑ङ्गं वर्ध॑तां शेप॒स्तेन॑ योषितमिज्जहि ॥ १ ॥
१६०१. येन॑ कृशं वाज॑र्यन्ति येन॑ हिन्वन्त्यातुरम् ।
तेना॑स्य ब्रह्मणस्पते॒ धनु॑रिवा तानया॒ पसः॑ ॥ २ ॥
१६०२. आहं॑ तनोमि ते॒ पसो॑ अधि॒ ज्यामि॑व धन्व॑नि ।
ऋम॑स्वर्श॒ इव रो॑हितम॒नव॑गलायता॒ सदा॑ ॥ ३ ॥

[सूक्त १०२]

[ऋषि— जमदग्नि । देवता— अश्विनीकुमार । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६०३. यथा॑यं वा॒हो अ॑श्विना स॒मैति॑ सं च॒ वर्त॑ते ।
एवा॑ माम॒भि ते॒ मनः॑ स॒मैतु॑ सं च॒ वर्त॑ताम् ॥ १ ॥
१६०४. आहं॑ खि॒दामि॑ ते॒ मनो॑ राजा॒श्वः पृ॑ष्ट्यामि॒व ।
रे॒ष्मच्छि॑न्नं यथा॒ तृणं॑ मरि॒यं ते॒ वेष्ट॑तां॒ मनः॑ ॥ २ ॥
१६०५. आ॒ज्जन॑स्य म॒दुर्घ॑स्य कु॒ष्ठस्य॑ नल॒दस्य॑ च ।
तुरो॑ भर्गस्य॒ हस्ता॑भ्यामनुरो॒र्धनमु॑द्धरे ॥ ३ ॥

[सूक्त १०३]

[ऋषि— उच्छोचन । देवता— इन्द्राग्नी, (१ बृहस्पति, सविता, मित्र, अर्यमा, भग, अश्विनीकुमार; २ इन्द्र, अग्नि; ३ इन्द्र । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६०६. सं॒दानं॑ वो बृहस्पतिः सं॒दानं॑ सविता कर॑त् ।
सं॒दानं॑ मि॒त्रो अ॑र्यमा सं॒दानं॑ भगो॒ अश्वि॑ना ॥ १ ॥
१६०७. सं॑ पर॒मान्त॑सम॒वमान॑थो सं द्यामि मध्य॑मान् ।
इन्द्र॑स्तान् पर्य॒हार्दाम्ना॑ तान॒ग्ने सं द्या॑ त्वम् ॥ २ ॥

१६०८. अमी ये युधमायन्ति केतून् कृत्वानीकशः ।
इन्द्रस्तान् पर्याहार्दाम्ना तानग्ने सं द्या त्वम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०४]

[ऋषि— प्रशोचन । देवता— इन्द्राग्नी । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६०९. आदानेन संदानेनामित्राना द्यामसि ।
अपाना ये चैषां प्राणा असुनासून्त्समच्छिदन् ॥ १ ॥
१६१०. इदमादानमकरं तपसेन्द्रेण संशितम् ।
अमित्रा येऽत्र नः सन्ति तानग्ने आ द्या त्वम् ॥ २ ॥
१६११. ऐनान् द्यतामिन्द्राग्नी सोमो राजा च मेदिनी ।
इन्द्रो मरुत्वानादानममित्रेभ्यः कृणोतु नः ॥ ३ ॥

[सूक्त १०५]

[ऋषि— उन्मोचन । देवता— कासा । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६१२. यथा मनो मनस्केतैः परापतत्याशुमत् ।
एवा त्वं कासे प्र पत मनुसोऽनु प्रवाय्यम् ॥ १ ॥
१६१३. यथा बाणः सुसंशितः परापतत्याशुमत् ।
एवा त्वं कासे प्र पत पृथिव्या अनु संवर्तम् ॥ २ ॥
१६१४. यथा सूर्यस्य रश्मयः परापतन्त्याशुमत् ।
एवा त्वं कासे प्र पत समुद्रस्यानु विक्षरम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०६]

[ऋषि— प्रमोचन । देवता— दूर्वाशाला । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६१५. आर्यने ते पुरार्यणे दूर्वा'रोहन्तु पुष्पिणीः ।
उत्सो वा तत्र जायतां हृदो वा पुण्डरीकवान् ॥ १ ॥
१६१६. अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम् ।
मध्ये हृदस्य नो गृहाः पराचीना मुखा कृधि ॥ २ ॥
१६१७. हिमस्य त्वा जुरार्युणा शाले परि'व्ययामसि ।
शीतहृदा हि नो भुवोऽग्निष्कृणोतु भेषजम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०७]

[ऋषि— शन्ताति । देवता— विश्वजित् । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६१८. विश्वजित् त्रायमाणायै मा परि'देहि ।
त्रायमाणे द्विपाच्च सर्व'नो रक्ष चतुष्पाद् यच्च नः स्वम् ॥ १ ॥
१६१९. त्रायमाणे विश्वजितै मा परि'देहि ।
विश्वजिद् द्विपाच्च सर्व'नो रक्ष चतुष्पाद् यच्च नः स्वम् ॥ २ ॥
१६२०. विश्वजित् कल्याण्यै मा परि'देहि ।
कल्याणि द्विपाच्च सर्व'नो रक्ष चतुष्पाद् यच्च नः स्वम् ॥ ३ ॥
१६२१. कल्याणि सर्वविदै मा परि'देहि ।
सर्वविद् द्विपाच्च सर्व'नो रक्ष चतुष्पाद् यच्च नः स्वम् ॥ ४ ॥

[सूक्त १०८]

[ऋषि— शौनक । देवता— १-३, ५ मेधा, ४ अग्नि । छन्द— अनुष्टुप्, २ उरोबृहती, ३ पथ्याबृहती ।]

१६२२. त्वं नो मेधे प्रथमा गोभिरश्वैभिरा गहि ।
 त्वं सूर्यस्य रश्मिभिस्त्वं नो असि यज्ञिया ॥ १ ॥
१६२३. मेधामहं प्रथमां ब्रह्मण्वतीं ब्रह्मजुतामृषिष्टताम् ।
 प्रपीतां ब्रह्मचारिभिर्देवानामवसे हुवे ॥ २ ॥
१६२४. यां मेधामृभवौ विदुर्यां मेधामसुरा विदुः ।
 ऋषयो भद्रां मेधां यां विदुस्तां मय्या वैशयामसि ॥ ३ ॥
१६२५. यामृषयो भूतकृतौ मेधां मेधाविनो विदुः ।
 तया मामद्य मेधयाग्नें मेधाविनं कृणु ॥ ४ ॥
१६२६. मेधां सायं मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिनं परि ।
 मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वचसा वैशयामहे ॥ ५ ॥

[सूक्त १०९]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— पिप्पली, भेषज्य, आयु । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१६२७. पिप्पली क्षिप्तभेषज्युः तातिविद्धभेषजी ।
 ता देवाः समकल्पयन्नियं जीवित्वा अलम् ॥ १ ॥
१६२८. पिप्पल्यशुः समवदन्तायतीर्जननादधि ।
 यं जीवमश्नवामहै न स रिष्याति पूरुषः ।
१६२९. असुरास्त्वा न्यखनन् देवास्त्वोदवपन् पुनः ।
 वातीकृतस्य भेषजीमथो क्षिप्तस्य भेषजीम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ११०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— अग्नि । छन्द— त्रिष्टुप्, १ पंक्ति ।]

१६३०. प्रत्नो हि कमीड्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सत्सि ।
 स्वां चाग्ने तन्वं पिप्रार्यस्वास्मभ्यं च सौभगमा र्यजस्व ॥ १ ॥
१६३१. ज्येष्ठघ्न्यां जातो विचृतोर्यमस्य मूलबर्हणात् परिपाह्येनम् ।
 अत्येनं नेषद् दुरितानि विश्वा दीर्घायुत्वार्थं शतशारदाय ॥ २ ॥
१६३२. व्याघ्रेऽह्यजनिष्ट वीरो नक्षत्रजा जायमानः सुवीरः ।
 स मा वधीत् पितरं वर्धमानो मा मातरं प्र मिनीज्जनित्रीम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १११]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— अग्नि । छन्द— अनुष्टुप्, १ परानुष्टुप् त्रिष्टुप् ।]

१६३३. इमं मे अग्ने पूरुषं मुमुग्ध्यं यो बद्धः सुर्यतो लालपीति ।
 अतोऽधि ते कृणवद् भागधेयं यदानुन्मदितोऽसति ॥ १ ॥
१६३४. अग्निष्टे नि शमयतु यदि ते मन् उद्युतम् ।
 कृणोमि विद्वान् भेषजं यथानुन्मदितोऽससि ॥ २ ॥
१६३५. देवैः सादुन्मदितमुन्मत्तं रक्षसुस्परि ।
 कृणोमि विद्वान् भेषजं यथानुन्मदितोऽसति ॥ ३ ॥
१६३६. पुनस्त्वा दुरप्सरसः पुनरिन्द्रः पुनर्भगः ।
 पुनस्त्वा दुर्विश्वे देवा यथानुन्मदितोऽससि ॥ ४ ॥

[सूक्त ११२]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— अग्नि । छन्द— त्रिष्टुप् ।]

१६३७. मा ज्येष्ठं वधीदयमग्न एषां मूलबर्हणात् परि'पाह्येनम्।
स ग्राह्याः पाशान् वि चृत प्रजानन् तुभ्यं देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥ १ ॥
१६३८. उन्मुञ्च पाशांस्त्वमग्न एषां त्रयस्त्रिभिरुत्सिता येभिरासन्।
स ग्राह्याः पाशान् वि चृत प्रजानन् पितापुत्रौ मातरं मुञ्च सर्वान् ॥ २ ॥
१६३९. येभिः पाशैः परिवित्तो विबद्धोऽङ्गैरङ्ग आर्षित उत्सितश्च।
वि ते मुच्यन्तां विमुचो हि सन्ति भ्रूणघ्नि पूषन् दुरितानि मृक्ष्व ॥ ३ ॥

[सूक्त ११३]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— पूषा। छन्द— त्रिष्टुप्, ३ पंक्ति।]

१६४०. त्रिते देवा अमृजतैतदेनस्त्रित एनन्मनुष्येषु ममृजे।
ततो यदि त्वा ग्राहिरानुशे तां तै देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥ १ ॥
१६४१. मरीचीर्धूमान् प्र विशानु पाप्मन्नुदारान् गच्छोत वा नीहारान्।
नदीनां फेनां अनु तान् वि नश्य भ्रूणघ्नि पूषन् दुरितानि मृक्ष्व ॥ २ ॥
१६४२. द्वादशधा निहितं त्रितस्यापमृष्टं मनुष्यैः नसानि।
ततो यदि त्वा ग्राहिरानुशे तां तै देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥ ३ ॥

[सूक्त ११४]

[ऋषि— ब्रह्मा। देवता— विश्वेदेवा। छन्द— अनुष्टुप्।]

१६४३. यद् देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम्।
आदित्यास्तस्मान्नो यूयमृतस्यतेन मुञ्चत ॥ १ ॥
१६४४. ऋतस्यतेनादित्या यजत्रा मुञ्चतेह नः।
यज्ञं यद् यज्ञवाहसुः शिक्षन्तो नोपशेकिम ॥ २ ॥
१६४५. मेदस्वता यजमानाः सृचाज्यानि जुह्वतः।
अकामा विश्वे वो देवाः शिक्षन्तो नोप शेकिम ॥ ३ ॥

[सूक्त ११५]

[ऋषि— ब्रह्मा। देवता— विश्वेदेवा। छन्द— अनुष्टुप्।]

१६४६. यद् विद्वांसो यदविद्वांस एनांसि चकृमा वयम्।
यूयं नस्तस्मान्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः ॥ १ ॥
१६४७. यदि जाग्रद् यदि स्वप्नेन एनस्योऽकरम्।
भूतं मा तस्माद् भव्यं च द्रुपदादिव मुञ्चताम् ॥ २ ॥
१६४८. द्रुपदादिव मुमुचानः स्वित्तः स्नात्वा मलादिव।
पूतं पवित्रेणैवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मैर्नसः ॥ ३ ॥

[सूक्त ११६]

[ऋषि— जाटिकायन। देवता— विवस्वान्। छन्द— जगती, २ त्रिष्टुप्।]

१६४९. यद् यामं चक्रुर्निखनन्तो अग्रे कार्षीवणा अन्नविदो न विद्यया।
वैवस्वते राजनि तज्जुहोम्यथ यज्ञियं मधुमदस्तु नोऽन्नम् ॥ १ ॥
१६५०. वैवस्वतः कृणवद् भागधेयं मधुभागो मधुना सं सृजाति।
मातुर्यदेन इषितं न आगन् यद् वा पितापरद्धो जिहीडे ॥ २ ॥
१६५१. यदीदं मातुर्यदि वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राच्चेतस एन आगन्।
यार्वन्तो अस्मान् पितरः सचन्ते तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु मन्युः ॥ ३ ॥

[सूक्त ११७]

[ऋषि— कौशिक। देवता— अग्नि। छन्द— त्रिष्टुप्।]

१६५२. अप्रमित्यमप्रतीत्तं यदस्मि यमस्य येन बलिना चरामि।
इदं तदग्ने अनृणो भवामि त्वं पाशान् विचर्तं वेत्थु सर्वान्॥ १॥
१६५३. इहैव सन्तः प्रति दद्य एनज्जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत्।
अप्रमित्यं धान्यं यज्जघसाहमिदं तदग्ने अनृणो भवामि॥ २॥
१६५४. अनृणा अस्मिन्नृणाः परस्मिन् तृतीये लोके अनृणाः स्याम।
ये देवयानाः पितृयाणांश्च लोकाः सर्वान् पृथो अनृणा आ क्षियेम॥ ३॥

[सूक्त ११८]

[ऋषि— कौशिक। देवता— अग्नि। छन्द— त्रिष्टुप्।]

१६५५. यद्धस्ताभ्यां चकृम किल्बिषाण्यक्षाणां गत्नुमुपलिप्समानाः।
उग्रंपश्ये उग्रजितौ तदद्याप्सरसावनु दत्तामृणं नः॥ १॥
१६५६. उग्रंपश्ये राष्ट्रभृत् किल्बिषाणि यदक्षवृत्तमनु दत्तं न एतत्।
ऋणान्नो नर्णमेत्समानो यमस्य लोके अधिरज्जुरायत्॥ २॥
१६५७. यस्मा ऋणं यस्य जायामुपैमि यं याचमानो अभ्यैमि देवाः।
ते वाचं वादिषुर्मोत्तरां महैवपत्नी अप्सरसावधीतम्॥ ३॥

[सूक्त ११९]

[ऋषि— कौशिक। देवता— वैश्वानर अग्नि। छन्द— त्रिष्टुप्।]

१६५८. यददीव्यन्नृणमहं कृणोम्यदास्यन्नग्न उत संगृणामि।
वैश्वानरो नो अधिपा वसिष्ठ उदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम्॥ १॥
१६५९. वैश्वानराय प्रति वेदयामि यद्यृणं संगरो देवतासु।
स एतान् पाशान् विचर्तं वेदु सर्वानथ पक्वेन सह सं भवेम॥ २॥
१६६०. वैश्वानरः पविता मा पुनातु यत् संगरमभिधावाम्याशाम्।
अनाजानन् मनसा याचमानो यत् तत्रैनो अप तत् सुवामि॥ ३॥

[सूक्त १२०]

[ऋषि— कौशिक। देवता— अन्तरिक्ष, पृथिवी, द्यौ, अग्नि। छन्द— जगती, २ पंक्ति, ३ त्रिष्टुप्।]

१६६१. यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम।
अयं तस्माद् गार्हपत्यो नो अग्निरुदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम्॥ १॥
१६६२. भूमिर्मातादितिर्नो जनित्रं भ्रातान्तरिक्षमभिशस्ता नः।
द्यौरनः पिता पित्र्याच्छं भवाति जामिमृत्वा माव पत्सि लोकात्॥ २॥
१६६३. यत्रा सुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तन्वः स्वायाः।
अश्लोणा अङ्गैरहुताः स्वर्गे तत्र पश्येम पितरौ च पुत्रान्॥ ३॥

[सूक्त १२१]

[ऋषि— कौशिक। देवता— अग्नि, ३ तारके। छन्द— त्रिष्टुप्, ३-४ अनुष्टुप्।]

१६६४. विषाणा पाशान् वि ष्याध्यस्मद् य उतमा अध्रमा वारुणा ये।
दुष्वर्ण्यं दुरितं निः ष्वास्मदथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम्॥ १॥
१६६५. यद् दारुणि बध्यसे यच्च रज्ज्वां यद् भूम्यां बध्यसे यच्च वाचा।
अयं तस्माद् गार्हपत्यो नो अग्निरुदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम्॥ २॥

१६६६. उदगातां भर्गवती विचृतौ नाम तारके।
 प्रेहामूर्तस्य यच्छतां प्रैतु बद्धकमोचनम्॥३॥
 १६६७. वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्मुञ्चासि बद्धकम्।
 योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पथः सर्वा अनु क्षिय॥४॥

[सूक्त १२२]

[ऋषि— भृगु। देवता— विश्वकर्मा। छन्द— त्रिष्टुप्, ४-५ जगती।]

१६६८. एतं भागं परि ददामि विद्वान् विश्वकर्मन् प्रथमजा ऋतस्य।
 अस्माभिर्दत्तं जरसः परस्तादच्छिन्नं तन्तुमनु सं तरिम॥१॥
 १६६९. ततं तन्तुमन्वेकै तरन्ति येषां दत्तं पित्र्यमार्यनेन।
 अबन्ध्वेके ददतः प्रयच्छन्तो दातुं चेच्छिक्षान्त्स स्वर्ग एव॥२॥
 १६७०. अन्वारभेथामनुसरंभेथामेतं लोकं श्रद्धधानाः सचन्ते।
 यद् वां पक्वं परिविष्टमग्नौ तस्य गुप्तये दम्पती सं श्रयेथाम्॥३॥
 १६७१. यज्ञं यन्तं मनसा बृहन्तमन्वारोहामि तर्पसा सयोनिः।
 उपहूता अग्ने जरसः परस्तात् तृतीये नाके सधमादं मदेम॥४॥
 १६७२. शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणां हस्तैषु प्रपृथक् सादयामि।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोऽहमिन्द्रो मरुत्वान्त्स ददातु तन्मै॥५॥

[सूक्त १२३]

[ऋषि— भृगु। देवता— विश्वेदेवा। छन्द— त्रिष्टुप्, ३ द्विपदा साम्नी अनुष्टुप्, ४ एकावसाना द्विपदा प्राजापत्या भुरिक् अनुष्टुप्।]

१६७३. एतं सधस्थाः परि'वो ददामि यं शैवधिमावहाज्जातवैदाः।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति तं स्म जानीत परमे व्योमन्॥१॥
 १६७४. जानीत स्मैनं परमे व्योमन् देवाः सधस्था विद लोकमत्र।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्तीष्टापूर्तं स्म कृणुताविरस्मै॥२॥
 १६७५. देवाः पितरः पितरो देवाः।
 यो अस्मि सो अस्मि॥३॥
 १६७६. स पंचामि स ददामि स यजे स दत्तान्मा यूषम्॥४॥
 १६७७. नाके राजन् प्रति तिष्ठ तत्रैतत् प्रति तिष्ठतु।
 विद्धि पूतस्य नो राजन्त्स देव सुमना भव॥५॥

[सूक्त १२४]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— दिव्य आपः। छन्द— त्रिष्टुप्।]

१६७८. दिवो नु मां बृहतो अन्तरिक्षादपां स्तोको अभ्यपत्तद् रसेन।
 समिन्द्रियेण पर्यसाहमग्ने छन्दोभिर्यज्ञैः सुकृतां कृतेन॥१॥
 १६७९. यदि वृक्षादभ्यपत्तत् फलं तद् यद्यन्तरिक्षात् स उ वायुरेव।
 यत्रास्पृक्षत् तन्वो३ यच्च वासस आपो नुदन्तु निर्ऋतिं पराचैः॥२॥
 १६८०. अभ्यञ्जनं सुरभि सा समृद्धिर्हिरण्यं वर्चस्तर्दु पूत्रिममेव।
 सर्वा'पवित्रा वितृताध्यस्मत् तन्मा तारीन्निर्ऋतिर्मो अरातिः॥३॥

[सूक्त १२५]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— वनस्पति। छन्द— त्रिष्टुप्, २ जगती।]

१६८१. वनस्पते वीड्वङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः।

- गोभिः संनद्धो असि वीडयस्वास्थाता तै जयतु जेत्वानि॥ १॥
 १६८२. दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतं सहः।
 अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज॥ २॥
 १६८३. इन्द्रस्यौजो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः।
 स इमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय॥ ३॥

[सूक्त १२६]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— दुन्दुभि। छन्द— भुरिक् त्रिष्टुप्, ३ पुरोबृहती विराड्गर्भा त्रिष्टुप्।]

१६८४. उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा तै वन्वतां विष्टितं जगत्।
 स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद् दवीयो अप सेध शत्रून्॥ १॥
 १६८५. आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा अभि एन दुरिता बाधमानः।
 अप सेध दुन्दुभे दुच्छुनामित इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व॥ २॥
 १६८६. प्रामुं जयाभीरुमे जयन्तु केतुमद् दुन्दुभिर्वावदीतु।
 समश्चपर्णाः पतन्तु नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु॥ ३॥

[सूक्त १२७]

[ऋषि— भृग्वङ्गिरा। देवता— वनस्पति, यक्षमनाशन। छन्द— अनुष्टुप्, ३ त्र्यवसाना षट्पदा जगती।]

१६८७. विद्वधस्य बलासस्य लोहितस्य वनस्पते।
 विसर्पकस्योषधे मोच्छिषः पिशितं चन॥ १॥
 १६८८. यो तै बलास तिष्ठतः कक्षे मुष्कावपश्रितौ।
 वेदाहं तस्य भेषजं चीपुटुरभिचक्षणम्॥ २॥
 १६८९. यो अङ्गयो यः कर्ण्यो यो अक्ष्योर्विसर्पकः।
 वि वृहामो विसर्पकं विद्वधं हृदयामयम्।
 परा तमज्ञातं यक्षमधुराञ्च सुवामसि॥ ३॥

[सूक्त १२८]

[ऋषि— अथर्वाङ्गिरा। देवता— सोम, शकधूम। छन्द— अनुष्टुप्।]

१६९०. शकधूमं नक्षत्राणि यद् राजानमकुर्वत।
 भद्राहर्मस्मै प्रार्थच्छन्नदं राष्ट्रमसादिति॥ १॥
 १६९१. भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः।
 भद्राहं नो अह्नां प्राता रात्री भद्राहर्मस्तु नः॥ २॥
 १६९२. अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः सूर्याचन्द्रमसाभ्याम्।
 भद्राहमस्मभ्यं राजञ्छकधूम त्वं कृधि॥ ३॥
 १६९३. यो नो भद्राहर्मकरः सायं नक्तमथो दिवा।
 तस्मै ते नक्षत्रराज शकधूम सदा नमः॥ ४॥

[सूक्त १२९]

[ऋषि— अथर्वा। देवता— भग। छन्द— अनुष्टुप्।]

१६९४. भगेन मा शांशुपेन साकमिन्द्रेण मेदिना।
 कृणोमि भृगिनं माप द्रान्त्वरातयः॥ १॥
 १६९५. येन वृक्षां अभ्यभवो भगेन वर्चसा सह।
 तेन मा भृगिनं कृणवप द्रान्त्वरातयः॥ २॥

१६९६. यो अन्धो यः पुनःसुरो भगो वृक्षेष्वार्हितः ।
तेन मा भुगिनं कृण्वर्ष द्रान्त्वरतयः ॥ ३ ॥

[सूक्त १३०]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— स्मर । छन्द— अनुष्टुप्, १ विराट् पुरस्ताद् बृहती ।]

१६९७. रथजितां राथजितेयीनामप्सरसामयं स्मरः ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥
१६९८. असौ मे स्मरतादिति प्रियो मे स्मरतादिति ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ २ ॥
१६९९. यथा मम स्मरादसौ नामुष्याहं कदा चन ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ ३ ॥
१७००. उन्मादयत मरुत् उदन्तरिक्ष मादय ।
अग्न उन्मादया त्वमसौ मामनु शोचतु ॥ ४ ॥

[सूक्त १३१]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— स्मर । छन्द— अनुष्टुप् ।]

१७०१. नि शीर्षतो नि पत्तत आध्वोर्नि नि तिरामि ते ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥
१७०२. अनुमतेऽन्विदं मन्यस्वाकृते समिदं नमः ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ २ ॥
१७०३. यद् धार्वसि त्रियोजनं पञ्चयोजनमाश्विनम् ।
तत्स्त्वं पुनरायसि पुत्राणां नो असः पिता ॥ ३ ॥

[सूक्त १३२]

[ऋषि— अथर्वा । देवता— स्मर । छन्द— १ त्रिपदा अनुष्टुप्, २, ४ त्रिपदा विराट् महाबृहती, ३ भुरिक् अनुष्टुप्, ५ त्रिपदा महाबृहती ।]

१७०४. यं देवाः स्मरमसिञ्चन्त्स्वश्रुन्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥ १ ॥
१७०५. यं विश्वे देवाः स्मरमसिञ्चन्त्स्वश्रुन्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥ २ ॥
१७०६. यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चद्वत्स्वश्रुन्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥ ३ ॥
१७०७. यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चतामत्स्वश्रुन्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥ ४ ॥
१७०८. यं मित्रावरुणौ स्मरमसिञ्चतामत्स्वश्रुन्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥ ५ ॥

[सूक्त १३३]

[ऋषि— अगस्त्य । देवता— मेखला । छन्द— १ भुरिक् त्रिष्टुप्, २, ५ अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप्, ४ जगती ।]

१७०९. य इमां देवो मेखलामाबुबन्धु यः संननाह य उ नो युयोज ।
यस्य देवस्य प्रशिषा चरामः स पारमिच्छात् स उ नो वि मुञ्चात् ॥ १ ॥
१७१०. आहुतास्यभिहृत ऋषीणामस्यायुधम् ।
पूर्वा व्रतस्य प्राश्नती वीरघ्नी भव मेखले ॥ २ ॥

१७११. मृत्योरहं ब्रह्मचारी यदस्मि निर्याचन् भूतात् पुरुषं यमाय ।
तमहं ब्रह्मणा तर्पसा श्रमेणानयैन्नं मेखलया सिनामि ॥ ३ ॥
१७१२. श्रद्धया दुहिता तपसोऽधि जाता स्वस ऋषीणां भूतकृतां बभूव ।
सा नो मेखले मतिमा धेहि मेधामथो नो धेहि तर्प इन्द्रियं च ॥ ४ ॥
१७१३. यां त्वा पूर्वे भूतकृत ऋषयः परिबेधिरे ।
सा त्वं परिष्वजस्व मां दीर्घायुत्वार्य मेखले ॥ ५ ॥

[सूक्त १३४]

[ऋषि—शुक्र। देवता—वज्र। छन्द—परानुष्टुप् त्रिष्टुप्, २ भुरिक् त्रिपदा गायत्री, ३ अनुष्टुप्।]

१७१४. अयं वज्रस्तर्पयतामृतस्यावांस्य राष्ट्रमर्प हन्तु जीवितम् ।
शृणातु ग्रीवाः प्र शृणातूष्णिहा वृत्रस्यैव शचीपतिः ॥ १ ॥
१७१५. अधरोऽधर उत्तरेभ्यो गूढः पृथिव्या मोत्सृपत् ।
वज्रेणार्वहतः शयाम् ॥ २ ॥
१७१६. यो जिनाति तमन्विच्छ यो जिनाति तमिज्जहि ।
जिनतो वज्र त्वं सीमन्तमन्वञ्चमनु पातय ॥ ३ ॥

[सूक्त १३५]

[ऋषि—शुक्र। देवता—वज्र। छन्द—अनुष्टुप्।]

१७१७. यदश्नामि बलं कुर्व इत्थं वज्रमा ददे ।
स्कन्धानमुष्यं शातर्यन् वृत्रस्यैव शचीपतिः ॥ १ ॥
१७१८. यत् पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः ।
प्राणानमुष्यं संपाय सं पिबामो अमुं वयम् ॥ २ ॥
१७१९. यद् गिरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः ।
प्राणानमुष्यं संगीर्यं सं गिरामो अमुं वयम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १३६]

[ऋषि—वीतहव्य। देवता—नितली वनस्पति। छन्द—अनुष्टुप्, २ एकावसाना द्विपदा साम्नी बृहती।]

१७२०. देवी देव्यामधि जाता पृथिव्यामस्योषधे ।
तां त्वां नितत्नि केशेभ्यो दृहणाय खनामसि ॥ १ ॥
१७२१. दृहं प्रत्लाञ्जनयाजाताञ्जातानु वर्षीयसस्कृधि ॥ २ ॥
१७२२. यस्ते केशोऽवपद्यते समूलो यश्च वृश्चते ।
इदं तं विश्वभैषज्याभि षिञ्चामि वीरुधा ॥ ३ ॥

[सूक्त १३७]

[ऋषि—वीतहव्य। देवता—नितली वनस्पति। छन्द—अनुष्टुप्।]

१७२३. यां जमदग्निरखनद् दुहित्रे केशवर्धनीम् ।
तां वीतहव्य आभर्दसितस्य गृहेभ्यः ॥ १ ॥
१७२४. अभीशुना मेयां आसन् व्यामेनानुमेयाः ।
केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥ २ ॥
१७२५. दृह मूलमाग्रं यच्छ वि मध्यं यामयौषधे ।
केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥ ३ ॥

[सूक्त १३८]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- नितली वनस्पति। छन्द-अनुष्टुप्, ३ पथ्यापंक्ति।]

१७२६. त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिश्चुतास्योषधे।
इमं मे अद्य पूरुषं क्लीबमौपशिनं कृधि॥ १॥
१७२७. क्लीबं कृध्योपशिनमथो कुरीरिणं कृधि।
अथास्येन्द्रो ग्रावभ्यामुभे भिनत्त्वाण्ड्यौ॥ २॥
१७२८. क्लीबं क्लीबं त्वाकरं वध्रे वध्रिं त्वाकरमरसारसं त्वाकरम्।
कुरीरमस्य शीर्षणि कुम्बं चाधिनिदध्मसि॥ ३॥
१७२९. ये ते नाड्यौ देवकृते ययोस्तिष्ठति वृष्यम्।
ते ते भिनद्धि शम्ययामुष्या अधि मुष्क्यौः॥ ४॥
१७३०. यथा नुडं कशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यश्मना।
एवा भिनद्धि ते शेपोऽमुष्या अधि मुष्क्यौः॥ ५॥

[सूक्त १३९]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-वनस्पति। छन्द-त्र्यवसाना षट्पदा विराड् जगती, २-५ अनुष्टुप्।]

१७३१. न्यस्तिका रुरोहिथ सुभगंकरणी मम।
शृतं तव प्रतानास्त्रयस्त्रिंशन्नितानाः।
तया सहस्रपर्ण्या हृदयं शोषयामि ते॥ १॥
१७३२. शुष्यतु मयि ते हृदयमथो शुष्यत्वास्यम्।
अथो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर॥ २॥
१७३३. संवननी समुष्पला बभ्रु कल्याणि सं नुद।
अमूं च मां च सं नुद समानं हृदयं कृधि॥ ३॥
१७३४. यथोदकमर्पुषोऽपशुष्यत्यास्यम्।
एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर॥ ४॥
१७३५. यथा नकुलो विच्छिद्य संदधात्यहिं पुनः।
एवा कामस्य विच्छिन्नं सं धैहि वीर्यावति॥ ५॥

[सूक्त १४०]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-ब्रह्मणस्पति या दन्त समूह। छन्द-उरोबृहती, २ उपरिष्ठात् ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, ३ आस्तारपंक्ति।]

१७३६. यौ व्याघ्रावर्वरुदौ जिघत्सतः पितरं मातरं च।
तौ दन्तौ ब्रह्मणस्पते शिवौ कृणु जातवेदः॥ १॥
१७३७. व्रीहिर्मत्तं यवमत्तमथो माषमथो तिलम्।
एष वां भागो निहितो रत्नुधेयाय दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च॥ २॥
१७३८. उपहूतौ स्युजौ स्योनौ दन्तौ सुमङ्गलौ।
अन्यत्र वां घोरं तन्वशुः परैतु दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च॥ ३॥

[सूक्त १४१]

[ऋषि- विश्वामित्र। देवता-अश्विनीकुमार। छन्द-अनुष्टुप्।]

१७३९. वायुरेनाः सुमाकर्त् त्वष्टा पोषाय ध्रियताम्।
इन्द्र आभ्यो अधि ब्रवद् रुद्रो भूम्ने चिकित्सतु॥ १॥
१७४०. लोहितेन स्वधितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि।

- अकर्तामश्विना लक्ष्म तदस्तु प्रजया बहु ॥ २ ॥
 १७४१. यथा चक्रुर्देवासुरा यथा मनुष्या उत ।
 एवा सहस्रपोषाय कृणुतं लक्ष्माश्विना ॥ ३ ॥

[सूक्त १४२]

[ऋषि- विश्वामित्र । देवता-वायु । छन्द-अनुष्टुप् ।]

१७४२. उच्छ्रयस्व बहुर्भुवु स्वेन महसा यव ।
 मृणीहि विश्वा पात्राणि मा त्वा दिव्याशनिर्वधीत् ॥ १ ॥
 १७४३. आशृण्वन्तं यवं देवं यत्र त्वाच्छावदामसि ।
 तदुच्छ्रयस्व द्यौरिव समुद्र इवैध्यक्षितः ॥ २ ॥
 १७४४. अक्षितास्त उपसदोऽक्षिताः सन्तु राशर्यः ।
 पृणन्तो अक्षिताः सन्त्वत्तारः सन्त्वक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ इति षष्ठं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ सप्तमं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- आत्मा । छन्द- त्रिष्टुप्, २ विराट् जगती ।]

१७४५. धीती वा ये अनयन् वाचो अग्रं मनसा वा येऽवदन्नृतानि ।
 तृतीयैर्ब्रह्मणा वावृधानास्तुरीयैणामन्वतु नाम धेनोः ॥ १ ॥
 १७४६. स वैद पुत्रः पितरं स मातरं स सूनुर्भुवत् स भुवत् पुनर्मघः ।
 स द्यामौर्णोदन्तरिक्षं स्व१ः स इदं विश्वमभवत् स आभवत् ॥ २ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- आत्मा । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१७४७. अथर्वाणं पितरं देवबन्धुं मातुर्गर्भं पितुरसुं युवानम् ।
 य इमं युजं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ १ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- आत्मा । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१७४८. अया विष्ठा जनयन् कर्वराणि स हि घृणिरुर्वराय गातुः ।
 स प्रत्युदैद् धरुणं मध्वो अग्रं स्वया तन्वा तन्वमैरयत ॥ १ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- वायु । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१७४९. एकया च दशभिश्चा सुहुते द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च ।
 तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च वियुग्भिर्वाय इह ता वि मुञ्च ॥ १ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- आत्मा । छन्द- त्रिष्टुप्, ३ पंक्ति, ४ अनुष्टुप् ।]

१७५०. युजेन युज्जमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
 ते ह नार्कं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥ १ ॥

१७५१. यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः ।
स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्मासु द्रविणमा दधातु ॥ २ ॥
१७५२. यद् देवा देवान् हविषार्यजन्तार्मर्त्यान् मनसार्मर्त्येन ।
मदैम तत्र परमे व्योमन् पश्यैम तदुदितौ सूर्यस्य ॥ ३ ॥
१७५३. यत् पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत ।
अस्ति नु तस्मादोजीयो यद् विहव्येनेजिरे ॥ ४ ॥
१७५४. मुग्धा देवा उत शुनार्यजन्तो गोरङ्गैः पुरुधार्यजन्त ।
य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ ५ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-अदिति । छन्द-त्रिष्टुप्, २ भुरिक् त्रिष्टुप्।]

१७५२. अदितिद्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ १ ॥
१७५६. महीमू षु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हवामहे ।
तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥ २ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-अदिति । छन्द-विराट् जगती।]

१७५७. सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ।
दैवीं नावं स्वरित्रामनागसो अस्त्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये ॥ १ ॥
१७५८. वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचसा करामहे ।
यस्या उपस्थं उर्वंश्चन्तरिक्षं सा नः शर्मत्रिवरूथं नि यच्छात् ॥ २ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-अदिति । छन्द-आर्षी जगती।]

१७५९. दितेः पुत्राणामदितेरकारिषमव देवानां बृहतामनर्मणाम् ।
तेषां हि धामं गभिषक् समुद्रियं नैनान् नर्मसा परो अस्ति कश्चन ॥ १ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- उपरिबभ्रव । देवता-बृहस्पति । छन्द-त्रिष्टुप्।]

१७६०. भद्रादधि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता तै अस्तु ।
अथेममस्या वर आ पृथिव्या आरेशन्तुं कृणुहि सर्ववीरम् ॥ १ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- उपरिबभ्रव । देवता- पूषा । छन्द-त्रिष्टुप्, ३ त्रिपदार्षी गायत्री, ४ अनुष्टुप्।]

१७६१. प्रपथे पथामजनिष्ठ पूषा प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः ।
उभे अग्नि प्रियतमे सधस्थे आ च परां च चरति प्रजानन् ॥ १ ॥
१७६२. पूषेमा आशा अनु वेद सर्वाः सो अस्माँ अभयतमेन नेषत् ।
स्वस्तिदा आर्षणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन् पुर एतु प्रजानन् ॥ २ ॥
१७६३. पूषन् तव व्रते वयं न रिष्येम कदा चन ।
स्तोतारस्त इह स्मसि ॥ ३ ॥
१७६४. परि पूषा परस्ताद्धस्तं दधातु दक्षिणम् ।

पुनर्नो नष्टमाजतु सं नष्टेन गमेमहि ॥४॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- शौनक । देवता- सरस्वती । छन्द-त्रिष्टुप्।]

१७६५. यस्ते स्तनः शशयुर्यो मयोभूर्यः सुमन्युः सुहवो यः सुदत्रः ।
येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि सरस्वति तमिह धातवे कः ॥१॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- १- शौनक । देवता- सरस्वती । छन्द-त्रिष्टुप्।]

१७६६. यस्तै पृथु स्तनयित्पुर्य ऋष्वो दैवः केतुर्विश्वमाभूषतीदम् ।
मा नो वधीर्विद्युता देव सस्यं मोत वधी रश्मिभिः सूर्यस्य ॥१॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- शौनक । देवता- १सभा - समिति अथवा पितरगण, २ सभा, ३ इन्द्र, ४ मन । छन्द- २-४ अनुष्टुप्, १ भुरिक् त्रिष्टुप्।]

१७६७. सुभा च मा समितिश्चावतां प्रजापतेर्दुहितरौ संविदाने ।
येना संगच्छा उप मा स शिक्षाच्चारु वदानि पितरः सङ्गतेषु ॥१॥
१७६८. विद्य तै सभे नाम नरिष्ठा नाम वा असि ।
ये ते के च सभासदस्ते मे सन्तु सर्वाचसः ॥२॥
१७६९. एषामहं सुमासीनानां वर्चो विज्ञानमा ददे ।
अस्याः सर्वस्याः संसदो मामिन्द्र भुगिनं कृणु ॥३॥
१७७०. यद् वो मनः परागतं यद् बद्धमिह वेह वा ।
तद् व आ वर्तयामसि मयि वो रमतां मनः ॥४॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- सूर्य । छन्द-अनुष्टुप्।]

१७७१. यथा सूर्यो नक्षत्राणामुद्यंस्तेजास्याददे ।
एवा स्त्रीणां च पुंसां च द्विषतां वर्च आ ददे ॥१॥
१७७२. यार्वन्तो मा सपत्नानामायन्तं प्रतिपश्यथ ।
उद्यन्तसूर्य इव सुप्तानां द्विषतां वर्च आ ददे ॥२॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- सविता । छन्द-अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप्, ४ जगती।]

१७७३. अभि त्यं देवं सवितारमोण्योः कविक्रतुम् ।
अर्चामि सत्यसवं रत्नधामभि प्रियं मृत्तिम् ॥१॥
१७७४. ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतत् सवीमनि ।
हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपात् स्वः ॥२॥
१७७५. सावीर्हि देव प्रथमार्थं पित्रे वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै ।
अथास्मभ्यं सवितर्वार्याणि दिवोदिव आ सुवा भूरिपुश्वः ॥३॥
१७७६. दर्मना देवः सविता वरेण्यो दधद् रत्नं दक्षं पितृभ्य आयूषि ।
पिबात् सोमं ममददेनमिष्टे परिज्मा चित् क्रमते अस्य धर्मणि ॥४॥

[सूक्त १६]

[ऋषि- भृगु । देवता- सविता । छन्द- त्रिष्टुप्।]

१७७७. तां सवितः सत्यसवां सुचित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्ववाराम्।
यामस्य कण्वो अदुहत् प्रपीनां सहस्रधारां महिषो भगाय॥ १॥

[सूक्त १७]

[ऋषि- भृगु। देवता- सविता। छन्द- त्रिष्टुप्।]

१७७८. बृहस्पते सवितर्वर्धयैनं ज्योतयैनं महते सौभगाय।
संशितं चित् सन्तरं सं शिशाधि विश्व एनुमनु मदन्तु देवाः॥ १॥

[सूक्त १८]

[ऋषि- भृगु। देवता- सविता (पृथिवी, पर्जन्य) छन्द- शत्रिपदार्षी गायत्री, २ अनुष्टुप्, ३-४ त्रिष्टुप्।]

१७७९. धाता दधातु नो रयिमीशानो जगत्स्पतिः।
स नः पूर्णेन यच्छतु॥ १॥

१७८०. धाता दधातु दाशुषे प्राची जीवातुमक्षिताम्।
वयं देवस्य धीमहि सुमतिं विश्वराधसः॥ २॥

१७८१. धाता विश्वा वार्या दधातु प्रजाकामाय दाशुषे दुरोणे।
तस्मै देवा अमृतं सं व्ययन्तु विश्वे देवा अदितिः सजोषाः॥ ३॥

१७८२. धाता रतिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः।
त्वष्टा विष्णुः प्रजया संरराणो यजमानाय द्रविणं दधातु॥ ४॥

[सूक्त १९]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- पर्जन्य अथवा पृथिवी। छन्द- चतुष्पदा भुरिक् उष्णिक्, २ त्रिष्टुप्।]

१७८३. प्र नभस्व पृथिवि भिन्दहीरुदं दिव्यं नभः।
उदनो दिव्यस्य नो धातरीशानो वि ष्या दृतिम्॥ १॥

१७८४. न घ्नस्तताप न हिमो जघान् प्र नभतां पृथिवी जीरदानुः।
आर्षश्चिदस्मै घृतमित् क्षरन्ति यत्र सोमः सदमित् तत्र भद्रम्॥ २॥

[सूक्त २०]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- धाता, प्रजापति, पुष्टपति। छन्द- जगती।]

१७८५. प्रजापतिर्जनयति प्रजा इमा धाता दधातु सुमनस्यमानः।
संजानानाः संमनसः सयौनयो मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु॥ १॥

[सूक्त २१]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- अनुमति। छन्द- अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप्, ४ भुरिक् अनुष्टुप्, ५ जगती, ६ अति शाक्वरगर्भा जगती।]

१७८६. अन्वद्य नोऽनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम्।
अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मम॥

१७८७. अन्विदनुमते त्वं मंससे शं च नस्कृधि।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि ररास्व नः।

१७८८. अनु मन्यतामनुमन्यमानः प्रजावन्तं रयिमक्षीयमाणम्।
तस्य वयं हेडसि मापि भूम सुमृडीके अस्य सुमतौ स्याम॥ ३॥

१७८९. यत् ते नाम सुहव सुप्रणीतेऽनुमते अनुमतं सुदानु।
तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्॥ ४॥

१७९०. एमं यज्ञमनुमतिर्जगाम सुक्षेत्रतायै सुवीरतायै सुजातम्।

- भद्रा ह्यस्याः प्रमतिर्बभूव सेमं यज्ञमवतु देवगौपा ॥५॥
 १७९१. अनुमतिः सर्वमिदं बभूव यत् तिष्ठति चरति यद् च विश्वमेजति।
 तस्यास्ते देवि सुमतौ स्यामानुमते अनु हि मंससे नः ॥६॥

[सूक्त २२]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- आत्मा। छन्द- पराशक्वरी विराट् गर्भा जगती।]

१७९२. समेत विश्वे वचसा पतिं दिव एको विभूरतिथिर्जनानाम्।
 स पूर्वो नूतनमाविवास्तत् तं वर्तनिरनु वावृत् एकमित् पुरु ॥ १ ॥

[सूक्त २३]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- ब्रध्न, उषा। छन्द- द्विपदा एकावसाना विराड् गायत्री, २ त्रिपदा अनुष्टुप्।]

१७९३. अयं सहस्रमा नो दृशे कवीनां मतिर्ज्योतिर्विधर्मणि ॥ १ ॥
 १७९४. ब्रध्नः समीचीरुषसः समैरयन्।
 अरेपसः सचेतसः स्वसरे मन्युमत्तमाश्चिते गोः ॥

[सूक्त २४]

[ऋषि- यम। देवता- दुष्वपनाशन। छन्द- अनुष्टुप्।]

१७९५. दौष्वप्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अभ्वमराय्यः।
 दुर्णाम्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नाशयामसि ॥ १ ॥

[सूक्त २५]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- सविता। छन्द- त्रिष्टुप्।]

१७९६. यन्न इन्द्रो अखनद् यदग्निर्विश्वे देवा मरुतो यत् स्वर्काः।
 तदस्मभ्यं सविता सत्यधर्मा प्रजापतिरनुमतिर्नि यच्छात् ॥ १ ॥

[सूक्त २६]

[ऋषि- मेधातिथि। देवता- विष्णु। छन्द- त्रिष्टुप्।]

१७९७. ययोरोजसा स्कभिता रजांसि यौ वीर्यैर्वीरतामा शविष्ठा।
 यौ पत्यैते अप्रतीतौ सहोभिर्विष्णुमगन् वरुणं पूर्वहृतिः ॥ १ ॥
 १७९८. यस्येदं प्रदिशि यद् विरोचते प्र चानति वि च चष्टे शचीभिः।
 पुरा देवस्य धर्मणा सहोभिर्विष्णुमगन् वरुणं पूर्वहृतिः ॥ २ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि- मेधातिथि। देवता- विष्णु। छन्द- त्रिष्टुप्, २ त्रिपदा विराड् गायत्री, ३ त्र्यवसाना षट्पदा विराट् शक्वरी, ४-७ गायत्री।]

१७९९. विष्णोर्नु कं प्रा वोचं वीर्याणि यः पार्थिवानि विममे रजांसि।
 यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥ १ ॥
 १८००. प्र तद् विष्णु स्तवते वीर्याणि मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।
 परावत् आ जगम्यात् परस्याः ॥ २ ॥
 १८०१. यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा।
 उरु विष्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृधि।
 घृतं घृतयोने पिब प्रप्र यज्ञपतिं तिर ॥ ३ ॥
 १८०२. इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदा।
 समूढमस्य पांसुरे ॥ ४ ॥

१८०३. त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः ।
इतो धर्माणि धारयन् ॥५॥
१८०४. विष्णोः कर्माणि पश्यत् यतो ब्रूतानि पस्पशे ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥६॥
१८०५. तद् विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ।
दिवीव चक्षुराततम् ॥७॥
१८०६. दिवो विष्ण उत वा पृथिव्या महो विष्ण उरोरन्तरिक्षात् ।
हस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसव्यैराप्रयच्छ दक्षिणादोत सुव्यात् ॥८॥

[सूक्त २८]

[ऋषि- मेधातिथि । देवता-इडा । छन्द-त्रिष्टुप् ।]

१८०७. इडैवास्माँ अनु वस्तां ब्रूतेन यस्याः पदे पुनते देवयन्तः ।
घृतपदी शकरी सोमपृष्ठोप यज्ञमस्थित वैश्वदेवी ॥१॥

[सूक्त २९]

[ऋषि- मेधातिथि । देवता- वेद । छन्द-त्रिष्टुप् ।]

१८०८. वेदः स्वस्तिर्दुष्णः स्वस्तिः परशुर्वेदिः परशुर्नः स्वस्ति ।
हविष्कृतौ यज्ञिया यज्ञकामास्ते देवासौ यज्ञमिमं जुषन्ताम् ॥१॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि- मेधातिथि । देवता- अग्नाविष्णु । छन्द-त्रिष्टुप् ।]

१८०९. अग्नाविष्णु महि तद् वा महित्वं पाथो घृतस्य गुह्यस्य नाम ।
दमैदमे सप्त रत्ना दधानौ प्रति वा जिह्वा घृतमा चरण्यात् ॥१॥
१८१०. अग्नाविष्णु महि धाम प्रियं वा वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणौ ।
दमैदमे सुष्टुत्या वावृधानौ प्रति वा जिह्वा घृतमुच्चरण्यात् ॥२॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि- भृगवङ्गिरा । देवता- द्यावापृथिवी, मित्र, ब्रह्मणस्पति, सविता । छन्द-बृहती ।]

१८११. स्वाक्तं मे द्यावापृथिवी स्वाक्तं मित्रो अकरयम् ।
स्वाक्तं मे ब्रह्मणस्पतिः स्वाक्तं सविता करत् ॥१॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि- भृगवङ्गिरा । देवता- इन्द्र । छन्द-भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

१८१२. इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो अद्य यावच्छ्रेष्ठाभिर्मघवञ्छूर जिव्व ।
यो नो द्वेष्ट्यधरः सस्पदीष्ट यमु द्विष्मस्तमु प्राणो जहातु ॥१॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- आयु । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८१३. उपं प्रियं पनिपतं युवानमाहुतीवृधम् ।
अगन्म बिभ्रतो नमो दीर्घमार्युः कृणोतु मे

[सूक्त ३४]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- मरुद्गण, पूषा, बृहस्पति । छन्द-पथ्यापंक्ति ।]

१८१४. सं मां सिञ्चन्तु मरुतः सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
सं मायमग्निः सिञ्चतु प्रजयां च धनेन च दीर्घमायुः कृणोतु मे ॥ १ ॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- जातवेदा । छन्द- जगती ।]

१८१५. अग्नें जातान् प्र णुदा मे सपत्नान् प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व ।
अध्वस्पदं कृणुष्व ये पृतन्यवोऽनागसस्ते वयमदितये स्याम ॥ १ ॥

[सूक्त ३६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- जातवेदा । छन्द- अनुष्टुप् ३ त्रिष्टुप् ।]

१८१६. प्रान्यान्सपत्नान्तसहसा सहस्व प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व ।
इदं राष्ट्रं पिपृहि सौभगाय विश्व एनमनु मदन्तु देवाः ॥ १ ॥

१८१७. इमा यास्तै शतं हिराः सहस्रं धमनीरुत ।
तासां ते सर्वासामहमश्मना बिलमप्यधाम् ॥ २ ॥

१८१८. परं योनेरवरं ते कृणोमि मा त्वा प्रजाभि भून्मोत सूनुः ।
अस्वंश् त्वाप्रजसं कृणोम्यश्मानं ते अपिधानं कृणोमि ॥ ३ ॥

[सूक्त ३७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अक्षि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८१९. अक्ष्यौ नौ मधुसंकाशे अनीकं नौ समज्जनम् ।
अन्तः कृणुष्व मां हृदि मन इत्रौ सहासति ॥ १ ॥

[सूक्त ३८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- वास । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८२०. अभित्वा मनुजातेन दधामि मम वाससा ।
यथासो मम केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥ १ ॥

[सूक्त ३९]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- आसुरीवनस्पति । छन्द- अनुष्टुप्, ३ चतुष्पदा उष्णिक् ।]

१८२१. इदं खनामि भेषजं मां पश्यमभिरोदम् ।
परायतो निवर्तनमायतः प्रतिनन्दनम् ॥ १ ॥

१८२२. येनां निचक्र आसुरीन्द्रं देवेभ्यस्परि ।
तेनां नि कुर्वे त्वामहं यथा तेऽसानि सुप्रिया ॥ २ ॥

१८२३. प्रतीची सोममसि प्रतीच्युत सूर्यम् ।
प्रतीची विश्वान् देवान् तां त्वाच्छावदामसि ॥ ३ ॥

१८२४. अहं वदामि नेत् त्वं सभायामह त्वं वद ।
ममेदसस्त्वं केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥ ४ ॥

१८२५. यदि वासि तिरोजनं यदि वा नृद्यस्तिरः ।
इयं ह मह्यं त्वामोषधिर्बद्धेव न्यानयत् ॥ ५ ॥

[सूक्त ४०]

[ऋषि- प्रस्कण्व । देवता- सुपर्ण, वृषभ । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१८२६. दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोषधीनाम् ।

अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तमा नो गोष्ठे रयिष्ठां स्थापयाति॥ १॥

[सूक्त ४१]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- सरस्वान्। छन्द- त्रिष्टुप्, १ भुरिक् त्रिष्टुप्।]

१८२७. यस्य वृतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य वृत उपतिष्ठन्तु आपः।

यस्य वृते पुष्टपतिर्निविष्टस्तं सरस्वन्तमवसे हवामहे॥ १॥

१८२८. आ प्रत्यञ्चं दाशुषे दाश्वंसं सरस्वन्तं पुष्टपतिं रयिष्ठाम्।

रायस्पोषं श्रवस्युं वसाना इह हुवेम सदनं रयीणाम्॥ २॥

[सूक्त ४२]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- श्येन। छन्द- जगती, २ त्रिष्टुप्।]

१८२९. अति धन्वान्यत्यपस्ततर्द श्येनो नृचक्षा अवसानदर्शः।

तरन् विश्वान्यवरा रजांसीन्द्रैण सख्या शिव आ जगम्यात्॥ १॥

१८३०. श्येनो नृचक्षा दिव्यः सुपर्णः सहस्रपाच्छतयौनिर्वयोधाः।

स नो नि यच्छाद् वसु यत् पराभृतमस्माकमस्तु पितृषु स्वधावत्॥ २॥

[सूक्त ४३]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- सोमारुद्र। छन्द- त्रिष्टुप्।]

१८३१. सोमारुद्रा वि वृहत्तं विषूचीममीवा या नो गर्यमाविवेश।

बाधेथां दूरं निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमुस्मत्॥ १॥

१८३२. सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मद् विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम्।

अव स्यतं मुञ्चतं यन्नो असत् तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत्॥ २॥

[सूक्त ४४]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- वाक्। छन्द- त्रिष्टुप्।]

१८३३. शिवास्त एका अशिवास्त एकाः सर्वा बिभर्षि सुमनस्यमानः।

तिस्रो वाचो निहिता अन्तरस्मिन् तासामेका वि पपातानु घोषम्॥ १॥

[सूक्त ४५]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- इन्द्र, विष्णु। छन्द- भुरिक् त्रिष्टुप्।]

१८३४. उभा जिग्यथुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैनयोः।

इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम्॥ १॥

[सूक्त ४६]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- भेषज। छन्द- अनुष्टुप्।]

१८३५. जनाद् विश्वजनीनात् सिन्धुतस्पर्याभृतम्।

दूरात् त्वा मन्य उद्भृतमीर्ष्याया नाम भेषजम्॥ १॥

[सूक्त ४७]

[ऋषि- प्रस्कण्व। देवता- ईर्ष्यापनयन। छन्द- अनुष्टुप्।]

१८३६. अग्नेरिवास्य दहतो दावस्य दहतः पृथक्।

एतामेतस्येर्ष्यामुद्नाग्निमिव शमय॥

[सूक्त ४८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- सिनीवाली । छन्द- अनुष्टुप्, ३ त्रिष्टुप्।]

१८३७. सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिद्धि नः ॥ १ ॥
१८३८. या सुबाहुः स्वङ्घुरिः सुषूमा बहुसूवरी ।
तस्यै विश्वपत्यै हविः सिनीवात्यै जुहोतन ॥ २ ॥
१८३९. या विश्वपत्नीन्द्रमसि प्रतीची सहस्रस्तुकाभियन्ती देवी ।
विष्णोः पत्नि तुभ्यं राता हवीषि पतिं देवि राधसे चोदयस्व ॥ ३ ॥

[सूक्त ४९]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- कुहू । छन्द- जगती, २ त्रिष्टुप्।]

१८४०. कुहूं देवीं सुकृतं विद्वानापसमस्मिन् यज्ञे सुहवा जोहवीमि ।
सा नो रयिं विश्ववारं नि यच्छाद् ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥
१८४१. कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषो जुषेत ।
शृणोतु यज्ञमुशती नो अद्य रायस्पोषं चिकितुषी दधातु ॥ २ ॥

[सूक्त ५०]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- राका । छन्द- जगती ।]

१८४२. राकामहं सुहवा सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना ।
सीव्यत्वपः सूच्याच्छिद्यमानया ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥
१८४३. यास्तै राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रापोषं सुभगे रराणा ॥ २ ॥

[सूक्त ५१]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- देवपत्नी । छन्द- आर्षीजगती, २ चतुष्पदा पंक्ति ।]

१८४४. देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि व्रते ता नो देवीः सुहवाः शर्मयच्छन्तु ॥ १ ॥
१८४५. उत ग्ना व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यश्नाय्यश्चिनी राट् ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम् ॥ २ ॥

[सूक्त ५२]

[ऋषि- अङ्गिरा । देवता- इन्द्र । छन्द- अनुष्टुप्, ३, ७ त्रिष्टुप्, ४ जगती, ६ भुरिक् त्रिष्टुप्।]

१८४६. यथा वृक्षमशनिर्विश्वाहा हन्त्यप्रति ।
एवाहमद्य कितवानक्षैर्बध्यासमप्रति ॥ १ ॥
१८४७. तुराणामतुराणां विशामवर्जुषीणाम् ।
सुमैतु विश्वतो भगो अन्तर्हस्तं कृतं मम ॥ २ ॥
१८४८. ईडे अग्निं स्वावसुं नमोभिरिह प्रसक्तो वि चयत् कृतं नः ।
रथैरिव प्र भरे वाजयद्भिः प्रदक्षिणं मरुतां स्तोममृध्याम् ॥ ३ ॥
१८४९. वयं जयेम त्वया युजा वृतमस्माकमंशमुदेवा भरेभरे ।
अस्मभ्यमिन्द्र वरीयः सुगं कृधि प्र शत्रूणां मघवन् वृष्या रुज ॥ ४ ॥
१८५०. अजैषं त्वा संलिखितमजैषमुत संरुधम् ।
अविं वृको यथा मथ्यदेवा मथ्यामि ते कृतम् ॥ ५ ॥

१८५१. उत प्रहामर्तिदीवा जयति कृतमिव श्रुचनी वि चिनोति काले ।
यो देवकामो न धनं रुणद्धि समित् तं रायः सृजति स्वधाभिः ॥६॥
१८५२. गोभिष्टरेमामर्तिं दुरेवां यवेन वा क्षुधं पुरुहूत विश्वे ।
वयं राजसु प्रथमा धनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥७॥
१८५३. कृतं मे दक्षिणे हस्ते जयो मे सुव्य आहितः ।
गोजिद् भूयासमश्चजिद् धनं जयो हिरण्यजित् ॥८॥
१८५४. अक्षाः फलवतीं द्युवं दत्त गां क्षीरिणीमिव ।
सं मां कृतस्य धारया धनुः स्नाञ्जैव नह्यत ॥९॥

[सूक्त ५३]

[ऋषि- अङ्गिरा । देवता- इन्द्राबृहस्पति । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१८५५. बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरीयः कृणोतु ॥१॥

[सूक्त ५४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता-सांमनस्य और अश्विनीकुमार । छन्द- ककुम्मती अनुष्टुप्, २ जगती ।]

१८५६. संज्ञानं नः स्वेभिः संज्ञानमरणेभिः ।
संज्ञानमश्विना युवमिहास्मासु नि यच्छतम् ॥१॥
१८५७. सं जानामहै मनसा सं चिकित्वा मा युष्महि मनसा दैव्येन ।
मा घोषा उत्स्थुर्बहुले विनिर्हते मेषुः पप्तदिन्द्रस्याहन्यागते ॥२॥

[सूक्त ५५]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- आयु, बृहस्पति, अश्विनीकुमार । छन्द- त्रिष्टुप्, ३ भुरिक् त्रिष्टुप् ४ उष्णिक् गर्भार्षी पंक्ति, ५-७ अनुष्टुप् ।]

१८५८. अमुत्रभूयादधि यद् यमस्य बृहस्पतेर्भिशस्तेरमुञ्चः ।
प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्मद् देवानामग्ने भिषजा शचीभिः ॥१॥
१८५९. सं क्रामतं मा जहीतं शरीरं प्राणापानौ तै सयुजाविह स्ताम् ।
शतं जीव शरदो वर्धमानोऽग्निष्टे गोपा अधिपा वसिष्ठः ॥२॥
१८६०. आयुर्यत् ते अतिहितं पराचैरपानः प्राणः पुनरा ताविताम् ।
अग्निष्टदाहार्निर्ऋतेरुपस्थात् तदात्मनि पुनरा वैशयामि ते ॥३॥
१८६१. मेमं प्राणो हासीन्मो अपानोऽवहाय परा गात् ।
सप्तर्षिभ्य एनं परिददामि त एनं स्वस्ति जरसे वहन्तु ॥४॥
१८६२. प्र विशतं प्राणापानावनद्वाहाविव व्रजम् ।
अयं जरिम्णः शैवधिररिष्ट इह वर्धताम् ॥५॥
१८६३. आ तै प्राणं सुवामसि परा यक्ष्मं सुवामि ते ।
आयुर्नो विश्वतो दधद्यमग्निर्वरिण्यः ॥६॥
१८६४. उद् वयं तमसस्पारि रोहन्तो नाकमुत्तमम् ।
देवं दैवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥

[सूक्त ५६]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- ऋक्साम । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८६५. ऋचं साम यजामहे याभ्यां कर्माणि कुर्वते ।
एते सदासि राजतो यज्ञं देवेषु यच्छतः ॥१॥

[सूक्त ५७]

[ऋषि- भृगु । देवता- इन्द्र । छन्द- अनुष्टुप्, २ विराट् परोष्णिक् ।]

१८६६. ऋचं साम् यदप्राक्षं हविरोजो यजुर्बलम् ।
एष मा तस्मान्मा हिंसीद् वेदः पृष्टः शचीपते ॥ १ ॥
१८६७. ये ते पन्थानोर्व दिवो येभिर्विश्वमैरयः ।
तेभिः सुमन्या धेहि नो वसो ॥ २ ॥

[सूक्त ५८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- १, ३, ५-८ वृश्चिकादि, २ वनस्पति, ब्रह्मणस्पति । छन्द- अनुष्टुप्, ४ विराट् प्रस्तारपंक्ति ।]

१८६८. तिरश्चिराजेरसितात् पृदाकोः परि संभृतम् ।
तत् कङ्कपर्वणो विषमियं वीरुदनीनशत् ॥ १ ॥
१८६९. इयं वीरुन्मधुजाता मधुश्चुन्मधुला मधूः ।
सा विहृतस्य भेषज्यथो मशकजम्भनी ॥ २ ॥
१८७०. यतो दृष्टं यतो धीतं ततस्ते निर्हयामसि ।
अर्भस्य तृप्रदंशिनो मशकस्यारसं विषम् ॥ ३ ॥
१८७१. अयं यो वक्रो विपर्ख्यङ्गो मुखानि वक्रा वृजिना कृणोषि ।
तानि त्वं ब्रह्मणस्पत इषीकामिव सं नमः ॥ ४ ॥
१८७२. अरसस्य शर्कोटस्य नीचीनस्योपसर्पतः ।
विषं ह्यश्रुस्यादिष्यथो एनमजीजभम् ॥ ५ ॥
१८७३. न तैर्बाहोर्बलमस्ति न शीर्षे नोत मध्यतः ।
अथ किं पापयामुया पुच्छे बिभर्ष्यभकम् ॥ ६ ॥
१८७४. अदन्ति त्वा पिपीलिका वि वृश्चन्ति मयूर्यः ।
सर्वे भल ब्रवाथ शार्कोटम रसं विषम् ॥ ७ ॥
१८७५. य उभाभ्यां प्रहरसि पुच्छेन चास्येन च ।
आस्येऽत्र न तै विषं किमु ते पुच्छेधावसत् ॥ ८ ॥

[सूक्त ५९]

[ऋषि- वामदेव । देवता- सरस्वती । छन्द- जगती ।]

१८७६. यदाशासा वदतो मे विचुक्षुभे यद् यार्चमानस्य चरतो जनां अनु ।
यदात्मनि तन्वो मे विरिष्टं सरस्वती तदा पृणद् घृतेन ॥ १ ॥
१८७७. सप्त क्षरन्ति शिशवे मरुत्वते पित्रे पुत्रासो अप्यवीवृतनृतानि ।
उभे इदस्योभे अस्य राजत उभे यतेते उभे अस्य पुष्यतः ॥ २ ॥

[सूक्त ६०]

[ऋषि- कौरुपथि । देवता- इन्द्रावरुण । छन्द- जगती, २ त्रिष्टुप् ।]

१८७८. इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मद्यं धृतवतौ ।
युवो रथो अध्वरो देववीतये प्रति स्वसरमुप यातु पीतये ॥ १ ॥
१८७९. इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषणा वृषेथाम् ।
इदं वामन्धुः परिषिक्तमासद्यास्मिन् बर्हिषि मादयेथाम् ॥ २ ॥

[सूक्त ६१]

[ऋषि- बादरायणि । देवता- अरिनाशन । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८८०. यो नः शपादशपत्तः शपतो यश्च नः शपात् ।
वृक्ष इव विद्युता हत आ मूलादनु शुष्यतु ॥ १ ॥

[सूक्त ६२]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- वास्तोष्पति, गृह समूह । छन्द- अनुष्टुप्, १ परानुष्टुप् त्रिष्टुप् ।]

१८८१. ऊर्जं बिभ्रद् वसुवनिः सुमेधा अघोरिणं चक्षुषा मित्रियेण ।
गृहानैमि सुमना वन्दमानो रमध्वं मा बिभीतु मत् ॥ १ ॥

१८८२. इमे गृहा मयो भुव ऊर्जस्वन्तः पर्यस्वन्तः ।
पूर्णा वामेन तिष्ठन्तस्ते नो जानन्त्वायतः ॥ २ ॥

१८८३. येषामध्येति प्रवसन् येषु सौमनसो बहुः ।
गृहानुप ह्वयामहे ते नो जानन्त्वायतः ॥ ३ ॥

१८८४. उपहूता भूरिधनाः सखायः स्वादुसमुदः ।
अक्षुध्या अतृष्या स्त गृहा मास्मद् बिभीतन ॥ ४ ॥

१८८५. उपहूता इह गाव उपहूता अजावयः ।
अथो अन्नस्य कीलाल उपहूतो गृहेषु नः ॥ ५ ॥

१८८६. सूनृतावन्तः सुभगा इरावन्तो हसामुदाः ।
अतृष्या अक्षुध्या स्त गृहा मास्मद् बिभीतन ॥ ६ ॥

१८८७. इहैव स्त मानु गात विश्वा रूपाणि पुष्यत ।
ऐष्यामि भद्रेणा सह भूयांसो भवता मया ॥ ७ ॥

[सूक्त ६३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अग्नि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८८८. यदग्ने तपसा तप उपतप्यामहे तपः ।
प्रियाः श्रुतस्य भूयास्मार्युष्मन्तः सुमेधसः ॥ १ ॥

१८८९. अग्ने तपस्तप्यामह उप तप्यामहे तपः ।
श्रुतानि शृण्वन्तो वयमार्युष्मन्तः सुमेधसः ॥ २ ॥

[सूक्त ६४]

[ऋषि- कश्यप । देवता- अग्नि । छन्द- जगती ।]

१८९०. अयमग्निः सत्पतिवृद्धवृष्णो रथीव पत्तीनजयत् पुरोहितः ।
नाभा पृथिव्यां निहितो दविद्युतदधस्पदं कृणुतां ये पृतन्यर्वः ॥ १ ॥

[सूक्त ६५]

[ऋषि- कश्यप । देवता- अग्नि । छन्द- जगती ।]

१८९१. पृतनजितं सहमानमग्निमुक्थैर्हवामहे परमात् सुधस्थात् ।
स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा क्षामद् देवोऽति दुरितान्यग्निः ॥ १ ॥

[सूक्त ६६]

[ऋषि- यम । देवता- आपः, अग्नि । छन्द- भुरिक् अनुष्टुप्, २ न्यङ्कुसारिणी बृहती ।]

१८९२. इदं यत् कृष्णः शकुनिरभिनिष्पतन्नपीपतत् ।
आपो मा तस्मात् सर्वस्माद् दुरितात् पान्त्वंहसः ॥ १ ॥

१८९३. इदं यत् कृष्णः शकुनिरवामृक्षन्निर्हते ते मुखेन ।

अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु ॥ २ ॥

[सूक्त ६७]

[ऋषि- शुक्र । देवता- अपामार्गवीरुत् । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१८९४. प्रतीचीनफलो हि त्वमपामार्ग रुरोर्हिथ ।
सर्वान् मच्छपथाँ अधि वरीयो यावया इतः ॥ १ ॥
१८९५. यद् दुष्कृतं यच्छर्मलं यद् वा चेरिम पापया ।
त्वया तद् विश्वतोमुखापामार्गार्प मृज्महे ॥ २ ॥
१८९६. श्यावदता कुनखिर्ना बण्डेन यत्सहासिम ।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदर्प मृज्महे ॥ ३ ॥

[सूक्त ६८]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- ब्राह्मणम् (ब्रह्म) । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१८९७. यद्यन्तरिक्षे यदि वात् आसु यदि वृक्षेषु यदि वोल्पेषु ।
यदश्रवन् पशव उद्यमानं तद् ब्राह्मणं पुनर्स्मानुपैतु ॥ १ ॥

[सूक्त ६९]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- आत्मा । छन्द- पुरः परोष्णिक् बृहती ।]

१८९८. पुनर्मैत्विन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च ।
पुनर्गनयो धिष्या यथास्थाम कल्पयन्तामिहैव ॥ १ ॥

[सूक्त ७०]

[ऋषि- शन्ताति । देवता- सरस्वती । छन्द- अनुष्टुप्, २ त्रिष्टुप् ।]

१८९९. सरस्वति व्रतेषु ते दिव्येषु देवि धामसु ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि ररास्व नः ॥ १ ॥
१९००. इदं तै हव्यं घृतवत् सरस्वतीदं पितृणां हविरास्यं१ यत् ।
इमानि त उदिता शन्तमानि तेर्भिव्यं मधुमन्तः स्याम ॥ २ ॥

[सूक्त ७१]

[ऋषि- शन्ताति । देवता- सरस्वती । छन्द- गायत्री ।]

१९०१. शिवा नः शन्तमा भव सुमृडीका सरस्वति ।
मा तै युयोम सुदृशः ॥ १ ॥

[सूक्त ७२]

[ऋषि- शन्ताति । देवता- सुख । छन्द- पथ्या पङ्क्ति ।]

१९०२. शं नो वातो वातु शं नस्तपतु सूर्यः ।
अहानि शं भवन्तु नः शं रात्री प्रति धीयतां शमुषा नो व्युच्छतु ॥ १ ॥

[सूक्त ७३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- श्येन । छन्द- त्रिष्टुप्, २ अतिजगतीगर्भा जगती, ३ पुरः ककुम्मती अनुष्टुप्, ४-५ अनुष्टुप् ।]

१९०३. यत् किं चासौ मनसा यच्च वाचा यज्ञैर्जुहोति हविषा यजुषा ।
तन्मृत्युना निर्ऋतिः संविदाना पुरा सत्यादाहुतिं हन्त्वस्य ॥ १ ॥
१९०४. यातुधाना निर्ऋतिरादु रक्षस्ते अस्य घ्नन्त्वन्तेन सत्यम् ।

इन्द्रैषिता देवा आज्यमस्य मथन्तु मा तत् सं पादि यदसौ जुहोति ॥ २ ॥

१९०५. अजिराधिराजौ श्येनौ संपातिनाविव ।

आज्यं पृतन्यतो हंतां यो नः कश्चाभ्यघायति ॥ ३ ॥

१९०६. अपाञ्चौ त उभौ बाहू अपि नह्याम्यास्यम् ।

अग्नेर्देवस्य मन्युना तेन तेऽवधिषं हविः ॥ ४ ॥

१९०७. अपि नह्यामि ते बाहू अपि नह्याम्यास्यम् ।

अग्नेर्घोरस्य मन्युना तेन तेऽवधिषं हविः ॥ ५ ॥

[सूक्त ७४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अग्नि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१९०८. परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।

धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावतः ॥ १ ॥

[सूक्त ७५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- इन्द्र । छन्द- अनुष्टुप्, २ त्रिष्टुप् ।]

१९०९. उत् तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य भागमृत्विर्यम् ।

यदि श्रातं जुहोत न यद्यश्रातं ममत्तन ॥ १ ॥

१९१०. श्रातं हविरो ष्विन्द्र प्र याहि जगाम सूरौ अध्वनो वि मध्यम् ।

परि त्वासते निधिभिः सखायः कुलपा न ब्राजपतिं चरन्तम् ॥ २ ॥

[सूक्त ७६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१९११. श्रातं मन्य ऊर्धनि श्रातमग्नौ सुशृतं मन्ये तदृतं नवीयः ।

माध्यन्दिनस्य सर्वनस्य दुध्नः पिबेन्द्र वज्रिन् पुरुकृज्जुषाणः ॥ १ ॥

[सूक्त ७७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- घर्म, अश्विनीकुमार । छन्द- त्रिष्टुप्, १, ४, ६ जगती, २ पथ्याबृहती ।]

१९१२. समिद्धो अग्निर्वृषणा रथी दिवस्तप्तो घर्मो दुह्यते वामिषे मधु ।

वयं हि वां पुरुदमासो अश्विना हवामहे सधमादेषु कारवः ॥ १ ॥

१९१३. समिद्धो अग्निरश्विना तप्तो वां घर्म आ गतम् ।

दुह्यन्ते नूनं वृषणेह धेनवो दस्त्रा मदन्ति वेधसः ॥ २ ॥

१९१४. स्वाहाकृतः शुचिर्देवेषु यज्ञो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।

तमु विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्यास्ना रिहन्ति ॥ ३ ॥

१९१५. यदुस्त्रियास्वाहुतं घृतं पयोयं स वामश्विना भाग आ गतम् ।

माध्वी धर्तारा विदथस्य सत्पती तप्तं घर्म पिबतं रोचने दिवः ॥ ४ ॥

१९१६. तप्तो वां घर्मो नक्षतु स्वहोता प्र वामध्वर्युश्चरतु पर्यस्वान् ।

मधोर्दुग्धस्याश्विना तनार्या वीतं पातं पर्यस उस्त्रियायाः ॥ ५ ॥

१९१७. उप द्रव पर्यसा गोधुगोषमा घर्मे सिञ्च पर्य उस्त्रियायाः ।

वि नाकमख्यत् सविता वरेण्योऽनुप्रयाणमुषसो वि राजति ॥ ६ ॥

१९१८. उप ह्वये सुदुर्वा धेनुमेतां सुहस्तौ गोधुगुत दौहदेनाम्

श्रेष्ठं सव सविता साविषन्नोऽभीद्धो घर्मस्तदु षु प्र वोचत् ॥ ७ ॥

१९१९. हिङ्कृण्वती वसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छन्ती मनसा न्यागन् ।

- दुहामश्चिभ्यां पर्यो अच्येयं सा वर्धतां महते सौभगाय॥८॥
 १९२०. जुष्टो दर्मूना अतिथिर्दुरोण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान्।
 विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्य शत्रूयतामा भर्गु भोजनानि॥९॥
 १९२१. अग्ने शर्धं महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु।
 सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महांसि॥१०॥
 १९२२. सुयवसाद् भर्गवती हि भूया अधा वयं भर्गवन्तः स्याम।
 अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं पिबं शुद्धमुदकमाचरन्ती॥११॥

[सूक्त ७८]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- जातवेदा। छन्द- अनुष्टुप्।]

१९२३. अपचितां लोहिनीनां कृष्णा मातेति शुश्रुम।
 मुनेर्देवस्य मूलेन सर्वा विध्यामि ता अहम्॥१॥
 १९२४. विध्याम्यासां प्रथमां विध्याम्युत मध्यमाम्।
 इदं जघ्न्या मासामा च्छिनद्मि स्तुकीमिव॥२॥
 १९२५. त्वाष्ट्रेणाहं वर्चसा वि त ईर्ष्याममीमदम्।
 अथो यो मन्युष्टे पते तर्मु ते शमयामसि॥३॥
 १९२६. व्रतेन त्वं व्रतपते समक्तो विश्वाहा सुमना दीदिहीह।
 तं त्वा वयं जातवेदः समिद्धं प्रजावन्त उप सदेम सर्वे॥४॥

[सूक्त ७९]

[ऋषि- उपरिबभ्रव। देवता- अघ्न्या। छन्द- १त्रिष्टुप्, २ त्र्यवसाना भुरिक् पथ्यापंक्ति।]

१९२७. प्रजावतीः सूयवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः।
 मा व स्तेन ईशत् माघशांसुः परि'वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु॥१॥
 १९२८. पदज्ञा स्थ रमतयुः संहिता विश्वनाम्नीः।
 उप मा देवीर्देवभिरेत।
 इमं गोष्ठमिदं सदा घृतेनास्मान्समुक्षत॥२॥

[सूक्त ८०]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- अपचिद् भैषज्य। छन्द- १ विराट् अनुष्टुप्, २ परोष्णिक, ३-४ अनुष्टुप्,।]

१९२९. आ सुस्रसः सुस्रसो असतीभ्यो असतराः।
 सेहोररसतरा लवणाद् विक्रैदीयसीः
 १९३०. या ग्रैव्या अपचितोऽथो या उपपक्ष्याः।
 विजाम्नि या अपचितः स्वयंस्रसः॥२॥
 १९३१. यः कीकसाः प्रशृणाति तलीद्यमवतिष्ठति।
 निर्हास्तं सर्वं जायान्यं यः कश्च ककुदि श्रितः॥३॥
 १९३२. पक्षी जायान्यः पतति स आ विशति पूरुषम्।
 तदक्षितस्य भेषजमुभयोः सुक्षितस्य च॥४॥

[सूक्त ८१]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- जायान्य और इन्द्र। छन्द- भुरिक् अनुष्टुप्, २ त्रिष्टुप्।]

१९३३. विद्य वै ते जायान्य जानं यतो जायान्य जायसे।
 कथं ह तत्र त्वं हनो यस्य कृण्मो हविर्गृहे॥१॥

१९३४. धृषत् पिब कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वसूनाम्।
माध्यन्दिने सर्वान् आ वृषस्व रयिष्ठानो रयिमस्मासु धेहि ॥ २ ॥

[सूक्त ८२]

[ऋषि- अङ्गिरा। देवता- मरुद्गण। छन्द- त्रिपदा गायत्री, २ त्रिष्टुप्, ३ जगती।]

१९३५. सांतपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुष्टन।
अस्माकोती रिशादसः ॥ १ ॥
१९३६. यो नो मतो मरुतो दुर्हणायुस्तिरश्चितानि वसवो जिघांसति।
दुहः पाशान् प्रति मुञ्चतां सस्तपिष्ठेन तपसा हन्तान् तम् ॥ २ ॥
१९३७. संवत्सरीणां मरुतः स्वर्का उरुक्षयाः सर्गणा मानुषासः।
ते अस्मत् पाशान् प्र मुञ्चन्त्वेनसः सांतपना मत्सुरा मादयिष्णवः ॥ ३ ॥

[सूक्त ८३]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- अग्नि। छन्द- परोष्णिक, २ त्रिष्टुप्।]

१९३८. वि ते मुञ्चामि रशनां वि योक्त्रं वि नियोजनम्।
इहैव त्वमजस्र एध्यग्ने ॥ १ ॥
१९३९. अस्मै क्षत्राणि धारयन्तमग्ने युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन।
दीदिह्यस्मभ्यं द्रविणेह भद्रं प्रेमं वोचो हविर्दा देवतासु ॥ २ ॥

[सूक्त ८४]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- अमावास्या। छन्द- १ जगती, २-४ त्रिष्टुप्।]

१९४०. यत् ते देवा अकृण्वन् भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा।
तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्वारे रयि नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥ १ ॥
१९४१. अहमेवास्म्यमावास्यां मामा वसन्ति सुकृतो मयीमे।
मयि देवा उभयै साध्याश्चेन्द्रज्येष्ठाः समगच्छन्तु सर्वे ॥ २ ॥
१९४२. आगन् रात्री संगमनी वसूनामूर्जं पुष्टं वस्वावेशयन्ती।
अमावास्यायै हविषा विधेमोर्जं दुहाना पर्यसा न आगन् ॥ ३ ॥
१९४३. अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ४ ॥

[सूक्त ८५]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- १-२, ४ पौर्णमासी, ३ प्रजापति। छन्द- त्रिष्टुप्, २ अनुष्टुप्।]

१९४४. पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तादुर्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय।
तस्यां देवैः संवसन्तो महित्वा नाकस्य पृष्ठे समिषा मदेम ॥ १ ॥
१९४५. वृषभं वाजिनं वयं पौर्णमासं यजामहे।
स नो ददात्वक्षितां रयिमनुपदस्वतीम् ॥
१९४६. प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ३ ॥
१९४७. पौर्णमासी प्रथमा यज्ञियासीदहनां रात्रीणामतिशवरेषु।
ये त्वां यज्ञैर्यज्ञिये अर्धयन्त्यमी ते नाके सुकृतः प्रविष्टाः ॥ ४ ॥

[सूक्त ८६]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- सावित्री, सूर्य और चन्द्रमा। छन्द- त्रिष्टुप्, ३ अनुष्टुप्, ४ आस्तारपंक्ति, ५ सम्राडास्तारपंक्ति।]

१९४८. पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशुः क्रीडन्तौ परिं यातोऽर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्टं ऋतूरन्यो विदधज्जायसे नवः ॥ १ ॥
१९४९. नवोनवो भवसि जायमानोऽह्नीं केतुरुषसामेष्यग्रम् ।
भागं देवेभ्यो वि दधास्यायन् प्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥ २ ॥
१९५०. सोमस्यांशो युधां पतेऽनूनो नाम वा असि ।
अनूनं दर्श मा कृधि प्रजयां च धनेन च ॥ ३ ॥
१९५१. दर्शोऽसि दर्शतोऽसि समग्रोऽसि समन्तः ।
समग्रः समन्तो भूयासं गोभिरश्वैः प्रजयां पशुभिर्गृहैर्धनेन ॥ ४ ॥
१९५२. योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तस्य त्वं प्राणेनाप्यायस्व ।
आ वयं प्याशिषीमहि गोभिरश्वैः प्रजयां पशुभिर्गृहैर्धनेन ॥ ५ ॥
१९५३. यं देवा अंशुमाप्याययन्ति यमक्षितमक्षिता भक्षयन्ति ।
तेनास्मानिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिराप्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥ ६ ॥

[सूक्त ८७]

[ऋषि- शौनक । देवता- अग्नि । छन्द- त्रिष्टुप्, २ ककुम्मती बृहती, ३ जगती]

१९५४. अभ्यर्चत सुष्टुतिं गव्यमाजिमस्मासु भद्रा द्रविणानि धत्त ।
इमं यज्ञं नयत देवता नो घृतस्य धारा मधुमत् पवन्ताम् ॥ १ ॥
१९५५. मय्यग्रे अग्निं गृह्णामि सह क्षत्रेण वर्चसा बलेन ।
मयि प्रजां मय्यार्युर्दधामि स्वाहा मय्यग्निम् ॥ २ ॥
१९५६. इहैवाग्ने अर्धि धारया रयि मा त्वा नि क्रून् पूर्वचित्ता निकारिणः ।
क्षत्रेणाग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसृता वर्धतां ते अनिष्टृतः ॥ ३ ॥
१९५७. अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
अनु सूर्य उषसो अनु रश्मीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ४ ॥
१९५८. प्रत्यग्निरुषसामग्रमख्यत् प्रत्यहानि प्रथमो जातवेदाः ।
प्रति सूर्यस्य पुरुधा च रश्मीन् प्रति द्यावापृथिवी आ ततान ॥ ५ ॥
१९५९. घृतं तै अग्ने दिव्ये सुधस्थे घृतेन त्वां मनुरद्या समिन्धे ।
घृतं तै देवीर्नप्यंश् आ वहन्तु घृतं तुभ्यं दुहतां गावो अग्ने ॥ ६ ॥

[सूक्त ८८]

[ऋषि- शुनः शेष । देवता- वरुण । छन्द- अनुष्टुप्, २ पथ्यापंक्ति, ३ त्रिष्टुप्, ४ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्]

१९६०. अप्सु तै राजन् वरुण गृहो हिरण्ययो मिथः ।
ततो धृतव्रतो राजा सर्वा धामानि मुञ्चतु ॥ १ ॥
१९६१. धाम्नो धाम्नो राजन्नितो वरुण मुञ्च नः ।
यदापो अघ्न्या इति वरुणेति यद्विचिम ततो वरुण मुञ्च नः ॥ २ ॥
१९६२. उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधुमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अधा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥ ३ ॥
१९६३. प्रास्मत् पाशान् वरुण मुञ्च सर्वान् य उत्तमा अधुमा वारुणा ये ।
दुष्वप्यं दुरितं निष्वास्मदथं गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ ४ ॥

[सूक्त ८९]

[ऋषि- भृगु । देवता- १ अग्नि, २-३ इन्द्र । छन्द- १ जगती, २-३ त्रिष्टुप्]

१९६४. अनाधृष्यो जातवेदा अमर्त्यो विराडग्ने क्षत्रभृद् दीदिहीह ।

विश्वा अर्मावाः प्रमुञ्चन् मानुषीभिः शिवाभिरद्य परि'पाहि नो गर्यम्॥ १॥

१९६५. इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजोऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम्।

अर्पानुदो जनममित्रायन्तमुरुं देवेभ्यो अकणोरु लोकम्॥ २॥

१९६६. मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत् आ जगम्यात् परस्याः।

सृकं संशायं पविर्मिन्द्र तिग्मं वि शत्रून् ताढि वि मृधो नुदस्व॥ ३॥

[सूक्त ९०]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- तार्क्ष्य। छन्द- त्रिष्टुप्।

१९६७. त्यमू षु वाजिनं देवजूतं सहोवानं तरुतारं रथानाम्।

अरिष्टनेमिं पृतनाजिमाशुं स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम॥ १॥

[सूक्त ९१]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्।

१९६८. त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवैहवे सुहवं शूरमिन्द्रम्।

हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति न इन्द्रो मघवान् कृणोतु॥ १॥

[सूक्त ९२]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- रुद्र। छन्द- जगती।]

१९६९. यो अग्नौ रुद्रो यो अप्स्वश्न्तर्य ओषधीर्वीरुध आविवेश।

य इमा विश्वा भुवनानि चाकूपे तस्मै रुद्राय नमो अस्त्वग्नये॥ १॥

[सूक्त ९३]

[ऋषि- गरुत्मान्। देवता- तक्षक। छन्द- त्र्यवसाना बृहती।]

१९७०. अपेह्यारिरस्यरिर्वा असि।

विषे विषमपृक्था विषमिद् वा अपृक्थाः।

अहिमेवाभ्यपैहि तं जहि॥ १॥

[सूक्त ९४]

[ऋषि- सिन्धुद्वीप। देवता- अग्नि। छन्द- अनुष्टुप्, २ त्रिपदा निचृत् परोष्णिक्।]

१९७१. अपो दिव्या अचायिषं रसेन समपृक्षमहि।

पर्यस्वानग्न आगमं तं मा सं सृज वर्चसा॥ १॥

१९७२. सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा।

विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात् सुह ऋषिभिः॥ २॥

१९७३. इदमापः प्र वहतावद्यं च मलं च यत्।

यच्चाभिद्रोहानृतं यच्च शेषे अभीरुणम्॥ ३॥

१९७४. एधोऽस्येधिषीय समिदसि समेधिषीय।

तेजोऽसि तेजो मयि धेहि॥ ४॥

[सूक्त ९५]

[ऋषि- अङ्गिरा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- १ गायत्री, २ विराट् पुरस्ताद् बृहती, ३ त्र्यवसाना षट्पदा भुरिक् जगती।]

१९७५. अपि वृश्च पुराणवद् वृततैरिव गुष्पितम्।

ओजो दासस्य दम्भय॥ १॥

१९७६. वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भजामहे।

म्लापर्यामि भ्रजः शिभ्रं वरुणस्य वृतेन ते ॥ २ ॥
१९७७. यथा शेपो अपायतै स्त्रीषु चासदनावयाः ।
अवस्थस्य क्रुदीवतः शाङ्कुरस्य नितोदिनः ।
यदाततमव तत्तनु यदुत्ततं नि तत्तनु ॥ ३ ॥

[सूक्त ९६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- चन्द्रमा । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१९७८. इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
बाधतां द्वेषो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ १ ॥

[सूक्त ९७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- चन्द्रमा । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१९७९. स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मदाराच्चिद् द्वेषः सनुतर्युयोतु ।
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ १ ॥

[सूक्त ९८]

[ऋषि- भृगवङ्गिरा । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

१९८०. इन्द्रेण मन्युना वयमभि ध्याम पृतन्यतः ।
घन्तो वृत्राण्यप्रति ॥ १ ॥

[सूक्त ९९]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- सोम । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१९८१. ध्रुवं ध्रुवेण हविषाव सोमं नयामसि ।
यथा न इन्द्रः केवलीर्विशः संमनसस्करत्

[सूक्त १००]

[ऋषि- कपिञ्जल । देवता- गृध्रद्वय । छन्द- १ अनुष्टुप्, २-३ भुरिक् अनुष्टुप् ।]

१९८२. उदस्य श्यावौ विथुरौ गृध्रौ घामिव पेततुः ।

उच्छोचनप्रशोचनावस्योच्छोचनौ हृदः ॥ १ ॥

१९८३. अहमेनावुदतिष्ठिपं गावो श्रान्तसदाविव ।

कुर्कुराविव कूर्जन्तावुदवन्तौ वृकाविव ॥ २ ॥

१९८४. आतोदिनौ नितोदिनावथो संतोदिनावुत ।

अपि नह्याम्यस्य मेढ्रं य इतः स्त्री पुमान् जभार ॥ ३ ॥

[सूक्त १०१]

[ऋषि- कपिञ्जल । देवता- वयस् । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१९८५. असदुन् गावः सदनेऽपत्तद् वसति वयः ।

आस्थाने पर्वता अस्थुः स्थाम्नि वृक्कार्वतिष्ठिपम् ॥ १ ॥

[सूक्त १०२]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- इन्द्राग्नी । छन्द- त्रिष्टुप्, ५ त्रिपदार्ची भुरिक् गायत्री, ६ त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, ७ त्रिपदा साम्नी भुरिक् जगती, ८ उपरिष्टाद् बृहती ।]

१९८६. यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन् होतश्चिकित्वन्नवृणीमहीह ।

- ध्रुवमयो ध्रुवमुता शविष्ठ प्रविद्वान् यज्ञमुप याहि सोमम्॥ १॥
 १९८७. समिन्द्र नो मनसा नेष गोभिः सं सूरिभिर्हरिवन्त्सं स्वस्त्या ।
 सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां सुमतौ यज्ञियानाम्॥ २॥
 १९८८. यानावह उशतो देव देवांस्तान् प्रेरयु स्वे अग्ने सुधस्थे ।
 जक्षिवांसः पपिवांसो मधून्यस्मै धत्त वसवो वसूनि॥ ३॥
 १९८९. सुगा वो देवाः सदेना अकर्म य आजगम सर्वने मा जुषाणाः ।
 वहमाना भरमाणाः स्वा वसूनि वसु घर्म दिवमा रोहतानु॥ ४॥
 १९९०. यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ ।
 स्वां योनिं गच्छ स्वाहा॥ ५॥
 १९९१. एष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः ।
 सुवीर्यः स्वाहा॥ ६॥
 १९९२. वर्षडहुतेभ्यो वर्षडहुतेभ्यः ।
 देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित॥ ७॥
 १९९३. मनसस्पत इमं नो दिवि देवेषु यज्ञम् ।
 स्वाहा दिवि स्वाहा पृथिव्यां स्वाहान्तरिक्षे स्वाहा वाते धां स्वाहा॥ ८॥

[सूक्त १०३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- इन्द्र, विश्वेदेवा । छन्द- विराट् त्रिष्टुप् ।]

१९९४. सं बर्हिर्क्तं हविषा घृतेन समिन्द्रेण वसुना सं मरुद्भिः ।
 सं देवैर्विश्वदैवेभिरक्तमिन्द्रं गच्छतु हविः स्वाहा॥ १॥

[सूक्त १०४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- वेदी । छन्द- भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

१९९५. परि स्तृणीहि परि धेहि वेदिं मा जामि मौषीरमुया शयानाम् ।
 होतृषदनं हरितं हिरण्ययं निष्का एते यजमानस्य लोके॥ १॥

[सूक्त १०५]

[ऋषि- यम । देवता- दुःष्वप्न नाशन । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१९९६. पर्यावर्तेदुष्वप्यात् पापात् स्वप्यादभृत्याः ।
 ब्रह्माहमन्तरं कृण्वे परा स्वप्नमुखाः शुचः॥ १॥

[सूक्त १०६]

[ऋषि- यम । देवता- दुःष्वप्ननाशन । छन्द- अनुष्टुप् ।]

१९९७. यत् स्वप्ने अन्नमश्नामि न प्रातरधिगम्यते ।
 सर्वं तदस्तु मे शिवं नहि तद् दृश्यते दिवा॥ १॥

[सूक्त १०७]

[ऋषि- प्रजापति । देवता- द्यावापृथिवी, अन्तरिक्ष, मृत्यु । छन्द- विराट् पुरस्तात् बृहती ।]

१९९८. नमस्कृत्य द्यावापृथिवीभ्यामन्तरिक्षाय मृत्यवे ।
 मेक्षाम्यूर्ध्वस्तिष्ठन् मा मा हिंसिषुरीश्वराः॥ १॥

[सूक्त १०८]

[ऋषि- प्रजापति । देवता- ब्रह्मात्मा । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

१९९९. को अस्या नो दुहोऽवद्यवत्या उन्नेष्यति क्षत्रियो वस्य इच्छन्।
को यज्ञकामः क उ पूर्तिकामः को देवेषु वनुते दीर्घमायुः ॥ १ ॥

[सूक्त १०९]

[ऋषि- प्रजापति। देवता- ब्रह्मात्मा। छन्द- त्रिष्टुप्।]

२०००. कः पृश्नि धेनुं वरुणेन दत्तामथर्वणे सुदुघां नित्यवत्साम्।
बृहस्पतिना सख्यं जुषाणो यथावशं तन्वः कल्पयाति ॥ १ ॥

[सूक्त ११०]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- अनुष्टुप्।]

२००१. अपक्रामन् पौरुषेयाद् वृणानो दैव्यं वचः।
प्रणीतीरभ्यावर्तस्व विश्वेभिः सखिभिः सह ॥ १ ॥

[सूक्त १११]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- जातवेदा, वरुण। छन्द- बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्।]

२००२. यदस्मृति चकृम किं चिदग्न उपारिम चरणे जातवेदः।
ततः पाहि त्वं नः प्रचेतः शुभे सखिभ्यो अमृतत्वमस्तु नः ॥ १ ॥

[सूक्त ११२]

[ऋषि- भृगु। देवता-सूर्य अथवा आपः। छन्द- अनुष्टुप्।]

२००३. अव दिवस्तारयन्ति सप्त सूर्यस्य रश्मयः।
आपः समुद्रिया धारास्तास्तै श्ल्यमसिस्रसन् ॥ १ ॥

[सूक्त ११३]

[ऋषि- भृगु। देवता-अग्नि। छन्द- बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, २ त्रिष्टुप्।]

२००४. यो नस्तायद् दिप्सति यो न आविः स्वो विद्वानरणो वा नो अग्ने।
प्रतीच्येत्वरणी दत्वती तान् मैषामग्ने वास्तु भूमो अपत्यम् ॥ १ ॥
२००५. यो नः सुप्ताञ्जाग्रतो वाभिदासात् तिष्ठतो वा चरतो जातवेदः।
वैश्वानरेण सयुजा सजोषास्तान् प्रतीचो निर्दह जातवेदः ॥ २ ॥

[सूक्त ११४]

[ऋषि- बादरायणि। देवता- अग्नि। छन्द- त्रिष्टुप्, १ विराट् पुरस्ताद् बृहती; ४, ७ अनुष्टुप्।]

२००६. इदमुग्राय बभ्रवे नमो यो अक्षेषु तनूवशी।
घृतेन कलिं शिक्षामि स नो मृडातीदृशे ॥ १ ॥
२००७. घृतमप्सराभ्यो वह त्वमग्ने पांसूनक्षेभ्यः सिकता अपश्च।
यथाभागं हव्यदाति जुषाणा मरदन्ति देवा उभयानि हव्या ॥ २ ॥
२००८. अप्सरसः सध्रमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च।
ता मे हस्तौ सं सृजन्तु घृतेन सपत्नं मे कित्तवं रन्धयन्तु ॥ ३ ॥
२००९. आदिनवं प्रतिदीर्घं घृतेनास्मां अभि क्षर।
वृक्षमिवाशन्या जहि यो अस्मान् प्रतिदीव्यति ॥ ४ ॥
२०१०. यो नो ह्युवे धनमिदं चकार यो अक्षाणां ग्लहनं शेषणं च।
स नो देवो हविरिदं जुषाणो गन्धर्वेभिः सध्रमादं मदेम ॥ ५ ॥
२०११. संवसव इति वो नामधेयमुग्रंपश्या राष्ट्रभृतो ह्यशक्षाः।

तेभ्यो व इन्द्रो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥
 २०१२. देवान् यन्नाथितो हुवे ब्रह्मचर्यं यदूषिम।
 अक्षान् यद् बभूनालभे ते नो मृडन्त्वीदृशे ॥ ७ ॥

[सूक्त ११५]

[ऋषि- भृगु। देवता- इन्द्राग्नी। छन्द- गायत्री, २ त्रिष्टुप्, ३ अनुष्टुप्।]

२०१३. अग्न इन्द्रश्च दाशुषे हतो वृत्राण्यप्रति।
 उभा हि वृत्रहन्तमा ॥ १ ॥
 २०१४. याभ्यामजयन्त्स्व१रं एव यावातस्थतुर्भुवनानि विश्वा।
 प्रचर्षणी वृषणा वज्रबाहू अग्निमिन्द्रं वृत्रहणा हुवेऽहम् ॥ २ ॥
 २०१५. उप त्वा देवो अग्रभीच्चमसेन बृहस्पतिः।
 इन्द्रं गीर्भिर्न आ विश यजमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥

[सूक्त ११६]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- वृषभ। छन्द- पराबृहती त्रिष्टुप्।]

२०१६. इन्द्रस्य कुक्षिरसि सोमधानं आत्मा देवानामुत मानुषाणाम्।
 इह प्रजा जनय यास्त आसु या अन्यत्रेह तास्तै रमन्ताम् ॥ १ ॥

[सूक्त ११७]

[ऋषि- वरुण। देवता- आपः, वरुण। छन्द- भुरिक् अनुष्टुप्, २ अनुष्टुप्।]

२०१७. शुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिब्रते।
 आपः सप्त सुस्रुवुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १ ॥
 २०१८. मुञ्चन्तु मा शपथ्याइदथो वरुण्या दुत।
 अथो यमस्य पड्वीशाद् विश्वस्माद् देवकिल्बिषात् ॥ २ ॥

[सूक्त ११८]

[ऋषि- भार्गव। देवता- तृष्टिका। छन्द- विराट् अनुष्टुप्, २ शंकुमती चतुष्पदा भुरिक् उष्णिक्।]

२०१९. तृष्टिके तृष्टवन्दन उदुमं छिन्धि तृष्टिके।
 यथा कृतद्विष्टासोऽमुष्मै शेष्यावते ॥ १ ॥
 २०२०. तृष्टासि तृष्टिका विषा विषातक्यसि।
 परिवृक्ता यथासंस्युषभस्य वशेव ॥ २ ॥

[सूक्त ११९]

[ऋषि- भार्गव। देवता- अग्नीषोमा। छन्द- अनुष्टुप्।]

२०२१. आ ते ददे वक्षणाभ्य आ तेऽहं हृदयाद् ददे।
 आ ते मुखस्य संकाशात् सर्वं ते वर्च आ ददे ॥ १ ॥
 २०२२. प्रेतो यन्तु व्याध्युः प्रानुध्याः प्रो अशस्तयः।
 अग्नी रक्षस्विनीर्हन्तु सोमो हन्तु दुरस्यतीः ॥ २ ॥

[सूक्त १२०]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- सविता, जातवेदा। छन्द- अनुष्टुप्, २-३ त्रिष्टुप्।]

२०२३. प्र पतितः पापि लक्ष्मि नश्येतः प्रामुतः पत।
 अयस्मयेनाङ्केन द्विषते त्वा संजामसि ॥ १ ॥

२०२४. या मां लक्ष्मीः पतया लूरजुष्टाभिचस्कन्द वन्दनेव वृक्षम्।
अन्यत्रास्मत् सवितस्तामितो धा हिरण्यहस्तो वसु नो रराणः ॥ २ ॥
२०२५. एकशतं लक्ष्म्योऽमर्त्यस्य साकं तन्वा जनुषोऽधि जाताः।
तासां पापिष्ठा निरितः प्र हिण्मः शिवा अस्मभ्यं जातवेदो नि यच्छ ॥ ३ ॥
२०२६. एता एना व्याकरं खिले गा विष्टिता इव।
रमन्तां पुण्या लक्ष्मीर्याः पापीस्ता अनीनशम् ॥ ४ ॥

[सूक्त १२१]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- चन्द्रमा। छन्द- परोष्णिक्, २ एकावसाना द्विपदा आर्ची अनुष्टुप्।]

२०२७. नमो रूराय च्यवनाय नोर्दनाय धृष्णवे।
नमः शीतार्य पूर्वकामकृत्वने ॥ १ ॥
२०२८. यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येतीमं मण्डूकमुभ्ये त्वव्रतः ॥ २ ॥

[सूक्त १२२]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- इन्द्र। छन्द- पथ्याबृहती।]

२०२९. आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिर्याहि मयूररोमभिः।
मा त्वा के चिद् वि यमन् विं न पाशिनोऽति धन्वेव तां ईहि ॥ १ ॥

[सूक्त १२३]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- चन्द्रमा, वरुण, देवगण। छन्द- त्रिष्टुप्।]

२०३०. मर्माणि ते वर्मणा छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम्।
उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥ १ ॥
॥ इति सप्तमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथाष्टमं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- आयु। छन्द- १ पुरोबृहती त्रिष्टुप्, २-३, १७-२१ अनुष्टुप्, ४, ९, १५-१६ प्रस्तार पंक्ति, ५-६, १०-११ त्रिष्टुप्, ७ त्रिपदा विराट् गायत्री, ८ विराट् पथ्याबृहती, १२ त्र्यवसाना पञ्चपदा जगती, १३ त्रिपदा भुरिक् महाबृहती, १४ एकावसाना द्विपदा साम्नी भुरिक् बृहती।]

२०३१. अन्तकाय मृत्यवे नमः प्राणा अपाना इह तै रमन्ताम्।
इहायमस्तु पुरुषः सहासुना सूर्यस्य भागे अमृतस्य लोके ॥ १ ॥
२०३२. उदैन् भगौ अग्रभीदुदैन् सोमौ अंशुमान्।
उदैन् मरुतो देवा उदिन्द्राग्नी स्वस्तये ॥ २ ॥
२०३३. इह तेऽसुरिह प्राण इहायुरिह ते मनः।
उत् त्वा निऋत्याः पाशैभ्यो दैव्या वाचा भ्रामसि ॥ ३ ॥
२०३४. उत् क्रामातः पुरुष माव पत्था मृत्योः पड्वीशमवमुञ्चमानः।
मा च्छित्था अस्माल्लोकादग्नेः सूर्यस्य सदृशः ॥ ४ ॥
२०३५. तुभ्यं वार्तः पवतां मातरिश्वा तुभ्यं वर्षन्त्वमृतान्यार्पः।
सूर्यस्ते तन्वेऽं शं तपाति त्वां मृत्युर्दयतां मा प्र मैष्ठाः ॥ ५ ॥
२०३६. उद्यानं ते पुरुष नावयानं जीवातुं ते दक्षतातिं कृणोमि।
आ हि रोहेमममृतं सुखं रथमथ जिर्विर्विदथमा वदासि ॥ ६ ॥

२०३७. मा ते मनस्तत्र गान्मा तिरो भून्मा जीवेभ्यः प्र मंदो मानु गाः पितृन्।
विश्वे देवा अभि रक्षन्तु त्वेह ॥७॥
२०३८. मा गतानामा दीधीथा ये नयन्ति परावर्तम्।
आ रोह तमसो ज्योतिरेह्या ते हस्तौ रभामहे ॥८॥
२०३९. श्यामश्च त्वा मा शबलश्च प्रेषितौ यमस्य यौ पथिरक्षी श्वानौ।
अर्वाडेहि मा वि दीध्यो मात्र तिष्ठः पराङ्मनाः ॥९॥
२०४०. मैतं पन्थामनु गा भीम एष येन पूर्वं नेयथ तं ब्रवीमि।
तम एतत् पुरुष मा प्र पत्था भयं परस्तादभयं ते अर्वाक् ॥१०॥
२०४१. रक्षन्तु त्वाग्नयो ये अप्सवश्चान्ता रक्षतु त्वा मनुष्याश्च यमिन्धते।
वैश्वानरो रक्षतु जातवेदा दिव्यस्त्वा मा प्र धाग् विद्युता सह ॥११॥
२०४२. मा त्वा क्रव्यादभि मंस्तारात् संकसुकाच्चर।
रक्षतु त्वा द्यौ रक्षतु पृथिवी सूर्यश्च त्वा रक्षतां चन्द्रमाश्च।
अन्तरिक्षं रक्षतु देवहेत्याः ॥१२॥
२०४३. बोधश्च त्वा प्रतीबोधश्च रक्षतामस्वप्नश्च त्वानवद्राणश्च रक्षताम्।
गोपायंश्च त्वा जागृविश्च रक्षताम् ॥१३॥
२०४४. ते त्वा रक्षन्तु ते त्वा गोपायन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ॥१४॥
२०४५. जीवेभ्यस्त्वा समुद्रे वायुरिन्द्रो धाता दधातु सविता त्रयमाणः।
मा त्वा प्राणो बलं हासीदसुं तेऽनु ह्वयामसि ॥१५॥
२०४६. मा त्वा जम्भः संहनुर्मा तमो विदुन्मा जिह्वा बर्हिः प्रमयुः कथा स्याः।
उत् त्वादित्या वसवो भरन्तूदिन्द्राग्नी स्वस्तये ॥१६॥
२०४७. उत् त्वा द्यौरुत् पृथिव्युत् प्रजापतिरग्रभीत्।
उत् त्वा मृत्योरोषधयुः सोमराज्ञीरपीपरन् ॥१७॥
२०४८. अयं देवा इहैवास्त्वयं मामुत्र गादितः।
इमं सहस्रवीर्येण मृत्योरुत् पारयामसि ॥१८॥
२०४९. उत् त्वा मृत्योरपीपरं सं धमन्तु वयोधसः।
मा त्वा व्यस्तकेश्योश्च मा त्वाघरुदो रुदन् ॥१९॥
२०५०. आहर्षमविदं त्वा पुनरागाः पुनर्णवः।
सर्वाङ्ग सर्वे ते चक्षुः सर्वमार्युश्च तेऽविदम् ॥२०॥
२०५१. व्यवात् ते ज्योतिरभूदप त्वत् तमो अक्रमीत्।
अप त्वन्मृत्युं निर्वृत्तिमप यक्ष्मं नि दध्मसि ॥२१॥

[सूक्त २]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- आयु। छन्द-१-२, ७ भुरिक् त्रिष्टुप्, ३, २६ आस्तार पंक्ति, ४ प्रस्तार पंक्ति, ५, १०, १६, १८, २०, २३-२५, २७ अनुष्टुप्, ६, १५ पथ्यापंक्ति, ८ पुरस्ताद् ज्योतिष्मती जगती, ९ पञ्चपदा जगती, ११ विष्टार पंक्ति, १२, २२, २८ पुरस्ताद् बृहती, १३ त्रिष्टुप्, १४ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, १७ त्रिपदा अनुष्टुप्, १९ उपरिष्टाद् बृहती, २१ सतः पंक्ति।]

२०५२. आ रभस्वेमाममृतस्य श्नुष्टिमच्छिद्यमाना जरदष्टिरस्तु ते।
असुं त आयुः पुनरा भरामि रजस्तमो मोप गा मा प्र मैष्ठाः ॥१॥
२०५३. जीवतां ज्योतिरभ्येह्यर्वाडा त्वा हरामि शतशारदाय।
अवमुञ्चन् मृत्युपाशानशस्ति द्राघीय आयुः प्रतरं तै दधामि ॥२॥
२०५४. वातात् ते प्राणमविदं सूर्याच्चक्षुरहं तव।
यत् ते मनस्त्वयि तद् धारयामि सं वित्स्वाङ्गैर्वद जिह्यालपन् ॥३॥

२०५५. प्राणेन त्वा द्विपदां चतुष्पदामग्निमिव जातमभि सं धमामि ।
नमस्ते मृत्यो चक्षुषे नमः प्राणाय तेऽकरम् ॥ ४ ॥
२०५६. अयं जीवतु मा मृतेमं समीरयामसि ।
कृणोम्यस्मै भेषजं मृत्यो मा पुरुषं वधीः ॥ ५ ॥
२०५७. जीवलां नधारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।
त्रायमाणां सहमानां सहस्वतीमिह हुवेऽस्मा अरिष्टतातये ॥ ६ ॥
२०५८. अधि ब्रूहि मा रभथाः सृजेमं तवैव सन्त्सर्वहाया इहास्तु ।
भवाशर्वो मृडतं शर्म यच्छतमपसिध्यं दुरितं धत्तमायुः ॥ ७ ॥
२०५९. अस्मै मृत्यो अधि ब्रूहीमं दयस्वोदितोऽयमेतु ।
अरिष्टः सर्वाङ्गः सुश्रुज्जरसा शतहायन आत्मना भुजमश्नुताम् ॥ ८ ॥
२०६०. देवानां हेतिः परि त्वा वृणक्तु पारयामि त्वा रजस उत त्वा मृत्योरपीपरम् ॥ ८ ॥
आरादग्निं क्रव्यादं निरूहं जीवातवे ते परिधिं दधामि ॥ ९ ॥
२०६१. यत् ते नियानं रजसं मृत्यो अनवधर्ष्यम् ।
पथ इमं तस्माद् रक्षन्तो ब्रह्मास्मै वर्म कृण्मसि ॥ १० ॥
२०६२. कृणोमि ते प्राणापानौ जरां मृत्युं दीर्घमायुः स्वस्ति ।
वैवस्वतेन प्रहितान् यमदूतांश्चरतोऽप सेधामि सर्वान् ॥ ११ ॥
२०६३. आरादरातिं निर्ऋतिं पुरो ग्राहिं क्रव्यादः पिशाचान् ।
रक्षो यत् सर्वं दुर्भूतं तत् तम इवाप हन्मसि ॥ १२ ॥
२०६४. अग्नेष्टे प्राणममृतादायुष्मतो वन्वे जातवेदसः ।
यथा न रिष्या अमृतः सजूरसस्तत् ते कृणोमि तदु ते समृध्यताम् ॥ १३ ॥
२०६५. शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी असंतापे अभिश्रियौ ।
शं ते सूर्य आ तपतु शं वातो वातु ते हृदे ।
शिवा अभि क्षरन्तु त्वापो दिव्याः पर्यस्वतीः ॥ १४ ॥
२०६६. शिवास्तै सन्त्वोषधय उत त्वाहार्षमधरस्या उत्तरां पृथिवीमभि ।
तत्र त्वादित्यौ रक्षतां सूर्याचन्द्रमसावुभा ॥ १५ ॥
२०६७. यत् ते वासः परिधानं यां नीवि कृणुषे त्वम् ।
शिवं ते तन्वेऽ तत् कृण्मः संस्पर्शोऽदूक्ष्णमस्तु ते ॥ १६ ॥
२०६८. यत् क्षुरेण मर्चयता सुतेजसा वप्ता वर्षसि केशश्मश्रु ।
शुभं मुखं मा न आयुः प्र मौषीः ॥ १७ ॥
२०६९. शिवौ ते स्तां व्रीहियुवावबलासावदोमधौ ।
एतौ यक्ष्मं वि बाधेते एतौ मुञ्चतो अंहसः ॥ १८ ॥
२०७०. यदश्नासि यत्पिबसि धान्यं कृष्याः पर्यः ।
यदाद्यं यदनाद्यं सर्वं ते अन्नमविषं कृणोमि ॥ १९ ॥
२०७१. अहं च त्वा रात्रये चोभाभ्यां परि ददामि ।
अरायेभ्यो जिघत्सुभ्य इमं मे परि रक्षत ॥ २० ॥
२०७२. शतं तेऽयुतं हायनान् द्वे युगे त्रीणि चत्वारि कृण्मः ।
इन्द्राग्नी विश्वे देवास्तेऽनु मन्यन्तामहणीयमानाः ॥ २१ ॥
२०७३. शरदै त्वा हेमन्तार्य वसन्तार्य ग्रीष्माय परि ददामि ।
वर्षाणि तुभ्यं स्योनानि येषु वर्धन्त ओषधीः ॥ २२ ॥
२०७४. मृत्युरीशे द्विपदां मृत्युरीशे चतुष्पदाम् ।

- तस्मात् त्वां मृत्योर्गोपतेरुद्धरामि स मा बिभेः ॥ २३ ॥
 २०७५. सोऽरिष्ट न मरिष्यसि न मरिष्यसि मा बिभेः ।
 न वै तत्र म्रियन्ते नो यन्त्यधुमं तमः ॥ २४ ॥
 २०७६. सर्वो वै तत्र जीवति गौरश्चः पुरुषः पशुः ।
 यत्रेदं ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीवनाय कम् ॥
 २०७७. परि त्वा पातु समानेभ्योऽभिचारात् सबन्धुभ्यः ।
 अर्मभिर्भवामृतौऽतिजीवो मा ते हासिषुरसवः शरीरम् ॥ २६ ॥
 २०७८. ये मृत्यव एकशतं या नाष्ट्रा अतितायाः ।
 मुञ्चन्तु तस्मात् त्वां देवा अग्नेर्वैश्वानरादधि ॥ २७ ॥
 २०७९. अग्नेः शरीरमसि पारयिष्णु रक्षोहासि सपत्नहा ।
 अथो अमीवचातनः पूतुदुर्नाम भेषजम् ॥ २८ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- चातन। देवता- अग्नि। छन्द- त्रिष्टुप्, ७, १२, १४-१५, १७, २१ भुक्त् त्रिष्टुप्, २२-२३ अनुष्टुप्, २५ पञ्चपदा बृहतीगर्भा जगती, २६ गायत्री।]

२०८०. रक्षोहणं वाजिनमा जिघर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुप यामि शर्म ।
 शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम् ॥ १ ॥
 २०८१. अयौदंष्ट्रो अर्चिषा यातुधानानुप स्पृश जातवेदः समिद्धः ।
 आ जिह्वया मूरदेवान् रभस्व क्रव्यादौ वृष्ट्वार्षि धत्स्वासन् ॥ २ ॥
 २०८२. उभोर्भयाविनुप धेहि दंष्ट्रौ हिंस्रः शिशानोऽवरं परं च ।
 उतान्तरिक्षे परि याह्यग्ने जम्भैः सं धेह्यभि यातुधानान् ॥ ३ ॥
 २०८३. अग्ने त्वचं यातुधानस्य भिन्धि हिंसाशनिर्हरसा हन्त्वेनम् ।
 प्र पर्वणि जातवेदः शृणीहि क्रव्यात् क्रविष्णुर्वि चिनोत्वेनम् ॥ ४ ॥
 २०८४. यत्रेदानीं पश्यसि जातवेदस्तिष्ठन्तमग्न उत वा चरन्तम् ।
 उतान्तरिक्षे पतन्तं यातुधानं तमस्ता विध्य शर्वा शिशानः ॥ ५ ॥
 २०८५. युज्ञैरिषूः संनममानो अग्ने वाचा शल्याँ अशानिभिर्दिहानः ।
 ताभिर्विध्य हृदये यातुधानान् प्रतीचो बाहून् प्रति भङ्ग्येषाम् ॥ ६ ॥
 २०८६. उतारब्धान्स्पृणुहि जातवेद उतारैभाणाँ ऋष्टिभिर्यातुधानान् ।
 अग्ने पूर्वो नि जहि शोशुचान आमादुः क्ष्विङ्कास्तमदन्त्वेनीः ॥ ७ ॥
 २०८७. इह प्र ब्रूहि यतमः सो अग्ने यातुधानो य इदं कृणोति ।
 तमा रभस्व समिधा यविष्ठ नृचक्षुसश्चक्षुषे रन्धयैनम् ॥ ८ ॥
 २०८८. तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा रक्ष युज्ञं प्राञ्चं वसुभ्यः प्र णय प्रचेतः ।
 हिंस्रं रक्षांस्यभि शोशुचानं मा त्वा दभन् यातुधानां नृचक्षः ॥ ९ ॥
 २०८९. नृचक्षा रक्षुः परि पश्य विक्षु तस्य त्रीणि प्रति शृणीह्यग्रा ।
 तस्याग्ने पृष्टीर्हरसा शृणीहि त्रेधा मूलं यातुधानस्य वृश्च ॥ १० ॥
 २०९०. त्रिर्यातुधानः प्रसितिं त एत्वृतं यो अग्ने अनृतेन हन्ति ।
 तमर्चिषा स्फूर्जयज्जातवेदः समक्षमेनं गृणते नि युङ्ग्धि ॥ ११ ॥
 २०९१. यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद् वाचस्तुष्टं जनयन्त रेभाः ।
 मन्योर्मनसः शरव्याँ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान् ॥ १२ ॥
 २०९२. परा शृणीहि तर्पसा यातुधानान् पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
 परार्चिषा मूरदेवाञ्छृणीहि परासुतुपुः शोशुचतः शृणीहि ॥ १३ ॥

२०९३. पराद्य देवा वृजिनं शृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु सृष्टाः ।
वाचास्तैनं शरव ऋच्छन्तु मर्मन् विश्वस्यैतु प्रसिति यातुधानः ॥ १४ ॥
२०९४. यः पौरुषेयेण ऋविषा समुक्ते यो अश्व्येन पशुना यातुधानः ।
यो अघ्न्याया भरति क्षीरमग्ने तेषां शीर्षाणि हर्सापि वृश्च ॥ १५ ॥
२०९५. विषं गवां यातुधानां भरन्तामा वृश्चन्तामदितये दुरेवाः ।
परैणान् देवः सविता ददातु परां भागमोषधीनां जयन्ताम् ॥ १६ ॥
२०९६. संवत्सरीणं पर्य उस्त्रियायास्तस्य माशीद् यातुधानो नृचक्षुः ।
पीयूषमग्ने यत्तमस्ति तृप्सात् तं प्रत्यञ्चमर्चिषा विध्य मर्मणि ॥ १७ ॥
२०९७. सनादग्ने मृणसि यातुधानान् न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।
सहमूराननु दह क्रव्यादो मा तै हेत्या मुक्षतु दैव्यायाः ॥ १८ ॥
२०९८. त्वं नो अग्ने अधरादुदुक्तस्त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् ।
प्रति त्ये तै अजरासस्तपिष्ठा अघर्शसं शोशुचतो दहन्तु ॥ १९ ॥
२०९९. पश्चात् पुरस्तादधरादुतोत्तरात् कविः काव्येन परि पाह्यग्ने ।
सखा सखायमजरौ जरिम्णे अग्ने मर्तौ अमर्त्यस्त्वं नः ॥ २० ॥
२१००. तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि रेभे शफारुजो येन पश्यसि यातुधानान् ।
अथर्ववज्ज्योतिषा दैव्येन सत्यं धूर्वन्तमचितं न्योष ॥ २१ ॥
२१०१. परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।
धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावतः ॥ २२ ॥
२१०२. विषेण भङ्गुरावतः प्रति स्म रक्षसो जहि ।
अग्ने तिग्मेन शोचिषा तपुरग्राभिरर्चिभिः ॥ २३ ॥
२१०३. वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।
प्रादेवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षाभ्यो विनिक्ष्वे ॥ २४ ॥
२१०४. ये ते शृङ्गे अजरै जातवेदस्तिग्महेती ब्रह्मसंशिते ।
ताभ्यां दुर्हार्दमभिदासन्तं किमीदिनं प्रत्यञ्चमर्चिषा जातवेदो वि निक्ष्व ॥ २५ ॥
२१०५. अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशौचिरमर्त्यः ।
शुचिः पावक ईड्यः ॥ २६ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- चातन। देवता- इन्द्रासोम, अर्यमा। छन्द-जगती, ८-१४, १६-१७, १९, २२, २४त्रिष्टुप्, २०, २३ भुक्त्रिष्टुप्, २५ अनुष्टुप्]

२१०६. इन्द्रासोमा तपत् रक्ष उब्जत् न्यर्पयत् वृषणा तमोवृधः ।
परां शृणीतमचितो न्योषत् हतं नुदेथां नि शिशीतमत्त्रिणः ॥ १ ॥
२१०७. इन्द्रासोमा समघर्शसमभ्यश्चं तपुर्पयस्तु चरुरग्निमाँ इव ।
ब्रह्मद्विषे क्रव्यादे घोरचक्षसे द्वेषो धत्तमनवायं किमीदिने ॥ २ ॥
२१०८. इन्द्रासोमा दुष्कृतो वृत्रे अन्तरनारम्भणे तमसि प्र विध्यतम् ।
यतो नैषां पुनरेकश्चनोदयत् तद् वामस्तु सहसे मन्युमच्छर्वः ॥ ३ ॥
२१०९. इन्द्रासोमा वर्तयत् दिवो वधं सं पृथिव्या अघर्शासाय तर्हणम् ।
उत् तक्षत् स्वर्यदृशु पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निजूर्वथः ॥ ४ ॥
२११०. इन्द्रासोमा वर्तयत् दिवस्पर्यग्नितपेभिर्युवमश्महन्मभिः ।
तपुर्वधेभिरजरैभिरत्त्रिणो नि पशानि विध्यत् यन्तु निस्वरम् ॥ ५ ॥
२१११. इन्द्रासोमा परि वां भूतु विश्वत् इयं मतिः क्रक्ष्याश्वैव वाजिना ।
यां वां होत्रां परिहिनोमि मेधयेमा ब्रह्माणि नृपती इव जिन्वतम् ॥ ६ ॥

२११२. प्रति स्मरेथां तुजयद्विरेवैर्हतं दुहो रक्षसो भङ्गुरावतः ।
इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद् यो मा कदा चिदभिदासति दुहुः ॥७॥
२११३. यो मा पार्केन मर्नसा चरन्तमभिचष्टे अनृतेभिर्वचोभिः ।
आप इव काशिना संगृभीता असन्नस्त्वासत इन्द्र वक्ता ॥८॥
२११४. ये पाकशंसं विहरन्त एवैर्ये वा भद्रं दूषयन्ति स्वधाभिः ।
अहये वा तान् प्रददातु सोम आ वा दधातु निऋतेरुपस्थे ॥९॥
२११५. यो नो रसं दिप्सति पित्वो अग्ने अश्वाणां गवां यस्तनूनाम् ।
रिपु स्तेन स्तैयकृद् दध्रमैतु नि ष हीयतां तन्वा ३ तना च ॥१०॥
२११६. परः सो अस्तु तन्वा ३ तना च तिस्रः पृथिवीरधो अस्तु विश्वाः ।
प्रति शुष्यतु यशो अस्य देवा यो मा दिवा दिप्सति यश्च नक्तम् ॥११॥
२११७. सुविज्ञानं चिकितुषे जनाय सच्चासच्च वचसी पस्पृधाते ।
तयोर्यत् सत्यं यत्ररदृजीयस्तदित् सोमोऽवति हन्त्यासत् ॥१२॥
२११८. न वा उ सोमो वृजिनं हिनोति न क्षत्रियं मिथुया धारयन्तम् ।
हन्ति रक्षो हन्त्यासद् वदन्तमुभाविन्द्रस्य प्रसितौ शयाते ॥१३॥
२११९. यदि वाहमनृतदेवो अस्मि मोघं वा देवां अप्यूहे अग्ने ।
किमस्मभ्यं जातवेदो हणीषे द्रोघवाचस्ते निऋथं सचन्ताम् ॥१४॥
२१२०. अद्या मुरीय यदि यातुधानो अस्मि यदि वायुस्ततप पूरुषस्य ।
अधा स वीरैर्दशभिर्वि यूया यो मा मोघं यातुधानेत्याह ॥१५॥
२१२१. यो मार्यातुं यातुधानेत्याह यो वा रक्षाः शुचिरस्मीत्याह ।
इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोरधमस्पदीष्ट ॥१६॥
२१२२. प्र या जिगाति खर्गलैव नक्तमप दुहुस्तन्व १ गूहमाना ।
वव्रमन्तमव सा पदीष्ट ग्रावाणो घ्नन्तु रक्षस उपब्दैः ॥१७॥
२१२३. वि तिष्ठध्वं मरुतो विक्ष्वी ३ च्छत गृभायत रक्षसः सं पिनष्टन ।
वयो ये भूत्वा पतयन्ति नक्तभिर्ये वा रिपो दधिरे देवे अध्वरे ॥१८॥
२१२४. प्र वर्तय दिवोऽश्मानमिन्द्र सोमशितं मघवन्त्सं शिशाधि ।
प्राक्तो अपाक्तो अधिरादुदक्तो ३भि जहि रक्षसः पर्वतेन ॥१९॥
२१२५. एत उ त्ये पतयन्ति श्वयातव इन्द्र दिप्सन्ति दिप्सवोऽदाभ्यम् ।
शिशीते शक्रः पिशुनेभ्यो वधं नूनं सृजदशनिं यातुमद्भ्यः ॥२०॥
२१२६. इन्द्रो यातूनामभवत् पराशरो हविर्मथीनामभ्या ३ विवासताम् ।
अभीदु शक्रः परशुर्यथा वनं पात्रेव भिन्दन्त्सत एतु रक्षसः ॥२१॥
२१२७. उलूकयातुं शुशुलूकयातुं जहि श्वयातुमुत कोकयातुम् ।
सुपुर्णयातुमुत गृध्रयातुं दूषदैव प्र मृण रक्ष इन्द्र ॥२२॥
२१२८. मा नो रक्षो अभि नद् यातुमावदपोच्छन्तु मिथुना ये किमीदिनः ।
पृथिवी नः पार्थिवात् पात्वंहसोऽन्तरिक्षं दिव्यात् पात्वस्मान् ॥२३॥
२१२९. इन्द्र जहि पुमांसं यातुधानमुत स्त्रियं मायया शाशदानाम् ।
विप्रीवासो मूरदेवा ऋदन्तु मा ते दृशन्तसूर्यमुच्चरन्तम् ॥२४॥
२१३०. प्रति चक्ष्व वि चक्ष्वेन्द्रश्च सोम जागृतम् ।
रक्षोभ्यो वधमस्यतमशनिं यातुमद्भ्यः ॥२५॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- शुक देवता-कृत्यादूषण अथवा मन्त्रोक्त देवता। छन्द-१,६ उपरिष्टाद्वृहती, २ त्रिपदा विराट् गायत्री, ३ चतुष्पदा भुरिक् जगती, ४,

१२-१३, १६-१८ अनुष्टुप्, ५ भुरिक् संस्तार पंक्ति, ७-८ ककुम्मती अनुष्टुप्, ९ चतुष्पदा पुरस्कृति जगती, १० त्रिष्टुप्, ११ पथ्या पंक्ति, १४ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, १५ पुरस्ताद् बृहती, १९ जगती गर्भा त्रिष्टुप्, २० विराट् गर्भास्तारपंक्ति, २१ पराविराट् त्रिष्टुप्, २२ त्र्यवसाना सप्तपदा विराट् गर्भा भुरिक् शकवरी।]

२१३१. अयं प्रतिसुरो मणिर्वीरो वीराय बध्यते ।
वीर्यवान्त्सपत्नहा शूरवीरः परिपाणः सुमुङ्गलः ॥ १ ॥
२१३२. अयं मणिः सपत्नहा सुवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः ।
प्रत्यक् कृत्या दूषयन्नेति वीरः ॥ २ ॥
२१३३. अनेनेन्द्रो मणिना वृत्रमहन्ननेनासुरान् पराभावयन्मनीषी ।
अनेनाजयद् द्यावापृथिवी उभे इमे अनेनाजयत् प्रदिशश्चतस्रः ॥ ३ ॥
२१३४. अयं स्नाक्त्यो मणिः प्रतीवर्तः प्रतिसुरः ।
ओजस्वान् विमृधो वशी सो अस्मान् पातु सर्वतः ॥ ४ ॥
२१३५. तद्ग्निराह तदु सोम आह बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ।
ते मे देवाः पुरोहिताः प्रतीचीः कृत्याः प्रतिसरैरजन्तु ॥ ५ ॥
२१३६. अन्तर्दधि द्यावापृथिवी उताहरुत सूर्यम् ।
ते मे देवाः पुरोहिताः प्रतीचीः कृत्याः प्रतिसरैरजन्तु ॥ ६ ॥
२१३७. ये स्नाक्त्यं मणिं जना वर्माणि कृण्वते ।
सूर्य इव दिवमारुह्य वि कृत्या बाधते वशी ॥ ७ ॥
२१३८. स्नात्तयेन मणिन ऋषिणेव मनीषिणा ।
अजैषं सर्वाः पृतना वि मृधो हन्मि रक्षसः ॥ ८ ॥
२१३९. याः कृत्या आङ्गिरसीयाः कृत्या आसुरीयाः कृत्याः स्वयंकृता या उ चान्येभिराभृताः ।
उभयीस्ताः परा यन्तु परावतो नवति नान्या इति ॥ ९ ॥
२१४०. अस्मै मणिं वर्म बध्नन्तु देवा इन्द्रो विष्णुः सविता रुद्रो अग्निः ।
प्रजापतिः परमेष्ठी विराड् वैश्वानर ऋषयश्च सर्वे ॥ १० ॥
२१४१. उत्तमो अस्योषधीनामनुद्वाञ्जगतामिव व्याघ्रः स्वपदामिव ।
यमैच्छामाविदाम तं प्रतिस्पर्शनमन्तितम् ॥ ११ ॥
२१४२. स इद् व्याघ्रो भवत्यथो सिंहो अथो वर्षा ।
अथो सपत्नकर्शानो यो बिभर्तीमं मणिम् ॥ १२ ॥
२१४३. नैनं घ्नन्त्यप्सरसो न गन्धर्वा न मर्त्याः ।
सर्वा दिशो वि राजति यो बिभर्तीमं मणिम् ॥ १३ ॥
२१४४. कश्यपस्त्वामसृजत कश्यपस्त्वा समैरयत् ।
अबिभस्त्वेन्द्रो मानुषे बिभ्रत् संश्रेषिणेऽजयत् ।
मणिं सहस्रवीर्यं वर्म देवा अकृण्वत ॥ १४ ॥
२१४५. यस्त्वा कृत्याभिर्यस्त्वा दीक्षाभिर्यज्ञैर्यस्त्वा जिघांसति ।
प्रत्यक् त्वमिन्द्र तं जहि वज्रेण शतपर्वणा ॥ १५ ॥
२१४६. अयमिद् वै प्रतीवर्त ओजस्वान्त्संजयो मणिः ।
प्रजां धनं च रक्षतु परिपाणः सुमुङ्गलः ॥ १६ ॥
२१४७. असृपत्नं नो अधरादसपत्नं न उत्तरात् ।
इन्द्रासपत्नं नः पश्चाज्ज्योतिः शूर पुरस्कृधि ॥ १७ ॥
२१४८. वर्म मे द्यावापृथिवी वर्माहर्वर्म सूर्यः ।
वर्म म इन्द्रश्चाग्निश्च वर्म धाता दधातु मे ॥

२१४९. ऐन्द्राग्नं वर्म^१ बहुलं यदुग्रं विश्वे^२ देवा नाति विध्यन्ति सर्वे^३।
तन्मे तन्वं^४ त्रायतां सर्वतो^५ बृहदार्युष्माञ्जरदष्टिर्यथासानि॥ १९॥
२१५०. आ मारुक्षद् देवमणिर्महा अरिष्टतातये।
इमं मेथिमभिसंविशध्वं तनूपानं त्रिवरूथमोजसे॥ २०॥
२१५१. अस्मिन्निन्द्रो नि दधातु नृम्णमिमं देवासो अभिसंविशध्वम्।
दीर्घायुत्वार्य शतशारदायार्युष्माञ्जरदष्टिर्यथासत्॥ २१॥
२१५२. स्वस्तिदा विशां पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी।
इन्द्रो बध्नातु ते मणिं जिगीवां अपराजितः सोमपा अभयंकरो वर्षा।
स त्वा रक्षतु सर्वतो दिवा नक्तं च विश्वतः॥ २२॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- मातृनामा। देवता- मातृनामा अथवा मन्त्रोक्त, १५ ब्रह्मणस्पति। छन्द- अनुष्टुप्, २ पुरस्ताद् बृहती, १० त्र्यवसाना षट्पदा जगती, ११-
१२, १४, १६ पथ्या पंक्ति, १५ त्र्यवसाना सप्तपदा शक्वरी, १७ त्र्यवसाना सप्तपदा जगती।]

२१५३. यौ ते मातोन्ममार्ज^१ जातायाः पतिवेदनौ।
दुर्णामा तत्र मा गृधदलिंश उत वत्सपः॥
२१५४. पुलालानुपुलालौ शर्कुं कोकं मलिम्लुचं प्लीजकम्।
आश्रेषं वृत्रिवाससमृक्षग्रीवं प्रमीलिनम्॥ २॥
२१५५. मा सं वृतो मोषं सृप ऊरू माव सृपोऽन्तरा।
कृणोम्यस्यै भेषजं ब्रजं दुर्णाम्चार्तनम्॥ ३॥
२१५६. दुर्णामा च सुनामा चोभा संवृत्मिच्छतः।
अरायानप हन्मः सुनामा स्त्रीणमिच्छताम्॥ ४॥
२१५७. यः कृष्णः केश्यसुर स्तम्बज उत तुण्डिकः।
अरायानस्या मुष्काभ्यां भंससोऽप हन्मसि॥ ५॥
२१५८. अनुजिघ्रं प्रमृशन्तं क्रव्यादमुत रैरिहम्।
अरायाञ्छ्वकिष्किणो ब्रजः पिङ्गो अनीनशत्॥ ६॥
२१५९. यस्त्वा स्वप्ने निपद्यते भ्राता भूत्वा पितेव च।
ब्रजस्तान्त्सहतामितः क्लीबरूपांस्तिरीटिनः॥ ७॥
२१६०. यस्त्वा स्वपन्तीं त्सरति यस्त्वा दिप्सति जाग्रतीम्।
छायामिव प्र तान्तसूर्यः परिक्रामन्ननीनशत्॥ ८॥
२१६१. यः कृणोति मृतवत्सामवतो कामिमां स्त्रियम्।
तमोषधे त्वं नाशयास्याः कमलमञ्जिवम्॥ ९॥
२१६२. ये शालाः परिनृत्यन्ति सायं गर्दभनादिनः।
कुसूला ये च कुक्षिलाः ककुभाः करुमाः स्निमाः।
तानोषधे त्वं गन्धेन विषूचीनान् वि नाशय॥ १०॥
२१६३. ये कुकुन्धाः कुकूरभाः कृत्तीदूशानि बिभ्रति।
क्लीबा इव प्रनृत्यन्तो वने ये कुर्वते घोषं तानितो नाशयामसि॥ ११॥
२१६४. ये सूर्यं न तितिक्षन्त आतपन्तममुं दिवः।
अरायान् बस्तवांसिनो दुर्गन्धील्लोहितास्यान् मककान् नाशयामसि॥ १२॥
२१६५. य आत्मानमतिमात्रमंस आधाय बिभ्रति।
स्त्रीणां श्रौणिप्रतोदिन इन्द्र रक्षांसि नाशय॥ १३॥
२१६६. ये पूर्वे^१ वध्वो^२ यन्ति हस्ते शृङ्गाणि बिभ्रतः।

- आपाकेस्थाः प्रहासिनस्तम्बे ये कुर्वते ज्योतिस्तानितो नाशयामसि ॥ १४ ॥
२१६७. येषां पश्चात् प्रपदानि पुरः पाष्णीः पुरो मुखा ।
खलजाः शकधूमजा उरुण्डा ये च मट्टटाः कुम्भमुष्का अयाशवः ।
तानस्या ब्रह्मणस्पते प्रतीबोधेन नाशय ॥
२१६८. पर्यस्ताक्षा अप्रचङ्कशा अस्त्रैणाः संन्तु पण्डगाः ।
अव भेषज पादय य इमां संविवृत्सत्यपतिः स्वपतिं स्त्रियम् ॥ १६ ॥
२१६९. उद्धर्षिणं मुनिकेशं जम्भयन्तं मरीमृशम् ।
उपेक्षन्तमुदुम्बलं तुण्डेलमुत शालुडम् ।
पदा प्र विध्य पाष्ण्यां स्थालीं गौरिव स्पन्दना ॥ १७ ॥
२१७०. यस्ते गर्भं प्रतिमृशाज्जातं वा मारयाति ते ।
पिङ्गस्तमुग्रधन्वा कृणोतु हृदयाविधम् ॥ १८ ॥
२१७१. ये अम्नो जातान् मारयन्ति सूतिका अनुशेरते ।
स्त्रीभागान् पिङ्गो गन्धर्वान् वातो अभ्रमिवाजतु ॥ १९ ॥
२१७२. परिसृष्टं धारयतु यद्धितं माव पादि तत् ।
गर्भं त उग्रौ रक्षतां भेषजौ नीविभार्यौ ॥ २० ॥
२१७३. पवीनसात् तङ्गल्वां च्छायकादुत नग्नकात् ।
प्रजायै पत्ये त्वा पिङ्गः परि पातु किमीदिनः ॥ २१ ॥
२१७४. द्वप्रास्याच्चतुरक्षात् पञ्चपादादनङ्कुरेः ।
वृन्ताद्भि प्रसर्पतः परि पाहि वरीवृतात् ॥ २२ ॥
२१७५. य आमं मांसमदन्ति पौरुषेयं च ये ऋविः ।
गर्भान् खादन्ति केशवास्तानितो नाशयामसि ॥ २३ ॥
२१७६. ये सूर्यात् परिसर्पन्ति स्नुषेव श्वशुरादधि ।
ब्रजश्च तेषां पिङ्गश्च हृदयेऽधि नि विध्यताम् ॥ २४ ॥
२१७७. पिङ्ग रक्ष जायमानं मा पुमांसं स्त्रियं ऋन् ।
आण्डादो गर्भान्मा दभन् बाधस्वेतः किमीदिनः ॥ २५ ॥
२१७८. अप्रजास्त्वं मार्तवत्समाद् रोदमघमावयम् ।
वृक्षादिव स्रजं कृत्वाप्रिये प्रति मुञ्च तत् ॥ २६ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- भैषज्य, आयुष्य, ओषधि समूह । छन्द- अनुष्टुप्, २ उपरिष्टाद् भुरिक् बृहती, ३ पुरउष्णिक्, ४ पञ्चपदा परानुष्टुप् अतिजगती, ५-६, १०, २५ पथ्यापंक्ति, ९ द्विपदार्ची भुरिक् अनुष्टुप्, १२ पञ्चपदा विराट् अतिशक्वरी, १४ उपरिष्टात् निचृत् बृहती, २६ निचृत् अनुष्टुप्, २८ भुरिक् अनुष्टुप्।]

२१७९. या बभ्रवो याश्च शुक्रा रोहिणीरुत पृश्नयः ।
असिक्रीः कृष्णा ओषधीः सर्वा अच्छावदामसि ॥ १ ॥
२१८०. त्रायन्तामिमं पुरुषं यक्ष्माद् देवेषितादधि ।
यासां द्यौष्पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधो बभूव ॥ २ ॥
२१८१. आपो अग्रं दिव्या ओषधयः ।
तास्ते यक्ष्ममेनस्यश्मङ्गादङ्गादनीनशन् ॥ ३ ॥
२१८२. प्रस्तृणुती स्तम्बिनीरेकशुङ्गाः प्रतन्वतीरोषधीरा वदामि ।
अंशुमतीः काण्डिनीया विशाखा ह्यामि ते वीरुधो वैश्वदेवीरुग्राः पुरुषजीवनीः
२१८३. यद् वः सहः सहमाना वीर्यं यच्च वो बलम् ॥ ४ ॥

- तनेममस्माद् यक्ष्मात् पुरुषं मुञ्चतौषधीरथो कृणोमि भेषजम्॥५॥
२१८४. जीवलां नधारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।
अरुन्धतीमुन्नयन्तीं पुष्पां मधुमतीमिह हुवेऽस्मा अरिष्टतातये॥६॥
२१८५. इहा यन्तु प्रचेतसो मेदिनीर्वचसो मम ।
यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि॥७॥
२१८६. अग्नेर्घासो अपां गर्भो या रोहन्ति पुनर्णवाः ।
ध्रुवाः सहस्रनाम्नीर्भेषजीः सन्त्वाभृताः॥८॥
२१८७. अवकौल्बा उदकात्मान् ओषधयः ।
वृषन्तु दुरितं तीक्ष्णशृङ्गयः॥९॥
२१८८. उन्मुञ्चन्तीर्विवरुणा उग्रा या विषदूषणीः ।
अथो बलासनाशनीः कृत्यादूषणीश्च यास्ता इहा यन्त्वोषधीः॥१०॥
२१८९. अपुक्रिताः सहीयसीर्वीरुधो या अभिष्टुताः ।
त्रायन्तामस्मिन् ग्रामे गामश्च पुरुषं पशुम्॥११॥
२१९०. मधुमन्मूलं मधुमदग्रमासां मधुमन्मध्यं वीरुधां बभूव ।
मधुमत् पर्णं मधुमत् पुष्पमासां मधोः संभक्ता अमृतस्य भक्षो घृतमन्नं दुहतां गोपुरोगवम्॥१२॥
२१९१. यावतीः किर्यतीश्चेमाः पृथिव्यामध्योषधीः ।
ता मां सहस्रपण्यो मृत्योर्मुञ्चन्त्वंहसः॥१३॥
२१९२. वैयाघ्रो मणिर्वीरुधां त्रायमाणोऽभिशास्तिपाः ।
अर्मावाः सर्वा रक्षांस्यप हन्त्वधि दूरमस्मत्॥१४॥
२१९३. सिंहस्यैव स्तनथोः सं विजन्तेऽग्नेरिव विजन्त आभृताभ्यः ।
गवां यक्ष्मः पुरुषाणां वीरुद्धिरतिनुत्तो नाव्या एतु स्रोत्याः॥१५॥
२१९४. मुमुक्षाना ओषधयोऽग्नेर्वैश्वानरादधि ।
भूमिं संतन्वतीरित् यासां राजा वनस्पतिः॥१६॥
२१९५. या रोहन्त्याङ्गिरसीः पर्वतेषु समेषु च ।
ता नः पर्यस्वतीः शिवा ओषधीः सन्तु शं हुदे॥१७॥
२१९६. याश्चाहं वेदं वीरुधो याश्च पश्यामि चक्षुषा ।
अज्ञाता जानीमश्च या यासु विद्य च संभृतम्॥१८॥
२१९७. सर्वाः समग्रा ओषधीर्बोधन्तु वचसो मम ।
यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि॥१९॥
२१९८. अश्चत्थो दुर्भो वीरुधां सोमो राजामृतं हविः ।
त्रीहिर्यवश्च भेषजौ दिवस्पुत्रावर्मत्यौ॥२०॥
२१९९. उज्जिहीध्वे स्तनयत्यभिक्रन्दत्योषधीः ।
यदा वः पृश्निमातरः पर्जन्यो रेतुसावति॥२१॥
२२००. तस्यामृतस्येमं बलं पुरुषं पाययामसि ।
अथो कृणोमि भेषजं यथासच्छ्रुतहायनः॥२२॥
२२०१. वराहो वेद वीरुधं नकुलो वेद भेषजीम् ।
सर्पा गन्धर्वा या विदुस्ता अस्मा अवसे हुवे॥२३॥
२२०२. याः सुपर्णा आङ्गिरसीर्दिव्या या रघटो विदुः ।
वयांसि हंसा या विदुर्याश्च सर्वे पतत्रिणः ।
मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्मा अवसे हुवे॥२४॥

२२०३. यावतीनामोषधीनां गावः प्राश्नन्त्यघ्न्या यावतीनामजावयः ।
तावतीस्तुभ्यमोषधीः शर्मयच्छन्त्वाभृताः ॥ २५ ॥
२२०४. यावतीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः ।
तावतीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि ॥ २६ ॥
२२०५. पुष्पवतीः प्रसूमतीः फलिनीरफला उत ।
संमातरं इव दुहामस्मा अरिष्टतातये ॥ २७ ॥
२२०६. उत त्वाहार्षं पञ्चशलादथो दशशलादुत ।
अथो यमस्य पड्वीशाद् विश्वस्माद् देवकिल्बिषात् ॥ २८ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- भृग्वङ्गिरा । देवता- परसेनाहनन, इन्द्र वनस्पति । छन्द- अनुष्टुप्, २, ८-१०, २३ उपरिष्टाद् बृहती, ३ विराट् बृहती, ४ बृहती पुरस्तात् प्रस्तार पंक्ति, ६ आस्तार पंक्ति, ७ विपरीत पादलक्ष्मा चतुष्पदा अतिजगती, ११ पथ्या बृहती, १२ भुरिक् अनुष्टुप्, १९ विराट् पुरस्ताद् बृहती, २० निचृत् पुरस्ताद् बृहती, २१ त्रिष्टुप्, २२ चतुष्पदा शकवरी, २४ त्र्यवसाना त्रिष्टुप् उष्णिक् गर्भा पराशकवरी पञ्चपदा जगती ।]

२२०७. इन्द्रो मन्थतु मन्थिता शक्रः शूरः पुरंदरः ।
यथा हनाम सेनां अमित्राणां सहस्रशः ॥ १ ॥
२२०८. पूतिरज्जुरुपुध्मानी पूतिं सेनां कृणोत्वमूम ।
धूममग्निं परादृश्यामित्रां ह्रस्वा दधतां भयम् ॥ २ ॥
२२०९. अमूर्नश्चत्थ निः शृणीहि खादामून् खदिराजिरम् ।
ताजद्भङ्ग इव भज्यन्तां हन्त्वैनान् वधको वधैः ॥ ३ ॥
२२१०. परुषानमून् परुषाह्वः कृणोतु हन्त्वैनान् वधको वधैः ।
क्षिप्रं शूर इव भज्यन्तां बृहज्जालेन संदिताः ॥ ४ ॥
२२११. अन्तरिक्षं जालमासीज्जालदण्डा दिशो महीः ।
तेनाभिधाय दस्यूनां शक्रः सेनामपावपत् ॥ ५ ॥
२२१२. बृहद्धि जालं बृहतः शक्रस्य वाजिनीवतः ।
तेन शत्रून्भि सर्वान् न्युब्ज यथा न मुच्यातै कतमश्चनैषाम् ॥ ६ ॥
२२१३. बृहत् ते जालं बृहत इन्द्र शूर सहस्रार्घस्य शतवीर्यस्य ।
तेन शतं सहस्रमयुतं न्युर्बुदं जघान शक्रो दस्यूनामभिधाय सेनया ॥ ७ ॥
२२१४. अयं लोको जालमासीच्छक्रस्य महतो महान् ।
तेनाहमिन्द्रजालेनामूंस्तमसाभि दधामि सर्वान् ॥ ८ ॥
२२१५. सेदिरुग्रा व्युद्धिरार्तिश्चानपवाचना ।
श्रमस्तन्द्रीश्च मोहश्च तैरमूनभि दधामि सर्वान् ॥ ९ ॥
२२१६. मृत्यवेऽमून् प्र यच्छामि मृत्युपाशैरमी सिताः ।
मृत्योर्ये अघला दूतास्तेभ्य एनान् प्रति नयामि बद्ध्वा ॥ १० ॥
२२१७. नर्यतामून् मृत्युदूता यमदूता अपोम्भत ।
परः सहस्रा हन्यन्तां तृणेद्वेनान् मृत्युं भवस्य ॥ ११ ॥
२२१८. साध्या एकं जालदण्डमुद्यत्य यन्त्योर्जसा ।
रुद्रा एकं वसव एकमादित्यैरेक उद्यतः ॥ १२ ॥
२२१९. विश्वे देवा उपरिष्टादुब्जन्तो यन्त्वोर्जसा ।
मध्यैर्न घन्तो यन्तु सेनामङ्गिरसो महीम् ॥ १३ ॥
२२२०. वनस्पतीन् वानस्पत्यानोषधीरुत वीरुधः ।
द्विपाच्चतुष्पादिष्णामि यथा सेनाममूं हनन् ॥ १४ ॥

२२२१. गन्धर्वाप्सरसः सर्पान् देवान् पुण्यजनान् पितृन् ।
दृष्टान्दृष्टानिष्णामि यथा सेनाममूं हर्नन् ॥ १५ ॥
२२२२. इम उप्ता मृत्युपाशा यानाक्रम्य न मुच्यसे ।
अमुष्या हन्तु सेनाया इदं कूटं सहस्रशः ॥ १६ ॥
२२२३. घर्मः समिद्धो अग्निनायं होमः सहस्रहः ।
भुवश्च पृश्निबाहुश्च शर्वं सेनाममूं हतम् ॥ १७ ॥
२२२४. मृत्योराषमा पद्यन्तां क्षुधं सेदिं वधं भयम् ।
इन्द्रश्चाक्षुजालाभ्यां शर्वं सेनाममूं हतम् ॥ १८ ॥
२२२५. पराजिताः प्र त्रसतामित्रा नुत्ता धावत ब्रह्मणा ।
बृहस्पतिप्रणुत्तानां मामीषां मोचि कश्चन ॥ १९ ॥
२२२६. अव पद्यन्तामेषामायुधानि मा शकन् प्रतिधामिषुम् ।
अथैषां बहु बिभ्यतामिषवो घ्नन्तु मर्मणि ॥ २० ॥
२२२७. सं क्रौशतामेनान् द्यावापृथिवी समन्तरिक्षं सह देवताभिः ।
मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उर्प यन्तु मृत्युम् ॥ २१ ॥
२२२८. दिशश्चतस्रोऽश्वतरो देवस्थस्य पुरोडाशाः शूफा अन्तरिक्षमुद्धिः ।
द्यावापृथिवी पक्षसी ऋतवोऽभीशवोऽन्तर्देशाः किंकरा वाक् परिरथ्यम् ॥ २२ ॥
२२२९. संवत्सरो रथः परिवत्सरो रथोपस्थो विराडीषाग्नी रथमुखम् ।
इन्द्रः सव्यष्टाश्चन्द्रमाः सारथिः ॥ २३ ॥
२२३०. इतो जयेतो वि जय सं जय जय स्वाहा ।
इमे जयन्तु परामी जयन्तां स्वाहैभ्यो दुराहामीभ्यः ।
नीललोहितेनामूनभ्यवतनोमि ॥ २४ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- कश्यप, समस्त आर्ष छन्द, समस्त ऋषिगण। छन्द- त्रिष्टुप्, २ पंक्ति, ३ आस्तार पंक्ति, ४-५, २३, २५, २६ अनुष्टुप्, ८, ११-१२, २२ जगती, ९ भुरिक् त्रिष्टुप्, १४ चतुष्पदा अतिजगती]

२२३१. कुतस्तौ जातौ कतमः सो अर्धः कस्माल्लोकात् कतमस्याः पृथिव्याः ।
वत्सौ विराजः सलिलादुदैतां तौ त्वा पृच्छामि कतरेण दुग्धा ॥ १ ॥
२२३२. यो अक्रन्दयत् सलिलं महित्वा योनिं कृत्वा त्रिभुजं शयानः ।
वत्सः कामदुधौ विराजः स गुहां चक्रे तन्वः पराचैः ॥ २ ॥
२२३३. यानि त्रीणि बृहन्ति येषां चतुर्थं वियुनक्ति वाचम् ।
ब्रह्मैन्द विद्यात् तपसा विपश्चिद् यस्मिन्नेकं युज्यते यस्मिन्नेकम् ॥ ३ ॥
२२३४. बृहतः परि सामानि षष्ठात् पञ्चाधि निर्मिता ।
बृहद् बृहत्या निर्मितं कुतोऽधि बृहती मिता ॥ ४ ॥
२२३५. बृहती परि मात्राया मातुर्मात्राधि निर्मिता ।
माया ह जज्ञे मायाया मायाया मातली परि ॥ ५ ॥
२२३६. वैश्वानरस्य प्रतिमोपरि द्यौर्यावद् रोदसी विबबाधे अग्निः ।
ततः षष्ठादामुतौ यन्ति स्तोमा उदितो यन्त्यभि षष्ठमहः ॥ ६ ॥
२२३७. षट् त्वा पृच्छाम ऋषयः कश्यपेमे त्वं हि युक्तं युयुक्षे योग्यं च ।
विराजमाहुर्ब्रह्मणः पितरं तां नो वि धेहि यतिधा सखिभ्यः ॥ ७ ॥
२२३८. यां प्रच्युतामनु यज्ञाः प्रच्यवन्त उपतिष्ठन्त उपतिष्ठमानाम् ।
यस्यां व्रते प्रसवे यक्षमेजति सा विराडृषयः परमे व्योमन् ॥ ८ ॥

२२३९. अप्राणैति प्राणेन प्राणतीनां विराट् स्वराजमभ्येति पश्चात् ।
विश्वं मृशन्तीमभिरूपां विराजं पश्यन्ति त्वे न त्वे पश्यन्त्येनाम् ॥ १ ॥
२२४०. को विराजो मिथुनत्वं प्र वैदु क ऋतून् क उ कल्पमस्याः ।
क्रमान् को अस्याः कतिधा विदुग्धान् को अस्या धाम कतिधा व्युष्टीः ॥ १० ॥
२२४१. इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदास्वितरासु चरति प्रविष्टा ।
महान्तौ अस्यां महिमानौ अन्तर्वधूर्जिगाय नवगज्जनित्री ॥ ११ ॥
२२४२. छन्दः पक्षे उषसा पेपिशाने समानं योनिमनु सं चरेते ।
सूर्यपत्नी सं चरतः प्रजान्ती कैतुमती अजरे भूरिरेतसा ॥ १२ ॥
२२४३. ऋतस्य पन्थामनु तिस्र आगुस्त्रयो घर्मा अनु रेत आगुः ।
प्रजामेका जिन्वत्यूर्जमेका राष्ट्रमेका रक्षति देवयूनाम् ॥ १३ ॥
२२४४. अग्नीषोमावदधुर्या तुरीयासीद् यज्ञस्य पक्षावृषयः कल्पयन्तः ।
गायत्रीं त्रिष्टुभं जगतीमनुष्टुभं बृहदकीं यजमानाय स्वराभरन्तीम् ॥ १४ ॥
२२४५. पञ्च व्युष्टीरनु पञ्च दोहा गां पञ्चनाम्नीमृतवोऽनु पञ्च ।
पञ्च दिशः पञ्चदशेन कृप्तास्ता एकमूर्ध्नीरभि लोकमेकम् ॥ १५ ॥
२२४६. षड् जाता भूता प्रथमजर्तस्य षडु सामानि षडहं वहन्ति ।
षड्योगं सीरमनु सामसाम षडाहुर्घावापृथिवीः षडुर्वीः ॥ १६ ॥
२२४७. षडाहुः शीतान् षडु मास उष्णानृतुं नो ब्रूत यत्तमोऽतिरिक्तः ।
सप्त सुपर्णाः कवयो नि षेदुः सप्त च्छन्दांस्यनु सप्त दीक्षाः ॥ १७ ॥
२२४८. सप्त होमाः समिधो ह सप्त मधूनि सप्तर्तवो ह सप्त ।
सप्ताज्यानि परि भूतमायन् ताः सप्तगृधा इति शुश्रुमा वयम् ॥ १८ ॥
२२४९. सप्त च्छन्दांसि चतुरुत्तराण्यन्यो अन्यस्मिन्नध्यापितानि ।
कथं स्तोमाः प्रति तिष्ठन्ति तेषु तानि स्तोमेषु कथमार्पितानि ॥ १९ ॥
२२५०. कथं गायत्री त्रिवृतं व्याप कथं त्रिष्टुप् पञ्चदशेन कल्पते ।
त्रयस्त्रिंशेन जगती कथमनुष्टुप् कथमैकविंशः ॥ २० ॥
२२५१. अष्ट जाता भूता प्रथमजर्तस्याष्टेन्द्रत्विजो दैव्या ये ।
अष्टयोनिरदितिरष्टपुत्राष्टमीं रात्रिमभि हव्यमैति ॥ २१ ॥
२२५२. इत्थं श्रेयो मन्यमानेदमागमं युष्माकं सख्ये अहमस्मि शेवा ।
समानजन्मा ऋतुरस्ति वः शिवः स वः सर्वाः सं चरति प्रजानन् ॥ २२ ॥
२२५३. अष्टेन्द्रस्य षड् यमस्य ऋषीणां सप्त सप्तधा ।
अपो मनुष्याऽनुषधीस्तां उ पञ्चानु सेचिरे ॥ २३ ॥
२२५४. केवलीन्द्राय दुदुहे हि गृष्टिर्वशं पीयूषं प्रथमं दुहाना ।
अथातर्पयच्चतुरंश्चतुर्धा देवान् मनुष्यांश्च असुरानुत ऋषीन् ॥ २४ ॥
२२५५. को नु गौः क एकऋषिः किमु धाम का आशिषः ।
यक्षं पृथिव्यामैकवृदैकर्तुः कर्तमो नु सः ॥ २५ ॥
२२५६. एको गौरेक एकऋषिरेकं धामैकधाशिषः ।
यक्षं पृथिव्यामैकवृदैकर्तुर्नाति रिच्यते ॥ २६ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- विराट्। छन्द- शत्रिपदा आर्ची पंक्ति, २, ४, ६, ८, १०, १२ याजुषी जगती, ३, ९ साम्नी अनुष्टुप्, ५ आर्ची अनुष्टुप्, ७, १३ विराट् गायत्री, ११ साम्नी बृहती।]

२२५७. विराट् वा इदमग्र आसीत् तस्या जातायाः सर्वमभिभेदियमेवेदं भविष्यतीति ॥

२२५८. सोदक्रामत् सा गार्हपत्ये न्यक्रामत् ॥ २ ॥
 २२५९. गृहमेधी गृहपतिर्भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥
 २२६०. सोदक्रामत् साहवनीये न्यक्रामत् ॥ ४ ॥
 २२६१. यन्त्यस्य देवा देवहृतिं प्रियो देवानां भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥
 २२६२. सोदक्रामत् सा दक्षिणाग्नौ न्यक्रामत् ॥ ६ ॥
 २२६३. यज्ञतो दक्षिणीयो वासतेयो भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥
 २२६४. सोदक्रामत् सा सभायां न्यक्रामत् ॥ ८ ॥
 २२६५. यन्त्यस्य सभां सभ्यो भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥
 २२६६. सोदक्रामत् सा समितौ न्यक्रामत् ॥ १० ॥
 २२६७. यन्त्यस्य समितिं सामित्यो भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥
 २२६८. सोदक्रामत् सामन्त्रेण न्यक्रामत् ॥ १२ ॥
 २२६९. यन्त्यस्यामन्त्रणमामन्त्रणीयो भवति य एवं वेद ॥ १३ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता-विराट्। छन्द- १ त्रिपदा साम्नी अनुष्टुप्, २ उष्णिक् गर्भा चतुष्पदा उपरिष्ठात् विराट् बृहती, ३ एकपदा याजुषी गायत्री, ४ एकपदा साम्नी पंक्ति, ५ विराट् गायत्री, ६ आर्ची अनुष्टुप्, ७ साम्नी पंक्ति, ८ आसुरी गायत्री, ९ साम्नी अनुष्टुप्, १० साम्नी बृहती।]

२२७०. सोदक्रामत् सान्तरिक्षे चतुर्धा विक्रान्तातिष्ठत् ॥ १ ॥
 २२७१. तां दैवमनुष्या अबुवन्नियमेव तद् वेद यदुभय उपजीवेमामुप ह्यामहा इति ॥ २ ॥
 २२७२. तामुपाह्वयन्त ॥ ३ ॥
 २२७३. ऊर्ज एहि स्वध एहि सूनृत एहीरावत्येहीति ॥ ४ ॥
 २२७४. तस्या इन्द्रो वत्स आसीद् गायत्र्यभिधान्यभ्रमूर्धः ॥ ५ ॥
 २२७५. बृहच्च रथन्तरं च द्वौ स्तनावास्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च द्वौ ॥ ६ ॥
 २२७६. ओषधीरेव रथन्तरेण देवा अदुहन् व्यचो बृहता ॥ ७ ॥
 २२७७. अपो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेन ॥ ८ ॥
 २२७८. ओषधीरेवास्मै रथन्तरं दुहे व्यचो बृहत् ॥ ९ ॥
 २२७९. अपो वामदेव्यं यज्ञं यज्ञायज्ञियं य एवं वेद ॥ १० ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता-विराट्। छन्द- १-चतुष्पदा विराट् अनुष्टुप्, २ आर्ची त्रिष्टुप्, ३, ५, ७ चतुष्पदा प्राजापत्या पंक्ति, ४, ६, ८ आर्ची बृहती।]

२२८०. सोदक्रामत् सा वनस्पतीनागच्छत् तां वनस्पतयोऽघ्नत् सा संवत्सरे समभवत् ॥
 २२८१. तस्माद् वनस्पतीनां संवत्सरे वृक्णमपि रोहति वृश्चतेऽस्याप्रियो भ्रातृव्यो य एवं वेद ॥ २ ॥
 २२८२. सोदक्रामत् सा पितृनागच्छत् तां पितरोऽघ्नत् सा मासि समभवत् ॥ ३ ॥
 २२८३. तस्मात् पितृभ्यो मास्युपमास्यं ददति प्र पितृयाणं पन्थां जानाति य एवं वेद ॥ ४ ॥
 २२८४. सोदक्रामत् सा देवानागच्छत् तां देवा अघ्नत् सार्धमासे समभवत् ॥ ५ ॥
 २२८५. तस्माद् देवेभ्योऽर्धमासे वर्षट् कुर्वन्ति प्र देवयानं पन्थां जानाति य एवं वेद ॥ ६ ॥
 २२८६. सोदक्रामत् सा मनुष्याऽनागच्छत् तां मनुष्या अघ्नत् सा सद्यः समभवत् ॥ ७ ॥
 २२८७. तस्मान्मनुष्येभ्य उभयद्युरूप हरन्त्युपास्य गृहे हरन्ति य एवं वेद ॥ ८ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- विराट्। छन्द- १, ५ चतुष्पदा साम्नी जगती, २, ६, १० साम्नी बृहती, ३, १४ साम्नी उष्णिक्, ४, ८ आर्ची

अनुष्टुप्, ७ आसुरी गायत्री, ९, १३ चतुष्पदा उष्णिक, ११ प्राजापत्या अनुष्टुप्, १२, १६ आर्ची त्रिष्टुप्, १५ विराट् गायत्री।]

२२८८. सोदक्रामत् सासुरानागच्छत् तामसुरा उपाह्वयन्त माय एहीति॥१॥
२२८९. तस्या विरोचनः प्राह्वादिर्वत्स आसीदयस्पात्रं पात्रम्॥२॥
२२९०. तां द्विर्धूर्त्व्योऽधोक् तां मायामेवाधोक्॥३॥
२२९१. तां मायामसुरा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥४॥
२२९२. सोदक्रामत् सा पितृनागच्छत् तां पितर उपाह्वयन्त स्वध एहीति॥५॥
२२९३. तस्या यमो राजा वत्स आसीद् रजतपात्रम् पात्रम्॥६॥
२२९४. तामन्तको मार्त्यवोऽधोक् तां स्वधामेवाधोक्॥७॥
२२९५. तां स्वधां पितर उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥८॥
२२९६. सोदक्रामत् सा मनुष्याऽनागच्छत् तां मनुष्याऽ उपाह्वयन्तेरावत्येहीति॥९॥
२२९७. तस्या मनुर्वैवस्वतो वत्स आसीत् पृथिवी पात्रम्॥१०॥
२२९८. तां पृथी वैन्योऽधोक् तां कृषिं च सस्यं चाधोक्॥११॥
२२९९. ते कृषिं च सस्यं च मनुष्याऽ उप जीवन्ति कृष्टराधिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥१२॥
२३००. सोदक्रामत् सा सप्तऋषीनागच्छत् तां सप्तऋषय उपाह्वयन्त ब्रह्मण्वत्येहीति॥
२३०१. तस्याः सोमो राजा वत्स आसीच्छन्दः पात्रम्॥१४॥
२३०२. तां बृहस्पतिराङ्गिरसोऽधोक् तां ब्रह्म च तपश्चाधोक्॥१५॥
२३०३. तद् ब्रह्म च तपश्च सप्तऋषय उप जीवन्ति ब्रह्मवर्चस्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥१६॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- विराट्। छन्द- १, १३ चतुष्पदा साम्नी जगती, २, ३ साम्नी उष्णिक, ४, १६ आर्ची अनुष्टुप्, ५ चतुष्पदा प्राजापत्या जगती, ६ साम्नी त्रिष्टुप्, ७, ११ विराट् गायत्री, ८ आर्ची त्रिष्टुप्, ९ चतुष्पदा उष्णिक, १०, १४ साम्नी बृहती, १२ त्रिपदा ब्राह्मी भुरिक् गायत्री, १५ साम्नी अनुष्टुप्।]

२३०४. सोदक्रामत् सा देवानागच्छत् तां देवा उपाह्वयन्तोर्ज एहीति॥१॥
२३०५. तस्या इन्द्रो वत्स आसीच्चमसः पात्रम्॥२॥
२३०६. तां देवः सविताधोक् तामूर्जामेवाधोक्॥३॥
२३०७. तामूर्जा देवा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥४॥
२३०८. सोदक्रामत् सा गन्धर्वाप्सरस आगच्छत् तां गन्धर्वाप्सरस उपाह्वयन्त पुण्यगन्ध एहीति॥५॥
२३०९. तस्याश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो वत्स आसीत् पुष्करपर्ण पात्रम्॥६॥
२३१०. तां वसुरुचिः सौर्यवर्चसोऽधोक् तां पुण्यमेव गन्धमधोक्॥७॥
२३११. तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वाप्सरस उप जीवन्ति पुण्यगन्धिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥८॥
२३१२. सोदक्रामत् सेतरज्जानागच्छत् तामितरज्जना उपाह्वयन्त तिरोधु एहीति॥९॥
२३१३. तस्याः कुबैरो वैश्रवणो वत्स आसीदामपात्रं पात्रम्॥१०॥
२३१४. तां रज्जतनाभिः काबेरकोऽधोक् तां तिरोधामेवाधोक्॥११॥
२३१५. तां तिरोधामितरज्जना उप जीवन्ति तिरो धन्ते सर्वे पाप्मानमुपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥१२॥
२३१६. सोदक्रामत् सा सर्पानागच्छत् तां सर्पा उपाह्वयन्त विषवत्येहीति॥१३॥
२३१७. तस्यास्तक्षको वैशालेयो वत्स आसीदलाबुपात्रं पात्रम्॥१४॥
२३१८. तां धृतराष्ट्र ऐरावतोऽधोक् तां विषमेवाधोक्॥१५॥
२३१९. तद् विषं सर्पा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद॥१६॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- विराट्। छन्द- १ द्विपदा विराट् गायत्री, २ द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, ३ द्विपदा प्राजापत्या अनुष्टुप्, ४ द्विपदा आर्ची

उष्णिक्।]

२३२०. तद् यस्मा एव विदुषेऽलाबुनाभिषिञ्चेत् प्रत्याह्न्यात् ॥ १ ॥

२३२१. न च प्रत्याह्न्यान्मर्नसा त्वा प्रत्याह्न्यीति प्रत्याह्न्यात् ॥ २ ॥

२३२२. यत् प्रत्याहन्ति विषमेव तत् प्रत्याहन्ति ॥ ३ ॥

२३२३. विषमेवास्याप्रियं भ्रातृव्यमनुविषिच्यते य एव वेद ॥ ४ ॥

॥ इति अष्टमं काण्डम् समाप्तम् ॥

॥ अथ नवमं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-मधु, अश्विनीकुमार। छन्द- १, ४-५ त्रिष्टुप्, २ त्रिष्टुब्गर्भा पंक्ति, ३ परानुष्टुप् त्रिष्टुप्, ६ अतिशाक्वरगर्भा यवमध्या महाबृहती, ७ अतिजागतगर्भा यवमध्या महाबृहती, ८ बृहतीगर्भा संस्तार पंक्ति, ९ पराबृहती प्रस्तार पंक्ति, १० परोष्णिक् पंक्ति, ११-१३, १५-१६, १८-१९ अनुष्टुप्, १४ पुर उष्णिक्, १७ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, २० भुरिक् विष्टार पंक्ति, २१ एकावसाना द्विपदार्ची अनुष्टुप्, २२ त्रिपदा ब्राह्मी पुर उष्णिक्, २३ द्विपदार्ची पंक्ति, २४ त्र्यवसाना षट्पदाष्टि।]

२३२४. दिवस्पृथिव्या अन्तरिक्षात् समुद्राद्गनेर्वातांमधुकशा हि जज्ञे।

तां चायित्त्वामृतं वसानां हृद्भिः प्रजाः प्रति नन्दन्ति सर्वाः ॥ १ ॥

२३२५. महत् पयो विश्वरूपमस्याः समुद्रस्य त्वोत रेत आहुः।

यत् ऐति मधुकशा रराणां तत् प्राणस्तदमृतं निविष्टम् ॥ २ ॥

२३२६. पश्यन्त्यस्याश्चरितं पृथिव्यां पृथङ्नरो बहुधा मीमांसमानाः।

अग्नेर्वातांमधुकशा हि जज्ञे मरुतामुग्रा नृप्तिः ॥ ३ ॥

२३२७. मातादित्यानां दुहिता वसूनां प्राणः प्रजानाममृतस्य नाभिः।

हिरण्यवर्णा मधुकशा घृताची महान् भर्गश्चरति मर्त्येषु ॥ ४ ॥

२३२८. मधोः कशामजनयन्त देवास्तस्या गर्भो अभवद् विश्वरूपः।

तं जातं तरुणं पिपतिं माता स जातो विश्वा भुवना वि चष्टे ॥ ५ ॥

२३२९. कस्तं प्र वेद क उ तं चिकेत यो अस्या हृदः कलशः सोमधानो अक्षितः।

ब्रह्मा सुमेधाः सो अस्मिन् मदेत ॥ ६ ॥

२३३०. स तौ प्र वेद स उ तौ चिकेत यावस्याः स्तनौ सहस्रधारावक्षितौ।

ऊर्जं दुहाते अनपस्फुरन्तौ ॥ ७ ॥

२३३१. हिङ्करिक्रती बृहती वयोधा उच्चैर्घोषाभ्येति या व्रतम्।

त्रीन् घर्मानभि वावशाना मिमाति मायुं पर्यते पयोभिः ॥ ८ ॥

२३३२. यामापीनामुपसीदन्त्यार्पः शाकुरा वृषभा ये स्वराजः।

ते वर्षन्ति ते वर्षयन्ति तद्विदे काममूर्जमार्पः ॥ ९ ॥

२३३३. स्तनयित्नुस्ते वाक् प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यामधि।

अग्नेर्वातांमधुकशा हि जज्ञे मरुतामुग्रा नृप्तिः ॥ १० ॥

२३३४. यथा सोमः प्रातः सवने अश्विनोर्भवति प्रियः।

एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥ ११ ॥

२३३५. यथा सोमो द्वितीये सर्वन इन्द्राग्न्योर्भवति प्रियः।

एवा म इन्द्राग्नी वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥ १२ ॥

२३३६. यथा सोमस्तृतीये सर्वन ऋभूणां भवति प्रियः।

एवा म ऋभवो वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥ १३ ॥

२३३७. मधुं जनिषीय मधुं वंशिषीय।
पर्यस्वानग्न आगमं तं मा सं सृज वचसा ॥ १४ ॥
२३३८. सं माग्ने वचसा सृज सं प्रजया समायुषा।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात् सह ऋषिभिः ॥ १५ ॥
२३३९. यथा मधु मधुकृतः संभरन्ति मधावधि।
एवा मे अश्विना वच आत्मनि ध्रियताम् ॥ १६ ॥
२३४०. यथा मक्षा इदं मधु न्यञ्जन्ति मधावधि।
एवा मे अश्विना वचस्तेजो बलमोजश्च ध्रियताम् ॥ १७ ॥
२३४१. यद् गिरिषु पर्वतेषु गोष्वश्वेषु यन्मधु।
सुरायां सिच्यमानायां यत् तत्र मधु तन्मयि ॥ १८ ॥
२३४२. अश्विना सारघेण मा मधुनाङ्क्तं शुभस्पती।
यथा वचस्वतीं वाचमावदानि जनां अनु ॥ १९ ॥
२३४३. स्तनयित्नुस्ते वाक् प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यां दिवि।
तां पशव उप जीवन्ति सर्वे तेनो सेषमूर्जं पिपति ॥ २० ॥
२३४४. पृथिवी दण्डोऽन्तरिक्षं गर्भो द्यौः कशा विद्युत् प्रकशो हिरण्ययो बिन्दुः ॥ २१ ॥
२३४५. यो वै कशायाः सप्त मधूनि वेद मधुमान् भवति।
ब्राह्मणश्च राजा च धेनुश्चान्दवांश्च व्रीहिश्च यवश्च मधु सप्तमम् ॥ २२ ॥
२३४६. मधुमान् भवति मधुमदस्याहार्यं भवति।
मधुमतो लोकाञ्जयति य एवं वेद ॥ २३ ॥
२३४७. यद् वीध्रे स्तनयति प्रजापतिरेव तत् प्रजाभ्यः प्रादुर्भवति।
तस्मात् प्राचीनोपवीतस्तिष्ठे प्रजापतेऽनु मा बुध्यस्वेति।
अन्वेनं प्रजा अनु प्रजापतिर्बुध्यते य एवं वेद ॥ २४ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा। देवता-काम। छन्द- त्रिष्टुप्, ५ अतिजगती, ७, १४-१५, १७-१८, २१-२२ जगती, ८ त्रिपदार्ची पंक्ति, ११, २०, २३ भुरिक् त्रिष्टुप्, १२ अनुष्टुप्, १३ द्विपदार्ची अनुष्टुप्, १६ चतुष्टुप्दा शक्वरीगर्भा परा जगती]]

२३४८. सपत्नहनमृषभं घृतेन कामं शिक्षामि हविषाज्येन।
नीचैः सपत्नान् मम पादय त्वमभिष्टुतो महता वीर्येण ॥ १ ॥
२३४९. यन्मे मर्नसो न प्रियं न चक्षुषो यन्मे बर्भस्ति नाभिनन्दति।
तद् दुष्वप्यं प्रति मुञ्चामि सपत्ने कामं स्तुत्वोदहं भिदेयम् ॥ २ ॥
२३५०. दुष्वप्यं काम दुरितं च कामाप्रजस्तामस्वगतामवर्तिम्।
उग्र ईशानः प्रति मुञ्च तस्मिन् यो अस्मभ्यमंहूरणा चिकित्सात् ॥ ३ ॥
२३५१. नुदस्व काम प्र णुदस्व कामावर्तिं यन्तु मम ये सपत्नाः।
तेषां नुत्तानामधुमा तमांस्यग्ने वास्तूनि निर्दह त्वम् ॥ ४ ॥
२३५२. सा ते काम दुहिता धेनुरुच्यते यामाहुर्वाचं कवयो विराजम्।
तया सपत्नान् परि वृङ्ग्धि ये मम पर्येनान् प्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु ॥ ५ ॥
२३५३. कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य राज्ञो विष्णोर्बलेन सवितुः सवेन।
अग्नेर्होत्रेण प्र णुदे सपत्नाञ्छम्बीव नावमुदकेषु धीरः ॥ ६ ॥
२३५४. अर्ध्यक्षो वाजी मम काम उग्रः कृणोतु मह्यमसपत्नमेव।
विश्वे देवा मम नाथं भवन्तु सर्वे देवा हवमा यन्तु म इमम् ॥ ७ ॥
२३५५. इदमाज्यं घृतवज्जुषाणाः कामज्येष्ठा इह मादयध्वम्।

कृण्वन्तो मह्यमसपत्नमेव॥८॥

२३५६. इन्द्राग्नी काम सुरथं हि भूत्वा नीचैः सपत्नान् मम पादयाथः ।
तेषां पुत्रानामधुमा तमांस्यग्ने वास्तून्यनुनिर्दह त्वम्॥९॥
२३५७. जहि त्वं काम मम ये सपत्ना अन्धा तमांस्यव पादयैनान् ।
निरिन्द्रिया अरसाः संन्तु सर्वे मा ते जीविषुः कतमच्चनाहः॥१०॥
२३५८. अवधीत् कामो मम ये सपत्ना उरुं लोकमकरन्मह्यमेधुतुम् ।
मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रो मह्यं षडुर्वीर्घृतमा वहन्तु॥११॥
२३५९. तेऽधुराञ्चः प्र प्लवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् ।
न सायकप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम्॥१२॥
२३६०. अग्निर्यव इन्द्रो यवः सोमो यवः ।
यवयावानो देवा यावयन्त्वेनम्॥१३॥
२३६१. असर्ववीरश्चरतु प्रणुत्तो द्वेष्यो मित्राणां परिवर्ग्यैः स्वानाम् ।
उत पृथिव्यामव स्यन्ति विद्युत् उग्रो वो देवः प्र मृणत् सपत्नान्॥१४॥
२३६२. च्युता च्येयं बृहत्यच्युता च विद्युद् बिभर्ति स्तनयित्नुंश्च सर्वान् ।
उद्यन्नादित्यो द्रविणेन तेजसा नीचैः सपत्नान् नुदतां मे सहस्वान्॥१५॥
२३६३. यत् तै काम शर्म त्रिवरूथमुद्बु ब्रह्म वर्म विततमनतिव्याध्यं कृतम् ।
तेन सपत्नान् परिवृङ्ग्धि ये मम पर्येनान् प्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु॥१६॥
२३६४. येन देवा असुरान् प्राणुदन्त येनेन्द्रो दस्यूनधमं तमो निनाय ।
तेन त्वं काम मम ये सपत्नास्तानस्माल्लोकात् प्र णुदस्व दूरम्॥१७॥
२३६५. यथा देवा असुरान् प्राणुदन्त यथेन्द्रो दस्यूनधमं तमो बबाधे ।
तथा त्वं काम मम ये सपत्नास्तानस्माल्लोकात् प्र णुदस्व दूरम्॥१८॥
२३६६. कामो जज्ञे प्रथमो नैनं देवा आपुः पितरो न मर्त्याः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा म्हांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणोमि॥१९॥
२३६७. यावती द्यावापृथिवी वरिष्णा यावदापः सिष्यदुर्यावदग्निः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा म्हांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणोमि॥२०॥
२३६८. यावतीर्दिशः प्रदिशो विषूचीर्यावतीराशा अभिक्षणा दिवः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा म्हांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणोमि॥२१॥
२३६९. यावतीर्भृङ्गा जत्वः कुरुरवो यावतीर्वघा वृक्षस्य्यो बभूवुः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा म्हांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणोमि॥२२॥
२३७०. ज्यायान् निमिषतोऽसि तिष्ठतो ज्यायान्तसमुद्रादसि काम मन्यो ।
ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा म्हांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणोमि॥२३॥
२३७१. न वै वार्तश्चन काममाप्नोति नाग्निः सूर्यो नोत चन्द्रमाः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा म्हांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणोमि॥२४॥
२३७२. यास्तै शिवास्तन्वः काम भद्रा याभिः सत्यं भवति यद् वृणीषे ।
ताभिष्ट्वमस्माँ अभिसंविशस्वान्यत्र पापीरपं वेशया धियः॥२५॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- भृगुङ्गिरा। देवता-शाला। छन्द- अनुष्टुप्, ६ पथ्यापंक्ति, ७ परोष्णिक, १५ त्र्यवसाना पञ्चपदातिशक्वरी, १७ प्रस्तार पंक्ति, २१ आस्तार पंक्ति, २५, ३१ एकावसाना त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, २६ एकावसाना साम्नी त्रिष्टुप्, २७-३० एकावसाना त्रिपदा प्रतिष्ठा गायत्री।]

२३७३. उपमितां प्रतिमितामथो परिमितामुत ।

शालाया विश्वाराया नृद्धानि वि चृतामसि॥१॥

२३७४. यत् तै नद्धं विश्ववारे पाशौ ग्रन्थिश्च यः कृतः ।
बृहस्पतिरिवाहं बलं वाचा वि स्रंसयामि तत् ॥ २ ॥
२३७५. आ ययाम् सं बर्बर्हं ग्रन्थींश्चकार ते दृढान् ।
परुषि विद्वाञ्छस्तेवेन्द्रैण वि चृतामसि ॥ ३ ॥
२३७६. वंशानां ते नहनानां प्राणाहस्य तृणस्य च ।
पक्षाणां विश्ववारे ते नद्धानि वि चृतामसि ॥ ४ ॥
२३७७. सुदंशानां पलदानां परिष्वञ्जल्यस्य च ।
इदं मानस्य पत्या नद्धानि वि चृतामसि ॥ ५ ॥
२३७८. यानि तेऽन्तः शिक्वान्याबेधू रण्याय कम् ।
प्र ते तानि चृतामसि शिवा मानस्य पत्नी न उद्धिता तन्वे भव ॥ ६ ॥
२३७९. हविर्धानमग्निशालं पत्नीनां सदनं सदैः ।
सदो देवानामसि देवि शाले ॥ ७ ॥
२३८०. अक्षुमोपुशं विततं सहस्राक्षं विषूवति ।
अर्वनद्धमभिहितं ब्रह्मणा वि चृतामसि ॥
२३८१. यस्त्वा शाले प्रतिगृह्णाति येन चासि मिता त्वम् ।
उभौ मानस्य पत्नि तौ जीवतां जरदष्टी ॥ ९ ॥
२३८२. अमुत्रैनमा गच्छताद् दृढा नद्धा परिष्कृता ।
यस्यास्ते विचृतामस्यङ्गमङ्गं परुष्परुः ।
२३८३. यस्त्वा शाले निमिमार्यं संजभार वनुस्पतीन् ।
प्रजायै चक्रे त्वा शाले परमेष्ठी प्रजापतिः ॥ ११ ॥
२३८४. नमस्तस्मै नमो दात्रे शालापतये च कृष्णमः ।
नमोऽग्नये प्रचरते पुरुषाय च ते नर्मः ॥ १२ ॥
२३८५. गोभ्यो अश्वेभ्यो नमो यच्छालायां विजायते ।
विजावति प्रजावति वि ते पाशांश्चृतामसि ॥ १३ ॥
२३८६. अग्निमन्तश्छादयसि पुरुषान् पशुभिः सह ।
विजावति प्रजावति वि ते पाशांश्चृतामसि ॥ १४ ॥
२३८७. अन्तरा द्यां च पृथिवीं च यद् व्यचस्तेन शालां प्रति गृह्णामि त इमाम् ।
यदन्तरिक्षं रजसो विमानं तत् कृण्वेऽहमुदरं शेवधिर्भ्यः ।
तेन शालां प्रति गृह्णामि तस्मै ॥ १५ ॥
२३८८. ऊर्जस्वती पर्यस्वती पृथिव्यां निर्मिता मिता ।
विश्वान्नं बिभ्रती शाले मा हिंसीः प्रतिगृह्णतः ॥ १६ ॥
२३८९. तृणैरावृता पलदान् वसाना रात्रीव शाला जगतो निवेशनी ।
मिता पृथिव्यां तिष्ठसि हस्तिनीव पद्धती ॥ १७ ॥
२३९०. इटस्य ते वि चृताम्यपिनद्धमपोर्णुवन् ।
वरुणेन समुब्जितां मित्रः प्रातर्व्युब्जतु ॥ १८ ॥
२३९१. ब्रह्मणा शालां निर्मितां कविभिर्निर्मितां मिताम् ।
इन्द्राग्नी रक्षतां शालाममृतौ सोम्यं सदैः ॥ १९ ॥
२३९२. कुलायेऽधि कुलायं कोशे कोशः समुब्जितः ।
तत्र मर्तो वि जायते यस्माद् विश्वं प्रजायते ॥ २० ॥
२३९३. या द्विपक्षा चतुष्पक्षा षट्पक्षा या निमीयते ।

- अष्टापक्षां दशपक्षां शालां मानस्य पत्नीमग्निगर्भं इवा शये ॥ २१ ॥
 २३९४. प्रतीचीं त्वा प्रतीचीन्ः शाले प्रैम्यहिंसतीम् ।
 अग्निर्ह्यश्रुन्तरापश्चर्तस्य प्रथमा द्वाः ॥ २२ ॥
 २३९५. इमा आपः प्र भराम्ययक्ष्मा यक्ष्मनाशनीः ।
 गृहानुप प्र सीदाम्यमृतैः सहाग्निना ॥ २३ ॥
 २३९६. मा नः पाशं प्रति मुचो गुरुर्भारो लघुर्भव ।
 वधूमिव त्वा शाले यत्र कामं भरामसि ॥ २४ ॥
 २३९७. प्राच्या दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ २५ ॥
 २३९८. दक्षिणाया दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ २६ ॥
 २३९९. प्रतीच्या दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ २७ ॥
 २४००. उदीच्या दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ २८ ॥
 २४०१. ध्रुवाया दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ २९ ॥
 २४०२. ऊर्ध्वाया दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ ३० ॥
 २४०३. दिशोदिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥ ३१ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता-ऋषभ । छन्द- त्रिष्टुप्, ६, १०, २४ जगती, ८ भुरिक् त्रिष्टुप्, ११-१७, १९-२०, २३ अनुष्टुप्, १८ उपरिष्टात् बृहती, २१ आस्तारपंक्ति ।]

२४०४. साहस्रस्त्वेष ऋषभः पर्यस्वान् विश्वा रूपाणि वृक्षणासु बिभ्रत् ।
 भद्रं दात्रे यजमानाय शिक्षन् बार्हस्पत्य उस्त्रियस्तन्तुमातान् ॥ १ ॥
 २४०५. अपां यो अग्रं प्रतिमा बभूव प्रभूः सर्वस्मै पृथिवीव देवी ।
 पिता वत्सानां पतिर्घ्न्यानां साहस्रे पोषे अपि नः कृणोतु ॥ २ ॥
 २४०६. पुमानन्तर्वान्त्स्थविरः पर्यस्वान् वसोः कबन्धमृषभो बिभर्ति ।
 तमिन्द्राय पृथिभिर्देवयानैर्हुतमग्निर्वहतु जातवेदाः ॥ ३ ॥
 २४०७. पिता वत्सानां पतिर्घ्न्यानामथो पिता महतां गर्गराणाम् ।
 वत्सो जुरायु प्रतिधुक् पीयूष आमिक्षा घृतं तद् वस्य रेतः ॥ ४ ॥
 २४०८. देवानां भाग उपनाह एषोऽपां रस ओषधीनां घृतस्य ।
 सोमस्य भृक्षमवृणीत शक्रो बृहन्नद्विरभवद् यच्छरीरम् ॥ ५ ॥
 २४०९. सोमैः पूर्णं कलशं बिभर्षि त्वष्टा रूपाणां जनिता पशुनाम् ।
 शिवास्ते सन्तु प्रजन्व इह या इमा न्यश्मभ्यं स्वधिते यच्छ या अमूः ॥ ६ ॥
 २४१०. आज्यं बिभर्ति घृतमस्य रेतः साहस्रः पोषस्तमु यज्ञमाहुः ।
 इन्द्रस्य रूपमृषभो वसानः सो अस्मान् देवाः शिव ऐतु दत्तः ॥ ७ ॥
 २४११. इन्द्रस्यौजो वरुणस्य बाहू अश्विनोरसौ मरुतामियं क्रुकुत् ।
 बृहस्पतिं संभृतमेतमाहुये धीरासः क्रवयो ये मनीषिणः ॥ ८ ॥
 २४१२. दैवीर्विशः पर्यस्वाना तनोषि त्वामिन्द्रं त्वां सरस्वन्तमाहुः ।
 सहस्रं स एकमुखा ददाति यो ब्राह्मण ऋषभमाजुहोति ॥ ९ ॥
 २४१३. बृहस्पतिः सविता ते वयो दधौ त्वष्टृवायोः पर्यात्मा त आभृतः ।
 अन्तरिक्षे मनसा त्वा जुहोमि बर्हिष्टे द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १० ॥
 २४१४. य इन्द्र इव देवेषु गोष्वेति विवावदत् ।
 तस्य ऋषभस्याङ्गानि ब्रह्मा सं स्तौतु भद्रया ॥ ११ ॥
 २४१५. पाश्वे आस्तामनुमत्या भगस्यास्तामनूवृजौ ।

- अष्टीवन्तावब्रवीन्मित्रो ममैतौ केवलाविति ॥ १२ ॥
२४१६. भुसदासीदादित्यानां श्रोणीं आस्तां बृहस्पतैः ।
पुच्छं वातस्य देवस्य तेन धूनोत्योषधीः ॥ १३ ॥
२४१७. गुदा आसन्तिनीवाल्याः सूर्यायास्त्वचमब्रुवन् ।
उत्थातुरब्रुवन् पद ऋषभं यदकल्पयन् ॥ १४ ॥
२४१८. क्रोड आसीज्जामिशंसस्य सोमस्य कलशो धृतः ।
देवाः संगत्य यत् सर्वं ऋषभं व्यकल्पयन् ॥ १५ ॥
२४१९. ते कुष्ठिकाः सुरमायै कूर्मेभ्यो अदधुः शफान् ।
ऊर्ध्वमस्य कीटेभ्यः श्वर्तेभ्यो अधारयन् ॥ १६ ॥
२४२०. शृङ्गाभ्यां रक्षं ऋषत्यवर्तिं हन्ति चक्षुषा ।
शृणोति भद्रं कर्णाभ्यां गवां यः पतिरुच्यः ॥ १७ ॥
२४२१. शतयाजं स यजते नैनं दुन्वन्त्यग्नयः ।
जिन्वन्ति विश्वे तं देवा यो ब्राह्मण ऋषभमाजुहोति ॥ १८ ॥
२४२२. ब्राह्मणेभ्यं ऋषभं दत्त्वा वरीयः कृणुते मनः ।
पुष्टिं सो अघ्न्यानां स्वे गोष्ठेऽव पश्यते ॥ १९ ॥
२४२३. गावः सन्तु प्रजाः सन्त्वथो अस्तु तनूबलम् ।
तत् सर्वमनु मन्यन्तां देवा ऋषभदायिनैः ॥ २० ॥
२४२४. अयं पिपां इन्द्र इद् रयिं दधातु चेतनीम् ।
अयं धेनुं सुदुघां नित्यवत्सां वशं दुहां विपश्चितं पुरो दिवः ॥ २१ ॥
२४२५. पिशङ्गरूपो नभसो वयोधा ऐन्द्रः शुष्मो विश्वरूपो न आगन् ।
आयुरस्मभ्यं दधत् प्रजां च रायश्च पोषैरभि नः सचताम् ॥ २२ ॥
२४२६. उपेहोपपर्वनास्मिन् गोष्ठ उपं पृञ्च नः ।
उपं ऋषभस्य यद् रेत उपेन्द्र तव वीर्यम् ॥ २३ ॥
२४२७. एतं वो युवानं प्रति दध्मो अत्र तेन क्रीडन्तीश्चरतु वशां अनु ।
मा नो हासिष्ट जनुषा सुभागा रायश्च पोषैरभि नः सचध्वम् ॥ २४ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- भृगु । देवता-पञ्चोदन अज, मंत्रोक्त । छन्द- त्रिष्टुप्, ३ चतुष्पदा पुरोऽतिशक्वरी जगती, ४, १० जगती, १४, १७, २७-२९ अनुष्टुप्, १६ त्रिपदा अनुष्टुप्, १८, ३७ त्रिपदा विराट् गायत्री, २०-२२, २६ पञ्चपदा अनुष्टुप् उष्णिक् गर्भोपरिष्ठात् बार्हता भुरिक् त्रिष्टुप्, २३ पुर उष्णिक्, २४ पञ्चपदा अनुष्टुप् उष्णिक् गर्भोपरिष्ठात् बार्हता विराट् जगती, ३० ककुम्मती अनुष्टुप्, ३१ सप्तपदाष्टि, ३२-३५ दशपदा प्रकृति, ३६ दशपदा आकृति, ३८ एकावसाना द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप् ।]

२४२८. आ नयैतमा रभस्व सुकृतां लोकमपि गच्छतु प्रजानन् ।
तीर्त्वा तमांसि बहुधा महान्त्यजो नाकमा क्रमतां तृतीयम् ॥ १ ॥
२४२९. इन्द्राय भागं परि त्वा नयाम्यस्मिन् यज्ञे यजमानाय सूरिम् ।
ये नो द्विषन्त्यनु तान् रभस्वानागसो यजमानस्य वीराः ॥ २ ॥
२४३०. प्र पदोऽव नेनिग्धि दुश्चरितं यच्चचार शुद्धैः शफैरा क्रमतां प्रजानन् ।
तीर्त्वा तमांसि बहुधा विपश्यन्नजो नाकमा क्रमतां तृतीयम् ॥ ३ ॥
२४३१. अनुच्छद्य श्यामेन त्वचमेतां विशस्तयथापर्वशुसिना माभि मस्थाः ।
माभि दुहः परुशः कल्पयैनं तृतीये नाके अधि वि श्रयैनम् ॥ ४ ॥
२४३२. ऋचा कुम्भीमध्यग्नौ श्रयाम्या सिञ्चोदकमव धेहो नम् ।
पर्याधत्ताग्निना शमितारः शृतो गच्छतु सुकृतां यत्र लोकः ॥ ५ ॥

२४३३. उत्क्रामातः परि चेदतप्तस्तप्ताच्चरोरधि नाकं तृतीयम् ।
अग्नेरग्निरधि सं बभूविथ ज्योतिष्मन्तमभि लोकं जयैतम् ॥६॥
२४३४. अजो अग्निर्जमु ज्योतिराहुरजं जीवता ब्रह्मणे देयमाहुः ।
अजस्तमांस्यप हन्ति दूरमस्मिल्लोके श्रद्धधानेन दत्तः ॥७॥
२४३५. पञ्चौदनः पञ्चधा वि क्रमतामाक्रंस्यमानस्त्रीणि ज्योतीषि ।
ईजानानां सुकृतां प्रेहि मध्यं तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥८॥
२४३६. अजा रोह सुकृतां यत्र लोकः शर्भो न चत्तोऽति दुर्गण्येषः ।
पञ्चौदनो ब्रह्मणे दीयमानः स दातारं तृप्त्या तर्पयाति ॥९॥
२४३७. अजस्त्रिनाके त्रिदिवे त्रिपृष्ठे नाकस्य पृष्ठे ददिवान्सं दधाति ।
पञ्चौदनो ब्रह्मणे दीयमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुघास्येका ॥१०॥
२४३८. एतद् वो ज्योतिः पितरस्तृतीयं पञ्चौदनं ब्रह्मणेऽजं ददाति ।
अजस्तमांस्यप हन्ति दूरमस्मिल्लोके श्रद्धधानेन दत्तः ॥११॥
२४३९. ईजानानां सुकृतां लोकमीप्सन् पञ्चौदनं ब्रह्मणेऽजं ददाति ।
स व्याप्तिमभि लोकं जयैतं शिवोऽस्मभ्यं प्रतिगृहीतो अस्तु ॥१२॥
२४४०. अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकाद् विप्रो विप्रस्य सहसो विपश्चित् ।
इष्टं पूर्तमभिपूर्तं वर्षदकृतं तद् देवा ऋतुशः कल्पयन्तु ॥१३॥
२४४१. अमोतं वासो दद्याद्धिरण्यमपि दक्षिणाम् ।
तथा लोकान्तसमाप्नोति ये दिव्या ये च पार्थिवाः ॥१४॥
२४४२. एतास्त्वजोप यन्तु धाराः सोम्या देवीर्घृतपृष्ठा मधुश्रुतः ।
स्तभान् पृथिवीमुत द्यां नाकस्य पृष्ठेऽधि सप्तरश्मौ ॥१५॥
२४४३. अजोऽस्यज स्वर्गोऽसि त्वया लोकमङ्गिरसः प्राजानन् ।
तं लोकं पुण्यं प्र ज्ञेषम् ॥१६॥
२४४४. येना सहस्रं वहसि येनाग्ने सर्ववेदसम् ।
तेनेमं यज्ञं नो वह स्वर्देवेषु गन्तवे ॥१७॥
२४४५. अजः पृक्कः स्वर्गे लोके दधाति पञ्चौदनो निर्ऋतिं बाधमानः ।
तेन लोकान्तसूर्यवतो जयेम ॥१८॥
२४४६. यं ब्राह्मणे निदधे यं च विक्षु या विपुष ओदनानामजस्य ।
सर्वं तदग्ने सुकृतस्य लोके जानीतान्नः संगमने पथीनाम् ॥१९॥
२४४७. अजो वा इदमग्रे व्यक्रमत् तस्योर इयमभवद् द्यौः पृष्ठम् ।
अन्तरिक्षं मध्यं दिशः पार्श्वे संमुद्रौ कुक्षी ॥२०॥
२४४८. सत्यं चर्तं च चक्षुषी विश्वं सत्यं श्रद्धा प्राणो विराट् शिरः ।
एष वा अपरिमितो यज्ञो यदजः पञ्चौदनः ॥२१॥
२४४९. अपरिमितमेव यज्ञमाप्नोत्यपरिमितं लोकमव रुद्धे ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥२२॥
२४५०. नास्यास्थानि भिन्द्यान्न मज्जो निधयेत् ।
सर्वमिनं समादायेदमिदं प्र वैशयेत् ॥२३॥
२४५१. इदमिदमेवास्य रूपं भवति तेनैतं सं गमयति ।
इषं मह ऊर्जमस्मै दुहे योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥२४॥
२४५२. पञ्च रुक्मा पञ्च नवानि वस्त्रा पञ्चास्मै धेनवः कामदुघा भवन्ति ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥२५॥

२४५३. पञ्च रुक्मा ज्योतिरस्मै भवन्ति वर्म वासांसि तन्वे भवन्ति ।
स्वर्ग लोकमश्नुते योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २६ ॥
२४५४. या पूर्वं पतिं वित्त्वाथान्यं विन्दतेऽपरम् ।
पञ्चौदनं च तावजं ददातो न वि योषतः ॥ २७ ॥
२४५५. समानलोको भवति पुनर्भुवापरः पतिः ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २८ ॥
२४५६. अनुपूर्ववत्सां धेनुमन्द्वाहमुपबर्हणम् ।
वासो हिरण्यं दुत्त्वा ते यन्ति दिवमुत्तमाम् ॥ २९ ॥
२४५७. आत्मानं पितरं पुत्रं पौत्रं पितामहम् ।
जायां जनित्रीं मातरं ये प्रियास्तानुप ह्वये ॥
२४५८. यो वै नैदाघं नामर्तु वेद ।
एष वै नैदाघो नामर्तुर्यदुजः पञ्चौदनः ।
निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥
२४५९. यो वै कुर्वन्तं नामर्तु वेद ।
कुर्वतीकुर्वतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियमा दत्ते ।
एष वै कुर्वन्नामर्तुर्यदुजः पञ्चौदनः ।
निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३२ ॥
२४६०. यो वै संयन्तं नामर्तु वेद ।
संयतीसंयतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियमा दत्ते ।
एष वै संयन्नामर्तुर्यदुजः पञ्चौदनः ।
निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३३ ॥
२४६१. यो वै पिन्वन्तं नामर्तु वेद ।
पिन्वतीपिन्वतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियमा दत्ते ।
एष वै पिन्वन्नामर्तुर्यदुजः पञ्चौदनः ।
निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३४ ॥
२४६२. यो वा उद्यन्तं नामर्तु वेद ।
उद्यतीमुद्यतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियमा दत्ते ।
एष वा उद्यन्नामर्तुर्यदुजः पञ्चौदनः ।
निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३५ ॥
२४६३. यो वा अभिभुवं नामर्तु वेद ।
अभिभवन्तीमभिभवन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियमा दत्ते ।
एष वा अभिभूर्नामर्तुर्यदुजः पञ्चौदनः ।
निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।
योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३६ ॥
२४६४. अजं च पचत पञ्च चौदनान् ।

सर्वा दिशः संमनसः सध्रीचीः सान्तर्देशाः प्रति गृह्णन्तु त एतम् ॥ ३७ ॥
 २४६५. तास्तै रक्षन्तु तव तुभ्यमेतं ताभ्यु आज्यं हविरिदं जुहोमि ॥ ३८ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- अतिथि अथवा विद्या। छन्द- १ नागी त्रिपदा गायत्री, २ त्रिपदार्षी गायत्री, ३, ७ साम्नी त्रिष्टुप्, ४, ९ आर्ची अनुष्टुप्, ५ आसुरी गायत्री, ६ त्रिपदा साम्नी जगती, ८ याजुषी त्रिष्टुप्, १० साम्नी भुरिक् बृहती, ११, १४-१६ साम्नी अनुष्टुप्, १२ विराट् गायत्री, १३ साम्नी निचृत् पंक्ति, १७ त्रिपदा विराट् भुरिक् गायत्री।]

२४६६. यो विद्याद् ब्रह्म प्रत्यक्षं परूषि यस्य संभारा ऋचो यस्यानुक्यम् ॥ १ ॥
 २४६७. सामानि यस्य लोमानि यजुर्हृदयमुच्यते परिस्तरणमिद्धविः ॥ २ ॥
 २४६८. यद् वा अतिथिपतिरतिथीन् प्रतिपश्यति देवयजनं प्रेक्षते ॥ ३ ॥
 २४६९. यदाभिवदति दीक्षामुपैति यदुदकं याचत्यपः प्र णयति ॥ ४ ॥
 २४७०. या एव यज्ञ आपः प्रणीयन्ते ता एव ताः ॥ ५ ॥
 २४७१. यत् तर्पणमाहरन्ति य एवाग्नीषोमीयः पशुर्बध्यते स एव सः ॥ ६ ॥
 २४७२. यदावसथान् कल्पयन्ति सदोहविर्धानान्येव तत् कल्पयन्ति ॥ ७ ॥
 २४७३. यदुपस्तृणन्ति बहिरिव तत् ॥ ८ ॥
 २४७४. यदुपरिशयनमाहरन्ति स्वर्गमेव तेन लोकमव रुन्दे ॥ ९ ॥
 २४७५. यत् कशिपूपबर्हणमाहरन्ति परिधय एव ते ॥ १० ॥
 २४७६. यदाञ्जनाभ्यञ्जनमाहरन्त्याज्यमेव तत् ॥ ११ ॥
 २४७७. यत् पुरा परिवेषात् खादमाहरन्ति पुरोडाशावेव तौ ॥ १२ ॥
 २४७८. यदशनकृतं ह्वयन्ति हविष्कृतमेव तद्ध्वयन्ति ॥ १३ ॥
 २४७९. ये व्रीहयो यवा निरुप्यन्तेऽशव एव ते ॥ १४ ॥
 २४८०. यान्युलूखलमुसलानि ग्रावाण एव ते ॥ १५ ॥
 २४८१. शूर्पं पवित्रं तुषा ऋजीषाभिषवणीरारपः ॥ १६ ॥
 २४८२. सुग् दर्विर्नेक्षणमायवनं द्रोणकलशाः कुम्भ्यो वायव्यानि पात्राणीयमेव कृष्णाजिनम् ॥ १७ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- अतिथि अथवा विद्या। छन्द- विराट् पुरस्ताद् बृहती, २, १२ साम्नी त्रिष्टुप्, ३ आसुरी अनुष्टुप्, ४ साम्नी उष्णिक्, ५ साम्नी बृहती, ६ आर्ची अनुष्टुप्, ७ पञ्चपदा विराट् पुरस्ताद् बृहती, ८ आसुरी गायत्री, ९ साम्नी अनुष्टुप्, १० त्रिपदार्षी त्रिष्टुप्, ११ भुरिक् साम्नी बृहती, १३ त्रिपदार्षी पंक्ति।]

२४८३. यजमानब्राह्मणं वा एतदतिथिपतिः कुरुते यदाहार्याणि प्रेक्षत इदं भूया इदाश्मिति ॥ १ ॥
 २४८४. यदाह भूय उद्धरेति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥ २ ॥
 २४८५. उप हरति हवीष्या सादयति ॥ ३ ॥
 २४८६. तेषामासन्नानामतिथिरात्मजुहोति ॥ ४ ॥
 २४८७. सुचा हस्तैन प्राणे यूपे सुक्कारेण वषट्कारेण ॥ ५ ॥
 २४८८. एते वै प्रियाश्चाप्रियाश्चत्विजः स्वर्गं लोकं गमयन्ति यदतिथयः ॥ ६ ॥
 २४८९. स य एवं विद्वान् न द्विषन्नश्नीयान्न द्विषतोऽन्नमश्नीयान्न मीमांसितस्य न मीमांसमानस्य ॥ ७ ॥
 २४९०. सर्वो वा एष जग्धपाप्मा यस्यान्नमश्नन्ति ॥ ८ ॥
 २४९१. सर्वो वा एषो ऽजग्धपाप्मा यस्यान्नं नाश्नन्ति ॥ ९ ॥
 २४९२. सर्वदा वा एष युक्तग्रावार्द्रपवित्रो वितताध्वर आहृतयज्ञक्रतुर्य उपहरति ॥ १० ॥
 २४९३. प्राजापत्यो वा एतस्य यज्ञो विततो य उपहरति ॥ ११ ॥
 २४९४. प्रजापतेर्वा एष विक्रमाननुविक्रमते य उपहरति ॥ १२ ॥

२४९५. योऽतिथीनां स आहवनीयो यो वेश्मनि स गार्हपत्यो यस्मिन् पचन्ति स दक्षिणाग्निः ॥ १३ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता-अतिथि अथवा विद्या । छन्द- त्रिपदा पिपीलिक मध्या गायत्री, ७ साम्नी बृहती, ८ पिपीलिक मध्या उष्णिक् ।]

२४९६. इष्टं च वा एष पूर्तं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥ १ ॥
२४९७. पर्यश्च वा एष रसं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥ २ ॥
२४९८. ऊर्जा च वा एष स्फातिं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥ ३ ॥
२४९९. प्रजां च वा एष पशूंश्च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥ ४ ॥
२५००. कीर्तिं च वा एष यशश्च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥ ५ ॥
२५०१. श्रियं च वा एष संविदं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥ ६ ॥
२५०२. एष वा अतिथिर्यच्छ्रोत्रियस्तस्मात् पूर्वो नाश्नीयात् ॥ ७ ॥
२५०३. अशितावत्यतिथावश्नीयाद् यज्ञस्य सात्मत्वाय यज्ञस्याविच्छेदाय तद् व्रतम् ॥ ८ ॥
२५०४. एतद् वा उ स्वादीयो यदधिगवं क्षीरं वा मांसं वा तदेव नाश्नीयात् ॥ ९ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता-अतिथि अथवा विद्या । छन्द-प्राजापत्या अनुष्टुप्, २, ४, ६, ८ त्रिपदा गायत्री, ९ भुरिक् अनुष्टुप्, १० चतुष्पदा प्रस्ताव पंक्ति ।]

२५०५. स य एवं विद्वान् क्षीरमुपसिच्योपहरति ॥ १ ॥
२५०६. यावदग्निष्टोमेनेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुद्धे तावदेनेनाव रुद्धे ॥ २ ॥
२५०७. स य एवं विद्वान्सर्पिरुपसिच्योपहरति ॥ ३ ॥
२५०८. यावदतिरात्रेणेष्वा सुसमृद्धेनावरुद्धे तावदेनेनाव रुद्धे ॥ ४ ॥
२५०९. स य एवं विद्वान् मधूपसिच्योपहरति ॥ ५ ॥
२५१०. यावत् सत्त्रसद्यैनेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुद्धे तावदेनेनाव रुद्धे ॥ ६ ॥
२५११. स य एवं विद्वान् मांसमुपसिच्योपहरति ॥ ७ ॥
२५१२. यावद् द्वादशाहेनेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुद्धे तावदेनेनाव रुद्धे ॥ ८ ॥
२५१३. स य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति ॥ ९ ॥
२५१४. प्रजानां प्रजननाय गच्छति प्रतिष्ठां प्रियः प्रजानां भवति य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति ॥ १० ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता-अतिथि अथवा विद्या । छन्द-१ साम्नी उष्णिक्, २ पुरउष्णिक्, ३, ५, ७, १० साम्नी भुरिक् बृहती, ४, ६, ९ साम्नी अनुष्टुप्, ५ त्रिपदा निचृत् विषमा गायत्री, ७ त्रिपदा विराट् विषमा गायत्री, ८ त्रिपदा विराट् अनुष्टुप् ।]

२५१५. तस्मा उषा हिङ्कृणोति सविता प्र स्तौति ॥ १ ॥
२५१६. बृहस्पतिरूर्जयोद् गायति त्वष्टा पुष्ट्या प्रति हरति विश्वे देवा निधनम् ॥ २ ॥
२५१७. निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥
२५१८. तस्मा उद्यन्तसूर्यो हिङ्कृणोति संगवः प्र स्तौति ॥ ४ ॥
२५१९. मध्यन्दिन् उद्गायत्यपराहः प्रति हरत्यस्तंयन् निधनम् ।
निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥
२५२०. तस्मा अश्रो भवन् हिङ्कृणोति स्तनयन् प्र स्तौति ॥ ६ ॥
२५२१. विद्योतमानः प्रति हरति वर्षत्रुदायत्युद्गृह्णन् निधनम् ।
निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥
२५२२. अतिथीन् प्रति पश्यति हिङ्कृणोत्यभि वदति प्र स्तौत्युदकं याचत्युद् गायति ॥ ८ ॥

२५२३. उप हरति प्रति हरत्युच्छ्रितं निधनम् ॥ ९ ॥
२५२४. निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥ १० ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- अतिथि अथवा विद्या। छन्द- १ आसुरी गायत्री, २ साम्नी अनुष्टुप्, ३, ५ त्रिपदार्ची पंक्ति, ४ एकपदा प्राजापत्या गायत्री, ६, ११ आर्ची बृहती, १२ एकपदासुरी जगती, १३ याजुषी त्रिष्टुप्, १४ एकपदासुरी उष्णिक्।]

२५२५. यत् क्षुत्तारं ह्ययत्या श्रावयत्येव तत् ॥ १ ॥
२५२६. यत् प्रतिशृणोति प्रत्याश्रावयत्येव तत् ॥ २ ॥
२५२७. यत् परिवेष्टारः पात्रहस्ताः पूर्वे चापरे च प्रपद्यन्ते चमसाध्वर्यव एव ते ॥ ३ ॥
२५२८. तेषां न कश्चनाहोता ॥ ४ ॥
२५२९. यद् वा अतिथिपतिरतिथीन् परिविष्य गृहानुपोदैत्यवभृथमेव तदुपावैति ॥ ५ ॥
२५३०. यत् सभागयति दक्षिणाः सभागयति यदनुतिष्ठत उदवस्यत्येव तत् ॥ ६ ॥
२५३१. स उपहूतः पृथिव्यां भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यत् पृथिव्यां विश्वरूपम् ॥ ७ ॥
२५३२. स उपहूतोऽन्तरिक्षे भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यदन्तरिक्षे विश्वरूपम् ॥ ८ ॥
२५३३. स उपहूतो दिवि भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यद् दिवि विश्वरूपम् ॥ ९ ॥
२५३४. स उपहूतो देवेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यद् देवेषु विश्वरूपम् ॥ १० ॥
२५३५. स उपहूतो लोकेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यत्लोकेषु विश्वरूपम् ॥ ११ ॥
२५३६. स उपहूत उपहूतः ॥ १२ ॥
२५३७. आप्नोतीमं लोकमाप्नोत्यमुम् ॥ १३ ॥
२५३८. ज्योतिष्मतो लोकाञ्जयति य एवं वेद ॥ १४ ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- गौ। छन्द- १ आर्ची बृहती, २ आर्ची उष्णिक्, ३, ५ आर्ची अनुष्टुप्, ४, १४-१६ साम्नी बृहती, ६, ८ आसुरी गायत्री, ७ त्रिपदा पिपीलिक मध्या निचृत् गायत्री, ९, १३ साम्नी गायत्री, १० पुर उष्णिक्, ११-१२, १७, २५ साम्नी उष्णिक्, १८, २२ एकपदासुरी जगती, १९ एकपदासुरी पंक्ति, २० याजुषी जगती, २१ आसुरी अनुष्टुप्, २३ एकपदासुरी बृहती, २४ साम्नी भुरिक् बृहती, २६ साम्नी त्रिष्टुप्।]

२५३९. प्रजापतिश्च परमेष्ठी च शृङ्गे इन्द्रः शिरो अग्निर्लालाटं यमः कृकाटम् ॥ १ ॥
२५४०. सोमो राजा मस्तिष्को द्यौरुत्तरहनुः पृथिव्यधरहनुः ॥ २ ॥
२५४१. विद्युज्जिह्वा मरुतो दन्ता रेवतीर्ग्रीवाः कृत्तिका स्कन्धा घर्मो वहः ॥ ३ ॥
२५४२. विश्वं वायुः स्वर्गो लोकः कृष्णद्रं विधरणी निवेष्यः ॥ ४ ॥
२५४३. श्येनः क्रोडोऽन्तरिक्षं पाजस्यं बृहस्पतिः क्रकुद् बृहतीः कीर्कसाः ॥ ५ ॥
२५४४. देवानां पत्नीः पृष्टय उपसदः पर्शवः ॥ ६ ॥
२५४५. मित्रश्च वरुणश्चांसौ त्वष्टा चार्यमा च दोषणी महादेवो बाहू ॥ ७ ॥
२५४६. इन्द्राणी भसद् वायुः पुच्छं पर्वमानो बालाः ॥ ८ ॥
२५४७. ब्रह्मं च क्षत्रं च श्रोणी बलमूरु ॥ ९ ॥
२५४८. धाता च सविता चाष्टीवन्तौ जङ्घा गन्धर्वा अप्सरसः कुष्ठिका अदितिः श्फाः ॥ १० ॥
२५४९. चेतो हृदयं यकृन्मेधा व्रतं पुरीतत् ॥ ११ ॥
२५५०. क्षुत् कुक्षिरिं वनिष्ठः पर्वताः प्लाशयः ॥ १२ ॥
२५५१. क्रोधो वृक्षौ मन्युराण्डौ प्रजा शेषः ॥ १३ ॥
२५५२. नदी सूत्री वर्षस्य पतय स्तना स्तनयित्नुरुधः ॥ १४ ॥
२५५३. विश्वव्यचाश्चर्मौषधयो लोमानि नक्षत्राणि रूपम् ॥ १५ ॥
२५५४. देवजना गुदा मनुष्या आन्त्राण्यत्रा उदरम् ॥ १६ ॥

२५५५. रक्षांसि लोहितमितरजना ऊर्ध्वम् ॥ १७ ॥
 २५५६. अश्रं पीवो मज्जा निधनम् ॥ १८ ॥
 २५५७. अग्निरासीन् उर्ध्वतोऽश्विना ॥ १९ ॥
 २५५८. इन्द्रः प्राङ् तिष्ठन् दक्षिणा तिष्ठन् यमः ॥ २० ॥
 २५५९. प्रत्यङ् तिष्ठन् धातोदङ् तिष्ठन्सविता ॥ २१ ॥
 २५६०. तृणानि प्राप्तः सोमो राजा ॥ २२ ॥
 २५६१. मित्र ईक्षमाण आर्वत्त आनन्दः ॥ २३ ॥
 २५६२. युज्यमानो वैश्वदेवो युक्तः प्रजापतिर्विमुक्तः सर्वम् ॥ २४ ॥
 २५६३. एतद् वै विश्वरूपं सर्वरूपं गोरूपम् ॥ २५ ॥
 २५६४. उपैनं विश्वरूपाः सर्वरूपाः पशवस्तिष्ठन्ति य एवं वेद ॥ २६ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- भृग्वंगिरा । देवता-सर्वशीर्षामयाद्य (शिरः रोग दूरीकरण) । छन्द- अनुष्टुप्, १२, अनुष्टुप्भा ककुम्मती चतुष्पदोष्णिक, १५ विराट् अनुष्टुप्, २१ विराट् पथ्या बृहती, २२ पथ्यापंक्ति ।]

२५६५. शीर्षं शीर्षामयं कर्णशूलं विलोहितम् ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ १ ॥
 २५६६. कर्णाभ्यां ते कङ्कूषेभ्यः कर्णशूलं विसर्पकम् ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ २ ॥
 २५६७. यस्य हेतोः प्रच्यवते यक्ष्मः कर्णत आस्यतः ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ३ ॥
 २५६८. यः कृणोति प्रमोतमन्धं कृणोति पूरुषम् ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ४ ॥
 २५६९. अङ्गभेदमङ्गज्वरं विश्वाङ्ग्यं विसर्पकम् ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ५ ॥
 २५७०. यस्य भीमः प्रतीकाश उद्वेपयति पूरुषम् ।
 त्वम्पानं विश्वशारदं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ६ ॥
 २५७१. य ऊरू अनुसर्पत्यथो एति गृवीनिके ।
 यक्ष्मं ते अन्तरङ्गेभ्यो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ७ ॥
 २५७२. यदि कामादपकामादधृदयाज्जायते परि ।
 हृदो बलासमङ्गेभ्यो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ८ ॥
 २५७३. हरिमाणं ते अङ्गेभ्योऽप्वामन्तरोदरात् ।
 यक्ष्मो धामन्तरात्मनो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ९ ॥
 २५७४. आसौ बलासो भवतु मूत्रं भवत्वामयत् ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ १० ॥
 २५७५. बहिर्बिलं निर्द्ववतु काहाबाहं तवोदरात् ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ ११ ॥
 २५७६. उदरात् ते क्रोमो नाभ्या हृदयादधि ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ १२ ॥
 २५७७. याः सीमानं विरुजन्ति मूर्धानं प्रत्यर्षणीः ।
 अहिसन्तीरनाम्या निर्द्ववन्तु बहिर्बिलम् ॥ १३ ॥
 २५७८. या हृदयमुपर्षन्त्यनुतन्वन्ति कीकसाः ।

- अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम्॥
 २५७९. याः पार्श्वे उपर्षन्त्यनुनिक्षन्ति पृष्ठीः ।
 अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम्॥ १५॥
 २५८०. यास्तिरश्चीरुपर्षन्त्यर्षणीर्वक्षणासु ते ।
 अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम्॥ १६॥
 २५८१. या गुदा अनुसर्पन्त्यान्त्राणि मोहयन्ति च ।
 अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम्॥ १७॥
 २५८२. या मुञ्जो निर्धयन्ति परूषि विरुजन्ति च ।
 अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम्॥ १८॥
 २५८३. ये अङ्गानि मदयन्ति यक्ष्मासो रोपणास्तव ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत्॥ १९॥
 २५८४. विसल्पस्य विद्वधस्य वातीकारस्य वालजेः ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत्॥ २०॥
 २५८५. पादाभ्यां ते जानुभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंसंसः ।
 अनूकादर्षणीरुष्णिहाभ्यः शीष्णो रोगमनीनशम्॥ २१॥
 २५८६. सं तै शीष्णः कपालानि हृदयस्य च यो विधुः ।
 उद्यन्नादित्य रश्मिभिः शीष्णो रोगमनीनशोङ्गभेदमशीशमः॥ २२॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- वाम, आदित्य, अध्यात्म । छन्द- त्रिष्टुप्, १२, १४, १६, १८ जगती।]

२५८७. अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यर्शनः ।
 तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विश्पतिं सप्तपुत्रम्॥ १॥
 २५८८. सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
 त्रिनाभि चक्रमजरमनव यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुः॥ २॥
 २५८९. इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वः ।
 सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निर्हिता सप्त नामा॥ ३॥
 २५९०. को ददर्श प्रथमं जायमानमस्थुन्वन्तं यदनस्था बिभर्ति ।
 भूम्या असुरसृगात्मा क्वस्वित् को विद्वांसमुप गात् प्रष्टुमेतत्॥ ४॥
 २५९१. इह ब्रवीतु य ईमङ्ग वेदास्य वामस्य निर्हितं पदं वेः ।
 शीष्णः क्षीरं दुहते गावो अस्य वृत्रि वसाना उदकं पदापुः॥ ५॥
 २५९२. पार्कः पृच्छामि मनसाविजानन् देवानामेना निर्हिता पदानि ।
 वत्से बृष्कयेऽधि सप्त तन्तून् वि तन्निरे क्वय ओतवा उ॥ ६॥
 २५९३. अचिकित्वांश्चिकितुषश्चिदत्र कवीन् पृच्छामि विद्वानो न विद्वान् ।
 वि यस्तस्तम्भ षड्भिमा रजांस्यजस्य रूपे किमपि स्वदेकम्॥ ७॥
 २५९४. माता पितरमृत आ बभाज धीत्यग्रे मनसा सं हि जग्मे ।
 सा बीभत्सुर्गर्भरसा निविद्धा नमस्वन्त इदुपवाकमीयुः॥ ८॥
 २५९५. युक्ता मातासीद् धुरि दक्षिणाया अतिष्ठद् गर्भो वृजनीष्वन्तः ।
 अमीमेद् वत्सो अनु गार्मपश्यद् विश्वरूप्यं त्रिषु योजनेषु॥ ९॥
 २५९६. तिस्रो मातृस्त्रीन् पितृन् बिभ्रदेक ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमव ग्लापयन्त ।
 मन्त्रयन्ते दिवो अमुष्य पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्वविनाम्॥ १०॥
 २५९७. पञ्चरे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा ।

- तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः सनादेव न च्छिद्यते सनाभिः ॥ ११ ॥
२५९८. पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं दिव आहुः परे अर्धे पुरीषिणम् ।
अथेमे अन्य उपरे विचक्षणे सप्तचक्रे षडर आहुरर्पितम् ॥ १२ ॥
२५९९. द्वादशारं नहि तज्जरायुर्वर्ति चक्रं परि घामृतस्य ।
आ पुत्रा अगेने मिथुनासो अत्र सप्त शतानि विंशतिश्च तस्थुः ॥ १३ ॥
२६००. सनेमि चक्रमजरं वि वावृत उत्तानायां दश युक्ता वहन्ति ।
सूर्यस्य चक्षु रजसैत्यावृतं यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥ १४ ॥
२६०१. स्त्रियः सतीस्तां उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षण्वान् न वि चैतदन्धः ।
कविर्यः पुत्रः स इमा चिकेत यस्ता विजानात् स पितुष्वितासत् ॥ १५ ॥
२६०२. साकंजानां सप्तथमाहुरेकजं षडिद्यमा ऋषयो देवजा इति ।
तेषामिष्टानि विहितानि धामश स्थात्रे रजन्ते विकृतानि रूपशः ॥ १६ ॥
२६०३. अत्र परेण पुर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।
सा कद्रीची कं स्विदधं परागात् क्व स्वित् सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ १७ ॥
२६०४. अत्र परेण पितरं यो अस्य वेदावः परेण पुर एनावरेण ।
कवीयमानः क इह प्र वोचद् देवं मनः कुतो अधि प्रजातम् ॥ १८ ॥
२६०५. ये अवाञ्चस्तां उ पराच आहुर्ये पराञ्चस्तां उ अवाच आहुः ।
इन्द्रश्च या चक्रथुः सोम तानि धुरा न युक्ता रजसो वहन्ति ॥ १९ ॥
२६०६. द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परि षस्वजाते ।
तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति ॥ २० ॥
२६०७. यस्मिन् वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे ।
तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वग्रे तन्नोन्नशद्यः पितरं न वेद ॥ २१ ॥
२६०८. यत्रा सुपर्णा अमृतस्य भक्षमनिमेषं विदथाभिस्वरन्ति ।
एना विश्वस्य भुवनस्य गोपाः स मा धीरः पाकमत्रा विवेश ॥ २२ ॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता-गौ, विराट्, अध्यात्म, २३ मित्रावरुण। छन्द- त्रिष्टुप्, १, ७, १४, १७-१८ जगती, २, २६-२७ भुरिक् त्रिष्टुप्, २१ पञ्चपदातिशक्वरी, २४ चतुष्पदा पुरस्कृति भुरिक् अतिजगती।]

२६०९. यद् गायत्रे अधि गायत्रमाहितं त्रैष्टुभं वा त्रैष्टुभान्निरतक्षत ।
यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत् तद् विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ॥ १ ॥
२६१०. गायत्रेण प्रति मिमीते अर्कमर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम् ।
वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाक्षरेण मिमते सप्त वाणीः ॥ २ ॥
२६११. जगता सिन्धुं दिव्यस्कभायद् रथंतरे सूर्यं पर्यपश्यत् ।
गायत्रस्य समिधस्तिन्न आहुस्ततो म्हा प्र रिरिचे महित्वा ॥ ३ ॥
२६१२. उप ह्ये सुदुर्घां धेनुमेतां सुहस्तौ गोधुगुत दौहदेनाम् ।
श्रेष्ठं सवं सविता साविषन्नोऽभीद्धो घर्मस्तदु षु प्र वोचत् ॥ ४ ॥
२६१३. हिङ्कृण्वती वसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छन्ती मनसाभ्यागात् ।
दुहामश्विभ्यां पयो अघ्न्येयं सा वर्धतां महते सौभगाय ॥ ५ ॥
२६१४. गौरमीमेदुभि वत्सं मिषन्तं मूर्धानं हिङ्कृणोन्मातवा उ ।
सक्काणं घर्ममभि वावशाना मिमाति मायुं पर्यते पयोभिः ॥ ६ ॥
२६१५. अयं स शिङ्क्ते येन गौरभीवृता मिमाति मायुं ध्वसनावधि श्रिता ।
सा चित्तिभिर्नि हि चकार मत्यान् विद्युद्धवन्ती प्रति वृत्रिमौहत ॥ ७ ॥

२६१६. अनच्छये तुरगात् जीवमेजद् ध्रुवं मध्य आ पस्त्यानाम् ।
जीवो मृतस्य चरति स्वधाभिरमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ॥८॥
२६१७. विधुं दद्वाणं सलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्तं पलितो जंगार ।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्या ममार स ह्यः समानः ॥९॥
२६१८. य ई'चकार न सो अस्य वैदु य ई'ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निर्ऋतिरा विवेश ॥१०॥
२६१९. अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पृथिभिश्चरन्तम् ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसान् आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥११॥
२६२०. द्यौर्नः पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम् ।
उत्तानयोश्चम्वोऽर्योर्निरन्तरत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ॥१२॥
२६२१. पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
पृच्छामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिं पृच्छामि वाचः परमं व्योम ॥१३॥
२६२२. इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिर्ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ॥१४॥
२६२३. न वि जानामि यदिवेदमस्मि निण्यः संनद्धो मनसा चरामि ।
यदा मार्गन् प्रथमजा ऋतस्यादिद् वाचो अश्नुवे भागमस्याः ॥१५॥
२६२४. अपाङ् प्राडैति स्वधया गृभीतोऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्यः न्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ॥१६॥
२६२५. सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेतो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
ते धीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ॥१७॥
२६२६. ऋचो अक्षरे परमे व्योमन् यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
यस्तन्न वेद किमुचा करिष्यति य इत् तद् विदुस्ते अमी समासते ॥१८॥
२६२७. ऋचः पदं मात्रया कल्पयन्तोऽर्धर्चेन चाक्लृपुर्विश्वमेजत् ।
त्रिपाद् ब्रह्म पुरुरूपं वि तप्रे तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥१९॥
२६२८. सुयवसाद् भगवती हि भूया अधा वयं भगवन्तः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानो पिब शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥२०॥
२६२९. गौरिन्मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥२१॥
२६३०. कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आर्ववृत्रन्तसर्दनादृतस्यादिद् घृतेन पृथिवीं व्यूदुः ॥२२॥
२६३१. अपादैति प्रथमा पद्धतीनां कस्तद् वा मित्रावरुणा चिकेत ।
गर्भो भारं भरत्या चिदस्या ऋतं पिपत्यन्तं नि पाति ॥२३॥
२६३२. विराड् वाग् विराट् पृथिवी विराडन्तरिक्षं विराट् प्रजापतिः ।
विरामृत्युः साध्यानामधिराजो बभूव तस्य भूतं भव्यं वशे स मै भूतं भव्यं वशे कृणोतु ॥२४॥
२६३३. शकमयं धूममारादपश्यं विषूवता पर एनावरेण ।
उक्षाणं पृथ्विमपचन्त वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥२५॥
२६३४. त्रयः केशिनं ऋतुथा वि चक्षते संवत्सरे वपत् एक एषाम् ।
विश्वमन्यो अभिचष्टे शचीभिर्ध्राजिरेकस्य ददृशे न रूपम् ॥२६॥
२६३५. चत्वारि वाक् परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ते मनीषिणः ।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ॥२७॥

२६३६. इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो दिव्यः स सुपणो गुरुत्मान् ।
 एकं सद् विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ॥ २८ ॥
 ॥ इति नवमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ दशमं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

- [ऋषि- प्रत्यङ्गिरस । देवता- कृत्यादूषण । छन्द- अनुष्टुप्, १ महाबृहती, २ विराट् गायत्री, ९ पथ्यापंक्ति, १२ पंक्ति, १३ उरो बृहती, १५ चतुष्पदा विराट् जगती, १६, १८ त्रिष्टुप्, १७, २४ प्रस्तार पंक्ति, १९ चतुष्पदा जगती, २० विराट् प्रस्तार पंक्ति, २२ एकावसाना द्विपदार्ची उष्णिक्, २३ त्रिपदा भुरिक् विषमा गायत्री, २८ त्रिपदा गायत्री, २९ मध्ये ज्योतिष्मती जगती, ३२ द्वप्रनुष्टुप् गर्भा पञ्चपदातिजगती]
२६३७. यां कल्पयन्ति वहतौ वधूमिव विश्वरूपां हस्तकृतां चिकित्सवः ।
 सारादेत्वर्प नुदाम एनाम् ॥ १ ॥
२६३८. शीर्षण्वती नस्वती कर्णिनी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।
 सारादेत्वर्प नुदाम एनाम् ॥ २ ॥
२६३९. शूद्रकृता राजकृता स्त्रीकृता ब्रह्मभिः कृता ।
 जाया पत्या नुत्तेव कर्तारिं बन्ध्वच्छतु ॥ ३ ॥
२६४०. अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूषम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुर्या गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥ ४ ॥
२६४१. अघर्मस्त्वघकृते शपथः शपथीयते ।
 प्रत्यक् प्रतिप्रहिण्मो यथा कृत्याकृतं हनत् ॥ ५ ॥
२६४२. प्रतीचीन आङ्गिरसोऽध्यक्षो नः पुरोहितः ।
 प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामून् कृत्याकृतौ जहि ॥ ६ ॥
२६४३. यस्त्वोवाच परेहीति प्रतिकूलमुदाय्यम् ।
 तं कृत्येऽभिनिर्वर्तस्व मास्मानिच्छो अनागसः ॥ ७ ॥
२६४४. यस्ते परूषि संदधौ रथस्येवभुर्धिया ।
 तं गच्छ तत्र तेऽयं नमज्ञातस्तेऽयं जनः ॥ ८ ॥
२६४५. ये त्वा कृत्वालेभिरे विद्वला अभिचारिणः ।
 शम्भ्वीरुदं कृत्यादूषणं प्रतिवृत्तं पुनःसरं तेन त्वा स्नपयामसि ॥ ९ ॥
२६४६. यद् दुर्भगां प्रस्नपितां मृतवत्सामुपेयिम ।
 अपैतु सर्वं मत् पापं द्रविणं मोषं तिष्ठतु ॥ १० ॥
२६४७. यत् ते पितृभ्यो ददतो यज्ञे वा नाम जगृहुः ।
 संदेश्याइत् सर्वस्मात् पापादिमा मुञ्चन्तु त्वौषधीः ॥ ११ ॥
२६४८. देवैनुसात् पित्यानामग्राहात् संदेश्या दभिनिष्कृतात् ।
 मुञ्चन्तु त्वा वीरुधौ वीर्येण ब्रह्मण ऋग्भिः पर्यसु ऋषीणाम् ॥ १२ ॥
२६४९. यथा वातश्च्यावयति भूम्या रेणुमन्तरिक्षाच्चाभ्रम् ।
 एवा मत् सर्वं दुर्भूतं ब्रह्मनुत्तमपायति ॥ १३ ॥
२६५०. अपं क्राम नानदती विनद्धा गर्दभीव ।
 कर्तृन् नक्षस्वेतो नुत्ता ब्रह्मणा वीर्यावता ॥ १४ ॥
२६५१. अयं पन्थाः कृत्येति त्वा नयामोऽभिप्रहितां प्रति त्वा प्र हिण्मः ।
 तेनाभि याहि भञ्जत्यनस्वतीव वाहिनी विश्वरूपा कुरुटिनी ॥ १५ ॥

२६५२. पराक् ते ज्योतिरपथं ते अर्वागन्यत्रास्मदयना कृणुष्व ।
परैणेहि नवतिं नाव्याः अति दुर्गाः स्त्रोत्या मा क्षणिष्ठाः परैहि ॥ १६ ॥
२६५३. वार्त इव वृक्षान् नि मृणीहि पादय मा गामश्च पुरुषमुच्छिष एषाम् ।
कर्तृन् निवृत्येतः कृत्येऽप्रजास्त्वाय बोधय ॥ १७ ॥
२६५४. यां तै बर्हिषि यां शर्मशाने क्षेत्रे कृत्यां वलगं वा निचिञ्जुः ।
अग्नौ वा त्वा गार्हपत्येऽभिचेरुः पाकं सन्तं धीरतरा अनागसम् ॥ १८ ॥
२६५५. उपाहृतमनुबुद्धं निखातं वैरं त्सार्यन्वविदाम् कर्त्रम् ।
तदैतु यत् आभृतं तत्राश्च इव वि वर्ततां हन्तु कृत्याकर्तः प्रजाम् ॥ १९ ॥
२६५६. स्वायसा असयः सन्ति नो गृहे विद्या तै कृत्ये यतिधा परूषि ।
उत्तिष्ठैव परैहीतोऽज्ञाते किमिहेच्छसि ॥ २० ॥
२६५७. ग्रीवास्तै कृत्ये पादौ चापि कत्स्यामि निर्द्वै ।
इन्द्राग्नी अस्मान् रक्षतां यौ प्रजानां प्रजावती ॥ २१ ॥
२६५८. सोमो राजाधिपा मृडिता च भूतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥ २२ ॥
२६५९. भवाशावावस्यतां पापकृते कृत्याकर्तै ।
दुष्कृते विद्युतं देवहेतिम् ॥ २३ ॥
२६६०. यद्येयथ द्विपदी चतुष्पदी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।
सेतोऽष्टापदी भूत्वा पुनः परैहि दुच्छुने ॥ २४ ॥
२६६१. अभ्यश्क्ताक्ता स्वरंकृता सर्वं भरन्ती दुरितं परैहि ।
जानीहि कृत्ये कर्तारं दुहितेव पितरं स्वम् ॥ २५ ॥
२६६२. परैहि कृत्ये मा तिष्ठो विद्धस्यैव पुदं नय ।
मृगः स मृगयुस्त्वं न त्वा निकर्तुमर्हति ॥ २६ ॥
२६६३. उत हन्ति पूर्वासिनं प्रत्यादायापरं इष्वा ।
उत पूर्वस्य निघ्नतो नि हन्त्यपरः प्रति ॥ २७ ॥
२६६४. एतद्धि शृणु मे वचोऽथैहि यत् एयथ ।
यस्त्वा चकार तं प्रति ॥ २८ ॥
२६६५. अनागोहत्या वै भीमा कृत्ये मा नो गामश्च पुरुषं वधीः ।
यत्रयत्रासि निर्हिता तत्स्त्वोत्थापयामसि पर्णाल्लघीयसी भव ॥ २९ ॥
२६६६. यदि स्थ तमसार्वता जालेनाभिहिता इव ।
सर्वाः संलुप्येतः कृत्याः पुनः कर्त्रे प्र हिण्मसि ॥ ३० ॥
२६६७. कृत्याकृतौ वलगिनोऽभिनिष्कारिणः प्रजाम् ।
मृणीहि कृत्ये मोच्छिषोऽमून् कृत्याकृतौ जहि ॥ ३१ ॥
२६६८. यथा सूर्यो मुच्यते तमसस्परि रात्रिं जहात्युषसश्च केतून् ।
एवाहं सर्वं दुभृतं कर्त्रे कृत्याकृता कृतं हस्तीव रजो दुरितं जहामि ॥ ३२ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि- नारायण । देवता- ब्रह्मप्रकाशन, पुरुष (३१-३२ साक्षात्परब्रह्म प्रकाशन) । छन्द- अनुष्टुप्, १-४, ७-८ त्रिष्टुप्, ६, ११ जगती, २८ भुरिक् बृहती ।]

२६६९. केन पाष्णीं आभृते पूरुषस्य केन मांसं संभृतं केन गुल्फौ ।
केनाङ्गुलीः पेशनीः केन खानि केनोच्छलङ्घौ मध्यतः कः प्रतिष्ठाम् ॥ १ ॥
२६७०. कस्मान्नु गुल्फावधरावकृण्वन्नष्टीवन्तावुत्तरी पूरुषस्य ।
जड्यै निऋत्य न्यदधुः क्कस्विज्जानुनोः सन्धी क उ तच्चिकेत ॥ २ ॥

२६७१. चतुष्टयं युज्यते संहितान्तं जानुभ्यामूर्ध्वं शिथिरं कबन्धम्।
श्रोणी यदूरु क उ तज्जजान् याभ्यां कुसिन्धुं सुदृढं बभूव॥३॥
२६७२. कति देवाः कतमे त आसन् य उरौ ग्रीवाश्चिक्युः पूरुषस्य।
कति स्तनौ व्यदधुः कः कफोडौ कति स्कन्धान् कति पृष्टीरचिन्वन्॥४॥
२६७३. को अस्य बाहू समभरद् वीर्यं करवादिति।
अंसौ को अस्य तद् देवः कुसिन्धे अध्या दधौ॥५॥
२६७४. कः सप्त खानि वि ततर्द शीर्षणि कर्णाविमौ नासिके चक्षणी मुखम्।
येषां पुरुत्रा विजयस्य महानि चतुष्पादो द्विपदो यन्ति यामम्॥६॥
२६७५. हन्वोर्हि जिह्वामदधात् पुरुचीमधा महीमधि शिश्राय वाचम्।
स आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तरपो वसानः क उ तच्चिकेत॥७॥
२६७६. मस्तिष्कमस्य यतमो ललाटं ककार्टिकां प्रथमो यः कपालम्।
चित्वा चित्यं हन्वोः पूरुषस्य दिवं रुरोह कतमः स देवः॥८॥
२६७७. प्रियाप्रियाणि बहुला स्वप्नं संबाधतन्द्यः।
आनन्दानुगो नन्दाश्च कस्माद् वहति पूरुषः॥९॥
२६७८. आर्तिरवर्तिर्निर्ऋतिः कुतो नु पुरुषेऽमतिः।
राद्धिः समृद्धिरव्युद्धिर्मतिरुदितयः कुतः॥१०॥
२६७९. को अस्मिन्नापो व्यदधाद् विषूवृतः पुरुवृतः सिन्धुसुत्याय जाताः।
तीव्रा अरुणा लोहिनीस्ताम्रधूम्रा ऊर्ध्वा अवाचीः पुरुषे तिरश्चीः॥११॥
२६८०. को अस्मिन् रूपमदधात् को महानं च नाम च।
गातुं को अस्मिन् कः केतुं कश्चरित्राणि पूरुषे॥१२॥
२६८१. को अस्मिन् प्राणमवयत् को अपानं व्यानम्।
समानमस्मिन् को देवोऽधि शिश्राय पूरुषे॥१३॥
२६८२. को अस्मिन् यज्ञमदधादेको देवोऽधि पूरुषे।
को अस्मिन्सत्यं कोऽनृतं कुतो मृत्युः कुतोऽमृतम्॥१४॥
२६८३. को अस्मै वासुः पर्यदधात् को अस्यायुरकल्पयत्।
बलं को अस्मै प्रायच्छत् को अस्याकल्पयज्जवम्॥१५॥
२६८४. केनापो अन्वतनुत् केनाहरकरोद् रुचे।
उषसं केनान्वैन्दु केन सायंभवं ददे॥१६॥
२६८५. को अस्मिन् रेतो न्यदधात् तन्तुरा तायतामिति।
मेधां को अस्मिन्नध्यौहत् को बाणं को नृतो दधौ॥१७॥
२६८६. केनेमां भूमिमौर्णोत् केन पर्यभवद् दिवम्।
केनाभि महा पर्वतान् केन कर्माणि पूरुषः॥१८॥
२६८७. केन पर्जन्यमन्वेति केन सोमं विचक्षणम्।
केन यज्ञं च श्रद्धां च केनास्मिन् निहितं मनः॥१९॥
२६८८. केन श्रोत्रियमाप्नोति केनेमं परमेष्ठिनम्।
केनेमग्निं पूरुषः केन संवत्सरं ममे॥२०॥
२६८९. ब्रह्म श्रोत्रियमाप्नोति ब्रह्मेमं परमेष्ठिनम्।
ब्रह्मेमग्निं पूरुषो ब्रह्म संवत्सरं ममे॥२१॥
२६९०. केन देवाँ अनु क्षियति केन दैवजनीर्विशः।
केनेदमन्यन्नक्षत्रं केन सत् क्षत्रमुच्यते॥२२॥

२६९१. ब्रह्म देवाँ अनु क्षियति ब्रह्म दैवजनीर्विशः ।
ब्रह्मेदमन्यन्नक्षत्रं ब्रह्म सत् क्षत्रमुच्यते ॥ २३ ॥
२६९२. केनेयं भूमिर्विहिता केन द्यौरुत्तरा हिता ।
केनेदमूर्ध्वं तिर्यक् चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥ २४ ॥
२६९३. ब्रह्मणा भूमिर्विहिता ब्रह्म द्यौरुत्तरा हिता ।
ब्रह्मेदमूर्ध्वं तिर्यक् चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥ २५ ॥
२६९४. मूर्धानमस्य संसीव्यार्थवा हृदयं च यत् ।
मस्तिष्कादूर्ध्वः प्रैरयत् पर्वमानोऽधि शीर्षतः ॥ २६ ॥
२६९५. तद् वा अथर्वणः शिरो देवकोशः समुब्जितः ।
तत् प्राणो अभि रक्षति शिरो अन्नमथो मनः ॥ २७ ॥
२६९६. ऊर्ध्वो नु सृष्टास्तिर्यङ् नु सृष्टाः सर्वा दिशः पुरुष आ बभूवाँ ३ ।
पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥ २८ ॥
२६९७. यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनावृतां पुरम् ।
तस्मै ब्रह्म च ब्राह्माश्च चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः ॥ २९ ॥
२६९८. न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा ।
पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥ ३० ॥
२६९९. अष्टाचक्रा नवद्वारा देवानां पूरयोध्या ।
तस्यां हिरण्ययुः कोशः स्वर्गो ज्योतिषावृतः ॥ ३१ ॥
२७००. तस्मिन् हिरण्यये कोशे त्र्यरे त्रिप्रतिष्ठिते ।
तस्मिन् यद् यक्षमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ३२ ॥
२७०१. प्रभ्राजमानां हरिणीं यशसा संपरीवृताम् ।
पुरं हिरण्ययीं ब्रह्मा विवेशापराजिताम् ॥ ३३ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- वरणमणि, वनस्पति, चन्द्रमा । छन्द- अनुष्टुप्, २-३, ६ भुरिक् त्रिष्टुप्, ८, १३-१४ पथ्यापंक्ति, ११, १६ भुरिक् अनुष्टुप्, १५, १७-२५ षट्पदा जगती]

२७०२. अयं मे वरणो मणिः संपत्क्षयणो वृषा ।
तेना रभस्व त्वं शत्रून् प्र मृणीहि दुरस्यतः ॥ १ ॥
२७०३. प्रैणाञ्छणीहि प्र मृणा रभस्व मणिस्तै अस्तु पुरएता पुरस्तात् ।
अवारयन्त वरणेन देवा अभ्याचारमसुराणां श्वः श्वः ॥ २ ॥
२७०४. अयं मणिर्वरणो विश्वभेषजः सहस्राक्षो हरितो हिरण्ययः ।
स ते शत्रून् धरान् पादयाति पूर्वस्तान् दभ्नुहि ये त्वा द्विषन्ति ॥ ३ ॥
२७०५. अयं तै कृत्यां विततां पौरुषेयादयं भूयात् ।
अयं त्वा सर्वस्मात् पापाद् वरणो वारयिष्यते ॥ ४ ॥
२७०६. वरणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमु देवा अवीवरन् ॥ ५ ॥
२७०७. स्वर्जं सुप्त्वा यदि पश्यासि पापं मृगः सूतिं यति धावाद्जुष्टाम् ।
परिक्षवाच्छकुनैः पापवादादयं मणिर्वरणो वारयिष्यते ॥ ६ ॥
२७०८. अरात्यास्त्वा निर्ऋत्या अभिचारादथो भूयात् ।
मृत्योरोजीयसो वधाद् वरणो वारयिष्यते ॥ ७ ॥
२७०९. यन्मै माता यन्मै पिता भ्रातरो यच्च मे स्वा यदेनश्चकृमा वयम् ।

- ततो नो वारयिष्यतेऽयं देवो वनस्पतिः ॥८॥
२७१०. वरणेन प्रव्यथिता भ्रातृव्या मे सबन्धवः ।
असूर्त रजो अप्यगुस्ते यन्त्वधुमं तमः ॥९॥
२७११. अरिष्टोऽहमरिष्टगुरायुष्मान्त्सर्वपूरुषः ।
तं मायं वरणो मणिः परिपातु दिशोदिशः ॥१०॥
२७१२. अयं मे वरण उरसि राजा देवो वनस्पतिः ।
स मे शत्रून् वि बाधतामिन्द्रो दस्यूनिवासुरान् ॥११॥
२७१३. इमं बिभर्मि वरणमायुष्माञ्छतशारदः ।
स मे राष्ट्रं च क्षत्रं च पशूनोजश्च मे दधत् ॥१२॥
२७१४. यथा वातो वनस्पतीन् वृक्षान् भुनक्त्योजसा ।
एवा सपत्नान् मे भङ्गिध्रु पूर्वाञ्जातां उतापरान् वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥१३॥
२७१५. यथा वातश्चाग्निश्च वृक्षान् प्सातो वनस्पतीन् ।
एवा सपत्नान् मे प्साहि पूर्वाञ्जातां उतापरान् वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥१४॥
२७१६. यथा वातेन प्रक्षीणा वृक्षाः शेरे न्यर्पिताः ।
एवा सपत्नांस्त्वं मम प्र क्षिणीहि न्यर्पय पूर्वाञ्जातां उतापरान् वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥१५॥
२७१७. तांस्त्वं प्र च्छिन्द्य वरण पुरा दिष्टात् पुरायुषः ।
य एनं पशुषु दिप्सन्ति ये चास्य राष्ट्रदिप्सवः ॥१६॥
२७१८. यथा सूर्यो अतिभाति यथास्मिन् तेज आहितम् ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥१७॥
२७१९. यथा यशश्चन्द्रमस्यादित्ये च नृचक्षसि ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥१८॥
२७२०. यथा यशः पृथिव्यां यथास्मिञ्जातवैदसि ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥१९॥
२७२१. यथा यशः कन्यायां यथास्मिन्संभृते रथे ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२०॥
२७२२. यथा यशः सोमपीथे मधुपर्के यथा यशः ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२१॥
२७२३. यथा यशोऽग्निहोत्रे वषट्कारे यथा यशः ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२२॥
२७२४. यथा यशो यजमाने यथास्मिन् यज्ञ आहितम् ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२३॥
२७२५. यथा यशः प्रजापतौ यथास्मिन् परमेष्ठिनि ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२४॥
२७२६. यथा देवेष्वमृतं यथैषु सत्यमाहितम् ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२५॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- गरुत्मान् । देवता- तक्षक । छन्द- अनुष्टुप्, १ पथ्यापंक्ति, २ त्रिपदा यवमध्या गायत्री, ३-४ पथ्या बृहती, ८ उष्णिक् गर्भा परात्रिष्टुप्, १२ भुरिक् गायत्री, १६ त्रिपदा प्रतिष्ठा गायत्री, २१ ककुम्मती अनुष्टुप्, २३ त्रिष्टुप्, २६ त्र्यवसाना षट्पदा बृहती गर्भा ककुम्मती भुरिक् त्रिष्टुप् ।]

२७२७. इन्द्रस्य प्रथमो रथो देवानामपरो रथो वरुणस्य तृतीय इत् ।

- अहीनामपुमा रथः स्थाणुमारुदथार्षत् ॥ १ ॥
२७२८. दुर्भः शोचिस्तूरुणकमश्चस्य वारः परुषस्य वारः ।
रथस्य बन्धुरम् ॥ २ ॥
२७२९. अर्व श्वेत पदा जहि पूर्वैण चापरेण च ।
उदप्लुतमिव दार्वहीनामरुसं विषं वारुग्रम् ॥ ३ ॥
२७३०. अरुघुषो निमज्योन्मज्य पुनरब्रवीत् ।
उदप्लुतमिव दार्वहीनामरुसं विषं वारुग्रम् ॥ ४ ॥
२७३१. पैद्वो हन्ति कसर्णीलं पैद्वः श्वित्रमुतासितम् ।
पैद्वो रथुर्व्याः शिरः सं बिभेद पृदाक्राः ॥ ५ ॥
२७३२. पैद्व प्रेहि प्रथमोऽनु त्वा वयमेमसि ।
अहीन व्यस्यतात् पथो येन स्मा वयमेमसि ॥ ६ ॥
२७३३. इदं पैद्वो अजायतेदमस्य परायणम् ।
इमान्यर्वतः पदाहिघ्न्यो वाजिनीवतः ॥ ७ ॥
२७३४. संयतं न वि षर्द् व्यात्तं न सं यमत् ।
अस्मिन् क्षेत्रे द्वावही स्त्री च पुमांश्च तावुभावरसा ॥ ८ ॥
२७३५. अरुसास इहाहयो ये अन्ति ये च दूरके ।
घनेन हन्मि वृश्चिकमहिं दण्डेनार्गतम् ॥ ९ ॥
२७३६. अघाश्चस्येदं भेषजमुभयोः स्वजस्य च ।
इन्द्रो मेऽहिमघायन्तमहिं पैद्वो अरन्धयत् ॥ १० ॥
२७३७. पैद्वस्य मन्महे वयं स्थिरस्य स्थिरधाम्नः ।
इमे पश्चा पृदाकवः प्रदीध्यत आसते ॥ ११ ॥
२७३८. नष्टासवो नष्टविषा हुता इन्द्रेण वज्रिणा ।
जघानेन्द्रो जघ्निमा वयम् ॥ १२ ॥
२७३९. हुतास्तिरश्चिराजयो निपिष्टासुः पृदाकवः ।
दर्विं करिक्तं श्वित्रं दुर्भेष्वसितं जहि ॥ १३ ॥
२७४०. कैरातिका कुमारिका सका खनति भेषजम् ।
हिरण्ययीभिरभ्रिभिर्गिरीणामुप सानुषु ॥ १४ ॥
२७४१. आयमगन् युवा भिषक् पृश्निहापराजितः ।
स वै स्वजस्य जम्भन उभयोर्वृश्चिकस्य च ॥ १५ ॥
२७४२. इन्द्रो मेऽहिमरन्धयन्मित्रश्च वरुणश्च ।
वातापर्जन्योऽभा ॥ १६ ॥
२७४३. इन्द्रो मेऽहिमरन्धयत् पृदाकुं च पृदाक्रम् ।
स्वजं तिरश्चिराजिं कसर्णीलं दशौनसिम् ॥ १७ ॥
२७४४. इन्द्रो जघान प्रथमं जनितारमहे तव ।
तेषामु तृह्यमाणानां कः स्वित् तेषामसद् रसः ॥ १८ ॥
२७४५. सं हि शीर्षाण्यग्रंभं पौञ्जिष्ठ इव कर्वरम् ।
सिन्धोर्मध्यं परेत्य व्यनिजमहैर्विषम् ॥ १९ ॥
२७४६. अहीनां सर्वेषां विषं परा वहन्तु सिन्धवः ।
हुतास्तिरश्चिराजयो निपिष्टासुः पृदाकवः ॥ २० ॥
२७४७. ओषधीनामहं वृण उर्वरीरिव साधुया ।

- नयाम्यर्वतीरिवाहै निरैतु ते विषम्॥ २१॥
 २७४८. यदुग्नौ सूर्ये^१ विषं पृथिव्यामोषधीषु यत्।
 कान्दाविषं कनकं निरैत्वैतु ते विषम्॥ २२॥
 २७४९. ये अग्निजा ओषधिजा अहीनां ये अप्सुजा विद्युत आबभूवुः।
 येषां जातानि बहुधा महान्ति तेभ्यः सूर्पेभ्यो नर्मसा विधेम॥ २३॥
 २७५०. तौदी नामासि कन्या घृताची नाम वा असि।
 अध्रस्पदेन ते पदमा ददे विषदूषणम्॥ २४॥
 २७५१. अङ्गादङ्गात् प्र च्यावय हृदयं परि^१वर्जय।
 अथा विषस्य यत् तेजोऽवाचीनं तदेतु ते॥ २५॥
 २७५२. आरे अभूद् विषमरौद् विषे विषमप्रागपि।
 अग्निर्विषमहेनिरधात् सोमो निरणयीत्।
 दंष्टारमन्वगाद् विषमहिरमृत॥ २६॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- सिन्धु द्वीप, २५-३६ कौशिक, ३७-४१ ब्रह्मा, ४२-५० विहव्य। देवता- १-२४ आपः, चन्द्रमा, २५-३५ विष्णुक्रम, ३६ मृत्यु, ३७-४१ मन्त्रोक्त, ४२-५० प्रजापति। छन्द- त्रिपदा पुरोऽभिकृति ककुम्मीत- गर्भापंक्ति, ६ चतुष्पदा जगतीगर्भा जगती, ७-१०, १२-१३ त्र्यवसाना पञ्चपदा विपरीतपादलक्ष्मा बृहती, ११, १४ पथ्यापंक्ति, १५-१८, २१ चतुरवसाना दशपदा त्रैष्टुभगर्भाअतिधृति, १९-२० चतुरवसाना दशपदा त्रैष्टुभगर्भा कृति, २२-२३, ४२-४३, ४५-४९ अनुष्टुप्, २४ त्रिपदा विराट् गायत्री। २५-३५ त्र्यवसाना षट्पदा यथाक्षरं शकवरी और अतिशकवरी, ३६ पंचपदा अतिशाकवर अतिजागतगर्भा अष्टि, ३७ विराट् पुरस्ताद् बृहती, ३८ पुर उष्णिक, ३९, ४१ आर्षीगायत्री, ४० विराट् विषमा गायत्री, ४४ त्रिपदा गायत्री गर्भा अनुष्टुप्, ५० त्रिष्टुप्।]

२७५३. इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं^१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ।
 जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो^१ युनज्मि॥ १॥
 २७५४. इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं^१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ।
 जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो^१ युनज्मि॥ २॥
 २७५५. इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं^१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ।
 जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो^१ युनज्मि॥ ३॥
 २७५६. इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं^१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ।
 जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो^१ युनज्मि॥ ४॥
 २७५७. इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं^१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ।
 जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो^१ युनज्मि॥ ५॥
 २७५८. इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं^१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ।
 जिष्णवे योगाय विश्वानि मा भूतान्युप तिष्ठन्तु युक्ता म आप स्थ॥ ६॥
 २७५९. अग्नेर्भाग स्थ।
 अपां शुक्रमापो देवीर्वचो^१ अस्मासु धत्त।
 प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकार्य सादये॥ ७॥
 २७६०. इन्द्रस्य भाग स्थ।
 अपां शुक्रमापो देवीर्वचो^१ अस्मासु धत्त।
 प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकार्य सादये॥ ८॥
 २७६१. सोमस्य भाग स्थ।
 अपां शुक्रमापो देवीर्वचो^१ अस्मासु धत्त।
 प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकार्य सादये॥ ९॥

२७६२. वरुणस्य भाग स्थः ।
 अ॒पां शु॒क्रमा॒पो दे॒वीर्व॒चो॑ अ॒स्मासु॑ धत्त ।
 प्र॒जाप॑ते॒र्वो धाम्ना॒स्मै लो॒काय॑ सादये ॥ १० ॥
२७६३. मित्रावरुणयोर्भाग स्थः ।
 अ॒पां शु॒क्रमा॒पो दे॒वीर्व॒चो॑ अ॒स्मासु॑ धत्त ।
 प्र॒जाप॑ते॒र्वो धाम्ना॒स्मै लो॒काय॑ सादये ॥ ११ ॥
२७६४. यमस्य भाग स्थः ।
 अ॒पां शु॒क्रमा॒पो दे॒वीर्व॒चो॑ अ॒स्मासु॑ धत्त ।
 प्र॒जाप॑ते॒र्वो धाम्ना॒स्मै लो॒काय॑ सादये ॥ १२ ॥
२७६५. पितृणां भाग स्थः ।
 अ॒पां शु॒क्रमा॒पो दे॒वीर्व॒चो॑ अ॒स्मासु॑ धत्त ।
 प्र॒जाप॑ते॒र्वो धाम्ना॒स्मै लो॒काय॑ सादये ॥ १३ ॥
२७६६. देवस्य सवितुर्भाग स्थः ।
 अ॒पां शु॒क्रमा॒पो दे॒वीर्व॒चो॑ अ॒स्मासु॑ धत्त ।
 प्र॒जाप॑ते॒र्वो धाम्ना॒स्मै लो॒काय॑ सादये ॥ १४ ॥
२७६७. यो व आपोऽपां भागोऽप्वशन्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
 इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
 तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
 तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ १५ ॥
२७६८. यो व आपोऽपामूर्मिरप्वशन्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
 इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
 तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
 तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ १६ ॥
२७६९. यो व आपोऽपां वत्सोऽप्वशन्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
 इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
 तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
 तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ १७ ॥
२७७०. यो व आपोऽपां वृषभोऽप्वशन्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
 इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
 तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
 तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ १८ ॥
२७७१. यो व आपोऽपां हिरण्यगर्भोऽप्वशन्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
 इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
 तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
 तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ १९ ॥
२७७२. यो व आपोऽपामशमा पृश्निर्दिव्योऽप्वशन्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
 इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
 तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
 तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ २० ॥
२७७३. ये व आपोऽपामग्नयोऽप्वशन्तर्यजुष्या देवयजनाः ।

- इदं तमर्तिं सुजामि तान् माभ्यवनिक्षि ।
तैस्तमभ्यर्तिसुजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्माणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ २१ ॥
२७७४. यदर्वाचीनं त्रैहायणादनृतं किं चौदिम ।
आपो मा तस्मात् सर्वस्माद् दुरितात् पान्त्वंहसः ॥ २२ ॥
२७७५. समुद्रं वः प्र हिणोमि स्वां योनिमपीतन ।
अरिष्ठाः सर्वहायसो मा च नः किं चनाममत् ॥ २३ ॥
२७७६. अरिप्रा आपो अपरि प्रमस्मत् ।
प्रास्मदेनो दुरितं सुप्रतीकाः प्र दुष्वप्यं प्र मलं वहन्तु ॥ २४ ॥
२७७७. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा पृथिवीसंशितोऽग्नितेजाः ।
पृथिवीमनु वि क्रमेऽहं पृथिव्यास्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २५ ॥
२७७८. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहान्तरिक्षसंशितो वायुतेजाः ।
अन्तरिक्षमनु वि क्रमेऽहमन्तरिक्षात् तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २६ ॥
२७७९. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा द्यौसंशितः सूर्यतेजाः ।
दिवमनु वि क्रमेऽहं दिवस्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २७ ॥
२७८०. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा दिक्संशितो मनस्तेजाः ।
दिशोऽनु वि क्रमेऽहं दिग्भ्यस्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २८ ॥
२७८१. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहाशासंशितो वाततेजाः ।
आशा अनु वि क्रमेऽहमाशाभ्यस्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २९ ॥
२७८२. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नह ऋक्संशितः सामतेजाः ।
ऋचोऽनु वि
क्रमेऽहमृग्भ्यस्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ ३० ॥
२७८३. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा यज्ञसंशितो ब्रह्मतेजाः ।
यज्ञमनु वि क्रमेऽहं यज्ञात् तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ ३१ ॥
२७८४. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहौषधीसंशितः सोमतेजाः ।
ओषधीरनु वि क्रमेऽहमोषधीभ्यस्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ ३२ ॥
२७८५. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहाप्सुसंशितो वरुणतेजाः ।
अपोऽनु वि क्रमेऽहमद्भ्यस्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ ३३ ॥
२७८६. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा कृषिसंशितोऽन्नतेजाः ।
कृषिमनु वि क्रमेऽहं ।
कृष्यास्तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।

- स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ ३४ ॥
२७८७. विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा प्राणसंशितः पुरुषतेजाः ।
प्राणमनु वि क्रमेऽहं
प्राणात् तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ ३५ ॥
२७८८. जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्टां विश्वाः पृतना अरातीः ।
इदमहामाध्यायणस्यामुष्याः पुत्रस्य वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्ट्यामीदमेनमधुराञ्च पादयामि ॥ ३६ ॥
२७८९. सूर्यस्यावृत्तमन्वावर्ते दक्षिणामन्वावृत्तम् ।
सा मे द्रविणं यच्छतु सा मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ३७ ॥
२७९०. दिशो ज्योतिष्मतीरभ्यावर्ते ।
ता मे द्रविणं यच्छतु ता मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ३८ ॥
२७९१. सप्तऋषीन्भ्यावर्ते ।
ते मे द्रविणं यच्छन्तु ते मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ३९ ॥
२७९२. ब्रह्माभ्यावर्ते ।
तन्मे द्रविणं यच्छतु तन्मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ४० ॥
२७९३. ब्राह्मणां अभ्यावर्ते ।
ते मे द्रविणं यच्छन्तु ते मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ४१ ॥
२७९४. यं वयं मृगयामहे तं वधै स्तृणवामहे ।
व्यात्ते परमेष्ठिनो ब्रह्मणापीपदाम् तम् ॥ ४२ ॥
२७९५. वैश्वानरस्य दंष्ट्राभ्यां हेतिस्तं समधादुभि ।
इयं तं प्सात्वाहुतिः समिद् देवी सहीयसी ॥ ४३ ॥
२७९६. राज्ञो वरुणस्य बन्धोऽसि ।
सोऽमुमाध्यायणममुष्याः
पुत्रमन्ने प्राणे बन्धान ॥ ४४ ॥
२७९७. यत् ते अन्नं भुवस्पत आक्षियति पृथिवीमनु ।
तस्य नस्त्वं भुवस्पते संप्रयच्छ प्रजापते ॥ ४५ ॥
२७९८. अपो दिव्या अचायिषं रसेन समपृक्षमहि ।
पर्यस्वानग्न आगमं तं मा सं सृज वर्चसा ॥ ४६ ॥
२७९९. सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात् सुह ऋषिभिः ॥ ४७ ॥
२८००. यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वाचस्तुष्टं जनयन्त रेभाः ।
मन्योर्मनसः शर्व्याऽ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान् ॥ ४८ ॥
२८०१. परा शृणीहि तर्पसा यातुधानान् पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
पराचिषा मूरदेवाञ्छृणीहि परासुतपुः शोशुचतः शृणीहि ॥ ४९ ॥
२८०२. अपामस्मै वज्रं प्र हरामि चतुर्भूष्टिं शीर्षभिद्याय विद्वान् ।
सो अस्याङ्गानि प्र शृणातु सर्वा तन्मे देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥ ५० ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- बृहस्पति। देवता- फालमणि, वनस्पति, ३ आपः। छन्द- अनुष्टुप्, १, ४, २१ गायत्री, ५ षट्पदा जगती, ६ सप्तपदा विराट् शकवरी, ७-९ त्र्यवसानाष्टपदाष्टि, १० त्र्यवसाना नवपदाधृति, ११, २०, २३-२७ पथ्यापंक्ति, १२-१७ त्र्यवसाना षट्पदा शकवरी, ३१ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, ३५ पञ्चपदा त्र्यनुष्टुप् गर्भा जगती।]

२८०३. अरातीयोभ्रातृव्यस्य दुर्हादौ द्विषतः शिरः ।
अपि वृश्चाम्योर्जसा ॥ १ ॥
२८०४. वर्म महामयं मणिः फालाज्जातः करिष्यति ।
पूर्णे मन्थेन मार्गम्द् रसेन सह वर्चसा ॥ २ ॥
२८०५. यत् त्वा शिक्कः परावधीत् तक्षा हस्तैर्न वास्या ।
आपस्त्वा तस्माज्जीवलाः पुनन्तु शुच्युः शुचिम् ॥ ३ ॥
२८०६. हिरण्यस्त्रगुणं मणिः श्रद्धां यज्ञं महो दधत् ।
गृहे वसतु नोऽतिथिः ॥ ४ ॥
२८०७. तस्मै घृतं सुरां मध्वन्नमन्नं क्षदामहे ।
स नः पितेव पुत्रेभ्यः श्रेयः श्रेयश्चिकित्सतु भूयोभूयः श्वः श्वो देवेभ्यो मणिरेत्य ॥ ५ ॥
२८०८. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुग्रं खदिरमोर्जसे ।
तमग्निः प्रत्यमुञ्चत सो अस्मै दुह आज्यं भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ ६ ॥
२८०९. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुग्रं खदिरमोर्जसे ।
तमिन्द्रः प्रत्यमुञ्चतौर्जसे वीर्याय कम् ।
सो अस्मै बलमिद् दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ ७ ॥
२८१०. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुग्रं खदिरमोर्जसे ।
तं सोमः प्रत्यमुञ्चत महे श्रोत्राय चक्षसे ।
सो अस्मै वर्च इद् दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ ८ ॥
२८११. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुग्रं खदिरमोर्जसे ।
तं सूर्यः प्रत्यमुञ्चत तेनेमा अजयद् दिशः ।
सो अस्मै भूतिमिद् दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ ९ ॥
२८१२. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुग्रं खदिरमोर्जसे ।
तं बिभ्रच्चन्द्रमा मणिमसुराणां पुरोऽजयद् दानवानां हिरण्ययीः ।
सो अस्मै श्रियमिद् दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ १० ॥
२८१३. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
सो अस्मै वाजिनं दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ ११ ॥
२८१४. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
तेनेमां मणिना कृषिम्श्विनावभि रक्षतः ।
स भिषग्भ्यां महौ दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ १२ ॥
२८१५. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
तं बिभ्रत् सविता मणिं तेनेदमजयत् स्वः ।
सो अस्मै सूनृतां दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ १३ ॥
२८१६. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
तमापो बिभ्रतीर्मणिं सदा धावन्त्यक्षिताः ।
सो आभ्योऽमृतमिद् दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ १४ ॥
२८१७. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
तं राजा वरुणो मणिं प्रत्यमुञ्चत शंभुवम् ।
सो अस्मै सत्यमिद् दुहे भूयोभूयः श्वः श्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ १५ ॥
२८१८. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
तं देवा बिभ्रतो मणिं सर्वैल्लोकान् युधार्जयन् ।

- स एभ्यो जितिमिद् दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि॥ १६॥
२८१९. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशर्वे।
तमिमं देवतां मणिं प्रत्यमुञ्चन्त शंभुवम्।
स आभ्यो विश्वमिद् दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि॥ १७॥
२८२०. ऋतवस्तमबध्नतार्त्वास्तमबध्नत।
संवत्सरस्तं बद्ध्वा सर्वं भूतं वि रक्षति॥ १८॥
२८२१. अन्तर्देशा अबध्नत प्रदिशस्तमबध्नत।
प्रजापतिसृष्टो मणिर्द्विषतो मेऽधराँ अकः॥ १९॥
२८२२. अर्थर्वाणो अबध्नतार्थर्वाणा अबध्नत।
तैर्मेदिनो अङ्गिरसो दस्यूनां विभिदुः पुरस्तेन त्वं द्विषतो जहि॥ २०॥
२८२३. तं धाता प्रत्यमुञ्चत् स भूतं व्यकल्पयत्।
तेन त्वं द्विषतो जहि॥ २१॥
२८२४. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमद् रसेन सह वर्चसा॥ २२॥
२८२५. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमत् सह गोभिरजाविभिरत्रेन प्रजया सह॥ २३॥
२८२६. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमत् सह व्रीहियवाभ्यां महसा भूत्या सह॥ २४॥
२८२७. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमन्मधौर्धृतस्य धारया कीलालेन मणिः सह॥ २५॥
२८२८. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमदूर्जया पर्यसा सह द्रविणेन श्रिया सह॥ २६॥
२८२९. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमत् तेजसा त्विष्या सह यशसा कीत्या सह॥ २७॥
२८३०. यमबध्नाद् बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमत् सर्वाभिर्भूतिभिः सह॥ २८॥
२८३१. तमिमं देवतां मणिं मह्यं ददतु पुष्टये।
अभिभुं क्षत्रवर्धनं सपत्नदम्भनं मणिम्॥
२८३२. ब्रह्मणा तेजसा सह प्रति मुञ्चामि मे शिवम्।
असपत्नः सपत्नहा सपत्नान् मेऽधराँ अकः॥ ३०॥
२८३३. उत्तरं द्विषतो मामयं मणिः कृणोतु देवजाः।
यस्य लोका इमे त्रयः पर्यो दुग्धमुपासते।
स मायमधि रोहतु मणिः श्रैष्ठ्याय मूर्धतः॥ ३१॥
२८३४. यं देवाः पितरो मनुष्या उपजीवन्ति सर्वदा।
स मायमधि रोहतु मणिः श्रैष्ठ्याय मूर्धतः॥ ३२॥
२८३५. यथा बीजमुर्वरायां कृष्टे फालेन रोहति।
एवा मयि प्रजा पशवोऽन्नमन्नं वि रोहतु॥ ३३॥
२८३६. यस्मै त्वा यज्ञवर्धनं मणे प्रत्यमुचं शिवम्।
तं त्वं शतदक्षिणं मणे श्रैष्ठ्याय जिन्वतात्॥ ३४॥
२८३७. एतमिध्मं समाहितं जुषाणो अग्ने प्रति हर्य होमैः।

तस्मिन् विदेम सुमतिं स्वस्ति प्रजां चक्षुः पशून्सर्मिद्धे जातवैदसि ब्रह्मणा ॥ ३५ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- अथर्वा क्षुद्र। देवता- स्कन्ध, आत्मा (अध्यात्म)। छन्द-अनुष्टुप्, १ विराट् जगती, २, ८ भुरिक् त्रिष्टुप्, ७, १३ परोष्णिक्, १०, १४, १६, १८-१९ उपरिष्ठात् बृहती, ११, १२, १५, २०, २२, ३९ उपरिष्ठात् ज्योति जगती, १७ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, २१ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्, ३१ मध्येज्योति जगती, ३२, ३४, ३६ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, ३३ पराविराट् अनुष्टुप्, ३५ चतुष्पदा जगती, ३-६, ९, ३८, ४२-४३ त्रिष्टुप्, ४१ आर्षी त्रिपदा गायत्री, ४४ एकावसाना पञ्चपदा निचृत् पदपंक्ति द्विपदार्ची अनुष्टुप्।]

२८३८. कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्गं ऋतमस्याध्याहितम्।
कृ व्रतं कृ श्रद्धास्य तिष्ठति कस्मिन्नङ्गं सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥
२८३९. कस्मादङ्गाद् दीप्यते अग्निरस्य कस्मादङ्गात् पवते मातरिश्वा।
कस्मादङ्गाद् वि मिमीतेऽधि चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ॥ २ ॥
२८४०. कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति भूमिरस्य कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्यन्तरिक्षम्।
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्याहिता द्यौः कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्युत्तरं दिवः ॥ ३ ॥
२८४१. क्रशुं प्रेप्सन् दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः क्रशुं प्रेप्सन् पवते मातरिश्वा।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यावृतः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ ४ ॥
२८४२. क्राधमासाः कृयन्ति मासाः संवत्सुरेण सह संविदानाः।
यत्र यन्त्युतवो यत्रार्तवाः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ ५ ॥
२८४३. क्रशुं प्रेप्सन्ती युवती विरूपे अहोरात्रे द्रवतः संविदाने।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यार्पः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ ६ ॥
२८४४. यस्मिन्स्तुब्धा प्रजापतिर्लोकान्तसर्वा अधारयत्।
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ ७ ॥
२८४५. यत् परममवमं यच्च मध्यमं प्रजापतिः ससृजे विश्वरूपम्।
कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र यत्र प्राविशत् कियत् तद् बभूव ॥ ८ ॥
२८४६. कियता स्कम्भः प्र विवेश भूतं कियद् भविष्यदन्वाशयेऽस्य।
एकं यदङ्गमकृणोत् सहस्रधा कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ॥ ९ ॥
२८४७. यत्र लोकांश्च कोशांश्चापो ब्रह्म जना विदुः।
असच्च यत्र सच्चान्तः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ १० ॥
२८४८. यत्र तपः पराक्रम्य व्रतं धारयत्युत्तरम्।
ऋतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ ११ ॥
२८४९. यस्मिन् भूमिरन्तरिक्षं द्यौर्यस्मिन्नध्याहिता।
यत्राग्निश्चन्द्रमाः सूर्यो वातस्तिष्ठन्त्यापिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ १२ ॥
२८५०. यस्य त्रयस्त्रिंशद् देवा अङ्गे सर्वे समाहिताः।
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ १३ ॥
२८५१. यत्र ऋषयः प्रथमजा ऋचः साम यजुर्मही।
एकषिर्यस्मिन्नापिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ १४ ॥
२८५२. यत्रामृतं च मृत्युश्च पुरुषेऽधि समाहिते।
समुद्रो यस्य नाड्यश्च पुरुषेऽधि समाहिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ १५ ॥
२८५३. यस्य चतस्रः प्रदिशो नाड्यश्च स्तिष्ठन्ति प्रथमाः।
यज्ञो यत्र पराक्रान्तः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वित्देव सः ॥ १६ ॥
२८५४. ये पुरुषे ब्रह्म विदुस्ते विदुः परमेष्ठिनम्।
यो वेद परमेष्ठिनं यश्च वेद प्रजापतिम्।

- ज्येष्ठं ये ब्राह्मणं विदुस्ते स्कम्भमनुसंविदुः ॥ १७ ॥
२८५५. यस्य शिरो वैश्वानरश्चक्षुरङ्गिरसोऽभवन् ।
अङ्गानि यस्य यातवः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वदेव सः ॥ १८ ॥
२८५६. यस्य ब्रह्म मुखमाहुर्जिह्वां मधुकशामुत ।
विराजमूधो यस्याहुः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वदेव सः ॥ १९ ॥
२८५७. यस्माद्दृचौ अपातक्षन् यजुर्यस्मादुपाकषन् ।
सामानि यस्य लोमान्यथर्वाङ्गिरसो मुखं स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वदेव सः ॥ २० ॥
२८५८. असृच्छाखां प्रतिष्ठन्तीं परममिव जना विदुः ।
उतो सन्मन्यन्तेऽवर् ये ते शाखामुपासते ॥ २१ ॥
२८५९. यत्रादित्याश्च रुद्राश्च वसवश्च समाहिताः ।
भूतं च यत्र भव्यं च सर्वे लोकाः प्रतिष्ठिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वदेव सः ॥ २२ ॥
२८६०. यस्य त्रयस्त्रिंशद् देवा निधिं रक्षन्ति सर्वदा ।
निधिं तमद्य को वेदु यं देवा अभिरक्षथ ॥ २३ ॥
२८६१. यत्र देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासते ।
यो वै तान् विद्यात् प्रत्यक्षं स ब्रह्मा वेदिता स्यात् ॥ २४ ॥
२८६२. बृहन्तो नाम ते देवा येऽसतः परिजज्ञिरे ।
एकं तदङ्गं स्कम्भस्यासदाहुः पुरो जनाः ॥ २५ ॥
२८६३. यत्र स्कम्भः प्रजनयन् पुराणं व्यवर्तयत् ।
एकं तदङ्गं स्कम्भस्य पुराणमनुसंविदुः ।
२८६४. यस्य त्रयस्त्रिंशद् देवा अङ्गे गात्रा विभेजिरे ।
तान् वै त्रयस्त्रिंशद् देवानेकै ब्रह्मविदो विदुः ॥ २७ ॥
२८६५. हिरण्यगर्भं परममनत्युद्यं जना विदुः ।
स्कम्भस्तदग्रे प्रासिञ्चद्विरण्यं लोके अन्तरा ॥ २८ ॥
२८६६. स्कम्भे लोकाः स्कम्भे तपः स्कम्भेऽध्यतमाहितम् ।
स्कम्भं त्वा वेद प्रत्यक्षमिन्द्रे सर्वं समाहितम् ॥ २९ ॥
२८६७. इन्द्रे लोका इन्द्रे तप इन्द्रेऽध्यतमाहितम् ।
इन्द्रं त्वा वेद प्रत्यक्षं स्कम्भे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ३० ॥
२८६८. नाम् नाम्ना जोहवीति पुरा सूर्यात् पुरोषसः ।
यदजः प्रथमं संबभूव स ह तत् स्वराज्यमियाय यस्मान्नान्यत् परमस्ति भूतम् ॥ ३१ ॥
२८६९. यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम् ।
दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३२ ॥
२८७०. यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।
अग्निं यश्चक्र आस्यंश्च तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३३ ॥
२८७१. यस्य वातः प्राणापानौ चक्षुरङ्गिरसोऽभवन् ।
दिशो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३४ ॥
२८७२. स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे स्कम्भो दाधारोर्वश्चन्तरिक्षम् ।
स्कम्भो दाधार प्रदिशः षडुर्वीः स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवैश ॥ ३५ ॥
२८७३. यः श्रमात् तर्पसो जातो लोकान्तसर्वान्तसमानशे ।
सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३६ ॥
२८७४. कथं वातो नेलयति कथं न रमते मनः ।

- किमापः सत्यं प्रेप्सन्तीर्नेलयन्ति कदा चन॥ ३७॥
२८७५. महद् यक्षं भुवनस्य मध्ये तपसि क्रान्तं सलिलस्य पृष्ठे ।
तस्मिञ्छयन्ते य उ के च देवा वृक्षस्य स्कन्धः परित इव शाखाः ॥ ३८ ॥
२८७६. यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां वाचा श्रोत्रेण चक्षुषा ।
यस्मै देवाः सदा बलिं
प्रयच्छन्ति विमितेऽमितं स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्वदेव सः ॥ ३९ ॥
२८७७. अप तस्य हतं तमो व्यावृत्तः स पाप्मना ।
सर्वाणि तस्मिञ्ज्योतीषि यानि त्रीणि प्रजापतौ ॥ ४० ॥
२८७८. यो वैतसं हिरण्यं तिष्ठन्तं सलिले वेद ।
स वै गुह्यः प्रजापतिः ॥ ४१ ॥
२८७९. तन्त्रमेकं युवती विरूपे अभ्याक्रामं वयतः षण्मयूखम् ।
प्रान्या तन्तूस्तिरतै धत्ते अन्या नाप वृज्जाते न गमातो अन्तम् ॥ ४२ ॥
२८८०. तयोरहं परिन्त्यन्त्योरिव न वि जानामि यत्रा पुरस्तात् ।
पुमानेनद् वयत्युद् गृणति पुमानेनद् वि जभाराधि नाकै ॥ ४३ ॥
२८८१. इमे मयूखा उप तस्तभुर्दिवं सामानि चक्रुस्तसराणि वातवे ॥ ४४ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- कुत्स। देवता- आत्मा (अध्यात्म)। छन्द- त्रिष्टुप्, १ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, २ बृहती गर्भा अनुष्टुप्, ५ भुरिक् अनुष्टुप्, ६, १४, १९- २१, २३, २५, २९, ३१-३४, ३७-३८, ४१, ४३ अनुष्टुप्, ७ पराबृहती त्रिष्टुप्, १० अनुष्टुप् गर्भा त्रिष्टुप्, ११ जगती, १२ पुरोबृहती त्रिष्टुप् गर्भार्षी पंक्ति, १५, २७ भुरिक् बृहती, २२ पुरउष्णिक्, २६ द्वप्रुष्णिक् गर्भा अनुष्टुप्, ३० भुरिक् त्रिष्टुप्, ३९ बृहती गर्भा त्रिष्टुप्, ४२ विराट् गायत्री।]

२८८२. यो भूतं च भव्यं च सर्वं यश्चाधितिष्ठति ।
स्वश्र्यस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ १ ॥
२८८३. स्कम्भेनेमे विष्टभिते द्यौश्च भूमिश्च तिष्ठतः ।
स्कम्भ इदं सर्वमात्मन्वद् यत् प्राणत्रिमिषच्च यत् ॥ २ ॥
२८८४. तिस्रो ह प्रजा अत्यायमायन् न्यश्रन्या अर्कमभितौऽविशन्त ।
बृहन् ह तस्थौ रजसो विमानो हरितो हरिणीरा विवेश ॥ ३ ॥
२८८५. द्वादश प्रथयश्चक्रमेकं त्रीणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।
तत्राहतास्त्रीणि शतानि शङ्कर्वः षष्टिश्च खीला अविचाचला ये ॥ ४ ॥
२८८६. इदं सवितुर्वि जानीहि षड् यमा एक एकजः ।
तस्मिन् हापित्वमिच्छन्ते य एषामेक एकजः ॥ ५ ॥
२८८७. आविः सन्निहितं गुहा जर्त्राम महत् पदम् ।
तत्रेदं सर्वमार्पितमेजत् प्राणत् प्रतिष्ठितम् ॥ ६ ॥
२८८८. एकचक्रं वर्तत् एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कश् तद् बभूव ॥ ७ ॥
२८८९. पञ्चवाही वहत्यग्रमेषां प्रष्टयो युक्ता अनुसंवहन्ति ।
अयातमस्य ददुशे न यातं परं नेदीयोऽवरं दवीयः ॥ ८ ॥
२८९०. तिर्यगिबलश्चमस ऊर्ध्वबुध्नस्तस्मिन् यशो निहितं विश्वरूपम् ।
तदासत् ऋषयः सप्त साकं ये अस्य गोपा महतो बभूवुः ॥ ९ ॥
२८९१. या पुरस्ताद् युज्यते या च पश्चाद् या विश्वतो युज्यते या च सर्वतः ।
यया यज्ञः प्राड् तायते तां त्वा पृच्छामि कतमा सर्चाम् ॥ १० ॥

२८९२. यदेजति पतति यच्च तिष्ठति प्राणदप्राणत्रिमिषच्च यद् भुवत् ।
तद् दाधार पृथिवीं विश्वरूपं तत् संभूय भवत्येकमेव ॥ ११ ॥
२८९३. अनन्तं विततं पुरुत्रानन्तमन्तवच्चा समन्ते ।
ते नाकपालश्चरति विचिन्वन् विद्वान् भूतमुत भव्यमस्य ॥ १२ ॥
२८९४. प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तरदृश्यमानो बहुधा वि जायते ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥ १३ ॥
२८९५. ऊर्ध्वं भरन्तमुदकं कुम्भेनैवोदहार्यम् ।
पश्यन्ति सर्वे चक्षुषा न सर्वे मनसा विदुः ॥ १४ ॥
२८९६. दूरे पूर्णेन वसति दूर ऊनेन हीयते ।
महद् यक्षं भुवनस्य मध्ये तस्मै बलिं राष्ट्रभृतो भरन्ति ॥ १५ ॥
२८९७. यतः सूर्य उदेत्यस्तं यत्र च गच्छति ।
तदेव मन्येऽहं ज्येष्ठं तदु नात्येति किं चन ॥ १६ ॥
२८९८. ये अर्वाङ् मध्यं उत वा पुराणं वेदं विद्वांसमभितो वदन्ति ।
आदित्यमेव ते परि वदन्ति सर्वे अग्निं द्वितीयं त्रिवृतं च हंसम् ॥ १७ ॥
२८९९. सहस्राहण्यं विर्यतावस्य पृक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।
स देवान्त्सर्वानुरस्युपदद्यं संपश्यन् याति भुवनानि विश्वा ॥ १८ ॥
२९००. सत्येनोर्ध्वस्तपति ब्रह्मणार्वाङ् वि पश्यति ।
प्राणेन तिर्यङ् प्राणति यस्मिञ्ज्येष्ठमधि श्रितम् ॥ १९ ॥
२९०१. यो वै ते विद्यादुरणी याभ्यां निर्मथ्यते वसु ।
स विद्वाञ्ज्येष्ठं मन्येत स विद्याद् ब्राह्मणं महत् ॥ २० ॥
२९०२. अपादग्रे समभवत् सो अग्रे स्वर्शराभरत् ।
चतुष्पाद् भूत्वा भोग्यः सर्वमादत्त भोजनम् ॥ २१ ॥
२९०३. भोग्यो भवदथो अन्नमदद् बहु ।
यो देवमुत्तारवन्तमुपासातै सनातनम् ॥ २२ ॥
२९०४. सनातनमेनमाहुरुताद्य स्यात् पुनर्णवः ।
अहोरात्रे प्र जायते अन्यो अन्यस्य रूपयोः ॥ २३ ॥
२९०५. शतं सहस्रमयुतं न्यर्बुदमसंख्येयं स्वमस्मिन् निर्विष्टम् ।
तदस्य घनन्त्यभिपश्यत एव तस्माद् देवो रौचत एष एतत् ॥ २४ ॥
२९०६. बालादेकमणीयस्कमुतैकं नेव दृश्यते ।
ततः परिष्वजीयसी देवता सा मर्म प्रिया ॥ २५ ॥
२९०७. इयं कल्याण्यंश्रजरा मर्त्यस्यामृता गृहे ।
यस्मै कृता शये स यश्चकार जजार सः ॥ २६ ॥
२९०८. त्वं स्त्री त्वं पुमानसि त्वं कुमार उत वा कुमारी ।
त्वं जीर्णो दण्डेन वञ्चसि त्वं जातो भवसि विश्वतोमुखः ॥ २७ ॥
२९०९. उतैषां पितोत वा पुत्र एषामुतैषां ज्येष्ठ उत वा कनिष्ठः ।
एकौ ह देवो मर्नसि प्रविष्टः प्रथमो जातः स उ गर्भे अन्तः ॥ २८ ॥
२९१०. पूर्णात् पूर्णमुदचति पूर्णं पूर्णेन सिच्यते ।
उतो तदद्य विद्याम् यतस्तत् परिषिच्यते ॥ २९ ॥
२९११. एषा सनत्नी सनमेव जातैषा पुराणी परि सर्वैर्बभूव ।
मही देव्युशसो विभाती सैकैकैकेन मिषता वि चष्टे ॥ ३० ॥

२९१२. अविर्वै नाम देवतर्तेनास्ते परीवृता ।
तस्या रूपेणेमे वृक्षा हरिता हरितस्रजः ॥ ३१ ॥
२९१३. अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति सन्तं न पश्यति ।
देवस्य पश्य काव्यं न ममारु न जीर्यति ॥ ३२ ॥
२९१४. अपूर्वेणैषिता वाचस्ता वदन्ति यथायथम् ।
वदन्तीर्यत्र गच्छन्ति तदाहुर्ब्राह्मणं महत् ॥ ३३ ॥
२९१५. यत्र देवाश्च मनुष्याश्चारा नाभाविव श्रिताः ।
अपां त्वा पुष्यं पृच्छामि यत्र तन्मायया हितम् ॥ ३४ ॥
२९१६. येभिर्वार्ता इषितः प्रवाति ये ददन्ते पञ्च दिशः सध्रीचीः ।
य आहुतिमत्यमन्यन्त देवा अपां नेतारः कतमे त आसन् ॥ ३५ ॥
२९१७. इमामेषां पृथिवीं वस्तु एकोऽन्तरिक्षं पर्येको बभूव ।
दिवमेषां ददते यो विधत्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येकैः ॥ ३६ ॥
२९१८. यो विद्यात् सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।
सूत्रं सूत्रस्य यो विद्यात् स विद्याद् ब्राह्मणं महत् ॥ ३७ ॥
२९१९. वेदाहं सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।
सूत्रं सूत्रस्याहं वेदाथो यद् ब्राह्मणं महत् ॥ ३८ ॥
२९२०. यदन्तरा द्यावापृथिवी अग्निरैत् प्रदहन् विश्वदाव्यः ।
यत्रातिष्ठन्नेकपत्नीः परस्तात् क्रे वासीन्मातरिश्वा तदानीम् ॥ ३९ ॥
२९२१. अप्स्वा सीन्मातरिश्वा प्रविष्टः प्रविष्टा देवाः सलिलान्यासन् ।
बृहन् ह तस्थौ रजसो विमानः पर्वमानो हरित आ विवेश ॥ ४० ॥
२९२२. उत्तरेणैव गायत्रीममृतेऽधि वि चक्रमे ।
साम्ना ये साम संविदुरजस्तद् ददृशे कृ ॥ ४१ ॥
२९२३. निवेशनः संगमनो वसूनां देव इव सविता सत्यधर्मा ।
इन्द्रो न तस्थौ समरे धर्नानाम् ॥ ४२ ॥
२९२४. पुण्डरीकं नवद्वारं त्रिभिर्गुणेभिरावृतम् ।
तस्मिन् यद् यक्षमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ४३ ॥
२९२५. अकामो धीरो अमृतः स्वयंभू रसेन तृप्तो न कुतश्चिनोर्नः ।
तमेव विद्वान् न विभाय मृत्योरात्मानं धीरमजरं युवानम् ॥ ४४ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- शतौदना (गौ) । छन्द- अनुष्टुप्, १ त्रिष्टुप्, १२ पथ्यापंक्ति, २५ द्वपुष्णिक् गर्भानुष्टुप्, २६ पञ्चपदा बृहती अनुष्टुप् उष्णिक् गर्भा जगती, २७ पञ्चपदाति जागतानुष्टुप्गर्भा शक्वरी]

२९२६. अघायतामपि नह्या मुखानि सपत्नेषु वज्रमर्पयैतम् ।
इन्द्रेण दत्ता प्रथमा शतौदना भ्रातृव्यघ्नी यजमानस्य गातुः ॥ १ ॥
२९२७. वेदिष्टे चर्म भवतु बर्हिर्लोमानि यानि ते ।
एषा त्वा रशनाग्रभीद् ग्रावा त्वेषोऽधि नृत्यतु ॥ २ ॥
२९२८. बालास्ते प्रोक्षणीः सन्तु जिह्वा सं माध्वघ्न्ये ।
शुद्धा त्वं यज्ञिया भूत्वा दिवं प्रेहि शतौदने ॥ ३ ॥
२९२९. यः शतौदनां पचति कामप्रेण स कल्पते ।
प्रीता ह्यस्यत्विजः सर्वे यन्ति यथायथम् ॥ ४ ॥
२९३०. स स्वर्गमा रोहति यत्रादस्त्रिदिवं दिवः ।

- अपूपनाभिं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥५॥
२९३१. स तांल्लोकान्त्सर्माप्नोति ये दिव्या ये च पार्थिवाः ।
हिरण्यज्योतिषं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥६॥
२९३२. ये ते देवि शमितारः पत्कारो ये च ते जनाः ।
ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति मैभ्यो भैषीः शतौदने ॥७॥
२९३३. वसवस्त्वा दक्षिणत उत्तरान्मरुतस्त्वा ।
आदित्याः पश्चाद् गोप्स्यन्ति साग्निष्टोममति द्रव ॥८॥
२९३४. देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।
ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति सातिरात्रमति द्रव ॥९॥
२९३५. अन्तरिक्षं दिवं भूमिमादित्यान् मरुतो दिशः ।
लोकान्त्स सर्वानाप्नोति यो ददाति शतौदनाम् ॥१०॥
२९३६. घृतं प्रोक्षन्ती सुभगा देवी देवान् गमिष्यति ।
पत्कारमघ्न्ये मा हिंसीदिवं प्रेहि शतौदने ॥११॥
२९३७. ये देवा दिविषदो अन्तरिक्षसदश्च ये ये चेमे भूम्यामधि ।
तेभ्यस्त्वं धुक्ष्व सर्वदा क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१२॥
२९३८. यत् ते शिरो यत् ते मुखं यौ कर्णौ ये च ते हनु ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१३॥
२९३९. यौ त ओष्ठौ ये नासिके ये शृङ्गे ये च तेऽक्षिणी ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१४॥
२९४०. यत् ते क्लोमा यद्दहृदयं पुरीतत् सहकण्ठिका ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१५॥
२९४१. यत् ते यकृद् ये मत्स्ने यदान्त्रं याश्च ते गुदाः ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१६॥
२९४२. यस्ते प्लाशिर्यो वनिष्ठुर्यो कुक्षी यच्च चर्म ते ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१७॥
२९४३. यत् ते मज्जा यदस्थि यन्मांसं यच्च लोहितम् ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१८॥
२९४४. यौ ते बाहू ये दोषणी यावंसौ या च ते ककुत् ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥१९॥
२९४५. यास्ते ग्रीवा ये स्कन्धा याः पृष्टीर्याश्च पर्शवः ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२०॥
२९४६. यौ त रुरु अष्टीवन्तौ ये श्रोणी या च ते भसत् ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२१॥
२९४७. यत् ते पुच्छं ये ते बाला यदूधो ये च ते स्तनाः ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२२॥
२९४८. यास्ते जङ्घा याः कुष्ठिका ऋच्छरा ये च ते शफाः ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२३॥
२९४९. यत् ते चर्म शतौदने यानि लोमान्यघ्न्ये ।
आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२४॥
२९५०. क्रोडौ ते स्तां पुरोडाशावाज्येनाभिघारितौ ।

- तौ पक्षौ देवि कृत्वा सा पुक्तारं दिवं वह ॥ २५ ॥
 २९५१. उलूखले मुसले यश्च चर्मणि यो वा शूर्पे तण्डुलः कर्णः ।
 यं वा वातौ मातरिश्वा पर्वमानो ममाथाग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु ॥ २६ ॥
 २९५२. अ॒पो दे॒वीर्मधु॒मतीर्घृत॑श्चुतो ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक् सादयामि ।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोऽहं तन्मे सर्वं सं पद्यतां वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ २७ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- कश्यप। देवता- वशा। छन्द- अनुष्टुप्, १ ककुम्मती अनुष्टुप्, ५ पञ्चपदाति जागतानुष्टुप्, गर्भा स्कन्धोग्रीवी बृहती, ६, ८, १० विराट् अनुष्टुप्, २३ बृहती, २४ उपरिष्ठात् बृहती, २६ आस्तारपंक्ति, २७ शङ्कुमती अनुष्टुप्, २९ त्रिपदा विराट् गायत्री, ३१ उष्णिक् गर्भा अनुष्टुप्, ३२ विराट् पथ्या बृहती]

२९५३. नमस्ते जायमानायै जाताया उत ते नमः ।
 बालैभ्यः शूफेभ्यो रूपायाञ्च्ये ते नमः ॥ १ ॥
 २९५४. यो विद्यात् सप्त प्रवतः सप्त विद्यात् परावतः ।
 शिरो यज्ञस्य यो विद्यात् स वशां प्रति गृह्णीयात् ॥ २ ॥
 २९५५. वेदाहं सप्त प्रवतः सप्त वेद परावतः ।
 शिरो यज्ञस्याहं वेद सोमं चास्यां विचक्षणम् ॥ ३ ॥
 २९५६. यया द्यौरया पृथिवी ययापो गुपिता इमाः ।
 वशां सहस्रधारां ब्रह्मणाच्छावदामसि ॥ ४ ॥
 २९५७. शतं कंसाः शतं दोग्धारः शतं गोप्तारो अधि पृष्ठे अस्याः ।
 ये देवास्तस्यां प्राणन्ति ते वशां विदुरेकधा ॥ ५ ॥
 २९५८. यज्ञपदीराक्षीरा स्वधाप्राणा महीलुका ।
 वशा पर्जन्यपत्नी देवां अप्येति ब्रह्मणा ॥ ६ ॥
 २९५९. अनु त्वाग्निः प्राविशदनु सोमो वशे त्वा ।
 ऊर्ध्वस्ते भद्रे पर्जन्यो विद्युतस्ते स्तना वशे ॥ ७ ॥
 २९६०. अपस्त्वं धुक्षे प्रथमा उर्वरा अपरा वशे ।
 तृतीयं राष्ट्रं धुक्षेऽन्नं क्षीरं वशे त्वम् ॥ ८ ॥
 २९६१. यदादित्यैर्हूयमानोपातिष्ठ ऋतावरि ।
 इन्द्रः सहस्रं पात्रान्तसोमं त्वापाययद् वशे ॥ ९ ॥
 २९६२. यदनूचीन्द्रमैरात् त्वं ऋषभो ऽह्वयत् ।
 तस्मात् ते वृत्रहा पर्यः क्षीरं ऋद्धो हरद् वशे ॥ १० ॥
 २९६३. यत् तै ऋद्धो धर्मपतिरा क्षीरमहरद् वशे ।
 इदं तदद्य नाकस्त्रिषु पात्रेषु रक्षति ॥ ११ ॥
 २९६४. त्रिषु पात्रेषु तं सोममा देव्य हरद् वशा ।
 अथर्वा यत्र दीक्षितो बर्हिष्यास्त हिरण्ययै ॥ १२ ॥
 २९६५. सं हि सोमेनागतं समु सर्वेण पृथ्वा ।
 वशा समुद्रमध्यष्ठाद् गन्धर्वैः कलिभिः सह ॥ १३ ॥
 २९६६. सं हि वातेनागतं समु सर्वैः पतत्रिभिः ।
 वशा समुद्रे प्रानृत्यदृचः सामानि बिभ्रती ॥ १४ ॥
 २९६७. सं हि सूर्येणागतं समु सर्वेण चक्षुषा ।
 वशा समुद्रमत्यख्यद् भद्रा ज्योतीषि बिभ्रती ॥ १५ ॥
 २९६८. अभीवृता हिरण्येन यदतिष्ठ ऋतावरि ।

- अश्वः समुद्रो भूत्वाध्यस्कन्दद् वशे त्वा ॥ १६ ॥
२९६९. तद् भद्राः सर्गच्छन्त वशा देष्ट्यथो स्वधा ।
अथर्वा यत्र दीक्षितो बर्हिष्यास्त हिरण्यये ॥ १७ ॥
२९७०. वशा माता राजन्यस्य वशा माता स्वधे तव ।
वशार्या यज्ञ आयुधं तर्तश्चित्तमजायत ॥ १८ ॥
२९७१. ऊर्ध्वो बिन्दुरुदचरद् ब्रह्मणः ककुदादधि ।
ततस्त्वं जज्ञिषे वशे ततो होताजायत ॥ १९ ॥
२९७२. आस्नस्ते गाथा अभवन्नृष्णिहाभ्यो बलं वशे ।
पाजस्याज्जज्ञे यज्ञ स्तनेभ्यो रश्मयस्तव ॥ २० ॥
२९७३. ईर्माभ्यामयनं जातं सार्क्थिभ्यां च वशे तव ।
आन्नेभ्यो जज्ञिरे अत्रा उदरादधि वीरुधः ॥ २१ ॥
२९७४. यदुदरं वरुणस्यानुप्राविशथा वशे ।
ततस्त्वा ब्रह्मोदह्यत् स हि नेत्रमवेत् तव ॥ २२ ॥
२९७५. सर्वे गर्भादिवेपन्त जायमानादसूस्वः ।
ससूव हि तामाहुर्वशेति ब्रह्मभिः कूप्तः स ह्यस्या बन्धुः ॥ २३ ॥
२९७६. युध् एकः सं सृजति यो अस्या एक इद् वशी ।
तरांसि यज्ञा अभवन् तरसां चक्षुरभवद् वशा ॥ २४ ॥
२९७७. वशा यज्ञं प्रत्यगृह्णाद् वशा सूर्यमधारयत् ।
वशार्यामन्तरविशदोदनो ब्रह्मणा सह ॥ २५ ॥
२९७८. वशामेवामृतमाहुर्वशां मृत्युमुपासते ।
वशेदं सर्वमभवद् देवा मनुष्याः असुराः पितर ऋषयः ॥ २६ ॥
२९७९. य एवं विद्यात् स वशां प्रति गृह्णीयात् ।
तथा हि यज्ञः सर्वपाद् दुहे दात्रेऽनपस्फुरन् ॥ २७ ॥
२९८०. तिस्रो जिह्वा वरुणस्यान्तर्दीद्यत्यासनि ।
तासां या मध्ये राजति सा वशा दुष्प्रतिग्रहा ॥ २८ ॥
२९८१. चतुर्धा रेतो अभवद् वशार्याः ।
आपस्तुरीयममृतं तुरीयं यज्ञस्तुरीयं पशवस्तुरीयम् ॥ २९ ॥
२९८२. वशा द्यौर्वशा पृथिवी वशा विष्णुः प्रजापतिः ।
वशार्या दुग्धमपिबन्त्साध्या वसवश्च ये ॥ ३० ॥
२९८३. वशार्या दुग्धं पीत्वा साध्या वसवश्च ये ।
ते वै ब्रध्नस्य विष्टपि पर्यो अस्या उपासते ॥ ३१ ॥
२९८४. सोममेनामेके दुहे घृतमेक उपासते ।
य एवं विदुषे वशां द्रुदुस्ते गुतास्त्रिदिवं दिवः ॥ ३२ ॥
२९८५. ब्राह्मणेभ्यो वशां दुत्वा सर्वाल्लोकान्तसमश्नुते ।
ऋतं ह्यस्यामार्षितमपि ब्रह्माथो तपः ॥ ३३ ॥
२९८६. वशां देवा उप जीवन्ति वशां मनुष्या उत ।
वशेदं सर्वमभवद् यावत् सूर्यो विपश्यति ॥ ३४ ॥

॥ इति दशमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथैकादशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- ब्रह्मौदन । छन्द- त्रिष्टुप्, १ अनुष्टुप्, २ भुरिक् पंक्ति, २, ५ बृहतीगर्भा विराट् त्रिष्टुप्, ३ चतुष्पदा शाकवरगर्भा जगती, ४, १५-१६, ३१ भुरिक् त्रिष्टुप्, ६ उष्णिक, ८ विराट् गायत्री, ९ शकवरातिजागतगर्भा जगती, १० विराट् पुरोऽतिजगती विराट् जगती, ११ जगती, १८ अतिजागतगर्भा परातिजागता विराट् अतिजगती, २० अतिजागतगर्भा परशाकवरा चतुष्पदा भुरिक् जगती, २७ अतिजागतगर्भा जगती, २९ भुरिक् विराट् जगती, ३५ चतुष्पदा ककुम्मती उष्णिक, ३६ पुरोविराट् त्रिष्टुप्, ३७ विराट् जगती]

२९८७. अग्ने जायस्वार्दितिर्नाथितेयं ब्रह्मौदनं पंचति पुत्रकामा ।
सप्तऋषयो भूतकृतस्ते त्वा मन्थन्तु प्रजयां सहेह ॥ १ ॥
२९८८. कृणुत धूमं वृषणः सखायोऽद्रौघाविता वाचमच्छ ।
अयमग्निः पृतनाषाट् सुवीरो येन देवा असहन्तु दस्यून ॥ २ ॥
२९८९. अग्नेऽर्जनिष्ठा महते वीर्याय ब्रह्मौदनाय पक्तवे जातवेदः ।
सप्तऋषयो भूतकृतस्ते त्वाजीजनन्नस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ३ ॥
२९९०. समिद्धो अग्ने समिधा समिध्यस्व विद्वान् देवान् यज्ञियाँ एह वंशः ।
तेभ्यो हविः श्रुपर्यञ्जातवेद उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥
२९९१. त्रेधा भागो निर्हितो यः पुरा वो देवानां पितृणां मर्त्यानाम् ।
अंशाञ्जानीध्वं वि भजामि तान् वो यो देवानां स इमां पारयाति ॥ ५ ॥
२९९२. अग्ने सहस्वानभिभूरभीदसि नीचो न्युब्ज द्विषतः सपत्नान् ।
इयं मात्रा मीयमाना मिता च सजातांस्तै बलिहृतः कृणोतु ॥ ६ ॥
२९९३. साकं सजातैः पर्यसा सहैध्युदुब्जैनां महते वीर्याय ।
ऊर्ध्वो नाकस्याधि रोह विष्टपं स्वर्गो लोक इति यं वदन्ति ॥ ७ ॥
२९९४. इयं मही प्रति गृह्णातु चर्म पृथिवी देवी सुमनस्यमाना ।
अथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ ८ ॥
२९९५. एतौ ग्रावाणौ सयुजा युङ्ग्धि चर्मणि निर्भिन्ध्यंशून् यजमानाय साधु ।
अवघ्नती नि जहि य इमां पृतन्यव ऊर्ध्वं प्रजामुद्भरन्त्युदूह ॥ ९ ॥
२९९६. गृहाण ग्रावाणौ सकृतौ वीर हस्त आ तै देवा यज्ञिया यज्ञमगुः ।
त्रयो वरा यतमांस्त्वं वृणीषे तास्ते समृद्धीरिह राधयामि ॥ १० ॥
२९९७. इयं तै धीतिरिदमु ते जनित्रं गृह्णातु त्वामदितिः शूरपुत्रा ।
परा पुनीहि य इमां पृतन्यवोऽस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ११ ॥
२९९८. उपश्वसे द्रुवये सीदता यूयं वि विच्यध्वं यज्ञियासस्तुषैः ।
श्रिया संमानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विषतस्पादयामि ॥ १२ ॥
२९९९. परैहि नारि पुनरेहि क्षिप्रमपां त्वा गोष्ठोऽध्यरुक्षद् भराय ।
तासां गृहीताद् यत्मा यज्ञिया असन् विभाज्य धीरीतरा जहीतात् ॥ १३ ॥
३०००. एमा अगुर्योषितः शुम्भमाना उत्तिष्ठ नारि त्वसं रभस्व ।
सुपत्नी पत्या प्रजया प्रजावत्या त्वागन् यज्ञः प्रति कुम्भं गृभाय ॥ १४ ॥
३००१. ऊर्जो भागो निर्हितो यः पुरा व ऋषिप्रशिष्टाप आ भरैताः ।
अयं यज्ञो गातुवित्राथवित् प्रजाविदुग्रः पशुविद् वीरविद् वो अस्तु ॥ १५ ॥
३००२. अग्ने चरुर्यज्ञियस्त्वाध्यरुक्षच्छुचिस्तपिष्ठस्तपसा तपैनम् ।
आर्षेया देवा अभिसङ्गत्य भागमिमं तपिष्ठा ऋतुभिस्तपन्तु ॥ १६ ॥
३००३. शुद्धाः पुता योषितो यज्ञिया इमा आपश्चरुमव सर्पन्तु शुभाः ।
अदुः प्रजां बहुलान् पशून् नः पक्तौदनस्य सुकृतामेतु लोकम् ॥ १७ ॥

३००४. ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता घृतेन सोमस्यांशर्वस्तण्डुला यज्ञिया इमे ।
अपः प्र विशत् प्रति गृह्णातु वञ्चरुरिमं पक्त्वा सुकृतामेत लोकम् ॥ १८ ॥
३००५. उरुः प्रथस्व महता महिम्ना सहस्रपृष्ठः सुकृतस्य लोके ।
पितामहाः पितरः प्रजोपजाहं पक्ता पञ्चदशस्तै अस्मि ॥ १९ ॥
३००६. सहस्रपृष्ठः शतधारो अक्षितो ब्रह्मौदनो देवयानः स्वर्गः ।
अमूंस्तु आ दधामि प्रजया रेषयै नान् बलिहाराय मृदतान्महामेव ॥ २० ॥
३००७. उदेहि वेदिं प्रजया वर्धयैनां नुदस्व रक्षः प्रतरं धेह्येनाम् ।
श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विषतस्पादयामि ॥ २१ ॥
३००८. अभ्यावर्तस्व पशुभिः सहैनां प्रत्यङ्गैनां देवताभिः सहैधि ।
मा त्वा प्रापच्छपथो माभिचारः स्वे क्षेत्रे अनमीवा वि राज ॥ २२ ॥
३००९. ऋतेन तृष्टा मर्नसा हितैषा ब्रह्मौदनस्य विहिता वेदिरग्रे ।
अंसद्रीं शुद्धामुप धेहि नारि तत्रौदनं सादय देवानाम् ॥ २३ ॥
३०१०. अदितेर्हस्तां सुचमेतां द्वितीयां सप्तऋषयो भूतकृतो यामकृण्वन् ।
सा गात्राणि विदुष्योदनस्य दर्विर्वेद्यामध्यैनं चिनोतु ॥ २४ ॥
३०११. शृतं त्वा हव्यमुप सीदन्तु देवा निःसृप्याग्नेः पुनरिनान् प्र सीद ।
सोमैर्न पूतो जठरै सीद ब्रह्मणांमार्षेयास्ते मा रिषन् प्राशितारः ॥ २५ ॥
३०१२. सोमं राजन्संज्ञानमा वपैभ्यः सुब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदान् ।
ऋषीनांमार्षेयास्तपसोऽधि जातान् ब्रह्मौदने सुहवा जोहवीमि ॥ २६ ॥
३०१३. शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक् सादयामि ।
यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोऽहमिन्द्रो मरुत्वान्तस ददादिदं मे ॥ २७ ॥
३०१४. इदं मे ज्योतिरमृतं हिरण्यं पृक्तं क्षेत्रात् कामदुघा म एषा ।
इदं धनं नि दधे ब्राह्मणेषु कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ २८ ॥
३०१५. अग्नौ तुषाना वप जातवेदसि परः कम्बूकां अर्प मृड्धि दूरम् ।
एतं श्शुश्रुम गृहराजस्य भागमथो विद्म निऋतेर्भागधेयम् ॥ २९ ॥
३०१६. श्राम्यतः पचतो विद्धि सुन्वतः पन्थां स्वर्गमधि रोहयै नम् ।
येन रोहात् परमापद्य यद् वयं उत्तमं नाकं परमं व्योम ॥ ३० ॥
३०१७. बभ्रेरध्वर्यो मुखमेतद् वि मृड्ढ्याज्याय लोकं कृणुहि प्रविद्वान् ।
घृतेन गात्रानु सर्वा वि मृड्ढि कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ ३१ ॥
३०१८. बभ्रे रक्षः समदुमा वपैभ्योऽब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदान् ।
पुरीषिणः प्रथमानाः पुरस्तादार्षेयास्ते मा रिषन् प्राशितारः ॥ ३२ ॥
३०१९. आर्षेयेषु नि दध ओदन त्वा नानार्षेयाणामप्यस्त्यत्र ।
अग्निर्मे गोप्ता मरुतश्च सर्वे विश्वे देवा अभि रक्षन्तु पृक्तम् ॥ ३३ ॥
३०२०. यज्ञं दुहानं सदमित् प्रपीनं पुमांसं धेनुं सदनं रयीणाम् ।
प्रजामृतत्वमुत दीर्घमायू रायश्च पोषैरुप त्वा सदेम ॥ ३४ ॥
३०२१. वृषभोऽसि स्वर्गं ऋषीनांमार्षेयान् गच्छ ।
सुकृतां लोके सीद तत्र नौ संस्कृतम् ॥ ३५ ॥
३०२२. समाचिनुष्वानुसंप्रयाह्यग्ने पथः कल्पय देवयानान् ।
एतैः सुकृतैरनु गच्छेम यज्ञं नाके तिष्ठन्तमधि सप्तरश्मौ ॥ ३६ ॥
३०२३. येन देवा ज्योतिषा द्यामुदार्यन् ब्रह्मौदनं पक्त्वा सुकृतस्य लोकम् ।
तेन गेष्व सुकृतस्य लोकं स्वराहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥ ३७ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- रुद्र । छन्द- अनुष्टुप्, १ परातिजागता विराट् जगती, २ अनुष्टुप्, ३ चतुष्पदा विराट् जगती, ४ चतुष्पदा स्वराट् उष्णिक्, ६ आर्षी गायत्री, ८ महाबृहती, ९ आर्षी त्रिष्टुप्, १० पुरः कृति त्रिपदा विराट् त्रिष्टुप्, ११ पञ्चपदा विराट् जगतीगर्भा शक्ररी, १२ भुरिक् त्रिष्टुप्, १४, १७-१९, २३, २६, २७ विराट् गायत्री, २० भुरिक् गायत्री, २२ त्रिपदा विषमपादलक्ष्मा महाबृहती, २४, २९ जगती, २५ पञ्चपदा अतिशक्ररी, २८ त्रिष्टुप्, ३० चतुष्पदोष्णिक्, ३१ त्र्यवसाना षट्पदा विपरीतपादलक्ष्मा त्रिष्टुप्।]

३०२४. भवाशर्वो मृडतं माभि यातं भूतपती पशुपती नमो वाम् ।
प्रतिहितामार्यतां मा वि स्राष्टं मा नो हिंसिष्टं द्विपदो मा चतुष्पदः ॥ १ ॥
३०२५. शुने क्रोष्ट्रे मा शरीराणि कर्तमलिक्लवेभ्यो गृध्रेभ्यो ये च कृष्णा अविष्यवः ।
मक्षिकास्ते पशुपते वयांसि ते विघ्नसे मा विदन्त ॥ २ ॥
३०२६. क्रन्दाय ते प्राणाय याश्च ते भव रोपयः ।
नमस्ते रुद्र कृष्मः सहस्राक्षार्यामर्त्य ॥ ३ ॥
३०२७. पुरस्तात् ते नमः कृष्म उत्तरादधरादुत ।
अभीवर्गाद् दिवस्पर्यन्तरिक्षाय ते नमः ॥
३०२८. मुखाय ते पशुपते यानि चक्षुषि ते भव ।
त्वचे रूपाय सुदृशे प्रतीचीनाय ते नमः
३०२९. अङ्गैभ्यस्त उदराय जिह्वार्या आस्याय ते ।
दृढ्यो गन्धार्य ते नमः ॥ ६ ॥
३०३०. अस्त्रा नीलीशिखण्डेन सहस्राक्षेण वाजिना ।
रुद्रेणार्धकघातिना तेन मा समरामहि
३०३१. स नो भवः परि वृणक्तु विश्वत् आप इवाग्निः परि वृणक्तु नो भवः ।
मा नोऽभि मांस्त नमो अस्त्वस्मै ॥ ८ ॥
३०३२. चतुर्नमो अष्टकृत्वो भवाय दश कृत्वः पशुपते नमस्ते ।
तवेमे पञ्च पशवो विभक्ता गावो अश्वाः पुरुषा अजावयः ॥ ९ ॥
३०३३. तव चतस्रः प्रदिशस्तव द्यौस्तव पृथिवी तवेदमुग्रोर्वेऽन्तरिक्षम् ।
तवेदं सर्वमात्मन्वद् यत् प्राणत् पृथिवीमनु ॥ १० ॥
३०३४. उरुः कोशो वसुधानस्तवायं यस्मिन्निमा विश्वा भुवनान्यन्तः ।
स नो मृड पशुपते नमस्ते पुरः क्रोष्टारो अभिभाः श्वानः पुरो यन्त्वघरुदो विकेश्युः ॥ ११ ॥
३०३५. धनुर्बिभर्षि हरितं हिरण्ययं सहस्रघ्नि शतवधं शिखण्डिन ।
रुद्रस्येषुश्चरति देवहेतिस्तस्यै नमो यत्तमस्यां दिशीः ३तः ॥ १२ ॥
३०३६. योऽभियातो निलयते त्वां रुद्र निचिकीर्षति ।
पश्चादनुप्रयुङ्क्षे तं विद्धस्य पदनीरिव ॥ १३ ॥
३०३७. भवारुद्रो सयुजा संविदानावुभावुगौ चरतो वीर्याय ।
ताभ्यां नमो यत्तमस्यां दिशीः ३तः ॥ १४ ॥
३०३८. नमस्तेऽस्त्वायते नमो अस्तु परायते ।
नमस्ते रुद्र तिष्ठत् आसीनायोत ते नमः ॥
३०३९. नमः सायं नमः प्रातर्नमो रात्र्या नमो दिवा ।
भवार्यं च श्वार्यं चोभाभ्यामकरं नमः ॥ १६ ॥
३०४०. सहस्राक्षमतिपश्यं पुरस्ताद् रुद्रमस्यन्तं बहुधा विपश्चितम् ।
मोपाराम जिह्वेय्यमानम् ॥ १७ ॥
३०४१. श्यावाश्च कृष्णमसितं मृणन्तं भीमं रथं केशिनः पादयन्तम् ।

पूर्वे प्रतीमो नमो अस्त्वस्मै॥१८॥

३०४२. मा नोऽभि स्ना मृत्युं देवहेति मा नः ऋधः पशुपते नमस्ते ।
अन्यत्रास्मद् दिव्यां शाखां वि धूनु॥१९॥
३०४३. मा नो हिंसीरधि नो ब्रूहि परिणो वृङ्ग्धि मा ऋधः ।
मा त्वया समरामहि॥
३०४४. मा नो गोषु पुरुषेषु मा गृधो नो अजाविषु ।
अन्यत्रोग्र वि वर्तय पियारूणां प्रजां जहि॥२१॥
३०४५. यस्य त्वक्मा कासिका हेतिरेकमश्वस्येव वर्षणः क्रन्द एति ।
अभिपूर्वं निर्णयते नमो अस्त्वस्मै॥२२॥
३०४६. योऽन्तरिक्षे तिष्ठति विष्टभितोऽयज्वनः प्रमृणन् देवपीयून् ।
तस्मै नमो दशभिः शक्ररीभिः॥२३॥
३०४७. तुभ्यमारण्याः पशवो मृगा वने हिता हंसाः सुपर्णाः शकुना वयांसि ।
तव यक्षं पशुपते अप्सर्वशन्तस्तुभ्यं क्षरन्ति दिव्या आपो वृधे॥२४॥
३०४८. शिशुमारा अजगराः पुरीकया जषा मत्स्या रजसा येभ्यो अस्यसि ।
न ते दूरं न परिष्ठास्ति ते भव सद्यः सर्वान् परि पश्यसि भूमिं पूर्वस्माद्धंस्युत्तरस्मिन् समुद्रे॥२५॥
३०४९. मा नो रुद्र तक्मना मा विषेण मा नः सं स्ना दिव्येनाग्निना ।
अन्यत्रास्मद् विद्युत् पातयैताम्॥२६॥
३०५०. भवो दिवो भव ईशे पृथिव्या भव आ पप्र उर्वशन्तरिक्षम् ।
तस्मै नमो यतमस्यां दिशीः३तः॥२७॥
३०५१. भव राजन् यजमानाय मृड पशूनां हि पशुपतिर्बभूथ ।
यः श्रद्धाति सन्ति देवा इति चतुष्पदे द्विपदेऽस्य मृड॥२८॥
३०५२. मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा नो वहन्तमुत मा नो वक्ष्यतः ।
मा नो हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तन्वं रुद्र मा रीरिषो नः॥२९॥
३०५३. रुद्रस्यैलबकारेभ्योऽसंसूक्तगिलेभ्यः । इदं महास्येभ्यः श्वभ्यो अकरं नमः॥
३०५४. नमस्ते घोषिणीभ्यो नमस्ते केशिनीभ्यः ।
नमो नमस्कृताभ्यो नमः संभुञ्जतीभ्यः ।
नमस्ते देव सेनाभ्यः स्वस्ति नो अभयं च नः॥३१॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- बार्हस्पत्यौदन । छन्द- १,१४ आसुरी गायत्री, २ त्रिपदा समविषमा गायत्री, ३, ६, १० आसुरी पंक्ति, ४, ८ साम्नी अनुष्टुप्, ५, १३, १५, २५ साम्नी उष्णिक, ७, १९-२२ प्राजापत्यानुष्टुप्, ९, १७, १८ आसुर्यनुष्टुप्, ११ भुरिक् आर्ची अनुष्टुप्, १२ याजुषी जगती, १६, २३ आसुरी बृहती, २४ त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, २६ आर्ची उष्णिक, २७ साम्नी गायत्री, २८ साम्नी बृहती, २९ भुरिक् साम्नी बृहती, ३० याजुषी त्रिष्टुप्, ३१ अल्पशः अथवा याजुषी पंक्ति ।]

३०५५. तस्यौदनस्य बृहस्पतिः शिरो ब्रह्म मुखम्॥१॥
३०५६. द्यावापृथिवी श्रोत्रे सूर्याचन्द्रमसावक्षिणी सप्तऋषयः प्राणापानाः॥२॥
३०५७. चक्षुर्मुसलं काम उलूखलम्॥३॥
३०५८. दितिः शूर्पमदितिः शूर्पग्राही वातोऽपाविनक्॥४॥
३०५९. अक्षाः कणा गार्वस्तण्डुला मशकास्तुषाः॥५॥
३०६०. कर्बु फलीऽकरणाः शरोऽध्रम्॥६॥
३०६१. श्याममयोऽस्य मांसानि लोहितमस्य लोहितम्॥७॥
३०६२. त्रपु भस्म हरितं वर्णः पुष्करमस्य गन्धः॥८॥

३०६३. खलः पात्रं स्प्यावंसावीषे अनुक्ये ॥ ९ ॥
 ३०६४. आन्त्राणि जत्रवो गुदा वत्राः ॥ १० ॥
 ३०६५. इयमेव पृथिवी कुम्भी भवति राध्यमानस्यौदनस्य द्यौरपिधानम् ॥ ११ ॥
 ३०६६. सीताः पर्शवः सिकता ऊर्ध्वम् ॥ १२ ॥
 ३०६७. ऋतं हस्तावनेर्जनं कुल्योऽपसेचनम् ॥ १३ ॥
 ३०६८. ऋचा कुम्भ्यधिहितात्विज्येन प्रेषिता ॥ १४ ॥
 ३०६९. ब्रह्मणा परिगृहीता साम्ना पर्युढा ॥ १५ ॥
 ३०७०. बृहदायवनं रथन्तरं दर्विः ॥ १६ ॥
 ३०७१. ऋतवः पुक्तारं आर्तवाः समिन्धते ॥ १७ ॥
 ३०७२. चरुं पञ्चबिलमुखं घर्मोऽभीन्धे ॥ १८ ॥
 ३०७३. ओदनेन यज्ञवचः सर्वे लोकाः समाप्याः ॥ १९ ॥
 ३०७४. यस्मिन्समुद्रो द्यौर्भूमिस्त्रयोऽवरपरं श्रिताः ॥ २० ॥
 ३०७५. यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे षडशीतर्यः ॥ २१ ॥
 ३०७६. तं त्वौदनस्य पृच्छामि यो अस्य महिमा महान् ॥ २२ ॥
 ३०७७. स य ओदनस्य महिमानं विद्यात् ॥ २३ ॥
 ३०७८. नाल्प इति ब्रूयान्नानुपसेचन इति नेदं च किं चेति ॥ २४ ॥
 ३०७९. यावद् दाताभिमनस्येत तत्राति वदेत् ॥ २५ ॥
 ३०८०. ब्रह्मवादिनो वदन्ति पराञ्चमोदनं प्राशीः प्रत्यञ्चाऽमिति ॥ २६ ॥
 ३०८१. त्वमोदनं प्राशीःस्त्वामोदनाऽ इति ॥ २७ ॥
 ३०८२. पराञ्चं चैनं प्राशीः प्राणास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥ २८ ॥
 ३०८३. प्रत्यञ्चं चैनं प्राशीरपानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥ २९ ॥
 ३०८४. नैवाहमोदनं न मामोदनः ॥ ३० ॥
 ३०८५. ओदन एवौदनं प्राशीत् ॥ ३१ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- १, ७, १० (१), १-१८ (७) साम्नी त्रिष्टुप्, १, ४, ११ (२), १-१८ (३), २-३, १३-१७ (५) एकापदासुरी गायत्री, १, १०, १२, १६ (४) दैवी जगती, २, १३ (४) आसुरी बृहती, ७, १३, १५ (२) १, ४-१२, १८ (५) एकपदासुर्यनुष्टुप्, १-१८ (६) साम्नी अनुष्टुप्, २-५, ८-९, ११-१८ (१) आर्च्यनुष्टुप्, ६ (१) साम्नी पंक्ति, २, ५, ९, १६, १७ (२) आसुरी जगती, ३, ६, १०, १२, १४ (२) आसुरी पंक्ति, ३ (४) आसुरी त्रिष्टुप्, ४, १५, १७ (४) याजुषी गायत्री, ५, ६, ९ (४) दैवी पंक्ति, ७-८ (४) प्राजापत्या गायत्री, ८ (२) आसुर्युष्णिक्, ११, १४, १८ (४) दैवी त्रिष्टुप्, १८ (२) एकपदा भुरिक् साम्नी बृहती ।]

३०८६. ततश्चैनमन्येन शीष्णां प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 ज्येष्ठतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 बृहस्पतिना शीष्णां ।
 तेनैनं प्राशिषुं तेनैनमजीगमम् ।
 एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १ ॥
 ३०८७. ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 बुधिरो भविष्यसीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 द्यावापृथिवीभ्यां श्रोत्राभ्याम् ।

- ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एव वेद ॥२॥
३०८८. ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्या प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
अन्धो भविष्यतीत्येनमाह ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम् ।
ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एव वेद ॥३॥
३०८९. ततश्चैनमन्येन मुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
मुखतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
ब्रह्मणा मुखेन ।
तेनैतं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एव वेद ॥४॥
३०९०. ततश्चैनमन्यया जिह्वया प्राशीर्यया चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
जिह्वा तै मरिष्यतीत्येनमाह ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
अग्नेर्जिह्वया ।
तेर्यैतं प्राशिषं तेर्यैनमजीगमम् ।
एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एव वेद ॥५॥
३०९१. ततश्चैनमन्यैर्दन्तैः प्राशीर्यैश्चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
दन्तास्ते शत्स्यन्तीत्येनमाह ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
ऋतुभिर्दन्तैः ।
तैरेनं प्राशिषं तैरेनमजीगमम् एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एव वेद ॥६॥
३०९२. ततश्चैनमन्यैः प्राणापानैः प्राशीर्यैश्चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
प्राणापानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
सप्तर्षिभिः प्राणापानैः ।
तैरेनं प्राशिषं तैरेनमजीगमम् एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एव वेद ॥७॥
३०९३. ततश्चैनमन्येन व्यर्चसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
राज्यक्ष्मस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
अन्तरिक्षेण व्यर्चसा ।

- तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ८ ॥
३०९४. ततश्चैनमन्येन पृष्ठेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 विद्युत् त्वा हनिष्यतीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 दिवा पृष्ठेन ।
 तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥
३०९५. ततश्चैनमन्येनोरसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 कृष्या न रात्स्यसीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 पृथिव्योरसा ।
 तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १० ॥
३०९६. ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 उदरदारस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 सत्येनोदरेण ।
 तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥
३०९७. ततश्चैनमन्येन वस्तिना प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 अप्सु मरिष्यसीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 समुद्रेण वस्तिना ।
 तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १२ ॥
३०९८. ततश्चैनमन्याभ्यामूरुभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 ऊरू तै मरिष्यत् इत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 मित्रावरुणयोरूरुभ्याम् ।
 ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १३ ॥
३०९९. ततश्चैनमन्याभ्यामष्टीवभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 स्त्रामो भविष्यसीत्येनमाह ।

- तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 त्वष्टुरष्टीवध्याम् ।
 ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुःसर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १४ ॥
३१००. ततश्चैनमन्याभ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 बहुचारी भविष्यसीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 अश्विनोः पादाभ्याम् ।
 ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुःसर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १५ ॥
३१०१. ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 सर्पस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 सवितुः प्रपदाभ्याम् ।
 ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुःसर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १६ ॥
३१०२. ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 ऋतस्य हस्ताभ्याम् ।
 ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुःसर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १७ ॥
३१०३. ततश्चैनमन्यया प्रतिष्ठया प्राशीर्यया चैतं पूर्वं ऋषयः प्राश्नन् ।
 अप्रतिष्ठानोऽनायतनो मरिष्यसीत्येनमाह ।
 तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् ।
 सत्ये प्रतिष्ठाय ।
 तथैनं प्राशिषं तथैनमजीगमम् ।
 एष वा औदुनः सर्वाङ्गः सर्वपरुःसर्वतनूः ।
 सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥ १८ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- आसुरीअनुष्टुप्, २ आर्ची उष्णिक्, ३ भुरिक् साम्नी त्रिपदा त्रिष्टुप्, ४ आसुरी बृहती, ५ द्विपदा भुरिक् साम्नी बृहती, ६ साम्नी उष्णिक्, ७ प्राजापत्या बृहती ।]

३१०४. एतद् वै ब्रध्नस्य विष्टपं यदौदुनः ॥ १ ॥
 ३१०५. ब्रध्नलोको भवति ब्रध्नस्य विष्टपि श्रयते य एवं वेद ॥ २ ॥
 ३१०६. एतस्माद् वा औदुनात् त्रयस्त्रिंशत् लोकान् निर्मिमीत प्रजापतिः ॥ ३ ॥
 ३१०७. तेषां प्रज्ञानाय यज्ञमसृजत ॥ ४ ॥

३१०८. स य एवं विदुष उपद्रष्टा भवति प्राणं रुणद्धि॥५॥
 ३१०९. न च प्राणं रुणद्धि सर्वज्यानि जीयते॥६॥
 ३११०. न च सर्वज्यानि जीयते पुरैर्न जरसः प्राणो जहाति॥७॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- वैदर्भि भार्गव। देवता- प्राण। छन्द- अनुष्टुप्, १ शङ्कुमत्यनुष्टुप्, ८ पथ्यापंक्ति, १४ निचृत् अनुष्टुप्, १५ भुरिक् अनुष्टुप्, २० अनुष्टुबाभा त्रिष्टुप्, २१ मध्येज्योति जगती, २२ त्रिष्टुप्, २६ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्।]

३१११. प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वशै।
 यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम्॥१॥
 ३११२. नमस्ते प्राणं क्रन्दाय नमस्ते स्तनयित्त्वै।
 नमस्ते प्राणं विद्युते नमस्ते प्राणं वर्षते॥२॥
 ३११३. यत् प्राणं स्तनयित्नुनाभिः क्रन्दत्योषधीः।
 प्र वीयन्ते गर्भान् दधतेऽथो ब्रह्मीर्वि जायन्ते॥३॥
 ३११४. यत् प्राणं ऋतावागतेऽभिः क्रन्दत्योषधीः।
 सर्वं तदा प्र मौदते यत् किं च भूम्यामधि॥४॥
 ३११५. यदा प्राणो अभ्यवर्षीद् वर्षेण पृथिवीं महीम्।
 पशवस्तत् प्र मौदन्ते महो वै नो भविष्यति॥५॥
 ३११६. अभिवृष्टा ओषधयः प्राणेन समवादिरन्।
 आयुर्वै नः प्रातीतरः सर्वा नः सुरभीरकः॥६॥
 ३११७. नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते।
 नमस्ते प्राणं तिष्ठत् आसीनायोत ते नमः॥७॥
 ३११८. नमस्ते प्राणं प्राणते नमो अस्त्वपानते।
 पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः सर्वस्मै त इदं नमः॥८॥
 ३११९. या ते प्राणं प्रिया तनूर्यो ते प्राणं प्रेर्यसी।
 अथो यद् भेषजं तव तस्य नो धेहि जीवसे॥९॥
 ३१२०. प्राणः प्रजा अनु वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम्।
 प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न॥१०॥
 ३१२१. प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्मा प्राणं देवा उपासते।
 प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत्॥११॥
 ३१२२. प्राणो विराट् प्राणो देष्टी प्राणं सर्वं उपासते।
 प्राणो ह सूर्यश्चन्द्रमाः प्राणमाहुः प्रजापतिम्॥१२॥
 ३१२३. प्राणापानौ व्रीहियवावन्डवान् प्राण उच्यते।
 यवै ह प्राण आहितोऽपानो व्रीहिरुच्यते॥१३॥
 ३१२४. अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा।
 यदा त्वं प्राणं जिन्वस्यथ स जायते पुनः॥१४॥
 ३१२५. प्राणमाहुर्मातरिश्वानं वातो ह प्राण उच्यते।
 प्राणे ह भूतं भव्यं च प्राणे सर्वं प्रतिष्ठितम्॥१५॥
 ३१२६. आथर्वणीराङ्गिरसीदैवीर्मनुष्यजा उत।
 ओषधयः प्र जायन्ते यदा त्वं प्राणं जिन्वसि॥१६॥
 ३१२७. यदा प्राणो अभ्यवर्षीद् वर्षेण पृथिवीं महीम्।
 ओषधयः प्र जायन्तेऽथो याः काश्च वीरुधः॥१७॥

३१२८. यस्ते प्राणेदं वेद यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।
सर्वे तस्मै बलिं हरान्मुष्मिल्लोक उत्तमे ॥ १८ ॥
३१२९. यथा प्राण बलिहृतस्तुभ्यं सर्वाः प्रजा इमाः ।
एवा तस्मै बलिं हरान् यस्त्वा शृणवत् सुश्रवः ॥ १९ ॥
३१३०. अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।
स भूतो भव्यं भविष्यत् पिता पुत्रं प्र विवेशा शचीभिः ॥ २० ॥
३१३१. एकं पादं नोत्खिदति सलिलाद्भ्रस उच्चरन् ।
यदङ्ग स तमुत्खिदेन्नैवाद्य न श्वः स्यान्न रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत् कदा चन ॥ २१ ॥
३१३२. अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥ २२ ॥
३१३३. यो अस्य विश्वजन्मन ईशे विश्वस्य चेष्टतः ।
अन्येषु क्षिप्रधन्वने तस्मै प्राणं नमोऽस्तु ते ॥ २३ ॥
३१३४. यो अस्य सर्वजन्मन ईशे सर्वस्य चेष्टतः ।
अतन्द्रो ब्रह्मणा धीरः प्राणो मानु तिष्ठतु ॥ २४ ॥
३१३५. ऊर्ध्वः सुपतेषु जागार ननु तिर्यङ् नि पद्यते ।
न सुप्तमस्य सुपतेष्वनु शुश्राव कश्चन ॥ २५ ॥
३१३६. प्राणं मा मत् पर्यावृतो न मदन्यो भविष्यसि ।
आपां गर्भमिव जीवसे प्राणं ब्रूध्नामि त्वा मयि ॥ २६ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- ब्रह्मचारी । छन्द- १ पुरोऽतिजागत विराड्गर्भा त्रिष्टुप्, २ पञ्चपदा बृहतीगर्भा विराट् शक्ररी, ३ उरोबृहती, ४-५, २४ त्रिष्टुप्, ६ शाक्ररगर्भा चतुष्पदा जगती, ७ विराड्गर्भा त्रिष्टुप्, ८ पुरोऽतिजागता विराट् जगती, ९ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, १० भुरिक् त्रिष्टुप्, ११, १३ जगती, १२ शाक्ररगर्भा चतुष्पदा विराट् अतिजगती, १४, १६-२२ अनुष्टुप्, १५ पुरस्ताज्ज्योति त्रिष्टुप्, २३ पुरोबार्हतातिजागतगर्भा त्रिष्टुप्, २५ एकावसानार्च्युष्णिक्, २६ मध्येज्योति उष्णिग्गर्भा त्रिष्टुप् ।]

३१३७. ब्रह्मचारीष्णश्चरति रोदसी उभे तस्मिन् देवाः संमनसो भवन्ति ।
स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यश्च तर्पसा पिपति ॥ १ ॥
३१३८. ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग् देवा अनुसंयन्ति सर्वे ।
गन्धर्वा एनमन्वायन् त्रयस्त्रिंशत् त्रिंशताः षट्सहस्राः सर्वान्त्स देवांस्तर्पसा पिपति ॥ २ ॥
३१३९. आचार्य उपनयमानो ब्रह्मचारिणं कृणुते गर्भमन्तः ।
तं रात्रींस्तिष्ठ उदरे बिभर्ति तं जातं द्रष्टुमभिसंयन्ति देवाः ॥ ३ ॥
३१४०. इयं समित् पृथिवी द्यौर्द्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणाति ।
ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकांस्तर्पसा पिपति ॥ ४ ॥
३१४१. पूर्वो जातो ब्रह्मणो ब्रह्मचारी घर्म वसानस्तपसोदतिष्ठत् ।
तस्माज्जातं ब्रह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥ ५ ॥
३१४२. ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्ष्णं वसानो दीक्षितो दीर्घश्मश्रुः ।
स सद्य एति पूर्वस्मादुत्तरं समुद्रं लोकान्तसंगृभ्य मुहुराचरि क्रत् ॥ ६ ॥
३१४३. ब्रह्मचारी जनयन् ब्रह्मापो लोकं प्रजापतिं परमेष्ठिनं विराजम् ।
गर्भो भूत्वामृतस्य योनाविन्द्रो ह भूत्वामुसंस्ततर्ह ॥ ७ ॥
३१४४. आचार्य स्ततक्ष नभसी उभे इमे उर्वी गम्भीरे पृथिवीं दिवं च ।
ते रक्षति तर्पसा ब्रह्मचारी तस्मिन् देवाः संमनसो भवन्ति ॥ ८ ॥
३१४५. इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च ।

- ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्षिता भुवनानि विश्वा ॥९॥
३१४६. अर्वाग्न्यः परो अन्यो दिवस्पृष्टाद् गुहा निधी निहितौ ब्राह्मणस्य ।
तौ रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तत् केवलं कृणुते ब्रह्म विद्वान् ॥ १० ॥
३१४७. अर्वाग्न्य इतो अन्यः पृथिव्या अग्नी समेतो नभसी अन्तरेमे ।
तयोः श्रयन्ते रश्मयोऽधि दृढास्ताना तिष्ठति तपसा ब्रह्मचारी ॥ ११ ॥
३१४८. अभिर्ऋन्दन् स्तनयन्नरुणः शितिङ्गो बृहच्छेपोऽनु भूमौ जभार ।
ब्रह्मचारी सिञ्चति सानौ रेतः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥ १२ ॥
३१४९. अग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्चन् ब्रह्मचार्यं शुप्सु समिधमा दधाति ।
तासामूर्चीषि पृथग्भ्रे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्षमार्षः ॥ १३ ॥
३१५०. आचार्यो मृत्युर्वरुणः सोम ओषधयः पर्यः ।
जीमूर्ता आसन्त्सत्वानस्तैरिदं स्वशुभृतम् ॥ १४ ॥
३१५१. अमा घृतं कृणुते केवलमाचार्यो भूत्वा वरुणो यद्यदैच्छत् प्रजापतौ ।
तद् ब्रह्मचारी प्रायच्छत् खान् मित्रो अध्यात्मनः ॥ १५ ॥
३१५२. आचार्यो ब्रह्मचारी ब्रह्मचारी प्रजापतिः ।
प्रजापतिर्वि राजति विराडिन्द्रोऽभवद्दृशी ॥ १६ ॥
३१५३. ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति ।
आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते ॥ १७ ॥
३१५४. ब्रह्मचर्येण कन्यां युवानं विन्दते पतिम् ।
अनड्वान् ब्रह्मचर्येणाश्रौ घ्रासं जिगीर्षति ॥ १८ ॥
३१५५. ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाघ्नत ।
इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वशुभरत् ॥ १९ ॥
३१५६. ओषधयो भूतभव्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।
संवत्सरः सहर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २० ॥
३१५७. पार्थिवा दिव्याः पशव आरण्या ग्राम्याश्च ये ।
अपक्षाः पक्षिणश्च ये ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २१ ॥
३१५८. पृथक् सर्वे प्राजापत्याः प्राणानात्मसु बिभ्रति ।
तान्सर्वान् ब्रह्म रक्षति ब्रह्मचारिण्याभृतम् ॥ २२ ॥
३१५९. देवानामेतत् परिषूतमनभ्यारूढं चरति रोचमानम् ।
तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतैर्न साकम् ॥ २३ ॥
३१६०. ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद् बिभर्ति तस्मिन् देवा अधि विश्वे समोर्ताः ।
प्राणापानौ जनयन्नाद् व्यानं वाचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम् ॥ २४ ॥
३१६१. चक्षुः श्रोत्रं यशो अस्मासु धेह्यन्नं रेतो लोहितमुदरम् ॥ २५ ॥
३१६२. तानि कल्पद् ब्रह्मचारी सलिलस्य पृष्ठे तपोऽतिष्ठत् तप्यमानः समुद्रे ।
स स्नातो बभूवः पिङ्गलः पृथिव्यां बहु रौचते ॥ २६ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- शन्ताति । देवता- चन्द्रमा अथवा मन्त्रोक्त । छन्द- अनुष्टुप्, २३ बृहतीगर्भा अनुष्टुप् ।]

३१६३. अग्निं ब्रूमो वनस्पतीनोषधीरुत वीरुधः ।
इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १ ॥
३१६४. ब्रूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमथो भर्गम् ।
अंशं विवस्वन्तं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ २ ॥

३१६५. ब्रूमो देवं संवितारं धातारमुत पूषणम् ।
त्वष्टारमग्रियं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ ३ ॥
३१६६. गन्धर्वाप्सरसो ब्रूमो अश्विना ब्रह्मणस्पतिम् ।
अर्यमा नाम यो देवस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ ४ ॥
३१६७. अहोरात्रे इदं ब्रूमः सूर्याचन्द्रमसावुभा ।
विश्वानादित्यान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ ५ ॥
३१६८. वार्तं ब्रूमः पर्जन्यमन्तरिक्षमथो दिशः ।
आशाश्च सर्वा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ ६ ॥
३१६९. मुञ्चन्तु मा शपथ्यादहोरात्रे अथो उषाः ।
सोमो मा देवो मुञ्चतु यमाहुश्चन्द्रमा इति ॥ ७ ॥
३१७०. पार्थिवा दिव्याः पशव आरण्या उत ये मृगाः ।
शकुन्तान् पक्षिणो ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ ८ ॥
३१७१. भुवाश्वाविदं ब्रूमो रुद्रं पशुपतिश्च यः ।
इषूर्या एषां संविद्य ता नः सन्तु सदा शिवाः ॥ ९ ॥
३१७२. दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि भूमिं यक्षाणि पर्वतान् ।
समुद्रा नद्यो वेशन्तास्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १० ॥
३१७३. सप्तर्षीन् वा इदं ब्रूमोऽपो देवीः प्रजापतिम् ।
पितृन् यमश्रेष्ठान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ ११ ॥
३१७४. ये देवा दिविषदो अन्तरिक्षसदश्च ये ।
पृथिव्यां शक्रा ये श्रितास्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १२ ॥
३१७५. आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः ।
अङ्गिरसो मनीषिणस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १३ ॥
३१७६. यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः सामानि भेषजा ।
यजूषि होत्रा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १४ ॥
३१७७. पञ्च राज्यानि वीरुधां सोमश्रेष्ठानि ब्रूमः ।
दुर्भो भङ्गो यवः सहस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १५ ॥
३१७८. अरार्यान् ब्रूमो रक्षांसि सर्पान् पुण्यजनान् पितृन् ।
मृत्यूनेकशतं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १६ ॥
३१७९. ऋतून् ब्रूम ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।
समाः संवत्सरान् मासांस्ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १७ ॥
३१८०. एतं देवा दक्षिणतः पश्चात् प्राञ्च उदेत ।
पुरस्तादुत्तराच्छक्रा विश्वे देवाः समेत्य ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १८ ॥
३१८१. विश्वान् देवानिदं ब्रूमः सत्यसंधानृतावृधः ।
विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ १९ ॥
३१८२. सर्वान् देवानिदं ब्रूमः सत्यसंधानृतावृधः ।
सर्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ २० ॥
३१८३. भूतं ब्रूमो भूतपतिं भूतानामुत यो वशी ।
भूतानि सर्वा संगत्य ते नो मुञ्चन्त्वंहंसः ॥ २१ ॥
३१८४. या देवीः पञ्च प्रदिशो ये देवा द्वादशर्तवः ।
संवत्सरस्य ये दंष्ट्रास्ते नः सन्तु सदा शिवाः ॥ २२ ॥

३१८५. यन्मातली रथक्रीतममृतं वेद भेषजम् ।
तदिन्द्रो अप्सु प्रावेशयत् तदापो दत्त भेषजम् ॥ २३ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- १-२७ अथर्वा । देवता- उच्छिष्ट, अध्यात्म । छन्द- अनुष्टुप्, ६ पुरोष्णिग् बाहंतपरा अनुष्टुप्, २१ स्वराट् अनुष्टुप्, २२ विराट् पथ्या बृहती ।]

३१८६. उच्छिष्टे नाम रूपं चोच्छिष्टे लोक आहितः ।
उच्छिष्ट इन्द्रश्चाग्निश्च विश्वमन्तः समाहितम् ॥ १ ॥
३१८७. उच्छिष्टे द्यावापृथिवी विश्वं भूतं समाहितम् ।
आपः समुद्र उच्छिष्टे चन्द्रमा वात् आहितः ॥ २ ॥
३१८८. सन्नुच्छिष्टे असंश्रौभौ मृत्युर्वाजः प्रजापतिः ।
लौक्या उच्छिष्ट आर्यत्ता व्रश्च द्रश्चापि श्रीर्मयि ॥ ३ ॥
३१८९. दृढो दृहस्थिरो न्यो ब्रह्म विश्वसृजो दश ।
नाभिमिव सर्वतश्चक्रमुच्छिष्टे देवताः श्रिताः ॥ ४ ॥
३१९०. ऋक् साम यजुरुच्छिष्ट उदगीथः प्रस्तुतं स्तुतम् ।
हिङ्कार उच्छिष्टे स्वरः साम्नो मेडिश्च तन्मयि ॥ ५ ॥
३१९१. ऐन्द्राग्नं पावमानं महानाम्नीर्महाव्रतम् ।
उच्छिष्टे यज्ञस्याङ्गान्यन्तर्गर्भं इव मातरि ॥ ६ ॥
३१९२. राजसूर्यं वाजपेयमग्निष्टोमस्तदध्वरः ।
अर्काश्चमेधावुच्छिष्टे जीवर्बर्हिर्मदिन्तमः ॥ ७ ॥
३१९३. अग्न्याधेयमथो दीक्षा कामप्रश्छन्दसा सह ।
उत्सन्ना यज्ञाः सत्राण्युच्छिष्टेऽधि समाहिताः ॥ ८ ॥
३१९४. अग्निहोत्रं च श्रद्धा च वषट्कारो व्रतं तपः ।
दक्षिणेष्टं पूर्तं चोच्छिष्टेऽधि समाहिताः ॥ ९ ॥
३१९५. एकरात्रो द्विरात्रः सद्यः क्रीः प्रक्रीरुक्थ्यः ।
ओतं निहितमुच्छिष्टे यज्ञस्याणूनि विद्यया ॥ १० ॥
३१९६. चतुरात्रः पञ्चरात्रः षड्रात्रश्चोभयः सह ।
षोडशी सप्तरात्रश्चोच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे ये यज्ञा अमृतं हिताः ॥ ११ ॥
३१९७. प्रतीहारो निधनं विश्वजिच्चाभिजिच्च यः ।
साहातिरात्रावुच्छिष्टे द्वादशाहोऽपि तन्मयि ॥ १२ ॥
३१९८. सूनुता संनतिः क्षेमः स्वधोर्जामृतं सहः ।
उच्छिष्टे सर्वे प्रत्यञ्चः कामाः कामेन तातृपुः ॥ १३ ॥
३१९९. नव भूर्मीः समुद्रा उच्छिष्टेऽधि श्रिता दिवः ।
आ सूर्यो भात्युच्छिष्टेऽहोरात्रे अपि तन्मयि ॥ १४ ॥
३२००. उपहव्यं विषूवन्तं ये च यज्ञा गुहा हिताः ।
बिभर्ति भर्ता विश्वस्योच्छिष्टो जनितुः पिता ॥ १५ ॥
३२०१. पिता जनितुरुच्छिष्टोऽसोः पौत्रः पितामहः ।
स क्षियति विश्वस्येशानो वृषा भूम्यामतिञ्च्यः ॥ १६ ॥
३२०२. ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं श्रमो धर्मश्च कर्म च ।
भूतं भविष्यदुच्छिष्टे वीर्यं लक्ष्मीर्बलं बलैः ॥ १७ ॥
३२०३. समृद्धिरोज आकूतिः क्षत्रं राष्ट्रं षडुर्व्यः ।

- संवत्सरोऽध्युच्छिष्ट इडां प्रैषा ग्रहा हविः ॥ १८ ॥
 ३ २ ० ४ . चतुर्होतार आप्रियंश्चातुर्मास्यानि नीविदः ।
 उच्छिष्टे यज्ञा होत्राः पशुबन्धास्तदिष्टयः ॥ १९ ॥
 ३ २ ० ५ . अर्धमासाश्च मासाश्चार्तवा ऋतुभिः सह ।
 उच्छिष्टे घोषिणीरारपः स्तनयित्नुः श्रुतिर्मही ॥ २० ॥
 ३ २ ० ६ . शर्कराः सिकता अश्मान् ओषधयो वीरुधस्तृणा ।
 अभ्राणि विद्युतौ वर्षमुच्छिष्टे संश्रिता श्रिता ॥ २१ ॥
 ३ २ ० ७ . राद्धिः प्राप्तिः समाप्तिर्व्याप्तिर्मह एधतुः ।
 अत्याप्तिरुच्छिष्टे भूतिश्चाहिता निहिता हिता ॥ २२ ॥
 ३ २ ० ८ . यच्च प्राणति प्राणेन यच्च पश्यति चक्षुषा ।
 उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २३ ॥
 ३ २ ० ९ . ऋचः सामानि च्छन्दांसि पुराणं यजुषा सह ।
 उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २४ ॥
 ३ २ १ ० . प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
 उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २५ ॥
 ३ २ १ १ . आनन्दा मोदाः प्रमुदोऽभीमोदमुदश्च ये ।
 उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २६ ॥
 ३ २ १ २ . देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।
 उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २७ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- कौरुपथि। देवता- अध्यात्म और मन्यु। छन्द- अनुष्टुप्, ३३ पथ्यापंक्ति।]

- ३ २ १ ३ . यन्मन्युर्जायामावहत् संकल्पस्य गृहादधि ।
 क आसं जन्याः के वराः क उ ज्येष्ठवरो ऽभवत् ॥ १ ॥
 ३ २ १ ४ . तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महृत्यर्णवे ।
 त आसं जन्यास्ते वरा ब्रह्म ज्येष्ठवरो ऽभवत् ॥ २ ॥
 ३ २ १ ५ . दशं साकर्मजायन्त देवा देवेभ्यः पुरा ।
 यो वै तान् विद्यात् प्रत्यक्षं स वा अद्य महद् वदेत् ॥ ३ ॥
 ३ २ १ ६ . प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
 व्यानोदानौ वाङ् मनस्ते वा आकूतिर्मावहन् ॥ ४ ॥
 ३ २ १ ७ . अजाता आसन्नृतवोऽथो धाता बृहस्पतिः ।
 इन्द्राग्नी अश्विना तर्हि कं ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ५ ॥
 ३ २ १ ८ . तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महृत्यर्णवे ।
 तपो ह जज्ञे कर्मणस्तत् ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ६ ॥
 ३ २ १ ९ . येत आसीद् भूमिः पूर्वा यामद्भ्रातय इद् विदुः ।
 यो वै तां विद्यान्नामथा स मन्येत पुराणवित् ॥ ७ ॥
 ३ २ २ ० . कुत इन्द्रः कुतः सोमः कुतो अग्निरजायत ।
 कुतस्त्वष्टा समभवत् कुतो धाताजायत ॥ ८ ॥
 ३ २ २ १ . इन्द्रादिन्द्रः सोमात् सोमो अग्नेर्ग्निरजायत ।
 त्वष्टा ह जज्ञे त्वष्टुर्धातुर्धाताजायत ॥ ९ ॥
 ३ २ २ २ . ये त आसन् दशं जाता देवा देवेभ्यः पुरा ।

- पुत्रेभ्यो लोकं दत्त्वा कस्मिंस्ते लोके आसते ॥ १० ॥
- ३ २ २ ३. यदा केशानस्थि स्नाव मांसं मज्जानमाभरत् ।
शरीरं कृत्वा पादवत् कं लोकमनु प्राविशत् ॥ ११ ॥
- ३ २ २ ४. कुतः केशान् कुतः स्नाव कुतो अस्थीन्याभरत् ।
अङ्गा पर्वीणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥ १२ ॥
- ३ २ २ ५. संसिचो नाम ते देवा ये संभारान्तसमभरन् ।
सर्वं संसिच्य मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १३ ॥
- ३ २ २ ६. क्रूरु पादावष्टीवन्तौ शिरो हस्तावथो मुखम् ।
पृष्ठीर्बर्जह्ये पाश्वे कस्तत् समदधादृषिः ॥ १४ ॥
- ३ २ २ ७. शिरो हस्तावथो मुखं जिह्वां ग्रीवाश्च कीकसाः ।
त्वचा प्रावृत्य सर्वं तत् संधा समदधान्मही ॥ १५ ॥
- ३ २ २ ८. यत्तच्छरीरमशयत् संधया संहितं महत् ।
येनेदमद्य रोचते को अस्मिन् वर्णमाभरत् ॥ १६ ॥
- ३ २ २ ९. सर्वे देवा उपाशिक्षन् तदजानाद् वधूः सती ।
ईशा वशस्य या जाया सास्मिन् वर्णमाभरत् ॥ १७ ॥
- ३ २ ३ ०. यदा त्वष्टा व्यतृणत् पिता त्वष्टुर्य उत्तरः ।
गृहं कृत्वा मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १८ ॥
- ३ २ ३ १. स्वप्नो वै तन्दीर्निर्ऋतिः पाप्मानो नाम देवताः ।
जरा खालत्यं पालित्यं शरीरमनु प्राविशन् ॥ १९ ॥
- ३ २ ३ २. स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं सत्यं यज्ञो यशो बृहत् ।
बलं च क्षत्रमोजश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २० ॥
- ३ २ ३ ३. भूतिश्च वा अभूतिश्च रातयोऽरातयश्च याः ।
क्षुधश्च सर्वास्तृष्णाश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २१ ॥
- ३ २ ३ ४. निन्दाश्च वा अनिन्दाश्च यच्च हन्तेति नेति च ।
शरीरं श्रद्धा दक्षिणा श्रद्धाचानु प्राविशन् ॥ २२ ॥
- ३ २ ३ ५. विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम् ।
शरीरं ब्रह्म प्राविशदृचः सामाथो यजुः ॥ २३ ॥
- ३ २ ३ ६. आनन्दा मोदाः प्रमुदोऽभीमोदमुदश्च ये ।
हसो नृरिष्टा नृत्तानि शरीरमनु प्राविशन् ॥ २४ ॥
- ३ २ ३ ७. आलापाश्च प्रलापाश्चाभीलापुलपश्च ये ।
शरीरं सर्वे प्राविशन्नायुजः प्रयुजो युजः ॥ २५ ॥
- ३ २ ३ ८. प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
व्यानोदानौ वाङ् मनः शरीरेण त ईयन्ते ॥ २६ ॥
- ३ २ ३ ९. आशिषश्च प्रशिषश्च संशिषो विशिषश्च याः ।
चित्तानि सर्वे संकल्पाः शरीरमनु प्राविशन् ॥ २७ ॥
- ३ २ ४ ०. आस्तैयीश्च वास्तैयीश्च त्वरणाः कृपणाश्च याः ।
गुह्याः शुक्रा स्थूला अपस्ता बीभृत्सार्वसादयन् ॥ २८ ॥
- ३ २ ४ १. अस्थि कृत्वा समिधं तदृष्टापौ असादयन् ।
रेतः कृत्वाज्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ २९ ॥
- ३ २ ४ २. या आपो याश्च देवता या विराड् ब्रह्मणा सह ।

- शरीरं ब्रह्म प्राविशच्छरीरेऽधि प्रजापतिः ॥ ३० ॥
 ३ २ ४ ३. सूर्यश्चक्षुर्वार्तः प्राणं पुरुषस्य वि भैजिरे ।
 अथास्येतरमात्मानं देवाः प्रायच्छन्नगनयै ॥ ३१ ॥
 ३ २ ४ ४. तस्माद् वै विद्वान् पुरुषमिदं ब्रह्मेति मन्यते ।
 सर्वा ह्यस्मिन् देवता गावो गोष्ठ इवासते ॥ ३२ ॥
 ३ २ ४ ५. प्रथमेन प्रमारेण त्रेधा विष्वङ् वि गच्छति ।
 अद एकैन् गच्छत्यद एकैन् गच्छतीहैकैन् नि षवते ॥ ३३ ॥
 ३ २ ४ ६. अप्सु स्तीमासु वृद्धासु शरीरमन्तरा हितम् ।
 तस्मिञ्छवोऽध्यन्तरा तस्माच्छवोऽध्युच्यते ॥ ३४ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- काङ्कायन । देवता- अर्बुदि । छन्द- अनुष्टुप्, १ त्र्यवसाना सप्तपदा विराट् शक्ररी, ३ परोष्णिक्, ४ त्र्यवसाना उष्णिक् बृहतीगर्भा परात्रिष्टुप् षट्पदा अतिजगती, ९, ११, १४, २३, २६ पथ्यापंक्ति, १५, २२, २४-२५ त्र्यवसाना सप्तपदा शक्ररी, १६ त्र्यवसाना पञ्चपदा विराट् उपरिष्टाज्ज्योति त्रिष्टुप्, १७ त्रिपदा गायत्री ।]

- ३ २ ४ ७. ये बाहवो या इषवो धन्वनां वीर्याणि च ।
 असीन् पर्शूनायुधं चित्ताकृतं च यद्धृदि ।
 सर्वं तदर्बुदे त्वमित्रैभ्यो दृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ १ ॥
 ३ २ ४ ८. उत्तिष्ठत् सं नह्यध्वं मित्रा देवजना यूयम् ।
 संदृष्टा गुप्ता वः सन्तु या नो मित्राण्यर्बुदे ॥ २ ॥
 ३ २ ४ ९. उत्तिष्ठतमा रभेथामादानसदानाभ्याम् ।
 अमित्राणां सेना अभि धत्तमर्बुदे ॥ ३ ॥
 ३ २ ५ ०. अर्बुदिनाम् यो देव ईशानश्च न्यर्बुदिः ।
 याभ्यामन्तरिक्षमावृतमियं च पृथिवी मही ।
 ताभ्यामिन्द्रमेदिभ्यामहं जितमन्त्रैमि सेनया ॥ ४ ॥
 ३ २ ५ १. उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह ।
 भुञ्जन्नमित्राणां सेना भोगेभिः परिवारय ॥ ५ ॥
 ३ २ ५ २. सप्त जातान् न्यर्बुद उदारानां समीक्षयन् ।
 तेभिष्ट्वमाज्ये हुते सर्वैरुत्तिष्ठ सेनया ॥ ६ ॥
 ३ २ ५ ३. प्रतिघ्नानाश्रुमुखी कृधुकर्णी च क्रोशतु ।
 विकेशी पुरुषे हते रदिते अर्बुदे तव ॥ ७ ॥
 ३ २ ५ ४. संकर्षन्ती कुरूकरं मनसा पुत्रमिच्छन्ती ।
 पतिं भ्रातरमात् स्वान् रदिते अर्बुदे तव ॥ ८ ॥
 ३ २ ५ ५. अलिक्कवा जाष्कमदा गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ।
 ध्वाङ्क्षाः शकुनयस्तृप्यन्त्वमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अर्बुदे तव ॥ ९ ॥
 ३ २ ५ ६. अथो सर्वं श्रापदं मक्षिका तृप्यतु क्रिमिः ।
 पौरुषेयेऽधि कुणपे रदिते अर्बुदे तव ॥ १० ॥
 ३ २ ५ ७. आ गृह्णीतं सं बृहतं प्राणापानान् न्यर्बुदे ।
 निवाशा घोषाः सं यन्त्वमित्रेषु समीक्षयेन् रदिते अर्बुदे तव ॥ ११ ॥
 ३ २ ५ ८. उद् वैपय सं विजन्तां भियामित्रान्त्सं सृज ।
 उरुग्राहैर्बाह्वैर्विध्यामित्रान् न्यर्बुदे ॥ १२ ॥
 ३ २ ५ ९. मुह्यन्त्वेषां बाहवश्चित्ताकृतं च यद्धृदि ।

- मैषामुच्छैषि किं च न रदिते अर्बुदे तव ॥ १३ ॥
- ३ २ ६ ०. प्रतिघ्नानाः सं धावन्तूरः पटूरावाघ्नानाः ।
अघारिणीर्विकेश्यो रुदत्यशुः पुरुषे हते रदिते अर्बुदे तव ॥ १४ ॥
- ३ २ ६ १. श्वन्वतीरप्सरसो रूपका उतार्बुदे ।
अन्तःपात्रे रेरिहतीं रिशां दुर्णिहितैषिणीम् ।
सर्वास्ता अर्बुदे त्वममित्रैभ्यो दृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ १५ ॥
- ३ २ ६ २. खडूरेऽधिचङ्क्रमां खर्विकां खर्ववासिनीम् ।
य उदारा अन्तर्हिता गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।
सर्पा इतरजना रक्षांसि ॥ १६ ॥
- ३ २ ६ ३. चतुददृष्टाञ्छ्यावदतः कुम्भमुष्कां असृङ्मुखान् ।
स्वभ्यसा ये चौभ्यसाः ॥ १७ ॥
- ३ २ ६ ४. उद वैपय त्वमर्बुदेऽमित्राणाम्मूः सिचः ।
जयांश्च जिष्णुश्चामित्राञ्जयतामिन्द्रमेदिनौ ॥ १८ ॥
- ३ २ ६ ५. प्रब्लीनो मृदितः शयां हुतोऽमित्रो न्यर्बुदे ।
अग्निजिह्वा धूमशिखा जयन्तीर्यन्तु सेनया ॥ १९ ॥
- ३ २ ६ ६. तयार्बुदे प्रणुत्तानामिन्द्रो हन्तु वरवरम् ।
अमित्राणां शचीपतिर्माभीषा मोचि कश्चन ॥ २० ॥
- ३ २ ६ ७. उत्कंसन्तु हृदयान्यूर्ध्वः प्राण उदीषतु ।
शौष्कास्यमनु वर्तताममित्रान् मोत मित्रिणः ॥ २१ ॥
- ३ २ ६ ८. ये च धीरा ये चाधीराः पराञ्चो बधिराश्च ये ।
तमसा ये च तूपरा अथो बस्ताभिवसिनः ।
सवादृस्तां अर्बुदे त्वममित्रैभ्यो दृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ २२ ॥
- ३ २ ६ ९. अर्बुदिश्च त्रिषन्धिश्चामित्रान् नो वि विध्यताम् ।
यथैषामिन्द्र वृत्रहन् हनाम शचीपतेऽमित्राणां सहस्रशः ॥ २३ ॥
- ३ २ ७ ०. वनस्पतीन् वानस्पत्यानोषधीरुत वीरुधः ।
गन्धर्वाप्सरसः सर्पान् देवान् पुण्यजनान् पितृन् ।
सवादृस्तां अर्बुदे त्वममित्रैभ्यो दृशे कुरुदारांश्च प्र दर्शय ॥ २४ ॥
- ३ २ ७ १. ईशां वो मरुतो देव आदित्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
ईशां व इन्द्रश्चाग्निश्च धाता मित्रः प्रजापतिः ।
ईशां व ऋषयश्चक्रुरमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अर्बुदे तव ॥ २५ ॥
- ३ २ ७ २. तेषां सर्वेषामीशाना उत्तिष्ठत सं नह्यध्वं मित्रा देवजना यूयम् ।
इमं संग्रामं संजित्य यथालोकं वि तिष्ठध्वम् ॥ २६ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- १-२७ भृग्वङ्गिरा। देवता- त्रिषन्धि। छन्द- अनुष्टुप्, १ विराट् पथ्या बृहती, २ त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुबार्भा अतिजगती, ३ विराट् आस्तार पंक्ति, ४ विराट् अनुष्टुप्, ८ विराट् त्रिष्टुप्, ९ पुरोविराट् पुरस्ताज्ज्योति त्रिष्टुप्, १२ पञ्चपदा पथ्यापंक्ति, १३ षट्पदा जगती, १६ त्र्यवसाना षट्पदा ककुम्मती अनुष्टुप् त्रिष्टुबार्भा शकरी, १७ पथ्यापंक्ति, २१ त्रिपदा गायत्री, २२ विराट् पुरस्ताद् बृहती, २५ ककुप् उष्णिक्, २६ प्रस्तार पंक्ति।]

३ २ ७ ३. उत्तिष्ठत सं नह्यध्वमुदाराः केतुभिः सह ।

सर्पा इतरजना रक्षांस्यमित्राननु धावत ।

३ २ ७ ४. ईशां वो वेद राज्यं त्रिषन्धे अरुणैः केतुभिः सह ।

- ये अन्तरिक्षे ये दिवि पृथिव्यां ये च मानवाः ।
 त्रिषन्धेस्ते चेतसि दुर्णामान् उपासताम् ॥ २ ॥
- ३ २ ७ ५ . अयोमुखाः सूचीमुखा अथो विकङ्कतीमुखाः ।
 ऋव्यादो वातरंहस आ संजन्त्वमित्रान् वज्रैण त्रिषन्धिना ॥ ३ ॥
- ३ २ ७ ६ . अन्तर्धेहि जातवेद आदित्य कुणपं बहु ।
 त्रिषन्धेरियं सेना सुहितास्तु मे वशे ॥ ४ ॥
 ३ २ ७ ७ . उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह ।
 अयं बलिर्व आहुतस्त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ॥ ५ ॥
- ३ २ ७ ८ . शितिपदी सं द्यतु शरव्ये इयं चतुष्पदी ।
 कृत्येऽमित्रैभ्यो भव त्रिषन्धेः सह सेनया ॥ ६ ॥
- ३ २ ७ ९ . धूमाक्षी सं पततु कृधुकर्णी च क्रोशतु ।
 त्रिषन्धेः सेनया जिते अरुणाः सन्तु केतवः ॥ ७ ॥
- ३ २ ८ ० . अवायन्तां पक्षिणो ये वर्यास्यन्तरिक्षे दिवि ये चरन्ति ।
 श्वापदो मक्षिकाः सं रभन्तामामादो गृध्राः कुणपे रदन्ताम् ॥ ८ ॥
- ३ २ ८ १ . यामिन्द्रेण संधां समधत्था ब्रह्मणा च बृहस्पते ।
 तयाहमिन्द्रसंधया सर्वांन् देवानिह हुव इतो जयत मामुतः ॥ ९ ॥
- ३ २ ८ २ . बृहस्पतिराङ्गिरस ऋषयो ब्रह्मसंशिताः ।
 असुरक्षयणं वधं त्रिषन्धि दिव्याश्रयन् ॥ १० ॥
- ३ २ ८ ३ . येनासौ गुप्त आदित्य उभाविन्द्रश्च तिष्ठतः ।
 त्रिषन्धि देवा अभजन्तौर्जसे च बलाय च ॥ ११ ॥
- ३ २ ८ ४ . सर्वाल्लोकान्त्समजयन् देवा आहुत्यानया ।
 बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ॥ १२ ॥
- ३ २ ८ ५ . बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ।
 तेनाहममूं सेनां नि लिम्पामि बृहस्पतेऽमित्रान् हन्योर्जसा ॥ १३ ॥
- ३ २ ८ ६ . सर्वे देवा अत्यार्यन्ति ये अश्नन्ति वर्षट् कृतम् ।
 इमां जुषध्वमाहुतिमितो जयत मामुतः ॥ १४ ॥
- ३ २ ८ ७ . सर्वे देवा अत्यार्यन्तु त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ।
 संधां महतीं रक्षत ययाग्रे असुरा जिताः ॥ १५ ॥
- ३ २ ८ ८ . वायुरमित्राणामिष्वग्राण्याञ्चतु ।
 इन्द्र एषां बाहून् प्रति भनक्तु मा शकन् प्रति धामिषुम् ।
 आदित्य एषामस्त्रं वि नाशयतु चन्द्रमा युतामगतस्य पन्थाम् ॥ १६ ॥
- ३ २ ८ ९ . यदि प्रेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
 तनूपानं परिपाणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥ १७ ॥
- ३ २ ९ ० . ऋव्यादानुवर्तयन् मृत्युना च पुरोहितम् ।
 त्रिषन्धे प्रेहि सेनया जयामित्रान् प्र पद्यस्व ॥ १८ ॥
- ३ २ ९ १ . त्रिषन्धे तमसा त्वममित्रान् परि वारय ।
 पृषदाज्यप्रणुत्तानां मामीषां मोचि कश्चन ॥ १९ ॥
- ३ २ ९ २ . शितिपदी सं पतत्वमित्राणाममूः सिचः ।
 मुह्यन्त्वद्यामूः सेना अमित्राणां न्यर्बुदे ॥ २० ॥
- ३ २ ९ ३ . मूढा अमित्रा न्यर्बुदे जह्येषां वरंवरम् ।

- अनया जहि सेनया ॥ २१ ॥
३२९४. यश्च कवची यश्चाकवचोऽमित्रो यश्चाज्मनि ।
ज्यापाशैः कवचपाशैरज्मनाभिहतः शयाम् ॥ २२ ॥
३२९५. ये वर्मिणो येऽवर्माणो अमित्रा ये च वर्मिणः ।
सर्वास्ताँ अबुदे हुताँञ्छ्वानोऽदन्तु भूम्याम् ॥ २३ ॥
३२९६. ये रथिनो ये अरथा असादा ये च सादिनः ।
सर्वानदन्तु तान् हतान् गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ॥ २४ ॥
३२९७. सहस्रकुणपा शेतामामित्री सेना समरे वधानाम् ।
विविद्धा ककजाकृता ॥ २५ ॥
३२९८. मर्माविधं रोरुवतं सुपर्णैरदन्तु दुश्चितं मृदितं शयानम् ।
य इमां प्रतीचीमाहुतिममित्रो नो युयुत्सति ॥ २६ ॥
३२९९. यां देवा अनुतिष्ठन्ति यस्या नास्ति विराधनम् ।
तयेन्द्रो हन्तु वृत्रहा वज्रेण त्रिषन्धिना ॥ २७ ॥

॥ इत्येकादशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ द्वादशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- भूमि। छन्द- त्रिष्टुप्, २ भुरिक् त्रिष्टुप्, ४-६, १०, ३८ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, ७ प्रस्तार पंक्ति, ८, ११ त्र्यवसाना षट्पदा विराडिति, ९ परानुष्टुप् त्रिष्टुप्, १२-१३, ३७ त्र्यवसाना पञ्चपदा शक्ररी, १४ महाबृहती, १५ पञ्चपदा शक्ररी, १६, २१ एकावसाना साम्नी त्रिष्टुप्, १८ त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप् अनुष्टुप्बार्भा शक्ररी, १९ उरोबृहती, २० विराट् उरोबृहती, २२ त्र्यवसाना षट्पदा विराट् अतिजगती, २३ पञ्चपदा विराट् अतिजगती, २४ पञ्चपदा अनुष्टुप्बार्भा जगती, २५ त्र्यवसाना सप्तपदा उष्णिक् अनुष्टुप्बार्भा शक्ररी, २६-२८, ३३, ३५, ३९-४०, ५०, ५४, ५६, ५९, ६३ अनुष्टुप्, ३० विराट् गायत्री, ३२ पुरस्ताज्ज्योति त्रिष्टुप्, ३४ त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप् बृहतीगर्भा अतिजगती, ३६ विपरीतपादलक्ष्मा पंक्ति, ४१ त्र्यवसाना षट्पदा ककुम्मती शक्ररी, ४२ स्वराट् अनुष्टुप्, ४३ विराट् आस्तार पंक्ति, ४४-४५, ४९ जगती, ४६ षट्पदा अनुष्टुप्बार्भा पराशक्ररी, ४७ षट्पदा उष्णिक् अनुष्टुप्बार्भा परातिशक्ररी, ४८ पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप्, ५१ त्र्यवसाना षट्पदा अनुष्टुप्बार्भा ककुम्मती शक्ररी, ५२ पञ्चपदा अनुष्टुप्बार्भा परातिजगती, ५३ पुरोबार्हतानुष्टुप्, ५७ पुरोऽतिजागता जगती, ५८ पुरस्ताद् बृहती, ६१ पुरोबार्हता त्रिष्टुप्, ६२ पराविराट् त्रिष्टुप्।]

३३००. सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति ।
सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥ १ ॥
३३०१. असंबाधं बध्यतो मानवानां यस्या उद्वतः प्रवतः समं बहु ।
नानावीर्या ओषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां नः ॥ २ ॥
३३०२. यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत् सा नो भूमिः पूर्वपेर्य दधातु ॥ ३ ॥
३३०३. यस्याश्चतस्रः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजत् सा नो भूमिर्गोष्वप्यत्रे दधातु ॥ ४ ॥
३३०४. यस्यां पूर्वे पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरान्भ्यवर्तयन् ।
गवामश्वानां वयसश्च विष्ठा भगं वर्चः पृथिवी नो दधातु ॥ ५ ॥
३३०५. विश्वं भरा वसुधानीं प्रतिष्ठा हिरण्यवक्षा जगतो निवेशनी ।
वैश्वानरं बिभर्ती भूमिरग्निमिन्द्रऋषभा द्विविणे नो दधातु ॥ ६ ॥
३३०६. यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
सा नो मधु प्रियं दुहामथो उक्षतु वर्चसा ॥ ७ ॥

३३०७. यार्णवेऽधि सलिलमग्र आसीद् यां मायाभिरन्वचरन् मनीषिणः ।
यस्या हृदयं परमे व्योमन्त्सत्येनावृतममृतं पृथिव्याः ।
सा नो भूमिस्त्विषिं बलं राष्ट्रे दधातूत्तमे ॥ ८ ॥
३३०८. यस्यामार्षः परिचराः समानीरहोरात्रे अप्रमादं क्षरन्ति ।
सा नो भूमिर्भूरिधारा पर्यो दुहामथो उक्षतु वर्चसा ॥ ९ ॥
३३०९. यामश्चिनावर्मिमातां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे ।
इन्द्रो यां चक्र आत्मनेऽनमित्रां शचीपतिः ।
सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पर्यः ॥ १० ॥
३३१०. गिरयस्ते पर्वता हिमवन्तोऽरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।
बभ्रु कृष्णां रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् ।
अजीतोऽहंतो अक्षतोऽध्यष्टां पृथिवीमहम् ॥
३३११. यत् ते मध्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संबभूवुः ।
तासु नो धेह्यभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ।
पर्जन्यः पिता स उ नः पिपर्तु ॥ १२ ॥
३३१२. यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां यज्ञं तन्वते विश्वकर्माणः ।
यस्यां मीयन्ते स्वरवः पृथिव्यामूर्ध्वाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात् ।
सा नो भूमिर्वर्धयद् वर्धमाना ॥ १३ ॥
३३१३. यो नो द्वेषत् पृथिवि यः पृतन्याद् योऽभिदासान्मनसा यो वधेन ।
तं नो भूमे रन्धय पूर्वकृत्वरि ॥ १४ ॥
३३१४. त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं बिभर्षि द्विपदस्त्वं चतुष्पदः ।
तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य उद्यन्त्सूर्यो रश्मिभिरातनोति ॥ १५ ॥
३३१५. ता नः प्रजाः सं दुहतां समग्रा वाचो मधु पृथिवि धेहि महाम् ॥ १६ ॥
३३१६. विश्वस्वं मातरमोषधीनां ध्रुवां भूमिं पृथिवीं धर्मणा धृताम् ।
शिवां स्योनामनु चरेम विश्वहा ॥ १७ ॥
३३१७. महत् सधस्थं महती बभूविथ महान् वेग एजथुर्वेपथुष्टे ।
महांस्त्वेन्द्रो रक्षत्यप्रमादम् ।
सा नो भूमे प्र रोचय हिरण्यस्येव संदृशि मा नो द्विक्षत् कश्चन ॥ १८ ॥
३३१८. अग्निर्भूम्यामोषधीष्वग्निमापो बिभ्रत्यग्निरश्मसु ।
अग्निरन्तः पुरुषेषु गोष्वश्वेष्वग्नयः ॥ १९ ॥
३३१९. अग्निर्दिव आ तपत्यग्नेर्देवस्योर्वंशन्तरिक्षम् ।
अग्निं मर्तास इन्धते हव्यवाहं घृतप्रियम् ॥ २० ॥
३३२०. अग्निवासाः पृथिव्य सितजूस्त्विषीमन्तं संशितं मा कृणोतु ॥ २१ ॥
३३२१. भूम्यां देवेभ्यो ददति यज्ञं हव्यमरंकृतम् ।
भूम्यां मनुष्या जीवन्ति स्वधयात्रेन मर्त्याः ।
सा नो भूमिः प्राणमायुर्दधातु जरदष्टिं मा पृथिवी कृणोतु ॥ २२ ॥
३३२२. यस्तै गन्धः पृथिवि संबभूव यं बिभ्रत्योषधयो यमार्षः ।
यं गन्धर्वा अप्सरसश्च भेजिरे तेन मा सुरभिं कृणु मा नो द्विक्षत् कश्चन ॥ २३ ॥
३३२३. यस्तै गन्धः पुष्करमाविवेश यं संजभ्रुः सूर्यायां विवाहे ।
अमर्त्याः पृथिवि गन्धमग्रे तेन मा सुरभिं कृणु मा नो द्विक्षत् कश्चन ॥ २४ ॥
३३२४. यस्तै गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु भगो रुचिः ।

- यो अश्वेषु वीरेषु यो मृगेषु त हस्तिषु ।
 कन्यायां वर्चो यद् भूमे तेनास्माँ अपि सं सृज मा नो द्विक्षत् कश्चन ॥ २५ ॥
३३२५. शिला भूमिरश्मा पांसुः सा भूमिः संधृता धृता ।
 तस्यै हिरण्यवक्षसे पृथिव्या अकरं नमः ॥ २६ ॥
३३२६. यस्यां वृक्षा वानस्पत्या ध्रुवास्तिष्ठन्ति विश्वहा ।
 पृथिवीं विश्वधायसं धृतामच्छावदामसि ॥ २७ ॥
३३२७. उदीराणा उतासीनास्तिष्ठन्तः प्रक्रामन्तः ।
 पद्भ्यां दक्षिणसुव्याभ्यां मा व्यथिष्महि भूम्याम् ॥ २८ ॥
३३२८. विमृग्वरीं पृथिवीमा वदामि क्षमां भूमिं ब्रह्मणा वावृधानाम् ।
 ऊर्जं पुष्टं बिभ्रतीमन्नभागं घृतं त्वाभि नि षीदेम भूमे ॥ २९ ॥
३३२९. शुद्धा न आपस्तन्वे क्षरन्तु यो नः सेदुरप्रिये तं नि दध्मः ।
 पवित्रेण पृथिवि मोत् पुनामि ॥ ३० ॥
३३३०. यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्यास्तै भूमे अधराद् याश्च पश्चात् ।
 स्योनास्ता मह्यं चरते भवन्तु मा नि पप्तं भुवने शिश्रियाणः ॥ ३१ ॥
३३३१. मा नः पश्चान्मा पुरस्ताद्बुदिष्टा मोत्तरादधरादुत ।
 स्वस्ति भूमे नो भव मा विदन् परिपन्थिनो वरीयो यावया वधम् ॥ ३२ ॥
३३३२. यावत् तेऽभि विपश्यामि भूमे सूर्येण मेदिना ।
 तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोत्तरामुत्तरां समाम् ॥ ३३ ॥
३३३३. यच्छयानः पर्यावर्ते दक्षिणं सुव्यमभि भूमे पार्श्वम् ।
 उत्तानास्त्वा प्रतीचीं यत् पृष्ठीभिरधिसेमहे ।
 मा हिंसीस्त्र नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरि ॥ ३४ ॥
३३३४. यत् तै भूमे विखनामि क्षिप्रं तदपि रोहतु ।
 मा ते मर्म विमृगवर्ि मा ते हृदयमर्षिपम् ॥ ३५ ॥
३३३५. ग्रीष्मस्तै भूमे वर्षाणि शरद्धैमन्तः शिशिरो वसन्तः ।
 ऋतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥ ३६ ॥
३३३६. यार्प सर्पं विजमाना विमृग्वरी यस्यामासन्नगनयो ये अप्स्वश्रुन्तः ।
 परा दस्युन् ददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना पृथिवी न वृत्रम् ।
 शक्राय दध्रे वृषभाय वृष्णे ॥ ३७ ॥
३३३७. यस्यां सदोहविधानि यूपो यस्यां निमीयतै ।
 ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्युग्भिः साम्ना यजुर्विदः ।
 युज्यन्ते यस्यामृत्विजः सोममिन्द्राय पातवे ॥ ३८ ॥
३३३८. यस्यां पूर्वे भूतकृत् ऋषयो गा उदानुचुः ।
 सप्त सत्रेण वेधसो यज्ञेन तर्पसा सह ॥ ३९ ॥
३३३९. सा नो भूमिरा दिशतु यद्धनं कामयामहे ।
 भगौ अनुप्रयुङ्क्तमिन्द्र एतु पुरोगवः ॥
३३४०. यस्यां गार्यन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलबाः ।
 युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां वदति दुन्दुभिः ।
 सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥ ४१ ॥
३३४१. यस्यामन्नं व्रीहियवौ यस्या इमाः पञ्च कृष्टयः ।
 भूम्यै पर्जन्यपत्यै नमोऽस्तु वर्षमेदसे ॥ ४२ ॥

३३४२. यस्याः पुरो देवकृताः क्षेत्रे यस्या विकुर्वते ।
प्रजापतिः पृथिवीं विश्वर्भामाशां रण्यां नः कृणोतु ॥४३॥
३३४३. निधिं बिभ्रती बहुधा गुहा वसुं मणिं हिरण्यं पृथिवी ददातु मे ।
वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दधातु सुमनस्यमाना ॥४४॥
३३४४. जनं बिभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथौकसम् ।
सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेव धेनुरनपस्फुरन्ती ॥४५॥
३३४५. यस्तैः स्रपो वृश्चिकस्तृष्टदशमा हेमन्तजब्धो भूमलो गुहा शयै ।
क्रिमिर्जिन्वत् पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषि तन्नः सर्पन्मोषं सृपद् यच्छिवं तेन नो मृड ॥४६॥
३३४६. ये ते पन्थानो बहवो जनार्यना रथस्य वर्तमानसश्च यातवे ।
यैः संचरन्त्युभयै भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमत्स्करं यच्छिवं तेन नो मृड ॥४७॥
३३४७. मूल्वं बिभ्रती गुरुभृद भद्रपापस्य निधनं तितिक्षुः ।
वराहेण पृथिवी संविदाना सूकराय वि जिहीते मृगाय ॥४८॥
३३४८. ये त आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुरुषादश्चरन्ति ।
उलं वृकं पृथिवि दुच्छुनामित ऋक्षीकां रक्षो अप बाधयास्मत् ॥४९॥
३३४९. ये गन्धर्वा अप्सरसो ये चारायाः किमीदिनः ।
पिशाचान्तसर्वा रक्षांसि तानस्मद् भूमे यावय ॥५०॥
३३५०. यां द्विपादः पक्षिणः संपतन्ति हंसाः सुपर्णाः शकुना वयांसि ।
यस्यां वातो मातरिश्वेत्यते रजांसि कृण्वंश्यावयंश्च वृक्षान् ।
वातस्य प्रवामुपवामनु वात्यर्चिः ॥५१॥
३३५१. यस्यां कृष्णमरुणं च संहिते अहोरात्रे विहिते भूम्यामधि ।
वर्षेण भूमिः पृथिवी वृतावृता सा नो दधातु भद्रया प्रिये धामनिधामनि ॥५२॥
३३५२. द्यौश्च म इदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः ।
अग्निः सूर्य आपो मेधां विश्वे देवाश्च सं ददुः ॥५३॥
३३५३. अहमस्मि सहमान उत्तरो नाम भूम्याम् ।
अभीषाडस्मि विश्वाषाडाशामाशां विषासहिः ॥५४॥
३३५४. अदो यद् देवि प्रथमाना पुरस्ताद् देवैरुक्ता व्यसर्पो महित्वम् ।
आ त्वा सुभूतमविशत् तदानीमकल्पयथाः प्रदिशश्चतस्रः ॥५५॥
३३५५. ये ग्रामा यदरण्यं याः सभा अधि भूम्याम् ।
ये संग्रामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते ॥५६॥
३३५६. अश्च इव रजो दुधुवे वि तान् जनान् य आक्षियन् पृथिवीं यादजायत ।
मन्द्राग्रेत्वरी भुवनस्य गोपा वनस्पतीनां गृभिरोषधीनाम् ॥५७॥
३३५७. यद् वदामि मधुमत् तद् वदामि यदीक्षे तद् वनन्ति मा ।
त्विषीमानस्मि जूतिमानवान्यान् हन्मि दोधतः ॥५८॥
३३५८. शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालो ध्नी पर्यस्वती ।
भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पर्यसा सह ॥५९॥
३३५९. यामन्वैच्छद्भुविषा विश्वकर्मान्तरणवे रजसि प्रविष्टाम् ।
भुजिष्यंश्च पात्रं निहितं गुहा यदाविभोगे अभवन्मातृमभ्यः ॥६०॥
३३६०. त्वमस्यावपनी जनानामदितिः कामदुष्ठा पप्रथाना ।
यत् त ऊनं तत् त आ पूरयाति प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य ॥६१॥
३३६१. उपस्थास्तैः अनमीवा अयुक्ष्मा अस्मभ्यं सन्तु पृथिवि प्रसूताः ।

दीर्घं न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं बलिहृतः स्याम॥६२॥
 ३३६२. भूमै मातृनि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम्।
 संविदाना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूत्याम्॥६३॥

[सूक्त २]

[ऋषि- भृगु। देवता- १-२०, ३४-५५ अग्नि, मन्त्रोक्त, २१-३३ मृत्यु। छन्द- त्रिष्टुप्, २, ५, १२-१५, १७, १९-२०, ३४-३६, ३८-३९, ४१, ४३, ५१, ५४ अनुष्टुप्, ३ आस्तार पंक्ति, ६ भुरिक् आर्षी पंक्ति, ७, ४५ जगती, ८, ४८-४९ भुरिक् त्रिष्टुप्, ९ अनुष्टुब्गर्भा विपरीतपादलक्ष्मा पंक्ति, १६ ककुम्मती पराबृहती अनुष्टुप्, १८ निचृत् अनुष्टुप्, ४२ त्रिपदा एकावसाना भुरिक् आर्षी गायत्री, ४४ एकावसाना द्विपदार्ची बृहती, ४६ एकावसाना द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, ४७ पञ्चपदा बार्हतवैराजगर्भा जगती, ५० उपरिष्ठात् विराट् बृहती, ५२ पुरस्ताद् विराट् बृहती, ५५ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्।]

३३६३. नडमा रोहू न ते अत्रं लोक इदं सीसं भागुधेयं त एहि।
 यो गोषु यक्ष्मः पुरुषेषु यक्ष्मस्तेन त्वं साकर्मधुराड् परैहि॥ १॥
३३६४. अघशंसदुःशंसाभ्यां करेणानुकरेण च।
 यक्ष्मं च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरंजामसि॥ २॥
३३६५. निरितो मृत्युं निरृतिं निररातिमजामसि।
 यो नो द्वेष्टि तमद्भ्यग्ने अक्रव्याद् यमुं द्विष्मस्तमुं ते प्र सुवामसि॥ ३॥
३३६६. यद्यग्निः क्रव्याद् यदि वा व्याघ्र इमं गोष्ठं प्रविवेशान्यौकाः।
 तं माषाज्यं कृत्वा प्र हिणोमि दूरं स गच्छत्वप्सुषदोऽप्यग्नीन्॥ ४॥
३३६७. यत् त्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते।
 सुकल्पमग्ने तत् त्वया पुनस्त्वोद्दीपयामसि॥ ५॥
३३६८. पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्ब्रह्मा वसुनीतिरग्ने।
 पुनस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधाद् दीर्घायुत्वार्यं शतशारदाय॥ ६॥
३३६९. यो अग्निः क्रव्यात् प्रविवेश नो गृहमिमं पश्यन्नितरं जातवैदसम्।
 तं हरामि पितृयज्ञाय दूरं स घर्ममिन्धां परमे सुधस्थै॥ ७॥
३३७०. क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु रिप्रवाहः।
 इहायमितरो जातवैदा देवो देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन्॥ ८॥
३३७१. क्रव्यादमग्निमिषितो हरामि जनान् दूहन्तं वज्रेण मृत्युम्।
 नि तं शास्मि गार्हपत्येन विद्वान् पितृणां लोकेपि भागो अस्तु॥ ९॥
३३७२. क्रव्यादमग्निं शशमानमुवद्रथ्यं प्र हिणोमि पृथिभिः पितृयाणैः।
 मा देवयानैः पुनरा गा अत्रैवैधि पितृषु जागृहि त्वम्॥ १०॥
३३७३. समिन्धते संकसुकं स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः।
 जहाति रिप्रमत्येन एति समिद्धो अग्निः सुपुना पुनाति॥ ११॥
३३७४. देवो अग्निः संकसुको दिवस्पृष्ठान्यारुहत्।
 मुच्यमानो निरेणसोऽमोगस्माँ अशस्त्याः॥ १२॥
३३७५. अस्मिन् वयं संकसुके अग्नौ रिप्राणि मृज्महे।
 अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयुषि तारिषत्॥ १३॥
३३७६. संकसुको विकसुको निर्ऋथो यश्च निस्वरः।
 ते ते यक्ष्मं सर्वैदसो दूराद् दूरमनीनशन्॥ १४॥
३३७७. यो नो अश्वेषु वीरेषु यो नो गोष्वजाविषु।
 क्रव्यादं निर्णुदामसि यो अग्निर्जनयोपनः॥ १५॥
३३७८. अन्यैभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा।

- निः क्रव्यादं नुदामसि यो अग्निर्जीवितयोपनः ॥ १६ ॥
३३७९. यस्मिन् देवा अमृजत् यस्मिन् मनुष्या उत ।
तस्मिन् घृतस्तावो मृष्ट्वा त्वमग्ने दिवं रुह ॥ १७ ॥
३३८०. समिद्धो अग्न आहुत् स नो माभ्यपक्रमीः ।
अत्रैव दीदिहि द्यवि ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥ १८ ॥
३३८१. सीसे मृद्द्वं नडे मृद्द्वमग्नौ संकसुके च यत् ।
अथो अव्यां रामायां शीर्षक्तिमुपबर्हणे ॥ १९ ॥
३३८२. सीसे मलं सादयित्वा शीर्षक्तिमुपबर्हणे ।
अव्यामसिवद्रन्यां मृष्ट्वा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥ २० ॥
३३८३. परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्त एष इतरो देवयानात् ।
चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमीहेमे वीरा बहवो भवन्तु ॥ २१ ॥
३३८४. इमे जीवा वि मृतैराववृत्रभूद् भद्रा देवहृतिर्नो अद्य ।
प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरासो विदथमा वदेम ॥ २२ ॥
३३८५. इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मैषां नु गादपरो अर्थमितम् ।
शतं जीवन्तः शरदः पुरुचीस्तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥ २३ ॥
३३८६. आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति स्थ ।
तान् वस्त्वष्टां सुजनिमा सजोषाः सर्वमार्युर्नयतु जीवनाय ॥ २४ ॥
३३८७. यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति साकम् ।
यथा न पूर्वमपरो जहात्येवा धातरायूषि कल्पयैषाम् ॥ २५ ॥
३३८८. अश्मन्वती रीयते सं रभध्वं वीरयध्वं प्र तरता सखायः ।
अत्रा जहीत् ये असन् दुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २६ ॥
३३८९. उत्तिष्ठता प्र तरता सखायोऽश्मन्वती नदी स्यन्दत इयम् ।
अत्रा जहीत् ये असन्नशिवाः शिवान्त्स्योनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २७ ॥
३३९०. वैश्वदेवीं वर्चसु आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥ २८ ॥
३३९१. उदीचीनैः पृथिभिर्वायुमद्भिरतिक्रामन्तोऽवरां परैभिः ।
त्रिः सप्त कृत्व ऋषयः परैता मृत्युं प्रत्यौहन् पदयोपनेन ॥ २९ ॥
३३९२. मृत्योः पदं योपयन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ।
आसीना मृत्युं नुदता सधस्थेऽथ जीवासो विदथमा वदेम ॥ ३० ॥
३३९३. इमा नारीरविध्रुवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।
अनश्रवो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रै ॥ ३१ ॥
३३९४. व्याकरोमि हविषाहमेतौ तौ ब्रह्मणा व्यं हं कल्पयामि ।
स्वधां पितृभ्यो अजरां कृणोमि दीर्घेणायुषा समिमान्त्सृजामि ॥ ३२ ॥
३३९५. यो नो अग्निः पितरो हृत्स्वश्न्तराविवेशामृतो मर्त्येषु ।
मय्यहं तं परि गृह्णामि देवं मा सो अस्मान् द्विक्षत् मा वयं तम् ॥ ३३ ॥
३३९६. अपावृत्य गार्हपत्यात् क्रव्यादा प्रेत दक्षिणा ।
प्रियं पितृभ्य आत्मनै ब्रह्मभ्यः कृणुता प्रियम् ॥ ३४ ॥
३३९७. द्विभागधनमादाय प्र क्षिणात्यवर्त्या ।
अग्निः पुत्रस्य ज्येष्ठस्य यः क्रव्यादनिराहितः ॥ ३५ ॥
३३९८. यत् कृषते यद् वनुते यच्च वस्नेन विन्दते ।

- सर्वं मर्त्यस्य तत्रास्ति क्रव्याच्चेदनिराहितः ॥ ३६ ॥
३३९९. अयज्ञियो हतवर्चा भवति नैनैव हविरत्तवे ।
छिनत्ति कृष्या गोर्धनाद् यं क्रव्यादनुवर्त्तते ॥ ३७ ॥
३४००. मुहुर्गृध्रैः प्र वदत्यार्तिं मर्त्यो नीत्य ।
क्रव्याद् यान्गिरन्तिकार्दनुविद्वान् वितार्वति ॥ ३८ ॥
३४०१. ग्राह्या गृहाः सं सृज्यन्ते स्त्रिया यन्म्रियते पतिः ।
ब्रह्मैव विद्वानेष्यो यः क्रव्यादं निरादधत् ॥ ३९ ॥
३४०२. यद् रिप्रं शर्मलं चकूम यच्च दुष्कृतम् ।
आपो मा तस्माच्छुम्भन्त्वग्नेः संकेसुकाच्च यत् ॥ ४० ॥
३४०३. ता अधरादुदीचीराववृत्रन् प्रजान्तीः पृथिभिर्देवयानैः ।
पर्वतस्य वृषभस्याधि पृष्ठे नवाश्चरन्ति सरितः पुराणीः ॥ ४१ ॥
३४०४. अग्नै अक्रव्यान्निःक्रव्यादं नुदा देवयजनं वह ॥ ४२ ॥
३४०५. इमं क्रव्यादा विवेशायं क्रव्यादमन्वगात् ।
व्याघ्रौ कृत्वा नानानं तं हरामि शिवापरम् ॥ ४३ ॥
३४०६. अन्तर्धिर्देवानां परिधिर्मनुष्याणामग्निर्गार्हपत्य उभयानन्तरा श्रितः ॥ ४४ ॥
३४०७. जीवानामायुः प्र तिर् त्वमग्ने पितृणां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः ।
सुगार्हपत्यो वितपन्नरातिमुषामुषां श्रेयसीं धेह्यस्मै ॥ ४५ ॥
३४०८. सर्वानग्ने सहमानः सपत्नानैषामूर्जं रयिमस्मासु धेहि ॥ ४६ ॥
३४०९. इममिन्द्रं वह्निं पप्रिमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षद् दुरितादवघ्यात् ।
तेनाप हत शरुमापतन्तं तेन रुद्रस्य परिपातास्ताम् ॥ ४७ ॥
३४१०. अनड्वाहं प्लवमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षद् दुरितादवघ्यात् ।
आ रोहत सवितुर्नावमेतां षड्भिरुर्वीभिरमतिं तरेम ॥ ४८ ॥
३४११. अहोरात्रे अन्वेषि बिभ्रत् क्षेम्यस्तिष्ठन् प्रतरणः सुवीरः ।
अनातुरान्तसुमनसस्तल्प बिभ्रज्ज्योगेव नः पुरुषगन्धिरेधि ॥ ४९ ॥
३४१२. ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते पापं जीवन्ति सर्वदा ।
क्रव्याद् यान्गिरन्तिकार्दश्च इवानुवर्त्तते नडम् ॥ ५० ॥
३४१३. ये श्रद्धा धनकाम्या क्रव्यादा समासते ।
ते वा अन्येषां कुम्भीं पर्यादधति सर्वदा ॥ ५१ ॥
३४१४. प्रेवं पिपतिषति मनसा मुहुरा वर्तते पुनः ।
क्रव्याद् यान्गिरन्तिकार्दनुविद्वान् वितार्वति ॥ ५२ ॥
३४१५. अविः कृष्णा भागुधेयं पशूनां सीसं क्रव्यादपि चन्द्रं त आहुः ।
माषाः पिष्टा भागुधेयं ते हव्यमरण्यान्या गह्वरं सचस्व ॥ ५३ ॥
३४१६. इषीकां जरतीमिष्ट्वा तिलिपञ्जं दण्डनं नडम् ।
तमिन्द्र इधमं कृत्वा यमस्याग्निं निरादधौ ॥ ५४ ॥
३४१७. प्रत्यञ्चमर्कं प्रत्यर्पयित्वा प्रविद्वान् पन्थां वि ह्याविवेश ।
परामीषामसून् दिदेश दीर्घेणायुषा समिमान्तसृजामि ॥ ५५ ॥

[सूक्त ३]

- [ऋषि- यम। देवता- स्वर्ग, ओदन, अग्नि छन्द- त्रिष्टुप्, १, ४२-४३, ४७ भुरिक् त्रिष्टुप्, ८, १२, २१-२२, २४ जगती, १३, १७ स्वराट्
आर्षी पंक्ति, ३४ विरा[गर्भा त्रिष्टुप्, ३९ अनुष्टुब्गर्भा त्रिष्टुप्, ४४ पराबृहती
[त्रिष्टुप्, ५५-६० त्र्यवसाना सप्तपदा शङ्कुमती अतिजागतशाक्ररातिशाक्ररधार्त्यगर्भा अतिधृति (५६ विराट् कृति, ५५, ५७-६० कृति।)]

३४१८. पुमान् पुंसोऽधि तिष्ठ चर्मैहि तत्र ह्यस्व यतमा प्रिया तै ।
यावन्तावग्रै प्रथमं समेयथुस्तद् वां वयो यमराज्यै समानम् ॥ १ ॥
३४१९. तावद् वां चक्षुस्तति वीर्याणि तावत् तेजस्ततिधा वाजिनानि ।
अग्निः शरीरं सचते यदैधोऽधा पृक्कान्मिथुना सं भवाथः ॥ २ ॥
३४२०. समस्मिँल्लोके समु देवयाने सं स्मा समेतं यमराज्येषु ।
पूतौ पवित्रैरुप तदध्वयेथां यद्यद् रेतो अधि वां संबभूव ॥ ३ ॥
३४२१. आपस्पुत्रासो अभि सं विशध्वमिमं जीवं जीवधन्याः समेत्यं ।
तासां भजध्वममृतं यमाहुर्यमौदनं पचति वां जनित्री ॥ ४ ॥
३४२२. यं वां पिता पचति यं च माता रिप्रान्निर्मुक्त्यै शर्मलाच्च वाचः ।
स औदनः शतधारः स्वर्ग उभे व्याप नभसी महित्वा ॥ ५ ॥
३४२३. उभे नभसी उभयांश्च लोकान् ये यज्वनामभिर्जिताः स्वर्गाः ।
तेषां ज्योतिष्मान् मधुमान् यो अग्रे तस्मिन् पुत्रैर्जरसि सं श्रयेथाम् ॥ ६ ॥
३४२४. प्राचीप्राचीं प्रदिशमा रभेथामेतं लोकं श्रद्धार्थानाः सचन्ते ।
यद् वां पृक्क परिविष्टमग्नौ तस्य गुप्तये दम्पती सं श्रयेथाम् ॥ ७ ॥
३४२५. दक्षिणां दिशमभि नक्षमाणौ पर्यावर्तेथामभि पात्रमेतत् ।
तस्मिन् वां यमः पितृभिः संविदानः पृक्काय शर्म बहुलं नि यच्छात् ॥ ८ ॥
३४२६. प्रतीचीं दिशामियमिद् वरं यस्यां सोमो अधिपा मृडिता च ।
तस्यां श्रयेथां सुकृतः सचेथामधा पृक्कान्मिथुना सं भवाथः ॥ ९ ॥
३४२७. उत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरावद् दिशामुदीची कृणवन्नो अग्रम् ।
पाङ्क्तं छन्दः पुरुषो बभूव विश्वैर्विश्वाङ्गैः सह सं भवेम ॥ १० ॥
३४२८. ध्रुवेयं विराणनमो अस्त्वस्यै शिवा पुत्रेभ्य उत मह्यमस्तु ।
सा नो देव्यदिते विश्ववार इयं इव गोपा अभि रक्ष पृक्कम् ॥ ११ ॥
३४२९. पितेव पुत्रानभि सं स्वजस्व नः शिवा नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
यमौदनं पचतो देवतै इह तंस्तप उत सत्यं च वेत्तु ॥ १२ ॥
३४३०. यद्यत् कृष्णः शकुन एह गत्वा त्सरन् विषक्तं बिल आससाद ।
यद्वा दास्यां र्द्रहस्ता समङ्क्त उलूखलं मुसलं शुम्भतापः ॥ १३ ॥
३४३१. अयं ग्रावा पृथुबुध्नो वयोधाः पूतः पवित्रैरप हन्तु रक्षः ।
आ रोह चर्म महि शर्म यच्छ मा दम्पती पौत्रमघं नि गाताम् ॥ १४ ॥
३४३२. वनस्पतिः सह देवैर्न आगन् रक्षः पिशाचाँ अपबार्धमानः ।
स उच्छ्रयातै प्र वदाति वाचं तेन लोकाँ अभि सर्वान् जयेम ॥ १५ ॥
३४३३. सप्त मेधान् पशवः पर्यगृह्णन् य एषां ज्योतिष्माँ उत यश्चकश ।
त्रयस्त्रिंशद् देवतास्तान्तसंचन्ते स नः स्वर्गमभि नैष लोकम् ॥ १६ ॥
३४३४. स्वर्ग लोकमभि नो नयासि सं जायया सह पुत्रैः स्याम ।
गृह्णामि हस्तमनु मैत्वत्र मा नस्तारीत्रिर्ऋतिर्मो अरातिः ॥ १७ ॥
३४३५. ग्राहिँ पाप्मानमति ताँ अयाम् तमो व्यस्य प्र वदासि वल्गु ।
वानस्पत्य उद्यतो मा जिहिँसीर्मा तण्डुलं वि शरीर्देवयन्तम् ॥ १८ ॥
३४३६. विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्त्सयोनिलोकमुप याह्येतम् ।
वर्षवृद्धमुप यच्छ शूर्पं तुषं पलावानप तद् विनक्तु ॥ १९ ॥
३४३७. त्रयो लोकाः संमिता ब्राह्मणेन द्यौरैवासौ पृथिव्यश्चन्तरिक्षम् ।
अंशून् गृभीत्वान्वारभेथामा प्यायन्तां पुनरा यन्तु शूर्पम् ॥ २० ॥

३४३८. पृथग्रूपाणि बहुधा पशूनामेकरूपो भवसि सं समृद्ध्या ।
एतां त्वचं लोहिनीं तां नुदस्व ग्रावां शुम्भाति मलग इव वस्त्रा ॥ २१ ॥
३४३९. पृथिवीं त्वां पृथिव्यामा वैशयामि तनूः समानी विकृता त एषा ।
यद्यद् द्युत्तं लिखितमर्पणेन तेन मा सुस्रोर्ब्रह्मणापि तद् वपामि ॥ २२ ॥
३४४०. जनित्रीव प्रति हर्यासि सूनुं सं त्वा दधामि पृथिवीं पृथिव्या ।
उखा कुम्भी वेद्यां मा व्यथिष्ठा यज्ञायुधैराज्येनार्तिषक्ता ॥ २३ ॥
३४४१. अग्निः पचन् रक्षतु त्वा पुरस्तादिन्द्रो रक्षतु दक्षिणतो मरुत्वान् ।
वरुणस्त्वा दंहाद्भरुणे प्रतीच्या उत्तरात् त्वा सोमः सं ददातै ॥ २४ ॥
३४४२. पूताः पवित्रैः पवन्ते अभाद् दिवं च यन्ति पृथिवीं च लोकान् ।
ता जीवता जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र आसिक्ताः पर्यग्निरिन्धाम् ॥ २५ ॥
३४४३. आ यन्ति दिवः पृथिवीं सचन्ते भूम्याः सचन्ते अध्यन्तरिक्षम् ।
शुद्धाः सतीस्ता उ शुम्भन्त एव ता नः स्वर्गमभि लोकं नयन्तु ॥ २६ ॥
३४४४. उतेव प्रभ्वीरुत संमितास उत शुक्राः शुचयश्चामृतासः ।
ता औदनं दंपतिभ्यां प्रशिष्ठा आपः शिक्षन्तीः पचता सुनाथाः ॥ २७ ॥
३४४५. संख्याता स्तोकाः पृथिवीं सचन्ते प्राणापानैः संमिता ओषधीभिः ।
असंख्याता ओप्यमानाः सुवर्णाः सर्व व्यापुः शुचयः शुचित्वम् ॥ २८ ॥
३४४६. उद्योधन्त्यभि वल्गन्ति तृप्ताः फेनमस्यन्ति बहुलांश्च बिन्दून् ।
योषेव दृष्ट्वा पतिमृत्त्वियायैतैस्तण्डुलैर्भवता समापः ॥ २९ ॥
३४४७. उत्थापय सीदतो बुध्न एनान्द्विरात्मानमभि सं स्पृशन्ताम् ।
अमासि पात्रैरुदकं यदेतन्मितास्तण्डुलाः प्रदिशो यदीमाः ॥ ३० ॥
३४४८. प्र यच्छ पशुं त्वरया हरौषमहिंसन्त ओषधीदान्तु पर्वन् ।
यासां सोमः परि राज्यं बभूवामन्युता नो वीरुधौ भवन्तु ॥ ३१ ॥
३४४९. नवं बहिरौदनाय स्तृणीत प्रियं हृदश्चक्षुषो वल्वस्तु ।
तस्मिन् देवाः सह दैवीर्विशन्तिवमं प्राशन्न्वृतुभिर्निषद्य ॥ ३२ ॥
३४५०. वनस्पते स्तीर्णमा सीद बहिरग्निष्टोमैः संमितो देवताभिः ।
त्वष्ट्रेव रूपं सुकृतं स्वधित्यैना एहाः परि पात्रै ददृश्राम् ॥ ३३ ॥
३४५१. षष्ठ्यां शरत्सु निधिपा अभीच्छात् स्वः पक्केनाभ्यश्नवातै ।
उपैनं जीवान् पितरंश्च पुत्रा एतं स्वर्गं गमयान्तमग्नेः ॥ ३४ ॥
३४५२. धर्ता ध्रियस्व धरुणे पृथिव्या अच्युतं त्वा देवताश्च्यावयन्तु ।
तं त्वा दम्पती जीवन्तौ जीवपुत्रावुद् वासयातः पर्यग्निधानात् ॥ ३५ ॥
३४५३. सर्वान्समागा अभिजित्य लोकान् यावन्तः कामाः समतीतृपस्तान् ।
वि गाहेथामायवनं च दर्विरेकस्मिन् पात्रे अध्यद्धरैनम् ॥ ३६ ॥
३४५४. उप स्तृणीहि प्रथय पुरस्ताद् घृतेन पात्रमभि घारयैतत् ।
वाश्रेवोस्त्रा तरुणं स्तनस्युमिमं देवासो अभिहिङ्कृणोत ॥ ३७ ॥
३४५५. उपास्तरिीरकरो लोकमेतमुरुः प्रथतामसमः स्वर्गः ।
तस्मिञ्छ्रयातै महिषः सुपर्णो देवा एनं देवताभ्यः प्र यच्छान् ॥ ३८ ॥
३४५६. यद्यज्जाया पचति त्वत् परःपरः पतिर्वा जाये त्वत् तिरः ।
सं तत् सृजेथां सह वां तदस्तु संपादयन्तौ सह लोकमेकम् ॥ ३९ ॥
३४५७. यावन्तो अस्याः पृथिवीं सचन्ते अस्मत् पुत्राः परि ये संबभूवुः ।
सवादृस्तां उप पात्रै ह्वयेथां नाभिं जानानाः शिशवः समायान् ॥ ४० ॥

३४५८. वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिश्रा अमृतस्य नाभयः ।
सर्वास्ता अव रुन्धे स्वर्गः षष्ठ्यां शरत्सु निधिपा अभीच्छात् ॥४१॥
३४५९. निधिं निधिपा अभ्येनमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येऽन्ये ।
अस्माभिर्दतो निहितः स्वर्गस्त्रिभिः काण्डेस्त्रीन्स्वर्गानरुक्षत् ॥४२॥
३४६०. अग्नी रक्षस्तपतु यद् विदैवं क्रुव्यात् पिशाच इह मा प्र पास्त ।
नुदाम एनमप रुध्मो अस्मदादित्या एनमङ्गिरसः सचन्ताम् ॥४३॥
३४६१. आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्वदं घृतेन मिश्रं प्रति वेदयामि ।
शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥४४॥
३४६२. इदं प्रापमुत्तमं काण्डमस्य यस्माल्लोकात् परमेष्ठी समप ।
आ सिञ्च सर्पिर्घृतवत् समङ्ग्येष भागो अङ्गिरसो नो अत्र ॥४५॥
३४६३. सत्यायं च तपसे देवताभ्यो निधिं शैवधिं परिदद्य एतम् ।
मा नो द्यूतेऽव गान्मा समित्यां मा स्मान्यस्मा उत्सृजता पुरा मत् ॥४६॥
३४६४. अहं पचाम्यहं ददामि ममेदु कर्मन् करुणेऽधि जाया ।
कौमारो लोको अजनिष्ट पुत्रोऽन्वारभेथां वयं उत्तरावत् ॥४७॥
३४६५. न किल्बिषमत्र नाधारो अस्ति न यन्मित्रैः समर्ममान एति ।
अनूनं पात्रं निहितं न एतत् पक्तारं पक्कः पुनरा विशाति ॥४८॥
३४६६. प्रियं प्रियाणां कृणवाम तमस्ते यन्तु यतमे द्विषन्ति ।
धेनुरनुद्वान् वयोवय आयदेव पौरुषेयमप मृत्युं नुदन्तु ॥४९॥
३४६७. समग्नयो विदुरन्यो अन्यं य ओषधीः सचते यश्च सिन्धून् ।
यावन्तो देवा दिव्याऽतपन्ति हिरण्यं ज्योतिः पचतो बभूव ॥५०॥
३४६८. एषा त्वचां पुरुषे सं बभूवानगनाः सर्वे पशवो ये अन्ये ।
क्षेत्रेणात्मानं परिधापयाथोऽमोतं वासो मुखमोदनस्य ॥५१॥
३४६९. यदक्षेषु वदा यत् समित्यां यद्वा वदा अनृतं वित्तकाम्या ।
समानं तन्तुमभि संवसानौ तस्मिन्सर्वं शर्मलं सादयाथः ॥५२॥
३४७०. वर्षं वनुष्वापि गच्छ देवांस्त्वचो धूमं पर्युत्पातयासि ।
विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्सयोनिलोकमुप याह्येतम् ॥५३॥
३४७१. तन्वं स्वर्गो बहुधा वि चक्रे यथा विद आत्मन्नन्यवर्णाम् ।
अपाजैत् कृष्णां रुशतीं पुनानो या लोहिनी तां तै अग्नौ जुहोमि ॥५४॥
३४७२. प्राच्यै त्वा दिशेऽग्नेयेऽधिपतयेऽसिताय रक्षित्र आदित्यायेषुमते ।
एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतास्माकमैतौ ।
द्विष्टं नो अत्र ज्रसे नि नैषज्जरा मृत्यवे परिणो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५५॥
३४७३. दक्षिणायै त्वा दिश इन्द्रायाधिपतये तिरश्चिराजये रक्षित्रे यमायेषुमते ।
एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतास्माकमैतौ ।
द्विष्टं नो अत्र ज्रसे नि नैषज्जरा मृत्यवे परिणो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५६॥
३४७४. प्रतीच्यै त्वा दिशे वरुणायाधिपतये पृदाकवे रक्षित्रेऽन्नायेषुमते ।
एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतास्माकमैतौ ।
द्विष्टं नो अत्र ज्रसे नि नैषज्जरा मृत्यवे परिणो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५७॥
३४७५. उदीच्यै त्वा दिशे सोमायाधिपतये स्वजाय रक्षित्रेऽशन्या इषुमत्यै ।
एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतास्माकमैतौ ।
द्विष्टं नो अत्र ज्रसे नि नैषज्जरा मृत्यवे परिणो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५८॥

३४७६. ध्रुवायै त्वा दिशे विष्णवेऽधिपतये कल्मार्षग्रीवाय रक्षित्र ओषधीभ्य इषुमतीभ्यः ।

एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतास्माकमैतौः ।

दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैषज्जरा मृत्यवे परि'णो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम॥५९॥

३४७७. ऊर्ध्वायै त्वा दिशे बृहस्पतयेऽधिपतये श्वित्राय रक्षित्रे वर्षायेषुमते ।

एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतास्माकमैतौः ।

दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैषज्जरा मृत्यवे परि'णो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम॥६०॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- कश्यप। देवता- वशा। छन्द- अनुष्टुप्, ७ भुरिक् अनुष्टुप्, २० विराट् अनुष्टुप्, ३२ उष्णिक् बृहतीगर्भा अनुष्टुप्, ४२ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्।]

३४७८. ददामीत्येव ब्रूयादनु चैनामभुत्सत ।

वशां ब्रह्मभ्यो याचभ्यस्तत् प्रजावदपत्यवत्॥ १॥

३४७९. प्रजया स वि क्रीणीते पशुभिश्चोप दस्यति ।

य आर्षेयेभ्यो याचभ्यो देवानां गां न दित्सति॥ २॥

३४८०. कूटयास्य सं शीर्यन्ते श्लोणया काटमर्दति ।

बृण्डया दहन्ते गृहाः काणया दीयते स्वम्॥ ३॥

३४८१. विलोहितो अधिष्ठानाच्छक्रो विन्दति गोपतिम् ।

तथा वशायाः संविद्यं दुरदभ्ना ह्युश्च्यसै॥ ४॥

३४८२. पदोरस्या अधिष्ठानाद् विक्लिन्दुर्नाम विन्दति ।

अनामनात् सं शीर्यन्ते या मुखेनोपजिघ्रति॥ ५॥

३४८३. यो अस्याः कर्णावास्कुनोत्या स देवेषु वृश्चते ।

लक्ष्म कुर्व इति मन्यते कनीयः कृणुते स्वम्॥ ६॥

३४८४. यदस्याः कस्मै चिद् भोगाय बालान् कश्चित् प्रकृन्तति ।

ततः किशोरा म्रियन्ते वत्सांश्च घातुको वृकः॥ ७॥

३४८५. यदस्या गोपतौ सत्या लोम् ध्वाङ्क्षोअर्जीहिडत् ।

ततः कुमारा म्रियन्ते यक्ष्मो विन्दत्यनामनात्॥ ८॥

३४८६. यदस्याः पल्पूलनं शकृद् दासी समस्यति ।

ततोऽपरूपं जायते तस्मादव्येष्यदेनसः॥ ९॥

३४८७. जायमानाभि जायते देवान्सब्राह्मणान् वशा ।

तस्माद् ब्रह्मभ्यो देयैषा तदाहुः स्वस्य गोपनम्॥ १०॥

३४८८. य एनां वनिमायन्ति तेषां देवकृता वशा ।

ब्रह्मज्येयं तदब्रुवन् य एनां निप्रियायतै॥ ११॥

३४८९. य आर्षेयेभ्यो याचभ्यो देवानां गां न दित्सति ।

आ स देवेषु वृश्चते ब्राह्मणानां च मन्यवै॥ १२॥

३४९०. यो अस्य स्याद् वशाभोगो अन्यामिच्छेत् तर्हि सः ।

हिंस्ते अर्दत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सति॥ १३॥

३४९१. यथा शेवधिर्निहितो ब्राह्मणानां तथा वशा ।

तामेतदुच्छायन्ति यस्मिन् कस्मिश्च जायते॥ १४॥

३४९२. स्वमेतदुच्छायन्ति यद् वशां ब्राह्मणा अभि ।

यथैनानन्यस्मिन् जिनीयादेवास्या निरोधनम्॥ १५॥

३४९३. चरैदेवा त्रैहायणादविज्ञातगदा सती ।

- वशां च विद्यान्नारद ब्राह्मणास्तर्ह्येषाः ॥ १६ ।
३४९४. य एनामवशामाह देवानां निहितं निधिम् ।
उभौ तस्मै भवाशुर्वौ परिक्रम्येषुमस्यतः ॥ १७ ॥
३४९५. यो अस्या ऊधो न वेदार्थो अस्या स्तनानुत ।
उभयेनैवास्मै दुहे दातुं चेदशकद् वशाम् ॥ १८ ॥
३४९६. दुरदभनमा शये याचितां च न दित्सति ।
नास्मै कामाः समृध्यन्ते यामदत्त्वा चिकीर्षति ॥ १९ ॥
३४९७. देवा वशामयाचन् मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् ।
तेषां सर्वेषामददद्वेडं न्येति मानुषः ॥ २० ॥
३४९८. हेडं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्योऽददद् वशाम् ।
देवानां निहितं भागं मर्त्यश्चेन्निप्रियायते ॥ २१ ॥
३४९९. यदन्ये शतं याचेयुर्ब्राह्मणा गोपतिं वशाम् ।
अथैनां देवा अब्रुवन्नेवं ह विदुषो वशा ॥ २२ ॥
३५००. य एवं विदुषेऽदत्त्वाथान्येभ्यो ददद् वशाम् ।
दुर्गा तस्मा अधिष्ठाने पृथिवी सहदेवता ॥ २३ ॥
३५०१. देवा वशामयाचन् यस्मिन्नग्रे अजायत ।
तामेतां विद्यान्नारदः सह देवैरुदाजत ॥ २४ ॥
३५०२. अनपत्यमल्पपशुं वशा कृणोति पूरुषम् ।
ब्राह्मणैश्च याचितामथैनां निप्रियायते ॥ २५ ॥
३५०३. अग्नीषोमाभ्यां कामाय मित्राय वरुणाय च ।
तेभ्यो याचन्ति ब्राह्मणास्तेष्व्वा वृश्चतेऽददत् ॥ २६ ॥
३५०४. यावदस्या गोपतिर्नोपशुणुयादृचः स्वयम् ।
चरैदस्य तावद् गोषु नास्य श्रुत्वा गृहे वसेत् ॥ २७ ॥
३५०५. यो अस्या ऋच उपश्रुत्याथ गोष्वर्चीचरत् ।
आयुश्च तस्य भूतिं च देवा वृश्चन्ति हीडिताः ॥ २८ ॥
३५०६. वशा चरन्ती बहुधा देवानां निहितो निधिः ।
आविष्कृणुष्व रूपाणि यदा स्थाम जिघांसति ॥ २९ ॥
३५०७. आविरात्मानं कृणुते यदा स्थाम जिघांसति ।
अथो ह ब्रह्मभ्यो वशा याञ्च्याय कृणुते मनः ॥ ३० ॥
३५०८. मनसा सं कल्पयति तद् देवा अपि गच्छति ।
ततो ह ब्रह्माणो वशामुपप्रयन्ति याचितुम् ॥ ३१ ॥
३५०९. स्वधाकारेण पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः ।
दानेन राजन्यो वशाया मातुर्हेडं न गच्छति ॥ ३२ ॥
३५१०. वशा माता राजन्यस्य तथा संभूतमग्रशः ।
तस्या आहुरनर्पणं यद् ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ॥ ३३ ॥
३५११. यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्पेत् स्रुचो अग्नये ।
एवा ह ब्रह्मभ्यो वशामग्नय आ वृश्चतेऽददत् ॥ ३४ ॥
३५१२. पुरोडाशवत्सा सुदुर्घा लोकेऽस्मा उप तिष्ठति ।
सास्मै सर्वान् कामान् वशा प्रददुषे दुहे ॥ ३५ ॥
३५१३. सर्वान् कामान् यमराज्ये वशा प्रददुषे दुहे ।

- अथाहुर्नारिकं लोकं निरुन्धानस्य याचिताम् ॥ ३६ ॥
३५१४. प्रवीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा ।
वेहतं मा मन्यमानो मृत्योः पाशेषु बध्यताम् ॥ ३७ ॥
३५१५. यो वेहतं मन्यमानोऽमा च पचते वशाम् ।
अप्यस्य पुत्रान् पौत्रांश्च याचयते बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥
३५१६. महदेषाव तपति चरन्ती गोषु गौरपि ।
अथो ह गोपतये वशाददुषे विषं दुहे ॥ ३९ ॥
३५१७. प्रियं पशूनां भवति यद् ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ।
अथो वशायास्तत् प्रियं यद् देवत्रा हविः स्यात् ॥ ४० ॥
३५१८. या वशा उदकल्पयन् देवा यज्ञादुदेत्य ।
तासां विलिप्त्यं भीमामुदाकुरुत नारदः ॥ ४१ ॥
३५१९. तां देवा अमीमांसन्त वशेयाश्मवशेति ।
तामब्रवीन्नारद एषा वशानां वशतमेति ॥ ४२ ॥
३५२०. कति नु वशा नारदु यास्त्वं वेत्थ मनुष्यजाः ।
तास्त्वा पृच्छामि विद्वांसं कस्या नाशनीयादब्राह्मणः ॥ ४३ ॥
३५२१. विलिप्त्या बृहस्पते या च सूतवशा वशा ।
तस्या नाशनीयादब्राह्मणो य आशंसैत भूत्याम् ॥ ४४ ॥
३५२२. नमस्ते अस्तु नारदानुष्टु विदुषे वशा ।
कृतमासां भीमतमा यामदत्त्वा पराभवेत् ॥ ४५ ॥
३५२३. विलिप्ती या बृहस्पतेऽथो सूतवशा वशा ।
तस्या नाशनीयादब्राह्मणो य आशंसैत भूत्याम् ॥ ४६ ॥
३५२४. त्रीणि वै वशाजातानि विलिप्ती सूतवशा वशा ।
ताः प्र यच्छेद् ब्रह्मभ्यः सोऽनावस्कः प्रजापतौ ॥ ४७ ॥
३५२५. एतद् वो ब्राह्मणा हविरिति मन्वीत याचितः ।
वशां चेदेनं याचेयुर्या भीमाददुषो गृहे ॥ ४८ ॥
३५२६. देवा वशां पर्यवदन् न नोऽदादिति हीडिताः ।
एताभिर्ऋग्भिर्भेदं तस्माद् वै स पराभवत् ॥ ४९ ॥
३५२७. उतैनां भेदो नार्ददाद् वशामिन्द्रेण याचितः ।
तस्मात् तं देवा आगसोऽवृश्नन्महमुत्तरे ॥ ५० ॥
३५२८. ये वशाया अदानाय वदन्ति परिरापिणः ।
इन्द्रस्य मन्यवै जाल्मा आ वृश्नन्ते अचित्या ॥ ५१ ॥
३५२९. ये गोपति पराणीयाथाहुर्मा ददा इति ।
रुद्रस्यास्तां ते हेतिं परि यन्त्यचित्या ॥ ५२ ॥
३५३०. यदि हुतां यद्यहुताममा च पचते वशाम् ।
देवान्सब्राह्मणानृत्वा जिहो लोकान्निर्ऋच्छति ॥ ५३ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- अथर्वाचार्य । देवता- ब्रह्मगवी । छन्द- १ प्राजापत्या अनुष्टुप्, २ भुरिक् साम्नी अनुष्टुप्, ३ चतुष्पदा स्वराट् उष्णिक्, ४ आसुर्यनुष्टुप्, ५ साम्नी पंक्ति, ६ साम्नी उष्णिक्]

३५३१. श्रमेण तपसा सृष्टा ब्रह्मणा वितर्ते श्रिता ॥ १ ॥
३५३२. सत्येनावृता श्रिया प्रावृता यशसा परीवृता ॥ २ ॥

३५३३. स्वधया परिहिता श्रद्धया पर्यूढा दीक्षया गुप्ता यज्ञे प्रतिष्ठिता लोको निधनम्॥३॥

३५३४. ब्रह्म पदवायं ब्राह्मणोऽधिपतिः॥४॥

३५३५. तामाददानस्य ब्रह्मगवीं जिन्नतो ब्राह्मणं क्षत्रियस्य॥५॥

३५३६. अपं क्रामति सूनुता वीर्यं पुण्या लक्ष्मीः॥६॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- ब्रह्मगवी। छन्द- साम्नी त्रिष्टुप्, २ भुरिक् आर्ची एकपदा अनुष्टुप्, ३ आर्ची एकपदा अनुष्टुप्, ४ उष्णिक् (एकपदा), ५ आर्ची निचृत् पंक्ति।]

३५३७. ओजश्च तेजश्च सहश्च बलं च वाक् चैन्द्रियं च श्रीश्च धर्मश्च॥१॥

३५३८. ब्रह्मं च क्षत्रं च राष्ट्रं च विशश्च त्विषिश्च यशश्च वर्चश्च द्रविणं च॥२॥

३५३९. आयुश्च रूपं च नामं च कीर्तिश्च प्राणश्चापानश्च चक्षुश्च श्रोत्रं च॥३॥

३५४०. पर्यश्च रसश्चात्रं चान्नाद्यं चर्तं च सत्यं चेष्टं च पूर्तं च प्रजा च पशवश्च॥४॥

३५४१. तानि सर्वाण्यपं क्रामन्ति ब्रह्मगवीमाददानस्य जिन्नतो ब्राह्मणं क्षत्रियस्य॥५॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- ब्रह्मगवी। छन्द- १ विराट् विषमा गायत्री, २ आसुर्यनुष्टुप्, ३, १५ साम्नी उष्णिक्, ४ गायत्री, ५-६, ८-९ प्राजापत्यानुष्टुप्, ७ याजुषी जगती, १०, १४ साम्नी अनुष्टुप्, ११ साम्नी बृहती, १२ याजुषी त्रिष्टुप्, १३ आसुरी गायत्री, १६ आर्ची उष्णिक्।]

३५४२. सैषा भीमा ब्रह्मगव्यं घविषा साक्षात् कृत्या कूल्बज्जमावृता॥१॥

३५४३. सर्वाण्यस्यां घोराणि सर्वे च मृत्यवः॥२॥

३५४४. सर्वाण्यस्यां क्रूराणि सर्वे पुरुषवधाः॥३॥

३५४५. सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मगव्या दीयमाना मृत्योः पड्वीश आ द्यति॥४॥

३५४६. मेनिः शतवधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा॥५॥

३५४७. तस्माद् वै ब्राह्मणानां गौर्दुराधर्षा विजानता॥६॥

३५४८. वज्रो धावन्ती वैश्वानर उद्वीता॥७॥

३५४९. हेतिः शफानुत्खिदन्ती महादेवोऽपेक्षमाणा॥८॥

३५५०. क्षुरपविरीक्षमाणा वाश्यमानाभि स्फूर्जति॥९॥

३५५१. मृत्युर्हि इकृण्वत्युग्रो देवः पुच्छं पर्यस्यन्ती॥१०॥

३५५२. सर्वज्यानिः कणौ वरीवर्जयन्ती राजयक्ष्मो मेहन्ती॥११॥

३५५३. मेनिर्दुह्यमाना शीर्षक्तिर्दुग्धा॥१२॥

३५५४. सेदिरुपतिष्ठन्ती मिथोयोधः परामृष्टा॥१३॥

३५५५. शरव्याऽमुखेऽपिनह्यमानं ऋतिर्हन्यमाना॥१४॥

३५५६. अघविषा निपतन्ती तमो निपतिता॥१५॥

३५५७. अनुगच्छन्ती प्राणानुपं दासयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य॥१६॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- ब्रह्मगवी। छन्द- १ आसुरी गायत्री, २, १० आसुरी अनुष्टुप्, ३ साम्नी अनुष्टुप्, ४ याजुषी त्रिष्टुप्, ५ साम्नी गायत्री, ६-७ साम्नी बृहती, ८ भुरिक् साम्नी अनुष्टुप्, ९ साम्नी उष्णिक्, ११ प्रतिष्ठा गायत्री।]

३५५८. वैरं विकृत्यमाना पौत्राद्यं विभाज्यमाना॥१॥

३५५९. देवहेतिहियमाणा व्युद्धिर्हृता॥२॥

३५६०. पाप्माधिधीयमाना पारुष्यमवधीयमाना॥३॥

३५६१. विषं प्रयस्यन्ती तक्मा प्रयस्ता॥४॥

३५६२. अघं पच्यमाना दुष्वप्यं पक्का॥५॥

३५६३. मूलबर्हणी पर्याक्रियमाणा क्षितिः पर्याकृता॥६॥
 ३५६४. असंज्ञा गन्धेन शुर्गुद्ध्रियमाणाशीविष उद्धृता॥७॥
 ३५६५. अभूतिरुपह्रियमाणा पराभूतिरुपहृता॥८॥
 ३५६६. शर्वः क्रुद्धः पिश्यमाना शिमिदा पिशिता॥९॥
 ३५६७. अर्वातिरश्यमाना निर्ऋतिरशिता॥१०॥
 ३५६८. अशिता लोकाच्छिनत्ति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यमस्माच्चामुष्माच्च॥११॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- ब्रह्मगवी। छन्द- १ साम्नी पंक्ति, २ याजुषी अनुष्टुप्, ३, ८ भुरिक् साम्नी अनुष्टुप्, ४ आसुरी बृहती, ५ साम्नी बृहती, ६ पिपीलिकमध्या अनुष्टुप्, ७ आर्ची बृहती।]

३५६९. तस्या आहननं कृत्या मेनिराशसनं वलग ऊर्बध्यम्॥१॥
 ३५७०. अस्वगता परिहृता॥२॥
 ३५७१. अग्निः क्रुव्याद् भूत्वा ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यं प्रविश्यात्ति॥३॥
 ३५७२. सर्वास्याङ्गा पर्वा मूलानि वृश्चति॥४॥
 ३५७३. छिनत्यस्य पितृबन्धु परा भावयति मातृबन्धु॥५॥
 ३५७४. विवाहां ज्ञातीन्सर्वानपि क्षापयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य क्षत्रियेणापुनर्दीयमाना॥६॥
 ३५७५. अवास्तुमैनमस्वगमप्रजसं करोत्यपरापरणो भवति क्षीयते॥७॥
 ३५७६. य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य क्षत्रियो गामादुत्ते॥८॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- ब्रह्मगवी। छन्द- प्राजापत्या अनुष्टुप्, २ आर्षी अनुष्टुप्, ४ साम्नी बृहती, ८-९ प्राजापत्या उष्णिक, १० आसुरी गायत्री, १४ गायत्री।]

३५७७. क्षिप्रं वै तस्याहनने गृध्राः कुर्वत ऐलुबम्॥१॥
 ३५७८. क्षिप्रं वै तस्यादहनं परि नृत्यन्ति केशिनीराघ्नाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः पापमैलुबम्॥२॥
 ३५७९. क्षिप्रं वै तस्य वास्तुषु वृकाः कुर्वत ऐलुबम्॥३॥
 ३५८०. क्षिप्रं वै तस्य पृच्छन्ति यत् तदासीं३दिदं नु ता३दिति॥४॥
 ३५८१. छिन्ध्या च्छिन्धि प्र च्छिन्ध्यपि क्षापय क्षापय॥५॥
 ३५८२. आददानमाङ्गिरसि ब्रह्मज्यमुप दासय॥६॥
 ३५८३. वैश्वदेवी ह्युच्यसे कृत्या कूल्बज्जमावृता॥७॥
 ३५८४. ओषन्ती समोषन्ती ब्रह्मणो वज्रः॥८॥
 ३५८५. क्षुरपविर्मृत्युभूत्वा वि धाव त्वम्॥९॥
 ३५८६. आ दत्से जिन्तां वर्च इष्टं पूर्तं चाशिषः॥१०॥
 ३५८७. आदार्य जीतं जीतार्य लोके३मुष्मिन् प्र यच्छसि॥११॥
 ३५८८. अघ्न्यै पदवीर्भव ब्राह्मणस्याभिशास्त्या॥१२॥
 ३५८९. मेनिः शरव्या भवाघादघविषा भव॥१३॥
 ३५९०. अघ्न्ये प्र शिरौ जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः॥१४॥
 ३५९१. त्वया प्रमूर्णं मृदितमग्निर्दहतु दुश्चितम्॥१५॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- अथर्वाचार्य। देवता- ब्रह्मगवी। छन्द- प्राजापत्या अनुष्टुप्, ४ गायत्री, ६ प्राजापत्या गायत्री, १० आसुरी पंक्ति, ११ प्राजापत्या त्रिष्टुप्, १२ आसुरी उष्णिक।]

३५९२. वृश्च प्र वृश्च सं वृश्च दह प्र दह सं दह॥१॥

३५९३. ब्रह्मज्यं दैव्यघ्न्य आ मूलादनुसंदह ॥ २ ॥
 ३५९४. यथायाद् यमसादनात् पापलोकान् परावर्तः ॥ ३ ॥
 ३५९५. एवा त्वं दैव्यघ्न्ये ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः ॥ ४ ॥
 ३५९६. वज्रेण शतपर्वणा तीक्ष्णेन क्षुरभृष्टिना ॥ ५ ॥
 ३५९७. प्र स्कन्धान् प्र शिरो जहि ॥ ६ ॥
 ३५९८. लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वैष्टय ॥ ७ ॥
 ३५९९. मांसान्यस्य शातय स्नान्यस्य सं वृह ॥ ८ ॥
 ३६००. अस्थान्यस्य पीडय मुज्जानमस्य निर्जहि ॥ ९ ॥
 ३६०१. सर्वास्याङ्गा पर्वणि वि श्रथय ॥ १० ॥
 ३६०२. अग्निरेनं क्रव्यात् पृथिव्या नुदतामुदोषतु वायुरन्तरिक्षान्महतो वरिष्णः ॥ ११ ॥
 ३६०३. सूर्य एनं दिवः प्र णुदतां न्योषतु ॥ १२ ॥

॥ इति द्वादशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ त्रयोदशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि - ब्रह्मा । देवता- १- २, ४-२७, ३२-६० अध्यात्म, रोहितादित्य, ३ मरुद्गण, २८-३० अग्नि, ३१ अग्नि, मन्त्रोक्त । छन्द- त्रिष्टुप्, ३-५, ९, १२ जगती, ८ भुरिक् त्रिष्टुप्, १३ अतिशाक्ररगर्भा अतिजगती, १४ त्रिपदा पुरःपरशाक्रा विपरीतपादलक्ष्मा पंक्ति, १५ अतिजागतगर्भा जगती, १६, २९-३०, ३२, ३९-४०, ४५-५१, ५३-५४ अनुष्टुप्, १७ पञ्चपदा ककुम्मती जगती, १८ पञ्चपदा परशाक्रा भुरिक् ककुम्मती अतिजगती, १९ पञ्चपदा परातिजागता ककुम्मती अतिजगती, २१ आर्षी निचृत् गायत्री, २६ विराट् उष्णिक्, २८ भुरिक् अनुष्टुप्, ३१ पञ्चपदा ककुम्मती शाक्ररगर्भा जगती, ३५ उपरिष्टाद् बृहती, ३६ निचृद् महाबृहती, ३७ परशाक्रा विराट् अतिजगती, ४२ विराट् जगती, ४३ विराट् महाबृहती, ४४ परोष्णिक्, ५२ पथ्यापंक्ति, ५५ ककुम्मती बृहतीगर्भा पथ्यापंक्ति, ५७ ककुम्मती अनुष्टुप्, ५९-६० गायत्री ।]

३६०४. उदेहि वाजिन् यो अप्सवश्न्तरिदं राष्ट्रं प्र विश सूनृतावत् ।
 यो रोहितो विश्वमिदं जजान स त्वा राष्ट्राय सुभृतं बिभर्तु ॥ १ ॥
 ३६०५. उद्वाज आ गुन् यो अप्सवश्न्तर्विश आ रोह त्वद्योनयो याः ।
 सोमं दधानोऽप ओषधीर्गाश्चतुष्पदो द्विपद आ वैशयेह ॥ २ ॥
 ३६०६. यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत् शत्रून् ।
 आ वो रोहितः शृणवत् सुदानवस्त्रिषप्तासौ मरुतः स्वादुसमुदः ॥ ३ ॥
 ३६०७. रुहो रुरोह रोहित आ रुरोह गर्भो जनीनां जनुषामुपस्थम् ।
 ताभिः संरब्धमन्वविन्दन् षडुर्वीर्गातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः ॥ ४ ॥
 ३६०८. आ ते राष्ट्रमिह रोहितोऽहर्षीद् व्यास्थन्मृधो अभयं ते अभूत् ।
 तस्मै ते द्यावापृथिवी रेवतीभिः कामं दुहाथामिह शक्ररीभिः ॥ ५ ॥
 ३६०९. रोहितो द्यावापृथिवी जजान तत्र तन्तुं परमेष्ठी ततान ।
 तत्र शिश्रियेऽज एकपादोऽदृहद् द्यावापृथिवी बलेन ॥ ६ ॥
 ३६१०. रोहितो द्यावापृथिवी अदृहत् तेन स्व स्तभितं तेन नार्कः ।
 तेनान्तरिक्षं विमिता रजांसि तेन देवा अमृतमन्वविन्दन् ॥ ७ ॥
 ३६११. वि रोहितो अमृशद् विश्वरूपं समाकुर्वाणः प्ररुहो रुहश्च ।
 दिवं रूढ्वा महता महिम्ना सं ते राष्ट्रमनक्तु पर्यसा घृतेन ॥ ८ ॥
 ३६१२. यास्ते रुहः प्ररुहो यास्त आरुहो याभिरापृणासि दिवमन्तरिक्षम् ।
 तासां ब्रह्मणा पर्यसा वावृधानो विशि राष्ट्रे जागृहि रोहितस्य ॥ ९ ॥
 ३६१३. यास्ते विशस्तर्पसः संबभूवुर्वत्सं गायत्रीमनु ता इहागुः ।

- तास्त्वा विशन्तु मनसा शिवेन संमाता वत्सो अभ्येतु रोहितः ॥ १० ॥
३६१४. ऊर्ध्वो रोहितो अधि नाके अस्थाद् विश्वा रूपाणि जनयन् युवा कृविः ।
तिग्मेनाग्निज्योतिषा वि भाति तृतीये चक्रे रजसि प्रियाणि ॥ ११ ॥
३६१५. सहस्रशृङ्गो वृषभो जातवेदा घृताहुतः सोमपृष्ठः सुवीरः ।
मा मा हासीन्नाथितो नेत् त्वा जहानि गोपोषं च मे वीरपोषं च धेहि ॥ १२ ॥
३६१६. रोहितो यज्ञस्य जनिता मुखं च रोहिताय वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
रोहितं देवा यन्ति सुमनस्यमानाः स मा रोहैः सामित्यै रोहयतु ॥ १३ ॥
३६१७. रोहितो यज्ञं व्यदधाद् विश्वकर्मणे तस्मात् तेजांस्युप मेमान्यागुः ।
वोचेयं ते नाभिं भुवन्स्याधि मज्मनि ॥ १४ ॥
३६१८. आ त्वा रुरोह बृहत्पूत पङ्क्तिरा ककुब् वर्चसा जातवेदः ।
आ त्वा रुरोहोष्णिहाक्षरो वषट्कार आ त्वा रुरोह रोहितो रेतसा सह ॥ १५ ॥
३६१९. अयं वस्ते गर्भं पृथिव्या दिवं वस्तेऽयमन्तरिक्षम् ।
अयं ब्रध्नस्य विष्टपि स्वर्लोकान् व्यानशे ॥ १६ ॥
३६२०. वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तल्पा नः सुशेवा ।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन् पर्यग्निरायुषा वर्चसा दधातु ॥ १७ ॥
३६२१. वाचस्पत ऋतवः पञ्च ये नो वैश्वकर्मणाः परि ये संबभूवुः ।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन् परि रोहित आयुषा वर्चसा दधातु ॥ १८ ॥
३६२२. वाचस्पते सौमनसं मनश्च गोष्ठे नो गा जनय योनिषु प्रजाः ।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन् पर्यहमायुषा वर्चसा दधामि ॥ १९ ॥
३६२३. परि त्वा धात् सविता देवो अग्निर्वर्चसा मित्रावरुणावभि त्वा ।
सर्वा अरातीरवक्रामन्नेहीदं राष्ट्रमकरः सूनृतावत् ॥ २० ॥
३६२४. यं त्वा पृषती रथे प्रष्टिर्वहति रोहित ।
शुभा यासि रिणन्नपः ॥ २१ ॥
३६२५. अनुव्रता रोहिणी रोहितस्य सूरिः सुवर्णा बृहती सुवर्चाः ।
तया वाजान् विश्वरूपां जयेत् तया विश्वाः पृतना अभि ष्याम ॥ २२ ॥
३६२६. इदं सद्यो रोहिणी रोहितस्यासौ पन्थाः पृषती येन याति ।
तां गन्धर्वाः कश्यपा उन्नयन्ति तां रक्षन्ति क्वयोऽप्रमादम् ॥ २३ ॥
३६२७. सूर्यस्याश्वा हरयः केतुमन्तः सदा वहन्त्यमृताः सुखं रथम् ।
घृतपावा रोहितो भ्राजमानो दिवं देवः पृषतीमा विवेश ॥ २४ ॥
३६२८. यो रोहितो वृषभस्तिग्मशृङ्गः पर्यग्निं परि सूर्यं बभूव ।
यो विष्टभ्नाति पृथिवीं दिवं च तस्माद् देवा अधि सृष्टिः सृजन्ते ॥ २५ ॥
३६२९. रोहितो दिवमारुहन्महतः पर्यर्णवात् ।
सर्वा रुरोह रोहितो रुहः ॥ २६ ॥
३६३०. वि मिमीष्व पर्यस्वतीं घृताचीं देवानां धेनुरनपस्पृगेषा ।
इन्द्रः सोमं पिबतु क्षेमो अस्त्वग्निः प्र स्तौतु वि मृधो नुदस्व ॥ २७ ॥
३६३१. समिद्धो अग्निः समिधानो घृतवृद्धो घृताहुतः ।
अभीषाद् विश्वाषाडग्निः सपत्नान् हन्तु ये मम ॥ २८ ॥
३६३२. हन्त्वेनान् प्र दहत्विर्यो नः पृतन्यति ।
ऋव्यादाग्निना वयं सपत्नान् प्र दहामसि ॥ २९ ॥
३६३३. अवाचीनानव जहीन्द्र वज्रेण बाहुमान् ।

- अर्धा सपत्नान् मामकानग्नेस्तेजौभिरादिषि ॥ ३० ॥
३६३४. अग्ने सपत्नानर्धरान् पादयास्मद् व्यथया सजातमुत्पिपानं बृहस्पते ।
इन्द्राग्नी मित्रावरुणावधरे पद्यन्तामप्रतिमन्युयमानाः ॥ ३१ ॥
३६३५. उद्यंस्त्वं देव सूर्य सपत्नानव मे जहि ।
अवैनानश्मना जहि ते यन्त्वधुमं तमः ॥ ३२ ॥
३६३६. वत्सो विराजो वृषभो मतीनामा रुरोह शुक्रपृष्ठोऽन्तरिक्षम् ।
घृतेनार्कमभ्यर्चन्ति वत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्ति ॥ ३३ ॥
३६३७. दिवं च रोहं पृथिवीं च रोह राष्ट्रं च रोह द्रविणं च रोह ।
प्रजां च रोहामृतं च रोह रोहितेन तन्वंशुं सं स्पृशस्व ॥ ३४ ॥
३६३८. ये देवा राष्ट्रभृतोऽभितो यन्ति सूर्यम् ।
तैष्ट्रे रोहितः संविदानो राष्ट्रं दधातु सुमनस्यमानः ॥ ३५ ॥
३६३९. उत् त्वा युजा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ।
तिरः समुद्रमति रोचसेऽर्णवम् ॥ ३६ ॥
३६४०. रोहिते द्यावापृथिवी अधि श्रिते वसुजिति गोजिति संधनाजिति ।
सहस्रं यस्य जनिमानि सप्त च वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्जनि ॥ ३७ ॥
३६४१. यशा यासि प्रदिशो दिशश्च यशाः पशूनामुत चर्षणीनाम् ।
यशाः पृथिव्या अदित्या उपस्थेऽहं भूयासं सवितेव चारुः ॥ ३८ ॥
३६४२. अमुत्र सन्निह वैत्येतः संस्तानि पश्यसि ।
इतः पश्यन्ति रोचनं दिवि सूर्यं विपश्चितम् ॥ ३९ ॥
३६४३. देवो देवान् मर्चयस्यन्तश्चरस्यर्णवे ।
समानमग्निमिन्धते तं विदुः कवयः परे ॥ ४० ॥
३६४४. अवः परेण पुर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।
सा कद्रीची कं स्विदधं परागात् क्व स्वित् सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ ४१ ॥
३६४५. एकपदी द्विपदी सा चतुष्पद्यष्टापदी नवपदी बभूवुषी ।
सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥ ४२ ॥
३६४६. आरोहन् द्याममृतः प्राव मे वचः ।
उत् त्वा युजा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ॥ ४३ ॥
३६४७. वेद तत् तै अमर्त्यं यत् त आक्रमणं दिवि ।
यत् तै सधस्थं परमे व्योमन् ॥ ४४ ॥
३६४८. सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं सूर्य आपोऽति पश्यति ।
सूर्यो भूतस्यैकं चक्षुरा रुरोह दिवं महीम् ॥ ४५ ॥
३६४९. उर्वीरासन् परिधयो वेदिभूमिरकल्पत ।
तत्रैतावग्नी आर्धत् हिमं घ्नसं च रोहितः ॥ ४६ ॥
३६५०. हिमं घ्नसं चाधाय यूपान् कृत्वा पर्वतान् ।
वर्षाज्यावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ४७ ॥
३६५१. स्वर्विदो रोहितस्य ब्रह्मणाग्निः समिध्यते ।
तस्माद् घ्नसस्तस्माद्धिमस्तस्माद् युजोऽजायत ॥ ४८ ॥
३६५२. ब्रह्मणाग्नी वावृधानौ ब्रह्मवृद्धौ ब्रह्माहुतौ ।
ब्रह्मैद्धावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ४९ ॥
३६५३. सत्ये अन्यः समाहितोऽप्स्वश्रुत्यः समिध्यते ।

- ब्रह्मैद्धावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥५०॥
 ३६५४. यं वार्तः परि शुम्भति यं वेन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः ।
 ब्रह्मैद्धावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥५१॥
 ३६५५. वेदिं भूमिं कल्पयित्वा दिवं कृत्वा दक्षिणाम् ।
 घ्नसं तदग्निं कृत्वा चकार विश्वमात्मन्वद् वर्षेणाज्येन रोहितः ॥५२॥
 ३६५६. वर्षमाज्यं घ्नसो अग्निर्वेदिभूमिरकल्पत ।
 तत्रैतान् पर्वतानग्निर्गीर्भिरूध्वाँ अकल्पयत् ॥५३॥
 ३६५७. गीर्भिरूध्वान् कल्पयित्वा रोहितो भूमिमब्रवीत् ।
 त्वयीदं सर्वं जायतां यद् भूतं यच्च भाव्यम् ॥५४॥
 ३६५८. स यज्ञः प्रथमो भूतो भव्यो अजायत ।
 तस्माद्ध जज्ञ इदं सर्वयत् किं चेदं विरोचते रोहितेन ऋषिणाभृतम् ॥५५॥
 ३६५९. यश्च गां पदा स्फुरति प्रत्यङ् सूर्यं च मेहति ।
 तस्य वृश्चामि ते मूलं न च्छायां कर्वोऽपरम् ॥५६॥
 ३६६०. यो माभिच्छायमत्येषि मां चाग्निं चान्तरा ।
 तस्य वृश्चामि ते मूलं न च्छायां कर्वोऽपरम् ॥५७॥
 ३६६१. यो अद्य देव सूर्यं त्वां च मां चान्तरारयति ।
 दुष्वप्यं तस्मिन्नमलं दुरितानि च मृज्महे ॥५८॥
 ३६६२. मा प्र गाम् पथो वयं मा यज्ञादिन्द्र सोमिनः ।
 मान्त स्थुर्नो अरातयः ॥५९॥
 ३६६३. यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तन्तुर्देवेष्वाततः ।
 तमाहुतमशीमहि ॥६०॥

[सूक्त २]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- रोहितादित्य । छन्द- त्रिष्टुप्, १, १२-१५, ३९-४१ अनुष्टुप्, २-३, ८, ४३ जगती, १० आस्तार पंक्ति, ११ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, १६-२४ आर्षी गायत्री, २५ ककुम्मती आस्तार पंक्ति, २६ पुरोद्वप्रतिजागता भुरिक् जगती, २७ विराट् जगती, २९ बार्हतगर्भा अनुष्टुप्, ३० पञ्चपदा उष्णिक् बृहतीगर्भा अतिजगती, ३४ आर्षी पंक्ति, ३७ पञ्चपदा विराट्गर्भा जगती, ४४ चतुष्पदा पुरःशाक़रा भुरिक् जगती, ४५ अतिजागतगर्भा जगती]

३६६४. उदस्य केतवो दिवि शुक्रा भ्राजन्त ईरते ।
 आदित्यस्य नृचक्षसो महिब्रतस्य मीदुषः ॥ १ ॥
 ३६६५. दिशां प्रज्ञानां स्वरयन्तमर्चिषा सुपक्षमाशुं पतयन्तमर्णवे ।
 स्तवाम् सूर्यं भुवनस्य गोपां यो रश्मिभिर्दिशं आभाति सर्वाः ॥ २ ॥
 ३६६६. यत् प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया यासि शीभं नानारूपे अहनी कर्षिमायया ।
 तदादित्य महि तत् ते महि श्रवो यदेको विश्व परि भूम जायसे ॥ ३ ॥
 ३६६७. विपश्चितं तरणिं भ्राजमानं वहन्ति यं हरितः सप्त बृह्नीः ।
 सुताद् यमत्रिर्विद्वमुन्निनाय तं त्वा पश्यन्ति परियान्तमाजिम् ॥ ४ ॥
 ३६६८. मा त्वा दभन् परियान्तमाजिं स्वस्ति दुर्गाँ अतिं याहि शीभम् ।
 दिवं च सूर्यं पृथिवीं च देवीर्महोरान्त्रे विमिमानो यदेषि ॥ ५ ॥
 ३६६९. स्वस्ति तै सूर्यं चरसे रथाय येनो भावन्तौ परियासि सद्यः ।
 यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बृह्नीः ॥ ६ ॥
 ३६७०. सुखं सूर्यं रथमंशुमन्तं स्योनं सुवह्निमधि तिष्ठ वाजिनम् ।
 यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बृह्नीः ॥ ७ ॥

३६७१. सप्त सूर्यो हरितो यातवे रथे हिरण्यत्वचसो बृहतीरयुक्त ।
अमोचि शुक्रो रजसः परस्ताद् विधूय देवस्तमो दिवमारुहत् ॥ ८ ॥
३६७२. उत् केतुर्ना बृहता देव आगन्नपावृक् तमोऽभि ज्योतिरश्रैत् ।
दिव्यः सुपर्णः स वीरो व्यख्यददितेः पुत्रो भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥
३६७३. उद्यन् रश्मीना तनुषे विश्वा रूपाणि पुष्यसि ।
उभा समुद्रौ ऋतुना वि भासि सर्वाल्लोकान् परिभूर्भ्राजमानः ॥ १० ॥
३६७४. पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातोऽर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्टे हैरण्यैरन्यं हरितो वहन्ति ॥ ११ ॥
३६७५. दिवि त्वात्रिरधारयत् सूर्या मासाय कर्तवे ।
स एषि सुधृतस्तपन् विश्वा भूतावचाकशत् ॥ १२ ॥
३६७६. उभावन्तौ समर्षसि वत्सः समातराविव ।
नन्वेतदितः पुरा ब्रह्म देवा अमी विदुः ॥ १३ ॥
३६७७. यत् समुद्रमनु श्रितं तत् सिंषासति सूर्यः ।
अध्वास्य विततो महान् पूर्वश्चापरश्च यः ॥ १४ ॥
३६७८. तं समाप्नोति जूतिभिस्ततो नाप चिकित्सति ।
तेनामृतस्य भुक्षं देवानां नाव रुन्धते ॥ १५ ॥
३६७९. उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः ।
दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १६ ॥
३६८०. अप त्ये तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः ।
सूराय विश्वचक्षसे ॥ १७ ॥
३६८१. अदृश्रन्नस्य केतवो वि रश्मयो जनां अनु ।
भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥ १८ ॥
३६८२. तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य ।
विश्वमा भासि रोचन ॥ १९ ॥
३६८३. प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्ङुदैषि मानुषीः ।
प्रत्यङ् विश्वं स्वर्दृशे ॥ २० ॥
३६८४. येना पावक चर्क्षसा भुरण्यन्तं जनां अनु ।
त्वं वरुण पश्यसि ॥ २१ ॥
३६८५. वि द्यामैषि रजस्पृथ्वहर्मिमानो अक्तुभिः ।
पश्यन् जन्मानि सूर्य ॥ २२ ॥
३६८६. सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य ।
शोचिष्केशं विचक्षणम् ॥ २३ ॥
३६८७. अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरौ रथस्य नप्युः ।
ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ २४ ॥
३६८८. रोहितो दिवमारुहत् तपसा तपस्वी ।
स योनिमैति स उ जायते पुनः स देवानामधिपतिर्बभूव ॥ २५ ॥
३६८९. यो विश्वचर्षणिरुत विश्वतोमुखो यो विश्वतस्पाणिरुत विश्वतस्पृथः ।
सं बाहुभ्यां भरति सं पतत्रैर्हर्द्यावापृथिवी जनयन् देव एकः ॥ २६ ॥
३६९०. एकपाद् द्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात् त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।
द्विपाद् षट्पदो भूयो वि चक्रमे त एकपदस्तन्वँश् समासते ॥ २७ ॥

३६९१. अतन्द्रो यास्यन् हरितो यदास्थाद् द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।
केतुमानुद्यन्त्सहमानो रजांसि विश्वा आदित्य प्रवतो वि भासि ॥ २८ ॥
३६९२. बण्महाँ असि सूर्य बडादित्य महाँ असि ।
महांस्ते महतो महिमा त्वमादित्य महाँ असि ॥ २९ ॥
३६९३. रोचसे दिवि रोचसे अन्तरिक्षे पतङ्ग पृथिव्यां रोचसे रोचसे अपस्वश्रुतः ।
उभा समुद्रौ रुच्या व्यापिथ देवो देवासि महिषः स्वर्जित् ॥ ३० ॥
३६९४. अर्वाङ् परस्तात् प्रयतो व्यध्व आशुर्विपश्चित् पतयन् पतङ्गः ।
विष्णुर्विचित्तः शर्वसाधितिष्ठन् प्र केतुना सहते विश्वमेजत् ॥ ३१ ॥
३६९५. चित्रश्चिकित्वान् महिषः सुपर्ण आरोचयन् रोदसी अन्तरिक्षम् ।
अहोरात्रे परि सूर्य वसाने प्रास्य विश्वा तिरतो वीर्याणि ॥ ३२ ॥
३६९६. तिग्मो विभ्राजन् तन्वंश शिशानोऽरंग्मासः प्रवतो रराणः ।
ज्योतिष्मान् पक्षी महिषो वयोधा विश्वा आस्थात् प्रदिशः कल्पमानः ॥ ३३ ॥
३६९७. चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान् प्रदिशः सूर्य उद्यन् ।
दिव्याकरोऽति द्युम्नैस्तमांसि विश्वातारीद् दुरितानि शुक्रः ॥ ३४ ॥
३६९८. चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।
आप्राद् द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥ ३५ ॥
३६९९. उच्चा पतन्तमरुणं सुपर्ण मध्ये दिवस्तरणिं भ्राजमानम् ।
पश्याम त्वा सवितारं यमाहुरजस्रं ज्योतिर्यदविन्दुदत्त्रिः ॥ ३६ ॥
३७००. दिवस्पृष्टे धार्वमानं सुपर्णमदित्याः पुत्रं नाथकाम् उप यामि भीतः ।
स नः सूर्य प्र तिर दीर्घमायुर्मा रिषाम सुमतौ तै स्याम ॥ ३७ ॥
३७०१. सहस्राह्यं वियतावस्य पक्षौ हरेर्हसस्य पततः स्वर्गम् ।
स देवान्त्सर्वानुरस्युपदद्यं संपश्यन् याति भुवनानि विश्वा ॥ ३८ ॥
३७०२. रोहितः कालो अभवद् रोहितोऽग्रै प्रजापतिः ।
रोहितो यज्ञानां मुखं रोहितः स्वशराभरत् ॥ ३९ ॥
३७०३. रोहितो लोको अभवद् रोहितोऽत्यतपद् दिवम् ।
रोहितो रश्मिभिर्भूमिं समुद्रमनु सं चरत् ॥ ४० ॥
३७०४. सर्वा दिशः समचरद् रोहितोऽधिपतिर्दिवः ।
दिवं समुद्रमाद् भूमिं सर्वं भूतं विरक्षति ॥ ४१ ॥
३७०५. आरोहञ्छुक्रो बृहतीरतन्द्रो द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।
चित्रश्चिकित्वान् महिषो वार्तमाया यावतो लोकानभि यद् विभाति ॥ ४२ ॥
३७०६. अभ्यश्रुन्यदैति पर्यन्यदस्यतेऽहोरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः ।
सूर्यं वयं रजसि क्षियन्तं गातुविदं हवामहे नाधमानाः ॥ ४३ ॥
३७०७. पृथिवीप्रो महिषो नाधमानस्य गातुरदब्धचक्षुः परि विश्वं ब्रूव ।
विश्वं संपश्यन्त्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४४ ॥
३७०८. पर्यस्य महिमा पृथिवीं समुद्रं ज्योतिषा विभ्राजन् परि द्यामन्तरिक्षम् ।
सर्वं संपश्यन्त्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४५ ॥
३७०९. अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुर्मिवायतीमुषासम् ।
यद्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥ ४६ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- अध्यात्म, रोहितादित्य । छन्द- चतुरवसाना अष्टपदा आकृति, २ त्र्यवसाना षट्पदा भुरिगष्टि, ३ त्र्यवसाना षट्पदाष्टि, ४

त्र्यवसाना षट्पदा अतिशाक्ररगर्भा धृति, ५-६ शाक्रराति- शाक्ररगर्भा सप्तपदा चतुरवसाना प्रकृति, ७ चतुरवसाना सप्तपदा अनुष्टुप्भातिधृति, ८, २०, २२ त्र्यवसाना षट्पदात्यष्टि, ९-१२ चतुरवसाना सप्तपदा भुरिक् अतिधृति, १३-१४ चतुरवसाना अष्टपदा कृति, १५ चतुरवसाना सप्तपदा निचृत् अतिधृति, १७, २४ चतुरवसाना सप्तपदा कृति, १९ चतुरवसाना अष्टपदा भुरिक् आकृति, २३, २५ चतुरवसाना अष्टपदा विकृति, २६ अनुष्टुप्.]

३७१०. य इमे द्यावापृथिवी ज्ञानं यो द्रापिं कृत्वा भुवनानि वस्ते ।
यस्मिन् क्षियन्ति प्रदिशः षडुर्वीर्याः पतङ्गो अनु विचाकशीति ।
तस्य देवस्य ।
ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ १ ॥
३७११. यस्माद् वाता ऋतुथा पवन्ते यस्मात् समुद्रा अधि विक्षरन्ति ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २ ॥
३७१२. यो मारयति प्राणयति यस्मात् प्राणन्ति भुवनानि विश्वा ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ ३ ॥
३७१३. यः प्राणेन द्यावापृथिवी तर्पयत्यपानेन समुद्रस्य जठरं यः पिपति ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ ४ ॥
३७१४. यस्मिन् विराट् परमेष्ठी प्रजापतिर्गनिर्वैश्वानरः सह पङ्क्या श्रितः ।
यः परस्य प्राणं परमस्य तेज आददे ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ ५ ॥
३७१५. यस्मिन् षडुर्वीः पञ्च दिशो अधि श्रिताश्चतस्र आपो यज्ञस्य त्रयोऽक्षराः ।
यो अन्तरा रोदसी ऋद्धश्चक्षुषैक्षत ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥
३७१६. यो अन्नदो अन्नपतिर्बभूव ब्रह्मणस्पतिरुत यः ।
भूतो भविष्यद् भुवनस्य यस्पतिः ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ ७ ॥
३७१७. अहोरात्रैर्विमितं त्रिंशदङ्गं त्रयोदशं मासं यो निर्मिमीते ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ ८ ॥
३११८. कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत् पतन्ति ।
त आर्ववृत्रन्तसर्दनादृतस्य ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ ९ ॥
३७१९. यत् तै चन्द्रं कश्यप रोचनावद् यत् संहितं पुष्कलं चित्रभानु ।
यस्मिन्सूर्या आपिताः सप्त साकम् ।
तस्य देवस्य ऋद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।

- उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १०॥
३७२०. बृहदेनमनु वस्ते पुरस्ताद् रथन्तरं प्रति गृह्णाति पश्चात् ।
ज्योतिर्वसानि सदमप्रमादम् ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ ११॥
३७२१. बृहदन्तः पक्ष आसीद् रथन्तरमन्यतः सबले सध्रीची ।
यद् रोहितमर्जनयन्त देवाः ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १२॥
३७२२. स वरुणः सायमग्निर्भवति स मित्रो भवति प्रातरुद्यन् ।
स सविता भूत्वान्तरिक्षेण याति स इन्द्रो भूत्वा तर्पति मध्यतो दिवम् ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १३॥
३७२३. सहस्राह्यं वियतावस्य पक्षौ हरैर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।
स देवान्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन् याति भुवनानि विश्वा ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १४॥
३७२४. अयं स देवो अप्सवश्चः सहस्रमूलः पुरुशाको अत्रिः ।
य इदं विश्वं भुवनं जजान् ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १५॥
३७२५. शुक्रं वहन्ति हरयो रघुष्यदो देवं दिवि वर्चसा भार्जमानम् ।
यस्योर्ध्वा दिवं तन्वश्चस्तर्पन्त्यर्वाङ् सुवर्णैः पट्रैर्वि भाति ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १६॥
३७२६. येनादित्यान् हरितः संवहन्ति येन यज्ञेन बहवो यन्ति प्रजानन्तः ।
यदेकं ज्योतिर्बहुधा विभाति ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १७॥
३७२७. सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वौ वहति सप्तनामा ।
त्रिनाभि चक्रमजरमनुर्व यत्रेमा विश्वा भुवनार्धि तस्थुः ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १८॥
३७२८. अष्टधा युक्तो वहति वहिरुग्रः पिता देवानां जनिता मतीनाम् ।
ऋतस्य तन्तुं मनसा मिमानः सर्वा दिशः पवते मातरिश्वा ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ १९॥
३७२९. सम्यञ्चं तन्तुं प्रदिशोऽनु सर्वा अन्तर्गायत्र्याममृतस्य गर्भे ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥ २०॥

३७३०. निमृचस्तिस्त्रो व्युषो ह तिस्रस्त्रीणि रजांसि दिवो अङ्ग तिस्रः ।
 विद्या तै अग्ने त्रेधा जनित्रं त्रेधा देवानां जनिमानि विद्म ।
 तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
 उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २१ ॥
३७३१. वि य और्णोत् पृथिवीं जायमान आ समुद्रमदधादन्तरिक्षे ।
 तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
 उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २२ ॥
३७३२. त्वमग्ने ऋतुभिः केतुभिर्हितोऽर्कः समिद्ध उदरोचथा दिवि ।
 किमभ्यार्चन्मरुतः पृश्निमातरो यद् रोहितमजनयन्त देवाः ।
 तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
 उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २३ ॥
३७३३. य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।
 योऽस्येशं द्विपदो यश्चतुष्पदः ।
 तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
 उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २४ ॥
३७३४. एकपाद् द्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात् त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।
 चतुष्पाच्चक्रे द्विपदामभिस्वरे संपश्यन् पङ्क्तिमुपतिष्ठमानः ।
 तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
 उद् वैपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २५ ॥
३७३५. कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो राज्या वत्सोऽजायत ।
 स ह द्यामधि रोहति रुहो रुरोह रोहितः ॥ २६ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- प्राजापत्या अनुष्टुप्, १२ विराट् गायत्री, १३ आसुरी उष्णिक् ।]

३७३६. स एति सविता स्वर्दिवस्पृष्टेऽवचाकशत् ॥ १ ॥
३७३७. रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ २ ॥
३७३८. स धाता स विधर्ता स वायुर्नभ उच्छ्रितम् ।
 रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ३ ॥
३७३९. सोऽर्यमा स वरुणः स रुद्रः स महादेवः ।
 रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥
३७४०. सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः ।
 रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः
३७४१. तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येकशीर्षाणो युता दश ।
 रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः
३७४२. पश्चात् प्राञ्च आ तन्वन्ति यदुदेति वि भासति ।
 रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ७ ॥
३७४३. तस्यैष मारुतो गुणः स एति शिक्वाकृतः ॥ ८ ॥
३७४४. रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ९ ॥
३७४५. तस्येमे नव कोशा विष्टम्भा नवधा हिताः ॥ १० ॥
३७४६. स प्रजाभ्यो वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ ११ ॥
३७४७. तमिदं निर्गतं सहः स एष एक एकवृदेक एव ॥ १२ ॥

३७४८. एते अस्मिन् देवा एकवृत्तौ भवन्ति ॥ १३ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- भुरिक् साम्नी त्रिष्टुप्, २ आसुरी पंक्ति, ३, ६ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ४-५ आसुरी गायत्री, ७ द्विपदा विराट् गायत्री, ८ आसुर्यनुष्टुप्।]

३७४९. कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नाद्यं च ॥ १ ॥

३७५०. य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ २ ॥

३७५१. न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ३ ॥

३७५२. न पञ्चमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ४ ॥

३७५३. नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ५ ॥

३७५४. स सर्वस्मै वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ६ ॥

३७५५. तमिदं निगतं सहः स एष एकं एकवृदेकं एव।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ७ ॥

३७५६. सर्वे अस्मिन् देवा एकवृत्तौ भवन्ति।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ८ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- भुरिक् प्राजापत्या त्रिष्टुप्, २ आर्ची गायत्री, ३ आसुरी पंक्ति, ४ एकपदासुरी गायत्री, ५ आर्ची अनुष्टुप्, ६-७ प्राजापत्या अनुष्टुप्।]

३७५७. ब्रह्मं च तपश्च कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नाद्यं च।

य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ १ ॥

३७५८. भूतं च भव्यं च श्रद्धा च रुचिश्च स्वर्गश्च स्वधा च ॥ २ ॥

३७५९. य एतं देवमैकवृत्तं वेद ॥ ३ ॥

३७६०. स एव मृत्युः सोऽमृतं सोऽर्ध्वं स रक्षः ॥ ४ ॥

३७६१. स रुद्रो वेसुवनिर्वसुदेये नमोवाके वषट्कारोऽनु संहितः ॥ ५ ॥

३७६२. तस्येमे सर्वे यातव उप प्रशिषमासते ॥ ६ ॥

३७६३. तस्यामू सर्वा नक्षत्रा वशे चन्द्रमसा सह ॥ ७ ॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- आसुरी गायत्री, २, ४, ७-८, १४ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ३ विराट् गायत्री, ६, ९-१० साम्नी उष्णिक्, १३ साम्नी बृहती, १५ आर्षी गायत्री, १६ साम्नी अनुष्टुप्।]

३७६४. स वा अहोऽजायत तस्मादहरजायत ॥ १ ॥

३७६५. स वै रात्र्या अजायत तस्माद् रात्रिरजायत ॥ २ ॥

३७६६. स वा अन्तरिक्षादजायत तस्मादन्तरिक्षमजायत ॥ ३ ॥

३७६७. स वै वायोरजायत तस्माद् वायुरजायत ॥ ४ ॥

३७६८. स वै दिवोऽजायत तस्माद् द्यौरर्ध्वजायत ॥ ५ ॥

३७६९. स वै दिग्भ्योऽजायत तस्माद् दिशोऽजायन्त ॥ ६ ॥

३७७०. स वै भूमिरजायत तस्माद् भूमिरजायत ॥ ७ ॥

३७७१. स वा अग्नेरजायत तस्माद्गिनरजायत ॥ ८ ॥
 ३७७२. स वा अभ्योऽजायत तस्मादापोऽजायन्त ॥ ९ ॥
 ३७७३. स वा ऋग्भ्योऽजायत तस्माद्दृचोऽजायन्त ॥ १० ॥
 ३७७४. स वै यज्ञादजायत तस्माद् यज्ञोऽजायत ॥ ११ ॥
 ३७७५. स यज्ञस्तस्य यज्ञः स यज्ञस्य शिरस्कृतम् ॥ १२ ॥
 ३७७६. स स्तनयति स वि द्यौतते स उ अश्मानमस्यति ॥ १३ ॥
 ३७७७. पापाय वा भद्राय वा पुरुषायासुराय वा ॥ १४ ॥
 ३७७८. यद्वा कृणोष्योषधीर्यद्वा वर्षसि भद्रया यद्वा जन्यमवीवृधः ॥ १५ ॥
 ३७७९. तावांस्ते मघवन् महिमोपो ते तन्वः शतम् ॥ १६ ॥
 ३७८०. उपो ते बध्वे बद्धानि यदि वासि न्यर्बुदम् ॥ १७ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- आसुरी गायत्री, २ यवमध्या गायत्री, ३ साम्नी उष्णिक, ४ निचृत् साम्नी बृहती, ५ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ६ विराट् गायत्री।]

३७८१. भूयानिन्द्रो नमुराद् भूयानिन्द्रासि मृत्युभ्यः ॥ १ ॥
 ३७८२. भूयानरात्याः शच्याः पतिस्त्वमिन्द्रासि विभूः प्रभूरिति त्वोपास्महे वयम् ॥ २ ॥
 ३७८३. नमस्ते अस्तु पश्यत् पश्य मा पश्यत ॥ ३ ॥
 ३७८४. अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ४ ॥
 ३७८५. अम्भो अमो महः सह इति त्वोपास्महे वयम्।
 नमस्ते अस्तु पश्यत् पश्य मा पश्यत।
 अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ५ ॥
 ३७८६. अम्भो अरुणं रजतं रजः सह इति त्वोपास्महे वयम्।
 नमस्ते अस्तु पश्यत् पश्य मा पश्यत।
 अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ६ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- प्राजापत्या अनुष्टुप्, ३ द्विपदार्षी गायत्री, ४ साम्नी उष्णिक, ५ निचृत् साम्नी बृहती]

३७८७. उरुः पृथुः सुभूर्भुव इति त्वोपास्महे वयम्।
 नमस्ते अस्तु पश्यत् पश्य मा पश्यत।
 अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ १ ॥
 ३७८८. प्रथो वरो व्यचौ लोक इति त्वोपास्महे वयम्।
 नमस्ते अस्तु पश्यत् पश्य मा पश्यत।
 अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ २ ॥
 ३७८९. भवद्वसुरिदद्वसुः संयद्वसुरायद्वसुरिति त्वोपास्महे वयम् ॥ ३ ॥
 ३७९०. नमस्ते अस्तु पश्यत् पश्य मा पश्यत ॥ ४ ॥
 ३७९१. अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ५ ॥

॥ इति त्रयोदशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ चतुर्दशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- सावित्री, सूर्या। देवता- सोम, ६ स्वविवाह, ७-२२, २६, २८- ६४ आत्मा, २३ सोमार्क, २४ चन्द्रमा, २५ विवाह मन्त्र आशीष, वधूवास संस्पर्शमोचन, २७ वधूवास संस्पर्श-मोचन। छन्द- अनुष्टुप्, १४ विराट् प्रस्तार पंक्ति, १५ आस्तार पंक्ति, १९-२०, २४, ३२-३३, ३७, ३९, ४०, ४७, ४९-५०, ५३, ५६-५७ (५८-५९, ६१) त्रिष्टुप्, २१, ४६ जगती, २३, ३१, ४५ बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, २९, ५५ पुरस्ताद् बृहती, ३४ प्रस्तार पंक्ति, ३८ पुरोबृहती त्रिपदा परोष्णिक, ४८ पथ्यापंक्ति, ५४, ६४ भुरिक् त्रिष्टुप्, ६० परानुष्टुप् त्रिष्टुप्।]

३७९२. सत्येनोत्तभिता भूमिः सूर्येणोत्तभिता द्यौः ।
ऋतेनादित्यास्तिष्ठन्ति दिवि सोमो अधि श्रितः ॥ १ ॥
३७९३. सोमैनादित्या बलिनः सोमैन पृथिवी मही ।
अथो नक्षत्राणामेषामुपस्थे सोम आर्हितः ॥ २ ॥
३७९४. सोमं मन्यते पपिवान् यत् संपिषन्त्योषधिम् ।
सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याश्नाति पार्थिवः ॥ ३ ॥
३७९५. यत् त्वा सोम प्रपिबन्ति तत् आ प्यायसे पुनः ।
वायुः सोमस्य रक्षिता समानां मासु आकृतिः ॥ ४ ॥
३७९६. आच्छद्विधानैर्गुपितो बाह्वैः सोम रक्षितः ।
ग्राणामिच्छृण्वन् तिष्ठसि न ते अश्नाति पार्थिवः ॥ ५ ॥
३७९७. चित्तिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् ।
द्यौर्भूमिः कोश आसीद् यदयात् सूर्या पतिम् ॥ ६ ॥
३७९८. रैभ्यासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी ।
सूर्याया भद्रमिद् वासो गार्थयैति परिष्कृता ॥ ७ ॥
३७९९. स्तोमा आसन् प्रतिधर्यः कुरीरं छन्द ओपशः ।
सूर्याया अश्विना वराग्निरासीत् पुरोगवः ॥ ८ ॥
३८००. सोमो वधूयुरभवदश्विनास्तामुभा वरा ।
सूर्या यत् पत्ये शंसन्तीं मनसा सविताददात् ॥ ९ ॥
३८०१. मनो अस्या अन आसीद् द्यौरासीदुत् छदिः ।
शुक्रावन्द्वाहावास्तां यदयात् सूर्या पतिम् ॥ १० ॥
३८०२. ऋक्सामाभ्यामभिहितौ गावो ते सामनावैताम् ।
श्रोत्रे ते चक्रे आस्तां दिवि पन्थाश्चराचरः ॥ ११ ॥
३८०३. शुचीं ते चक्रे यात्या व्यानो अक्षु आर्हतः ।
अनो मनस्मर्यं सूर्यारोहत् प्रयती पतिम् ॥ १२ ॥
३८०४. सूर्याया वहतुः प्रागात् सविता यमवासृजत् ।
मघासु हन्यन्ते गावः फल्गुनीषु व्यु ह्यते ॥ १३ ॥
३८०५. यदश्विना पृच्छमानावयातं त्रिचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।
द्वौ चक्रं वामासीत् द्व देष्ट्राय तस्थथुः ॥ १४ ॥
३८०६. यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप ।
विश्वे देवा अनु तद् वामजानन् पुत्रः पितरमवृणीत पूषा ॥ १५ ॥
३८०७. द्वे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माणं ऋतुथा विदुः ।
अथैकं चक्रं यद् गुहा तदद्भ्यातय इद् विदुः ॥
३८०८. अर्यमणं यजामहे सुबन्धुं पतिवेदनम् ।
उर्वारुकमिव बन्धनात् प्रेतो मुञ्चामि नामतः ॥ १७ ॥

३८०९. प्रेतो मुञ्चामि नामृतः सुबद्धाममृतस्करम् ।
यथेयमिन्द्र मीढवः सुपुत्रा सुभगासति ॥ १८ ॥
३८१०. प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वाबध्नात् सविता सुशेवाः ।
ऋतस्य योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं तै अस्तु सहसंभलायै ॥ १९ ॥
३८११. भगस्त्वेतो नयतु हस्तगृह्याश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।
गृहान् गच्छ गृहपत्नी यथासौ वशिनी त्वं विदथमा वदासि ॥ २० ॥
३८१२. इह प्रियं प्रजायै ते समृध्यतामस्मिन् गृहे गार्हपत्याय जागृहि ।
एना पत्या तन्वँश् सं स्पृशस्वाथ् जिर्विर्विदथमा वदासि ॥ २१ ॥
३८१३. इहैव स्तं मा वि यौष्टं विश्वमायुर्व्यं श्रुतम् ।
ऋडन्तौ पुत्रैर्नृभिर्मोदमानौ स्वस्तकौ ॥ २२ ॥
३८१४. पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशु ऋडन्तौ परि यातोऽर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्ट ऋतूरन्यो विदधज्जायसे नवः ॥ २३ ॥
३८१५. नवोनवो भवसि जायमानोऽह्नां केतुरुषसामेष्यग्रम् ।
भागं देवेभ्यो वि दधास्यायन् प्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥ २४ ॥
- ३८१६ परा देहि शामुल्यं ब्रह्मभ्यो वि भजा वसु ।
कृत्यैषा पद्धती भूत्वा जाया विशते पतिम् ॥ २५ ॥
३८१७. नीललोहितं भवति कृत्यासक्तिर्व्यं ज्यते ।
एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्बन्धेषु बध्यते ॥ २६ ॥
३८१८. अश्लीला तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।
पतिर्यद् वध्वोऽ वाससुः स्वमङ्गमभ्यूर्णुते ॥ २७ ॥
३८१९. आशसनं विशसनमथो अधिविकर्तनम् ।
सूर्यायाः पश्य रूपाणि तानि ब्रह्मोत् शुम्भति ॥ २८ ॥
३८२०. तृष्टमेतत् कटुकमपाष्ठवद् विषवन्नैतदत्तवे ।
सूर्या यो ब्रह्मा वेदु स इद् वाधूयमर्हति ॥ २९ ॥
३८२१. स इत् तत् स्योनं हरति ब्रह्मा वासः सुमङ्गलम् ।
प्रार्यश्चित्तिं यो अध्येति येन जाया न रिष्यति ॥ ३० ॥
३८२२. युवं भगं सं भरतं समृद्धमृतं वदन्तावृतोद्येषु ।
ब्रह्मणस्पते पतिमस्यै रौचय चारुं संभलो वदतु वाचमेताम् ॥ ३१ ॥
३८२३. इहेदसाथ् न पुरो गमाथेमं गावः प्रजया वर्धयाथ ।
शुभं यतीरुस्रियाः सोमवर्चसो विश्वे देवाः ऋन्निह वो मनांसि ॥ ३२ ॥
३८२४. इमं गावः प्रजया सं विशाथायं देवानां न मिनाति भागम् ।
अस्मै वः पूषा मरुतश्च सर्वे अस्मै वो धाता सविता सुवाति ॥ ३३ ॥
३८२५. अनृक्षरा ऋजवः सन्तु पन्थानो येभिः सखायो यन्ति नो वरेयम् ।
सं भगेन समर्यम्णा सं धाता सृजतु वर्चसा ॥ ३४ ॥
३८२६. यच्च वर्चो अक्षेषु सुरायां च यदाहितम् ।
यद् गोष्वश्विना वर्चस्तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३५ ॥
३८२७. येन महानघ्न्या जघनमश्विना येन वा सुरा ।
येनाक्षा अभ्यर्षिच्यन्त तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३६ ॥
३८२८. यो अग्निध्मो दीदयदुप्सवश्न्तर्यं विप्रासु ईडते अध्वरेषु ।
अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्या वान् ॥ ३७ ॥

३८२९. इदमहं रुशन्तं ग्राभं तनूदूषिमपोहामि ।
यो भद्रो रोचनस्तमुदचामि ॥ ३८ ॥
३८३०. आस्यै ब्राह्मणाः स्नपनीर्हरन्त्ववीरघ्नीरुदजन्त्वारपः ।
अर्यम्णो अग्निं पर्येतु पूषन् प्रतीक्षन्ते श्वशुरो देवरश्च ॥ ३९ ॥
३८३१. शं ते हिरण्यं शमु सन्त्वापुः शं मेधिर्भवतु शं युगस्य तर्क्षी ।
शं त आपः शतपवित्रा भवन्तु शमु पत्या तहन्वँ१ सं स्पृशस्व ॥ ४० ॥
३८३२. खे रथस्य खेऽनसुः खे युगस्य शतक्रतो ।
अपालामिन्दु त्रिष्पूत्वाकृणोः सूर्यत्वचम् ॥ ४१ ॥
३८३३. आशासाना सौमनसं प्रजां सौभाग्यं रयिम् ।
पत्युरनुव्रता भूत्वा सं नह्यस्वामृताय कम् ॥ ४२ ॥
३८३४. यथा सिन्धुर्नदीनां साम्राज्यं सुषुवे वृषा ।
एवा त्वं सम्राज्यैधि पत्युरस्तं पुरेत्य ॥ ४३ ॥
३८३५. सम्राज्यैधि श्वशुरेषु सम्राज्युत देवृषु ।
ननान्दुः सम्राज्यैधि सम्राज्युत श्वश्रवाः ॥ ४४ ॥
३८३६. या अकृन्तन्नवयन् याश्च तत्तिरे या देवीरन्तां अभितोऽददन्त ।
तास्त्वा जरसे सं व्ययन्त्वार्युष्मतीदं परि धत्स्व वासः ॥ ४५ ॥
३८३७. जीवं रुदन्ति वि नयन्त्यध्वरं दीर्घामनु प्रसितिं दीध्युर्नरः ।
वामं पितृभ्यो य इदं संमीरिरे मयः पतिभ्यो जनये परिष्वजे ॥ ४६ ॥
३८३८. स्योनं ध्रुवं प्रजायै धारयामि तेऽश्मानं देव्याः पृथिव्या उपस्थे ।
तमा तिष्ठानुमाद्या सुवर्चा दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥ ४७ ॥
३८३९. येनाग्निरस्या भूम्या हस्तं जग्राह दक्षिणम् ।
तेन गृह्णामि ते हस्तं मा व्यधिष्ठा मया सह प्रजया च धनेन च ॥ ४८ ॥
३८४०. देवस्तै सविता हस्तं गृह्णातु सोमो राजा सुप्रजसं कृणोतु ।
अग्निः सुभगां जातवेदाः पत्ये पत्नीं जरदष्टिं कृणोतु ॥ ४९ ॥
३८४१. गृह्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदष्टिर्यथासः ।
भगौ अर्यमा सविता पुरन्धिर्मह्यं त्वादुर्गार्हपत्याय देवाः ॥ ५० ॥
३८४२. भगस्ते हस्तमग्रहीत् सविता हस्तमग्रहीत् ।
पत्नी त्वमसि धर्मणाहं गृहपतिस्तव ॥ ५१ ॥
३८४३. ममेयमस्तु पोष्या मह्यं त्वादाद् बृहस्पतिः ।
मया पत्या प्रजावति सं जीव शरदः शतम् ॥ ५२ ॥
३८४४. त्वष्टा वासो व्यदधाच्छुभे कं बृहस्पतैः प्रशिषा कवीनाम् ।
तेनेमां नारीं सविता भगश्च सूर्यामिव परि धत्तां प्रजया ॥ ५३ ॥
३८४५. इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी मातरिश्वा मित्रावरुणा भगौ अश्विनोभा ।
बृहस्पतिर्मरुतो ब्रह्म सोम इमां नारीं प्रजया वर्धयन्तु ॥ ५४ ॥
३८४६. बृहस्पतिः प्रथमः सूर्यायाः शीर्षे केशाँ अकल्पयत् ।
तेनेमामश्विना नारीं पत्ये सं शौभयामसि ॥ ५५ ॥
३८४७. इदं तद्रूपं यदवस्तु योषा जायां जिज्ञासे मनसा चरन्तीम् ।
तामन्वर्तिष्ये सखिभिर्नवगवैः क इमान् विद्वान् वि चर्त पाशान् ॥ ५६ ॥
३८४८. अहं वि ष्यामि मयि रूपमस्या वेददित् पश्यन् मनसः कुलार्यम् ।
न स्तेर्यमद्भि मनसोदमुच्ये स्वयं श्रथ्नानो वरुणस्य पाशान् ॥ ५७ ॥

३८४९. प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वाबध्नात् सविता सुशेवाः ।
उरुं लोकं सुगमत्र पन्थां कृणोमि तुभ्यं सहपत्न्यै वधु ॥५८॥
३८५०. उद्यच्छध्वमप रक्षो हनाथेमां नारीं सुकृते दधात ।
धाता विपश्चित् पतिमस्यै विवेद भगो राजा पुर एतु प्रजानन् ॥५९॥
३८५१. भगस्ततक्ष चतुरः पादान् भगस्ततक्ष चत्वार्युर्षलानि ।
त्वष्टा पिपेश मध्यतोऽनु वर्धान्त्सा नो अस्तु सुमङ्गली ॥६०॥
३८५२. सुकिंशुकं वहतुं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवृतं सुचक्रम् ।
आ रोह सूर्ये अमृतस्य लोकं स्योनं पतिभ्यो वहतुं कृणु त्वम् ॥६१॥
३८५३. अभ्रातृघ्नीं वरुणापशुघ्नीं बृहस्पते ।
इन्द्रापतिघ्नीं पुत्रिणीमास्मभ्यं सवितर्वह ॥६२॥
३८५४. मा हिंसिष्टं कुमार्यं स्थूणै देवकृते पथि ।
शालाया देव्या द्वारं स्योनं कृण्मो वधूपथम् ॥६३॥
३८५५. ब्रह्मापरं युज्यतां ब्रह्म पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः ।
अनाव्याधां दैवपुरां प्रपद्य शिवा स्योना पतिलोके वि राजा ॥६४॥

[सूक्त २]

[ऋषि- सावित्री, सूर्या । देवता- १९, १२-३५, ३७-७५ आत्मा, १० यक्षमनाशनी, ११ दम्पती परिपन्थनाशनी, ३६ देवगण। छन्द- अनुष्टुप्, ५-६, १२, ३१, ४० जगती, ९ त्र्यवसाना षट्पदा विराट् अत्यष्टि, १३-१४, १७-१९, ४१-४२, ४९, ६१, ७०, ७४-७५ त्रिष्टुप्, २४-२५, ३२, ३४, ३६, ३८ परानुष्टुप् त्रिष्टुप्, १५, ५१ भुरिक् अनुष्टुप्, २० पुरस्ताद् बृहती, २६ विराट् अनुष्टुप्, ३३ विराट् आस्तार पंक्ति, ३५ पुरोबृहती त्रिष्टुप्, ३७, ३९ भुरिक् त्रिष्टुप्, ४३ त्रिष्टुब्बाभा पंक्ति, ४४ प्रस्तार पंक्ति, ४७ पथ्या बृहती, ४८ सतः पंक्ति, ५० उपरिष्ठात् निचृद् बृहती, ५२ विराट् परोष्णिक्, ५९-६०, ६२ पथ्यापंक्ति, ६८ विराट् पुरउष्णिक्, ६९ त्र्यवसाना षट्पदा अतिशक्री, ७१ बृहती।]

३८५६. तुभ्यमग्रे पर्यवहन्त्सूर्यां वहतुना सह ।
स नः पतिभ्यो जायां दा अग्नें प्रजया सह ॥ १ ॥
३८५७. पुनः पत्नीमग्निर्दादायुषा सह वर्चसा ।
दीर्घायुरस्या यः पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ २ ॥
३८५८. सोमस्य जाया प्रथमं गन्धर्वस्तेऽपरः पतिः ।
तृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ ३ ॥
३८५९. सोमो ददद् गन्धर्वाय गन्धर्वो ददद्गनयै ।
रयिं च पुत्रांश्चादादग्निर्मह्यमथो इमाम् ॥ ४ ॥
३८६०. आ वामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसू न्य श्विना ह्वत्सु कामा अरंसत ।
अभूतं गोपा मिथुना शुभस्पती प्रिया अर्यम्णो दुर्या अशीमहि ॥ ५ ॥
३८६१. सा मन्दसाना मनसा शिवेन रयिं धैहि सर्ववीरं वचस्यम् ।
सुगं तीर्थं सुप्रपाणं शुभस्पती स्थाणुं पथिष्ठा मप दुर्मतिं हतम् ॥ ६ ॥
३८६२. या ओषधयो या नद्यो रे यानि क्षेत्राणि या वना ।
तास्त्वा वधु प्रजावतीं पत्यै रक्षन्तु रक्षसः ॥ ७ ॥
३८६३. एमं पन्थामरुक्षाम सुगं स्वस्तिवाहनम् ।
यस्मिन् वीरो न रिष्यत्यन्येषां विन्दते वसु ॥ ८ ॥
३८६४. इदं सु मे नरः शृणुत ययाशिषा दम्पती वाममश्नुतः ।
ये गन्धर्वा अप्सरसश्च देवीरेषु वानस्पत्येषु येऽर्धं तस्थुः ।
स्योनास्तै अस्यै वध्वै भवन्तु मा हिंसिषुर्वहतुमुह्यमानम् ॥ ९ ॥
३८६५. ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं यक्ष्मा यन्ति जनां अनु ।

- पुनस्तान् यज्ञियां देवा नर्यन्तु यत् आगताः ॥ १० ॥
३८६६. मा विदन् परिपन्थिनो य आसीदन्ति दम्पती ।
सुगेन दुर्गमतीताहमर्प द्रान्त्वरातयः ॥ ११ ॥
३८६७. सं काशयामि वहतुं ब्रह्मणा गृहैरघोरिणं चक्षुषा मित्रियैण ।
पर्याणद्धं विश्वरूपं यदस्ति स्योनं पतिभ्यः सविता तत् कृणोतु ॥ १२ ॥
३८६८. शिवा नारीयमस्तमार्गत्रिमं धाता लोकमस्यै दिदेश ।
तामर्यमा भगो अश्विनोभा पजापतिः प्रजया वर्धयन्तु ॥ १३ ॥
३८६९. आत्मन्वत्युर्वरा नारीयमागन् तस्यां नरो वपत् बीजमस्याम् ।
सा वः प्रजां जनयद् वक्षणाभ्यो बिभ्रती दुग्धमृषभस्य रेतः ॥ १४ ॥
३८७०. प्रति तिष्ठ विराडसि विष्णुरिवेह सरस्वति ।
सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥ १५ ॥
३८७१. उद् व ऊर्मिः शम्या हन्त्वापो योक्त्राणि मुञ्चत ।
मादृष्कृतौ व्ये नसावघ्न्यावशुनमारताम् ॥ १६ ॥
३८७२. अघोरचक्षुरपतिघ्नी स्योना शग्मा सुशेवा सुयमा गृहेभ्यः ।
वीरसूदेवकामा सं त्वयैधिषीमहि सुमनस्यमाना ॥ १७ ॥
३८७३. अदेवघ्न्यपतिघ्नीहैधि शिवा पशुभ्यः सुयमा सुवर्चाः ।
प्रजावती वीरसूदेवकामा स्योनेमग्निं गार्हपत्यं सपर्य ॥ १८ ॥
३८७४. उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्तीदमार्गा अहं त्वैडे अभिभूः स्वाद् गृहात् ।
शून्यैषी नित्रृते याजगन्धोत्तिष्ठाराते प्र पत् मेह रंस्थाः ॥ १९ ॥
३८७५. यदा गार्हपत्यमसपर्यैत् पूर्वमग्निं वधूरियम् ।
अधा सरस्वत्यै नारि पितृभ्यश्च नमस्कुरु ॥ २० ॥
३८७६. शर्म वमैतदा हरास्यै नार्या उपस्तरै ।
सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥
३८७७. यं बल्बजं न्यस्यथ चर्म चोपस्तृणीथन ।
तदा रोहतु सुप्रजा या कन्या विन्दते पतिम् ॥ २२ ॥
३८७८. उप स्तृणीहि बल्बजमधि चर्मणि रोहिते ।
तत्रोपविश्य सुप्रजा इममग्निं सपर्यतु ॥ २३ ॥
३८७९. आ रोह चर्मोप सीदाग्निमेष देवो हन्ति रक्षांसि सर्वा ।
इह प्रजां जनय पत्ये अस्मै सुज्यैष्ट्यो भवत् पुत्रस्त एषः ॥ २४ ॥
३८८०. वि तिष्ठन्तां मातुरस्या उपस्थान्नानारूपाः पशवो जायमानाः ।
सुमङ्गल्युप सीदेममग्निं संपत्नी प्रति भूषेह देवान् ॥ २५ ॥
३८८१. सुमङ्गली प्रतरणी गृहाणां सुशेवा पत्ये श्वशुराय शंभूः ।
स्योना श्वश्रुवै प्र गृहान् विशेमान् ॥ २६ ॥
३८८२. स्योना भव श्वशुरेभ्यः स्योना पत्ये गृहेभ्यः ।
स्योनास्यै सर्वस्यै विशे स्योना पुष्टायैषां भव ॥ २७ ॥
३८८३. सुमङ्गलीरियं वधूरिमां समेत पश्यत ।
सौभाग्यमस्यै दुत्वा दौर्भाग्यैर्विपरैतन ॥ २८ ॥
३८८४. या दुर्हार्दो युवतयो याश्चेह जरतीरपि ।
वर्चो न्वशस्यै सं दुत्ताथास्तं विपरैतन ॥ २९ ॥
३८८५. रुक्मप्रस्तरणं वह्नं विश्वा रूपाणि बिभ्रतम् ।

- आरौहत् सूर्या सावित्री बृहते सौभगाय कम् ॥ ३० ॥
३८८६. आ रौह तल्पं सुमनस्यमानेह प्रजां जनय पत्ये अस्मै ।
इन्द्राणीव सुबुधा बुध्यमाना ज्योतिरग्रा उषसः प्रति जागरासि ॥ ३१ ॥
३८८७. देवा अग्रे न्य पद्यन्त पत्नीः समस्पृशन्त तन्व स्तनूभिः ।
सूर्येव नारि विश्वरूपा महित्वा प्रजावती पत्या सं भवेह ॥ ३२ ॥
३८८८. उत्तिष्ठेतो विश्वावसो नर्मसेडामहे त्वा ।
जामिमिच्छ पितृषदं न्युक्तां स ते भागो जनुषा तस्य विद्धि ॥ ३३ ॥
३८८९. अप्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च ।
तास्ते जनित्रमभि ताः परैहि नर्मस्ते गन्धर्वतुना कृणोमि ॥ ३४ ॥
३८९०. नमो गन्धर्वस्य नर्मसे नमो भामाय चक्षुषे च कृष्णः ।
विश्वावसो ब्रह्मणा ते नमोऽभि जाया अप्सरसः परैहि ॥ ३५ ॥
३८९१. राया वयं सुमनसः स्यामोदितो गन्धर्वमावीवृताम ।
अगन्त्स देवः परमं सधस्थमगन्म् यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥ ३६ ॥
३८९२. सं पितरावृत्त्विये सृजेथां माता पिता च रेतसो भवाथः ।
मर्यं इव योषामधिरोहयैनां प्रजां कृण्वाथामिह पुष्यतं रयिम् ॥ ३७ ॥
३८९३. तां पूषञ्छिवर्तमामेरयस्व यस्यां बीजं मनुष्यांश्च वर्षन्ति ।
या न ऊरू उशती विश्रयाति यस्यामुशन्तः प्रहरैम शेषः ॥ ३८ ॥
३८९४. आ रौहोरुमुप धत्स्व हस्तं परिष्वजस्व जायां सुमनस्यमानः ।
प्रजां कृण्वाथामिह मोदमानौ दीर्घं वामायुः सविता कृणोतु ॥ ३९ ॥
३८९५. आ वां प्रजां जनयतु प्रजापतिरहोरात्राभ्यां समनक्त्वर्थमा ।
अदुर्मङ्गली पतिलोकमा विशेमं शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ ४० ॥
३८९६. देवैर्दत्तं मनुना साकमेतद् वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् ।
यो ब्रह्मणै चिकितुषे ददाति स इद् रक्षांसि तल्पानि हन्ति ॥ ४१ ॥
३८९७. यं मे दत्तो ब्रह्मभागं वधूयोर्वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् ।
युवं ब्रह्मणैऽनुमन्यमानौ बृहस्पते साकमिन्द्रश्च दत्तम् ॥ ४२ ॥
३८९८. स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ हसामुदौ महसा मोदमानौ ।
सुगू सुपुत्रौ सुगृहौ तराथो जीवावुषसो विभातीः ॥ ४३ ॥
३८९९. नवं वसानः सुरभिः सुवासा उदागां जीव उषसो विभातीः ।
आण्डात् पतत्रीवामुक्षि विश्वस्मादेनस्परि ॥ ४४ ॥
३९००. शुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिब्रते ।
आपः सप्त सुसुवुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ ४५ ॥
३९०१. सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च ।
ये भूतस्य प्रचेतसस्तेभ्य इदमकरं नर्मः ॥ ४६ ॥
३९०२. य ऋते चिदभिश्चिषः पुरा जत्रुभ्य आतृदः ।
संधाता संधिं मघवां पुरूवसुर्निष्कर्ता विह्वृतं पुनः ॥ ४७ ॥
३९०३. अपास्मत् तम उच्छतु नीलं पिशङ्गमुत लोहितं यत् ।
निर्दहनी या पृषातक्यश्स्मिन् तां स्थाणावध्या संजामि ॥ ४८ ॥
३९०४. यावतीः कृत्या उपवासने यावन्तो राज्ञो वरुणस्य पार्शाः ।
व्यृद्धयो या असमृद्धयो या अस्मिन् ता स्थाणावधि सादयामि ॥ ४९ ॥
३९०५. या मे प्रियतमा तनूः सा मे बिभाय वार्ससः ।

- तस्याग्रे त्वं वनस्पते नीविं कृणुष्व मा वयं रिषाम॥५०॥
३९०६. ये अन्ता यावतीः सिचो य ओतवो ये च तन्तवः ।
वासो यत् पत्नीभिरुतं तन्नः स्योनमुप स्पृशात्॥५१॥
३९०७. उशतीः कन्यला इमाः पितृलोकात् पतिं यतीः ।
अव दीक्षामसृक्षत स्वाहा॥५२॥
३९०८. बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अंधारयन् ।
वर्चो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं सृजामसि॥५३॥
३९०९. बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अंधारयन् ।
तेजो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं सृजामसि॥५४॥
३९१०. बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अंधारयन् ।
भगो गोषु प्रविष्टो यत् तेनेमां सं सृजामसि॥५५॥
३९११. बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अंधारयन् ।
यशो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं सृजामसि॥५६॥
३९१२. बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अंधारयन् ।
पयो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं सृजामसि॥५७॥
३९१३. बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अंधारयन् ।
रसो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं सृजामसि॥५८॥
३९१४. यदीमे केशिनो जना गृहे तै समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽघम् ।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम्॥५९॥
३९१५. यदीयं दुहिता तव विकेश्यरुदद् गृहे रोदेन कृण्वत्य्ऽघम् ।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम्॥६०॥
३९१६. यज्जामयो यद्युवतयो गृहे तै समनर्तिषू रोदेन कृण्वतीरघम् ।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम्॥६१॥
३९१७. यत् तै प्रजायां पशुषु यद्वा गृहेषु निष्ठितमघकृद्भिर्घं कृतम् ।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम्॥६२॥
३९१८. इयं नार्युप ब्रूते पूल्यान्यावपन्तिका ।
दीर्घायुरस्तु मे पतिर्जीवाति शरदः शतम्॥६३॥
३९१९. इहेमाविन्द्र सं नुद चक्रवाकेव दम्पती ।
प्रजयैनौ स्वस्तकौ विश्वमायुर्व्यं श्नुताम्॥६४॥
३९२०. यदासन्ध्यामुपधाने यद् वौपवासने कृतम् ।
विवाहे कृत्यां यां चक्रुरास्नाने तां नि दध्मसि॥६५॥
३९२१. यद् दुष्कृतं यच्छर्मलं विवाहे वहतौ च यत् ।
तत् संभ्रलस्य कम्बले मृज्महे दुरितं वयम्॥६६॥
३९२२. संभ्रले मलं सादयित्वा कम्बले दुरितं वयम् ।
अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूषि तारिषत्॥६७॥
३९२३. कृत्रिमः कण्टकः शतदन् य एषः ।
अपास्याः केश्यं मलमप शीर्षण्यं लिखात्॥६८॥
३९२४. अङ्गादङ्गाद् वयमस्या अप यक्ष्मं नि दध्मसि ।
तन्मा प्रापत् पृथिवीं मोत देवान् दिवं मा प्रापदुर्वंशन्तरिक्षम् ।
अपो मा प्रापन्मलमेतदग्ने यमं मा प्रापत् पितृंश्च सर्वान्॥६९॥

३९२५. सं त्वा नह्यामि पर्यसा पृथिव्याः सं त्वा नह्यामि पयसौषधीनाम् ।
सं त्वा नह्यामि प्रजया धनेन सा संनद्धा सनुहि वाजमेमम् ॥७०॥
३९२६. अमोऽहमस्मि सा त्वं सामाहमस्म्यक् त्वं द्यौरहं पृथिवी त्वम् ।
ताविह सं भवाव प्रजामा जनयावहै ॥७१॥
३९२७. जनिन्यन्ति नावग्रवः पुत्रिन्यन्ति सुदानवः ।
अरिष्टासू सचेवहि बृहते वाजसातये ॥७२॥
३९२८. ये पितरो वधूदृशा इमं वहतुमार्गमन् ।
ते अस्यै वध्वै संपत्यै प्रजावच्छर्मयच्छन्तु ॥७३॥
३९२९. येदं पूर्वागन् रशनायमाना प्रजामस्यै द्रविणं चेह दुत्वा ।
तां वहन्त्वगतस्यानु पन्थां विराडियं सुप्रजा अत्यजैषीत् ॥७४॥
३९३०. प्र बुध्यस्व सुबुधा बुध्यमाना दीर्घायुत्वार्य शतशारदाय ।
गृहान् गच्छ गृहपत्नी यथासौ दीर्घं त आर्युः सविता कृणोतु ॥७५॥
॥ इति चतुर्दशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ पञ्चदशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- साम्नी पंक्ति, २ द्विपदा साम्नी बृहती, ३ एकपदा यजुर्ब्राह्मी अनुष्टुप्, ४ एकपदा विराट् गायत्री, ५ साम्नी अनुष्टुप्, ६ त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, ७ आसुरी पंक्ति, ८ त्रिपदा अनुष्टुप्]

३९३१. त्रात्य आसीदीर्यमान एव स प्रजापतिं समैरयत् ॥ १ ॥
३९३२. स प्रजापतिः सुवर्णमात्मन्नपश्यत् तत् प्राजनयत् ॥ २ ॥
३९३३. तदेकमभवत् तल्ललाममभवत् तन्महदभवत् तज्ज्येष्ठमभवत् तद्
ब्रह्माभवत् तत् तपोऽभवत् तत् सत्यमभवत् तेन प्राजायत ॥ ३ ॥
३९३४. सोऽवर्धत् स महानभवत् स महादेवोऽभवत् ॥ ४ ॥
३९३५. स देवानामीशां पर्यैत् स ईशानोऽभवत् ॥ ५ ॥
३९३६. स एकत्रात्योऽभवत् स धनुरादत्त तदेवेन्द्रधनुः ॥ ६ ॥
३९३७. नीलमस्योदरं लोहितं पृष्ठम् ॥ ७ ॥
३९३८. नीलैर्नैवाप्रियं भ्रातृव्यं प्रोणीति लोहितेन द्विषन्ति विध्यतीति ब्रह्मवादिनो वदन्ति ॥ ८ ॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- साम्नी अनुष्टुप्, २, १६, २२ साम्नी त्रिष्टुप्, ३ द्विपदार्षी पंक्ति, ४, १८, २४ द्विपदा ब्राह्मी गायत्री, ५, १३, २५ द्विपदार्ची जगती, ७, १४ (२), २० (२), २७ पदपंक्ति, ८, १४ (३)], २० (३), २८ त्रिपदा प्राजापत्या त्रिष्टुप्, १० एकपदोष्णिक, ११ द्विपदार्षी भुरिक् त्रिष्टुप्, १२ आर्षी परानुष्टुप्, १४ (१) साम्नी पंक्ति, १७ द्विपदा विराट् आर्षी पंक्ति, १९ द्विपदा विराट् आर्ची जगती, २० आसुरी गायत्री, २३ निचृत् आर्षी पंक्ति]

३९३९. स उदतिष्ठत् स प्राचीं दिशमनुव्यचलत् ॥ १ ॥
३९४०. तं बृहच्च रथन्तरं चादित्याश्च विश्वे च देवा अनुव्य चलन् ॥ २ ॥
३९४१. बृहते च वै स रथन्तराय चादित्येभ्यश्च विश्वेभ्यश्च देवेभ्य आ वृश्चते य एवं विद्वांसं त्रात्यमुपवदति ॥ ३ ॥
३९४२. बृहतश्च वै स रथन्तरस्य चादित्यानां च विश्वेषां च देवानां प्रियं धर्म भवति तस्य प्राच्यां दिशि ॥ ४ ॥
३९४३. श्रद्धा पुंश्ली मित्रो माग्धो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं रात्री केशा हरितौ प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥ ५ ॥
३९४४. भूतं च भविष्यच्च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ॥ ६ ॥
३९४५. मातरिश्वा च पर्वमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ॥ ७ ॥

३९४६. कीर्तिश्च यशश्च पुरःसुरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ ८ ॥
३९४७. स उदतिष्ठत् स दक्षिणां दिशमनु व्यचलत् ॥ ९ ॥
३९४८. तं यज्ञायज्ञिर्यं च वामदेव्यं च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानुव्यचलन् ॥ १० ॥
३९४९. यज्ञायज्ञियाय च वै स वामदेव्याय च यज्ञाय च यजमानाय च पशुभ्यश्चा वृश्चते य एवं विद्वांसं त्रात्यमुपवदति ॥ ११ ॥
३९५०. यज्ञायज्ञियाय च वै स वामदेव्याय च यज्ञाय च यजमानाय च पशूनां च प्रियं धाम भवति तस्य दक्षिणायां दिशि ॥ १२ ॥
३९५१. उषाः पुंश्रुली मन्त्रो मागधो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं रात्री केशा हरितौ प्रवृत्तौ कल्मलिर्मणिः ॥ १३ ॥
३९५२. अमावास्या च पौर्णमासी च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ।
मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ।
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसुरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ १४ ॥
३९५३. स उदतिष्ठत् स प्रतीचीं दिशमनु व्यचलत् ॥ १५ ॥
३९५४. तं वैरूपं च वैराजं चापश्च वरुणश्च राजानुव्यचलन् ॥ १६ ॥
३९५५. वैरूपाय च वै स वैराजाय चाभ्यश्च वरुणाय च राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं त्रात्यमुपवदति ॥ १७ ॥
३९५६. वैरूपाय च वै स वैराजाय चापां च वरुणस्य च राज्ञः प्रियं धाम भवति तस्य प्रतीच्यां दिशि ॥ १८ ॥
३९५७. इरा पुंश्रुली हसो मागधो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं रात्री केशा हरितौ प्रवृत्तौ कल्मलिर्मणिः ॥ १९ ॥
३९५८. अहश्च रात्री च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ।
मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ।
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसुरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ २० ॥
३९५९. स उदतिष्ठत् स उदीचीं दिशमनु व्यचलत् ॥ २१ ॥
३९६०. तं श्यैतं च नौधसं च सप्तर्षयश्च सोमश्च राजानुव्यचलन् ॥ २२ ॥
३९६१. श्यैताय च वै स नौधसाय च सप्तर्षिभ्यश्च सोमाय च राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं त्रात्यमुपवदति ॥ २३ ॥
३९६२. श्यैतस्य च वै स नौधसाय च सप्तर्षिभ्यश्च सोमाय च राज्ञः प्रियं धाम भवति तस्योदीच्यां दिशि ॥ २४ ॥
३९६३. विद्युत् पुंश्रुली स्तनयित्नुर्मागधो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं रात्री केशा हरितौ प्रवृत्तौ कल्मलिर्मणिः ॥ २५ ॥
३९६४. श्रुतं च विश्रुतं च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ॥ २६ ॥
३९६५. मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ॥ २७ ॥
३९६६. कीर्तिश्च यशश्च पुरःसुरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ २८ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- १ पिपीलिकमध्या गायत्री, २ साम्नी उष्णिक्, ३ याजुषी जगती, ४ द्विपदार्ची उष्णिक्,

५ आर्ची बृहती, ६ आसुर्यनुष्टुप्, ७ साम्नी गायत्री, ८ आसुरी पंक्ति, ९ आसुरी जगती, १० प्राजापत्या त्रिष्टुप्, ११ विराट् गायत्री]

३९६७. सं संवत्सरमूर्ध्वो ऽतिष्ठत् तं देवा अब्रुवन् त्रात्य किं नु तिष्ठसीति ॥ १ ॥
३९६८. सो ऽब्रवीदासन्दीं मे सं भरन्त्विति ॥ २ ॥
३९६९. तस्मै त्रात्यायासन्दीं समभरन् ॥ ३ ॥
३९७०. तस्यां ग्रीष्मश्च वसन्तश्च द्वौ पादावास्तां शरच्च वर्षाश्च द्वौ ॥ ४ ॥
३९७१. बृहच्च रथन्तरं चानूच्येऽ आस्तां यज्ञायज्ञिर्यं च वामदेव्यं च तिरश्च्ये ॥ ५ ॥
३९७२. ऋचः प्राञ्चस्तन्तवो यजूषि तिर्यञ्चः ॥ ६ ॥
३९७३. वेद आस्तरणं ब्रह्मोपबर्हणम् ॥ ७ ॥
३९७४. सामासाद उदगीथो ऽपश्रयः ॥ ८ ॥
३९७५. तामासन्दीं त्रात्य आरोहत् ॥ ९ ॥
३९७६. तस्य देवजनाः परिष्कन्दा आसन्तसंकल्पाः प्रहाय्याऽ विश्वानि भूतान्युपसदः ॥
३९७७. विश्वान्येवास्य भूतान्युपसदो भवन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- अध्यात्म अथवा व्रात्या। छन्द- दैवी जगती, २, ८ आर्ची अनुष्टुप्, ३, १२ द्विपदा प्राजापत्या जगती, ४, ७, १० प्राजापत्या गायत्री, ५ प्राजापत्या पंक्ति, ६ आर्ची जगती, ९ आर्ची त्रिष्टुप्, ११ साम्नी त्रिष्टुप्, १४ प्राजापत्या बृहती, १५, १८ द्विपदार्ची पंक्ति, १७ आर्ची उष्णिक्।]

३९७८. तस्मै प्राच्या दिशः ॥ १ ॥
 ३९७९. वासन्तौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् बृहच्च रथन्तरं चानुष्टातारौ ॥ २ ॥
 ३९८०. वासन्तावेनं मासौ प्राच्या दिशो गोपायतो बृहच्च रथन्तरं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ३ ॥
 ३९८१. तस्मै दक्षिणाया दिशः ॥ ४ ॥
 ३९८२. ग्रैष्मौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् यज्ञायज्ञिर्यं च वामदेव्यं चानुष्टातारौ ॥ ५ ॥
 ३९८३. ग्रैष्मावेनं मासौ दक्षिणाया दिशो गोपायतो यज्ञायज्ञिर्यं च वामदेव्यं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ६ ॥
 ३९८४. तस्मै प्रतीच्या दिशः ॥ ७ ॥
 ३९८५. वार्षिकौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् वैरूपं च वैराजं चानुष्टातारौ ॥ ८ ॥
 ३९८६. वार्षिकावेनं मासौ प्रतीच्या दिशो गोपायतो वैरूपं च वैराजं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ९ ॥
 ३९८७. तस्मा उदीच्या दिशः ॥ १० ॥
 ३९८८. शारदौ मासौ गोप्तारावकुर्वञ्छयैतं च नौधसं चानुष्टातारौ ॥ ११ ॥
 ३९८९. शारदावेनं मासावुदीच्या दिशो गोपायतः श्यैतं च नौधसं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १२ ॥
 ३९९०. तस्मै ध्रुवाया दिशः ॥ १३ ॥
 ३९९१. हैमनौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् भूमिं चाग्निं चानुष्टातारौ ॥ १४ ॥
 ३९९२. हैमनावेनं मासौ ध्रुवाया दिशो गोपायतो भूमिश्चाग्निश्चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥
 ३९९३. तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः ॥ १६ ॥
 ३९८४. शैशिरौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् दिवं चादित्यं चानुष्टातारौ ॥ १७ ॥
 ३९९५. शैशिरावेनं मासावूर्ध्वाया दिशो गोपायतो द्यौश्चादित्यश्चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥]

[सूक्त ५]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- रुद्र। छन्द- १ त्रिपदा समविषमा गायत्री, २ त्रिपदा भुरिक् आर्ची त्रिष्टुप्, ३, ५ (२), ७ (२), ९ (२), ११ (२), १३ (२), १६ द्विपदा प्राजापत्या अनुष्टुप्, ४ स्वराट् प्राजापत्या पंक्ति, ५ (१), ७ (१), ९ (१), १३ (१) त्रिपदा ब्राह्मी गायत्री, ६, ८, १२ त्रिपदा ककुप् उष्णिक्, १०, १४ भुरिक्विषमा गायत्री ११ (१), निचृद् ब्राह्मी गायत्री, १५ विराट् गायत्री।]

३९९६. तस्मै प्राच्या दिशो अन्तर्देशाद् भवमिष्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ १ ॥
 ३९९७. भव एनमिष्वासः प्राच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ॥ २ ॥
 ३९९८. नास्यं पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद ॥ ३ ॥
 ३९९९. तस्मै दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशाच्छर्वमिष्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ ४ ॥
 ४०००. शर्व एनमिष्वासो दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
 नास्यं पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद ॥ ५ ॥
 ४००१. तस्मै प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशात् पशुपतिमिष्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ ६ ॥
 ४००२. पशुपतिरेनमिष्वासः प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
 नास्यं पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद ॥ ७ ॥
 ४००३. तस्मा उदीच्या दिशो अन्तर्देशादुग्रं देवमिष्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ ८ ॥
 ४००४. उग्र एनं देव इष्वास उदीच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
 नास्यं पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद ॥ ९ ॥
 ४००५. तस्मै ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशाद् रुद्रमिष्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ १० ॥
 ४००६. रुद्र एनमिष्वासो ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।

- नास्य पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद॥११॥
 ४००७. तस्मा ऊर्ध्वायां दिशो अन्तर्देशान्महादेवमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन्॥१२॥
 ४००८. महादेव एनमिष्वास ऊर्ध्वायां दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
 नास्य पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद॥१३॥
 ४००९. तस्मै सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्य ईशानमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन्॥१४॥
 ४०१०. ईशान एनमिष्वासः सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्योऽनुष्ठातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः॥१५॥
 ४०११. नास्य पशून् न समानान् हिंनस्ति य एवं वेद॥१६॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- अध्यात्म अथवा व्रात्य। छन्द- १, ४ आसुरी पंक्ति, २, १७ आर्ची पंक्ति, ३ आर्षी पंक्ति, ५, ११ साम्नी त्रिष्टुप्, ६, १२ निचृत् बृहती, ७, १०, १३, १६, २४ आसुरी बृहती, ८ साम्नी पंक्ति, ९ प्राजापत्या त्रिष्टुप्, १४, २३ आर्ची त्रिष्टुप्, १५, १८ विराट् जगती, १९ आर्ची उष्णिक्, २० साम्नी अनुष्टुप्, २१ आर्ची बृहती, २२ परोष्णिक्, २५ आर्ची अनुष्टुप्, २६ विराट् बृहती।]

४०१२. स ध्रुवां दिशमनु व्यचलत्॥१॥
 ४०१३. तं भूमिश्चाग्निश्चौषधयश्च वनस्पतयश्च वानस्पत्याश्च वीरुधश्चानुव्य चलन्॥२॥
 ४०१४. भूमेश्च वै सोऽग्नेश्चौषधीनां च वनस्पतीनां च वानस्पत्यानां च वीरुधां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥३॥
 ४०१५. स ऊर्ध्वा दिशमनु व्यचलत्॥४॥
 ४०१६. तमृतं च सृत्यं च सूर्यश्च चन्द्रश्च नक्षत्राणि चानुव्यचलन्॥५॥
 ४०१७. ऋतस्य च वै स सत्यस्य च सूर्यस्य च चन्द्रस्य च नक्षत्राणां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥६॥
 ४०१८. स उत्तमां दिशमनु व्यचलत्॥७॥
 ४०१९. तमृचश्च सामानि च यजूषि च ब्रह्म चानुव्यचलन्॥८॥
 ४०२०. ऋचां च वै स साम्नां च यजुषां च ब्रह्मणश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥९॥
 ४०२१. स बृहतीं दिशमनु व्यचलत्॥१०॥
 ४०२२. तर्मितिहासश्च पुराणं च गाथाश्च नाराशंसीश्चानुव्य चलन्॥११॥
 ४०२३. इतिहासस्य च वै स पुराणस्य च गाथानां च नाराशंसीनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥१२॥
 ४०२४. स परमां दिशमनु व्यचलत्॥१३॥
 ४०२५. तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणाग्निश्च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानुव्यचलन्॥
 ४०२६. आहवनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणाग्नेश्च यज्ञस्य च यजमानस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥१५॥
 ४०२७. सोऽनादिष्टं दिशमनु व्यचलत्॥१६॥
 ४०२८. तमृतवश्चार्तवाश्च लोकाश्च लौक्याश्च मासांश्चार्धमासांश्चाहोरात्रे चानुव्यचलन्॥१७॥
 ४०२९. ऋतूनां च वै स आर्तवानां च लोकानां च लौक्यानां च मासानां चार्धमासानां चाहोरात्रयोश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥१८॥
 ४०३०. सोऽनावृत्तां दिशमनु व्यचलत् ततो नावृत्स्यन्नमन्यत॥१९॥
 ४०३१. तं दितिश्चादितिश्चेडा चेन्द्राणी चानुव्यचलन्॥२०॥
 ४०३२. दितेश्च वै सोऽदितेश्चेडायाश्चेन्द्राण्याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥२१॥
 ४०३३. स दिशोऽनु व्यचलत् तं विराडनु व्यचलत् सर्वे च देवाः सर्वाश्च देवताः॥२२॥
 ४०३४. विराजश्च वै स सर्वेषां च देवानां सर्वासां च देवतानां ।
 प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥२३॥
 ४०३५. स सर्वान्तर्देशाननु व्यचलत्॥२४॥
 ४०३६. तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चानुव्यचलन्॥२५॥
 ४०३७. प्रजापतेश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद॥२६॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- षड्भू १ त्रिपदा निचृत् गायत्री, २ एकपदा विराट् बृहती, ३ विराट् उष्णिक्, ४ एकपदा गायत्री, ५ पंक्ति ।]

४०३८. स महिमा सद्भूत्वान्तं पृथिव्या अगच्छत् स समुद्राभवत् ॥ १ ॥
४०३९. तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चापश्च श्रद्धा च वर्षं भूत्वानुव्यवर्तयन्त ॥
४०४०. ऐनमापो गच्छत्यैनं श्रद्धा गच्छत्यैनं वर्षं गच्छति य एवं वेद ॥ ३ ॥
४०४१. तं श्रद्धा च यज्ञश्च लोकश्चात्रं चान्नाद्यं च भूत्वाभिपर्यावर्तन्त ॥ ४ ॥
४०४२. ऐनं श्रद्धा गच्छत्यैनं यज्ञो गच्छत्यैनं लोको गच्छत्यैनमन्नं गच्छत्यैनमन्नाद्यं गच्छति य एवं वेद ॥ ५ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- १ साम्नी उष्णिक्, २ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ३ आर्ची पंक्ति ।]

४०४३. सोरज्यत् ततो राजन्योजायत ॥ १ ॥
४०४४. स विशः सबन्धूनन्नमन्नाद्यमभ्युदतिष्ठत् ॥ २ ॥
४०४५. विशां च वै स सबन्धूनां चान्नस्य चान्नाद्यस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- १ आसुरी जगती, २ आर्ची गायत्री, ३ आर्ची पंक्ति ।]

४०४६. स विशोऽनु व्यचलत् ॥ १ ॥
४०४७. तं सुभा च समितिश्च सेना च सुरा चानुव्यचलन् ॥ २ ॥
४०४८. सुभार्याश्च वै स समितेश्च सेनायाश्च सुरायाश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- १ द्विपदा साम्नी बृहती, २ त्रिपदार्ची पंक्ति, ३ द्विपदा प्राजापत्या पंक्ति, ४ त्रिपदा वर्धमाना गायत्री, ५ त्रिपदा साम्नी बृहती, ६, ८, १० द्विपदासुरी गायत्री, ७, ९ साम्नी उष्णिक्, ११ आसुरी बृहती ।]

४०४९. तद् यस्यैवं विद्वान् त्रात्यो राज्ञोऽतिथिर्गृहानागच्छैत् ॥ १ ॥
४०५०. श्रेयांसमेनमात्मनो मानयेत् तथा क्षत्राय ना वृश्चते तथा राष्ट्राय ना वृश्चते ॥ २ ॥
४०५१. अतो वै ब्रह्म च क्षत्रं चोदतिष्ठतां ते अब्रूतां कं प्र विशावेति ॥ ३ ॥
४०५२. अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्रा विशत्विन्द्रं क्षत्रं तथा वा इति ॥ ४ ॥
४०५३. अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्राविशदिन्द्रं क्षत्रम् ॥ ५ ॥
४०५४. इयं वा उ पृथिवी बृहस्पतिर्द्यौरिन्द्रे ॥ ६ ॥
४०५५. अयं वा उ अग्निर्ब्रह्मासावादित्यः क्षत्रम् ॥ ७ ॥
४०५६. ऐनं ब्रह्म गच्छति ब्रह्मवर्चसी भवति ॥ ८ ॥
४०५७. यः पृथिवीं बृहस्पतिमग्निं ब्रह्म वेद ॥ ९ ॥
४०५८. ऐनमिन्द्रियं गच्छतीन्द्रियवान् भवति ॥ १० ॥
४०५९. य आदित्यं क्षत्रं दिवमिन्द्रं वेद ॥ ११ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा त्रात्य । छन्द- निचृत् आर्ची बृहती, १ दैवी पंक्ति, २ द्विपदा पूर्वात्रिष्टुप् अतिशकरी, ७, ९ द्विपदा प्राजापत्या बृहती, १० भुरिक् आर्ची बृहती, ११ द्विपदा आर्ची अनुष्टुप् ।]

४०६०. तदयस्यैवं विद्वान् त्रात्योतिथिर्गृहानागच्छैत् ॥ १ ॥
४०६१. स्वयमैनमभ्युदत्य ब्रूयाद् त्रात्यं क्वावात्सीर्त्रात्योदकं त्रात्यं तर्पयन्तु वात्य यथा ते प्रियं तथास्तु त्रात्य यथा ते वशस्तथास्तु त्रात्य यथा ते निकामस्तथास्त्विति ॥ २ ॥

४०६२. यदैनुमाह् ब्रात्य क्वात्सीरिति पृथ एव तेन देवयानानव रुन्दे ॥ ३ ॥
 ४०६३. यदैनुमाह् ब्रात्योदकमित्यप एव तेनाव रुन्दे ॥ ४ ॥
 ४०६४. यदैनुमाह् ब्रात्य तर्पयन्त्विति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥ ५ ॥
 ४०६५. यदैनुमाह् ब्रात्य यथा ते प्रियं तथास्त्विति प्रियमेव तेनाव रुन्दे ॥ ६ ॥
 ४०६६. ऐनं प्रियं गच्छति प्रियः प्रियस्य भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥
 ४०६७. यदैनुमाह् ब्रात्य यथा ते वशस्तथास्त्विति वशमेव तेनाव रुन्दे ॥ ८ ॥
 ४०६८. ऐनं वशी गच्छति वशी वशिना भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥
 ४०६९. यदैनुमाह् ब्रात्य यथा ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनाव रुन्दे ॥ १० ॥
 ४०७०. ऐनं निकामो गच्छति निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा ब्रात्य । छन्द- आसुरी गायत्री, १ त्रिपदा गायत्री, २ प्राजापत्या बृहती, ३ भुरिक् प्राजापत्या अनुष्टुप् ४ भुरिक् साम्नी अनुष्टुप्, ७, ११ त्रिपदा प्राजापत्या त्रिष्टुप्, ८ विराट् गायत्री ।]

४०७१. तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्य उद्धृतेष्वग्निष्वधिश्रितेऽग्निहोत्रेऽतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥
 ४०७२. स्वयमेनमभ्युदेत्य ब्रूयाद् ब्रात्याति सृज होष्यामीति ॥ २ ॥
 ४०७३. स चातिसृजेज्जुहुयान्न चातिसृजेन्न जुहुयात् ॥ ३ ॥
 ४०७४. स य एवं विदुषा ब्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥ ४ ॥
 ४०७५. प्र पितृयाणं पन्थां जानाति प्र देवयानम् ॥ ५ ॥
 ४०७६. न देवेषु वृश्चते हुतमस्य भवति ॥ ६ ॥
 ४०७७. पर्यस्यास्मिल्लोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥ ७ ॥
 ४०७८. अथ य एवं विदुषा ब्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥ ८ ॥
 ४०७९. न पितृयाणं पन्थां जानाति न देवयानम् ॥ ९ ॥
 ४०८०. आ देवेषु वृश्चते अहुतमस्य भवति ॥ १० ॥
 ४०८१. नास्यास्मिल्लोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥ ११ ॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा ब्रात्य । छन्द- १ साम्नी उष्णिक्, २, ६ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ३, ५, ७ आसुरी गायत्री, ४, ८ साम्नी बृहती, ९ द्विपदा निचृत् गायत्री, १० द्विपदा विराट् गायत्री, ११ प्राजापत्या पंक्ति, १२ आसुरी जगती, १३ सतः पंक्ति, १४ अक्षर पंक्ति ।]

४०८२. तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्य एकां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ १ ॥
 ४०८३. ये पृथिव्यां पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ २ ॥
 ४०८४. तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यो द्वितीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ३ ॥
 ४०८५. येऽन्तरिक्षे पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ ४ ॥
 ४०८६. तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यस्तृतीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ५ ॥
 ४०८७. ये दिवि पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ ६ ॥
 ४०८८. तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्यश्चतुर्थीं रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ७ ॥
 ४०८९. ये पुण्यानां पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ ८ ॥
 ४०९०. तद् यस्यैवं विद्वान् ब्रात्योऽपरिमिता रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥ ९ ॥
 ४०९१. य एवापरिमिताः पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्दे ॥ १० ॥
 ४०९२. अथ यस्याब्रात्यो ब्रात्यब्रुवो नामभिभ्रत्यतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ ११ ॥
 ४०९३. कर्षेदेनं न चैनं कर्षेत् ॥ १२ ॥
 ४०९४. अस्यै देवताया उदकं याचामीमां देवतां वासय इमामिमां देवतां परि'वेवेषीत्येनं परि'वेविष्यात् ॥ १३ ॥

४०९५. तस्यामेवास्य तद् देवतायां हुतं भवति य एवं वेद ॥ १४ ॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा व्रात्या । छन्द- द्विपदासुरी गायत्री, १ त्रिपदानुष्टुप्, ३, ९ पुर उष्णिक्, ५ अनुष्टुप्, ७ प्रस्तार पंक्ति, ११ स्वराट् गायत्री, १२, १४, १६, १८ भुरिक् प्राजापत्या अनुष्टुप्, १३, १५, १७ आर्ची पंक्ति, १९ भुरिक् नागी गायत्री, २१ प्राजापत्या त्रिष्टुप्, २३ निचृत् आर्ची पंक्ति ।]

४०९६. स यत् प्राचीं दिशमनु व्यचलन्मारुतं शर्धो भूत्वानुव्यचलन्मनोऽन्नादं कृत्वा ॥ १ ॥
४०९७. मनसान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २ ॥
४०९८. स यद् दक्षिणां दिशमनु व्यचलदिन्द्रो भूत्वानुव्यचलद् बलमन्नादं कृत्वा ॥ ३ ॥
४०९९. बलेनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ ४ ॥
४१००. स यत् प्रतीचीं दिशमनु व्यचलद् वरुणो राजा भूत्वानुव्यचलदुपो ऽन्नादीः कृत्वा ॥
४१०१. अद्भिरन्नादिभिरन्नमत्ति य एवं वेद ॥ ६ ॥
४१०२. स यदुदीचीं दिशमनु व्यचलत् सोमो राजा भूत्वानुव्यचलत् सप्तर्षिभिर्हुत आहुतिमन्नादीं कृत्वा ॥ ७ ॥
४१०३. आहुत्यान्नाद्यान्नमत्ति य एवं वेद ॥ ८ ॥
४१०४. स यद् ध्रुवां दिशमनु व्यचलद् विष्णुर्भूत्वानुव्यचलद् विराजमन्नादीं कृत्वा ॥ ९ ॥
४१०५. विराजान्नाद्यान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १० ॥
४१०६. स यत् पशूननु व्यचलद् रुद्रो भूत्वानुव्यचलदोषधीरन्नादीः कृत्वा ॥ ११ ॥
४१०७. ओषधीभिरन्नादीभिरन्नमत्ति य एवं वेद ॥ १२ ॥
४१०८. स यत् पितृनु व्यचलद् यमो राजा भूत्वानुव्यचलत् स्वधाकारमन्नादं कृत्वा ॥ १३ ॥
४१०९. स्वधाकारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १४ ॥
४११०. स यन्मनुष्याङ्गनु व्यचलद्गनिर्भूत्वानुव्यचलत् स्वाहाकारमन्नादं कृत्वा ॥ १५ ॥
४१११. स्वाहाकारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १६ ॥
४११२. स यद्दूर्वां दिशमनु व्यचलद् बृहस्पतिर्भूत्वानुव्यचलद् वषट्कारमन्नादं कृत्वा ॥ १७ ॥
४११३. वषट्कारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ १८ ॥
४११४. स यद् देवाननु व्यचलदीशानो भूत्वानुव्यचलन्मन्युमन्नादं कृत्वा ॥ १९ ॥
४११५. मन्युनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २० ॥
४११६. स यत् प्रजा अनु व्यचलत् प्रजापतिर्भूत्वानुव्यचलत् प्राणमन्नादं कृत्वा ॥ २१ ॥
४११७. प्राणेनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २२ ॥
४११८. स यत् सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत् परमेष्ठी भूत्वानुव्यचलद् ब्रह्मान्नादं कृत्वा ॥ २३ ॥
४११९. ब्रह्मणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥ २४ ॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा व्रात्या । छन्द- भुरिक् प्राजापत्या अनुष्टुप्, १ दैवी पंक्ति, २ आसुरी बृहती, ३ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ५, ६ द्विपदा साम्नी बृहती, ९ विराट् गायत्री ।]

४१२०. तस्य व्रात्यस्य ॥ १ ॥
४१२१. सुप्त प्राणाः सुप्तापानाः सुप्त व्यानाः ॥ २ ॥
४१२२. तस्य व्रात्यस्य ।
योऽस्य प्रथमः प्राण ऊर्ध्वो नामायं सो अग्निः ॥ ३ ॥
४१२३. तस्य व्रात्यस्य ।
योऽस्य द्वितीयः प्राणः प्रौढो नामासौ स आदित्यः ॥ ४ ॥
४१२४. तस्य व्रात्यस्य ।

- योऽस्य तृतीयः प्राणोऽभ्युद्धो नामासौ स चन्द्रमाः ॥५॥
 ४१२५. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य चतुर्थः प्राणो विभूर्नामायं स पर्वमानः ॥६॥
 ४१२६. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य पञ्चमः प्राणो योनिर्नाम ता इमा आपः ॥७॥
 ४१२७. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य षष्ठः प्राणः प्रियो नाम त इमे पशवः ॥८॥
 ४१२८. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य सप्तमः प्राणोऽपरिमितो नाम ता इमाः प्रजाः ॥९॥

[सूक्त १६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा ब्राह्मण । छन्द- १, ३ साम्नी उष्णिक् (दैवी पंक्ति), २, ४-५ प्राजापत्या उष्णिक्, ६ याजुषी त्रिष्टुप्, ७ आसुरी गायत्री ।]

४१२९. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य प्रथमोऽपानः सा पौर्णमासी ॥१॥
 ४१३०. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य द्वितीयोऽपानः साष्टका ॥२॥
 ४१३१. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य तृतीयोऽपानः सामावास्या ॥३॥
 ४१३२. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य चतुर्थोऽपानः सा श्रद्धा ॥४॥
 ४१३३. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य पञ्चमोऽपानः सा दीक्षा ॥५॥
 ४१३४. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य षष्ठोऽपानः स यज्ञः ॥६॥
 ४१३५. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य सप्तमोऽपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥७॥

[सूक्त १७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा ब्राह्मण । छन्द- १, ५ प्राजापत्या उष्णिक् (दैवी पंक्ति) २, ७ आसुरी अनुष्टुप्, ३ याजुषी पंक्ति, ४ साम्नी उष्णिक्, ६ याजुषी त्रिष्टुप्, ८ त्रिपदा प्रतिष्ठार्ची पंक्ति, ९ द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, १० साम्नी अनुष्टुप् ।]

४१३६. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य प्रथमो व्यानः सेयं भूमिः ॥१॥
 ४१३७. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य द्वितीयो व्यानस्तदन्तरिक्षम् ॥२॥
 ४१३८. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य तृतीयो व्यानः सा द्यौः ॥३॥
 ४१३९. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य चतुर्थो व्यानस्तानि नक्षत्राणि ॥४॥
 ४१४०. तस्य ब्राह्मणस्य ।
 योऽस्य पञ्चमो व्यानस्त ऋतवः ॥५॥

४१४१. तस्य ब्रातृस्य ।
योऽस्य षष्ठो व्यानस्त आर्तवाः ॥६॥
४१४२. तस्य ब्रातृस्य ।
योऽस्य सप्तमो व्यानः स संवत्सरः ॥७॥
४१४३. तस्य ब्रातृस्य ।
समानमर्थं परि'यन्ति देवाः संवत्सरं वा एतदृतवोऽनुपरियन्ति ब्रातृं च ॥८॥
४१४४. तस्य ब्रातृस्य ।
यदादित्यमभिसंविशन्त्यमावास्यां चैव तत्पौर्णमासीं च ॥९॥
४१४५. तस्य ब्रातृस्य ।
एकं तदैषाममृतत्वमित्याहुतिरेव ॥१०॥

[सूक्त १८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अध्यात्म अथवा ब्रात्य । छन्द- दैवी पंक्ति, २, ३ आर्ची बृहती, ४ आर्ची अनुष्टुप्, ५ साम्नी उष्णिक् ।]

४१४६. तस्य ब्रातृस्य ॥१॥
४१४७. यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ स आदित्यो यदस्य सव्यमक्ष्यसौ स चन्द्रमाः ॥२॥
४१४८. योऽस्य दक्षिणः कर्णोऽयं सो अग्नियोऽस्य सव्यः कर्णोऽयं स पर्वमानः ॥३॥
४१४९. अहोरात्रे नासिके दितिश्चादितिश्च शीर्षकपाले संवत्सरः शिरः ॥४॥
४१५०. अह्ना प्रत्यङ् ब्रात्यो रात्र्या प्राङ् नमो ब्रात्याय ॥५॥

॥ इति पञ्चदशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ षोडशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- प्रजापति । छन्द- १, ३ द्विपदा साम्नी बृहती, २, १० याजुषी त्रिष्टुप्, ४ आसुरी गायत्री, ५ द्विपदा साम्नी पंक्ति, ६ साम्नी अनुष्टुप्, ७ निचृत् विराट् गायत्री, ८ साम्नी पंक्ति, ९ आसुरी पंक्ति, ११ साम्नी उष्णिक्, १२-१३ आर्ची अनुष्टुप् ।]

४१५१. अतिसृष्टो अपां वृषभोऽतिसृष्टा अग्नयो दिव्याः ॥१॥
४१५२. रुजन् परिरुजन् मृणन् प्रमृणन् ॥२॥
४१५३. म्रोको मनोहा खनो निर्दाह आत्मदूषिस्तनूदूषिः ॥३॥
४१५४. इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ॥४॥
४१५५. तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥
४१५६. अपामग्रमसि समुद्रं वोऽभ्यवसृजामि ॥६॥
४१५७. योऽप्स्वश्ग्निरति तं सृजामि म्रोकं खनिं तनूदूषिम् ॥७॥
४१५८. यो व आपोग्निराविवेश स एष यद् वो घोरं तदेतत् ॥८॥
४१५९. इन्द्रस्य व इन्द्रियेणाभि षिञ्चेत् ॥९॥
४१६०. अरिप्रा आपो अप रिप्रमस्मत् ॥१०॥
४१६१. प्रास्मदेनो वहन्तु प्र दुःष्वप्यं वहन्तु ॥११॥
४१६२. शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्वोर्ष स्पृशत त्वचं मे ॥१२॥
४१६३. शिवानग्नीर्नस्पृषदौ हवामहे मयि क्षत्रं वर्च आ धत्त देवीः ॥१३॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- वाक् । छन्द- १ आसुरी अनुष्टुप्, २ आसुरी उष्णिक्, ३ साम्नी उष्णिक्, ४ त्रिपदा साम्नी बृहती, ५ आर्ची अनुष्टुप्, ६ निचृत् विराट् गायत्री ।]

४१६४. निर्दुरमण्य ऊर्जा मधुमती वाक् ॥ १ ॥
 ४१६५. मधुमती स्थ मधुमतीं वाचमुदेयम् ॥ २ ॥
 ४१६६. उपहृतो मे गोपा उपहृतो गोपीथः ॥ ३ ॥
 ४१६७. सुश्रुतौ कर्णौ भद्रश्रुतौ कर्णौ भद्रं श्लोकं श्रूयासम् ॥ ४ ॥
 ४१६८. सुश्रुतिश्च मोपश्रुतिश्च मा हासिष्टां सौपर्णं चक्षुरजस्रं ज्योतिः ॥ ५ ॥
 ४१६९. ऋषीणां प्रस्तरोऽसि नमोऽस्तु दैवाय प्रस्तराय ॥ ६ ॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- आदित्य। छन्द- १ आसुरी गायत्री, २-३ आर्ची अनुष्टुप्, ४ प्राजापत्या त्रिष्टुप्, ५ साम्नी उष्णिक, ६ द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्।]

४१७०. मूर्धाहं रयीणां मूर्धा समानानां भूयासम् ॥ १ ॥
 ४१७१. रुजश्च मा वेनश्च मा हासिष्टां मूर्धा च मा विधर्मा च मा हासिष्टाम् ॥ २ ॥
 ४१७२. उर्वश्च मा चमसश्च मा हासिष्टां धर्ता च मा धरुणश्च मा हासिष्टाम् ॥ ३ ॥
 ४१७३. विमोकश्च माद्रपविश्च मा हासिष्टामाद्रदानुश्च मा मातरिश्वा च मा हासिष्टाम् ॥ ४ ॥
 ४१७४. बृहस्पतिर्म आत्मा नृमणा नाम हृद्यः ॥ ५ ॥
 ४१७५. असंतापं मे हृदयमुर्वी गव्यूतिः समुद्रो अस्मि विधर्मणा ॥ ६ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- आदित्य। छन्द- साम्नी अनुष्टुप्, २ साम्नी उष्णिक, ४ त्रिपदा अनुष्टुप्, ५ आसुरी गायत्री, ६ आर्ची उष्णिक, ७ त्रिपदा विराड्गर्भा अनुष्टुप्।]

४१७६. नाभिरहं रयीणां नाभिः समानानां भूयासम् ॥ १ ॥
 ४१७७. स्वासदसि सूषा अमृतो मर्त्येष्वाम् ॥ २ ॥
 ४१७८. मा मां प्राणो हासीन्मो अपानोऽवहाय परा गात् ॥ ३ ॥
 ४१७९. सूर्यो माहः पात्वग्निः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षाद् यमो मनुष्येभ्यः सरस्वती पार्थिवेभ्यः ॥ ४ ॥
 ४१८०. प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मा जने प्र मैषि ॥ ५ ॥
 ४१८१. स्वस्त्यश्छोषसो दोषसश्च सर्व आपः सर्वगणो अशीय ॥ ६ ॥
 ४१८२. शक्ररी स्थ पशवो मोपं स्थेषुर्मित्रावरुणौ मे प्राणापानावग्निर्मे दक्षं दधातु ॥ ७ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- यम। देवता- दुःस्वप्ननाशन। छन्द- १, ४-६ (१) विराट् गायत्री, २, ४-७ (२), ९ प्राजापत्या गायत्री, ३, ४-७ (३), १० द्विपदा साम्नी बृहती, ७ (१) भुरिक् विराट् गायत्री, ८ स्वरट् विराट् गायत्री।]

४१८३. विद्य तै स्वप्न जनित्रं ग्राह्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः ॥ १ ॥
 ४१८४. अन्तकोऽसि मृत्युरसि ॥ २ ॥
 ४१८५. तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि ॥ ३ ॥
 ४१८६. विद्य तै स्वप्न जनित्रं नित्रऋत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः।
 अन्तकोऽसि मृत्युरसि।
 तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि ॥ ४ ॥
 ४१८७. विद्य तै स्वप्न जनित्रमभृत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः।
 अन्तकोऽसि मृत्युरसि।
 तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि ॥ ५ ॥
 ४१८८. विद्य तै स्वप्न जनित्रं निभृत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः।
 अन्तकोऽसि मृत्युरसि।

- तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि॥६॥
 ४१८९. विद्म ते स्वप्न जनित्रं पराभूत्याः पुत्रो ऽसि यमस्य करणः ।
 अन्तकोऽसि मृत्युरसि ।
 तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि॥७॥
 ४१९०. विद्म ते स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रोऽसि यमस्य करणः॥८॥
 ४१९१. अन्तकोऽसि मृत्युरसि॥९॥
 ४१९२. तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्यात् पाहि॥१०॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- यम। देवता- उषा, दुःस्वप्ननाशन। छन्द- प्राजापत्या अनुष्टुप्, ५ साम्नी पंक्ति, ६ निचृत् आर्ची बृहती, ७ द्विपदा साम्नी बृहती, ८ आसुरी जगती, ९ आसुरी बृहती, १० आर्ची उष्णिक्, ११ त्रिपदा यवमध्या गायत्री अथवा आर्ची अनुष्टुप्।]

४१९३. अजैष्माद्यासनामाद्याभूमानागसो वयम्॥१॥
 ४१९४. उषो यस्माद् दुष्वप्यादभैष्माप तदुच्छतु॥२॥
 ४१९५. द्विषते तत् परा वह शपते तत् परा वह॥३॥
 ४१९६. यं द्विषो यश्च नो द्वेष्टि तस्मा एनद् गमयामः॥४॥
 ४१९७. उषा देवी वाचा संविदाना वाग् देव्युषसा संविदाना॥५॥
 ४१९८. उषस्पतिर्वाचस्पतिना संविदानो वाचस्पतिरुषस्पतिना संविदानः॥६॥
 ४१९९. तेऽमुष्मै परा वहन्त्वरायान् दुर्णाम्नः सदान्वाः॥७॥
 ४२००. कुम्भीका दूषीकाः पीयकान्॥८॥
 ४२०१. जाग्रदुष्वप्यं स्वप्नेदुष्वप्यम्॥९॥
 ४२०२. अनागमिष्यतो वरानवित्तेः संकल्पानमुच्या द्रुहः पाशान्॥१०॥
 ४२०३. तदमुष्मा अग्ने देवाः परा वहन्तु वधिर्यथासद् विथुरो न साधुः॥११॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- यम। देवता- दुःस्वप्ननाशन। छन्द- १ पंक्ति, २ साम्नी अनुष्टुप्, ३ आसुरी उष्णिक्, ४ प्राजापत्या गायत्री, ५ आर्ची उष्णिक्, ६, ९, ११ साम्नी बृहती, ७ याजुषी गायत्री, ८ प्राजापत्या अनुष्टुप्, १० साम्नी गायत्री, १२ भुरिक् प्राजापत्या अनुष्टुप्, १३ आसुरी त्रिष्टुप्।]

४२०४. तेनैवं विध्याम्यभूत्यैवं विध्यामि निभूत्यैवं विध्यामि पराभूत्यैवं विध्यामि ग्राह्यैवं विध्यामि तमसैवं विध्यामि॥१॥
 ४२०५. देवानामेनं घोरैः क्रूरैः प्रैषैरभिप्रेष्यामि॥२॥
 ४२०६. वैश्वानरस्यैवं दंष्ट्रयोरपि दधामि॥३॥
 ४२०७. एवानेवाव सा गरत्॥४॥
 ४२०८. योऽस्मान् द्वेष्टि तमात्मा द्वैष्टु यं वयं द्विष्मः स आत्मानं द्वेष्टु॥५॥
 ४२०९. निद्विषन्तं दिवो निः पृथिव्या निरन्तरिक्षाद् भजाम॥६॥
 ४२१०. सुर्यामंश्चाक्षुष॥७॥
 ४२११. इदमह मामुष्यायणेऽमुष्याः पुत्रे दुष्वप्यं मृजे॥८॥
 ४२१२. यददोअदो अभ्यर्गच्छन् यद् दोषा यत् पूर्वा रात्रिम्॥९॥
 ४२१३. यज्जाग्रद् यत् सुप्तो यद् दिवा यन्नक्तम्॥१०॥
 ४२१४. यदहरहरभिगच्छामि तस्मादेनमव दये॥११॥
 ४२१५. तं जहि तेन मन्दस्व तस्य पृष्टीरपि शृणीहि॥१२॥
 ४२१६. स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु॥१३॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- यम। देवता- दुःस्वप्ननाशन। छन्द- १, ५- २९ (१), ३० यजु ब्राह्मी एकपदा अनुष्टुप्, २, ५-२९ (२), ३१ त्रिपदा निचृत् गायत्री,

- तस्माद्दमुं निर्भजामोऽमुर्मामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
 स इन्द्राग्न्योः पाशान्मा मौचि ।
 तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २७ ॥
४२४४. जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
 यज्ञोऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
 तस्माद्दमुं निर्भजामोऽमुर्मामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
 स मित्रावरुणयोः पाशान्मा मौचि ।
 तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २८ ॥
४२४५. जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
 यज्ञोऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
 तस्माद्दमुं निर्भजामोऽमुर्मामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
 स राज्ञो वरुणस्य पाशान्मा मौचि ।
 तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २९ ॥
४२४६. जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
 यज्ञोऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ॥ ३० ॥
४२४७. तस्माद्दमुं निर्भजामोऽमुर्मामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ॥ ३१ ॥
४२४८. स मृत्योः पद्वीशात् पाशान्मा मौचि ॥ ३२ ॥
४२४९. तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ ३३ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- यम । देवता- १ प्रजापति, २ सोम, पूषा, ३-४ सूर्य । छन्द- १ आर्ची अनुष्टुप्, २ आर्ची उष्णिक्, ३ साम्नी पंक्ति, ४ परोष्णिक् ।]

४२५०. जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्टां विश्वाः पृतना अरातीः ॥ १ ॥
४२५१. तदग्निराह तदु सोम आह पूषा मा धात् सुकृतस्य लोके ॥ २ ॥
४२५२. अगन्म स्वशुः स्वरगन्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥ ३ ॥
४२५३. वस्योभूयाय वसुमान् यज्ञो वसु वंशिषीय वसुमान् भूयासं वसु मयि धेहि ॥ ४ ॥
- ॥ इति षोडशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथ सप्तदशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

- [ऋषि- ब्रह्मा । देवता- आदित्य । छन्द- त्र्यवसाना षट्पदा अतिजगती, १ त्र्यवसाना षट्पदा जगती, ६-७, १९ त्र्यवसाना सप्तपदात्यष्टि, ८, ११, १६ त्र्यवसाना सप्तपदातिधृति, ९, १४-१५ पञ्चपदा शक्ररी, १० त्र्यवसाना अष्टपदा धृति, १२ त्र्यवसाना सप्तपदा कृति, १३ त्र्यवसाना सप्तपदा प्रकृति, १७ पञ्चपदा विराट् अतिशक्ररी, १८ त्र्यवसाना सप्तपदा भुरिक् अष्टि, २० ककुप् उष्णिक्, २१ चतुष्पदा उपरिष्ठात् बृहती, २२ द्विपदा अनुष्टुप्, २३ द्विपदा निचृद् बृहती, २४ विराडत्यष्टि, २५-२६ अनुष्टुप्, २७, ३० जगती, २८-२९ त्रिष्टुप् ।]
४२५४. विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
 सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
 ईड्यं नाम ह्व इन्द्रमायुष्मान् भूयासम् ॥ १ ॥
४२५५. विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
 सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
 ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियो देवानां भूयासम् ॥ २ ॥
४२५६. विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।

- सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियः प्रजानां भूयासम् ॥ ३ ॥
४२५७. विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियः पशूनां भूयासम् ॥ ४ ॥
४२५८. विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियः समानानां भूयासम् ॥ ५ ॥
४२५९. उद्विह्वदिहि सूर्यं वर्चसा माभ्युदिहि ।
द्विषंश्च मह्यं रथ्यतु मा चाहं द्विषते रथं तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ ६ ॥
४२६०. उद्विह्वदिहि सूर्यं वर्चसा माभ्युदिहि ।
यांश्च पश्यामि यांश्च न तेषु मा सुमतिं कृधि तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ ७ ॥
४२६१. मा त्वा दभन्त्सलिले अप्सवश्च न्तये पाशिन उपतिष्ठन्त्यत्र ।
हित्वाशस्तिं दिवमारुक्ष एतां स नो मृड सुमतौ तै स्याम् तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ ८ ॥
४२६२. त्वं न इन्द्र महते सौभगायादब्धेभिः परि पाह्यक्तुभिस्तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ ९ ॥
४२६३. त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शंतमो भव ।
आरोहंस्त्रिदिवं दिवो गृणानः सोमपीतये प्रियधामा स्वस्तये तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १० ॥
४२६४. त्वमिन्द्रासि विश्वजित् सर्ववित् पुरुहूतस्त्वमिन्द्र ।
त्वमिन्द्रेण सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमतौ तै स्याम् तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ ११ ॥
४२६५. अदब्धो दिवि पृथिव्यामुतासि न तं आपुर्महिमानमन्तरिक्षे ।
अदब्धेन ब्रह्मणा वावृधानः स त्वं न इन्द्र दिवि षष्ठ्यं यच्छ तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १२ ॥
४२६६. या त इन्द्र तनूरप्सु या पृथिव्यां यान्तरग्नौ या त इन्द्र पवमाने स्वर्विदि ।
ययेन्द्र तन्वाः न्तरिक्षं व्यापिथ तया न इन्द्र तन्वाः शर्म यच्छ तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ।
४२६७. त्वामिन्द्र ब्रह्मणा वर्धयन्तः सत्रं नि षेदुर्ऋषयो नार्धमानास्तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १४ ॥
४२६८. त्वं तृतं त्वं पर्येष्युत्सं सहस्रधारं विदथं स्वर्विदं तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १५ ॥
४२६९. त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतस्रस्त्वं शोचिषा नभसी वि भासि ।
त्वमिमा विश्वा भुवनानु तिष्ठस ऋतस्य पन्थामन्वेषि विद्वांस्तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १६ ॥
४२७०. पञ्चभिः पराङ् तपस्येकया वाडर्शस्तिमेषि सुदिने बाधमानस्तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ।

४२७१. त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं लोकस्त्वं प्रजापतिः ।
तुभ्यं यज्ञो वि तांयते तुभ्यं जुहति जुहंतस्तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १८ ॥
४२७२. असति सत् प्रतिष्ठितं सति भूतं प्रतिष्ठितम् ।
भूतं ह भव्य आहितं भव्यं भूते प्रतिष्ठितं तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १९ ॥
४२७३. शुक्रोऽसि भ्राजोऽसि ।
स यथा त्वं भ्राजता भ्राजोऽस्येवाहं भ्राजता भ्राज्यासम् ॥ २० ॥
४२७४. रुचिरसि रोचोऽसि ।
स यथा त्वं रुच्या रोचोऽस्येवाहं पशुभिश्च ब्राह्मणवर्चसेन च रुचिषीय ॥ २१ ॥
४२७५. उद्यते नम उदायते नम उदितायश्च नमः ।
विराजे नमः स्वराजे नमः सम्राजे नमः ॥ २२ ॥
४२७६. अस्तंयते नमोऽस्तमेष्यते नमोऽस्तमिताय नमः ।
विराजे नमः स्वराजे नमः सम्राजे नमः ॥ २३ ॥
४२७७. उदगादयमादित्यो विश्वेन तपसा सह ।
सपत्नान् मह्यं रन्धयन् मा चाहं द्विषते रंधं तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ २४ ॥
४२७८. आदित्यं नावमारुक्षः शतारित्रां स्वस्तये ।
अहर्मात्यपीपरो रात्रिं सत्राति पारय ॥ २५ ॥
४२७९. सूर्यं नावमारुक्षः शतारित्रां स्वस्तये ।
रात्रिं मात्यपीपरोऽहः सत्राति पारय ॥ २६ ॥
४२८०. प्रजापतेरावृतो ब्रह्मणा वर्मणाहं कश्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।
जुरदष्टिः कृतवीर्यो विहायाः सहस्रायुः सुकृतश्चरेयम् ॥ २७ ॥
४२८१. परीवृतो ब्रह्मणा वर्मणाहं कश्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।
मा मा प्रापन्निषवो दैव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधाय ॥ २८ ॥
४२८२. ऋतेन गुप्त ऋतुभिश्च सर्वैर्भूतेन गुप्तो भव्येन चाहम् ।
मा मा प्रापत् पाप्मा मोत मृत्युरन्तर्दधेऽहं संलिलेन वाचः ॥ २९ ॥
४२८३. अग्निर्मा गोप्ता परि पातु विश्वत उद्यन्तसूर्यो नुदतां मृत्युपाशान् ।
व्युच्छन्तीरुषसः पर्वता ध्रुवाः सहस्रं प्राणा मय्या यतन्ताम् ॥ ३० ॥
॥ इति सप्तदशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथाष्टादशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- यम, मन्त्रोक्त, ४० रुद्र, ४१-४३ सरस्वती, ४४-४६, ५१-५२ पितरगण । छन्द- त्रिष्टुप्, ८, १५ आर्षी पंक्ति, १४, ४९-५० भुरिक् त्रिष्टुप्, १८-२३ जगती, ३७-३८ परोष्णिक्, ५६-५७, ६१ अनुष्टुप्, ५९ पुरोबृहती]

४२८४. ओ चित् सखायं सुख्या ववृत्यां तिरः पुरू चिदर्णवं जगन्वान् ।
पितुर्नपातमा दधीत वेधा अधि क्षमि प्रतरं दीध्यानः ॥ १ ॥
४२८५. न ते सखा सुख्यं वष्ट्येतत् सलक्ष्मा यद् विषुरूपा भवति ।
महस्पुत्रासो असुरस्य वीरा दिवो धर्तार उर्विया परि ख्यन् ॥ २ ॥

४२८६. उ॒श॒न्ति॒ घा॒ ते अ॒मृ॒ता॒स ए॒तदे॒कस्य॒ चित् त्व॒जसं॒ मर्त्य॑स्य ।
नि ते॒ मनो॑ म॒नसि॑ धा॒य्यस्मे॒ ज॒न्युः प॒तिस्त॒न्व॑श्मा वि॒विश्याः॑ ॥ ३ ॥
४२८७. न यत् पु॒रा च॑कृ॒मा क॒द्ध नून॑मृतं व॒दन्तो॒ अनृतं॑ रपे॒म ।
गन्ध॑र्वो अ॒प्स्वप्या॑ च॒ योषा॑ सा नौ नाभिः॒ पर॑मं जा॒मि तत्रा॑ ॥ ४ ॥
४२८८. गर्भे॑ नु नौ ज॒निता॒ दम्प॑ती क॒र्देव॑स्त्वष्टा॒ सवि॒ता वि॒श्वरूपः॑ ।
नकि॑रस्य॒ प्र मि॑नन्ति व्र॒तानि॒ वेदं॑ नाव॒स्य पृथि॑वी उ॒त द्यौः॑ ॥ ५ ॥
४२८९. को अ॒द्य यु॒ङ्क्ते॒ धुरि॑ गा ऋ॒तस्य॑ शि॒मीव॑तो भ्रा॒मिनो॑ दु॒र्हणा॑यून् ।
आ॒सन्नि॑षून् ह॒त्स्वसो॑ मयो॒भून् य ए॑षां भृ॒त्यामृ॑णधत् स जी॒वात् ॥ ६ ॥
४२९०. को अ॒स्य वे॑द प्रथ॒मस्या॑हः क ई॑ ददर्श॒ क इ॒ह प्र वो॑चत् ।
बृ॒हन्मि॒त्रस्य॑ वरु॒णस्य॑ धाम॒ कर्दु॑ ब्रव आ॒हनो॒ वीच्या॑ नृन् ॥ ७ ॥
४२९१. य॒मस्य॑ मा य॒म्यंश्च॑ काम॒ आग॑न्त्समा॒ने यो॒नौ स॒हशे॑य्याय ।
जा॒येव॑ प॒त्ये त॒न्वं रि॑रि॒च्यां वि चि॑द् वृ॒हेव॑ रथ्ये॒व च॒क्रा ॥ ८ ॥
४२९२. न ति॑ष्ठन्ति॒ न नि मि॑षन्त्ये॒ते दे॒वानां॑ स्पर्श॒ इह॑ ये च॒रन्ति॑ ।
अ॒न्येन॑ मदा॒हनो॒ याहि॑ तू॒यं ते॒न वि वृ॑ह रथ्ये॒व च॒क्रा ॥ ९ ॥
४२९३. रा॒त्रीभि॑रस्मा॒ अह॑भिर्दशस्येत् सूर्य॑स्य चक्षु॒र्मुहु॑रुन्मिमीयात् ।
दि॒वा पृथि॑व्या मि॒थुना॑ सबन्धू॒ यमी॑र्य॒मस्य॑ विवृ॒हाद॑जामि ॥ १० ॥
४२९४. आ घा॑ ता ग॒च्छानु॑त्तरा यु॒गानि॒ यत्र॑ जा॒मयः॑ कृ॒णव॑न्नजामि ।
उ॒प ब॑र्ब॒हि वृ॑षभा॒य बा॒हुम॑न्यमिच्छस्व सु॒भगे॑ पतिं॒ मत् ॥ ११ ॥
४२९५. किं भ्रा॑ता॒सद् य॒दना॑थं भ॒वाति॑ किमु स्व॒सा यन्नि॑र्द्धति॒र्निग॑च्छात् ।
का॒ममृ॑ता बृ॒ह्नेऽत॑द् र॒पामि॑ त॒न्वा मे त॒न्वंश्च॑ सं पि॒पृग्धि॑ ॥ १२ ॥
४२९६. न तै॑ ना॒थं य॒म्यत्रा॑ह॒मस्मि॑ न तै॑ त॒नूं त॒न्वाऽऽ सं प॑पृ॒च्याम् ।
अ॒न्येन॑ मत् प्र॒मुदः॑ कल्पयस्व न ते भ्रा॑ता॒ सुभगे॑ वष्ट्येतत् ॥ १३ ॥
४२९७. न वा॒ उ॒ ते त॒नूं त॒न्वाऽऽ सं प॑पृ॒च्यां पा॒पमा॑हुर्यः स्व॒सारं॑ नि॒गच्छा॑त् ।
असं॑यदे॒तन्म॑नसो हृ॒दो मे॑ भ्रा॒ता स्व॑सुः श॒र्यने॑ यच्छयीय ॥ १४ ॥
४२९८. ब॒तो ब॑तासि य॒म नै॒व ते॒ मनो॑ हृ॒दयं॑ चावि॒दाम॑ ।
अ॒न्या किल॑ त्वां क॒क्ष्ये॒व यु॒क्तं परि॑ष्वजातै॒ लिबु॑जेव वृ॒क्षम् ॥ १५ ॥
४२९९. अ॒न्यमू॒षु य॑म्य॒न्य उ॒ त्वां परि॑ष्वजातै॒ लिबु॑जेव वृ॒क्षम् ।
तस्य॑ वा॒ त्वं म॑न॒ इच्छा॑ स वा॒ तवा॑धा कृ॒णुष्व॑ सं॒विदुं॑ सु॒भद्रा॑म् ॥ १६ ॥
४३००. त्रीणि॑ च्छन्दा॑सि क॒वयो॑ वि॒ येति॑रे पुरु॒रूपं॑ दर्श॒तं वि॒श्वच॑क्षणम् ।
आपो॑ वा॒ता ओ॑षधय॒स्तान्ये॑कस्मिन् भु॒वन् आ॑र्पितानि ॥ १७ ॥
४३०१. वृषा॑ वृ॒ष्णे दु॒दुहे॑ दो॒र्हसा॑ दि॒वः प॒यांसि॑ यु॒हो अ॒दि॒ते॒रदा॑भ्यः ।
विश्वं॑ स वे॑द वरु॒णो यथा॑ धि॒या स॒ यज्ञि॑यो॒ यजति॑ यज्ञि॒यां ऋ॑तून् ॥ १८ ॥
४३०२. र॒पद् गन्ध॑र्वी॒रप्या॑ च॒ योष॑णा न॒दस्य॑ ना॒दे परि॑ पातु नो॒ मनः॑ ।
इ॒ष्टस्य॑ मध्ये॒ अदि॑ति॒र्नि धा॑तु नो॒ भ्रा॑ता॒ नो ज्येष्ठः॑ प्रथ॒मो वि वो॑चति ॥ १९ ॥
४३०३. सो चि॒न्नु भ॑द्रा क्षु॒मती॒ यश॑स्वत्यु॒षा उ॑वास॒ मन॑वे स्व॒र्वती॑ ।
यदी॑मु॒शन्त॑मु॒शता॑मनु॒ ऋतु॑म॒ग्निं हो॑तारं वि॒दथा॑य जी॒र्जन॑न् ॥ २० ॥
४३०४. अध॑ त्यं द्रु॒प्सं वि॒भ्वं वि॑चक्षणं वि॒राभ॑रदि॒षिरः॑ श्ये॒नो अ॑ध्वरे ।
यदी॑ विशो॒ वृण॑ते॒ दु॒स्ममा॑या॒ अग्निं॑ हो॒तार॑मध॒ धी॒रजा॑यत ॥ २१ ॥
४३०५. सदा॑सि र॒ण्वो य॑वसे॒व पु॒ष्यते॑ हो॒त्राभि॑र॒ग्ने म॑नु॒षः स्व॑ध्व॒रः ।
वि॒प्रस्य॑ वा॒ यच्छ॑शमा॒न उ॒क्थ्यो॑ऽ॒ वाजं॑ स॒सुवाँ॑ उ॒पया॑सि भू॒रिभिः॑ ॥ २२ ॥

४३०६. उदीरय पितरां जा॒र आ भग॒मिर्य॑क्षति ह॒र्यतो॑ ह॒त इ॒ष्यति ।
वि॒र्वक्ति॑ वह्निः स्व॒पस्यते॑ म॒खस्त॑विष्यते अ॒सुरो॑ वे॒पते॑ म॒ती ॥ २३ ॥
४३०७. यस्तै॑ अग्ने सु॒मतिं॑ म॒र्तो अ॒ख्यत् स॒हसः॑ सू॒नो अति॑ स प्र शृ॒ण्वे ।
इषं॑ द॒धानो॑ वह॒मानो॑ अ॒श्वैरा स॑ द्यु॒माँ अ॒मवान् भूष॑ति द्यून् ॥ २४ ॥
४३०८. श्रु॒धी नो॑ अग्ने॒ स॒दने॑ स॒धस्थे॑ यु॒क्ष्वा रथ॑म॒मृत॑स्य द्र॒वित्नु॑म् ।
आ नो॑ वह॒ रोद॑सी दे॒वपु॑त्रे मा॒किर्दे॑वाना॒मप॑ भूरि॒ह स्याः॑ ॥ २५ ॥
४३०९. यद॑ग्न ए॒षा समि॑तिर्भ॒वाति॑ दे॒वी दे॒वेषु॑ यज॒ता य॑जत्र ।
रत्ना॑ च॒ यद् वि॒भजा॑सि स्व॒धावो॑ भा॒गं नो॑ अत्र॒ वसु॑मन्तं वी॒तात् ॥ २६ ॥
४३१०. अ॒न्व॒ग्निरु॑षसामग्र॑म॒ख्यत् द॒न्वहानि॑ प्रथ॒मो जा॑तवे॒दाः ।
अनु॑ सू॒र्य उ॒षसो॑ अनु॒ रश्मी॑नु द्यावा॒पृथि॒वी आ वि॑वेश ॥ २७ ॥
४३११. प्र॒त्य॒ग्निरु॑षसामग्र॑म॒ख्यत् प्र॒त्यहानि॑ प्रथ॒मो जा॑तवे॒दाः ।
प्रति॑ सू॒र्यस्य॑ पु॒रुधा॑ च॒ रश्मी॑न् प्रति॒ द्यावा॑पृथि॒वी आ त॑तान ॥ २८ ॥
४३१२. द्यावा॑ ह॒ क्षामा॑ प्रथ॒मे ऋ॒तेना॑भि॒श्रावे॑ भ॒वतः॑ स॒त्यवा॑चा ।
दे॒वो य॒न्मर्ता॑न् य॒जथा॑य कृ॒ण्वन्त्सीद॒द्धोता॑ प्र॒त्यङ् स्व॑मसुं यन् ॥ २९ ॥
४३१३. दे॒वो दे॒वान् परि॑भू॒रुते॑न॒ वहा॑ नो ह॒व्यं प्रथ॑मश्चि॒कित्वा॑न् ।
धूम॑केतुः स॒मिधा॑ भा॒रुजी॑को म॒न्द्रो हो॒ता नित्यो॑ वा॒चा य॒जीया॑न् ॥ ३० ॥
४३१४. अ॒र्चामि॑ वां व॒र्धाया॑पो घृ॒तस्नु॑ द्यावा॒भूमी॑ शृ॒णुतं॑ रो॒दसी॑ मे ।
अहा॑ यद् दे॒वा अ॒सुनी॑ति॒माय॑न् म॒ध्वा नो॑ अत्र॒ पित॑रां शि॒शीता॑म् ॥ ३१ ॥
४३१५. स्वा॒वृग् दे॒वस्या॑मृतं॒ यदी॑ गो॒रतो॑ जा॒तासौ॑ धा॒रय॑न्त उ॒र्वी ।
विश्वे॑ दे॒वा अनु॑ तत् ते॒ यजु॑र्गु॒र्दुहे॑ यदे॒नी दि॒व्यं घृ॑तं वाः ॥ ३२ ॥
४३१६. किं॑ स्वि॒न्नो राजा॑ जगृ॒हे क॒दस्या॑ति व्र॒तं च॑कृ॒मा को॑ वि॒ वेद ।
मि॒त्राश्चि॑द्धि ष्मा॑ जु॒हुरा॑णो दे॒वाञ्छ॒लोको॑ न या॒तामपि॑ वा॒जो अ॑स्ति ॥ ३३ ॥
४३१७. दु॒र्मन्त्रा॑मृत॒स्य नाम॑ स॒लक्ष्मा॑ यद् वि॒षु रूपा॑ भ॒वाति॑ ।
य॒मस्य॑ यो म॒नव॑ते सु॒मन्त्र॑ग्ने॒ तमृष्व॑ पा॒ह्यप्र॑युच्छन् ॥ ३४ ॥
४३१८. यस्मि॑न् दे॒वा वि॒दथे॑ मा॒दय॑न्ते वि॒वस्व॑तः स॒दने॑ धा॒रय॑न्ते ।
सूर्ये॑ ज्योति॒रद॑धु॒र्मास्य॑श्च॒तून् परि॑ द्यो॒तनिं॑ च॒रतो॑ अज॒स्रा ॥ ३५ ॥
४३१९. यस्मि॑न् दे॒वा म॒न्मनि॑ सं॒चर॑न्त्यपी॒च्ये न॑ व॒यम॑स्य वि॒द्य ।
मि॒त्रा नो॑ अत्रादि॒तिरना॑गान्त्सवि॒ता दे॒वो वरु॑णाय वोचत् ॥ ३६ ॥
४३२०. सखा॑य आ शि॒षाम॑हे ब्रह्मेन्द्रा॑य वृ॒ज्जिणै॑ ।
स्तु॒ष ऊ॒ षु नृ॑त॒माय॑ धृ॒ष्णवै॑ ॥ ३७ ॥
४३२१. शर्व॑सा॒ ह्यसि॑ श्रु॒तो वृ॒त्रह॑त्ये॒न वृ॒त्रहा॑ ।
म॒घैर्म॑घो॒नो अति॑ शूर॒ दाश॑सि ॥ ३८ ॥
४३२२. स्ते॒गो न॑ क्षाम॒त्यैषि॑ पृथि॒वीं म॒ही नो॑ वा॒ता इ॒ह वा॑न्तु भू॒माँ ।
मि॒त्रो नो॑ अत्र॒ वरु॑णो यु॒ज्यमा॑नो अ॒ग्निर्व॑ने॒ न व्य॑सृष्ट शो॒कम् ॥ ३९ ॥
४३२३. स्तु॒हि श्रु॑तं ग॒र्तस॑दं ज॒नानां॑ राजा॒नं भी॑ममु॒पह॑त्नुमु॒ग्रम् ।
मृ॒डा ज॑रि॒त्रे रु॒द्र स्त॑वानो अ॒न्यम॑स्मत् ते॒ नि व॑पन्तु से॒न्यम् ॥ ४० ॥
४३२४. सर॑स्वतीं दे॒वय॑न्तो॒ हव॑न्ते सर॑स्वतीम॒ध्वरे॑ ता॒यमा॑ने ।
सर॑स्वतीं सु॒कृता॑ हव॑न्ते सर॑स्वती द्वा॒शुषे॑ वा॒र्यं दा॑त् ॥ ४१ ॥
४३२५. सर॑स्वतीं पि॒तरौ॑ हव॑न्ते दक्षि॒णा य॒ज्ञम॑भि॒नक्ष॑माणाः ।
आ॒सद्या॑स्मिन् ब॒र्हिषि॑ मा॒दय॑ध्वम॒नमी॑वा इ॒ष आ धै॑ह्यस्मे ॥ ४२ ॥

४३२६. सरस्वति या सरथं ययाथोक्थैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।
सहस्राघमिडो अत्र भागं रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥४३॥
४३२७. उदीरतामवर् उत् परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु ॥४४॥
४३२८. आहं पितृन्सुविदत्रौ अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।
बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः ॥४५॥
४३२९. इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो ये अपरास ईयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु दिक्षु ॥४६॥
४३३०. मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्भिर्वावृधानः ।
यांश्च देवा वावृधुर्ये च देवांस्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु ॥४७॥
४३३१. स्वादुष्किलायं मधुमाँ उतायं तीव्रः किलायं रसवाँ उतायम् ।
उतो न्वशस्य पपिवांसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहवेषु ॥४८॥
४३३२. पुरेयिवांसं प्रवतो महीरिति बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् ।
वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपर्यत ॥४९॥
४३३३. यमो नो गातुं प्रथमो विवेद नैषा गव्यतिरपभर्तवा उ ।
यत्रा नः पूर्वे पितरः परैता एना जज्ञानाः पथ्या इ अनु स्वाः ॥५०॥
४३३४. बर्हिषदः पितर ऊत्यश वांगिमा वो हव्या चक्रमा जुषध्वम् ।
त आ गतावसा शतमेनाधा नः शं योररपो दधात ॥५१॥
४३३५. आच्या जानु दक्षिणतो निषद्येदं नो हविरभि गृणन्तु विश्वे ।
मा हिंसिष्ट पितरः केन चित्रो यद् व आगः पुरुषता कराम ॥५२॥
४३३६. त्वष्टा दुहित्रे वहतुं कृणोति तेनेदं विश्वं भुवनं समैति ।
यमस्य माता पर्युह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश ॥५३॥
४३३७. प्रेहि प्रेहि पृथिभिः पूर्याणैर्येना ते पूर्वे पितरः परैताः ।
उभा राजानौ स्वधया मदन्तौ यमं पश्यासि वरुणं च देवम् ॥५४॥
४३३८. अपेत वीत वि च सर्पतातोऽस्मा एतं पितरौ लोकमक्रन् ।
अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्यवसानमस्मै ॥५५॥
४३३९. उशन्तस्त्वेधीमह्यशन्तः समिधीमहि ।
उशन्तुशत आ वह पितृन् हविषे अत्तवे ॥५६॥
४३४०. द्युमन्तस्त्वेधीमहि द्युमन्तः समिधीमहि ।
द्युमान् द्युमत आ वह पितृन् हविषे अत्तवे ॥५७॥
४३४१. अङ्गिरसो नः पितरो नवगवा अर्थवाणो भृगवः सोम्यासः ।
तेषां वयं सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥५८॥
४३४२. अङ्गिरोभिर्यज्ञियैरा गहीह यमं वैरूपैरिह मादयस्व ।
विवस्वन्तं हुवे यः पिता तेऽस्मिन् बर्हिष्या निषद्य ॥५९॥
४३४३. इमं यम प्रस्तरमा हि रोहाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः ।
आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषो मादयस्व ॥६०॥
४३४४. इत एत उदारुहन् दिवस्पृष्ठान्यारुहन् ।
प्र भूर्जयो यथा पथा द्यामङ्गिरसो ययुः ॥

[सूक्त २]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- यम, मन्त्रोक्त, ४, ३४ अग्नि, ५ जातवेदा, २९ पितरगण । छन्द- अनुष्टुप्, ४, ७, ९, १३ जगती, ५, २६, ४९, ५७

भुरिक् त्रिष्टुप्, ८, १०-१२, २१, २७-२९, ३१-३३, ३५, ४७, ५३-५५, ५८-६० त्रिष्टुप्, १९ त्रिपदार्षी गायत्री, २४ त्रिपदा समविषमार्षी गायत्री, ३७ विराट् जगती, ३८-३९, ४१ आर्षी गायत्री, ४०, ४२-४४ भुरिक् आर्षी गायत्री, ४५ ककुम्मती अनुष्टुप्।]

४३४५. यमाय सोमः पवते यमाय क्रियते हविः ।
यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंकृतः ।
४३४६. यमाय मधुमत्तमं जुहोता प्र च तिष्ठत ।
इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्यः ॥ २ ॥
४३४७. यमार्य घृतवत् पयो राज्ञे हविर्जुहोतन ।
स नो जीवेष्वा यमेद् दीर्घमायुः प्र जीवसे
४३४८. मैनमग्ने वि देहो माभि शूशुचो मास्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरम् ।
शृतं यदा करसि जातवेदोऽथैमेनं प्र हिणुतात् पितृरुप ॥ ४ ॥
४३४९. यदा शृतं कृणवो जातवेदोऽथेममैनं परि दत्तात् पितृभ्यः ।
यदो गच्छत्यसुनीतिमेतामर्थ देवानां वशनीर्भवाति ॥ ५ ॥
४३५०. त्रिकंदुकेभिः पवते षडुर्वरिकमिद् बृहत् ।
त्रिष्टुब् गायत्री छन्दांसि सर्वा ता यम आपिता ॥ ६ ॥
४३५१. सूर्यं चक्षुषा गच्छ वार्तात्मना दिवं च गच्छ पृथिवीं च धर्मभिः ।
अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः ॥ ७ ॥
४३५२. अजो भागस्तपस्स्तं तपस्व तं तै शोचिस्तपतु तं तै अर्चिः ।
यास्ते शिवास्तन्वो जातवेदस्ताभिर्वहैनं सुकृतामु लोकम् ॥ ८ ॥
४३५३. यास्ते शोचयो रंहयो जातवेदो याभिरापृणासि दिवमन्तरिक्षम् ।
अजं यन्तमनु ताः समृण्वतामथेतराभिः शिवर्तमाभिः शृतं कृधि ॥ ९ ॥
४३५४. अवं सृज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधावान् ।
आयुर्वसान् उर्ष यातु शेषः सं गच्छतां तन्वा सुवर्चाः ॥ १० ॥
४३५५. अति द्रव श्वानौ सारमेयौ चतुरक्षौ शबलौ साधुना पथा ।
अथा पितृन्सुविदत्रां अपीहि यमेन ये संधमादं मरदन्ति ॥ ११ ॥
४३५६. यौ ते श्वानौ यम रक्षितारौ चतुरक्षौ पथिषदी नृचक्षसा ।
ताभ्यां राजन् परि धेह्येनं स्वस्त्यस्मा अनमीवं च धेहि ॥ १२ ॥
४३५७. उरूणसार्वसुतृपावुदुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो जनां अनु ।
तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दातामसुमद्येह भद्रम् ॥ १३ ॥
४३५८. सोम एकैभ्यः पवते घृतमेक उपासते ।
येभ्यो मधु प्रधावति तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १४ ॥
४३५९. ये चित् पूर्व ऋतसाता ऋतजाता ऋतावृधः ।
ऋषीन् तपस्वतो यम तपोजां अपि गच्छतात् ॥ १५ ॥
४३६०. तपसा ये अनाधृष्यास्तपसा ये स्वर्ययुः ।
तपो ये चक्रिरे महस्तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १६ ॥
४३६१. ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरासो ये तनूत्यजः ।
ये वा सहस्रदक्षिणास्तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १७ ॥
४३६२. सहस्रणीथाः कवयो ये गौपायन्ति सूर्यम् ।
ऋषीन् तपस्वतो यम तपोजां अपि गच्छतात् ॥ १८ ॥
४२६३. स्योनास्मै भव पृथिव्यनृक्षरा निवेशनी ।
यच्छास्मै शर्म सुप्रथाः ॥ १९ ॥

४३६४. असंबाधे पृथिव्या उरौ लोके नि धीयस्व ।
स्वधा याश्चकृषे जीवन् तास्तै सन्तु मधुश्चुतः ॥ २० ॥
४३६५. ह्यामि ते मनसा मन इहेमान् गृह्णोऽप जुजुषाण एहि ।
सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेन स्योनास्त्वा वाता उप वान्तु शग्माः ॥ २१ ॥
४३६६. उत त्वा वहन्तु मरुत उदवाहा उदप्रुतः ।
अजेन कृण्वन्तः शीतं वर्षेणोक्षन्तु बालिति ॥ २२ ॥
४२६७. उदह्मयायुरायुषे ऋत्वे दक्षाय जीवसे ।
स्वान् गच्छतु ते मनो अर्धा पितृरूपं द्रव ॥ २३ ॥
४३६८. मा ते मनो मासोर्माङ्गानां मा रसस्य ते ।
मा ते हास्त तन्वशः किं चनेह ॥ २४ ॥
४३६९. मा त्वा वृक्षः सं बाधिष्ट मा देवी पृथिवी मही ।
लोकं पितृषु वित्तैधस्व यमराजसु ॥ २५ ॥
४३७०. यत् ते अङ्गमतिहितं पराचैरपानः प्राणो य उ वा ते परैतः ।
तत् ते संगत्य पितरः सनीडा घ्रासाद् घ्रासं पुनरा वैशयन्तु ॥ २६ ॥
४३७१. अपेमं जीवा अरुधन् गृहेभ्यस्तं निर्वहतु परि ग्रामादितः ।
मृत्युर्यमस्यासीद् दूतः प्रचेत्ता असून् पितृभ्यो गमयां चकार ॥ २७ ॥
४३७२. ये दस्यवः पितृषु प्रविष्टा ज्ञातिमुखा अहुतादश्चरन्ति ।
परापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्निष्ठानस्मात् प्र धमाति यज्ञात् ॥ २८ ॥
४३७३. सं विशन्तिवह पितरः स्वा नः स्योनं कृण्वन्तः प्रतिरन्तु आयुः ।
तेभ्यः शकेम हविषा नक्षमाणा ज्योग् जीवन्तः शरदः पुरूचीः ॥ २९ ॥
४३७४. यां ते धेनुं निपृणामि यमु ते क्षीर औदुनम् ।
तेना जनस्यासौ भर्ता योऽत्रासुदजीवनः ॥ ३० ॥
४३७५. अश्वावतीं प्र तर या सुशेवाक्षाकं वा प्रतरं नवीयः ।
यस्त्वा जघान वध्यः सो अस्तु मा सो अन्यद् विदत भागधेयम् ॥ ३१ ॥
४३७६. यमः परोऽवरो विवस्वान् ततः परं नाति पश्यामि किं चन ।
यमे अध्वरो अधि मे निविष्टो भुवो विवस्वानन्वार्ततान ॥ ३२ ॥
४३७७. अपागूहन्मृतां मर्त्येभ्यः कृत्वा सर्वणामदधुर्विस्वते ।
उताश्चिनावभरद् यत् तदासीदजहादु द्वा मिथुना सरण्युः ॥ ३३ ॥
४३७८. ये निखाता ये परोप्ता ये दुग्धा ये चोद्धिताः ।
सर्वास्तानग्न आ वह पितृन् हविषे अर्त्तवे ॥ ३४ ॥
४३७९. ये अग्निदग्धा ये अग्निदग्धा मध्ये दिवः स्वधया मादयन्ते ।
त्वं तान् वेत्थ यदि ते जातवेदः स्वधया यज्ञं स्वधिति जुषन्ताम् ॥ ३५ ॥
४३८०. शं तप माति तपो अग्ने मा तन्वशु तपः ।
वनेषु शुष्मो अस्तु ते पृथिव्यामस्तु यद्धरः ॥ ३६ ॥
४३८१. ददाम्यस्मा अवसानमेतद् य एष आगन् मम चेदभूदिह ।
यमश्चिकित्वान् प्रत्येतदाह ममैष राय उप तिष्ठतामिह ॥ ३७ ॥
४३८२. इमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ३८ ॥
४३८३. प्रेमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ३९ ॥

४३८४. अपेमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४० ॥
४३८५. वी३मां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४१ ॥
४३८६. निरिमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४२ ॥
४३८७. उदिमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४३ ॥
४३८८. समिमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै ।
शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४४ ॥
४३८९. अमासि मात्रां स्व रगामायुष्मान् भूयासम् ।
यथापरं न मासातै शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४५ ॥
४३९०. प्राणो अपानो व्यान आयुश्चक्षुर्दृशये सूर्याय ।
अपरिपरेण पथा यमराज्ञः पितृन् गच्छ ॥ ४६ ॥
४३९१. ये अग्रवः शशमानाः पर्युर्हित्वा द्वेषांस्यनपत्यवन्तः ।
ते द्यामुदित्याविदन्त लोकं नाकस्य पृष्ठे अधि दीर्घानाः ॥ ४७ ॥
४३९२. उदन्वती द्यौरवमा पीलुमतीति मध्यमा ।
तृतीया ह प्रद्यौरिति यस्यां पितर आसते ॥ ४८ ॥
४३९३. ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुरुर्वंश्न्तरिक्षम् ।
य आक्षियन्ति पृथिवीमुत द्यां तेभ्यः पितृभ्यो नमसा विधेम ॥ ४९ ॥
४३९४. इदमिद् वा उ नापरं दिवि पश्यसि सूर्यम् ।
माता पुत्रं यथा सिन्धुभ्ये नं भूम ऊर्णहि ॥ ५० ॥
४३९५. इदमिद् वा उ नापरं जरस्यन्यदितोऽपरम् ।
जाया पतिमिव वाससाभ्ये नं भूम ऊर्णहि ॥ ५१ ॥
४३९६. अभि त्वौर्णोमि पृथिव्या मातुर्वस्त्रेण भद्रया ।
जीवेषु भद्रं तन्मयि स्वधा पितृषु सा त्वयि ॥ ५२ ॥
४३९७. अग्नीषोमा पथिकृता स्योनं देवेभ्यो रत्नं दधथुर्वि लोकम् ।
उप प्रेष्यन्तं पूषणं यो वहत्यञ्जोयानैः पृथिभिस्तत्र गच्छतम् ॥ ५३ ॥
४३९८. पूषा त्वेतश्च्यावयतु प्र विद्वाननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः ।
स त्वैतेभ्यः परि ददत् पितृभ्योऽग्निर्देवेभ्यः सुविदत्रियैभ्यः ॥ ५४ ॥
४३९९. आर्युर्विश्वायुः परि पातु त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ।
यत्रासते सुकृतो यत्र त ईयुस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु ॥ ५५ ॥
४४००. इमौ युनज्मि ते वह्नी असुनीताय वोढवे ।
ताभ्यां यमस्य सादनं समितीश्चाव गच्छतात् ॥ ५६ ॥
४४०१. एतत् त्वा वासः प्रथमं न्वाग्नपैतदूह यदिहाभिः पुरा ।
इष्टापूर्तमनुसंक्राम विद्वान् यत्र ते दत्तं बहुधा विबन्धुषु ॥ ५७ ॥
४४०२. अग्नेर्वमं परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोणुष्व मेदसा पीवसा च ।
नेत् त्वा धृष्णुर्हरसा जर्हषाणो दुधृग् विधृक्षन् परीङ्ख्यातै ॥ ५८ ॥
४४०३. दण्डं हस्तादाददानो गतासौः सह श्रोत्रेण वर्चसा बलेन ।
अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा विश्वा मृधो अभिमातीर्जयेम ॥ ५९ ॥

४४०४. धनुर्हस्तादाददानो मृतस्य सह क्षत्रेण वर्चसा बलेन।
सामागृभाय वसु भूरि पुष्टमर्वाङ् त्वमेह्युप जीवलोकम्॥६०॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- यम, मन्त्रोक्त, ५-६ अग्नि, ४४, ४६ पितरगण, ५० भूमि, ५४ इन्दु, ५६ आपः। छन्द- त्रिष्टुप्, ४, ८, ११, २३ सतः पंक्ति, ५ त्रिपदा निचृत् गायत्री, ६, ५६, ६८, ७०, ७२ अनुष्टुप्, १८, २५, २७, ४४, ४६ जगती, २६, २८ भुरिक् जगती, २९ विराट् जगती, ३० पञ्चपदातिजगती, ३१ विराट् शकरी, ३२-३५, ४७, ४९, ५२ भुरिक् त्रिष्टुप्, ३६ एकावसाना आसुरी अनुष्टुप्, ३७ एकावसाना आसुरी गायत्री, ३९ परात्रिष्टुप् पंक्ति, ५० प्रस्तार पंक्ति, ५४ पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप् ५८ विराट् त्रिष्टुप्, ६० त्र्यवसाना षट्पदा जगती, ६४ भुरिवद्रपथ्यापंक्ति अथवा भुरिक् आर्षी पंक्ति, ६७ पथ्या बृहती, ६९, ७१ उपरिष्ठात् बृहती।]

४४०५. इयं नारी पतिलोकं वृणाणा नि पद्यत् उप त्वा मर्त्यं प्रेतम्।
धर्मपुराणमनुपालयन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धैहि॥१॥
४४०६. उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकं गुतासुमेतमुप शेष एहि।
हस्तग्राभस्य दिधिषोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमभि सं बभूथ॥२॥
४४०७. अपश्यं युवतिं नीयमानां जीवां मृतेभ्यः परिणीयमानाम्।
अन्धेन यत् तमसा प्रावृतासीत् प्राक्तो अपाचीमनयं तदेनाम्॥३॥
४४०८. प्रजानत्यध्वे जीवलोकं देवानां पन्थामनुसंचरन्ती।
अयं ते गोपतिस्तं जुषस्व स्वर्गं लोकमधि रोहयैनम्॥४॥
४४०९. उप द्यामुप वेतसमवत्तरो नदीनाम्।
अग्नै पित्तमपामसि॥५॥
४४१०. यं त्वमग्ने समदहस्तमु निर्वापया पुनः।
क्याम्बूरत्र रोहतु शाण्डदूर्वा व्यल्कशा॥६॥
४४११. इदं त एकं पुर ऊं त एकं तृतीयै न ज्योतिषा सं विशस्व।
संवेशने तन्वां चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सधस्थे॥७॥
४४१२. उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्वौकः कृणुष्व सलिले सधस्थे।
तत्र त्वं पितृभिः संविदानः सं सोमै न मदस्व सं स्वधाभिः॥८॥
४४१३. प्र च्यवस्व तन्वं सं भरस्व मा ते गात्रा वि हायि मो शरीरम्।
मनो निविष्टमनुसंविशस्व यत्र भूर्मेजुषसे तत्र गच्छ॥९॥
४४१४. वर्चसा मां पितरः सोम्यासो अञ्जन्तु देवा मधुना घृतेन।
चक्षुषे मा प्रतरं तारयन्तो जरसे मा जरदष्टिं वर्धन्तु॥१०॥
४४१५. वर्चसा मां समनक्त्वग्निर्मेधां मे विष्णुर्न्यनक्त्वासन।
रयिं मे विश्वे नि यच्छन्तु देवाः स्योना मापुः पवनैः पुनन्तु॥११॥
४४१६. मित्रावरुणां परि मामधातामादित्या मा स्वरवो वर्धयन्तु।
वर्चो म इन्द्रो न्यनक्तु हस्तयोर्जरदष्टिं मा सविता कृणोतु॥१२॥
४४१७. यो ममारं प्रथमो मर्त्यानां यः प्रेयायं प्रथमो लोकमेतम्।
वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपर्यत॥१३॥
४४१८. परा यात पितर आ च यातायं वो यज्ञो मधुना समक्तः।
दत्तो अस्मभ्यं द्रविणेह भद्रं रयिं च नः सर्ववीरं दधात॥१४॥
४४१९. कर्णवः कक्षीवान् पुरुमीढो अगस्त्यः श्यावाश्वः सोभर्यर्चनानाः।
विश्वामित्रोऽयं जमदग्निरत्रिरवन्तु नः कश्यपो वामदेवः॥१५॥
४४२०. विश्वामित्र जमदग्ने वसिष्ठ भरद्वाज गोतम वामदेव।
शर्दिर्नो अत्रिरग्रभीन्नमोभिः सुसंशासुः पितरो मृडता नः॥१६॥

४४२१. कस्ये मृजाना अति यन्ति रिप्रमायुर्दधानाः प्रतरं नवीयः ।
आप्यायमानाः प्रजया धनेनार्धं स्याम सुरभयो गृहेषु ॥ १७ ॥
४४२२. अञ्जते व्यञ्जते समञ्जते ऋतुं रिहन्ति मधुनाभ्यञ्जते ।
सिन्धोरुच्छ्वासे पतर्यन्तमुक्षणं हिरण्यपावाः पशुमासु गृह्णते ॥ १८ ॥
४४२३. यद् वो मुद्रं पितरः सोम्यं च तेनो सचध्वं स्वयशसो हि भूत ।
ते अर्वाणः कवय आ शृणोत सुविदत्रा विदथे ह्ययमानाः ॥ १९ ॥
४४२४. ये अत्रयो अङ्गिरसो नवगवा इष्टावन्तो रातिषाचो दधानाः ।
दक्षिणावन्तः सुकृतो य उ स्थासद्यास्मिन् बर्हिषि मादयध्वम् ॥ २० ॥
४४२५. अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋतमाशशानाः ।
शुचीदयन् दीध्यत उक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन् ॥ २१ ॥
४४२६. सुकर्माणः सुरुचो देवयन्तो अयो न देवा जनिमा धमन्तः ।
शुचन्तो अग्नि वावृधन्त इन्द्रमुर्वी गव्यां परिषदं नो अक्रन् ॥ २२ ॥
४४२७. आ यूथेव क्षुमति पश्चो अख्यद् देवानां जनिमान्त्युग्रः ।
मर्तासिश्चिदुर्वशीरकृप्रन् वृधे चिदर्य उपरस्यायोः ॥ २३ ॥
४४२८. अकर्म ते स्वपसो अभूम ऋतमवस्रनुषसो विभातीः ।
विश्वं तद् भद्रं यदवन्ति देवा बृहद् वेदेम विदथे सुवीराः ॥ २४ ॥
४४२९. इन्द्रो मा मरुत्वान प्राच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ २५ ॥
४४३०. धाता मा निरृत्या दक्षिणाया दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ २६ ॥
४४३१. अदितीर्मादित्यैः प्रतीच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ २७ ॥
४४३२. सोमो मा विश्वैर्वैरुदीच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ २८ ॥
४४३३. धर्ता ह त्वा धरुणो धारयाता ऊर्ध्वं भानुं सविता द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ २९ ॥
४४३४. प्राच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३० ॥
४४३५. दक्षिणायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३१ ॥
४४३६. प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३२ ॥
४४३७. उदीच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३३ ॥
४४३८. ध्रुवायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३४ ॥
४४३९. ऊर्ध्वायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३५ ॥
४४४०. धर्तासि धरुणोऽसि वंसगोऽसि ॥ ३६ ॥
४४४१. उदपूरसि मधुपूरसि वातपूरसि ॥ ३७ ॥

४४४२. इतश्च मा॒मु॒तश्चावतां॑ य॒मे॒इ॒व॒ य॒त॒मा॒ने॒ य॒दै॒त॒म् ।
 प्र वां॑ भ॒र॒न् मा॒नु॒षा॒ दे॒व॒य॒न्तो॒ आ॒ सी॒द॒तां॑ स्व॒र्मु॒ लो॒कं॑ वि॒दा॒ने॑ ॥ ३८ ॥
४४४३. स्वा॒स॒स्थे॒ भव॑त्त॒मि॒न्द॒वे॒ नो॒ यु॒जे॒ वां॑ ब्र॒ह्म॒ पू॒र्व्यं॑ न॒मो॒भिः ।
 वि॒ श्लो॒कं॑ ए॒ति॒ प॒थ्ये॒व॒ सू॒रिः॑ शृ॒ण्व॒न्तु॒ वि॒श्वे॑ अ॒मृ॒ता॒स ए॒तत् ॥ ३९ ॥
४४४४. त्री॒णि॒ प॒दा॒नि॒ रू॒पो॒ अ॒न्व॒रो॒ह॒च्च॒तु॒ष्प॒दी॒म॒न्वै॒तद् ब्र॒ते॒ने॑ ।
 अ॒क्ष॒रे॒ण॒ प्र॒ति॑ मि॒मी॒ते॒ अ॒र्क॒मृ॒त॒स्य॑ ना॒भा॒व॒भि॒ सं पु॒ना॒ति ॥ ४० ॥
४४४५. दे॒वे॒भ्यः॑ क॒र्म॒वृ॒णी॒त॒ मृ॒त्युं॑ प्र॒जा॒यै॑ कि॒म॒मृ॒तं॑ ना॒वृ॒णी॒त ।
 बृ॒ह॒स्प॒ति॑र्य॒ज्ञ॒म॒त॒नु॒त् ऋ॒षिः॑ प्रि॒यां॑ य॒म॒स्त॒न्व॑श्मा॒रि॒रे॒च ॥ ४१ ॥
४४४६. त्व॒म॒ग्न॒ ई॒डि॒तो॒ जा॒त॒वे॒दो॒ऽवा॒ङ्म॒वा॒नि॒ सु॒र॒भी॒णि॒ कृ॒त्वा ।
 प्रा॒दाः॑ पि॒तृ॒भ्यः॑ स्व॒ध॒या॒ ते॒ अ॒क्ष॒त्र॒द्धि॒ त्वं॑ दे॒व प्र॒य॒ता॒ ह॒वी॑षि ॥ ४२ ॥
४४४७. आ॒सी॒ना॒सो॒ अ॒रु॒णी॒ना॒मु॒प॒स्थे॑ र॒यिं॑ ध॒त्त॒ दा॒शु॒षे॑ म॒त्या॒यि॑ ।
 पु॒त्रे॒भ्यः॑ पि॒त॒र॒स्त॒स्य॑ व॒स्वः॒ प्र॒ य॒च्छ॒त् त॒ इ॒हो॒र्ज॑ द॒धा॒त ॥ ४३ ॥
४४४८. अ॒ग्नि॒ष्वा॒त्ताः॑ पि॒त॒र॒ ए॒ह ग॑च्छ॒त् स॒दः॑ स॒दः॑ स॒द॒त॒ सु॒प्र॒णी॒त॒यः॑ ।
 अ॒तो॒ ह॒वी॑षि॒ प्र॒य॒ता॒नि॒ ब॒र्हि॑षि॒ र॒यिं॑ च॒ नः॑ स॒र्व॒वी॒रं॑ द॒धा॒त ॥ ४४ ॥
४४४९. उ॒प॒हू॒ता॒ नः॑ पि॒त॒रः॑ सो॒म्या॒सो॑ ब॒र्हि॑ष्ये॒षु॒ नि॒धि॒षु॒ प्रि॒ये॒षु॑ ।
 त॒ आ॒ ग॒म॒न्तु॒ त॒ इ॒ह श्रु॑व॒न्त्व॒धि॒ ब्रु॒व॒न्तु॒ ते॒ऽव॒न्त्व॒स्मान् ॥ ४५ ॥
४४५०. ये॒ नः॑ पि॒तुः॑ पि॒त॒रो॒ ये॒ पि॒ता॒म॒हा॒ अ॒नू॒ज॒हि॒रे॒ सो॒म॒पी॒थं॑ व॒सि॑ष्ठाः ।
 ते॒भि॒र्य॑मः॒ सं॒र॒रा॒णो॒ ह॒वी॑ष्यु॒श॒न्नु॒श॒द्धिः॑ प्र॒ति॒का॒म॒म॒त्तु ॥ ४६ ॥
४४५१. ये॒ ता॒तृ॒षु॒र्दे॒व॒त्रा॒ जे॒ह॒मा॒ना॒ हो॒त्रा॒वि॒दः॑ स्तो॒म॒त॒ष्टा॒सो॒ अ॒र्कैः॑ ।
 अ॒ग्नै॑ या॒हि॒ स॒ह॒स्रं॑ दे॒व॒व॒न्दैः॑ स॒त्यैः॑ क॒वि॒भि॒र्ऋ॒षि॒भि॒र्घ॒र्म॒स॒द्धिः॑ ॥ ४७ ॥
४४५२. ये॒ स॒त्या॒सो॑ ह॒वि॒र॒दो॑ ह॒वि॒ष्वा॒ इ॒न्द्रे॒ण॒ दे॒वैः॑ स॒र॒थं॑ तु॒रे॒ण ।
 आ॒ग्नै॑ या॒हि॒ सु॒वि॒द॒त्रै॒भि॒र्वा॒ङ् प॒रैः॑ पू॒र्वै॒र्ऋ॒षि॒भि॒र्घ॒र्म॒स॒द्धिः॑ ॥ ४८ ॥
४४५३. उ॒प॒ सर्प॑ मा॒तरं॑ भूमि॒मे॒ता॒मु॒रु॒व्य॒च॒सं॑ पृ॒थि॒वीं॑ सु॒शे॒वा॒म् ।
 ऊ॒र्ण॒म्र॒दाः॑ पृ॒थि॒वी॒ द॒क्षि॑णा॒व॒त ए॒षा॒ त्वा॒ पा॒तु॒ प्र॒प॒थे॑ पु॒र॒स्ता॒त् ॥ ४९ ॥
४४५४. उ॒च्छ॒व॒ञ्च॒स्व॒ पृ॒थि॒वि॒ मा॒ नि॒ बा॑ध॒थाः॑ सू॒पा॒य॒ना॒स्मै॑ भ॒व॒ सू॒प॒स॒र्प॒णा ।
 मा॒ता॒ पु॒त्रं॑ य॒था॒ सि॒चा॒भ्ये॒नं॑ भूम॒ ऊ॒र्णु॑हि ॥ ५० ॥
४४५५. उ॒च्छ॒व॒ञ्च॒मा॒ना॒ पृ॒थि॒वी॒ सु॒ ति॑ष्ठ॒तु॒ स॒ह॒स्रं॑ मि॒त्त॒ उप॑ हि श्र॒य॒न्ता॒म् ।
 ते॒ गृ॒हा॒सो॑ घृ॒त॒श्चु॒तः॑ स्यो॒ना॒ वि॒श्वा॒हा॒स्मै॑ श॒र॒णाः॑ स॒न्त्व॒त्र ॥ ५१ ॥
४४५६. उ॒त्तै॑ स्त॒भ्ना॒मि॒ पृ॒थि॒वीं॑ त्वत् प॒री॒मं॑ लो॒गं॑ नि॒द॒ध॒न्मो॑ अ॒हं॑ रि॒ष॒म् ।
 ए॒तां॑ स्था॒णां॑ पि॒त॒रो॑ धा॒र॒य॒न्ति॒ ते॒ तत्र॑ य॒मः॑ सा॒द॒ना॒ ते॒ कृ॒णो॒तु ॥ ५२ ॥
४४५७. इ॒म॒म॒ग्ने॑ च॒म॒सं॑ मा॒ वि॒ जि॒ह्व॒रः॑ प्रि॒यो॒ दे॒वा॒ना॒मु॒त॒ सो॒म्या॒ना॒म् ।
 अ॒यं॑ य॒श्च॒म॒सो॑ दे॒व॒पा॒न॒स्त॒स्मिन्॑ दे॒वा॒ अ॒मृ॒ता॒ मा॒द॒य॒न्ता॒म् ॥ ५३ ॥
४४५८. अ॒थ॒र्वा॑ पू॒र्णं॑ च॒म॒सं॑ य॒मि॒न्द्रा॒या॒भि॒र्वा॒जि॒नी॒व॒ते ।
 त॒स्मिन्॑ कृ॒णो॒ति॒ सु॒कृ॒त॒स्य॑ भृ॒क्षं॑ त॒स्मिन्नि॒न्दुः॑ प॒व॒ते॒ वि॒श्व॒दा॒नी॒म् ॥ ५४ ॥
४४५९. य॒त् तै॑ कृ॒ष्णः॑ श॒कु॒न आ॑तु॒तो॒द॒ पि॒पी॒लः॑ सर्प॒ उ॒त॒ वा॒ श्वा॒प॒दः॑ ।
 अ॒ग्नि॒ष्टद् वि॒श्वा॒द॒ग॒दं॑ कृ॒णो॒तु॒ सो॒मं॑श्च॒ यो॒ ब्रा॒ह्म॒णाँ॑ आ॒वि॒वेश॑ ॥ ५५ ॥
४४६०. प॒र्य॒स्व॒ती॒रो॒ष॒ध॒यः॑ प॒र्य॒स्व॒न्मा॒म॒कं॑ प॒र्यः॑ ।
 अ॒पां॑ प॒र्य॒सो॒ यत् प॒य॒स्ते॒न॒ मा॒ स॒ह॒ शु॒म्भ॒तु ॥ ५६ ॥
४४६१. इ॒मा॒ ना॒री॒र॒वि॒ध॒वाः॑ सु॒प॒त्नी॒रा॒ञ्ज॒ने॒न॑ सर्पि॒षा॒ सं स्पृ॑श॒न्ता॒म् ।
 अ॒न॒श्र॒वो॑ अ॒न॒मी॒वाः॑ सु॒र॒त्ना॒ आ॒ रौ॒ह॒न्तु॒ ज॒न॒यो॒ यो॒नि॒म॒ग्रे॑ ॥ ५७ ॥

४४६२. सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेनैष्टापूतेन परमे व्योमन् ।
हित्वावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छतां तन्वा सुवर्चाः ॥५८॥
४४६३. ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुरुर्वंशन्तरिक्षम् ।
तेभ्यः स्वराडसुनीतिर्नो अद्य यथावशं तन्वः कल्पयाति ॥५९॥
४४६४. शं तै नीहारो भवतु शं तै प्रुष्वाव शीयताम् ।
शीतिके शीतिकावति हार्दिके हार्दिकावति ।
मण्डुक्यंशुप्सु शं भुव इमं स्वशग्निं शमय ॥६०॥
४४६५. विवस्वान् नो अभयं कृणोतु यः सुत्रामा जीरदानुः सुदानुः ।
इहेमे वीरा बृहवो भवन्तु गोमदश्चवन्मय्यस्तु पुष्टम् ॥६१॥
४४६६. विवस्वान् नो अमृतत्वे देधातु परैतु मृत्युरमृतं न ऐतु ।
इमान् रक्षतु पुरुषाना जरिम्णो मो ष्वे षामसवो यमं गुः ॥६२॥
४४६७. यो दध्ने अन्तरिक्षे न म्हा पितृणां कविः प्रमतिर्मतीनाम् ।
तमर्चत विश्वमित्रा हविर्भिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धात् ॥६३॥
४४६८. आ रोहत् दिवमुत्तमामृषयो मा बिभीतन ।
सोमपाः सोमपायिन इदं वः क्रियते हविरगन्तु ज्योतिरुत्तमम् ॥६४॥
४४६९. प्र केतुना बृहता भात्यग्निरा रोदसी वृषभो रौरवीति ।
दिवश्चिदन्तादुपमामुदानडुपामुपस्थं महिषो ववर्ध ॥६५॥
४४७०. नाके सुपर्णमुप यत् पतन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा ।
हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम् ॥६६॥
४४७१. इन्द्र ऋतुं न आ भरं पिता पुत्रेभ्यो यथा ।
शिक्षा णो अस्मिन् पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥६७॥
४४७२. अपूपापिहितान् कुम्भान् यास्तै देवा आधारयन् ।
ते तै सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चतः ॥६८॥
४४७३. यास्तै धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः ।
तास्तै सन्तु विश्वीः प्रथ्वीस्तास्तै यमो राजानु मन्यताम् ॥६९॥
४४७४. पुनर्देहि वनस्पते य एष निहितस्त्वयि ।
यथा यमस्य सादन आसातै विदथा वदन् ॥७०॥
४४७५. आ रभस्व जातवेदुस्तेजस्वद्धरो अस्तु ते ।
शरीरमस्य सं द्रुहथैनं धेहि सुकृतामु लोके ॥७१॥
४४७६. ये ते पूर्वे परागता अपरे पितरश्च ये ।
तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु शतधारा व्युन्दती ॥७२॥
४४७७. एतदा रोह वर्य उन्मजानः स्वा इह बृहदु दीदयन्ते ।
अभि प्रेहि मध्यतो माप हास्थाः पितृणां लोकं प्रथमो यो अत्र ॥७३॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- यम, मन्त्रोक्त, ८१-८७ पितरगण, ८८ अग्नि, ८९ चन्द्रमा। छन्द- त्रिष्टुप्, १, ४, ७, १४, ३६, ६० भुरिक् त्रिष्टुप्, २, ५, ११, २९, ५०-५१, ५८ जगती, ३ भुरिक् अतिजगती, ६ पञ्चपदा शकरी, १२ महाबृहती, १३ त्र्यवसाना पञ्चपदा शकरी, १६-२४ त्रिपदा भुरिक् महाबृहती, २५, ३१-३२, ३८, ४१-४२, ५५, ५७, ५९, ६१ अनुष्टुप्, २६ विराट् उपरिष्टाद् बृहती, २७ याजुषी गायत्री, ३३, ४३ उपरिष्टाद् बृहती, ३९ पुरोविराट् आस्तार पंक्ति, ४९ अनुष्टुप्, ५३ पुरोविराट् सतः पंक्ति, ५६ ककुम्मती अनुष्टुप्, ६२ भुरिक् आस्तार पंक्ति, ६३ स्वराट् आस्तार पंक्ति, ६६ त्रिपदा स्वराट् गायत्री, ६७ द्विपदा आर्ची अनुष्टुप्, ६८, ७१ आसुरी अनुष्टुप्, ७२-७४, ७९ आसुरी पंक्ति, ७५ आसुरी गायत्री, ७६ आसुरी उष्णिक, ७७ दैवी जगती, ७८ आसुरी त्रिष्टुप्, ८० आसुरी जगती, ८१ प्राजापत्या अनुष्टुप्, ८२ साम्नी

बृहती, ८३, ८४ साम्नी त्रिष्टुप्, ८५ आसुरी बृहती, ८६ चतुष्पदा ककुम्मती उष्णिक, ८७ चतुष्पदा शङ्कुमती उष्णिक, ८८ त्र्यवसाना पथ्यापंक्ति, ८९ पञ्चपदा पथ्यापंक्ति।]

४४७८. आ रौहत् जनित्रीं जातवेदसः पितृयाणैः सं व आ रौहयामि ।
अवाङ्म्वेषितो हव्यवाह ईजानं युक्ताः सुकृतां धत्त लोके ॥ १ ॥
४४७९. देवा यज्ञमृतवः कल्पयन्ति हविः पुरोडाशं स्रुचो यज्ञायुधानि ।
तेभिर्याहि पृथिभिर्देवयानैर्यैरीजानाः स्वर्गं यन्ति लोकम् ॥ २ ॥
४४८०. ऋतस्य पन्थामनु पश्य साध्वङ्गिरसः सुकृतो येन यन्ति ।
तेभिर्याहि पृथिभिः स्वर्गं यत्रादित्या मधु भक्षयन्ति तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥ ३ ॥
४४८१. त्रयः सुपर्णा उपरस्य मायू नाकस्य पृष्ठे अधि विष्टपि श्रिताः ।
स्वर्गा लोका अमृतैर्न विष्टा इषमूर्जं यजमानाय दुहाम् ॥ ४ ॥
४४८२. जुहूर्दाधार द्यामुपभृदन्तरिक्षं ध्रुवा दाधार पृथिवीं प्रतिष्ठाम् ।
प्रतीमां लोका घृतपृष्ठाः स्वर्गाः कामकामं यजमानाय दुहाम् ॥ ५ ॥
४४८३. ध्रुव आ रौह पृथिवीं विश्वभौजसमन्तरिक्षमुपभृदा क्रमस्व ।
जुहु द्यां गच्छ यजमानेन साकं स्रुवेण वत्सेन दिशः प्रपीनाः सर्वा धुक्ष्वाहणीयमानः ॥ ६ ॥
४४८४. तीर्थैस्तरन्ति प्रवतो महीरिति यज्ञकृतः सुकृतो येन यन्ति ।
अत्रादधुर्यजमानाय लोकं दिशो भूतानि यदकल्पयन्त ॥ ७ ॥
४४८५. अङ्गिरसामयनं पूर्वा अग्निरादित्यानामयनं गार्हपत्यो दक्षिणानामयनं दक्षिणाग्निः ।
महिमानमग्नेर्विहितस्य ब्रह्मणा समङ्गः सर्वं उप याहि शग्मः ॥ ८ ॥
४४८६. पूर्वा अग्निष्वा तपतु शं पुरस्ताच्छं पश्चात् तपतु गार्हपत्यः ।
दक्षिणाग्निश्चै तपतु शर्म वमोत्तरतो मध्यतो अन्तरिक्षाद् दिशोदिशो अग्ने परि पाहि घोरात् ॥ ९ ॥
४४८७. यूयमग्ने शन्तमाभिस्तनूभिरीजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
अश्वा भूत्वा पृष्टिवाहो वहाथ यत्र देवैः सध्मादं मदन्ति ॥ १० ॥
४४८८. शमग्ने पश्चात् तप शं पुरस्ताच्छमुत्तराच्छर्मधरात् तपैनम् ।
एकस्त्रेधा विहितो जातवेदः सम्यगेन धेहि सुकृतामु लोके ॥ ११ ॥
४४८९. शमग्नयः समिद्धा आ रभन्तां प्राजापत्यं मेध्यं जातवेदसः ।
शृतं कृण्वन्त इह माव चिक्षिपन् ॥ १२ ॥
४४९०. यज्ञ एति विततः कल्पमान ईजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
तमग्नयः सर्वहुतं जुषन्तां प्राजापत्यं मेध्यं जातवेदसः ।
शृतं कृण्वन्त इह माव चिक्षिपन् ॥ १३ ॥
४४९१. ईजानश्चितमारुक्षदग्निं नाकस्य पृष्ठाद् दिवमुत्पतिष्यन् ।
तस्मै प्र भाति नभसो ज्योतिषीमान्स्वर्गः पन्थाः सुकृतै देवयानः ॥ १४ ॥
४४९२. अग्निर्होताध्वर्युष्टे बृहस्पतिरिन्द्रो ब्रह्मा दक्षिणतस्तै अस्तु ।
हुतोऽयं संस्थितो यज्ञ एति यत्र पूर्वमयनं हुतानाम् ॥ १५ ॥
४४९३. अपूपवान् क्षीरवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवाना हुतभागा इह स्थ ॥ १६ ॥
४४९४. अपूपवान् दधिवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवाना हुतभागा इह स्थ ॥ १७ ॥
४४९५. अपूपवान् द्रप्सवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवाना हुतभागा इह स्थ ॥ १८ ॥
४४९६. अपूपवान् घृतवांश्चरुरेह सीदतु ।

- लोककृतः पथिकृतौ यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थः ॥ १९ ॥
४४९७. अपूपवान् मांसवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतौ यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थः ॥ २० ॥
४४९८. अपूपवानन्नवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतौ यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थः ॥ २१ ॥
४४९९. अपूपवान् मधुमांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतौ यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थः ॥ २२ ॥
४५००. अपूपवान् रसवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतौ यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थः ॥ २३ ॥
४५०१. अपूपवानपवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतौ यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थः ॥ २४ ॥
४५०२. अपूपपापिहितान् कुम्भान् यांस्तै देवा अधारयन् ।
ते तै सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चतः ॥ २५ ॥
४५०३. यास्तै धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः ।
तास्तै सन्तुद्विः प्रभ्वीस्तास्तै यमो राजानु मन्यताम् ॥ २६ ॥
४५०४. अक्षितिं भूर्यसीम् ॥ २७ ॥
४५०५. द्रुप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।
समानं योनिमनु संचरन्तं द्रुप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः ॥ २८ ॥
४५०६. शतधारं वायुमर्कं स्वर्विदं नृचक्षसस्ते अग्निं चक्षते रयिम् ।
ये पृणन्ति प्र च यच्छन्ति सर्वदा ते दुहते दक्षिणां सप्तमातरम् ॥ २९ ॥
४५०७. कोशं दुहन्ति कलशं चतुर्बिलमिडां धेनुं मधुमतीं स्वस्तये ।
ऊर्जं मदन्तीमर्दिति जनेष्वग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन् ॥ ३० ॥
४५०८. एतत् तै देवः सविता वासो ददाति भर्तवे ।
तत् त्वं यमस्य राज्ये वसानस्ताप्यं चर ॥ ३१ ॥
४५०९. धाना धेनुरभवद् वत्सो अस्यास्तिलोऽभवत् ।
तां वै यमस्य राज्ये अक्षितामुप जीवति ॥ ३२ ॥
४५१०. एतास्तै असौ धेनवः कामदुर्घा भवन्तु ।
एनीः श्येनीः सरूपा विरूपास्तिलवत्सा उप तिष्ठन्तु त्वात्र ॥ ३३ ॥
४५११. एनीर्धाना हरिणीः श्येनीरस्य कृष्णा धाना रोहिणीर्धेनवस्ते ।
तिलवत्सा ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा सन्त्वनपस्फुरन्तीः ॥ ३४ ॥
४५१२. वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहस्रं शतधारमुत्सम् ।
स बिभर्ति पितरं पितामहान् प्रपितामहान् बिभर्ति पिन्वमानः ॥ ३५ ॥
४५१३. सहस्रधारं शतधारमुत्समक्षितं व्यच्यमानं सलिलस्य पृष्ठे ।
ऊर्जं दुहानमनपस्फुरन्तमुपासते पितरः स्वधाभिः ॥ ३६ ॥
४५१४. इदं कसाम्बु चर्यनेन चितं तत् संजाता अवं पश्यतेत ।
मर्त्योऽयममृतत्वमेति तस्मै गृहान् कृणुत यावत्सबन्धु ॥ ३७ ॥
४५१५. इहैवैधि धनसनिरिहचित्त इहक्रतुः ।
इहैधि वीर्यवत्तरो वयोधा अपराहतः ॥ ३८ ॥
४५१६. पुत्रं पौत्रमभितर्पयन्तीरापो मधुमतीरिमाः ।
स्वधां पितृभ्यो अमृतं दुहाना आपो देवीरुभयांस्तर्पयन्तु ॥ ३९ ॥

- ४५ १७. आपो अग्निं प्र हिणुत पितॄरुपेमं यज्ञं पितरौ मे जुषन्ताम् ।
आसीनामूर्जमुप ये सचन्ते ते नो रयिं सर्ववीरं नि यच्छान् ॥४०॥
- ४५ १८. समिन्धते अमर्त्यं हव्यवाहं घृतप्रियम् ।
स वैदु निहितान् निधीन् पितृन् परावतो गतान् ॥४१॥
- ४५ १९. यं तै मन्थं यमोदुनं यन्मांसं निपृणामि ते ।
ते तै सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्रुतः ॥४२॥
- ४५ २०. यास्तै धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः ।
तास्तै सन्तुदध्वीः प्रध्वीस्तास्तै यमो राजानु मन्यताम् ॥४३॥
- ४५ २१. इदं पूर्वमपरं नयानं येना ते पूर्वे पितरः परैताः ।
पुरोगवा ये अभिशाचो अस्य ते त्वा वहन्ति सुकृतामु लोकम् ॥४४॥
- ४५ २२. सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने ।
सरस्वतीं सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुषे वार्यं दात् ॥४५॥
- ४५ २३. सरस्वतीं पितरौ हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः ।
आसद्यास्मिन् बर्हिषि मादयध्वमनमीवा इष आ धैह्यस्मे ॥४६॥
- ४५ २४. सरस्वति या सरथं यथाथोक्थैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।
सहस्रार्घमिडो अत्र भागं रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥४७॥
- ४५ २५. पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वैशयामि देवो नो धाता प्र तिरात्यायुः ।
परापरैता वसुविद् वो अस्त्वधा मृताः पितृषु सं भवन्तु ॥४८॥
- ४५ २६. आ प्र च्यवेथामप तन्मृजेथां यद् वामभिभा अत्रोचुः ।
अस्मादेतमध्व्यौ तद् वशीयो दातुः पितृष्विहभौजनौ मम ॥४९॥
- ४५ २७. एयमगन् दक्षिणा भद्रतो नो अनेन दत्ता सुदुर्घा वयोधाः ।
यौवने जीवानुपपृञ्चती जरा पितृभ्य उपसंपराणयादिमान् ॥५०॥
- ४५ २८. इदं पितृभ्यः प्र भरामि बर्हिर्जीवं देवेभ्य उत्तरं स्तृणामि ।
तदा रोह पुरुष मेध्यो भवन् प्रति त्वा जानन्तु पितरः परैतम् ॥५१॥
- ४५ २९. एदं बर्हिरसदो मेध्योऽभूः प्रति त्वा जानन्तु पितरः परैतम् ।
यथापरु तन्वँश् सं भरस्व गात्राणि ते ब्रह्मणा कल्पयामि ॥५२॥
- ४५ ३०. पर्णो राजापिधानं चरूणामूर्जो बलं सह ओजो न आगन् ।
आयुर्जीवेभ्यो विदधद् दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥५३॥
- ४५ ३१. ऊर्जो भागो य इमं जजानाश्मानानामाधिपत्यं जगाम ।
तमर्चत विश्वमित्रा हविर्भिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धात् ॥५४॥
- ४५ ३२. यथा यमार्य हर्म्यमवपन् पञ्च मानवाः ।
एवा वपामि हर्म्यं यथा मे भूरयोऽसत ॥५५॥
- ४५ ३३. इदं हिरण्यं बिभृहि यत् तै पिताबिभः पुरा ।
स्वर्गं यतः पितुर्हस्तं निर्मृड्ढि दक्षिणम् ॥५६॥
- ४५ ३४. ये च जीवा ये च मृता ये जाता ये च यज्ञियाः ।
तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु मधुधारा व्युन्दती ॥५७॥
- ४५ ३५. वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सूरु अहां प्रतरतोषसां दिवः ।
प्राणः सिन्धूनां कलशां अचिक्कददिन्द्रस्य हादिमाविशन्मनीषया ॥५८॥
- ४५ ३६. त्वेषस्तै धूम ऊर्णोतु दिवि षंञ्चुक्र आततः ।
सूरु न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ॥५९॥

४५३७. प्र वा एतीन्दुरिन्द्रस्य निष्कृतिं सखा सख्युर्न प्र मिनाति संगिरः ।
मर्य' इव योषाः समर्षसे सोमः कलशै शतयामना पथा ॥६०॥
४५३८. अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रियाँ अधूषत ।
अस्तौषत् स्वभानवो विप्रा यविष्ठा ईमहे ॥६१॥
४५३९. आ यात पितरः सोम्यासौ गम्भीरैः पृथिभिः पितृयाणैः ।
आयुरस्मभ्यं दधतः प्रजां च रायश्च पोषैर्भि नः सचध्वम् ॥६२॥
४५४०. परा यात पितरः सोम्यासौ गम्भीरैः पृथिभिः पूर्याणैः ।
अधा मासि पुनरा यात नो गृहान् हविरत्तु सुप्रजसः सुवीराः ॥६३॥
४५४१. यद् वो अग्निरजहादेकमङ्ग' पितृलोकं गमयञ्जातवेदाः ।
तद् व एतत् पुनरा प्याययामि साङ्गाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम् ॥६४॥
४५४२. अभूद् दूतः प्रहितो जातवेदाः सायं न्यहं उप्वन्द्यो नृभिः ।
प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवीर्षि ॥६५॥
४५४३. असौ हा इह ते मनः ककुत्सलमिव जामर्यः ।
अभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥६६॥
४५४४. शुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः पितृषदने त्वा लोक आ सादयामि ॥६७॥
४५४५. येऽस्माकं पितरस्तेषां बर्हिरीसि ॥६८॥
४५४६. उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अधा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥६९॥
४५४७. प्रास्मत् पाशान् वरुण मुञ्च सर्वान् यैः समांमे बध्यते यैर्व्यामे ।
अधा जीवेम शरदं शतानि त्वया राजन् गुपिता रक्षमाणाः ॥७०॥
४५४८. अग्नये कव्यवाहनाय स्वधा नमः ॥७१॥
४५४९. सोमाय पितृमते स्वधा नमः ॥७२॥
४५५०. पितृभ्यः सोमवध्नः स्वधा नमः ॥७३॥
४५५१. यमाय पितृमते स्वधा नमः ॥७४॥
४५५२. एतत् तै प्रततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥७५॥
४५५३. एतत् तै ततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥७६॥
४५५४. एतत् ते तत् स्वधा ॥७७॥
४५५५. स्वधा पितृभ्यः पृथिविषध्नः ॥७८॥
४५५६. स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्षसध्नः ॥७९॥
४५५७. स्वधा पितृभ्यो दिविषध्नः ॥८०॥
४५५८. नमो वः पितर ऊर्जे नमो वः पितरो रसाय ॥८१॥
४५५९. नमो वः पितरो भामाय नमो वः पितरो मन्यवे ॥८२॥
४५६०. नमो वः पितरो यद् घोरं तस्मै नमो वः पितरो यत् क्रूरं तस्मै ॥८३॥
४५६१. नमो वः पितरो यच्छिवं तस्मै नमो वः पितरो यत् स्योनं तस्मै ॥८४॥
४५६२. नमो वः पितरः स्वधा वः पितरः ॥८५॥
४५६३. येऽत्र पितरः पितरो येऽत्र यूयं स्थ युष्माँस्तेऽनु यूयं तेषां श्रेष्ठा भूयास्थ ॥८६॥
४५६४. य इह पितरो जीवा इह वयं स्मः ।
अस्माँस्तेऽनु वयं तेषां श्रेष्ठा भूयास्म ॥८७॥
४५६५. आ त्वाग्नि इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।
यद् घृ सा ते पर्नायसी समिद् दीदर्यति द्यवि ।

इषं'स्तोतृभ्य आ भर॥८८॥
 ४५६६. चन्द्रमा अस्वश्न्तरा सुपर्णो धावते दिवि।
 न वो हिरण्यनेमयः पदं विन्दन्ति विद्युतो वित्तं मे अस्य रोदसी॥८९॥
 ॥इत्यष्टादशं काण्डं समाप्तम्॥

॥एकोनविंशं काण्डम्॥

[सूक्त १]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- यज्ञ और चन्द्रमा। छन्द- पथ्याबृहती, ३ पंक्ति।]

४५६७. सं सं स्रवन्तु नद्यः सं वाताः सं पतत्रिणः।
 यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि॥ १॥
 ४५६८. इमं होमा यज्ञमवतेमं संस्त्रावणा उत।
 यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि॥ २॥
 ४५६९. रूपरूपं वयोवयः संरभ्यैर्न परि ष्वजे।
 यज्ञमिमं चतस्रः प्रदिशो वर्धयन्तु संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि॥ ३॥

[सूक्त २]

[ऋषि- सिन्धुद्वीप। देवता- आपः। छन्द- अनुष्टुप्।]

४५७०. शं त आपो हैमवतीः शर्मु ते सन्तुत्स्याः।
 शं तै सनिष्यदा आपः शर्मु ते सन्तु वर्ष्वाः॥ १॥
 ४५७१. शं त आपो धन्वत्याः३ः शं तै सन्तु नूप्याः।
 शं तै खनित्रिमा आपः शं याः कुम्भेभिराभृताः॥ २॥
 ४५७२. अनभ्रयः खनमाना विप्रा गम्भीरे अपसः।
 भिषग्भ्यो भिषक्तरा आपो अच्छा वदामसि॥ ३॥
 ४५७३. अपामह दिव्यानामपां स्रोतस्यानाम्।
 अपामह प्रणेजनेऽश्वा भवथ वाजिनः॥ ४॥
 ४५७४. ता अपः शिवा अपोऽयक्ष्मंकरणीरपः।
 यथैव तृप्यते मयस्तास्त आ दत्त भेषजीः॥ ५॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- अग्नि। छन्द- त्रिष्टुप्, २ भुरिक् त्रिष्टुप्।]

४५७५. दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षाद् वनस्पतिभ्यो अद्योषधीभ्यः।
 यत्रयत्र विभृतो जातवेदास्ततस्तुतो जुषमाणो न एहि॥ १॥
 ४५७६. यस्तै अप्सु महिमा यो वनेषु य ओषधीषु पशुष्वस्वन्तः।
 अग्ने सर्वास्तन्वशः सं रभस्व ताभिर्न एहि द्रविणोदा अजस्रः॥ २॥
 ४५७७. यस्तै देवेषु महिमा स्वर्गो या तै तनूः पितृष्वविवेश।
 पुष्टियां तै मनुष्येषु पप्रथेऽग्ने तया रयिमस्मासु धेहि॥ ३॥
 ४५७८. श्रुत्कर्णाय कवये वेद्याय वचोभिर्वाकैरुप यामि रातिम्।
 यतो भयमभयं तन्नो अस्त्वव देवानां यज्ञ हेडो अग्ने॥ ४॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा। देवता- अग्नि, २ आकृति। छन्द- त्रिष्टुप्, १ पञ्चपदा विराडतिजगती, २ जगती।]

४५७९. यामाहुतिं प्रथमामथर्वा या जाता या हव्यमकृणोज्जातवैदाः ।
तां तं एतां प्रथमो जोहवीमि ताभिष्टुप्तो वहतु हव्यमग्निरग्नये स्वाहा ॥ १ ॥
४५८०. आकूतिं देवीं सुभगां पुरो दधे चित्तस्य माता सुहवा नो अस्तु ।
यामाशामैमि केवली सा मै अस्तु विदेयमेनां मनसि प्रविष्टाम् ॥ २ ॥
४५८१. आकूत्या नो बृहस्पत आकूत्या न उपा गहि ।
अथो भगस्य नो धेह्यथो नः सुहवो भव ॥ ३ ॥
४५८२. बृहस्पतिर्म आकूतिमाङ्गिरसः प्रति जानातु वाचमेताम् ।
यस्य देवा देवताः संबभूवुः स सुप्रणीताः कामो अन्वैत्वस्मान् ॥ ४ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- अथर्वाङ्गिरा । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

४५८३. इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विषुरुपं यदस्ति ।
ततो ददाति दाशुषे वसूनि चोदद् राध उपस्तुतश्चिदुर्वाक् ॥ १ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- नारायण । देवता- पुरुष । छन्द- अनुष्टुप् ।]

४५८४. सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम् ॥ १ ॥
४५८५. त्रिभिः पद्भिर्घामरोहत् पादस्येहाभवत् पुनः ।
तथा व्य क्रामद् विष्वडशनानशने अनु ॥ २ ॥
४५८६. तार्वन्तो अस्य महिमानस्ततो ज्यायांश्च पूरुषः ।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥ ३ ॥
४५८७. पूरुष एवेदं सर्वं यद् भूतं यच्च भाव्यम् ।
उतामृतत्वस्यैश्वरो यदन्येनाभवत् सह ॥ ४ ॥
४५८८. यत् पूरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।
मुखं किमस्य किं बाहू किमूरु पादा उच्येते ॥ ५ ॥
४५८९. ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद् बाहू राजन्यो भवत् ।
मध्यं तदस्य यद् वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत ॥ ६ ॥
४५९०. चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो अजायत ।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च प्राणाद् वायुरजायत ।
४५९१. नाभ्या आसीदन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत ।
पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात् तथा लोकाँ अकल्पयन् ॥ ८ ॥
४५९२. विराडग्रे समभवद् विराजो अधि पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद् भूमिमथो पुरः ॥ ९ ॥
४५९३. यत् पूरुषेण हविषा देवा यज्ञमर्तन्वत ।
वसन्तो अस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥ १० ॥
४५९४. तं यज्ञं प्रावृषा प्रौक्षन् पूरुषं जातमग्रशः ।
तेन देवा अयजन्त साध्या वसवश्च ये ॥ ११ ॥
४५९५. तस्मादश्वा अजायन्त ये च के चो भयादतः ।
गारो ह जज्ञिरे तस्मात् तस्माज्जाता अजावर्यः ॥ १२ ॥
४५९६. तस्माद् यज्ञात् सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे ।

- छन्दो ह जज्ञिरे तस्माद् यजुस्तस्मादजायत ॥ १३ ॥
 ४५९७. तस्माद् यज्ञात् सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।
 पशूस्तांश्चक्रे वायव्यानारण्या ग्राम्याश्च ये ॥ १४ ॥
 ४५९८. सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
 देवा यद् यज्ञं तन्वाना अबध्नन् पुरुषं पशुम् ॥ १५ ॥
 ४५९९. मूर्ध्नो देवस्य बृहतो अंशवः सप्त सप्ततीः ।
 राज्ञः सोमस्याजायन्त जातस्य पुरुषादधि

[सूक्त ७]

[ऋषि- गार्ग्य । देवता- नक्षत्रादि । छन्द- त्रिष्टुप्, ४ भुरिक् त्रिष्टुप्]]

४६००. चित्राणि साकं द्विवि रौचनानि सरीसृपाणि भुवने जवानि ।
 तुर्मिशं सुमतिमिच्छमानो अहानि गीर्भिः संपर्यामि नाकम् ॥ १ ॥
 ४६०१. सुहवमग्ने कृत्तिका रोहिणी चास्तु भद्रं मृगशिरः शमाद्रा ।
 पुनर्वसू सूनृता चारु पुष्यो भानुराश्लेषा अर्यनं मघा मै ॥ २ ॥
 ४६०२. पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यौ चात्र हस्तश्चित्रा शिवा स्वाति सुखो मै अस्तु ।
 राधे विशाखे सुहवानुराधा ज्येष्ठा सुनक्षत्रमरिष्ट मूलम् ॥ ३ ॥
 ४६०३. अन्नं पूर्वा रासतां मे अषाढा ऊर्जं देव्युत्तरा आ वहन्तु ।
 अभिजिन्मै रासतां पुण्यमेव श्रवणः श्रविष्ठाः कुर्वतां सुपुष्टिम् ॥ ४ ॥
 ४६०४. आ मै महच्छतभिषग् वरीय आ मै द्वया प्रोष्ठपदा सुशर्म ।
 आ रेवती चाश्रयुजौ भगं म आ मै रयिं भरण्य आ वहन्तु ॥ ५ ॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- गार्ग्य । देवता- १-५, ७ नक्षत्र- समूह, ६ ब्रह्मणस्पति । छन्द- अनुष्टुप्, १ विराट् जगती, २ महाबृहती त्रिष्टुप्, ३ विराट्स्थाना त्रिष्टुप्, ७ द्विपदा निचृत् त्रिष्टुप्]]

४६०५. यानि नक्षत्राणि दिव्यंश्चरिक्षे अप्सु भूमौ यानि नगेषु दिक्षु ।
 प्रकल्पयंश्चन्द्रमा यान्येति सर्वाणि ममैतानि शिवानि सन्तु ॥ १ ॥
 ४६०६. अष्टाविंशानि शिवानि शग्मानि सह योगं भजन्तु मे ।
 योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च नमोऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥ २ ॥
 ४६०७. स्वस्तितं मे सुप्रातः सुसायं सुदिवं सुमृगं सुशकुनं मे अस्तु ।
 सुहवमग्ने स्वस्त्यंश्च मर्त्यं गत्वा पुनरायाभिनन्दन् ॥ ३ ॥
 ४६०८. अनुहवं परिह्वं परिवादं परिक्षवम् ।
 सर्वमै रिक्तकुम्भान् परा तान्तसवितः सुव ॥ ४ ॥
 ४६०९. अपपापं परिक्षवं पुण्यं भक्षीमहि क्षवम् ।
 शिवा तै पाप नासिकां पुण्यगश्चाभि मेहताम् ॥ ५ ॥
 ४६१०. इमा या ब्रह्मणस्पते विषूचीर्वात ईरते ।
 सध्रीचीरिन्द्र ताः कृत्वा मह्यं शिवतमास्कृधि
 ४६११. स्वस्ति नो अस्त्वभयं नो अस्तु नमोऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥ ७ ॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- शान्ति, मन्त्रोक्त । छन्द- अनुष्टुप्, १ विराट् उरोबृहती, ५ पञ्चपदा पथ्यापंक्ति, ९ पञ्चपदा ककुम्मती त्रिष्टुप्, १२ त्र्यवसाना सप्तपदाष्टि, १४ चतुष्पदा सङ्कृति]]

४६१२. शान्ता द्यौः शान्ता पृथिवी शान्तमिदमुर्वंश्चरिक्षम् ।

- शान्ता उदन्वतीरापः शान्ता नः सन्त्वोषधीः ॥ १ ॥
४६१३. शान्तानि पूर्वरूपाणि शान्तं नो अस्तु कृताकृतम् ।
शान्तं भूतं च भव्यं च सर्वमेव शर्मस्तु नः ॥ २ ॥
४६१४. इयं या परमेष्ठिनी वाग् देवी ब्रह्मसंशिता ।
ययैव संसृजे घोरं तयैव शान्तिरस्तु नः ॥ ३ ॥
४६१५. इदं यत् परमेष्ठिनं मनो वां ब्रह्मसंशितम् ।
येनैव संसृजे घोरं तेनैव शान्तिरस्तु नः ॥ ४ ॥
४६१६. इमानि यानि पञ्चैन्द्रियाणि मनःषष्ठानि मे हृदि ब्रह्मणा संशितानि ।
यैरेव संसृजे घोरं तैरेव शान्तिरस्तु नः ॥ ५ ॥
४६१७. शं नो मित्रः शं वरुणः शं विष्णुः शं प्रजापतिः ।
शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो भवत्वर्थमा ॥ ६ ॥
४६१८. शं नो मित्रः शं वरुणः शं विवस्वाञ्छमन्तकः ।
उत्पाताः पार्थिवान्तरिक्षाः शं नो दिविचरा ग्रहाः ॥ ७ ॥
४६१९. शं नो भूमिर्वेप्यमाना शमुल्का निर्हतं च यत् ।
शं गावो लोहितक्षीराः शं भूमिरव तीर्यती ॥ ८ ॥
४६२०. नक्षत्रमुल्काभिर्हतं शर्मस्तु नः शं नोऽभिचाराः शमु सन्तु कृत्याः ।
शं नो निखाता वल्गाः शमुल्का देशोपसर्गाः शमु नो भवन्तु ॥ ९ ॥
४६२१. शं नो ग्रहाश्चान्द्रमसाः शमादित्यश्च राहुणा ।
शं नो मृत्युर्धूमकैतुः शं रुद्रास्तिग्मतैजसः ॥ १० ॥
४६२२. शं रुद्राः शं वसवः शमादित्याः शमग्नयः ।
शं नो महर्षयो देवाः शं देवाः शं बृहस्पतिः ॥ ११ ॥
४६२३. ब्रह्म प्रजापतिर्धाता लोका वेदाः सप्तऋषयोऽग्नयः ।
तैर्मे कृतं स्वस्त्ययनमिन्द्रो मे शर्म यच्छतु ब्रह्मा मे शर्म यच्छतु ।
विश्वे मे देवाः शर्म यच्छन्तु सर्वे मे देवाः शर्म यच्छन्तु ॥ १२ ॥
४६२४. यानि कानि चिच्छान्तानि लोके सप्तऋषयो विदुः ।
सर्वाणि शं भवन्तु मे शं मे अस्त्वर्भयं मे अस्तु ॥ १३ ॥
४६२५. पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षं शान्तिर्द्यौः शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे मे देवाः शान्तिः सर्वे मे देवाः शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिभिः ।
ताभिः शान्तिभिः सर्वं शान्तिभिः शर्मयामोऽहं यदिह घोरं यदिह क्रूरं यदिह पापं तच्छान्तं तच्छिवं सर्वमेव शर्मस्तु नः ॥ १४ ॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

४६२६. शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या ।
शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ ॥ १ ॥
४६२७. शं नो भगः शमु नः शंसो अस्तु शं नः पुरंधिः शमु सन्तु रायः ।
शं नः सत्यस्य सुयमस्य शंसः शं नो अर्यमा पुरुजातो अस्तु ॥ २ ॥
४६२८. शं नो धाता शमु धर्ता नो अस्तु शं न उरुची भवतु स्वधाभिः ।
शं रोदसी बृहती शं नो अद्विः शं नो देवानां सुहवानि सन्तु ॥ ३ ॥
४६२९. शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको अस्तु शं नो मित्रावरुणावश्विना शम् ।
शं नः सुकृता सुकृतानि सन्तु शं न इषिरो अभि वातु वातः ॥ ४ ॥

४६३०. शं नो द्यावापृथिवी पूर्वहूतौ शमन्तरिक्षं दृशये नो अस्तु ।
शं न ओषधीर्वनिनो भवन्तु शं नो रजसस्पतिरस्तु जिष्णुः ॥५॥
४६३१. शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो अस्तु शमादित्येभिर्वरुणः सुशंसः ।
शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलापः शं नस्त्वष्ट्रा ग्नाभिरिह शृणोतु ॥६॥
४६३२. शं नः सोमो भवतु ब्रह्म शं नः शं नो ग्रावाणः शमु सन्तु यज्ञाः ।
शं नः स्वरूपां मितयो भवन्तु शं नः प्रस्वशुः शम्वस्तु वेदिः ॥७॥
४६३३. शं नः सूर्य उरुचक्षा उदैतु शं नो भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः ।
शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शं नः सिन्धवः शमु सन्त्वार्षः ॥८॥
४६३४. शं नो अदितिर्भवतु वृतेभिः शं नो भवन्तु मरुतः स्वर्काः ।
शं नो विष्णुः शमु पूषा नो अस्तु शं नो भुवित्रं शम्वस्तु वायुः ॥९॥
४६३५. शं नो देवः सविता त्रायमाणः शं नो भवन्तुषसो विभातीः ।
शं नः पर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः शं नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शंभुः ॥१०॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- त्रिष्टुप्]

४६३६. शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु शं नो अर्वन्तः शमु सन्तु गार्वः ।
शं न ऋभवः सुकृतः सुहस्ताः शं नो भवन्तु पितरो हवेषु ॥१॥
४६३७. शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिरस्तु ।
शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः ॥२॥
४६३८. शं नो अज एकपाद् देवो अस्तु शमहिर्बुध्न्यशुः शं समुद्रः ।
शं नो अपां नपात् पेरुरस्तु शं नः पृश्निर्भवतु देवगोपा ॥३॥
४६३९. आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्तामिदं ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः ।
शृण्वन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता उत ये यज्ञियासः ॥४॥
४६४०. ये देवानामृत्विजो यज्ञियासो मनोर्यजत्रा अमृता ऋतज्ञाः ।
ते नो रासन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥
४६४१. तदस्तु मित्रावरुणा तदग्ने शं योरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् ।
अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे बृहते सार्दनाय ॥६॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- त्रिष्टुप्]

४६४२. उषा अप स्वसुस्तमः सं वर्तयति वर्तनिं सुजातता ।
अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥१॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- अप्रतिरथ । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप्, ३-६, ११ भुरिक् त्रिष्टुप्]

४६४३. इन्द्रस्य बाहू स्थविरौ वृषाणौ चित्रा इमा वृषभौ पारयिष्णु ।
तौ योक्षे प्रथमो योग आगते याभ्यां जितमसुराणां स्वश्र्यत् ॥१॥
४६४४. आशुः शिशानो वृषभो न भीमो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ।
संक्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतं सेना अजयत् साकमिन्द्रः ॥२॥
४६४५. संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुनाऽयोध्येन दुश्च्यवनेन धृष्णुना ।
तदिन्द्रेण जयत तत् सहध्वं युधो न इषुहस्तेन वृष्णा ॥३॥
४६४६. स इषुहस्तैः स निषङ्गिभिर्वशी संस्रष्टा स युध इन्द्रो गणेन ।

- संसृष्टजित् सौमपा बाहुशर्ध्युः१ग्रधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॥४॥
 ४६४७. बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः ।
 अभिवीरो अभिषत्वा सहोजिज्जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोविदन्॥५॥
 ४६४८. इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
 ग्रामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा॥६॥
 ४६४९. अभि गोत्राणि सहसा गाहमानोऽदाय उग्रः शतमन्युरिन्द्रः ।
 दुश्श्रवणः पृतनाषाडयोध्योऽस्माकं सेना अवतु प्रयुत्सु॥७॥
 ४६५०. बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहामित्रा अपबाधमानः ।
 प्रभञ्जञ्छत्रून् प्रमृणन्मित्रानस्माकमेध्यविता तनूनाम्॥८॥
 ४६५१. इन्द्र एषां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।
 देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये॥९॥
 ४६५२. इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम् ।
 महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्॥१०॥
 ४६५३. अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु ।
 अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मान् देवासोऽवता हवेषु॥११॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- द्यावापृथिवी । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

४६५४. इदमुच्छ्रेयोऽवसानमागां शिवे मे द्यावापृथिवी अभूताम् ।
 असपत्नाः प्रदिशां मे भवन्तु न वै त्वा द्विष्मो अभयं नो अस्तु॥१॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- १-४ इन्द्र, ५-६ मन्त्रोक्त । छन्द- १ पथ्याबृहती, २, ५ चतुष्पदा जगती, ३ विराट् पथ्यापंक्ति, ४, ६ त्रिष्टुप् ।]

४६५५. यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि ।
 मघवञ्छग्धि तव त्वं न ऋतिभिर्वि द्विषो वि मृधो जहि॥१॥
 ४६५६. इन्द्र वयमनूराधं हवामहेऽनु राध्यास्म द्विपदा चतुष्पदा ।
 मा नः सेना अररुषीरुप गुर्विषूचीरिन्द्र दुहो वि नाशय॥२॥
 ४६५७. इन्द्रस्त्रातोत वृत्रहा परस्फानो वरैण्यः ।
 स रक्षिता चरमतः स मध्यतः स पश्चात् स पुरस्तान्नो अस्तु॥३॥
 ४६५८. उरुं नो लोकमनु नेषि विद्वान्स्वश्र्यज्ज्योतिरभयं स्वस्ति ।
 उग्रा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू उप क्षयेम शरणा बृहन्ता॥४॥
 ४६५९. अभयं नः करत्यन्तरिक्षमभयं द्यावापृथिवी उभे इमे ।
 अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्तरादधरादभयं नो अस्तु॥५॥
 ४६६०. अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं पुरो यः ।
 अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु॥६॥

[सूक्त १६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- अनुष्टुप्, २ त्र्यवसाना सप्तपदा बृहतीगर्भा अतिशकरी ।]

४६६१. असपत्नं पुरस्तात् पश्चान्नो अभयं कृतम् ।
 सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीऽपतिः॥१॥
 ४६६२. दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्नयः ।
 इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादश्विनावभितः शर्म यच्छताम् ।

तिरश्चीनध्या रक्षतु जातवैदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्मा ॥ २ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- १ उपजगती, २-४, ८ जगती, ६ भुरिक् जगती, ५, ७, १० अतिजगती, ९ पञ्चपदा विराट् अतिशक्करी।]

४६६३. अग्निर्मा पातु वसुभिः पुरस्तात् तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ १ ॥
४६६४. वायुर्मान्तरिक्षेणैतस्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ २ ॥
४६६५. सोमो मा रुद्रैर्दक्षिणाया दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ३ ॥
४६६६. वरुणो मादित्यैरेतस्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ४ ॥
४६६७. सूर्यो मा द्यावापृथिवीभ्यां प्रतीच्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ५ ॥
४६६८. आपो मौषधीमतीरेतस्या दिशः पातु तासु क्रमे तासु श्रये तां पुरं प्रैमि।
ता मा रक्षन्तु ता मा गोपायन्तु ताभ्य आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ६ ॥
४६६९. विश्वकर्मा मा सप्तऋषिभिरुदीच्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ७ ॥
४६७०. इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ८ ॥
४६७१. प्रजापतिर्मा प्रजननवान्सह प्रतिष्ठाया ध्रुवाया दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ ९ ॥
४६७२. बृहस्पतिर्मा विश्वैर्वैरुध्वार्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि'ददे स्वाहा ॥ १० ॥

[सूक्त १८]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- १, ८ साम्नी त्रिष्टुप्, २-४, ६ आर्ची अनुष्टुप्, ५ सम्राट् (स्वराट्) आर्ची अनुष्टुप्, ७, ९, १० प्राजापत्या त्रिष्टुप्।]

४६७३. अग्निं ते वसुवन्तमृच्छन्तु।
ये माघायवः प्राच्या दिशो ऽभिदासात् ॥ १ ॥
४६७४. वायुं तेऽन्तरिक्षवन्तमृच्छन्तु।
ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदासात् ॥ २ ॥
४६७५. सोमं ते रुद्रवन्तमृच्छन्तु।
ये माघायवो दक्षिणाया दिशो ऽभिदासात् ॥ ३ ॥
४६७६. वरुणं त आदित्यवन्तमृच्छन्तु।
ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदासात् ॥ ४ ॥
४६७७. सूर्यं ते द्यावापृथिवीवन्तमृच्छन्तु।
ये माघायवः प्रतीच्या दिशो ऽभिदासात् ॥ ५ ॥
४६७८. अपस्त ओषधीमतीरृच्छन्तु।
ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदासात् ॥ ६ ॥

४६७९. विश्वकर्माणं ते सप्तऋषिर्वन्तमृच्छन्तु।
ये माघायव उदीच्या दिशो ऽभिदासात्॥७॥
४६८०. इन्द्रं ते मरुत्वन्तमृच्छन्तु।
ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदासात्॥८॥
४६८१. प्रजापतिं ते प्रजननवन्तमृच्छन्तु।
ये माघायवो ध्रुवाया दिशो ऽभिदासात्॥९॥
४६८२. बृहस्पतिं ते विश्वदैववन्तमृच्छन्तु।
ये माघायव ऊर्ध्वाया दिशो ऽभिदासात्॥१०॥

[सूक्त १९]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- चन्द्रमा, (मित्र) और मन्त्रोक्त। छन्द- अनुष्टुप्। अर्था पंक्ति, १, ३, ९ भुरिक् बृहती, १० स्वराट् पंक्ति।]

४६८३. मित्रः पृथिव्योदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥१॥
४६८४. वायुरन्तरिक्षेणोदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥२॥
४६८५. सूर्यो दिवोदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥३॥
४६८६. चन्द्रमा नक्षत्रैरुदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥४॥
४६८७. सोम ओषधीभिरुदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥५॥
४६८८. यज्ञो दक्षिणाभिरुदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥६॥
४६८९. समुद्रो नदीभिरुदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥७॥
४६९०. ब्रह्म ब्रह्मचारिभिरुदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥८॥
४६९१. इन्द्रो वीर्यैरेणोदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥९॥
४६९२. देवा अमृतेनोदक्रामंस्तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥१०॥
४६९३. प्रजापतिः प्रजाभिरुदक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः।
तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु॥११॥

[सूक्त २०]

[ऋषि- अथर्वा। देवता- (धाता), मन्त्रोक्त। छन्द- त्रिष्टुप्, २ जगती, ३ पुरस्तात् बृहती, ४ अनुष्टुप्।]

४६९४. अप न्यधुः पौरुषेयं वधं यमिन्द्राग्नी धाता सविता बृहस्पतिः।
सोमो राजा वरुणो अश्विना यमः पूषास्मान् परिपातु मृत्योः॥१॥
४६९५. यानि चकार भुवनस्य यस्पतिः प्रजापतिर्मातरिश्वा प्रजाभ्यः।
प्रदिशो यानि वसते दिशश्च तानि मे वर्माणि बहुलानि सन्तु॥२॥
४६९६. यत् ते तनूष्वनहन्त देवा द्युराजयो देहिनः।

इन्द्रो यच्चक्रे वर्म तदस्मान् पातु विश्वतः॥३॥
४६९७. वर्म मे द्यावापृथिवी वर्माहर्वर्म सूर्यः ।
वर्म मे विश्वे देवाः क्रन् मा मा प्रापत् प्रतीचिका॥४॥

[सूक्त २१]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- छन्दांसि । छन्द- एकावसाना द्विपदा साम्नी बृहती]

४६९८. गायत्र्युशृष्णिगनुष्टुब् बृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुब् जगत्यै॥१॥

[सूक्त २२]

[ऋषि- अङ्गिरा । देवता- मन्त्रोक्त । छन्द- दैवी पंक्ति, १ साम्नी एकावसाना उष्णिक, ३, १९ प्राजापत्या गायत्री, ४, ७, ११, १७ दैवी जगती, ५, १२-१३ दैवी त्रिष्टुप्, ८-१० आसुरी जगती, १८ आसुरी अनुष्टुप् (एकावसाना), २१ चतुष्पदा त्रिष्टुप्]

४६९९. आङ्गिरसानामाद्यैः पञ्चानुवाकैः स्वाहा॥१॥

४७००. षष्ठाय स्वाहा॥२॥

४७०१. सप्तमाष्टमाभ्यां स्वाहा॥३॥

४७०२. नीलनखेभ्यः स्वाहा॥४॥

४७०३. हरितेभ्यः स्वाहा॥५॥

४७०४. क्षुद्रेभ्यः स्वाहा॥६॥

४७०५. पर्यायिकेभ्यः स्वाहा॥७॥

४७०६. प्रथमेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा॥८॥

४७०७. द्वितीयेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा॥९॥

४७०८. तृतीयेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा॥१०॥

४७०९. उपोत्तमेभ्यः स्वाहा॥११॥

४७१०. उत्तमेभ्यः स्वाहा॥१२॥

४७११. उत्तरेभ्यः स्वाहा॥१३॥

४७१२. ऋषिभ्यः स्वाहा॥१४॥

४७१३. शिखिभ्यः स्वाहा॥१५॥

४७१४. गणेभ्यः स्वाहा॥१६॥

४७१५. महागणेभ्यः स्वाहा॥१७॥

४७१६. सर्वेभ्योऽङ्गिरोभ्यो विदगणेभ्यः स्वाहा ।

४७१७. पृथक्सहस्राभ्यां स्वाहा॥१९॥

४७१८. ब्रह्मणे स्वाहा॥२०॥

४७१९. ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माग्रे ज्येष्ठं दिवमा तैतान ।

भूतानां ब्रह्मा प्रथमोत जज्ञे तेनाहति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः॥२१॥

[सूक्त २३]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- मन्त्रोक्त अथवा चन्द्रमा । छन्द- दैवी त्रिष्टुप्, १ आसुरी बृहती, ८, १०-१२, १४-१६ प्राजापत्या गायत्री, १७, १९, २१, २४-२५, २९ दैवी पंक्ति, ९, १३, १८, २२, २६, २८ दैवी जगती (एकावसाना), ३० चतुष्पदा त्रिष्टुप्]

४७२०. आथर्वणानां चतुर्ऋचेभ्यः स्वाहा॥१॥

४७२१. पञ्चर्चेभ्यः स्वाहा॥२॥

४७२२. षड्ऋचेभ्यः स्वाहा॥३॥

४७२३. सप्तर्चेभ्यः स्वाहा॥४॥

४७२४. अष्टर्चेभ्यः स्वाहा॥५॥

४७२५. नवर्चेभ्यः स्वाहा ॥६॥
 ४७२६. दशर्चेभ्यः स्वाहा ॥७॥
 ४७२७. एकादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥८॥
 ४७२८. द्वादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥९॥
 ४७२९. त्रयोदशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१०॥
 ४७३०. चतुर्दशर्चेभ्यः स्वाहा ॥११॥
 ४७३१. पञ्चदशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१२॥
 ४७३२. षोडशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१३॥
 ४७३३. सप्तदशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१४॥
 ४७३४. अष्टादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१५॥
 ४७३५. एकोनविंशतिः स्वाहा ॥१६॥
 ४७३६. विंशतिः स्वाहा ॥१७॥
 ४७३७. महत्काण्डाय स्वाहा ॥१८॥
 ४७३८. तृचेभ्यः स्वाहा ॥१९॥
 ४७३९. एकर्चेभ्यः स्वाहा ॥२०॥
 ४७४०. क्षुद्रेभ्यः स्वाहा ॥२१॥
 ४७४१. एकानृचेभ्यः स्वाहा ॥२२॥
 ४७४२. रोहितेभ्यः स्वाहा ॥२३॥
 ४७४३. सूर्याभ्यां स्वाहा ॥२४॥
 ४७४४. व्रात्याभ्यां स्वाहा ॥२५॥
 ४७४५. प्राजापत्याभ्यां स्वाहा ॥२६॥
 ४७४६. विषासह्यै स्वाहा ॥२७॥
 ४७४७. मुङ्गलिकेभ्यः स्वाहा ॥२८॥
 ४७४८. ब्रह्मणे स्वाहा ॥२९॥
 ४७४९. ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माग्रे ज्येष्ठं दिवमा ततान ।
 भूतानां ब्रह्मा प्रथमोत जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥३०॥

[सूक्त २४]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- मन्त्रोक्त अथवा ब्रह्मणस्पति । छन्द- अनुष्टुप्, ४-६, ८ त्रिष्टुप्, ७ त्रिपदार्षी गायत्री]

४७५०. येन देवं सवितारं परि'देवा अधारयन् ।
 तेनेमं ब्रह्मणस्पते परि'राष्ट्राय धत्तन ॥१॥
 ४७५१. परीममिन्द्रमार्युषे महे क्षत्राय धत्तन ।
 यथैनं जुरसे नयां ज्योक् क्षत्रेधि जागरत् ॥२॥
 ४७५२. परीमं सोममार्युषे महे श्रोत्राय धत्तन ।
 यथैनं जुरसे नयां ज्योक् श्रोत्रेधि जागरत् ॥३॥
 ४७५३. परि'धत्त धत्त नो वर्चसिमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमार्युः ।
 बृहस्पतिः प्रायच्छद् वास एतत् सोमाय राज्ञे परि'धातवा उ ॥४॥
 ७५४. जरां सु गच्छ परि'धत्स्व वासो भवा गृष्टीनामभिशस्तिपा उ ।
 शतं च जीव शरदः पुरुची रायश्च पोषमुपसंर्व्ययस्व ॥५॥
 ४७५५. परीदं वासो अधिथाः स्वस्तयेऽभूर्वापीनामभिशस्तिपा उ ।
 शतं च जीव शरदः पुरुचीर्वसूनि चारुर्वि भजासि जीवन् ॥६॥

४७५६. योगैयोगे त्वस्तरं वाजैवाजे हवामहे ।
सखाय इन्द्रमृतये ॥७॥
४७५७. हिरण्यवर्णो अजरः सुवीरो जरामृत्युः प्रजया सं विशस्व ।
तदग्निराह तदु सोम आह बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ॥८॥

[सूक्त २५]

[ऋषि- गोपथ । देवता- वाजी । छन्द- अनुष्टुप्]

४७५८. अश्रान्तस्य त्वा मनसा युनज्मि प्रथमस्य च ।
उत्कूलमुद्गहो भवोदुह्य प्रति धावतात् ॥१॥

[सूक्त २६]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अग्नि, हिरण्य । छन्द- त्रिष्टुप्, ३ अनुष्टुप्, ४ पथ्यापंक्ति]

४७५९. अग्नेः प्रजातं परि यद्विरण्यममृतं दुधे अधि मर्त्येषु ।
य एनद् वेद स इदेनमर्हति जरामृत्युर्भवति यो बिभर्ति ॥१॥
४७६०. यद्विरण्यं सूर्येण सुवर्णं प्रजावन्तो मनवः पूर्व ईषिरे ।
तत् त्वा चन्द्रं वर्चसा सं सृजत्यायुष्मान् भवति यो बिभर्ति ॥२॥
४७६१. आयुषे त्वा वर्चसे त्वौजसे च बलाय च ।
यथा हिरण्यतेजसा विभासासि जनां अनु ॥३॥
४७६२. यद् वेद राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः ।
इन्द्रो यद् वृत्रहा वेद तत् त आयुष्यं भुवत् तत् तै वर्चस्यं भुवत् ॥४॥

[सूक्त २७]

[ऋषि- भृग्वङ्गिरा । देवता- त्रिवृत् अथवा चन्द्रमा । छन्द- अनुष्टुप्, ३, ९ त्रिष्टुप्, १० विराट्स्थाना त्रिष्टुप्, ११ एकावसाना आर्ची उष्णिक, १२ एकावसाना आर्ची अनुष्टुप्, १३ एकावसाना साम्नी त्रिष्टुप्, १५ त्र्यवसाना सप्तपदा बृहतीगर्भातिशक्करी]

४७६३. गोभिष्ट्वा पात्वृषभो वृषा त्वा पातु वाजिभिः ।
वायुष्ट्वा ब्रह्मणा पात्विन्द्रस्त्वा पात्विन्द्रियैः ॥१॥
४७६४. सोमस्त्वा पात्वोषधीभिर्नक्षत्रैः पातु सूर्यः ।
माभ्यस्त्वा चन्द्रो वृत्रहा वार्तः प्राणेन रक्षतु ॥२॥
४७६५. तिस्रो दिवस्तिस्त्रः पृथिवीस्त्रीण्यन्तरिक्षाणि चतुरः समुद्रान् ।
त्रिवृतं स्तोमं त्रिवृत आप आहुस्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृता त्रिवृद्धिः ॥३॥
४७६६. त्रीन्नाकांस्त्रीन् समुद्रांस्त्रीन् ब्रध्नांस्त्रीन् वैष्ट्रिपान् ।
त्रीन् मातरिश्चन्स्त्रीन्सूर्यान् गोप्तृन् कल्पयामि ते ॥४॥
४७६७. घृतेन त्वा समुक्षाम्यग्न आज्येन वर्धयन् ।
अग्नेश्चन्द्रस्य सूर्यस्य मा प्राणं मायिनो दभन् ॥५॥
४७६८. मा वः प्राणं मा वीपानं मा हरो मायिनो दभन् ।
भ्राजन्तो विश्ववेदसो देवा दैव्येन धावत ॥६॥
४७६९. प्राणेनाग्निं सं सृजति वार्तः प्राणेन संहितः ।
प्राणेन विश्वतोमुखं सूर्यं देवा अजनयन् ॥७॥
४७७०. आयुषायुः कृतां जीवायुष्मान् जीव मा मृथाः ।
प्राणेनात्मन्वतां जीव मा मृत्योरुदगा वशम् ॥८॥
४७७१. देवानां निहितं निधिं यमिन्द्रोऽन्वविन्दत् पृथिभिर्देवयानैः ।
आपो हिरण्यं जुगुपुस्त्रिवृद्धिस्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृता त्रिवृद्धिः ॥९॥

४७७२. त्रयस्त्रिंशद् देवतास्त्रीणि च वीर्याणि प्रियायमाणा जुगुपुरप्स्वश्रुतः ।
अस्मिंश्चन्द्रे अधि यद्धिरण्यं तेनायं कृणवद् वीर्याणि ॥ १० ॥
४७७३. ये देवा दिव्येकादश स्थ ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ ११ ॥
४७७४. ये देवा अन्तरिक्ष एकादश स्थ ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १२ ॥
४७७५. ये देवाः पृथिव्यामेकादश स्थ ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १३ ॥
४७७६. असपत्नं पुरस्तात् पश्चान्नो अभयं कृतम् ।
सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः ॥ १४ ॥
४७७७. दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्नयः ।
इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादुश्विनावभितुः शर्म यच्छताम् ।
तिरश्चीनघ्न्या रक्षतु जातवैदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्मा ॥ १५ ॥

[सूक्त २८]

[ऋषि- ब्रह्मा (सपत्नक्षयकाम) । देवता- दर्भमणि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

४७७८. इमं बध्नामि ते मणिं दीर्घायुत्वाय तेजसे ।
दर्भं सपत्नदम्भनं द्विषतस्तर्पनं हृदः ॥ १ ॥
४७७९. द्विषतस्तापयन् हृदः शत्रूणां तापयन् मर्नः ।
दुर्हार्दः सर्वस्त्वं दर्भं घर्म इवाभीन्संतापयन् ॥ २ ॥
४७८०. घर्म इवाभितर्पन् दर्भं द्विषतो नितर्पन् मणे ।
हृदः सपत्नानां भिन्द्धीन्द्र इव विरुजं बलम् ॥ ३ ॥
४७८१. भिन्द्धि दर्भं सपत्नानां हृदयं द्विषतां मणे ।
उद्यन् त्वर्चमिव भूम्याः शिर एषां वि पातय ॥ ४ ॥
४७८२. भिन्द्धि दर्भं सपत्नान् मे भिन्द्धि मे पृतनायतः ।
भिन्द्धि मे सर्वान् दुर्हार्दो भिन्द्धि मे द्विषतो मणे ॥ ५ ॥
४७८३. छिन्द्धि दर्भं सपत्नान् मे छिन्द्धि मे पृतनायतः ।
छिन्द्धि मे सर्वान् दुर्हार्दान् छिन्द्धि मे द्विषतो मणे ॥ ६ ॥
४७८४. वृश्च दर्भं सपत्नान् मे वृश्च मे पृतनायतः ।
वृश्च मे सर्वान् दुर्हार्दो वृश्च मे द्विषतो मणे ।
४७८५. कृन्त दर्भं सपत्नान् मे कृन्त मे पृतनायतः ।
कृन्त मे सर्वान् दुर्हार्दो कृन्त मे द्विषतो मणे ॥ ८ ॥
४७८६. पिंश दर्भं सपत्नान् मे पिंश मे पृतनायतः ।
पिंश मे सर्वान् दुर्हार्दः पिंश मे द्विषतो मणे ॥ ९ ॥
४७८७. विध्य दर्भं सपत्नान् मे विध्य मे पृतनायतः ।
विध्य मे सर्वान् दुर्हार्दो विध्य मे द्विषतो मणे ॥ १० ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- दर्भमणि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

४७८८. निक्ष दर्भं सपत्नान् मे निक्ष मे पृतनायतः ।
निक्ष मे सर्वान् दुर्हार्दो निक्ष मे द्विषतो मणे ॥ १ ॥
४७८९. तृन्द्धि दर्भं सपत्नान् मे तृन्द्धि मे पृतनायतः ।
तृन्द्धि मे सर्वान् दुर्हार्दस्तृन्द्धि मे द्विषतो मणे ॥ २ ॥
४७९०. रुन्द्धि दर्भं सपत्नान् मे रुन्द्धि मे पृतनायतः ।

- रुद्धि मे सर्वान् दुर्हादो रुद्धि मे द्विषतो मणे ॥ ३ ॥
४७९१. मृण दर्भ सपत्नान् मे मृण मे पृतनायतः ।
मृण मे सर्वान् दुर्हादो मृण मे द्विषतो मणे
४७९२. मन्थ दर्भ सपत्नान् मे मन्थ मे पृतनायतः ।
मन्थ मे सर्वान् दुर्हादो मन्थ मे द्विषतो मणे ॥ ५ ॥
४७९३. पिण्डिढ दर्भ सपत्नान् मे पिण्डिढ मे पृतनायतः ।
पिण्डिढ मे सर्वान् दुर्हादो पिण्डिढ मे द्विषतो मणे ॥ ६ ॥
४७९४. ओष दर्भ सपत्नान् मे ओष मे पृतनायतः ।
ओष मे सर्वान् दुर्हादो ओष मे द्विषतो मणे ॥ ७ ॥
४७९५. दह दर्भ सपत्नान् मे दह मे पृतनायतः ।
दह मे सर्वान् दुर्हादो दह मे द्विषतो मणे ॥ ८ ॥
४७९६. जहि दर्भ सपत्नान् मे जहि मे पृतनायतः ।
जहि मे सर्वान् दुर्हादो जहि मे द्विषतो मणे ॥ ९ ॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- दर्भमणि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

४७९७. यत् ते दर्भ जरामृत्युः शतं वर्मसु वर्म ते ।
तेनेमं वर्मिणं कृत्वा सपत्नाञ्जहि वीर्यैः ॥ १ ॥
४७९८. शतं ते दर्भ वर्माणि सहस्रं वीर्याणि ते ।
तमस्मै विश्वे त्वां देवा जरसे भर्तवा अदुः ॥ २ ॥
४७९९. त्वामाहुर्देववर्म त्वां दर्भ ब्रह्मणस्पतिम् ।
त्वामिन्द्रस्याहुर्वर्म त्वं राष्ट्राणि रक्षसि ॥ ३ ॥
४८००. सपत्नक्षयणं दर्भ द्विषतस्तपनं हृदः ।
मृणिं क्षत्रस्य वर्धनं तनूपानं कृणोमि ते ॥ ४ ॥
४८०१. यत् समुद्रो अभ्यक्रन्दत् पर्जन्यो विद्युता सह ।
ततो हिरण्ययो बिन्दुस्ततो दुर्भो अजायत ॥ ५ ॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि- सविता (पुष्टिकाम) । देवता- औदुम्बरमणि । छन्द- अनुष्टुप्, ५, १२ त्रिष्टुप्, ६ विराट् प्रस्तार पंक्ति, ११, १३ पञ्चपदा शकरी, १४ विराट् आस्तार पंक्ति ।]

४८०२. औदुम्बरेण मृणिना पुष्टिकामाय वेधसा ।
पशूनां सर्वेषां स्फातिं गोष्ठे मे सविता करत् ॥ १ ॥
४८०३. यो नो अग्निगार्हपत्यः पशूनामधिपा असत् ।
औदुम्बरो वर्षा मृणिः सं मा सृजतु पुष्ट्या ॥ २ ॥
४८०४. करीषिणीं फलवतीं स्वधामिरां च नो गृहे ।
औदुम्बरस्य तेजसा धाता पुष्टिं दधातु मे ॥ ३ ॥
४८०५. यद् द्विपाच्च चतुष्पाच्च यान्यन्नानि ये रसाः ।
गृहेऽहं त्वेषां भूमानं बिभ्रदौदुम्बरं मृणिम् ॥ ४ ॥
४८०६. पुष्टिं पशूनां परि जग्रभाहं चतुष्पदां द्विपदां यच्च धान्यम् ।
पर्यः पशूनां रसमोषधीनां बृहस्पतिः सविता मे नि यच्छात् ॥ ५ ॥
४८०७. अहं पशूनामधिपा असानि मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ।

- मह्यमौदुम्बरो मणिर्द्रविणानि नि यच्छतु॥६॥
४८०८. उप मौदुम्बरो मणिः प्रजया च धनेन च ।
इन्द्रेण जिन्वितो मणिरा मागन्तसह वर्चसा॥७॥
४८०९. देवो मणिः सपत्नहा धनसा धनसातये ।
पुशोरन्नस्य भूमानं गवां स्फातिं नि यच्छतु॥८॥
४८१०. यथाग्रे त्वं वनस्पते पुष्ट्या सह जज्ञिषे ।
एवा धनस्य मे स्फातिमा दधातु सरस्वती॥९॥
४८११. आ मे धनं सरस्वती पर्यस्फातिं च धान्यम् ।
सिनीवाल्युपा वहादयं चौदुम्बरो मणिः॥१०॥
४८१२. त्वं मणीनामधिपा वृषासि त्वयि पुष्टं पुष्टपतिर्जजान ।
त्वयीमे वाजा द्रविणानि सर्वौदुम्बरः स त्वमस्मत् सहस्वारादरातिममतिं क्षुधं च॥११॥
४८१३. ग्रामणीरसि ग्रामणीरुत्थायाभिषिक्तोऽभि मा सिञ्च वर्चसा॥
तेजोसि तेजो मयि धार्याधि रथिरसि रयि मे धेहि॥१२॥
४८१४. पुष्टिरसि पुष्ट्या मा समङ्गिध गृहमेधी गृहपतिं मा कृणु ।
औदुम्बरः स त्वमस्मासु धेहि रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छ रायस्पोषाय प्रति मुञ्चे अहं त्वाम्॥१३॥
४८१५. अयमौदुम्बरो मणिर्वीरो वीराय बध्यते ।
स नः सनिं मधुमतीं कृणोतु रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छात्॥१४॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि- भृगु (आयुष्काम) । देवता- दर्भ । छन्द- अनुष्टुप्, ८ पुरस्ताद् बृहती, ९ त्रिष्टुप्, १० जगती ।]

४८१६. शतकाण्डो दुश्च्यवनः सहस्रपुर्ण उत्तिरः ।
दुर्भो य उग्र औषधिस्तं तै बध्नाम्यायुषे॥१॥
४८१७. नास्य केशान् प्र वपन्ति नोरसि ताडमा घ्नते ।
यस्मा अच्छिन्नपुर्णेन दुर्भेण शर्म यच्छति॥२॥
४८१८. दिवि ते तूलमोषधे पृथिव्यामसि निष्ठितः ।
त्वया सहस्रकाण्डेनायुः प्र वर्धयामहे॥३॥
४८१९. तिस्रो दिवो अत्यतृणत् तिस्र इमाः पृथिवीरुत ।
त्वयाहं दुर्हार्दो जिह्वां नि तृणसि वर्चासि॥४॥
४८२०. त्वमसि सहमानोऽहमस्मि सहस्वान् ।
उभौ सहस्वन्तौ भूत्वा सपत्नान् सहिषीवहि॥५॥
४८२१. सहस्व नो अभिमातिं सहस्व पृतनायतः ।
सहस्व सर्वान् दुर्हार्दः सुहार्दो मे बहून् कृधि॥६॥
४८२२. दुर्भेण देवजातेन दिवि ष्टम्भेन शश्वदित् ।
तेनाहं शश्वतो जनां असनं सनवानि च॥७॥
४८२३. प्रियं मा दर्भ कृणु ब्रह्मराज्ज्याभ्यां शूद्राय चार्याय च ।
यस्मै च कामयामहे सर्वस्मै च विपश्यते॥८॥
४८२४. यो जायमानः पृथिवीमदृहद् यो अस्तभ्नादन्तरिक्षं दिवं च ।
यं बिभ्रतं ननु पाप्मा विवेद स नोऽयं दुर्भो वरुणो दिवा कः॥९॥
४८२५. सपत्नहा शतकाण्डः सहस्वानोषधीनां प्रथमः सं बभूव ।
स नोऽयं दुर्भः परि पातु विश्वतस्तेन साक्षीय पृतनाः पृतन्यतः॥१०॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि- भृगु। देवता- मन्त्रोक्त। छन्द- जगती, २, ५ त्रिष्टुप्, ३ आर्षी पंक्ति, ४ आस्तार पंक्ति।]

४८२६. सहस्रा॒र्षः श॒तका॑ण्डः पर्य॑स्वान॒पाम॑ग्निर्वी॒रुधा॑ राज॒सूर्य॑म्।
स नो॑यं॒ दुर्भः परि॑पातु वि॒श्वतो॑ देवो म॒णिरायु॑षा सं सृ॒जाति॑ नः ॥१॥
४८२७. घृ॒तादु॒ल्लुप्तो॑ मधु॒मान् पर्य॑स्वान् भूमि॒दृहोऽच्यु॑तश्च॒यावयि॑ष्णुः।
नुदन्स॑प॒त्नान॑धरांश्च कृ॒ण्वन् दर्भा॑ रोह॒ महता॑मिन्द्रियेण ॥२॥
४८२८. त्वं भूमि॑मत्ये॒ष्योर्जसा॑ त्वं वेद्या॑सीदसि चारु॑रध्वरे।
त्वां प॒वित्र॑मृषयोऽभरन्त॒ त्वं पुनी॑हि दुरि॒तान्य॑स्मत् ॥३॥
४८२९. ती॒क्ष्णो राजा॑ विषास॒ही रक्षो॑हा वि॒श्वर्च॑र्षणिः।
ओजो॑ देवानां॒ बल॑मुग्रमेतत् तं तै॑ बध्नामि ज॒रसे॑ स्वस्तये ॥४॥
४८३०. दुर्भे॑ण त्वं कृ॒णवद् वी॒र्या॑णि दुर्भ॑ बिभ्र॒दात्मना॑ मा व्यथि॑ष्ठाः।
अति॑ष्ठाया॒ वर्च॑साधा॒न्यान्सूर्य॑ इवा भा॒हि प्र॑दिशश्च॒तसः॑ ॥५॥

[सूक्त ३४]

[ऋषि- अङ्गिरा। देवता- मन्त्रोक्त अथवा वनस्पति। छन्द- अनुष्टुप्।]

४८३१. जङ्गि॑डोऽसि जङ्गि॑डो रक्षि॒तासि॑ जङ्गि॑डः।
द्वि॒पाच्चतु॑ष्पाद॒स्माकं॑ सर्व॑ रक्षतु जङ्गि॑डः ॥१॥
४८३२. या गृ॒त्स्यस्त्रि॑पञ्चा॒शीः श॒तं कृ॑त्या॒कृतश्च॑ ये।
सर्वा॑न् वि॒नक्तु॑ तेज॒सोऽर॑साञ्जङ्गि॑डस्करत् ॥२॥
४८३३. अ॒रसं॑ कृ॒त्रिमं॑ ना॒दम॑रसाः स॒प्त वि॒स्रसः॑।
अपे॒तो जे॑ङ्गि॒डाम॑तिमिषुमस्तैव शा॒तय॑ ॥३॥
४८३४. कृ॒त्यादू॑षण ए॒वाय॑मथो॒ अरा॑तिदूषणः।
अथो॑ सह॒स्वाञ्जङ्गि॑डः प्र ण॒ आर्यु॑षि तारिषत् ॥४॥
४८३५. स जे॑ङ्गि॒डस्य॑ महि॒मा परि॑णः पातु वि॒श्वतः॑।
विष्क॑न्धं येन सा॒सह॑ संस्क॑न्धमोज॒ ओज॑सा ॥५॥
४८३६. त्रि॒ष्ट्वा दे॒वा अ॑जनयन् नि॒ष्ठितं॑ भूम्या॒मधि॑।
तमु॒ त्वाङ्गि॑रा इति॒ ब्राह्म॑णाः पू॒र्व्या वि॑दुः ॥६॥
४८३७. न त्वा॒ पूर्वा॑ ओषधयो न त्वा॒ तरन्ति॑ या नवाः।
विबा॑ध उग्रो जे॒ङ्गिडः॑ परि॒पाणः॑ सु॒मुङ्गलः॑ ॥७॥
४८३८. अथो॑पदान भगवो जे॒ङ्गिडामि॑तवीर्यं।
पु॒रा तं उ॒ग्रा ग्र॑सत् उ॒पेन्द्रो॑ वी॒र्यं ददौ॑ ॥८॥
४८३९. उ॒ग्र इत् तै॑ वनस्पत् इन्द्रो॑ ओ॒ज्मान॑मा दधौ।
अमी॑वाः सर्वा॑श्चा॒तय॑ञ्जहि रक्षा॑स्योषधे ॥९॥
४८४०. आ॒शरी॑कं वि॒शरी॑कं ब॒लासं॑ पृ॒ष्ट्याम॑यम्।
तुक्मानं॑ वि॒श्वशा॑रदम॒सां जे॑ङ्गि॒डस्करत्॑ ॥१०॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि- अङ्गिरा। देवता- मन्त्रोक्त अथवा वनस्पति। छन्द- अनुष्टुप्, ३ पथ्यापंक्ति, ४ निचृत् त्रिष्टुप्।]

४८४१. इन्द्र॑स्य नाम गृह्णन्त॒ ऋषयो॑ जे॒ङ्गिडं॑ ददुः।
दे॒वा यं च॑क्रु॒र्भेष॑जमग्रै॒ विष्क॑न्धदूषणम् ॥१॥
४८४२. स नो॑ रक्षतु जे॒ङ्गिडो॑ धन॒पालो॑ धनै॒व।

- देवा यं चक्रुर्ब्राह्मणाः परिपाणमरातिहम् ॥ २ ॥
 ४८४३. दुर्हार्दः संघोरं चक्षुः पापकृत्वान्मार्गमम् ।
 तांस्त्वं सहस्रचक्षो प्रतीबोधेन नाशय परिपाणोऽसि जङ्घिडः ॥ ३ ॥
 ४८४४. परि'मा दिवः परि'मा पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् परि'मा वीरुभ्यः ।
 परि'मा भूतात् परि'मोत भव्याद् दिशोदिशो जङ्घिडः पात्वस्मान् ॥ ४ ॥
 ४८४५. य ऋष्णवो देवकृता य उतो ववृतेन्यः ।
 सर्वास्तान् विश्वभेषजोऽरसां जङ्घिडस्करत् ॥ ५ ॥

[सूक्त ३६]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- शतवार । छन्द- अनुष्टुप् ।]

४८४६. शतवारो अनीनशद् यक्ष्मान् रक्षांसि तेजसा ।
 आरोहन् वर्चसा सह मुणिर्दुर्णाम् चार्तनः ॥ १ ॥
 ४८४७. शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते मूलैर्न यातुधान्यः ।
 मध्यैर्न यक्ष्म'बाधते नैन'पाप्मातिं तत्रति ॥ २ ॥
 ४८४८. ये यक्ष्मासो अर्भका महान्तो ये च शब्दिर्नः ।
 सर्वान् दुर्णामहा मुणिः शतवारो अनीनशत् ॥ ३ ॥
 ४८४९. शतं वीरानजनयच्छतं यक्ष्मानपावपत् ।
 दुर्णाम्नः सर्वान् हत्वाव रक्षांसि धूनुते ॥ ४ ॥
 ४८५०. हिरण्यशृङ्ग ऋषभः शातवारो अयं मुणिः ।
 दुर्णाम्नः सर्वान् हत्वाव रक्षांस्यक्रमीत् ॥ ५ ॥
 ४८५१. शतमहं दुर्णाम्नां गन्धर्वाप्सरसां शतम् ।
 शतं शश्वन्वतीनां शतवारिण वारये ॥ ६ ॥

[सूक्त ३७]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- अग्नि । छन्द- त्रिष्टुप्, २ आस्तार पंक्ति, ३ त्रिपदा महाबृहती, ४ पुर उष्णिक् ।]

४८५२. इदं वर्चो अग्निना दुत्तमागन् भर्गो यशः सह ओजो वयो बलम् ।
 त्रयस्त्रिंशद् यानि च वीर्याणि तान्यग्निः प्र ददातु मे ॥ १ ॥
 ४८५३. वर्च आ धैहि मे तन्वां ३ सह ओजो वयो बलम् ।
 इन्द्रियाय त्वा कर्मणे वीर्याय प्रति गृह्णामि शतशारदाय ॥ २ ॥
 ४८५४. ऊर्जे त्वा बलाय त्वौजसे सहसे त्वा ।
 अभिभूयाय त्वा राष्ट्रभृत्याय पर्युहामि शतशारदाय ॥ ३ ॥
 ४८५५. ऋतुभ्यष्ट्वार्तवेभ्यो माभ्यः संवत्सरेभ्यः ।
 धात्रे विधात्रे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥ ४ ॥

[सूक्त ३८]

[ऋषि- अथर्वा । देवता- गुल्गुलु । छन्द- अनुष्टुप्, २ चतुष्पदा उष्णिक्, ३ एकावसाना प्राजापत्या अनुष्टुप् ।]

४८५६. न तं यक्ष्मा अरुन्धते नैन'शपथो अश्नुते ।
 यं भेषजस्य गुल्गुलोः सुरभिर्गन्धो अश्नुते ॥ १ ॥
 ४८५७. विष्वञ्चस्तस्माद् यक्ष्मा मृगा अश्वा इवरेते ।
 यद् गुल्गुलु सैन्धवं यद् वाप्यासि समुद्रियम् ॥ २ ॥
 ४८५८. उभयोरग्रभं नामास्मा अरिष्टतातये ॥ ३ ॥

[सूक्त ३९]

[ऋषि- भृग्वङ्गिरा। देवता- कुष्ठ। छन्द- अनुष्टुप्, २-३ त्र्यवसाना पथ्यापंक्ति, ४ षट्पदा जगती, ५ चतुरवसाना सप्तपदा शकरी, ६-८ चतुरवसाना अष्टपदाष्टि।]

४८५९. ऐतुं देवस्त्रायमाणः कुष्ठो हिमवत्स्परि।
तक्मानं सर्वं नाशयु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ १ ॥
४८६०. त्रीणि ते कुष्ठ नामानि नद्यमारो नद्यारिषः।
नद्यायं पुरुषो रिषत्।
यस्मै परिब्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ २ ॥
४८६१. जीवला नाम ते माता जीवन्तो नाम ते पिता।
नद्यायं पुरुषो रिषत्।
यस्मै परिब्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ ३ ॥
४८६२. उत्तमो अस्योषधीनामनुड्वान् जगतामिव व्याघ्रः श्वपदामिव।
नद्यायं पुरुषो रिषत्।
यस्मै परिब्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ ४ ॥
४८६३. त्रिः शाम्बुभ्यो अङ्गिरेभ्यस्त्रिरादित्येभ्यस्परि।
त्रिर्जातो विश्वदैवेभ्यः।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमै न तिष्ठति।
तक्मानं सर्वं नाशयु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ५ ॥
४८६४. अश्वत्थो देवसर्दनस्तृतीयस्यामितो दिवि।
तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमै न तिष्ठति।
तक्मानं सर्वं नाशयु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ६ ॥
४८६५. हिरण्ययी नौरचरद्धिरण्यबन्धना दिवि।
तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमै न तिष्ठति।
तक्मानं सर्वं नाशयु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ७ ॥
४८६६. यत्र नावप्रभ्रंशनं यत्र हिमवतः शिरः।
तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमै न तिष्ठति।
तक्मानं सर्वं नाशयु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ८ ॥
४८६७. यं त्वा वेद पूर्व इक्ष्वाको यं वा त्वा कुष्ठ काम्यः।
यं वा वसो यमात्स्यस्तेनासि विश्वभेषजः ॥ ९ ॥
४८६८. शीर्षलोकं तृतीयकं सदन्दिर्यश्च हायनः।
तक्मानं विश्वधावीर्याधराञ्च परा सुव ॥ १० ॥

[सूक्त ४०]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- बृहस्पति अथवा विश्वेदेवा। छन्द- परानुष्टुप् त्रिष्टुप्, २ पुरः ककुम्मती उपरिष्ठाद् बृहती, ३ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्, ४ त्रिपदार्षी गायत्री।]

४८६९. यन्मै छिद्रं मनसो यच्च वाचः सरस्वती मन्युमन्तं जगाम।
विश्वैस्तद् देवैः सह सविदानः सं दधातु बृहस्पतिः ॥ १ ॥
४८७०. मा न आपो मेधां मा ब्रह्म प्र मथिष्ठन।

- सुष्यदा यूयं स्यन्दध्वमुपहूतोऽहं सुमेधा वर्चस्वी ॥ २ ॥
 ४८७१. मा नो मेधां मा नो दीक्षां मा नो हिंसिष्टं यत् तर्पः ।
 शिवा नः शं सन्त्वार्युषे शिवा भवन्तु मातरः ॥ ३ ॥
 ४८७२. या नः पीपरदुश्चिना ज्योतिष्मती तमस्तिरः ।
 तामस्मे रासतामिषम् ॥ ४ ॥

[सूक्त ४१]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- तप । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

४८७३. भद्रमिच्छन्त ऋषयः स्वर्विदुस्तपो दीक्षामुपनिषेदुरग्रे ।
 ततो राष्ट्रं बलमोजश्च जातं तदस्मै देवा उपसंनमन्तु ॥ १ ॥

[सूक्त ४२]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- ब्रह्म । छन्द- अनुष्टुप्, २ त्र्यवसाना ककुम्मती पथ्यापंक्ति, ३ त्रिष्टुप्, ४ जगती ।]

४८७४. ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञा ब्रह्मणा स्वरवो मिताः ।
 अध्वर्युर्ब्रह्मणो जातो ब्रह्मणोऽन्तर्हितं हविः ॥ १ ॥
 ४८७५. ब्रह्म सुचौ घृतवतीर्ब्रह्मणा वेदिरुद्धिता ।
 ब्रह्म यज्ञस्य तत्त्वं च ऋत्विजो ये हविष्कृतः ।
 शमिताय स्वाहा ॥ २ ॥
 ४८७६. अंहोमुचे प्र भरे मनीषामा सुत्राव्यं सुमतिमावृणानः ।
 इममिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ॥ ३ ॥
 ४८७७. अंहोमुचं वृषभं यज्ञियानां विराजन्तं प्रथममध्वराणाम् ।
 अपां नपातमश्विना हुवे धियं इन्द्रियेण त इन्द्रियं दत्तमोजः ॥ ४ ॥

[सूक्त ४३]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- मन्त्रोक्त अथवा ब्रह्म । छन्द- त्र्यवसाना शङ्कुमती पथ्यापंक्ति ।]

४८७८. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।
 अग्निर्मा तत्र नयत्वग्निर्मेधा दधातु मे ।
 अग्नये स्वाहा ॥ १ ॥
 ४८७९. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।
 वायुर्मा तत्र नयतु वायुः प्राणान् दधातु मे ।
 वायवे स्वाहा ॥ २ ॥
 ४८८०. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।
 सूर्यो मा तत्र नयतु चक्षुः सूर्यो दधातु मे ।
 सूर्याय स्वाहा ॥ ३ ॥
 ४८८१. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।
 चन्द्रो मा तत्र नयतु मनश्चन्द्रो दधातु मे ।
 चन्द्राय स्वाहा ॥ ४ ॥
 ४८८२. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।
 सोमो मा तत्र नयतु पयः सोमो दधातु मे ।
 सोमाय स्वाहा ॥ ५ ॥
 ४८८३. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।
 इन्द्रो मा तत्र नयतु बलमिन्द्रो दधातु मे ।

- इन्द्राय स्वाहा ॥६॥
 ४८८४. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
 आपो मा तत्र नयन्त्वमृतं मोषं तिष्ठतु ।
 अग्ध्यः स्वाहा ॥७॥
 ४८८५. यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
 ब्रह्मा मा तत्र नयतु ब्रह्मा ब्रह्म दधातु मे ।
 ब्रह्मणे स्वाहा ॥८॥

[सूक्त ४४]

[ऋषि- भृगु। देवता- अञ्जन, ८-९ वरुण। छन्द- अनुष्टुप्, ४ चतुष्पदा शङ्कुमती उष्णिक्, ५ त्रिपदा निचृत विषमा गायत्री।]

४८८६. आर्युषोऽसि प्रतरणं विप्रं भेषजमुच्यसे ।
 तदाञ्जन त्वं शंताते शमापो अभयं कृतम् ॥ १ ॥
 ४८८७. यो हरिमा जायान्योऽङ्गभेदो विसल्पकः ।
 सर्वे ते यक्षमङ्गभ्यो बहिर्निहन्त्वाञ्जनम् ॥ २ ॥
 ४८८८. आञ्जनं पृथिव्यां जातं भद्रं पुरुषजीवनम् ।
 कृणोत्वप्रमायुकं रथजूतिमनागसम् ।
 ४८८९. प्राणं प्राणं त्रायुस्वासो अस्वे मृड ।
 निऋते निऋत्या नः पार्श्वेभ्यो मुञ्च ॥ ४ ॥
 ४८९०. सिन्धोर्गर्भोऽसि विद्युतां पुष्पम् ।
 वातः प्राणः सूर्यश्चक्षुर्दिवस्पयः ॥ ५ ॥
 ४८९१. देवाञ्जन त्रैककुदं परिमा पाहि विश्वतः ।
 न त्वा तरन्त्योषधयो बाह्याः पर्वतीया उत ॥ ६ ॥
 ४८९२. वीरुदं मध्यमवासृपद् रक्षोहार्मीवचातनः ।
 अर्मावाः सर्वाश्चातयन् नाशयदभिभा इतः ॥ ७ ॥
 ४८९३. बह्वीरुदं राजन् वरुणानृतमाहू पूरुषः ।
 तस्मात् सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ८ ॥
 ४८९४. यदापो अघ्न्या इति वरुणेति यदूचिम ।
 तस्मात् सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ९ ॥
 ४८९५. मित्रश्च त्वा वरुणश्चानुप्रेयतुराञ्जन ।
 तौ त्वानुगत्य दूरं भोगाय पुनरोर्हतुः ॥ १० ॥

[सूक्त ४५]

[ऋषि- भृगु। देवता- १-५ अञ्जन, (९ भग) मन्त्रोक्त। छन्द- अनुष्टुप्, ३-५ त्रिष्टुप्, ६ एकावसाना विराट् महाबृहती, ७-१० एकावसाना निचृत महाबृहती।]

४८९६. ऋणादृणमिव संनयन् कृत्यां कृत्याकृतौ गृहम् ।
 चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दः पृष्टीरपि शृणाञ्जन ॥ १ ॥
 ४८९७. यदस्मासु दुष्वप्यं यद् गोषु यच्च नो गृहे ।
 अनामगस्तं च दुर्हार्दः प्रियः प्रति मुञ्चताम् ॥ २ ॥
 ४८९८. अपामूर्जं ओर्जसो वावृधानमग्नेर्जातमधि जातवैदसः ।
 चतुर्वीरं पर्वतीयं यदाञ्जनं दिशः प्रदिशः करदिच्छिवास्ते ॥ ३ ॥
 ४८९९. चतुर्वीरं बध्यत आञ्जनं ते सर्वा दिशो अभयास्ते भवन्तु ।

ध्रुवस्तिष्ठासि सवितेव चार्य' इमा विशो अ॒भि ह॑रन्तु ते ब॒लिम् ॥ ४ ॥

४९००. आक्ष्वैकं म॒णिमेकं कृ॒ष्णुष्व स्ना॒ह्येकेना पि॒बैकमे॒षाम् ।

चतुर्वीरं नैर्ऋ॒तेभ्यश्चतु॒र्भ्यो ग्राह्यां ब॒न्धेभ्यः परि॑ पात्वस्मान् ॥ ५ ॥

४९०१. अ॒ग्निमा॒ग्निनाव॑तु प्रा॒णायाम्नायायु॑षे वर्च॑स॒ ओज॑से तेज॑से स्व॒स्तये॑ सुभू॒तये॑ स्वाहा ॥ ६ ॥

४९०२. इन्द्रो॑ मेन्द्रियेणा॒वतु प्रा॒णायाम्नायायु॑षे वर्च॑स॒ ओज॑से तेज॑से स्व॒स्तये॑ सुभू॒तये॑ स्वाहा ॥ ७ ॥

४९०३. सोमो॑ मा॒ सौम्ये॑नाव॒तु प्रा॒णायाम्नायायु॑षे वर्च॑स॒ ओज॑से तेज॑से स्व॒स्तये॑ सुभू॒तये॑ स्वाहा ॥ ८ ॥

४९०४. भगो॑ मा॒ भगे॑नाव॒तु प्रा॒णायाम्नायायु॑षे वर्च॑स॒ ओज॑से तेज॑से स्व॒स्तये॑ सुभू॒तये॑ स्वाहा ॥ ९ ॥

४९०५. म॒रुतो॑ मा॒ गुणै॑रव॒न्तु प्रा॒णायाम्नायायु॑षे वर्च॑स॒ ओज॑से तेज॑से स्व॒स्तये॑ सुभू॒तये॑ स्वाहा ॥ १० ॥

[सूक्त ४६]

[ऋषि- प्रजापति । देवता- अस्तृतमणि । छन्द- पञ्चपदा मध्येज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, २ षट्पदा भुरिक् शक्ररी, ३, ७ पञ्चपदा पथ्यापंक्ति, ४ चतुष्पदा त्रिष्टुप्, ५ पञ्चपदा अतिजगती, ६ पञ्चपदा उष्णिग्गर्भा विराट् जगती ।]

४९०६. प्र॒जाप॑तिष्वा ब॒ध्नात् प्रथ॑ममस्तृ॒तं वी॒र्या॑य॒ कम् ।

तत् तै ब॒ध्नाम्या॑युषे वर्च॑स॒ ओज॑से च॒ बला॑य॒ चास्तृ॑तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ १ ॥

४९०७. ऊ॒र्ध्वस्तिष्ठ॑तु र॒क्षत्र॑प्र॒माद॑मस्तृ॒तेमं मा त्वा॑ द॒भन् पु॑ण्यो॒ यातु॑धानाः ।

इन्द्र॑ इव॒ दस्यु॑नव॒ धनु॑ष्व॒ पृत॑न्यतः सर्वा॑ञ्छत्रून् वि ष॒हस्वास्तृ॑तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ २ ॥

४९०८. श॒तं च॑ न प्र॒हर॑न्तो नि॒घ्नन्तो॑ न त॑स्तिरे ।

तस्मि॑न्निन्द्रः पर्य॑दत्त॒ चक्षुः॑ प्रा॒णमथो॑ ब॒लमस्तृ॑तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ ३ ॥

४९०९. इन्द्र॑स्य॒ त्वा वर्म॑णा॒ परि॑ धापयामो यो दे॒वाना॑मधि॒राजो॑ ब॒भूव॑ ।

पुन॑स्त्वा दे॒वाः प्र ण॑यन्तु॒ सर्वेऽस्तृ॑तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ ४ ॥

४९१०. अ॒स्मिन् म॒णावेक॑शतं वी॒र्या॑णि स॒हस्रं॑ प्रा॒णा अ॒स्मिन्नस्तृ॑ते ।

व्याघ्रः॑ शत्रू॒नभि॑ तिष्ठ॒ सर्वा॑न् यस्त्वा॒ पृत॑न्यादध॒रः सो अ॒स्त्वस्तृ॑तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ ५ ॥

४९११. घृ॒तादु॑ल्लु॒प्तो मधु॑मा॒न् पर्य॑स्वान्तस॒हस्रं॑ प्रा॒णः श॒तयो॑निर्वयो॒धाः ।

शंभू॑श्च॒ मयो॑भूश्चो॒जस्वांश्च॑ पर्य॒स्वांश्चास्तृ॑तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ ६ ॥

४९१२. यथा॑ त्वमु॒त्तरो॑ऽसौ अस॒पत्नः॑ स॒पत्न॑हा ।

स॒जा॒ताना॑मसद् व॒शी तथा॑ त्वा स॒विता॑ क॒रुद॑स्तृ॒तस्त्वा॒भि र॑क्षतु ॥ ७ ॥

[सूक्त ४७]

[ऋषि- गोपथ । देवता- रात्रि । छन्द- पथ्याबृहती, २ पञ्चपदा अनुष्टुब्गर्भा परातिजगती, ३-५, ८-९ अनुष्टुप्, ६ पुरस्ताद् बृहती, ७ त्र्यवसाना षट्पदा जगती ।]

४९१३. आ रा॑त्रि॒ पा॒र्थि॒वं रजः॑ पि॒तुर॑प्रायि॒ धाम॑भिः ।

दि॒वः सदा॑सि बृहती वि तिष्ठ॑स॒ आ त्वेषं॑ वर्त॒ते तमः॑ ॥ १ ॥

४९१४. न यस्याः॑ पा॒रं ददृ॑शे न यो॒युव॑द् विश्व॒मस्यां॑ नि वि॒शते॑ यदे॒जति॑ ।

अरि॑ष्टासस्त उ॒र्वि तम॑स्वति॒ रात्रि॑ पा॒रम॑शीमहि॒ भद्रं॑ पा॒रम॑शीमहि ॥ २ ॥

४९१५. ये तै रा॑त्रि नृ॒चक्ष॑सो दृ॒ष्टारो॑ नव॒तिर्न॑व ।

अ॒शीतिः॑ सन्त्य॒ष्टा उ॒तो तै स॒प्त स॑प्ततिः ॥ ३ ॥

४९१६. ष॒ष्टिश्च॑ षट् च॑ रेवति॒ पञ्चा॑शत् पञ्च॒ सु॒म॒न्यि॑ ।

च॒त्वार॑श्चत्वारि॒ंशच्च॑ त्रय॒स्त्रिंशच्च॑ वा॒जिनि॑ ॥ ४ ॥

४९१७. द्वौ च॑ ते विंश॒तिश्च॑ ते रा॒त्र्येका॑दशाव॒माः ।

तेभि॑र्नो अ॒द्य पा॑युभि॒र्नु पो॑हि दु॒हित॑र्दिवः ॥ ५ ॥

४९१८. रक्षा॑ माकि॒र्नो अ॒घशा॑स ईशत् मा नो॒ दुःशा॑स ईशत ।

- मा नो अद्य गवां स्तेनो मावीनां वृक ईशत ॥ ६ ॥
 ४९१९. माश्वानां भद्रे तस्करो मा नृणां यातुधान्यः ।
 परमेभिः पृथिभि स्तेनो धावतु तस्करः ।
 परेण द्रुत्वती रज्जुः परेणाघायुरर्षतु ॥ ७ ॥
 ४९२०. अध रात्रि तृष्टधूममशीर्षाणमहिं कृणु ।
 हनू वृकस्य जम्भयास्तेन तं द्रुपदे जहि ॥ ८ ॥
 ४९२१. त्वयि रात्रि वसामसि स्वपिष्यामसि जागृहि ।
 गोभ्यो नः शर्म यच्छाश्वेभ्यः पुरुषेभ्यः ॥ ९ ॥

[सूक्त ४८]

- [ऋषि- गोपथ । देवता- रात्रि । छन्द- १ त्रिपदार्षी गायत्री, २ त्रिपदा विराट् अनुष्टुप्, ३ बृहतीगर्भा अनुष्टुप्, ४, ६ अनुष्टुप्, ५ पथ्यापंक्ति ।]
 ४९२२. अथो यानि च यस्मा ह यानि चान्तः परीणहि ।
 तानि ते परि दद्यासि ॥ १ ॥
 ४९२३. रात्रि मातरुषसै नः परि देहि ।
 उषा नो अहे परि ददात्वहस्तुभ्यं विभावरि ॥ २ ॥
 ४९२४. यत् किं चेदं पतयति यत् किं चेदं संरीसुपम् ।
 यत् किं च पर्वतायासत्वं तस्मात् त्वं रात्रि पाहि नः ॥ ३ ॥
 ४९२५. सा पश्चात् पाहि सा पुरः सोत्तरादधरादुत ।
 गोपार्यं नो विभावरि स्तोतारस्त इह स्मसि ॥ ४ ॥
 ४९२६. ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति ये च भूतेषु जाग्रति ।
 पशून् ये सर्वान् रक्षन्ति ते न आत्मसु जाग्रति ते नः पशुषु जाग्रति ॥ ५ ॥
 ४९२७. वेद वै रात्रि ते नाम घृताची नाम वा असि ।
 तां त्वां भरद्वाजो वेद सा नो वित्तेऽधि जाग्रति ॥ ६ ॥

[सूक्त ४९]

- [ऋषि- गोपथ, भरद्वाज । देवता- रात्रि । छन्द- त्रिष्टुप्, ६ आस्तार पंक्ति, ७ पथ्यापंक्ति, ९ अनुष्टुप्, १० त्र्यवसाना षट्पदा जगती ।]
 ४९२८. इषिरा योषा युवतिर्दमूना रात्री देवस्य सवितुर्भर्गस्य ।
 अश्वक्षुभा सुहवा संभृतश्रीरा पंप्रौ द्यावापृथिवी महित्वा ॥ १ ॥
 ४९२९. अति विश्वान्यरुहद् गम्भीरो वर्षिष्ठमरुहन्त श्रविष्ठाः ।
 उशती रात्र्यनु सा भद्राभि तिष्ठते मित्र इव स्वधाभिः ॥ २ ॥
 ४९३०. वर्ये वन्दे सुभगे सुजात आजगन् रात्रि सुमना इह स्याम् ।
 अस्मास्त्रायस्व नर्याणि जाता अथो यानि गव्यानि पुष्ट्या ॥ ३ ॥
 ४९३१. सिंहस्य रात्र्युशती पीषस्य व्याघ्रस्य द्वीपिनो वर्च आ ददे ।
 अश्वस्य ब्रध्नं पुरुषस्य मायुं पुरु रूपाणि कृणुषे विभाती ॥ ४ ॥
 ४९३२. शिवां रात्रिमनुसूर्यं च हिमस्य माता सुहवा नो अस्तु ।
 अस्य स्तोमस्य सुभगे नि बोध येन त्वा वन्दे विश्वासु दिक्षु ॥ ५ ॥
 ४९३३. स्तोमस्य नो विभावरि रात्रि राजैव जोषसे ।
 आसाम् सर्ववीरा भवाम् सर्ववेदसो व्युच्छन्तीरनूषसः ॥ ६ ॥
 ४९३४. शम्या ह नाम दधिषे मम् दिप्सन्ति ये धना ।
 रात्रीहि तानसुतपा य स्तेनो न विद्यते यत् पुनर्न विद्यते ॥ ७ ॥
 ४९३५. भद्रासि रात्रि चमसो न विष्टो विष्वं गोरूपं युवतिर्भिर्भिर्षि ।

चक्षुष्मती मे उशती वर्षूषि प्रति त्वं दिव्या न क्षाममुक्थाः ॥८॥

४९३६. यो अद्य स्तेन आर्यत्यघायुर्मर्त्यो र्पुः ।
रात्री तस्य प्रतीत्य प्र ग्रीवाः प्र शिरो हनत् ॥९॥
४९३७. प्र पादौ न यथार्यति प्र हस्तौ न यथाशिषत् ।
यो मलिम्लुरुपायति स संपिष्टो अपायति ।
अपायति स्वपायति शुष्के स्थाणावपायति ॥१०॥

[सूक्त ५०]

[ऋषि- गोपथ । देवता- रात्रि । छन्द- अनुष्टुप् ।]

४९३८. अध रात्रि तृष्टधूममशीर्षाणमहिं कृणु ।
अक्षौ वृकस्य निर्जह्यास्तेन तं दूपदे जहि ॥१॥
४९३९. ये ते रात्र्यनुद्वाहस्तीक्ष्णशृङ्गाः स्वाशर्वः ।
तेभिर्नो अद्य पार्याति दुर्गाणि विश्वहा ॥२॥
४९४०. रात्रिरात्रिमरिष्यन्तस्तरैम तन्वा वयम् ।
गम्भीरमप्लवा इव न तरियुररातयः ॥३॥
४९४१. यथा शाम्याकः प्रपतन्नपवान् नानुविद्यते ।
एवा रात्रि प्र पातय यो अस्मां अभ्यघायति ॥४॥
४९४२. अप स्तेनं वासो गोअजमुत तस्करम् ।
अथो यो अर्वतः शिरोऽभिधाय निनीषति ॥५॥
४९४३. यदद्या रात्रि सुभगे विभजन्त्ययो वसु ।
यदेतदस्मान् भोजय यथेदुन्यानुपायसि ॥६॥
४९४४. उषसे नः परिदेहि सर्वान् रात्र्यनागसः ।
उषा नो अहे आ भजादहस्तुभ्यं विभावरि ॥७॥

[सूक्त ५१]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- आत्मा, २ सविता । छन्द- एकावसाना एकपदा ब्राह्मी अनुष्टुप्, २ एकावसाना त्रिपदा यवमध्योष्णिक्]

४९४५. अयुतोऽहमयुतो म आत्मायुतं मे चक्षुरयुतं मे श्रोत्रमयुतो मे प्राणोऽयुतो मे पाणोऽयुतो मे व्यानोऽयुतोऽहं सर्वः ॥१॥
४९४६. देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रसूत आ रभे ॥२॥

[सूक्त ५२]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- काम । छन्द- त्रिष्टुप्, ३ चतुष्पदा उष्णिक् ५ उपरिष्ठात् बृहती ।]

४९४७. कामस्तदग्रे समवर्तत मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।
स काम कामेन बृहता सयोनी रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥१॥
४९४८. त्वं काम सहसासि प्रतिष्ठितो विभुर्विभावा सख आ संखीयते ।
त्वमुग्रः पृतनासु सासहिः सह ओजो यजमानाय धेहि ॥२॥
४९४९. दूराच्चकमानाय प्रतिपाणायाक्षये ।
आस्मा अशृण्वन्नाशाः कामेनाजनयन्स्वः ॥३॥
४९५०. कामेन मा काम आगन् हृदयाद् हृदयं परि ।
यदमीषामदो मनस्तदैतूप मामिह ॥४॥
४९५१. यत्काम कामयमाना इदं कृष्मसि ते हविः ।
तन्नः सर्वं समृध्यतामथैतस्य हविषो वीहि स्वाहा ॥५॥

[सूक्त ५३]

[ऋषि- भृगु। देवता- काल। छन्द- त्रिष्टुप्, ५ निचृत् पुरस्ताद् बृहती, ६-१० अनुष्टुप्]

४९५२. कालो अश्वौ वहति सुप्तरश्मिः सहस्राक्षो अजरो भूरिरेताः ।
तमा रोहन्ति कवयौ विपश्चितस्तस्य चक्रा भुवनानि विश्वा ॥ १ ॥
४९५३. सुप्त चक्रान् वहति काल एष सुप्तास्य नाभीरमृतं न्वक्षः ।
स इमा विश्वा भुवनान्यञ्जत् कालः स ईयते प्रथमो नु देवः ॥ २ ॥
४९५४. पूर्णः कुम्भोऽधि काल आहितस्तं वै पश्यामो बहुधा नु सन्तः ।
स इमा विश्वा भुवनानि प्रत्यङ् कालं तमाहुः परमे व्योमन् ॥ ३ ॥
४९५५. स एव सं भुवनान्याभरत् स एव सं भुवनानि पर्यैत् ।
पिता सन्नभवत् पुत्र एषां तस्माद् वै नान्यत् परमस्ति तेजः ॥ ४ ॥
४९५६. कालोऽमूं दिवमजनयत् काल इमाः पृथिवीरुत ।
काले ह भूतं भव्यं चेष्टितं ह वि तिष्ठते ॥ ५ ॥
४९५७. कालो भूतिमसृजत काले तपति सूर्यः ।
काले ह विश्वा भूतानि काले चक्षुर्वि पश्यति ॥ ६ ॥
४९५८. काले मनः काले प्राणः काले नाम समाहितम् ।
कालेन सर्वा नन्दन्त्यागतेन प्रजा इमाः ॥ ७ ॥
४९५९. काले तपः काले ज्येष्ठं काले ब्रह्म समाहितम् ।
कालो ह सर्वस्येश्वरो यः पितासीत् प्रजापतेः ॥ ८ ॥
४९६०. तेनेष्टितं तेन जातं तदु तस्मिन् प्रतिष्ठितम् ।
कालो ह ब्रह्म भूत्वा बिभर्ति परमेष्ठिनम् ॥ ९ ॥
४९६१. कालः प्रजा असृजत कालो अग्रं प्रजापतिम् ।
स्वयम्भूः कश्यपः कालात् तपः कालादजायत ॥ १० ॥

[सूक्त ५४]

[ऋषि- भृगु। देवता- काल। छन्द- अनुष्टुप्, २ त्रिपदार्षी गायत्री, ५ त्र्यवसाना षट्पदा विराडष्टि]]

४९६२. कालादापुः समभवन् कालाद् ब्रह्म तपो दिशः ।
कालेनोदेति सूर्यः काले नि विशते पुनः ॥ १ ॥
४९६३. कालेन वार्तः पवते कालेन पृथिवी मही ।
द्यौर्मही काल आहिता ॥ २ ॥
४९६४. कालो ह भूतं भव्यं च पुत्रो अजनयत् पुरा ।
कालादृचः समभवन् यजुः कालादजायत ॥ ३ ॥
४९६५. कालो यज्ञं समैरयद्देवेभ्यो भागमक्षितम् ।
काले गन्धर्वाप्सरसः काले लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ ४ ॥
४९६६. कालेऽयमङ्गिरा देवोऽथर्वा चाधि तिष्ठतः ।
इमं च लोकं परमं च लोकं पुण्यांश्च लोकान् विधृतीश्च पुण्याः ।
सर्वाल्लोकानिभित्य ब्रह्मणा कालः स ईयते परमो नु देवः ॥ ५ ॥

[सूक्त ५५]

[ऋषि- भृगु। देवता- अग्नि। छन्द- त्रिष्टुप्, २ आस्तार पंक्ति, ५ त्र्यवसाना पञ्चपदा पुरस्ताज्ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, ६ निचृत् बृहती]]

४९६७. रात्रिरात्रिमप्रयातं भरन्तोऽश्वयेव तिष्ठते घासमस्मै ।
रायस्पोषेण समिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥ १ ॥

४९६८. या ते वसोर्वात् इषुः सा त एषा तया नो मृड।
रायस्पोषेण समिषा मर्दन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम॥ २॥
४९६९. सायंसायं गृहपतिर्नो अग्निः प्रातःप्रातः सौमनसस्य दाता।
वसोर्वसोर्वसुदान एधि वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम॥ ३॥
४९७०. प्रातःप्रातर्गृहपतिर्नो अग्निः सायंसायं सौमनसस्य दाता।
वसोर्वसोर्वसुदान एधीन्धानास्त्वा शतंहिमा ऋधेम॥ ४॥
४९७१. अपश्चा दुग्धानस्य भूयासम्।
अन्नादायान्नपतये रुद्राय नमो अग्नये।
सुभ्य सुभां मे पाहि ये च सुभ्याः संभासदः॥ ५॥
४९७२. त्वमिन्द्रा पुरुहूत विश्वमायुर्व्यश्नवत्।
अहरहर्बलिमित्ते हरन्तोऽश्चयैव तिष्ठते घासमग्ने॥ ६॥

[सूक्त ५६]

[ऋषि- यम। देवता- दुःस्वप्न। छन्द- त्रिष्टुप्।]

४९७३. यमस्य लोकादध्या बभूविथ प्रमदा मर्त्यान् प्र युनक्षि धीरः।
एकाकिना सरथं यासि विद्वान्स्वप्नं मिमानो असुरस्य योनौ॥ १॥
४९७४. बन्धस्त्वाग्रै विश्वचया अपश्यत् पुरा रात्र्या जनितोरेके अहिं।
ततः स्वप्नेदमध्या बभूविथ भिषग्भ्यो रूपमपगूहमानः॥ २॥
४९७५. बृहद्वावासुरेभ्योऽधि देवानुपावर्तत महिमानमिच्छन्।
तस्मै स्वप्नाय दधुराधिपत्यं त्रयस्त्रिंशासुः स्वरानशानाः॥ ३॥
४९७६. नैतां विदुः पितरो नोत देवा येषां जल्पिश्चरत्यन्तरेदम्।
त्रिते स्वप्नमदधुराप्ये नर आदित्यासो वरुणेनानुशिष्टाः॥ ४॥
४९७७. यस्य क्रूरमभजन्त दुष्कृतोऽस्वप्नेन सुकृतः पुण्यमायुः।
स्वर्मदसि परमेण बन्धुना तप्यमानस्य मनसोऽधि जज्ञिषे॥ ५॥
४९७८. विद्म ते सर्वाः परिजाः पुरस्ताद् विद्म स्वप्न यो अधिपा इहा ते।
यशस्विर्नो नो यशसेह पाह्याराद् द्विषेभिरप याहि दूरम्॥ ६॥

[सूक्त ५७]

[ऋषि- यम। देवता- दुःस्वप्न। छन्द- अनुष्टुप्, २ त्रिपदा त्रिष्टुप्, ३ त्र्यवसाना चतुष्पदा त्रिष्टुप्, ४ षट्पदा उष्णिक् बृहतीगर्भा विराट् शकरी, ५ त्र्यवसाना पञ्चपदा परशाक्ररातिजगती।]

४९७९. यथा कलां यथा शफं यथुर्णं संनयन्ति।
एवा दुष्वप्यं सर्वमप्रिये सं नयामसि॥
४९८०. सं राजानो अगुः समृणान्यगुः सं कुष्ठा अगुः सं कला अगुः।
समस्मासु यद् दुष्वप्यं निद्विषते दुष्वप्यं सुवाम॥ २॥
४९८१. देवानां पत्नीनां गर्भं यमस्य कर् यो भद्रः स्वप्न।
स मम् यः पापस्तद् द्विषते प्र हिण्मः।
मा तृष्टानामसि कृष्णशकुनेमुखम्॥ ३॥
४९८२. तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स त्वं स्वप्नाश्च इव कायमश्च इव नीनाहम्।
अनास्माकं देवपीयुं पियारुं वप यद्दस्मासु दुष्वप्यं यद् गोषु यच्च नो गृहे॥ ४॥
४९८३. अनास्माकस्तद् देवपीयुः पियारुर्निष्कर्मिव प्रति मुञ्चताम्।
नवारत्नीनर्पमया अस्माकं ततः परि।

दुष्वप्यं सर्वं द्विषते निर्दयामसि॥५॥

[सूक्त ५८]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- यज्ञ अथवा मन्त्रोक्त। छन्द- त्रिष्टुप्, २ पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप्, ३ चतुष्पदा अतिशक्करी, ५ भुरिक् त्रिष्टुप्, ६ जगती।]

४९८४. घृतस्य जूतिः समन्तां सदेवा संवत्सरं हविषा वर्धयन्ती।
श्रोत्रं चक्षुः प्राणोच्छिन्नो नो अस्त्वच्छिन्ना वयमार्युषो वर्चसः॥१॥
४९८५. उपास्मान् प्राणो ह्वयतामुप वयं प्राणं हवामहे।
वर्चो जग्राह पृथिव्यं नृतरिक्षं वर्चः सोमो बृहस्पतिर्विधत्ता॥२॥
४९८६. वर्चसो द्यावापृथिवी संग्रहणी बभूवथुर्वर्चो गृहीत्वा पृथिवीमनु सं चरिम।
यशसं गावो गोपतिमुप तिष्ठन्त्यायतीर्यशो गृहीत्वा पृथिवीमनु सं चरिम॥३॥
४९८७. व्रजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वर्मा सीव्यध्वं बहुला पृथूनि।
पुरः कृणुध्वमार्यसीरधृष्टा मा वः सुस्रोच्चमसो दृहता तम्॥४॥
४९८८. यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि।
इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः॥५॥
४९८९. ये देवानामृत्विजो ये च यज्ञिया येभ्यो ह्वयं क्रियते भागधेयम्।
इमं यज्ञं सह पत्नीभिरेत्य यावन्तो देवास्तविषा मादयन्ताम्॥६॥

[सूक्त ५९]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- अग्नि। छन्द- गायत्री, २-३ त्रिष्टुप्।]

४९९०. त्वमग्ने व्रतुपा असि देव आ मर्त्येष्व।
त्वं यज्ञेष्वीड्यः॥१॥
४९९१. यद् वो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टारासः।
अग्निष्टद् विश्वादा पृणातु विद्वान्तसोमस्य यो ब्राह्मणां आविवेश॥२॥
४९९२. आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्रवाम तदनुप्रवोदुम्।
अग्निर्विद्वान्तस यजात् स इद्धोता सोऽध्वरान्तस ऋतून् कल्पयाति॥३॥

[सूक्त ६०]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- मन्त्रोक्त, वाक्। छन्द- पथ्याबृहती, २ ककुम्मती पुर उष्णिक्।]

४९९३. वाङ्म आसन्नसोः प्राणश्चक्षुरक्ष्णोः श्रोत्रं कर्णयोः।
अपलिताः केशा अशौणा दन्ता बहु बाहोर्बलम्॥१॥
४९९४. ऊर्वोरोजो जङ्घयोर्जवः पादयोः।
प्रतिष्ठा अरिष्टानि मे सर्वात्मानिभृष्टः॥२॥

[सूक्त ६१]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- ब्रह्मणस्पति। छन्द- विराट् पथ्याबृहती।]

४९९५. तनूस्तन्वा मे सहे द्रुतः सर्वमार्युरशीय।
स्योनं मे सीद पुरुः पृणस्व पर्वमानः स्वर्गे॥१॥

[सूक्त ६२]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- ब्रह्मणस्पति। छन्द- अनुष्टुप्।]

४९९६. प्रियं मा कृणु देवेषु प्रियं राजसु मा कृणु।
प्रियं सर्वस्य पश्यत उत शूद्र उतार्ये॥१॥

[सूक्त ६३]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- ब्रह्मणस्पति । छन्द- विराट् उपरिष्टाद् बृहती]

४९९७. उत् तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवान् यज्ञेन बोधय ।
आर्युः प्राणं प्रजां पशून् कीर्तिं यजमानं च वर्धय ॥ १ ॥

[सूक्त ६४]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- अग्नि । छन्द- अनुष्टुप्]

४९९८. अग्ने समिधमाहार्षं बृहते जातवेदसे ।
स मे श्रद्धां च मेधां च जातवेदाः प्र यच्छतु ॥ १ ॥
४९९९. इध्मेन त्वा जातवेदः समिधा वर्धयामसि ।
तथा त्वमस्मान् वर्धय प्रजया च धनेन च ॥ २ ॥
५०००. यदग्ने यानि कानि चिदा ते दारूणि दुध्मसि ।
सर्वं तदस्तु मे शिवं तज्जुषस्व यविष्ठय ॥ ३ ॥
५००१. एतास्तै अग्ने समिधस्त्वमिद्धः समिद् भव ।
आर्युरस्मासु धेह्यमृतत्वमाचार्याय ॥ ४ ॥

[सूक्त ६५]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- जातवेदा, सूर्य । छन्द- जगती]

५००२. हरिः सुपर्णो दिवमारुहोऽर्चिषा ये त्वा दिप्सन्ति दिवमतुपतन्तम् ।
अव तां जहि हरसा जातवेदोऽबिभ्यदुगोऽर्चिषा दिवमा रोह सूर्य ॥ १ ॥

[सूक्त ६६]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- जातवेदा, सूर्य, वज्र । छन्द- अतिजगती]

५००३. अयौजाला असुरा मायिनोऽयस्मयैः पाशैरङ्गिनो ये चरन्ति ।
तांस्तै रन्धयामि हरसा जातवेदः सहस्रं ऋष्टिः सपत्नान् प्रमृणन् पाहि वज्रः ॥ १ ॥

[सूक्त ६७]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- सूर्य । छन्द- प्राजापत्या गायत्री]

५००४. पश्येम शरदः शतम् ॥ १ ॥ ५००५. जीवेम शरदः शतम् ॥ २ ॥
५००६. बुध्येम शरदः शतम् ॥ ३ ॥ ५००७. रोहेम शरदः शतम् ॥ ४ ॥
५००८. पूषेम शरदः शतम् ॥ ५ ॥ ५००९. भवेम शरदः शतम् ॥ ६ ॥
५०१०. भूर्येम शरदः शतम् ॥ ७ ॥ ५०११. भूर्यसीः शरदः शतात् ॥ ८ ॥

[सूक्त ६८]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- कर्म । छन्द- अनुष्टुप्]

५०१२. अव्यसश्च व्यचसश्च बिलं वि प्यामि मायया ।
ताभ्यामुद्धृत्य वेदमथ कर्माणि कृण्महे ॥ १ ॥

[सूक्त ६९]

[ऋषि- ब्रह्मा । देवता- आपः देव । छन्द- आसुरी अनुष्टुप्, २ साम्नी एकावसाना अनुष्टुप्, ३ आसुरी गायत्री, ४ साम्नी उष्णिक्]

५०१३. जीवा स्थ जीव्यासं सर्वमार्युर्जीव्यासम् ॥ १ ॥
५०१४. उपजीवा स्थोप जीव्यासं सर्वमार्युर्जीव्यासम् ॥ २ ॥
५०१५. संजीवा स्थ सं जीव्यासं सर्वमार्युर्जीव्यासम् ॥ ३ ॥

५०१६. जीवला स्थ जीव्यासं सर्वमार्युर्जीव्यासम् ॥४॥

[सूक्त ७०]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- इन्द्र, सूर्य। छन्द- त्रिपदा गायत्री।]

५०१७. इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवा जीव्यासमहम्।
सर्वमार्युर्जीव्यासम् ॥१॥

[सूक्त ७१]

[ऋषि- ब्रह्मा। देवता- गायत्री। छन्द- त्र्यवसाना पञ्चपदा अतिजगती।]

५०१८. स्तुता मया वरदा वेदमाता प्र चौदयन्तां पावमानी द्विजानाम्।
आयुः प्राणं प्रजां पशुं कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम्।
मह्यं दुत्त्वा व्रजत ब्रह्मलोकम् ॥१॥

[सूक्त ७२]

[ऋषि- भृग्वङ्गिरा ब्रह्मा। देवता- परमात्मा, समस्त देवगण। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५०१९. यस्मात् कोशादुदभराम वेदं तस्मिन्नन्तरं दध्म एनम्।
कृतमिष्टं ब्रह्मणो वीर्येण तेन मा देवास्तर्पसावतेह ॥१॥
॥इत्येकोनविंशं काण्डं समाप्तम्॥

॥ अथ विशं काण्डम् ॥

[सूक्त १]

[ऋषि- १-३क्रमशः विश्वामित्र, गौतम, विरूप। देवता- १-३ क्रमशः इन्द्र, मरुद्गण, अग्नि। छन्द- गायत्री।]

५०२०. इन्द्र त्वा वृषभं वयं सुते सोमै हवामहे।
स पाहि मध्वो अन्धसः ॥१॥
५०२१. मरुतो यस्य हि क्षये पाथा दिवो विमहसः।
स सुगोपातमो जनः ॥२॥
५०२२. उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसै।
स्तोमैर्विधेमग्नेयै ॥३॥

[सूक्त २]

[ऋषि- गृत्समद या मेधातिथि। देवता- मरुद्गण, २ अग्नि, ३ इन्द्र, ४ द्रविणोदा। छन्द- एकावसाना विराट् गायत्री, ३ एकावसाना आर्ची उष्णिक, ४ एकावसाना साम्नी त्रिष्टुप्।]

५०२३. मरुतः पोत्रात् सुष्टुभः स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥१॥
५०२४. अग्निराग्नीध्रात् सुष्टुभः स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥२॥
५०२५. इन्द्रो ब्रह्मा ब्राह्मणात् सुष्टुभः स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥३॥
५०२६. देवो द्रविणोदाः पोत्रात् सुष्टुभः स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥४॥

[सूक्त ३]

[ऋषि- इरिम्बिठि। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५०२७. आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम्।
एदं बर्हिः सदी मम ॥१॥
५०२८. आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना।

उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ २ ॥
५०२९. ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
सुतावन्तो हवामहे ॥ ३ ॥

[सूक्त ४]

[ऋषि- इरिम्बिठि । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५०३०. आ नो याहि सुतावतोऽस्माकं सुष्टुतीरुप ।
पिबा सु शिप्रिन्नन्धसः ॥ १ ॥
५०३१. आ तै सिञ्चामि कुक्षोरनु गात्रा वि धावतु ।
गृभाय जिह्वया मधु ॥ २ ॥
५०३२. स्वादुष्टे अस्तु संसुदे मधुमान् तन्वे ३ तव ।
सोमः शर्मस्तु ते हृदे ॥ ३ ॥

[सूक्त ५]

[ऋषि- इरिम्बिठि । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५०३३. अयमु त्वा विचर्षणे जनीरिवाभि संवृतः ।
प्र सोम इन्द्र सर्पतु ॥ १ ॥
५०३४. तुविग्रीवो वपोदरः सुबाहुरन्धसो मदै ।
इन्द्रो वृत्राणि जिघ्नते ॥ २ ॥
५०३५. इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं विश्वस्येशान् ओजसा ।
वृत्राणि वृत्रहञ्जहि ॥ ३ ॥
५०३६. दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो येना वसु प्रयच्छसि ।
यजमानाय सुन्वते ॥ ४ ॥
५०३७. अयं त इन्द्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि ।
एहीमस्य द्रवा पिब ॥ ५ ॥
५०३८. शाचिगो शाचिपूजनाय रणाय ते सुतः ।
आखण्डल प्र हूयसे ॥ ६ ॥
५०३९. यस्तै शृङ्गवृषो नपात् प्रणपात् कुण्डपाय्यः ।
न्यस्मिन् दध्नु आ मनः ॥ ७ ॥

[सूक्त ६]

[ऋषि- विश्वामित्र । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५०४०. इन्द्र त्वा वृषभं वयं सुते सोमै हवामहे ।
स पाहि मध्वो अन्धसः ॥ १ ॥
५०४१. इन्द्र क्रतुविदं सुतं सोमं हर्य पुरुष्टुत ।
पिबा वृषस्व तातृपिम् ॥ २ ॥
५०४२. इन्द्र प्र णो धितावानं यज्ञं विश्वेभिर्देवेभिः ।
तिर स्तवान विशपते ॥ ३ ॥
५०४३. इन्द्र सोमाः सुता इमे तव प्र यन्ति सत्पते ।
क्षयं चन्द्रास इन्दवः ॥ ४ ॥
५०४४. दधिष्वा जठरै सुतं सोममिन्द्र वरेण्यम् ।
तव द्युक्षास इन्दवः ॥ ५ ॥

५०४५. गिर्विणः पाहि नः सुतं मधोर्धाराभिरज्यसे ।
इन्द्र त्वादार्त्तमिदं यशः ॥६॥
५०४६. अग्निं ह्युम्नानि वनिन् इन्द्रं सचन्ते अक्षिता ।
पीत्वी सोमस्य वावृधे ॥७॥
५०४७. अर्वावतौ न आ गहि परावर्तश्च वृत्रहन् ।
इमा जुषस्व नो गिरः ॥८॥
५०४८. यदन्तरा परावर्तमर्वावतं च ह्यसै ।
इन्द्रेह तत् आ गहि ॥९॥

[सूक्त ७]

[ऋषि- सुकक्ष, ४ विश्वामित्र । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५०४९. उदधेदुभि श्रुतामघं वृषभं नर्यापसम् ।
अस्तारमेषि सूर्य ॥१॥
५०५०. नव यो नवतिं पुरो बिभेद बाह्वोजसा ।
अहिं च वृत्रहावधीत् ॥२॥
५०५१. स न इन्द्रः शिवः सखाश्चावद् गोमद् यवमत् ।
उरुधरिव दोहते ॥३॥
५०५२. इन्द्रं ऋतुविदं सुतं सोमं हर्यं पुरुष्टुत । पिबा वृषस्व तातृपिम् ॥४॥

[सूक्त ८]

[ऋषि- १-३ क्रमशः भारद्वाज, कुत्स, विश्वामित्र । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५०५३. एवा पाहि प्रलथा मन्दतु त्वा श्रुधि ब्रह्म वावृधस्वोत गीर्भिः ।
आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीषो जहि शत्रूरभि गा इन्द्र तृन्धि ॥१॥
५०५४. अर्वाडेहि सोमकामं त्वाहुरयं सुतस्तस्य पिबा मदाय ।
उरुव्यचा जठर् आ वृषस्व पितेव नः शृणुहि ह्ययमानः ॥२॥
५०५५. आपूर्णो अस्य कलशः स्वाहा सेक्तैव कोशं सिसिचे पिबध्यै ।
समु प्रिया आववृत्रन् मदाय प्रदक्षिणिदुभि सोमासु इन्द्रम् ॥३॥

[सूक्त ९]

[ऋषि- नोधा, ३-४ मेध्यातिथि । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप्, ३-४ प्रगाथ (बृहती + सतोबृहती) ।]

५०५६. तं वो दुस्ममृतीषहं वसोर्मन्दानमन्धसः ।
अग्निं वत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीर्भिर्नवामहे ॥१॥
५०५७. द्युक्षं सुदानुं तविषीभिरावृतं गिरिं न पुरुभोजसम् ।
क्षुमन्तं वाजं शतिनं सहस्रिणं मक्षू गोमन्तमीमहे ॥२॥
५०५८. तत् त्वा यामि सुवीर्यं तद् ब्रह्म पूर्वचित्तये ।
येना यतिभ्यो भृगवे धने हिते येन प्रस्कण्वमाविथ ॥३॥
५०५९. येना समुद्रमसृजो महीरपस्तदिन्द्र वृष्णि ते शवः ।
सद्यः सो अस्य महिमा न संनशे यं क्षोणीरनुचक्रदे ॥४॥

[सूक्त १०]

[ऋषि- मेध्यातिथि । देवता- इन्द्र । छन्द- प्रगाथ (बृहती सतोबृहती) ।]

५०६०. उदु त्ये मधुमत्तमा गिरं स्तोमास ईरते ।

- सत्राजितौ धनसा अक्षितोतयो वाजयन्तो रथा इव ॥ १ ॥
 ५०६१. कण्वा इव भृगवः सूर्या इव विश्वमिद धीतमानशुः ।
 इन्द्रं स्तोमैर्भिर्महयन्त आयवः प्रियमैधासो अस्वरन् ॥ २ ॥

[सूक्त ११]

[ऋषि- विश्वामित्र । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५०६२. इन्द्रः पूर्भितातिरुद् दासमुकैर्विदद्वसुर्दर्यमानो वि शत्रून् ।
 ब्रह्मजुतस्तन्वा वावृधानो भूरिदात्र आपृणद् रोदसी उभे ॥ १ ॥
 ५०६३. मुखस्य ते तविषस्य प्र जूतिमिर्यमिं वाचममृताय भूषन् ।
 इन्द्रं क्षितीनामसि मानुषीणां विशां दैवीनामुत पूर्वयावा ॥ २ ॥
 ५०६४. इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः प्र मायिनाममिनाद् वर्षणीतिः ।
 अहन् व्यंसमुशधग् वनेष्वाविर्धेना अकृणोद् राम्याणाम् ॥ ३ ॥
 ५०६५. इन्द्रः स्वर्षा ज्ञनयत्रहानि जिगायोशिग्भिः पृतना अभिष्टिः ।
 प्रारौचयन्मनवे केतुमहामविन्दुज्योतिर्बृहते रणाय ॥ ४ ॥
 ५०६६. इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ विवेश नृवद् दधानो नया पुरूणि ।
 अचैतयद् धियं इमा जरित्रे प्रेमं वर्णमतिरच्छुक्रमासाम् ॥ ५ ॥
 ५०६७. महो महानि पनयन्त्यस्येन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरूणि ।
 वृजनैन वृजिनान्तसं पिपेष मायाभिर्दस्यूरभिर्भृत्योजाः ॥ ६ ॥
 ५०६८. युधेन्द्रो महावरिवश्कार देवेभ्यः सत्पतिश्चर्षणिप्राः ।
 विवस्वतः सदाने अस्य तानि विप्रा उक्थेभिः कवयो गृणन्ति ॥ ७ ॥
 ५०६९. सत्रासाहं वरैण्यं सहोदां संसवांसं स्वरपश्च देवीः ।
 ससान यः पृथिवीं द्यामुतेमामिन्द्रं मदन्यनु धीरणासः ॥ ८ ॥
 ५०७०. ससानात्याँ उत सूर्यं ससानेन्द्रः ससान पुरुभोजसं गाम् ।
 हिरण्ययमुतभोगं ससान हृत्वी दस्युन् प्रार्यं वर्णमावत् ॥ ९ ॥
 ५०७१. इन्द्र ओषधीरसनोदहानि वनस्पतीरसनोदन्तरिक्षम् ।
 बिभेद वलं ननुदे विवाचोऽथाभवद् दमिताभिर्क्रतूनाम् ॥ १० ॥
 ५०७२. शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ११ ॥

[सूक्त १२]

[ऋषि- वसिष्ठ, ७ अत्रि । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५०७३. उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येन्द्रं समर्ये महया वसिष्ठ ।
 आ यो विश्वानि शर्वसा ततानोपश्रोता म् ईवतो वचांसि ॥ १ ॥
 ५०७४. अयामि घोष इन्द्र देवजामिरिर्ज्यन्त यच्छुरुधो विवाचि ।
 नहि स्वमार्युश्चिकिते जनैषु तानीदंहांस्यति पष्यस्मान् ॥ २ ॥
 ५०७५. युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः ।
 वि बाधिष्टस्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघन्वान् ॥ ३ ॥
 ५०७६. आपश्चित् पिप्यु स्तुर्योऽं न गावो नक्षत्रतं जरितारस्त इन्द्र ।
 याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभिर्दर्यसे वि वाजान् ॥ ४ ॥
 ५०७७. ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं तुविरार्धसं जरित्रे ।
 एको देवत्रा दर्यसे हि मर्तानिस्मिञ्छूर सर्वने मादयस्व ॥ ५ ॥

५०७८. एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो अभ्यर्चन्त्यकैः ।
स न स्तुतो वीरवद् धातु गोमद् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥
५०७९. ऋजीषी वृजी वृषभस्तुराषादृष्मी राजा वृत्रहा सौमपावा ।
युक्त्वा हरिभ्यामुप यासदुर्वाङ् माध्यंदिने सर्वने मत्सदिन्द्रः ॥७॥

[सूक्त १३]

[ऋषि- १-४ क्रमशः वामदेव, गोतम, कुत्स, विश्वामित्र । देवता- १ इन्द्राबृहस्पती, २ मरुद्गण, ३-४ अग्नि । छन्द- जगती, ४ त्रिष्टुप्]

५०८०. इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतेऽस्मिन् यज्ञे मन्दसाना वृषण्वसू ।
आ वा विशन्तिवन्दवः स्वाभुवोऽस्मे रयिं सर्ववीरं नि यच्छतम् ॥ १ ॥
५०८१. आ वो वहन्तु सप्तयो रघुष्यदौ रघुपत्वानः प्र जिगात बाहुभिः ।
सीदता बहिरुरु वः सदस्कृतं मादयध्वं मरुतो मध्वो अन्धसः ॥ २ ॥
५०८२. इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।
भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ३ ॥
५०८३. ऐभिरग्ने सरथं याह्यर्वाङ् नानारथं वा विभवो ह्यक्षाः ।
पत्नीवतस्त्रिशतं त्रींश्च देवाननुष्वधमा वह मादयस्व ॥ ४ ॥

[सूक्त १४]

[ऋषि- सौभरि । देवता- इन्द्र । छन्द- प्रगाथ (विषमा ककुपू समासतोबृहती)]

५०८४. वयमु त्वामपूर्व्यं स्थूरं न कच्चिद् भरन्तोऽवस्यवः ।
वार्जे चित्रं हवामहे ॥ १ ॥
५०८५. उप त्वा कर्मव्रूतये स नो युवोग्रश्चक्राम यो धृषत् ।
त्वामिद्धयवितारं ववृमहे सखाय इन्द्र सानसिम् ॥ २ ॥
५०८६. यो न इदमिदं पुरा प्र वस्य आनिनाय तमु व स्तुषे ।
सखाय इन्द्रमृतये ॥ ३ ॥
५०८७. हर्यंश्च सत्पति चर्षणीसहं स हि ष्मा यो अमन्दत ।
आ तु नः स वयति गव्यमश्वं स्तोतृभ्यो मघवा शतम् ॥ ४ ॥

[सूक्त १५]

[ऋषि- गौतम । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप्]

५०८८. प्र मंहिष्ठाय बृहते बृहद्रये सत्यशुष्पाय तवसे मतिं भरे ।
अपामिव प्रवणे यस्य दुर्धरं राधो विश्वायु शर्वसे अपावृतम् ॥ १ ॥
५०८९. अध ते विश्वमनु हासदिष्टय आपो निम्नेव सर्वना हविष्मतः ।
यत् पर्वते न समशीत हर्यत इन्द्रस्य वज्रः श्वथिता हिरण्ययः ॥ २ ॥
५०९०. अस्मै भीमाय नमसा समध्वर उषो न शुभ्र आ भरा पनीयसे ।
यस्य धाम श्रवसे नामैन्द्रियं ज्योतिरकारि हरितो नायसे ॥ ३ ॥
५०९१. इमे त इन्द्र ते वयं पुरुष्टुत ये त्वारभ्य चरामसि प्रभूवसो ।
नहि त्वदन्यो गिर्वणो गिरः सघत् क्षोणीरिव प्रति नो हर्यं तद् वचः ॥ ४ ॥
५०९२. भूरि त इन्द्र वीर्यं तव स्मस्यस्य स्तोतुर्मघवन् काममा पृण ।
अनु ते द्यौर्बृहती वीर्यं मम इयं च ते पृथिवी नैम् ओजसे ॥ ५ ॥
५०९३. त्वं तमिन्द्र पर्वतं महामुरुं वज्रेण वज्रिन् पर्वशश्चकर्तिथ ।
अवासृजो निवृताः सर्तवा अपः सत्रा विश्वं दधिषे केवलं सह ॥ ६ ॥

[सूक्त १६]

[ऋषि- अयास्य । देवता- बृहस्पति । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५०९४. उदप्रुतो न वयो रक्षमाणो वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः ।
गिरिभ्रजो नोर्मयो मर्दन्तो बृहस्पतिमभ्यर्शुर्का अनावन् ॥ १ ॥
५०९५. सं गोभिराङ्गिरसो नक्षमाणो भग इवेदर्यमणं निनाय ।
जनै मित्रो न दम्पती अनक्ति बृहस्पते वाजयाशूरिवाजौ ॥ २ ॥
५०९६. साध्वर्या अतिथिनीरिषिरा स्पार्हाः सुवर्णा अनवद्यरूपाः ।
बृहस्पतिः पर्वतैभ्यो वितूर्या निर्गा ऊपे यवमिव स्थिविभ्यः ॥ ३ ॥
५०९७. आप्रुषायन् मधुन ऋतस्य योनिमवक्षिपन्नर्क उल्कामिव द्योः ।
बृहस्पतिरुद्धरन्नश्मनो गा भूम्या उदनेव वि त्वचं बिभेद ॥ ४ ॥
५०९८. अप ज्योतिषा तमो अन्तरिक्षादुदनः शीपालमिव वात आजत् ।
बृहस्पतिरनुमृश्या वलस्याभ्रमिव वात आ चक्र आ गाः ॥ ५ ॥
५०९९. यदा वलस्य पीर्यतो जसुं भेद् बृहस्पतिरग्नितापोभिरुक्तेः ।
दुद्धिर्न जिह्वा परिविष्टमाददाविनिर्धीरकृणोदुस्त्रियाणाम् ॥ ६ ॥
५१००. बृहस्पतिरमत् हि त्यदासां नाम स्वरीणां सदेने गुहा यत् ।
आण्डेव भित्त्वा शकुनस्य गर्भमुदुस्त्रियाः पर्वतस्य त्मनाजत् ॥ ७ ॥
५१०१. अश्नापिनद्धं मधु पर्यपश्यन्मत्स्यं न दीन उदनि क्षियन्तम् ।
निष्टज्जभार चमसं न वृक्षाद् बृहस्पतिर्विरवेणा विकृत्य ॥ ८ ॥
५१०२. सोषामविन्दुत् स स्वशुः सो अग्निं सो अर्केण वि बबाधे तमांसि ।
बृहस्पतिर्गोवपुषो वलस्य निर्मज्जानं न पर्वणो जभार ॥ ९ ॥
५१०३. हिमेव पूर्णा मुषिता वनानि बृहस्पतिनाकृपयद् वलो गाः ।
अनानुकृत्यमपुनश्चकार यात् सूर्यामासा मिथ उच्चरातः ॥ १० ॥
५१०४. अभि श्यावं न कृशनेभिरश्चं नक्षत्रेभिः पितरो द्यामपिंशन् ।
रात्र्यां तमो अदधुज्योतिरहन् बृहस्पतिर्भिनदद्रिं विदद् गाः ॥ ११ ॥
५१०५. इदमकर्म नमो अभ्रियाय यः पूर्वीरन्वानोनवीति ।
बृहस्पतिः स हि गोभिः सो अश्वैः स वीरेभिः स नृभिर्नो वयो धात् ॥ १२ ॥

[सूक्त १७]

[ऋषि- कृष्ण, १२ वसिष्ठ । देवता- इन्द्र । छन्द- जगती, ११-१२ त्रिष्टुप् ।]

५१०६. अच्छा म् इन्द्रं मृतयः स्वर्विदः सध्रीचीर्विश्वा उशतीरनूषत ।
परिष्वजन्ते जनयो यथा पतिं मर्यं न शुन्ध्युं मधवानमृतयै ॥ १ ॥
५१०७. न घा त्वद्विगपं वेति मे मनस्त्वे इत् कामं पुरुहूत शिश्रय ।
राजैव दस्म नि षदोऽधि बर्हिष्यस्मिन्त्सु सोमैवपानमस्तु ते ॥ २ ॥
५१०८. विषूवदिन्द्रो अमतेरुत क्षुधः स इद्रायो मघवा वस्व ईशते ।
तस्येद्रिमे प्रवृणे सप्त सिन्धवो वयो वर्धन्ति वृषभस्य शुष्मिणः ॥ ३ ॥
५१०९. वयो न वृक्षं सुपलाशमासदुन्त्सोमासु इन्द्रं मन्दिनश्चमूषदः ।
प्रैषामर्नाकं शर्वसा दविद्युतद् विदत् स्वशर्मनवे ज्योतिरायम् ॥ ४ ॥
५११०. कृतं न श्वघ्नी वि चिनोति देवने संवर्गं यन्मघवा सूर्यं जयत् ।
न तत् ते अन्यो अनु वीर्यं शकन्न पुराणो मघवन् नोत नूतनः ॥ ५ ॥
५१११. विशंविशं मघवा पर्यशायत् जनानां धेना अवचाकशद् वृषा ।

- यस्याहं शक्रः सर्वनेषु रण्यति स तीव्रैः सोमैः सहते पृतन्यतः ॥६॥
५११२. आपो न सिन्धुमभि यत् समक्षरन्त्सोमास इन्द्र'कुल्या इव हृदम् ।
वर्धन्ति विप्रा महो अस्य सादने यवं न वृष्टिर्दिव्येन दानुना ॥७॥
५११३. वृषा न क्रुद्धः पतयद् रजःस्वा यो अर्यपत्नीरकृणोदिमा अपः ।
स सुन्वते मघवा जीरदानवेऽविन्दुज्ज्योतिर्मनवे हविष्मते ॥८॥
५११४. उज्जायतां परशुज्योतिषा सह भूया ऋतस्य सुदुर्घा पुराणवत् ।
वि रोचतामरुषो भानुना शुचिः स्वशुर्णं शुकं शुशुचीत् सत्पतिः ॥९॥
५११५. गौभिष्टरेमार्मतिं दुरेवां यवैन् क्षुधं'पुरुहूत् विश्वाम् ।
व्यं राजभिः प्रथमा धनान्यस्माकेन वृजनैना जयेम ॥१०॥
५११६. बृहस्पतिर्नः परि'पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु ॥११॥
५११७. बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्यैशाथे उत पार्थिवस्य ।
धत्तं रयिं स्तुवते कीरये चिद्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१२॥

[सूक्त १८]

[ऋषि- मेधातिथि, प्रियमेध, ४-६ वसिष्ठ । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री]

५११८. व्यमु त्वा तदिदंर्था इन्द्र त्वायन्तः सखायः ।
कणा उक्थेभिर्जरन्ते ॥ १ ॥
५११९. न घैमन्यदा पपन वज्रिन्नपसो नविष्टौ ।
तवेदु स्तोमं चिकेत ॥ २ ॥
५१२०. इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं न स्वप्नाय स्पृहयन्ति ।
यन्ति प्रमादमर्तन्द्राः ॥ ३ ॥
५१२१. व्यमिन्द्र त्वायवोऽभि प्र णौनुमो वृषन् ।
विद्धी त्वंशस्य नो वसो ॥ ४ ॥
५१२२. मा नो निदे च वक्तव्यो रन्धीररावणे ।
त्वे अपि क्रतुर्मम ॥ ५ ॥
५१२३. त्वं वर्मासि सुप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन् ।
त्वया प्रति ब्रुवे युजा ॥ ६ ॥

[सूक्त १९]

[ऋषि- विश्वामित्र । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री]

५१२४. वार्त्रहत्याय शवसे पृतनाषाहाय च ।
इन्द्र त्वा वर्तयामसि ॥ १ ॥
५१२५. अर्वाचीनं सु ते मन उत चक्षुः शतक्रतो ।
इन्द्र कृण्वन्तु वाघतः ॥ २ ॥
५१२६. नामानि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गीर्भिरामहे ।
इन्द्राभिमातिषाह्वै ॥ ३ ॥
५१२७. पुरुष्टुतस्य धार्मभिः शतेन महयामसि ।
इन्द्रस्य चर्षणीधृतः ॥ ४ ॥
५१२८. इन्द्र वृत्राय हन्तवे पुरुहूतमुप ब्रुवे ।
भरैषु वाजसातये ॥ ५ ॥

५१२९. वाजेषु सासहिर्भवं त्वामीमहे शतक्रतो ।
इन्द्र वृत्राय हन्तवे ॥६॥
५१३०. द्युम्नेषु पृतनाज्यै पृत्सुतूर्षु श्रवःसु च ।
इन्द्र साक्षाभिमातिषु ॥७॥

[सूक्त २०]

[ऋषि- विश्वामित्र, ५-७ गृत्समद । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री, ४ अनुष्टुप् ।]

५१३१. शुष्मिन्तमं न ऊतये द्युम्निनं पाहि जागृविम् ।
इन्द्र सोमं शतक्रतो ॥१॥
५१३२. इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु ।
इन्द्र तानि तु आ वृणे ॥२॥
५१३३. अगन्निन्द्र श्रवो बृहद् द्युम्नं दधिष्व दुष्टरम् ।
उत् ते शुष्मं तिरामसि ॥३॥
५१३४. अर्वावतो न आ गृह्यथो शक्र परावतः ।
उ लोको यस्तै अद्रिव इन्द्रेह तत् आ गहि ॥४॥
५१३५. इन्द्रो अङ्ग महद् भयम्भी षदर्प चुच्यवत् ।
स हि स्थिरो विचर्षणिः ॥५॥
५१३६. इन्द्रश्च मृडयाति नो न नः पश्चादुघं नशत् ।
भद्रं भवाति नः पुरः ॥६॥
५१३७. इन्द्र आशाभ्यस्परि सर्वाभ्यो अभयं करत् ।
जेता शत्रून् विचर्षणिः ॥७॥

[सूक्त २१]

[ऋषि- सव्य । देवता- इन्द्र । छन्द- जगती, १०-११ त्रिष्टुप् ।]

५१३८. न्यूःषु वाचं प्र महे भ्रामहे गिर इन्द्राय सदने विवस्वतः ।
नू चिद्धि रत्नं ससतामिवाविदुन्न दुष्टुतिर्द्विविणोदेषु शस्यते ॥१॥
५१३९. दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र गोरसि दुरो यवस्य वसुन इनस्पतिः ।
शिक्षानरः प्रदिवो अकामकर्शनः सखा सखिभ्यस्तमिदं गृणीमसि ॥२॥
५१४०. शचीव इन्द्र पुरुकृद् द्युमत्तम् तवेदिदमभितश्चेकिते वसु ।
अतः संगृभ्याभिभूत आ भर मा त्वायतो जरितुः काममूनयीः ॥३॥
५१४१. एभिर्द्युभिः सुमना एभिरिन्दुभिर्निरुन्धानो अमर्ति गोभिरश्विना ।
इन्द्रेण दस्युं दुरयन्त इन्दुभिर्युतद्वेषसुः समिषा रभेमहि ॥४॥
५१४२. समिन्द्र राया समिषा रभेमहि सं वाजैभिः पुरुश्चन्द्रैरभिर्द्युभिः ।
सं देव्या प्रमत्या वीरशुष्मया गोअग्रयाश्चावत्या रभेमहि ॥५॥
५१४३. ते त्वा मदा अमदन् तानि वृष्ण्या ते सोमासो वृत्रहत्येषु सत्पते ।
यत् कारवे दश वृत्राण्यप्रति बर्हिष्मते नि सहस्राणि बर्हयः ॥६॥
५१४४. युधा युधमुप घेर्देषि धृष्णुया पुरा पुरं समिदं हंस्योजसा ।
नम्या यदिन्द्र सख्या परावति निबर्हयो नमुचिं नाम मायिनम् ॥७॥
५१४५. त्वं करञ्जमुत् पर्णयं वधीस्तेजिष्ठयातिथिगवस्य वर्तनी ।
त्वं शता वङ्गदस्याभिन्त पुरोऽनानुदः परिषूता ऋजिश्चना ॥८॥
५१४६. त्वमेतां जनराज्ञो द्विर्दशाबन्धुना सुश्रवसोपजग्मुषः ।

- षष्टिं सहस्रां नवतिं नव श्रुतो नि चक्रेण रथ्यां दुष्पदावृणक् ॥९॥
 ५१४७. त्वमाविथ सुश्रवसं तवोतिभिस्तव त्रामभिरिन्द्र तूर्वयाणम् ।
 त्वमस्मै कुत्समतिथिगवमायुं महे राज्ञे यूने अरन्धनायः ॥१०॥
 ५१४८. य उदृचीन्द्र देवगोपाः सखायस्ते शिवर्तमा असांम ।
 त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ॥११॥

[सूक्त २२]

[ऋषि- त्रिशोक, ४-६ प्रियमेध । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५१४९. अभि त्वा वृषभा सुते सुतं सृजामि पीतये ।
 तृम्पा व्यश्नुही मर्दम् ॥१॥
 ५१५०. मा त्वा मूरा अविष्यवो मोपहस्वानह आ दधन् ।
 माकी ब्रह्मद्विषो वनः ॥२॥
 ५१५१. इह त्वा गोपरीणसा महे मन्दन्तु राधसे ।
 सरो गौरो यथा पिब ॥३॥
 ५१५२. अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्चं यथा विदे ।
 सूनुं सत्यस्य सत्पतिम् ॥४॥
 ५१५३. आ हरयः ससृजिरेऽरुषीरधि बर्हिषि ।
 यत्राभि संनवामहे ॥५॥
 ५१५४. इन्द्राय गाव आशिरं दुदुहे वज्रिणे मधु ।
 यत् सीमुपह्वरे विदत् ॥६॥

[सूक्त २३]

[ऋषि- विश्वामित्र । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५१५५. आ तू न इन्द्र मद्रय गधुवानः सोमपीतये ।
 हरिभ्यां याह्यद्विवः ॥१॥
 ५१५६. सूतो होता न ऋत्विर्यस्तिस्तरे बर्हिरानुषक् ।
 अयुञ्जन् प्रातरद्रयः ॥२॥
 ५१५७. इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः क्रियन्त आ बर्हिः सीद ।
 वीहि शूर पुरोलाशम् ॥३॥
 ५१५८. रारन्धि सर्वनेषु ण एषु स्तोमेषु वृत्रहन् ।
 उक्थेष्विन्द्र गिर्वणः ॥४॥
 ५१५९. मतर्यः सोमपामुरुं रिहन्ति शवसुस्पतिम् ।
 इन्द्र वत्सं न मातरः ॥५॥
 ५१६०. स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वा महे ।
 न स्तोतारं निदे करः ॥६॥
 ५१६१. वयमिन्द्र त्वायवो हविष्मन्तो जरामहे ।
 उत त्वमस्मयुर्वसो ॥७॥
 ५१६२. मारे अस्मद् वि मुमुचो हरिप्रियावाङ् याहि ।
 इन्द्र स्वधावो मत्स्वेह ॥८॥
 ५१६३. अर्वाञ्चं त्वा सुखे रथे वहतामिन्द्र केशिना ।
 घृतसू बर्हिरासदै ॥९॥

[सूक्त २४]

[ऋषि- विश्वामित्र। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५१६४. उप नः सुतमा गहि सोममिन्द्र गवाशिरम्।
हरिभ्यां यस्तै अस्मयुः॥१॥
५१६५. तमिन्द्र मदमा गहि बहिष्ठां ग्रावभिः सुतम्।
कुविन्वस्य तृष्णवः॥२॥
५१६६. इन्द्रमित्था गिरो ममाच्छागुरिषिता इतः।
आवृते सोमपीतये॥३॥
५१६७. इन्द्रं सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवामहे।
उक्थेभिः कुविदागमत्॥४॥
५१६८. इन्द्र सोमाः सुता इमे तान् दधिष्व शतक्रतो।
जृठरै वाजिनीवसो॥५॥
५१६९. विद्या हि त्वा धनंजयं वाजेषु दधुषं कवे।
अर्धा ते सुम्नमीमहे॥६॥
५१७०. इममिन्द्र गवाशिरं यवाशिरं च नः पिब।
आगत्या वृषभिः सुतम्॥७॥
५१७१. तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्थेऽसोमं चोदामि पीतये।
एष रारन्तु ते हृदि॥८॥
५१७२. त्वां सुतस्य पीतये प्रत्नमिन्द्र हवामहे।
कुशिकासौ अवस्यवः॥९॥

[सूक्त २५]

[ऋषि- गोतम, ७ अष्टक। देवता- इन्द्र। छन्द- जगती, ७ त्रिष्टुप्।]

५१७३. अश्वावति प्रथमो गोषु गच्छति सुप्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तवोतिभिः।
तमित् पृणक्षि वसुना भवीयसा सिन्धुमापो यथाभितो विचैतसः॥१॥
५१७४. आपो न देवीरुपं यन्ति होत्रियमवः पश्यन्ति विततं यथा रजः।
प्राचैर्देवासः प्र णयन्ति देवयुं ब्रह्मप्रियं जोषयन्ते वरा इव॥२॥
५१७५. अधि द्वयोरदधा उक्थ्यंश्च वचो यतस्तुचा मिथुना या संपर्यतः।
असंयत्तो व्रते तै क्षेति पुष्यति भद्रा शक्तिर्यजमानाय सुन्वते॥३॥
५१७६. आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वयं इद्धाग्नयुः शम्या ये सुकृत्यया।
सर्वं पुणेः समविन्दन्त भोजनमश्वावन्तं गोमन्तमा पशुं नरः॥४॥
५१७७. यज्ञैरथर्वा प्रथमः पथस्तते ततः सूर्यो व्रतपा वेन आर्जनि।
आ गा आजदुशना काव्यः सचा यमस्य जातममृतं यजामहे॥५॥
५१७८. बहिर्वा यत् स्वपत्याय वृज्यतेऽको वा श्लोकमाघोषते दिवि।
ग्रावा यत्र वदति कारुक्थ्यंस्तस्येदिन्द्रो अभिपित्वेषु रण्यति॥६॥
५१७९. प्रोग्रां पीतिं वृष्ण इयमि सत्यां प्रयै सुतस्य हर्यश्च तुभ्यम्।
इन्द्र धेनाभिरिह मादयस्व धीभिर्विश्वाभिः शच्यां गृणानः॥७॥

[सूक्त २६]

[ऋषि- शूनः शेष, ४-६ मधुच्छन्दा। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५१८०. योगैयोगे तवस्तरं वाजैवाजे हवामहे।

- सखाय इन्द्रमृतये ॥ १ ॥
५१८१. आ घा गमद् यदि श्रवत् सहस्रिणीभिरूतिभिः ।
वाजैभिरुप नो हवम् ॥ २ ॥
५१८२. अनु प्रत्नस्यौकसो हुवे तुविप्रति नरम् ।
यं ते पूर्वं पिता हुवे ॥ ३ ॥
५१८३. युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना दिवि ॥ ४ ॥
५१८४. युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।
शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥ ५ ॥
५१८५. केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसै ।
समुषद्भिरजायथाः ॥ ६ ॥

[सूक्त २७]

[ऋषि- गोषूक्ति और अश्वसूक्ति । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५१८६. यदिन्द्राहं यथा त्वमीशीय वस्व एक इत् ।
स्तोता मे गोषखा स्यात् ॥ १ ॥
५१८७. शिक्षैयमस्मै दित्सैयं शचीपते मनीषिणे ।
यद्रहं गोपतिः स्याम् ॥ २ ॥
५१८८. धेनुष्ट इन्द्र सूनृता यजमानाय सुन्वते ।
गामश्च पिप्युषी दुहे ॥ ३ ॥
५१८९. न ते वर्तास्ति राधस इन्द्र देवो न मर्त्यः ।
यद् दित्सैसि स्तुतो मुघम् ॥ ४ ॥
५१९०. युञ्ज इन्द्रमवर्धयद् यद् भूमिं व्यवर्तयत् ।
चक्राण औपशं दिवि ॥ ५ ॥
५१९१. वावृधानस्य ते वयं विश्वा धनानि जिग्युषः ।
ऊतिमिन्द्रा वृणीमहे ॥ ६ ॥

[सूक्त २८]

[ऋषि- गोषूक्ति और अश्वसूक्ति । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५१९२. व्यंशन्तरिक्षमतिरन्मदे सोमस्य रोचना ।
इन्द्रो यदधि नद् वलम् ॥ १ ॥
५१९३. उद्गा आजदङ्गिरोभ्य आविष्कृण्वन् गुहा सतीः ।
अर्वाञ्चं नुनुदे वलम् ॥ २ ॥
५१९४. इन्द्रेण रोचना दिवो दृढानि दृंहितानि च ।
स्थिराणि न पराणुदै ॥ ३ ॥
५१९५. अपामूर्मिर्मदन्निव स्तोम इन्द्राजिरायते ।
वि ते मदा अराजिषुः ॥ ४ ॥

[सूक्त २९]

[ऋषि- गोषूक्ति और अश्वसूक्ति । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५१९६. त्वं हि स्तोमवर्धन इन्द्रास्युक्थवर्धनः ।
स्तोतृणामुत भद्रकृत् ॥ १ ॥

५१९७. इन्द्रमित् केशिना हरी सोमपेयाय वक्षतः ।
उर्ष यज्ञं सुरार्धसम् ॥ २ ॥
५१९८. अपां फेनेन नमुचेः शिर इन्द्रोदवर्तयः ।
विश्वा यदजय स्पृधः ॥ ३ ॥
५१९९. मायाभिरुत्सिसृप्सत इन्द्र द्यामारुरुक्षतः ।
अव दस्यूरधुनुथाः ॥ ४ ॥
५२००. असुन्वामिन्द्र संसदं विषूचीं व्यनाशयः ।
सोमपा उत्तरो भवन् ॥ ५ ॥

[सूक्त ३०]

[ऋषि- वरु अथवा सर्वहरि । देवता- हरि (इन्द्र) । छन्द- जगती ।]

५२०१. प्र ते महे विदथे शंसिषं हरी प्र ते वन्वे वनुषो हर्यतं मदम् ।
घृतं न यो हरिभिश्चारु सेचत् आ त्वा विशन्तु हरिवर्षसं गिरः ॥ १ ॥
५२०२. हरिं हि योनिमभि ये समस्वरन् हिन्वन्तो हरी दिव्यं यथा सदः ।
आ यं पृणन्ति हरिभिर्न धेनव इन्द्राय शूषं हरिवन्तमर्चत ॥ २ ॥
५१०३. सो अस्य वज्रो हरितो य आयसो हरिर्निकामो हरिरा गर्भस्त्योः ।
द्युम्नी सुशिप्रो हरिमन्युसायक इन्द्रे नि रूपा हरिता मिमिक्षिरे ॥ ३ ॥
५२०४. दिवि न केतुरधि धायि हर्यतो विव्यचद् वज्रो हरितो न रंहा ।
तुददहिं हरिशिप्रो य आयसः सहस्रशोका अभवद्धरिभुरः ॥ ४ ॥
५२०५. त्वंत्वमहर्यथा उर्षस्तुतः पूर्वोभिरिन्द्र हरिकेश यज्वभिः ।
त्वं हर्यसि तव विश्वमुक्थ्यं मसामि राधो हरिजात हर्यतम् ॥ ५ ॥

[सूक्त ३१]

[ऋषि- वरु अथवा सर्वहरि । देवता- हरि (इन्द्र) । छन्द- जगती ।]

५२०६. ता वज्रिणं मन्दिनं स्तोम्यं मद इन्द्रं रथे वहतो हर्यता हरी ।
पुरूण्यस्मै सर्वनानि हर्यते इन्द्राय सोमा हरयो दधन्विरे ॥ १ ॥
५२०७. अरं कामाय हरयो दधन्विरे स्थिराय हिन्वन् हरयो हरी तुरा ।
अर्वद्धिर्यो हरिभिर्जोषमीयते सो अस्य कामं हरिवन्तमानशे ॥ २ ॥
५२०८. हरिश्मशारुर्हरिकेश आयसस्तुरस्पेये यो हरिपा अर्वधत ।
अर्वद्धिर्यो हरिभिर्वाजिनीवसुरति विश्वा दुरिता पारिषुद्धरी ॥ ३ ॥
५२०९. सुर्वेव यस्य हरिणी विपेततुः शिप्रे वाजाय हरिणी दविध्वतः ।
प्र यत् कृते चमसे मर्मजुद्धरी पीत्वा मदस्य हर्यतस्यान्धसः ॥ ४ ॥
५२१०. उत स्म सद्य हर्यतस्य पस्त्योर्इत्यो न वाजं हरिवाँ अचिक्रदत् ।
मही चिद्धि धिषणाहर्यदोर्जसा बृहद् वयो दधिषे हर्यतश्चिदा ॥ ५ ॥

[सूक्त ३२]

[ऋषि- वरु अथवा सर्वहरि । देवता- हरि (इन्द्र) । छन्द- जगती, २-३ त्रिष्टुप् ।]

५२११. आ रोदसी हर्यमाणो महित्वा नव्यनव्यं हर्यसि मन्म नु प्रियम् ।
प्र पस्त्यमसुर हर्यतं गोराविष्कृधि हरये सूर्याय ॥ १ ॥
५२१२. आ त्वा हर्यन्तं प्रयुजो जनानां रथे वहन्तु हरिशिप्रमिन्द्र ।
पिबा यथा प्रतिभृतस्य मध्वो हर्यन् यज्ञं सधमादे दशौणिम् ॥ २ ॥
५२१३. अपाः पूर्वेषां हरिवः सुतानामथो इदं सर्वन् केवलं ते ।

ममद्धि सोमं मधुमन्तमिन्द्र सत्रा वृषं जठर आ वृषस्व ॥ ३ ॥

[सूक्त ३३]

[ऋषि- अष्टक । देवता- हरि । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५२१४. अप्सु धृतस्य हरिवः पिबेह नृभिः सुतस्य जठर'पृणस्व ।
मिमिक्षुर्यमद्रय इन्द्र तुभ्यं तेभिर्वर्धस्व मदमुक्थवाहः ॥ १ ॥
५२१५. प्रोग्रां पीतिं वृष्णा इयमिं सत्यां प्रयै सुतस्य हर्यश्च तुभ्यम् ।
इन्द्र धेनाभिरिह मादयस्व धीभिर्विश्वोभिः शच्यां गृणानः ॥ २ ॥
५२१६. ऊती शचीवस्तव वीर्येण वयो दधाना उशिज ऋतज्ञाः ।
प्रजावदिन्द्र मनुषो दुरोणे तस्थुर्गुणन्तः सधमाद्यासः ॥ ३ ॥

[सूक्त ३४]

[ऋषि- गृत्समद । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५२१७. यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् ऋतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद् रोदसी अर्भ्यसेतां नृम्णस्य म्हा स जनासु इन्द्रः ॥ १ ॥
५२१८. यः पृथिवीं व्यथमानामदृहद् यः पर्वतान् प्रकुपितां अरम्णात् ।
यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात् स जनासु इन्द्रः ॥ २ ॥
५२१९. यो हत्वाहिमरिणात् सप्त सिन्धून् यो गा उदाजदपथा वलस्य ।
यो अशर्मनोरन्तरिणं जजान संवक् समत्सु स जनासु इन्द्रः ॥ ३ ॥
५२२०. येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमधरं गुहाकः ।
श्वघ्नीव यो जिगीवां लक्षमाददुर्यः पुष्टानि स जनासु इन्द्रः ॥ ४ ॥
५२२१. यं स्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरमुतेमाहुनैषो अस्तीत्यैनम् ।
सो अर्यः पुष्टीर्विज इवा मिनाति श्रदस्मै धत्त स जनासु इन्द्रः ॥ ५ ॥
५२२२. यो रधस्य चोदिता यः कृशस्य यो ब्रह्मणो नाधमानस्य कीरेः ।
युक्तग्राव्णो योविता सुशिप्रः सुतसोमस्य स जनासु इन्द्रः ॥ ६ ॥
५२२३. यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः ।
यः सूर्यं य उषसं जजान यो अपां नेता स जनासु इन्द्रः ॥ ७ ॥
५२२४. यं क्रन्दसी संयती विह्वर्येते परेऽवर उभया अमित्राः ।
समानं चिद्रथमातस्थिवांसा नाना हवेते स जनासु इन्द्रः ॥ ८ ॥
५२२५. यस्मान्न ऋते विजयन्ते जनासो यं युध्यमाना अवसे हवन्ते ।
यो विश्वस्य प्रतिमानं बभूव यो अच्युतच्युत् स जनासु इन्द्रः ॥ ९ ॥
५२२६. यः शश्वतो मह्येनो दधानानमन्यमानाञ्छर्वा जघान ।
यः शर्धते नानुददाति शृध्यां यो दस्योर्हन्ता स जनासु इन्द्रः ॥ १० ॥
५२२७. यः शम्बरं पर्वतेषु क्षियन्तं चत्वारिंश्यां शरद्यन्वविन्दत् ।
ओजायमानं यो अहिं जघान दानुं शयानं स जनासु इन्द्रः ॥ ११ ॥
५२२८. यः शम्बरं पर्यतरत् कसीभिर्योऽचारुकास्नापिबत् सुतस्य ।
अन्तर्गिरौ यजमानं बहुं जनं यस्मिन्नामूर्छत् स जनासु इन्द्रः ॥ १२ ॥
५२२९. यः सप्तरश्मिवृषभस्तुविष्पानवासृजत् सर्तवे सप्त सिन्धून् ।
यो रौहिणमस्फुरद् वज्रबाहुर्द्यामारोहन्तं स जनासु इन्द्रः ॥ १३ ॥
५२३०. द्यावा चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्माच्चिदस्य पर्वता भयन्ते ।
यः सोमपा निचितो वज्रबाहुर्यो वज्रहस्तः स जनासु इन्द्रः ॥ १४ ॥

५२३१. यः सुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमूती ।
यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राधः स जनासु इन्द्रः ॥ १५ ॥
५२३२. जातो व्यख्यत् पित्रोरुपस्थे भुवो न वेद जनितुः परस्य ।
स्तविष्यमाणो नो यो अस्मद् वृता देवानां स जनासु इन्द्रः ॥ १६ ॥
५२३३. यः सोमकामो हर्यश्वः सूरिर्यस्माद् रेजन्ते भुवनानि विश्वा ।
यो जघान शम्बरं यश्च शुष्णं य एकवीरः स जनासु इन्द्रः ॥ १७ ॥
५२३४. यः सुन्वते पचते दुध्र आ चिद् वाजं ददर्षि स किलासि सत्यः ।
व्यं त इन्द्र विश्वहं प्रियासः सुवीरासो विदथमा वदेम ॥ १८ ॥

[सूक्त ३५]

[ऋषि- नोधा। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५२३५. अस्मा इदु प्र तवसे तुराय प्रयो न हर्मि स्तोमं माहिनाय ।
ऋचीषमायाधिगव ओहमिन्द्राय ब्रह्माणि राततमा ॥ १ ॥
५२३६. अस्मा इदु प्रयं इव प्र यंसि भराभ्याङ्गूषं बाधे सुवृक्ति ।
इन्द्राय हृदा मनसा मनीषा प्रत्नाय पत्ये धियो मर्जयन्त ॥ २ ॥
५२३७. अस्मा इदु त्यमुपमं स्वर्षा भराभ्याङ्गूषमास्येन ।
महिष्ठमच्छोक्तिभिर्मतीनां सुवृक्तिभिः सूरिं वावृधधै ॥ ३ ॥
५२३८. अस्मा इदु स्तोमं सं हिनोमि रथं न तष्टेव तत्सिनाय ।
गिरंश्च गिवाहसे सुवृक्तीन्द्राय विश्वमिन्वं मेधिराय ॥ ४ ॥
५२३९. अस्मा इदु सप्तिमिव श्रवस्येन्द्रायार्कं जुह्वा ३ समञ्जे ।
वीरं दानौकसं वृन्दधै पुरां गूर्तश्रवसं दुर्माणम् ॥ ५ ॥
५२४०. अस्मा इदु त्वष्टा तक्षद् वज्रं स्वपस्तमं स्वयं १ रणाय ।
वृत्रस्य चिद् विदद् येन मर्म तुजनीशानस्तुजता कियेधाः ॥ ६ ॥
५२४१. अस्येदु मातुः सर्वनेषु सृष्टो महः पितुं पपिवां चार्वन्ना ।
मुषायद् विष्णुः पचतं सहीयान् विध्यद् वराहं तिरो अद्रिमस्ता ॥ ७ ॥
५२४२. अस्मा इदु ग्राश्चिद् देवपत्नीरिन्द्रायार्कमहिहत्य ऊवुः ।
परि द्यावोपृथिवी जभ्र उर्वी नास्य ते महिमानं परिष्टः ॥ ८ ॥
५२४३. अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ।
स्वरालिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय ॥ ९ ॥
५२४४. अस्येदेव शर्वसा शुषन्तं वि वृश्चद् वज्रेण वृत्रमिन्द्रः ।
गा न ब्राणा अवनीरमुञ्चदभि श्रवो दावने सचेताः ॥ १० ॥
५२४५. अस्येदु त्वेषसा रन्त सिन्धवः परि यद् वज्रेण सीमयच्छत् ।
ईशानकृद् दाशुषे दशस्यन् तुर्वीतये गाधं तुर्वणिः कः ॥ ११ ॥
५२४६. अस्मा इदु प्र भरा तूतुजानो वृत्राय वज्रमीशानः कियेधाः ।
गोर्न पर्व वि रदा तिरश्चेष्यन्नर्णास्यपां चरधै ॥ १२ ॥
५२४७. अस्येदु प्र ब्रूहि पूर्व्याणि तुरस्य कर्माणि नव्य उक्थैः ।
युधे यदिष्णान आयुधान्युघायमाणो निरिणाति शत्रून् ॥ १३ ॥
५२४८. अस्येदु भिया गिरयश्च दृळ्हा द्यावा च भूर्मा जनुषस्तुजेते ।
उपो वेनस्य जोगुवान ओणि सृष्टो भुवद् वीर्याय नोधाः ॥ १४ ॥
५२४९. अस्मा इदु त्यदनु दाय्येषामेको यद् वने भूरेरीशानः ।
प्रैतशं सूर्ये पस्पृधानं सौर्वश्व्ये सुष्विमावदिन्द्रः ॥ १५ ॥

५२५०. एवा ते हारियोजना सुवृत्तीन्द्र ब्रह्माणि गोर्तमासो अक्रन्।
ऐषु विश्वपेशसं धिय'धाः प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात्॥१६॥

[सूक्त ३६]

[ऋषि- भरद्वाज। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५२५१. य एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिन्द्रं तं गीर्भिरभ्यर्च आभिः।
यः पत्यते वृषभो वृष्यावान्तसत्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान्॥१॥
५२५२. तमु नः पूर्वे पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासो अभि वाजयन्तः।
नक्षद्वाभं ततुरिं पर्वतेष्टामद्रौषवाचं मतिभिः शविष्ठम्॥२॥
५२५३. तमीमह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नवतः पुरुक्षोः।
यो अस्कृधोयुरजरः स्ववान् तमा भर हरिवो मादयध्वै॥३॥
५२५४. तन्नो वि वौचो यदि ते पुरा चिज्जरितार आनुशुः सुम्नमिन्द्र।
कस्ते भागः किं वयो दुध खिद्धः पुरुहूत पुरुवसोऽसुरघ्नः॥४॥
५२५५. तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेष्टामिन्द्रं वेपी वक्ररी यस्य नू गीः।
तुविग्राभं तुविकूर्मि रभोदां गातुमिषे नक्षते तुम्रमच्छ॥५॥
५२५६. अया ह त्यं मायया वावृधानं मनोजुवा स्वतवः पर्वतेन।
अच्युता चिद् वीलिता स्वौजो रुजो वि दृळ्हा धृषता विरप्शिन॥६॥
५२५७. तं वौ धिया नव्यस्या शविष्ठं प्रत्नं प्रत्नवत् परितंसयध्वै।
स नो वक्षदनिमानः सुवह्नेन्द्रो विश्वान्यति दुर्गहाणि॥७॥
५२५८. आ जनाय दुहणे पार्थिवानि दिव्यानि दीपयोऽन्तरिक्षा।
तपा वृषन् विश्वतः शोचिषा तान् ब्रह्मद्विषे शोचय क्षामपश्च॥८॥
५२५९. भुवो जनस्य दिव्यस्य राजा पार्थिवस्य जगतस्त्वेषसंदृक्।
धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वा अजुर्य दयसे वि मायाः॥९॥
५२६०. आ संयतमिन्द्र णः स्वस्ति शत्रुतूर्याय बृहतीममृधाम्।
यया दासान्यार्याणि वृत्रा करो वज्रिन्सुतुका नाहुषाणि॥१०॥
५२६१. स नो नियुद्धिः पुरुहूत वेधो विश्ववाराभिरा गहि प्रयज्यो।
न या अदेवो वरते न देव आभिर्याहि तूयमा मद्यद्रिक्॥११॥

[सूक्त ३७]

[ऋषि- वसिष्ठ। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५२६२. यस्तिग्मशृङ्गो वृषभो न भीम एकः कृष्टीश्च्यावयति प्र विश्वाः।
यः शश्वतो अदाशुषो गर्यस्य प्रयन्तासि सुध्वितराय वेदः॥१॥
५२६३. त्वं ह त्यदिन्द्र कुत्समावः शुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये।
दासं यच्छुष्णं कुर्यवं न्यस्मा अरन्धय आजुनेयाय शिक्षन्॥२॥
५२६४. त्वं धृष्णो धृषता वीतहव्यं प्रावो विश्वाभिरूतिभिः सुदासम्।
प्र पौरुकुत्सिं त्रसदस्युमावः क्षेत्रसाता वृत्रहत्येषु पूरुम्॥३॥
५२६५. त्वं नृभिर्नृमणो देववीतौ भूरीणि वृत्रा हर्यश्च हंसि।
त्वं नि दस्युं चुमुरिं धुनिं चास्वापयो दुभीतये सुहन्तु॥४॥
५२६६. तव च्यौत्नानि वज्रहस्त तानि नव यत् पुरो नवतिं च सुद्यः।
निवेशने शततुमाविवेषीरह'च वृत्रं नमुचिमुताहन्॥५॥
५२६७. सना ता त इन्द्र भोजनानि रातहव्याय दाशुषे सुदासे।

- वृष्णे ते हरी वृषणा युनज्मि व्यन्तु ब्रह्माणि पुरुशाक वाजम् ॥६॥
 ५२६८. मा ते अस्यां सहसावन् परिष्ठावघायं भूम हरिवः परादै ।
 त्रायस्व नोऽवृकेभिर्वरुथैस्तव प्रियासः सूरिषु स्याम ॥७॥
 ५२६९. प्रियास इत् ते मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सखायः ।
 नि तुर्वशं नि याद्वं शिशीह्वतिथिग्वायु शंस्यं करिष्यन् ॥८॥
 ५२७०. सद्यश्चिन्तु ते मघवन्नभिष्टौ नरः शंसन्त्युक्थशास उक्था ।
 ये ते हवैभिर्वि पृणीरदाशन्नस्मान् वृणीष्व युज्यायु तस्मै ॥९॥
 ५२७१. एते स्तोमा नरां नृतम् तुभ्यमस्मद्रयञ्चो ददतो मृघानि ।
 तेषामिन्द्र वृत्रहृत्यै शिवो भूः सखा च शूरोऽविता च नृणाम् ॥१०॥
 ५२७२. नू इन्द्र शूर स्तवमान ऊती ब्रह्मजुतस्तन्वा वावृधस्व ।
 उप नो वाजान् मिमीह्युप स्तीन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥११॥

[सूक्त ३८]

[ऋषि- इरिम्बिति, ४-६ मधुच्छन्दा । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२७३. आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् ।
 एदं बर्हिः सदा मम ॥१॥
 ५२७४. आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना ।
 उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥२॥
 ५२७५. ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
 सुतावन्तो हवामहे ॥३॥
 ५२७६. इन्द्रमिद गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः ।
 इन्द्रं वाणीरनूषत ॥४॥
 ५२७७. इन्द्र इद्धर्योः सचा संमिश्र आ वचोयुजा ।
 इन्द्रो वृज्री हिरण्ययः ॥५॥
 ५२७८. इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्य रोहयद् दिवि ।
 वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥६॥

[सूक्त ३९]

[ऋषि- मधुच्छन्दा २-५ गोषूक्ति अश्वसूक्ति । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२७९. इन्द्रो वो विश्वतस्परि हवामहे जनैभ्यः ।
 अस्माकमस्तु केवलः ॥१॥
 ५२८०. व्यश्नन्तरिक्षमतिरन्मदे सोमस्य रोचना ।
 इन्द्रो यदभिनद् वलम् ॥२॥
 ५२८१. उद् गा आजदङ्गिरोभ्य आविष्कृण्वन् गुहा सतीः ।
 अर्वाञ्च नुनुदे वलम् ॥३॥
 ५२८२. इन्द्रेण रोचना दिवो दृळ्हानि दृहितानि च ।
 स्थिराणि न पराणुदे ॥४॥
 ५२८३. अपामूर्मिर्मदन्निव स्तोम इन्द्राजिरायते ।
 वि ते मदा अराजिषुः ॥५॥

[सूक्त ४०]

[ऋषि- मधुच्छन्दा । देवता- १-२ इन्द्र, ३ मरुद्गण । छन्द- गायत्री ।]

५२८४. इन्द्रेण सं हि दृक्षसे संजग्मानो अबिभ्युषा ।
मन्दू समानवर्चसा ॥ १ ॥
५२८५. अनुवद्यैरभिद्युभिर्मखः सहस्वदचति ।
गणैरिन्द्रस्य काम्यैः ॥ २ ॥
५२८६. आदह स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमैरिरे ।
दधाना नाम यज्ञियम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ४१]

[ऋषि- गोतम । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२८७. इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कृतः ।
जघान नवतीर्नव ॥ १ ॥
५२८८. इच्छन्नश्चस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपश्रितम् ।
तद् विदच्छर्युणावति ॥ २ ॥
५२८९. अत्राह गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् ।
इत्था चन्द्रमसो गृहे ॥ ३ ॥

[सूक्त ४२]

[ऋषि- कुरुस्तु । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२९०. वाचमष्टापदीमहं नवस्रक्तिमृतस्पृशम् ।
इन्द्रात् परित्वं ममे ॥ १ ॥
५२९१. अनु त्वा रोदसी उभे ऋक्षमाणमकृपेताम् ।
इन्द्र यद् दस्युहाभवः ॥ २ ॥
५२९२. उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वी शिप्रै अवेपयः ।
सोममिन्द्र चमू सुतम् ॥ ३ ॥

[सूक्त ४३]

[ऋषि- त्रिशोक । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२९३. भिन्धि विश्वा अप द्विषः परि बाधो जही मृधः ।
वसु स्पार्ह तदा भर ॥ १ ॥
५२९४. यद् वीलाविन्द्र यत् स्थिरे यत् पर्शानि पराभृतम् ।
वसु स्पार्ह तदा भर ॥ २ ॥
५२९५. यस्य ते विश्वमानुषो भूरैर्दत्तस्य वेदति ।
वसु स्पार्ह तदा भर ॥ ३ ॥

[सूक्त ४४]

[ऋषि- इरिम्बिठि । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२९६. प्र सम्राजं चर्षणीनामिन्द्रं स्तोता नव्यं गीर्भिः ।
नरं नृषाहं महिष्ठम् ॥ १ ॥
५२९७. यस्मिन्नुक्थानि रण्यन्ति विश्वानि च श्रवस्या ।
अपामवो न समुद्रे ॥ २ ॥
५२९८. तं सुष्टुत्या विवासे ज्येष्ठराजं भरे कृत्तुम् ।
महो वाजिनं सनिभ्यः ॥ ३ ॥

[सूक्त ४५]

[ऋषि- शुनः शेष (देवरातापरनामा) । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५२९९. अयमु ते समतसि कपोत इव गर्भधिम ।
वचस्तच्चित्र ओहसे ॥ १ ॥
५३००. स्तोत्रं राधानां पते गिर्वाहो वीरु यस्य ते ।
विभूतिरस्तु सूनृता ॥ २ ॥
५३०१. ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन् वाजे शतक्रतो ।
समन्येषु ब्रवावहै ॥ ३ ॥

[सूक्त ४६]

[ऋषि- इरिम्बिठि । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५३०२. प्रणेतारं वस्यो अच्छा कर्तारं ज्योतिः समत्सु ।
सास्रह्रांसं युधामित्रान् ॥ १ ॥
५३०३. स नः परिः पारयाति स्वस्ति नावा पुरुहूतः ।
इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ॥ २ ॥
५३०४. स त्वं न इन्द्र वाजेभिर्दशस्या च गातुया च ।
अच्छा च नः सुम्नं नैषि ॥ ३ ॥

[सूक्त ४७]

[ऋषि- सुकक्ष, ४-६, १०-१२ मधुच्छन्दा, ७-९ इरिम्बिठि, १३-२१ प्रस्कण्व । देवता- १-२ इन्द्र, १३-२१ सूर्य । छन्द- गायत्री ।]

५३०५. तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे ।
स वृषा वृषभो भुवत् ॥ १ ॥
५३०६. इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मदं हितः ।
द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ॥ २ ॥
५३०७. गिरा वज्रो न संभृतः सबलो अनपच्युतः ।
ववक्ष ऋष्वो अस्तृतः ॥ ३ ॥
५३०८. इन्द्रमिद गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिर्किणः ।
इन्द्रं वाणीरनूषत ॥ ४ ॥
५३०९. इन्द्र इद्ध्योः सचा संमिश्र आ वचोयुजा ।
इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥ ५ ॥
५३१०. इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्य रोहयद् दिवि ।
वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥ ६ ॥
५३११. आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् ।
एदं बर्हिः सद्दो मम ॥ ७ ॥
५३१२. आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना ।
उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ ८ ॥
५३१३. ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
सुतावन्तो हवामहे ॥ ९ ॥
५३१४. युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परितस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना दिवि ॥ १० ॥
५३१५. युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।

- शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥ ११ ॥
 ५३१६. केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे ।
 समुषद्विरजायथाः ॥ १२ ॥
 ५३१७. उदुत्यं जातवैदसं देवं वहन्ति केतवः ।
 दृशे विश्वायु सूर्यम् ॥ १३ ॥
 ५३१८. अप त्वे तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः ।
 सूराय विश्वचक्षसे ॥ १४ ॥
 ५३१९. अदृश्रन्नस्य केतवो वि रश्मयो जनाँ अनु ।
 भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥ १५ ॥
 ५३२०. तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य ।
 विश्वमा भासि रोचन ॥ १६ ॥
 ५३२१. प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ् दुर्देषि मानुषीः ।
 प्रत्यङ् विश्वं स्वर्दृशे ॥ १७ ॥
 ५३२२. येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनाँ अनु ।
 त्वं वरुण पश्यसि ॥ १८ ॥
 ५३२३. वि द्यामेषि रजस्पृथ्वहर्मिमानो अक्तुभिः ।
 पश्यं जान्मानि सूर्य ॥ १९ ॥
 ५३२४. सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य ।
 शोचिष्केशं विचक्षणम् ॥ २० ॥
 ५३२५. अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरौ रथस्य नृपत्यः ।
 ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ २१ ॥

[सूक्त ४८]

[ऋषि- खिल, ४-६ सारपराज्ञी । देवता-गौ, सूर्य । छन्द- गायत्री ।]

५३२६. अभि त्वा वर्चसा गिरः सिञ्चन्तीराचरण्यवः ।
 अभि वृत्सं न धेनवः ॥ १ ॥
 ५३२७. ता अर्षन्ति शुभ्रियुः पृञ्चन्तीर्वर्चसा प्रियः ।
 जातं जात्रीर्यथा हृदा ॥ २ ॥
 ५३२८. वज्रापवसाध्यः कीर्तिभ्रियमाणमावहन् ।
 मह्यमायुर्घृतं पर्यः ॥ ३ ॥
 ५३२९. आयं गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः ।
 पितरं च प्रयन्त्स्वः ॥ ४ ॥
 ५३३०. अन्तश्चरति रोचना अस्य प्राणादपानतः ।
 व्यख्यन्महिषः स्वः ॥ ५ ॥
 ५३३१. त्रिंशद् धामा वि राजति वाक् पतङ्गो अंशिभ्रियत् ।
 प्रति वस्तोरहर्द्युभिः ॥ ६ ॥

[सूक्त ४९]

[ऋषि- खिल, ४-५ नोधा, ६-७ मेध्यातिथि । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री, ४-७ प्रगाथ ।]

५३३२. यच्छक्रा वाचमारुहन्नन्तरिक्षं सिषासथः ।
 सं देवा अमदन् वृषा ॥ १ ॥

५३३३. शक्रो वाचमधृष्टायोरुवाचो अर्धृष्णुहि ।
मंहिष्ठ आ मंदुर्दिवि ॥ २ ॥
५३३४. शक्रो वाचमधृष्णुहि धामधर्मन् वि राजति ।
विमदन् बर्हिरासरन् ॥ ३ ॥
५३३५. तं वो दुस्मृतीषहं वसोर्मन्दानमन्धसः ।
अभि वत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्र गीर्भिर्नवामहे ॥ ४ ॥
५३३६. द्युक्षं सुदानुं तविषीभिरावृतं गिरिं न पुरुभोजसम् ।
क्षुमन्तं वाजं शतिनं सहस्रिणं मक्षू गोर्मन्तमीमहे ॥ ५ ॥
५३३७. तत् त्वां यामि सुवीर्यं तद् ब्रह्म पूर्वचित्तये ।
येनां यतिभ्यो भृगवे धने हिते येन प्रस्कण्वमाविथ ॥ ६ ॥
५३३८. येनां समुद्रमसृजो महीरपस्तदिन्द्र वृष्णिं ते शर्वः ।
सद्यः सो अस्य महिमा न संनशे यं क्षोणीरनुचक्रदे ॥ ७ ॥

[सूक्त ५०]

[ऋषि- मेध्यातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५३३९. कन्नव्यो अतसीनां तुरो गृणीत मर्त्यः ।
नही न्वस्य महिमानमिन्द्रियं स्वर्गुणन्त आनुशुः ॥ १ ॥
५३४०. कर्दु स्तुवन्त ऋतयन्त देवत ऋषिः को विप्र ओहते ।
कदा हव मघवन्निन्द्र सुन्वतः कर्दु स्तुवत आ गमः ॥ २ ॥

[सूक्त ५१]

[ऋषि- प्रस्कण्व, ३-४ पुष्टिगु। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५३४१. अभि प्र वः सुरार्धसमिन्द्रमर्चं यथा विदे ।
यो जर्तुभ्यो मघवा पुरुवसुः सहस्रेणैव शिक्षति ॥ १ ॥
५३४२. शतानीकेव प्र जिगाति धृष्णुया हन्ति वृत्राणि दाशुषे ।
गिरेरिव प्र रसा अस्य पिन्विरे दत्राणि पुरुभोजसः ॥ २ ॥
५३४३. प्र सु श्रुतं सुरार्धसमर्चा शक्रमभिष्टये ।
यः सुन्वते स्तुवते काम्यं वसु सहस्रेणैव मंहते ॥ ३ ॥
५३४४. शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिषो महीः ।
गिरिर्न भुज्मा मघवत्सु पिन्वते यदी सुता अमन्दिषुः ॥ ४ ॥

[सूक्त ५२]

[ऋषि- मेध्यातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- बृहती।]

५३४५. वयं घ त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तबर्हिषः ।
पवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन् परि स्तोतार आसते ॥ १ ॥
५३४६. स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः ।
कदा सुतं तृषाण ओक आ गम् इन्द्र स्वब्दीव वंसगः ॥ २ ॥
५३४७. कण्वैभिर्धृष्णावा धृषद् वाजं दधि सहस्रिणम् ।
पिशङ्गरूपं मघवन् विचर्षणे मक्षू गोर्मन्तमीमहे ॥ ३ ॥

[सूक्त ५३]

[ऋषि- मेध्यातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- बृहती।]

५३४८. क ई' वेद सुते सचा पिबन्तं कद् वयो दधे ।
 अयं यः पुरो विभिनत्योर्जसा मन्दानः शिप्रयन्धसः ॥ १ ॥
५३४९. दाना मृगो न वारणः पुरुत्रा चरथं दधे ।
 नकिष्ट्वा नि यमदा सुते गमो महाश्वर्योर्जसा ॥ २ ॥
५३५०. य उग्रः सन्ननिष्टृत स्थिरो रणाय संस्कृतः ।
 यदि स्तोतुर्मघवा शृणवद्धवं नेन्द्रो योषत्या गमत् ॥ ३ ॥

[सूक्त ५४]

[ऋषि- रेभ। देवता- इन्द्र। छन्द- अतिजगती, २-३ उपरिष्ठाद् बृहती।]

५३५१. विश्वाः पृतना अभिभूतं नरं सजृस्ततक्षुरिन्द्रं जजनुश्च राजसै ।
 ऋत्वा वरिष्ठं वरं आमुरिमुतोग्रमोजिष्ठं त्वसं तरस्विनम् ॥ १ ॥
५३५२. समी रेभासो अस्वर्निन्द्रं सोमस्य पीतये ।
 स्वर्पतिं यदी वृधे धृतव्रतो ह्योर्जसा समूतिभिः ॥ २ ॥
५३५३. नेमिं नमन्ति चक्षसा मेषं विप्रां अभिस्वरा ।
 सुदीतयो वो अदुहोऽपि कर्णे तरस्विनः समृक्काभिः ॥ ३ ॥

[सूक्त ५५]

[ऋषि- रेभ। देवता- इन्द्र। छन्द- १ अतिजगती, २-३ बृहती।]

५३५४. तमिन्द्रं जोहवीमि मघवानमुग्रं सूत्रा दधानमप्रतिष्कृतं शवांसि ।
 मंहिष्ठो गीर्भिरा च यज्ञियो ववर्तद् राये नो विश्वा सुपथा कृणोतु वृज्जी ॥ १ ॥
५३५५. या इन्द्र भुज आभरः स्वर्वो असुरेभ्यः ।
 स्तोतारमिन्मघवन्नस्य वर्धय ये च त्वे वृक्तबर्हिषः ॥ २ ॥
५३५६. यमिन्द्र दधिषे त्वमश्चं गां भागमव्ययम् ।
 यजमाने सुन्वति दक्षिणावति तस्मिन् तं धेहि मा पुणौ ॥ ३ ॥

[सूक्त ५६]

[ऋषि- गोतम। देवता- इन्द्र। छन्द- पंक्ति।]

५३५७. इन्द्रो मदाय वावधे शर्वसे वृत्रहा नृभिः ।
 तमिन्महत्स्वाजिषूतेमर्भे हवामहे स वाजेषु प्र नोऽविषत् ॥ १ ॥
५३५८. असि हि वीरं सेन्योऽसि भूरि परादुदिः ।
 असिं दुभ्रस्यं चिद् वृधो यजमानाय शिक्षसि सुन्वते भूरि ते वसु ॥ २ ॥
५३५९. यदुदीरत आजयो धृष्णवे धीयते धना ।
 युक्त्वा मद्च्युता हरी कं हनः कं वसौ दधोऽस्माँ इन्द्र वसौ दधः ॥ ३ ॥
५३६०. मदैमदे हि नो दुदिर्यूथा गवामृजुऋतुः ।
 सं गृभाय पुरु शतोभयाहस्त्या वसु शिशीहि राय आ भर ॥ ४ ॥
५३६१. मादयस्व सुते सचा शर्वसे शूर राधसे ।
 विद्या हि त्वो पुरुवसुमुप कामान्तससृज्महेऽथा नोऽविता भव ॥ ५ ॥
५३६२. एते त इन्द्र जन्तवो विश्वं पुष्यन्ति वार्यम् ।
 अन्तर्हि ख्यो जनानामर्यो वेदो अदाशुषां तेषां नो वेदु आ भर ॥ ६ ॥

[सूक्त ५७]

[ऋषि- मधुच्छन्दा, ४-७ विश्वामित्र, ८-१० गृत्समद ११-१६ मेध्यातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री, ७ अनुष्टुप्, ११-१६ बृहती।]

५३६३. सुरूपकृत्नुमृतये सुदुर्गामिव गोदुहे ।
जुहुमसि द्यविद्यवि ॥ १ ॥
५३६४. उपे नः सवना गहि सोमस्य सोमपाः पिब ।
गोदा इद् रेवतो मदः ॥ २ ॥
५३६५. अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् ।
मा नो अति ख्य आ गहि ॥ ३ ॥
५३६६. शुष्मिन्तमं न ऊतये द्युम्निनं पाहि जागृविम् ।
इन्द्र सोमं शतक्रतो ॥ ४ ॥
५३६७. इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पुञ्चसु ।
इन्द्र तानि त आ वृणे ॥ ५ ॥
५३६८. अर्गन्निन्द्र श्रवो बृहद् द्युम्नं दधिष्व दुष्टरम् ।
उत् ते शुष्मं तिरामसि ॥ ६ ॥
५३६९. अर्वावतो न आ गृह्यथो शक्र परावतः ।
उ लोको यस्तै अद्रिव इन्द्रेह तत् आ गहि ॥ ७ ॥
५३७०. इन्द्रो अङ्ग महद् भयमभी षदप चुच्यवत् ।
स हि स्थिरो विचर्षणिः ॥ ८ ॥
५३७१. इन्द्रश्च मूलयाति नो न नः पश्चादघं नशत् ।
भुद्रं भवाति नः पुरः ॥ ९ ॥
५३७२. इन्द्र आशाभ्यस्परि सर्वाभ्यो अभयं करत् ।
जेता शत्रून् विचर्षणिः ॥ १० ॥
५३७३. क ई वेद सुते सचा पिबन्तं कद् वयो दधे ।
अयं यः पुरो विभिनत्योर्जसा मन्दानः शिप्र्यन्धसः ॥ ११ ॥
५३७४. दाना मृगो न वारणः पुरुत्रा चरथं दधे ।
नकिष्ट्वा नि यमदा सुते गमो म्हांश्चरस्योर्जसा ॥ १२ ॥
५३७५. य उग्रः सन्ननिष्टृत स्थिरो रणाय संस्कृतः ।
यदि स्तोतुर्मघवा शृणवद्धवं नेन्द्रो योषत्या गमत् ॥ १३ ॥
५३७६. वयं घ त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तबर्हिषः ।
पुवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन् परि स्तोतार आसते ॥ १४ ॥
५३७७. स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः ।
कदा सुतं तृषाण ओक् आ गम् इन्द्र स्वब्दीव वंसगः ॥ १५ ॥
५३७८. कण्वेभिर्धृष्णावा धृषद् वाजं दर्षि सहस्रिणम् ।
पिशङ्गरूपं मघवन् विचर्षणे मक्षु गोमन्तमीमहे ॥ १६ ॥

[सूक्त ५८]

[ऋषि- नृमेध, ३-४ भरद्वाज। देवता- १-२ इन्द्र, ३-४ सूर्य। छन्द- प्रगाथ।]

५३७९. श्रायन्त इव सूर्य विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ।
वसूनि जाते जनमान् ओर्जसा प्रति भागं न दीधिम ॥ १ ॥
५३८०. अनर्शरति वसुदामुप स्तुहि भद्रा इन्द्रस्य रातर्यः ।
सो अस्य कामं विधुतो न रोषति मनो दानाय चोदयन् ॥ २ ॥
५३८१. बण्महाँ असि सूर्य बडादित्य महाँ असि ।
महस्तै सतो महिमा पनस्यते ऽद्धा देव महाँ असि ॥ ३ ॥

५३८२. बट् सूर्यं श्रवसा म॒हाँ अ॒सि स॒त्रा दै॒व म॒हाँ अ॒सि ।
म॒हा दे॒वाना॑मसुर्यः पुरो॒हितो वि॒भु ज्योति॑रदा॒भ्यम् ॥४॥

[सूक्त ५९]

[ऋषि- मेध्यातिथि, ३-४ वसिष्ठ। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५३८३. उदु॒ त्ये मधु॑मत्तमा॒ गिर स्तो॑मास ईरते ।
स॒त्राजि॑तौ धन॒सा अ॒क्षितो॑तयो वा॒ज्यन्तो॑ रथा॒ इव ॥१॥
५३८४. क॒ण्वा इ॒व भृ॒गवः॑ सूर्या॑ इ॒व विश्व॑मिद्धीतमानशुः ।
इन्द्रं॑ स्तोमै॒भिर्म॑हयन्त आ॒यवः॑ प्रियमै॒धासो॑ अस्वरन् ॥२॥
५३८५. उदि॒र्ग्वस्य॑ रिच्यतेऽशो॒ धनं॑ न जिग्युषः ।
य इन्द्रो॑ हरि॒वान्न॑ द॒भन्ति॑ तं रिपो॒ दक्षं॑ दधाति सोमि॒नि ॥३॥
५३८६. मन्त्र॑मखर्वं सु॒धितं॑ सु॒पेशं॑सु दधात य॒ज्ञिये॑ष्वा ।
पूर्वींश्च॑न प्रसि॒तय॑स्तरन्ति तं य इन्द्रे॒ कर्म॑णा॒ भुवत् ॥४॥

[सूक्त ६०]

[ऋषि- सुतकक्ष अथवा सुकक्ष, ४-६ मधुच्छन्दा। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५३८७. ए॒वा ह्य॑सि वीर्युरे॒वा शूरं॑ उ॒त स्थि॑रः ।
ए॒वा ते॒ राध्यं॑ म॒नः ॥१॥
५३८८. ए॒वा रा॒तिस्तु॑वीमघ॒ विश्वे॑भिर्धायि धा॒तृभिः॑ ।
अर्धा॑ चिदिन्द्र मे स॒चा ॥२॥
५३८९. मो षु॑ ब्रह्मे॒वं तन्द्रु॑युर्भुवो॒ वाजानां॑ पते ।
मत्स्वा॑ सु॒तस्य॑ गोम॒तः ॥३॥
५३९०. ए॒वा ह्य॑स्य सू॒नता॑ वि॒रष्णी॑ गोम॒ती म॒ही ।
प॒क्का शा॒खा न दा॑शुषे ॥४॥
५३९१. ए॒वा हि ते॒ विभू॑तय॒ कृतय॑ इन्द्र॒ माव॑ते ।
स॒द्यश्चित् सन्ति॑ दा॒शुषे ॥५॥
५३९२. ए॒वा ह्य॑स्य का॒म्या स्तोमं॑ उ॒क्थं च॑ शंस्या ।
इन्द्रा॑य॒ सोम॑पीतये ॥६॥

[सूक्त ६१]

[ऋषि- गोषूक्तिअश्वसूक्थि। देवता- इन्द्र। छन्द- उष्णिक्।]

५३९३. तं ते॒ मद॑ गृणीमसि॒ वृष॑णं पृ॒त्सु सा॑स॒हिम् ।
उ॒ लोक॑कृ॒त्नुम॑द्रिवो हरि॒श्रिय॑म् ॥
५३९४. येन॑ ज्योती॒ष्याय॑वे म॒नवे॑ च वि॒वेदि॑थ ।
म॒न्दानो॑ अ॒स्य ब॒र्हिषो॑ वि रा॒जसि ॥२॥
५३९५. तद॒द्या चि॑त्त उ॒क्थिनो॑ऽनु॒ष्टुवन्ति॑ पू॒र्वथा॑ ।
वृष॑प॒त्नीर॑पो जया दि॒वेदि॑वे ॥३॥
५३९६. तम्व॑भि प्र गा॒यत॑ पुरु॒हूतं॑ पुरु॒ष्टुत॑म् ।
इन्द्रं॑ गी॒र्भिस्त॑विष॒मा वि॑वासत ॥४॥
५३९७. यस्य॑ द्वि॒बर्ह॑सो बृ॒हत् स॒हो दा॑धार॒ रोद॑सी ।
गि॒रीर॑ज्जाँ अ॒पः स्व॑वृष॒त्वना ॥५॥
५३९८. स रा॑जसि पुरु॒ष्टुतँ॑ ए॒को वृ॑त्राणि जिघ्नसे ।

इन्द्र जैत्रा श्रवस्या च यन्तवे ॥६॥

[सूक्त ६२]

[ऋषि- सौभरि, ५-७ नृमेध, ८-१० गोषूक्तिअश्वसूक्ति। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ, ५-१० उष्णिक्।]

५३९९. वयमु त्वामपूर्व्यं स्थूरं न कच्चिद् भरन्तोऽवस्यवः ।
वार्जे चित्रं हवामहे ॥१॥
५४००. उप त्वा कर्मन्वृतये स नो युवोग्रश्चक्राम यो धृषत् ।
त्वामिद्धयवितारं ववृमहे सखाय इन्द्र सानसिम् ॥२॥
५४०१. यो न इदमिदं पुरा प्र वस्य आनिनाय तमु व स्तुषे ।
सखाय इन्द्रमृतये ॥३॥
५४०२. हर्यश्वं सत्पति चर्षणीसहं स हि ष्मा यो अमन्दत ।
आ तु नः स वयति गव्यमश्वं स्तोतृभ्यो मघवा शतम् ॥४॥
५४०३. इन्द्राय सामं गायत विप्राय बृहते बृहत् ।
धर्मकृतै विपश्चितै पनस्यवै ॥५॥
५४०४. त्वमिन्द्राभिभूरसि त्वं सूर्यमरोचयः ।
विश्वकर्मा विश्वदेवो महौ असि ॥६॥
५४०५. विभ्राजं ज्योतिषा स्वशुर्गच्छो रोचनं दिवः ।
देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे ॥७॥
५४०६. तम्बुभि प्र गायत पुरुहूतं पुरुष्टुतम् ।
इन्द्र गीभिस्तविषमा विवासत ॥८॥
५४०७. यस्य द्विबर्हसो बृहत् सहो दाधार रोदसी ।
गिरिरज्जीं अपः स्ववृषत्वना ॥९॥
५४०८. स राजसि पुरुष्टुतं एको वृत्राणि जिघ्नसे ।
इन्द्र जैत्रा श्रवस्या च यन्तवे ॥१०॥

[सूक्त ६३]

[ऋषि- १,२,३ (पूर्वाद्ध) भुवन अथवा साधन, ३ (उत्तराद्ध) भरद्वाज, ४-६ गोतम, ७-९ पर्वत। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्, ४-९ उष्णिक्।]

५४०९. इमा नु कं भुवना सीषधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः ।
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चादित्यैरिन्द्रः सह चीकलृपाति ॥१॥
५४१०. आदित्यैरिन्द्रः सर्गणो मरुद्भिरस्माकं भूत्वविता तनूनाम् ।
हत्वार्य देवा असुरान् यदायन् देवा देवत्वमभिरक्षमाणाः ॥२॥
५४११. प्रत्यज्वमर्कमनयं छर्षीभिरादित् स्वधामिषिरां पर्यपश्यन् ।
अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥३॥
५४१२. य एक इद् विदयते वसु मताय दाशुषे ।
ईशानो अप्रतिष्कृत इन्द्रो अङ्ग ॥४॥
५४१३. कदा मर्तमराधसं पदा क्षुम्पमिव स्फुरत् ।
कदा नः शुश्रवद् गिर इन्द्रो अङ्ग ॥५॥
५४१४. यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य आ सुतावाँ आविवांसति ।
उग्रं तत् पत्यते शव इन्द्रो अङ्ग ॥६॥
५४१५. य इन्द्र सोमपातमो मदः शविष्ट चेतति ।
येना हंसि न्यशुत्त्रिणं तमीमहे ॥७॥

५४१६. येना दशग्वमधिगुं वेपर्यन्तं स्वर्णरम् ।
येना समुद्रमाविथा तमीमहे ॥८॥
५४१७. येन सिन्धु' महीरपो रथीं इव प्रचोदयः ।
पन्थामृतस्य यातवे तमीमहे ॥९॥

[सूक्त ६४]

[ऋषि- नृमेध, ४-६ विश्वमना । देवता- इन्द्र । छन्द- उष्णिक् ।]

५४१८. एन्द्रं नो गधि प्रियः सत्राजिदगोह्यः ।
गिरिर्न विश्वतस्पृथुः पतिर्दिवः ॥ १ ॥
५४१९. अ॒भि हि स॑त्य सोमपा उ॒भे ब॒भूथ॑ रोदसी ।
इन्द्रासि॑ सुन्वतो वृधः पतिर्दिवः ॥ २ ॥
५४२०. त्वं हि शश्र॑तीनामिन्द्रं दुर्ता पुरामसि ।
हन्ता दस्यो॑र्मनोवृधः पतिर्दिवः ॥ ३ ॥
५४२१. एदु॑ मध्वो मदिन्तरं सिञ्च वाध्वर्यो अन्धसः ।
एवा हि वी॑र स्तवते सदावृधः ॥ ४ ॥
५४२२. इन्द्र॑ स्थातर्हरीणां नकिष्टे पूर्व्यस्तुतिम् ।
उदानं॑ श शर्वसा न भन्दना ॥ ५ ॥
५४२३. तं वो॑ वाजानां पतिमहूमहि श्रवस्यवः ।
अप्रायु॑भिर्यज्ञेभिर्वावृधेन्यम् ॥ ६ ॥

[सूक्त ६५]

[ऋषि- विश्वमना । देवता- इन्द्र । छन्द- उष्णिक् ।]

५४२४. एतो॑ न्विन्द्रं स्तवाम सखाय स्तोम्यं नरम् ।
कृष्टी॑र्यो विश्वा अभ्यस्त्येक इत् ॥ १ ॥
५४२५. अगो॑रुधाय गविषे द्युक्षाय दस्यं वचः ।
घृतात्॑ स्वादीयो मधुनश्च वोचत ॥ २ ॥
५४२६. यस्या॑मितानि वीर्या॑ इ न राधुः पर्येतवे ।
ज्योति॑र्न विश्वमभ्यस्ति दक्षिणा ॥ ३ ॥

[सूक्त ६६]

[ऋषि- विश्वमना । देवता- इन्द्र । छन्द- उष्णिक् ।]

५४२७. स्तुहीन्द्रं॑ व्यश्वदनीमिं वाजिनं यमम् ।
अ॒र्यो ग॒यं म॑हमानं वि दाशुषे ॥ १ ॥
५४२८. ए॒वा नूनमु॑प स्तुहि वैयश्च दशमं नवम् ।
सु॒विद्वांसं॑ च॒र्कृत्यं॑ च॒रणी॑नाम् ॥ २ ॥
५४२९. वे॒त्था हि॑ नि॒ऋती॑नां वज्रहस्त परिवृजम् ।
अ॒ह॒रहः॑ शुन्ध्युः परिपदा॑मिव ॥ ३ ॥

[सूक्त ६७]

[ऋषि- परुच्छेप, ४-७ गृत्समद । देवता- इन्द्र, २, ४ मरुद्गण, ३, ५ अग्नि, ७ द्रविणोदा । छन्द- अत्यष्टि, ४-७ जगती ।]

५४३०. व॒नोति॑ हि सु॒न्वान् क्ष॒यं परी॑णसः सु॒न्वानो॑ हि ष्मा य॒ज॒त्यव॑ द्विषो दे॒वाना॑मव॒ द्विषः॑ सु॒न्वान इत्॑ सि॒षास॑ति स॒हस्रा॑ वा॒ज्यवृ॑तः ।
सु॒न्वाना॑येन्द्रो ददा॒त्याभु॑वं र॒यिं ददा॒त्याभु॑वम् ॥ १ ॥

५४३१. मो षु वो अस्मदभि तानि पौस्या सना भूवन् द्युम्नानि मोत जारिषुरस्मत् पुरोत जारिषुः ।
यद् वञ्चित्रं युगेयुगे नव्यं घोषादमर्त्यम् ।
अस्मासु तन्मरुतो यच्च दुष्टरं दिधृता यच्च दुष्टरम् ॥ २ ॥
५४३२. अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सूनुं सहसो जातवैदसं विप्रं न जातवैदसम् ।
य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा ।
घृतस्य विभ्राष्टिमनु वष्टि शोचिषाजुह्वानस्य सर्पिषः ॥ ३ ॥
५४३३. यज्ञैः संमिशलाः पृषतीभिर्ऋष्टिभिर्यामं छुभ्रासो अञ्जिषु प्रिया उत ।
आसद्या बर्हिर्भरतस्य सूनवः पौत्रादा सोमं पिबता दिवो नरः ॥ ४ ॥
५४३४. आ वक्षि देवाँ इह विप्र यक्षि चोशन् होतर्नि षदा योनिषु त्रिषु ।
प्रति वीहि प्रस्थितं सोम्यं मधु पिबाग्नीध्रात् तव भागस्य तृष्णुहि ॥ ५ ॥
५४३५. एष स्य तै तन्वो नृम्णवर्धनः सह ओजः प्रदिवि ब्राह्मोर्हितः ।
तुभ्यं सुतो मघवन् तुभ्यमाभृतस्त्वमस्य ब्राह्मणादा तृपत् पिब ॥ ६ ॥
५४३६. यमु पूर्वमहुवे तमिदं हुवे सेदु हव्यो ददियो नाम् पत्यते ।
अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यं मधु पौत्रात् सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥ ७ ॥

[सूक्त ६८]

[ऋषि- मधुच्छन्दा । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री]

५४३७. सुरूपकृत्नुमूतये सुदुषामिव गोदुहे ।
जुहुमसि द्यविद्यवि ॥ १ ॥
५४३८. उर्पे नः सवना गहि सोमस्य सोमपाः पिब ।
गोदा इद् रेवतो मदः ॥ २ ॥
५४३९. अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् ।
मा नो अति ख्य आ गहि ॥ ३ ॥
५४४०. परैहि विग्रमस्तृतमिन्द्रं पृच्छा विपश्चितम् ।
यस्ते सखिभ्य आ वरम् ॥ ४ ॥
५४४१. उत ब्रुवन्तु नो निदो निरन्यतश्चिदारत ।
दधाना इन्द्र इद् दुर्वः ॥ ५ ॥
५४४२. उत नः सुभगाँ अरिवोचेयुर्दस्म कृष्टयः ।
स्यामेदिन्द्रस्य शर्मणि ॥ ६ ॥
५४४३. एमाशुमाशवे भर यज्ञश्रियं नृमादनम् ।
पतयन्मन्दयत्सखम् ॥ ७ ॥
५४४४. अस्य पीत्वा शतक्रतो घ्नो वृत्राणामभवः ।
प्रावो वाजेषु वाजिनम् ॥ ८ ॥
५४४५. तं त्वा वाजेषु वाजिनं वाजयामः शतक्रतो ।
धनानामिन्द्र सातये ॥ ९ ॥
५४४६. यो रायोऽवनिर्महान्तसुपारः सुन्वतः सखा ।
तस्मा इन्द्राय गायत ॥ १० ॥
५४४७. आ त्वेता नि षीदुतेन्द्रमभि प्र गायत ।
सखायु स्तोमवाहसः ॥ ११ ॥
५४४८. पुरुतमं पुरुणामीशानं वार्याणाम् ।
इन्द्रं सोमे सचा सुते ॥ १२ ॥

[सूक्त ६९]

[ऋषि- मधुच्छन्दा। देवता- इन्द्र, १२ मरुद्गण। छन्द- गायत्री।]

५४४९. स घा नो योग आ भुवत् स राये स पुरंध्याम्।
गमद् वाजैभिरा स नः॥१॥
५४५०. यस्य संस्थे न वृण्वते हरी समत्सु शत्रवः।
तस्मा इन्द्राय गायत॥२॥
५४५१. सुतपाने सुता इमे शुचयो यन्ति वीतये।
सोमासो दध्याशिरः॥३॥
५४५२. त्वं सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथा।
इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो॥४॥
५४५३. आ त्वा विशन्त्वाशवः सोमास इन्द्र गिर्वणः।
शं तै सन्तु प्रचेतसे॥५॥
५४५४. त्वां स्तोमा अवीवृधन् त्वामुक्था शतक्रतो।
त्वां वर्धन्तु नो गिरः॥६॥
५४५५. अक्षितोतिः सनेदिमं वाजमिन्द्रः सहस्रिणम्।
यस्मिन् विश्वानि पौस्या॥७॥
५४५६. मा नो मर्ता अभि द्रुहन् तनूनामिन्द्र गिर्वणः।
ईशानो यवया वधम्॥८॥
५४५७. युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परितस्थुषः।
रोचन्ते रोचना दिवि॥९॥
५४५८. युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे।
शोणा धृष्णू नृवाहसा॥१०॥
५४५९. केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे।
समुषद्भिरजायथाः॥११॥
५४६०. आदह स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमैरिरे।
दधाना नाम यज्ञिर्यम्॥१२॥

[सूक्त ७०]

[ऋषि- मधुच्छन्दा। देवता- इन्द्र, मरुद्गण, ३-५ मरुद्गण। छन्द- गायत्री।]

५४६१. वीलु चिदारुजत्नुभिर्गुहा चिदिन्द्र वह्निभिः।
अविन्द उस्त्रिया अनु॥१॥
५४६२. देवयन्तो यथा मतिमच्छा विदद् वसुं गिरः।
महामनूषत श्रुतम्॥२॥
५४६३. इन्द्रेण सं हि दृक्षसे संजग्मानो अबिभ्युषा।
मन्दू समानवर्चसा॥३॥
५४६४. अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः सहस्वदर्चति।
गणैरिन्द्रस्य काम्यैः॥४॥
५४६५. अतः परिज्मन्ना गहि दिवो वा रोचनादधि।
समस्मिन्नृञ्जते गिरः॥५॥
५४६६. इतो वा सातिमीमहे दिवो वा पार्थिवादधि।

- इन्द्रं महो वा रजसः ॥६॥
 ५४६७. इन्द्रमिदं गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरकिणः ।
 इन्द्रं वाणीरनूषत ॥७॥
 ५४६८. इन्द्र इन्द्रयोः सचा संमिश्र आ वचोयुजा ।
 इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥८॥
 ५४६९. इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्य रोहयद् दिवि ।
 वि गोभिरद्विमैरयत् ॥९॥
 ५४७०. इन्द्र वाजेषु नाव सहस्रप्रधनेषु च ।
 उग्र उग्राभिरूतिभिः ॥१०॥
 ५४७१. इन्द्रं वयं महाधुन इन्द्रमर्भे हवामहे ।
 युजं वृत्रेषु वज्रिणम् ॥११॥
 ५४७२. स नो वृषन्नमुं चरुं सत्रादावन्नपा वृधि ।
 अस्मभ्यमप्रतिष्कृतः ॥१२॥
 ५४७३. तुज्जेतुज्जे य उत्तरे स्तोमा इन्द्रस्य वज्रिणः ।
 न विन्धे अस्य सुष्टुतिम् ॥१३॥
 ५४७४. वृषा यूथेव वंसगः कृष्टीरियत्योर्जसा ।
 ईशानो अप्रतिष्कृतः ॥१४॥
 ५४७५. य एकश्चर्षणीनां वसूनामिर्ज्यति ।
 इन्द्रं पञ्च क्षितीनाम् ॥१५॥
 ५४७६. इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनैभ्यः ।
 अस्माकमस्तु केवलः ॥१६॥
 ५४७७. इन्द्रं सानसिं रयिं सजित्वानं सदासहम् ।
 वर्षिष्ठमूतयै भर ॥१७॥
 ५४७८. नि येन मुष्टिहत्यया नि वृत्रा रुणधामहै ।
 त्वोतासो न्यर्वता ॥१८॥
 ५४७९. इन्द्र त्वोतास आ वयं वज्रं घना ददीमहि ।
 जयम् सं युधि स्पृधः ॥१९॥
 ५४८०. वयं शूरैभिरस्तुभिरिन्द्र त्वया युजा वयम् ।
 सासह्याम पृतन्यतः ॥२०॥

[सूक्त ७१]

[ऋषि- मधुच्छन्दा । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री]

५४८१. मुहाँ इन्द्रः परश्च नु महित्वमस्तु वज्रिणै ।
 द्यौर्न प्रथिना शवः ॥१॥
 ५४८२. समोहे वा य आशत् नरस्तोकस्य सनिता ।
 विप्रासो वा धियायवः ॥२॥
 ५४८३. यः कुक्षिः सोमपातमः समुद्र इव पिन्वते ।
 उर्वीरापो न काकुदः ॥३॥
 ५४८४. एवा ह्यस्य सूनृता विरप्शी गोमती मही ।
 पक्का शाखा न दाशुषे ॥४॥
 ५४८५. एवा हि ते विभूतय रुतय इन्द्र मार्वते ।

- सृष्टश्चित् सन्ति दाशुषे ॥५॥
 ५४८६. एवा ह्यस्य काम्या स्तोम उक्थं च शंस्या ।
 इन्द्राय सोमपीतये ॥६॥
 ५४८७. इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो विश्वेभिः सोमपर्वभिः ।
 म्हाँ अभिष्टिरोजसा ॥७॥
 ५४८८. एमैनं सृजता सुते मन्दिमिन्द्राय मन्दिने ।
 चक्रिं विश्वानि चक्रये ॥८॥
 ५४८९. मत्स्वा सुशिप्र मन्दिभि स्तोमैभिर्विश्वचर्षणे ।
 सचैषु सर्वनेष्वा ॥९॥
 ५४९०. असृग्रमिन्द्र ते गिरः प्रतित्वामुदहासत ।
 अजौषा वृषभं पतिम् ॥१०॥
 ५४९१. सं चौदय चित्रमर्वाग् राधे इन्द्र वरेण्यम् ।
 असदित् ते विभु प्रभु ॥११॥
 ५४९२. अस्मान्त्सु तत्र चोदयेन्द्र राये रभस्वतः ।
 तुविद्युम्न यशस्वतः ॥१२॥
 ५४९३. सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे पृथु श्रवौ बृहत् ।
 विश्वायुर्धेहाक्षितम् ॥१३॥
 ५४९४. अस्मे धेहि श्रवौ बृहद् द्युम्नं सहस्रसातमम् ।
 इन्द्र ता रथिनीरिषः ॥१४॥
 ५४९५. वसोरिन्द्रं वसुपतिं गीर्भिर्गृणन्त ऋग्मियम् ।
 होम गन्तारमृतये ॥१५॥
 ५४९६. सुतेसुते न्योकसे बृहद् बृहत एदरिः ।
 इन्द्राय शूषमर्चति ॥१६॥

[सूक्त ७२]

[ऋषि- परुच्छेप । देवता- इन्द्र । छन्द- अत्यष्टि ।]

५४९७. विश्वेषु हि त्वा सर्वनेषु तुञ्जते समानमेकं वर्षण्यवः पृथक् स्वः सनिष्यवः पृथक् ।
 तं त्वा नावं न पर्षणिं शूषस्य धुरि धीमहि ।
 इन्द्रं न यज्ञैश्चितयन्त आयव स्तोमैभिर्दिन्द्रमायवः ॥१॥
 ५४९८. वि त्वा ततस्त्रे मिथुना अवस्यवो वृजस्य साता गव्यस्य निःसृजः सक्षन्त इन्द्र निःसृजः ।
 यद् गव्यन्ता द्वा जना स्वश्र्यन्ता समूहसि ।
 आविष्करिद्र वर्षणं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवम् ॥२॥
 ५४९९. उतो नो अस्या उपसो जुषेत ह्यशकस्य बोधि हविषो हवीमभिः स्वर्षाता हवीमभिः ।
 यदिन्द्र हन्तवे मृधो वर्षा वज्रं चिकेतसि ।
 आ मे अस्य वेधसो नवीयसो मन्म श्रुधि नवीयसः ॥३॥

[सूक्त ७३]

[ऋषि- वसिष्ठ, ४-६ वसुक्र । देवता- इन्द्र । छन्द- १ त्रिपदा विराट् अनुष्टुप्, ४-६ जगती, ६ अभिसारिणी त्रिष्टुप् ।]

५५००. तुभ्येदिमा सर्वना शूर विश्वा तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि ।
 त्वं नृभिर्हव्यो विश्वधासि ॥१॥
 ५५०१. नू चित्रु ते मन्यमानस्य दस्मोदर्शुवन्ति महिमानमुग्र ।

न वीर्यमिन्द्र ते न राधः ॥ २ ॥

५५०२. प्र वौ महे महिवृधे भरध्वं प्रचेतसे प्र सुमतिं कृणुध्वम् ।

विशः पूर्वीः प्र चरा चर्षणिप्राः ॥ ३ ॥

५५०३. यदा वज्रं हिरण्यमिदथा रथं हरी यमस्य वहतो वि सूरिभिः ।

आ तिष्ठति मघवा सनश्रुत इन्द्रो वाजस्य दीर्घश्रवसस्पतिः ॥ ४ ॥

५५०४. सो चिन्नु वृष्टिर्युथ्या इ स्वा सचाँ इन्द्रः शमश्रूणि हरिताभि प्रुष्णुते ।

अव वेति सुक्षयं सुते मधुदिदू नोति वातो यथा वनम् ॥ ५ ॥

५५०५. यो वाचा विवाचो मध्रवाचः पुरू सहस्राशिवा जघान ।

तत्तदिदस्य पौस्यं गृणीमसि पितेव यस्तविषीं वावृधे शर्वः ॥ ६ ॥

[सूक्त ७४]

[ऋषि- शूनः शेष । देवता- इन्द्र । छन्द- पंक्ति]

५५०६. यच्चिद्धि संत्य सोमपा अनाशस्ता इव स्मसि ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ १ ॥

५५०७. शिप्रिन् वाजानां पते शचीवस्तव दुंसना ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ २ ॥

५५०८. नि प्वापया मिथूदशा सुस्तामबुध्यमाने ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ३ ॥

५५०९. ससन्तु त्या अरातयो बोधन्तु शूर रातर्यः ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ४ ॥

५५१०. समिन्द्र गर्दभं मृण नुवन्तं पापर्यामुया ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ५ ॥

५५११. पताति कुण्डूणाच्या दूरं वातो वनादधि ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ६ ॥

५५१२. सर्वं परिक्रोशं जहि जम्भया कृकदाश्वम् ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ७ ॥

[सूक्त ७५]

[ऋषि- परुच्छेप । देवता- इन्द्र । छन्द- अत्यष्टि ।]

५५१३. वि त्वा ततस्त्रे मिथुना अवस्यवौ व्रजस्य साता गव्यस्य निःसृजः सक्षन्त इन्द्र निःसृजः ।

यद् गव्यन्ता द्वा जना स्वश्र्यन्ता समूहसि ।

आविष्करिद्र वृषणं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवम् ॥ १ ॥

५५१४. विदुष्टै अस्य वीर्यस्य पूरवः पुरो यदिन्द्र शारदीरवातिरः सासहानो अवातिरः ।

शासस्तमिन्द्र मर्त्यमयज्युं शवसस्पते ।

महीममुष्णाः पृथिवीमिमा अपो मन्दसान इमा अपः ॥ २ ॥

५५१५. आदित् तै अस्य वीर्यस्य चकिरन्मदैषु वृषन्नुशिजो यदाविथ सखीयतो यदाविथ ।

चकर्थं कारमैभ्यः पृतनासु प्रवन्तवे ।

ते अन्यामन्यां नृद्यं सनिष्णत श्रवस्यन्तः सनिष्णत ॥ ३ ॥

[सूक्त ७६]

[ऋषि- वसुक । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५५१६. वने न वा यो न्यधायि चाकं छुचिर्वा स्तोमौ भुरणावजीगः ।

- यस्येदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नर्यो नृतमः क्षुपावान्॥१॥
 ५५१७. प्र ते अस्या उषसः प्रापरस्या नृतौ स्याम् नृतमस्य नृणाम्।
 अनु त्रिशोकः शतमावहन्नन् कुत्सैन रथो यो अर्सत् सस्वान्॥२॥
 ५५१७. कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो भूद् दुरो गिरो अभ्युश्रुगो वि धाव।
 कद् वाहो अर्वागुप मा मनीषा आ त्वा शक्यामुपमं राधो अन्नैः॥३॥
 ५५१९. कर्दु द्युम्नमिन्द्र त्वावतो नृन् कया धिया करसे कन्न आगन्।
 मित्रो न सत्य उरुगाय भृत्या अन्नै समस्य यदसन्मनीषाः॥४॥
 ५५२०. प्रेरय सूरु अर्थं न पारं ये अस्य कामं जनिधा इव गमन्।
 गिरश्च ये ते तुविजात पूर्वोन्नर इन्द्र प्रतिशिक्षन्त्यन्नैः॥५॥
 ५५२१. मात्रे नु ते सुमिते इन्द्र पूर्वी द्यौर्मज्मना पृथिवी काव्येन।
 वराय ते धृतवन्तः सुतासः स्वाद्यन् भवन्तु पीतये मधूनि॥६॥
 ५५२२. आ मध्वो अस्मा असिचन्नमत्रमिन्द्राय पूर्णं स हि सत्यराधाः।
 स वावृधे वरिमन्ना पृथिव्या अभि क्रत्वा नर्यः पौस्यैश्च॥७॥
 ५५२३. व्यानलिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आस्मै यतन्ते सख्याय पूर्वीः।
 आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठ यं भद्रया सुमत्या चोदयासे॥८॥

[सूक्त ७७]

[ऋषि- वामदेव। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५५२४. आ सत्यो यातु मघवाँ ऋजीषी द्रवन्त्वस्य हरय उप नः।
 तस्मा इदन्धः सुषुमा सुदक्षमिहाभिपित्वं करते गृणानः॥१॥
 ५५२५. अव स्य शूराध्वनो नान्तेऽस्मिन् नो अद्य सवने मन्दध्यै।
 शंसात्युक्थमुशनेव वेधाश्चिकितुषे असुर्याय मन्म॥२॥
 ५५२६. कविर्न निर्यं विदथानि साधन् वृषा यत् सेकं विपिपानो अर्चात्।
 दिव इत्था जीजनत् सप्त कारूनहा चिच्चक्रुर्वयुना गुणन्तः॥३॥
 ५५२७. स्वश्र्यद् वेदि सुदृशीकमकैर्महि ज्योतीं रुरुचुर्यद् वस्तोः।
 अन्धा तर्मासि दुधिता विचक्षे नृभ्यश्चकार नृतमो अभिष्टै॥४॥
 ५५२८. ववृक्ष इन्द्रो अमितमृजीष्नुशुभे आ पप्रौ रोदसी महित्वा।
 अर्तश्चिदस्य महिमा वि रेच्यभि यो विश्वा भुवना बभूव॥५॥
 ५५२९. विश्वानि शक्रो नर्याणि विद्वानपो रिरिच सखिभिर्निकामैः।
 अश्मानं चिद् ये बिभिदुर्वचोभिर्वृजं गोमन्तमुशिजो वि ववृः॥६॥
 ५५३०. अपो वृत्रं वत्रिवांसं पराहन् प्रावत् ते वज्रं पृथिवी सचेताः।
 प्राणांसि समुद्रियाण्यैनोः पतिर्भवं छवसा शूर धृष्णो॥७॥
 ५५३१. अपो यदद्रिं पुरुहूत ददर्शविभुवत् सरमा पूर्वं तै।
 स नो नेता वाजमा दर्षि भूरि गोत्रा रुजन्नङ्गिरोभिर्गृणानः॥८॥

[सूक्त ७८]

[ऋषि- शंयु। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५५३२. तद् वो गाय सुते सचा पुरुहूताय सत्त्वेन।
 शं यद् गवे न शाकिनै॥१॥
 ५५३३. न घा वसुर्नि यमते दानं वाजस्य गोमतः।
 यत् सीमुप श्रवद् गिरः॥२॥

५५३४. कुवित्सस्य प्र हि व्रजं गोमन्तं दस्युहा गर्मत् ।
शचीभिरप नो वरत् ॥ ३ ॥

[सूक्त ७९]

[ऋषि- शक्ति अथवा वसिष्ठ। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५५३५. इन्द्र ऋतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।
शिक्षा णो अस्मिन् पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥ १ ॥
५५३६. मा नो अज्ञाता वृजना दुराध्योऽ माशिवासो अव क्रमुः ।
त्वया वयं प्रवतः शश्वतीरपोऽति शूर तरामसि ॥ २ ॥

[सूक्त ८०]

[ऋषि- शंयु। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५५३७. इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरं ओजिष्ठं पपु रि श्रवः ।
येनेमे चित्र वज्रहस्त रोदसी औभे सुशिष्ट प्राः ॥ १ ॥
५५३८. त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं राजन् देवेषु हूमहे ।
विश्वा सु नो विथुरा पिब्दना वसोऽमित्रान् सुषहान् कृधि ॥ २ ॥

[सूक्त ८१]

[ऋषि- पुरुहन्मा। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५५३९. यद् द्याव इन्द्र ते शतं शतं भूर्मीरुत स्युः ।
न त्वा वज्रिन्सहस्रं सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी ॥ १ ॥
५५४०. आ पप्राथ महिना वृष्ण्या वृषन् विश्वा शविष्ठ शर्वसा ।
अस्माँ अव मघवन् गोमति व्रजे वज्रिं चित्राभिरूतिभिः ॥ २ ॥

[सूक्त ८२]

[ऋषि- वशिष्ठ। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५५४१. यदिन्द्र यावत्स्त्वमेतावद्दहमीशीय ।
स्तोतारमिद् दिधिषेय रदावसो न पापत्वार्य रासीय ॥ १ ॥
५५४२. शिक्षेयमिन्महयते दिवेदिवे राय आ कुहचिद्विदै ।
नहि त्वदुन्यन्मघवन् न आप्यं वस्यो अस्ति पिता चन ॥ २ ॥

[सूक्त ८३]

[ऋषि- शंयु। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५५४३. इन्द्र त्रिधातुं शरणं त्रिवरूथं स्वस्तिमत् ।
छुदिर्यच्छ मघवभ्यश्च मह्यं च यावया दिद्युमैभ्यः ॥ १ ॥
५५४४. ये गमव्यता मनसा शत्रुमादुभुरभिप्रघ्नन्ति धृष्णुया ।
अर्धस्मा नो मघवन्निन्द्र गिर्वणस्तनूपा अन्तमो भव ॥ २ ॥

[सूक्त ८४]

[ऋषि- मधुच्छन्दा। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५५४५. इन्द्रा याहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवः ।
अण्वीभिस्तना पूतासः ॥ १ ॥
५५४६. इन्द्रा याहि धियेषितो विप्रजुतः सुतावतः ।

उप ब्रह्माणि वाघर्तः ॥ २ ॥
 ५५४७. इन्द्रा याहि तूतजान् उप ब्रह्माणि हरिवः ।
 सुते दधिष्व नश्चनः ॥ ३ ॥

[सूक्त ८५]

[ऋषि- प्रगाथ, ३-४मेध्यातिथि। देवता-इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५५४८. मा चिदुन्यद् वि शंसत् सखायो मा रिषण्यत ।
 इन्द्रमित् स्तोता वृषणं सचा सुते मुहुरुक्था च शंसत ॥ १ ॥
 ५५४९. अवक्रक्षिणं वृषभं यथाजुरं गां न चर्षणीसहम् ।
 विद्वेषणं संवननोभयंकरं मंहिष्ठमुभयाविनम् ॥ २ ॥
 ५५५०. यच्चिद्धि त्वा जना इमे नाना हवन्त ऊतये ।
 अस्माकं ब्रह्मेदमिन्द्र भूतु तेहा विश्वा च वर्धनम् ॥ ३ ॥
 ५५५१. वि तर्तूर्यन्ते मघवन् विपश्चितोऽर्यो विपो जनानाम् ।
 उप क्रमस्व पुरुरूपमा भर वाजं नेदिष्ठमूतये ॥ ४ ॥

[सूक्त ८६]

५५५२. ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा युनज्मि हरी सखाया सधुमाद आशु ।
 स्थिरं रथं सुखमिन्द्राधितिष्ठन् प्रजानन् विद्वां उप याहि सोमम् ॥ १ ॥

[सूक्त ८७]

[ऋषि- वसिष्ठ। देवता- इन्द्र, ७ इन्द्र, बृहस्पति। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५५५३. अध्वर्यवोऽरुणं दुग्धमंशुं जुहोतन वृषभार्य क्षितीनाम् ।
 गौराद् वेदीयाँ अवपानमिन्द्रो विश्वाहेद्याति सुतसौममिच्छन् ॥ १ ॥
 ५५५४. यद् दधिषे प्रदिवि चार्वन्नं दिवेदिवे पीतिमिदस्य वक्षि ।
 उत हृदोत मनसा जुषाण उशन्निन्द्र प्रस्थितान् पाहि सोमान् ॥ २ ॥
 ५५५५. जज्ञानः सोमं सहसे पपाथ प्र ते माता मंहिमानमुवाच ।
 एन्द्रं प्रप्राथोर्वंशन्तरिक्षं युधा देवेभ्यो वरिवश्चकथं ॥ ३ ॥
 ५५५६. यद् योधया महतो मन्यमानान् साक्षाम् तान् बाहुभिः शाशदानान् ।
 यद्वा नृभिवृत् इन्द्राभियुध्यास्तं त्वयाजिं सौश्रवसं जयेम ॥ ४ ॥
 ५५५७. प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा कृतानि प्र नूर्तना मघवा या चकार ।
 यदेददेवीरसहिष्ठ माया अथाभवत् केवलः सोमो अस्य ॥ ५ ॥
 ५५५८. तवेदं विश्वमभितः पशव्यंशुं यत् पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य ।
 गर्वामसि गोपतिरेक इन्द्र भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः ॥ ६ ॥
 ५५५९. बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्यैशाथे उत पार्थिवस्य ।
 धत्तं रथिं स्तुवते कीरये चिद् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

[सूक्त ८८]

[ऋषि- वामदेव। देवता- बृहस्पति। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५५६०. यस्तस्तम्भु सहसा वि ज्मो अन्तान् बृहस्पतिस्त्रिषधुस्थो रवेण ।
 तं प्रत्नास ऋषयो दीध्यानाः पुरो विप्रा दधिरे मन्द्रजिह्वम् ॥ १ ॥
 ५५६१. धुनेतयः सुप्रकेतं मदन्तो बृहस्पते अभि ये नस्ततस्त्रे ।
 पृषन्तं सुप्रमदब्धमूर्ध्वं बृहस्पते रक्षतादस्य योनिम् ॥ २ ॥

५५६२. बृहस्पते या परमा परावदत आ त ऋतस्पृशो नि षेदुः ।
तुभ्यं खाता अवता अद्रिदुग्धा मध्वं श्रोतन्त्यभितौ विरष्णाम् ॥ ३ ॥
५५६३. बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन् ।
सुप्तास्यस्तुविजातो रवेण वि सुप्तरश्मिरधमत् तमांसि ॥ ४ ॥
५५६४. स सुष्टुभा स ऋक्ता गणेन वलं रुरोज फलिगं रवेण ।
बृहस्पतिरुस्त्रिया हव्यसूदः कर्निक्रदद् वावशतीरुदाजत् ॥ ५ ॥
५५६५. एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।
बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥

[सूक्त ८९]

[ऋषि- कृष्ण । देवता- इन्द्र । छन्द- त्रिष्टुप्]

५५६६. अस्तैव सु प्रतरं लायमस्यन् भूषन्निव प्र भरा स्तोममस्मै ।
वाचा विप्रास्तरत् वाचमर्यो नि रामय जरितः सोम इन्द्रम् ॥ १ ॥
५५६७. दोहेन गामुप शिक्षा सखायं प्र बोधय जरितर्जारमिन्द्रम् ।
कोशं न पूर्णं वसुना न्यृष्टमा च्यावय मघदेयाय शूरम् ॥ २ ॥
५५६८. किमुङ्ग त्वा मघवन् भोजमाहुः शिशीहि मा शिशयं त्वा शृणोमि ।
अप्रस्वती मम धीरस्तु शक्र वसुविदं भर्गमिन्द्रा भरा नः ॥ ३ ॥
५५६९. त्वां जना ममसत्येष्विन्द्र संतस्थाना वि ह्वयन्ते समीके ।
अत्रा युजं कृणुते यो हविष्मान्नासुन्वता सख्यं वष्टि शूरः ॥ ४ ॥
५५७०. धनं न स्पन्दं बहुलं यो अस्मै तीव्रान्तसोमो आसुनोति प्रयस्वान् ।
तस्मै शत्रून्सुतुकान् प्रातरहो नि स्वष्टान् युवति हन्ति वृत्रम् ॥ ५ ॥
५५७१. यस्मिन् वयं दधिमा शंसमिन्द्रे यः शिश्राय मघवा कर्ममस्मे ।
आराच्चित् सन् भयतामस्य शत्रुर्न्यस्मै द्युम्ना जन्या नमन्ताम् ॥ ६ ॥
५५७२. आराच्छत्रुमप बाधस्व दूरमुग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन ।
अस्मे धैहि यवमद् गोमदिन्द्र कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम् ॥ ७ ॥
५५७३. प्र यमन्तवृषसवासो अगमन् तीव्राः सोमा बहुलान्तासु इन्द्रम् ।
नाहं दामानं मघवा नि यंसन् नि सुन्वते वहति भूरि वामम् ॥ ८ ॥
५५७४. उत प्रहामतिदीवा जयति कृतमिव श्वघ्नी वि चिनोति काले ।
यो देवकामो न धनं रुणद्धि समित् तं रायः सृजति स्वधाभिः ॥ ९ ॥
५५७५. गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवैन वा क्षुधं पुरुहूत विश्वे ।
वयं राजसु प्रथमा धनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥ १० ॥
५५७६. बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरीयः कृणोतु ॥ ११ ॥

[सूक्त ९०]

[ऋषि- भरद्वाज । देवता- बृहस्पति । छन्द- त्रिष्टुप्]

५५७७. यो अद्रिभित् प्रथमजा ऋतावा बृहस्पतिराङ्गिरसो हविष्मान् ।
द्विबर्हज्मा प्राघर्मसत् पिता न आ रोदसी वृषभो रौरवीति ॥ १ ॥
५५७८. जनाय चिद् य ईवत उ लोकं बृहस्पतिर्देवहृतौ चकार ।
घ्नन् वृत्राणि वि पुरो दर्दरीति जयं छत्रूमित्रान् पृत्सु साहन् ॥ २ ॥
५५७९. बृहस्पतिः समजयद् वसूनि महो वृजान् गोमतो देव एषः ।

अपः सिषासन्त्स्व१प्रतीतो बृहस्पतिर्हन्त्यमित्रमकैः ॥ ३ ॥

[सूक्त ९१]

[ऋषि- अयास्य। देवता- बृहस्पति। छन्द- त्रिष्टुप्।]

५५८०. इमां धियं सप्तशीर्ष्णीं पिता न ऋतप्रजातां बृहतीमविन्दत् ।
तुरीयं स्वज्जनयद् विश्वजन्योऽयास्य उक्थमिन्द्राय शंसन् ॥ १ ॥
५५८१. ऋतं शंसन्त ऋजु दीध्याना दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।
विप्रं पदमङ्गिरसो दधाना यज्ञस्य धाम प्रथमं मनन्त ॥ २ ॥
५५८२. हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहन् व्यस्यन् ।
बृहस्पतिरभिकर्निक्रुदद् गा उत प्रास्तौदुच्चं विद्वाँ अगायत् ॥ ३ ॥
५५८३. अत्रो द्वाभ्यां पर एकया गा गुहा तिष्ठन्तीरनृतस्य सेतौ ।
बृहस्पतिस्तमसि ज्योतिरिच्छन्नुदुसा आकर्वि हि तिस्र आवः ॥ ४ ॥
५५८४. विभिद्या पुरं शयथेमपाचीं निस्त्रीणि साकमुदधेरकृन्तत् ।
बृहस्पतिरुषसं सूर्यं गामकं विवेद स्तनयन्निव द्यौः ॥ ५ ॥
५५८५. इन्द्रो वलं रक्षितारं दुधानां करेणैव वि चकर्ता रवेण ।
स्वेदाञ्जिभिराशिरमिच्छमानोऽरोदयत् पणिमा गा अमुष्णात् ॥ ६ ॥
५५८६. स ई सत्येभिः सखिभिः शुचिर्द्विर्गोधायसं वि धनसैरददः ।
ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्धर्मस्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट् ॥ ७ ॥
५५८७. ते सत्येन मनसा गोपतिं गा इयानास इषणयन्त धीभिः ।
बृहस्पतिर्मिथोअवद्यपेभिरुदुस्त्रिया असुजत स्वयुग्भिः ॥ ८ ॥
५५८८. तं वर्धयन्तो मतिभिः शिवाभिः सिंहमिव नानदतं सुधस्थैः ।
बृहस्पतिं वृषणं शूरसातौ भरैभरे अनु मदेम जिष्णुम् ॥ ९ ॥
५५८९. यदा वाजमसनद् विश्वरूपमा द्यामरुक्षदुत्तराणि सद्यः ।
बृहस्पतिं वृषणं वर्धयन्तो नाना सन्तो बिभ्रतो ज्योतिरासा ॥ १० ॥
५५९०. सत्यामाशिषं कृणुता वयोधै कीरिं चिद्भ्यवथ स्वेभिरेवैः ।
पश्चा मृधो अप भवन्तु विश्वास्तद् रोदसी शृणुतं विश्वमिन्वे ॥ ११ ॥
५५९१. इन्द्रो म्हा महतो अर्णवस्य वि मूर्धानमभिनदर्बुदस्य ।
अहन्नहिमरिणात् सप्त सिन्धून् देवैर्घावापृथिवी प्रावतं नः ॥ १२ ॥

[सूक्त ९२]

[ऋषि- प्रियमेध, १-३ अयास्य, १६-२१ पुरुहन्मा। देवता- इन्द्र, ८ विश्वेदेवा, वरुण। छन्द- गायत्री, ४-७, ९-१२ अनुष्टुप्, ८, १३ पंक्ति, १४-१५ पथ्याबृहती, १६-२१ प्रगाथ।]

५५९२. अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्चं यथा विदे ।
सूनुं सत्यस्य सत्पतिम् ॥ १ ॥
५५९३. आ हरयः ससृज्जिरेऽरुषीरधि बर्हिषि ।
यत्राभि संनवामहे ॥ २ ॥
५५९४. इन्द्राय गाव आशिरं दुदुहे वज्रिणे मधु ।
यत् सीमुपह्वरे विदत् ॥ ३ ॥
५५९५. उद् यद् ब्रध्नस्य विष्टपं गृहमिन्द्रश्च गन्वहि ।
मध्वः पीत्वा संचेवहि त्रिः सप्त सख्युः पुदे ॥ ४ ॥
५५९६. अर्चत प्रार्चत प्रियमेधासो अर्चत ।

- अर्चन्तु पुत्रका उत पुरं न धृष्णवर्चत ॥५॥
 ५५९७. अव स्वराति गर्गरी गोधा परि सनिष्वणत् ।
 पिङ्गा परि चनिष्कदुदिन्द्राय ब्रह्मोद्यतम् ॥६॥
 ५५९८. आ यत् पतन्त्येन्यः सुदुघा अनपस्फुरः ।
 अपस्फुरं गृभायत् सोममिन्द्राय पातवे ॥७॥
 ५५९९. अपादिन्द्रो अपादिग्निर्विश्वे देवा अमत्सत ।
 वरुण इदिह क्षयत् तमापो अभ्यनूषत वृत्सं संशिश्वरीरिव ॥८॥
 ५६००. सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः ।
 अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्यं सुषिरामिव ॥९॥
 ५६०१. यो व्यतीरफाणयत् सुयुक्तां उप दाशुषे ।
 तक्रो नेता तदिद् वपुरुपमा यो अमुच्यत ॥१०॥
 ५६०२. अतीदु शक्र औहत इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ।
 भिनत् कनीन ओदनं पच्यमानं परो गिरा ॥११॥
 ५६०३. अर्भको न कुमारकोऽधि तिष्ठन्नवं रथम् ।
 स पक्षन्महिषं मृगं पित्रे मात्रे विभुक्तुम् ॥१२॥
 ५६०४. आ तू सुशिप्र दंपते रथं तिष्ठा हिरण्ययम् ।
 अर्धं द्युक्षं संचेवहि सहस्रपादमरुषं स्वस्तिगामनेहसम् ॥१३॥
 ५६०५. तं धैमित्था नमस्विन् उप स्वराजमासते ।
 अर्थं चिदस्य सुधितं यदेतव आवर्तयन्ति दावने ॥१४॥
 ५६०६. अनु प्रत्नस्यौकसः प्रियमैधास एषाम् ।
 पूर्वामनु प्रयतिं वृक्तबर्हिषो हितप्रयस आशत ॥१५॥
 ५६०७. यो राजा चर्षणीनां याता रथेभिरधिगुः ।
 विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो वो वृत्रहा गृणे ॥१६॥
 ५६०८. इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्मन्नवसे यस्य द्विता विधर्तरि ।
 हस्ताय वज्रः प्रति धायि दर्शतो महो दिवे न सूर्यः ॥१७॥
 ५६०९. नकिष्टं कर्मणा नशद् यश्चकार सदावृधम् ।
 इन्द्रं न यज्ञैर्विश्वर्तुमृश्वसमधृष्टं धृष्णवोजसम् ॥१८॥
 ५६१०. अषाल्हमुग्रं पृतनासु सासहिं यस्मिन् महीरुरुज्यः ।
 सं धेनवो जायमाने अनोनवुर्धावः क्षामो अनोनवुः ॥१९॥
 ५६११. यद् द्याव इन्द्र ते शतं शतं भूमिरुत स्युः ।
 न त्वा वज्रिन्सहस्रं सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी ॥२०॥
 ५६१२. आ पंप्राथ महिना वृष्या वृषन् विश्वा शविष्ठ शर्वसा ।
 अस्माँ अव मघवन् गोमति व्रजे वज्रिं चित्राभिरूतिभिः ॥२१॥

[सूक्त ९३]

[ऋषि-प्रगाथ, ४-८ देवजामि इन्द्रमाता । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री]

५६१३. उत् त्वा मन्दन्तु स्तोमाः कृणुष्व राधौ अद्रिवः ।
 अव ब्रह्मद्विषो जहि ॥ १ ॥
 ५६१४. पदा पर्णारिं राधसो नि बाधस्व महौ असि ।
 नहि त्वा कश्चन प्रति ॥ २ ॥
 ५६१५. त्वमीशिषे सुतानामिन्द्र त्वमसुतानाम् ।

- त्वं राजा जनानाम् ॥ ३ ॥
 ५६१६. ईङ्ख्यन्तीरपस्युव इन्द्रं जातमुपासते ।
 भेजानासः सुवीर्यम् ॥ ४ ॥
 ५६१७. त्वमिन्द्र बलादधि सहसो जात ओजसः ।
 त्वं वृषन् वृषेदसि ॥ ५ ॥
 ५६१८. त्वमिन्द्रासि वृत्रहा व्यंशन्तरिक्षमतिरः ।
 उद घामस्तभ्ना ओजसा ॥ ६ ॥
 ५६१९. त्वमिन्द्र सजोषसमर्कं बिभर्षि बाहोः ।
 वज्रं शिशान् ओजसा ॥ ७ ॥
 ५६२०. त्वमिन्द्राभिभूरसि विश्वां जातान्योजसा ।
 स विश्वा भुव आभवः ॥ ८ ॥

[सूक्त ९४]

[ऋषि- कृष्ण। देवता- इन्द्र। छन्द- त्रिष्टुप्, ४-९ जगती।]

५६२१. आ यात्विन्द्रः स्वपतिर्मदाय यो धर्मणा तूतुजानस्तुविष्मान् ।
 प्रत्वक्षाणो अति विश्वा सहास्यपारेण महता वृष्येन ॥ १ ॥
 ५६२२. सुष्ठामा रथः सुयमा हरी ते मिम्यक्षु वज्रो नृपते गभस्तौ ।
 शीभं राजन् सुपथा याह्यर्वाङ् वधांम ते पुपुषो वृष्यानि ॥ २ ॥
 ५६२३. एन्द्रवाहो नृपतिं वज्रबाहुमुग्रमुग्रासस्तविषास एनम् ।
 प्रत्वक्षसं वृषभं सत्यशुष्ममेमस्मत्रा संधमादौ वहन्तु ॥ ३ ॥
 ५६२४. एवा पतिं द्रोणसाचं सचैतसमूर्जं स्कम्भं धरुण आ वृषायसे ।
 ओजः कृष्व सं गृभाय त्वे अप्यसो यथा केनिपानामिनो वृधे ॥ ४ ॥
 ५६२५. गमन्नस्मे वसून्या हि शंसिषं स्वाशिषं भर्मा याहि सोमिनः ।
 त्वमीशिषे सास्मिन्ना सत्सि बर्हिष्यनाधृष्या तव पात्राणि धर्मणा ॥ ५ ॥
 ५६२६. पृथक् प्रार्यन् प्रथमा देवहृतयोऽकृण्वत श्रवस्यानि दुष्टरा ।
 न ये शेकुर्यज्ञियां नार्वमारुहमीमैव ते न्यविशन्तु केपयः ॥ ६ ॥
 ५६२७. एवैवापागपरि सन्तु दूढ्योश्वा येषां दुर्युज आयुयुजे ।
 इत्था ये प्रागुपरि सन्ति दावने पुरुणि यत्र वयुनां भोजना ॥ ७ ॥
 ५६२८. गिरारिजान् रेजमानां आधारयद् द्यौः क्रन्ददन्तरिक्षाणि कोपयत् ।
 समीचीने धिषणे विष्कभायति वृष्णः पीत्वा मद उक्थानि शंसति ॥ ८ ॥
 ५६२९. इमं बिभर्मि सुकृतं ते अङ्कुशं येनारुजासि मघवञ्छफारुजः ।
 अस्मिन्त्सु ते सर्वने अस्त्वोक्थं सुत इष्टौ मघवन् बोध्याभगः ॥ ९ ॥
 ५६३०. गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवैन् क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
 वयं राजभिः प्रथमा धनान्यस्माकैन् वृजनैना जयेम ॥ १० ॥
 ५६३१. बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
 इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु ॥ ११ ॥

[सूक्त ९५]

[ऋषि- गृत्समद, २-४ सुदा पैजवन। देवता- इन्द्र। छन्द- अष्टि, २-४ शकरी।]

५६३२. त्रिकदुकेषु महिषो यवाशिरं तुविशुष्मस्तृपत् सोममपिबद् विष्णुना सुतं यथावशत् ।
 स ईममाद् महि कर्म कर्तवे महामुरुं सैनं सश्चद् देवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥ १ ॥

५६३३. प्रो ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत ।
अभीके चिदु लोककृत् संगे समत्सु वृत्रहास्माकं बोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ २ ॥
५६३४. त्वं सिन्धूरवासृजोऽधराचो अहन्नहिम् ।
अशत्रुरिन्द्र जज्ञिषे विश्वं पुष्यसि वार्यं तं त्वा परिष्वजामहे नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ ३ ॥
५६३५. वि षु विश्वा अरातयोऽर्यो नशन्त नो धिर्यः ।
अस्तासि शत्रवे वधं यो न इन्द्र जिघांसति या ते रातिर्दुर्दिवसु नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ ४ ॥

[सूक्त ९६]

[ऋषि- पूरण, ११-१६ रक्षोहा, १७-२३ ब्रह्मा, २४ प्रचेता। देवता- इन्द्र, ६-१० इन्द्राग्नी, यक्षमनाशन, ११-१६ गर्भसंस्त्राव प्रायश्चित्त, १७-२३ यक्षमनाशन, २४ दुःस्वप्नघ्न। छन्द- त्रिष्टुप्, ९ शकरीगर्भा जगती, १०-१८, २४ अनुष्टुप्, १९ ककुम्मती अनुष्टुप्, २० चतुष्पदा भुरिक् उष्णिक्, २१ उपरिष्ठात् विराट् बृहती, २२ उष्णिग्गर्भा निचृत् अनुष्टुप्, २३ पथ्यापंक्ति।]

५६३६. तीव्रस्याभिव्यसो अस्य पाहि सर्वरथा वि हरी इह मुञ्च ।
इन्द्र मा त्वा यजमानासो अन्ये नि रीरमन् तुभ्यमिमे सुतासः ॥ १ ॥
५६३७. तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु सोत्वासस्त्वां गिरः श्वाय्या आ ह्वयन्ति ।
इन्द्रेदमद्य सर्वनं जुषाणो विश्वस्य विद्वाँ इह पाहि सोमम् ॥ २ ॥
५६३८. य उश्रुता मनसा सोममस्मै सर्वहृदा देवकामः सुनोति ।
न गा इन्द्रस्तस्य परा ददाति प्रशस्तमिच्चारुमस्मै कृणोति ॥ ३ ॥
५६३९. अनुस्पष्टो भवत्येषो अस्य यो अस्मै रेवान् न सुनोति सोमम् ।
निररत्नौ मघवा तं दधाति ब्रह्मद्विषो हन्त्यनानुदिष्टः ॥ ४ ॥
५६४०. अश्वायन्तो ग्व्यन्तो वाजयन्तो हवामहे त्वोपगन्तवा उ ।
आभूषन्तस्ते सुमतौ नवायां व्यमिन्द्र त्वा शुनं हुवेम ॥ ५ ॥
५६४१. मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात् ।
ग्राहिर्जग्राह यद्येतदेनं तस्या इन्द्राग्नी प्र मुमुक्तमेनम् ॥ ६ ॥
५६४२. यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।
तमा हरामि निरृतेरुपस्थादस्पर्शमेनं शतशारदाय ॥ ७ ॥
५६४३. सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतार्युषा हविषाहार्षमेनम् ।
इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥ ८ ॥
५६४४. शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हैमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतं त इन्द्रो अग्निः संविता बृहस्पतिः शतार्युषा हविषाहार्षमेनम् ॥ ९ ॥
५६४५. आहार्षमविदं त्वा पुनरागाः पुनर्णवः ।
सर्वाङ्ग सर्व ते चक्षुः सर्वमार्युश्च तेऽविदम् ॥ १० ॥
५६४६. ब्रह्मणाग्निः संविदानो रक्षोहा बाधतामितः ।
अर्मावा यस्ते गर्भदुर्णामा योनिमाशयै ॥ ११ ॥
५६४७. यस्ते गर्भमर्मावा दुर्णामा योनिमाशयै ।
अग्निष्टं ब्रह्मणा सह निष्क्रव्यादमनीनशत् ॥ १२ ॥
५६४८. यस्ते हन्ति पतयन्तं निषत्सुं यः संरीसृपम् ।
जातं यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥ १३ ॥
५६४९. यस्त ऊरू विहरत्यन्तरा दम्पती शयै ।
योनिं यो अन्तरारेल्हि तमितो नाशयामसि ॥ १४ ॥
५६५०. यस्त्वा भ्राता पतिभूत्वा जारो भूत्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥ १५ ॥

५६५१. यस्त्वा स्वप्नेन तमसा मोहयित्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥ १६ ॥
५६५२. अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां छुबुकादधि ।
यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ॥ १७ ॥
५६५३. ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनुक्यात् ।
यक्ष्मं दोषण्यं मंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते ॥ १८ ॥
५६५४. हृदयात् ते परिक्लोमो हलीक्षणात् पाश्चाभ्याम् ।
यक्ष्मं मतस्नाभ्यां प्लीहो यक्रस्ते वि वृहामसि ॥ १९ ॥
५६५५. आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादधि ।
यक्ष्मं कुक्षिभ्यां प्लाशेनाभ्या वि वृहामि ते ॥ २० ॥
५६५६. ऊरुभ्यां ते अष्टीवद्भ्यां पाष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
यक्ष्मं भसद्यं श्रोणिभ्यां भासदं भंससो वि वृहामि ते ॥ २१ ॥
५६५७. अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्यः स्नावभ्यो धुमनिभ्यः ।
यक्ष्मं पाणिभ्यामङ्गुलिभ्यो नखेभ्यो वि वृहामि ते ॥ २२ ॥
५६५८. अङ्गं अङ्गे लोमिनीं यस्ते पर्वणिपर्वणि ।
यक्ष्मं त्वचस्यं ते वयं कश्यपस्य वीबर्हेण विष्वञ्चं वि वृहामसि ॥ २३ ॥
५६५९. अपैहि मनसस्यतेर्पं क्राम पुरश्चर ।
पुरो निर्ऋत्या आ चक्ष्व बहुधा जीवतो मनः ॥ २४ ॥

[सूक्त ९७]

[ऋषि- कलि । देवता-इन्द्र । छन्द- प्रगाथ, ३ बृहती]

५६६०. वयमेनमिदा ह्योपीपेमेह वज्रिणम् ।
तस्मा उ अद्य समना सुतं भुरा नूनं भूषत श्रुते ॥ १ ॥
५६६१. वृकश्चिदस्य वारुण उरामधिरा वयुनेषु भूषति ।
सेमं नः स्तोमं जुजुषाण आ गृहीन्दु प्र चित्रया धिया ॥ २ ॥
५६६२. कदू न्वंशु स्याकृतमिन्द्रस्यास्ति पौस्यम् ।
केनो नु कं श्रोमतेन न श्शुश्रुवे जनुषः परि वृत्रहा ॥ ३ ॥

[सूक्त ९८]

[ऋषि- शंयु । देवता- इन्द्र । छन्द- प्रगाथ]

५६६३. त्वामिद्धि हवामहे साता वाजस्य कारवः ।
त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः ॥ १ ॥
५६६४. स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृष्णुया मह स्तवानो अद्रिवः ।
गामश्च रथ्यमिन्द्र सं किर सत्रा वाजं न जिग्युषै ॥ २ ॥

[सूक्त ९९]

[ऋषि- मेध्यातिथि । देवता- इन्द्र । छन्द- प्रगाथ]

५६६५. अभि त्वा पूर्वपीतय इन्द्र स्तोमैभिरायवः ।
समीचीनासं ऋभवः समस्वरन् रुद्रा गृणन्त पूर्व्यम् ॥ १ ॥
५६६६. अस्येदिन्द्रो वावृधे वृष्ण्यं शवो मदे सुतस्य विष्णावि ।
अद्या तमस्य महिमानमायवोऽनु ष्टुवन्ति पूर्वथा ॥ २ ॥

[सूक्त १००]

[ऋषि- नृमेध। देवता-इन्द्र। छन्द- उष्णिक]

५६६७. अधा हीन्द्र गिर्वण उप त्वा कामान् महः संसृज्महे ।
उदेव यन्त उदभिः ॥ १ ॥
५६६८. वार्णं त्वा यव्याभिर्वर्धन्ति शूर ब्रह्माणि ।
वावृध्वांसं चिदद्रिवो द्विवेदिवे ॥ २ ॥
५६६९. युञ्जन्ति हरी इषिरस्य गार्थयोरौ रथं उरुयुगे ।
इन्द्रवाहा वचोयुजा ॥ ३ ॥

[सूक्त १०१]

[ऋषि- मेध्यातिथि। देवता- अग्नि। छन्द- गायत्री।]

५६७०. अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ॥ १ ॥
५६७१. अग्निर्मग्निं हवीमभिः सदा हवन्त विशपतिम् ।
हव्यवाहं पुरुप्रियम् ॥ २ ॥
५६७२. अग्ने देवा इहा वह जज्ञानो वृक्तबर्हिषे ।
असि होता न ईड्यः ॥ ३ ॥

[सूक्त १०२]

[ऋषि- विश्वामित्र। देवता- अग्नि। छन्द- गायत्री।]

५६७३. ईलेन्यो नमस्यस्तिरस्तमांसि दर्शतः ।
समग्निरिध्यते वर्षा ॥ १ ॥
५६७४. वर्षो अग्निः समिध्यतेऽश्चो न देववाहनः ।
तं हविष्मन्त ईलते ॥ २ ॥
५६७५. वर्षणं त्वा वयं वर्षन् वर्षणः समिधीमहि ।
अग्ने दीर्घतं बृहत् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०३]

[ऋषि- सुदीति और पुरुमीढ, २-३ भर्ग। देवता- अग्नि। छन्द- बृहती, २-३ प्रगाथ।]

५६७६. अग्निर्मीलिष्वावसे गार्थाभिः शीरशोचिषम् ।
अग्निं राये पुरुमाल्ह श्रुतं नरोऽग्निं सुदीतये छर्दिः ॥ १ ॥
५६७७. अग्न आ याह्यग्निभिर्होतारं त्वा वृणीमहे ।
आ त्वामनक्तु प्रयता हविष्मती यजिष्ठं बर्हिरासदै ॥ २ ॥
५६७८. अच्छा हि त्वा सहसः सूनो अङ्गिरः स्रुचश्चरन्त्यध्वरे ।
ऊर्जो नपातं घृतकेशमीमहेऽग्निं यज्ञेषु पूर्व्यम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०४]

[ऋषि- मेध्यातिथि, ३-४ नृमेध। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५६७९. इमा उं त्वा पुरुवसो गिरौ वर्धन्तु या मर्म ।
पावकवर्णाः शुचयो विपश्चितोऽभि स्तोमैरनूषत ॥ १ ॥
५६८०. अयं सहस्रमृषिभिः सहस्कृतः समुद्र इव पप्रथे ।
सृत्यः सो अस्य महिमा गृणे शवो यज्ञेषु विप्रराज्ये ॥ २ ॥

५६८१. आ नो विश्वासु हव्य इन्द्रः समत्सु भूषतु।
उप ब्रह्माणि सर्वानानि वृत्रहा परमज्या ऋचीषमः ॥ ३ ॥
५६८२. त्वं दाता प्रथमो राधसामस्यसि सत्य ईशानकृत्।
तुविद्युम्नस्य युज्या वृणीमहे पुत्रस्य शर्वसो महः ॥ ४ ॥

[सूक्त १०५]

[ऋषि- नृमेध, ४-५ पुरुहन्मा। देवता-इन्द्र। छन्द- प्रगाथ, ३ बृहती।]

५६८३. त्वमिन्द्र प्रतृतिष्वभि विश्वा असि स्पृधः।
अशस्तिहा जनिता विश्वतूरसि त्वं तूर्य तरुष्यतः ॥ १ ॥
५६८४. अनु ते शुष्मं तुरयन्तमीयतुः क्षोणी शिशुं न मातरा।
विश्वास्ते स्पृधः श्नथयन्त मन्यवे वृत्रं यदिन्द्र तूर्वसि ॥ २ ॥
५६८५. इत कृती वो अजरं प्रहेतारमप्रहितम्।
आशुं जेतारं हेतारं रथीतममतूर्तं तुगयावृधम् ॥ ३ ॥
५६८६. यो राजा चर्षणीनां याता रथेभिरधिगुः।
विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो यो वृत्रहा गृणे ॥ ४ ॥
५६८७. इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्मन्नवसे यस्य द्विता विधर्तरि।
हस्ताय वज्रः प्रति धायि दर्शतो महो दिवे न सूर्यः ॥ ५ ॥

[सूक्त १०६]

[ऋषि- गोषूक्ति और अश्वसूक्ति। देवता- इन्द्र। छन्द- उष्णिक्।]

५६८८. तव त्यदिन्द्रियं बृहत् तव शुष्ममुत ऋतुम्।
वज्रं शिशाति धिषणा वरेण्यम् ॥ १ ॥
५६८९. तव द्यौरिन्द्र पौंस्यं पृथिवी वर्धति श्रवः।
त्वामापः पर्वतासश्च हिन्विरे ॥ २ ॥
५६९०. त्वां विष्णुर्बृहन् क्षयो मित्रो गृणाति वरुणः।
त्वां शर्धो मदत्यनु मारुतम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १०७]

[ऋषि- वत्स, ४-१२ बृहदिव और अथर्वा, १३-१४ ब्रह्मा, १५ कुत्स। देवता- इन्द्र, १३-१५ सूर्य। छन्द- गायत्री, ४-११, १४-१५ त्रिष्टुप्, १२ भुरिक् परातिजागता त्रिष्टुप्, १३ आर्षी पंक्ति।]

५६९१. समस्य मन्यवे विशो विश्वा नमन्त कृष्टयः।
समुद्रायैव सिन्धवः ॥ १ ॥
५६९२. ओजस्तदस्य तित्विष उभे यत् समवर्तयत्।
इन्द्रश्चर्मैव रोदसी ॥ २ ॥
५६९३. वि चिद् वृत्रस्य दोधतो वज्रेण शतपर्वणा।
शिरौ बिभेद वृष्णिना ॥ ३ ॥
५६९४. तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूनु यदेनं मदन्ति विश्व ऊमाः ॥ ४ ॥
५६९५. वावृधानः शर्वसा भूर्योजाः शत्रुर्दासाय भियसं दधाति।
अव्यनच्च व्यनच्च सस्ति सं तै नवन्त प्रभृता मदेषु ॥ ५ ॥
५६९६. त्वे ऋतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदिते त्रिर्भवन्त्यूमाः।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु मधुनाभि यौधीः ॥ ६ ॥

५६९७. यदि चिन्नु त्वा धना जयन्तं रणे रणे अनुमदन्ति विप्राः ।
ओजीयः शुष्मिन्स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन् दुरेवासः कशोकाः ॥७॥
५६९८. त्वया वयं शाशद्गहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त् आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वयांसि ॥८॥
५६९९. नि तद् दधिषेऽवरे परे च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ स्थापयत मातरं जिगत्नुमत् इन्वत् कर्वराणि भूरि ॥९॥
५७००. स्तुष्व वर्ष्मन् पुरुवर्त्मानं समृभ्वाणमिनतममाप्तमाप्त्यानाम् ।
आ दर्शति शर्वसा भूर्योजाः प्र संक्षति प्रतिमानं पृथिव्याः ॥१०॥
५७०१. इमा ब्रह्म बृहद्विवः कृणवदिन्द्राय शूषमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजा तुरश्चिद् विश्वमर्णवत् तपस्वान् ॥११॥
५७०२. एवा महान् बृहद्विवो अथर्वावोचत् स्वां तन्वश्मिन्द्रमेव ।
स्वसारौ मातरिभ्वरी अरिप्रे हिन्वन्ति चैनेशर्वसा वर्धयन्ति च ॥१२॥
५७०३. चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान् प्रदिशः सूर्य उद्यन् ।
द्विवाकरोऽति द्युम्नैस्तमांसि विश्वातारीद् दुरितानि शुक्रः ॥१३॥
५७०४. चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।
आप्राद् द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥१४॥
५७०५. सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् ।
यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम् ॥१५॥

[सूक्त १०८]

[ऋषि- नृमेध। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री, २ ककुप् उष्णिक, ३ पुर उष्णिक।]

५७०६. त्वं न इन्द्रा भरुं ओजो नृम्णं शतक्रतो विचर्षणे ।
आ वीरं पृतनाषहम् ॥१॥
५७०७. त्वं हि नः पिता वसो त्वं माता शतक्रतो बभूविथ ।
अर्धा ते सुम्नमीमहे ॥२॥
५७०८. त्वां शुष्मिन् पुरुहूत वाजयन्तमुप बुवे शतक्रतो ।
स नो रास्व सुवीर्यम् ॥३॥

[सूक्त १०९]

[ऋषि- गोतम। देवता- इन्द्र। छन्द- पथ्यापंक्ति।]

५७०९. स्वादोरित्था विषूवतो मध्वः पिबन्ति गौर्यः ।
या इन्द्रेण स्यावरीवृष्णा मदन्ति शोभसे वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥१॥
५७१०. ता अस्य पृशनायुवः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।
प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रं हिन्वन्ति सार्यकं वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥२॥
५७११. ता अस्य नर्मसा सहः सपर्यन्ति प्रचेतसः ।
व्रतान्यस्य सश्चिरे पुरूणि पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥३॥

[सूक्त ११०]

[ऋषि- श्रुतकक्ष अथवा सुकक्ष। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५७१२. इन्द्राय मद्दने सुतं परि शोभन्तु नो गिरः ।
अर्कमर्चन्तु कारवः ॥१॥
५७१३. यस्मिन् विश्वा अधि श्रियो रणन्ति सप्त संसदः ।

इन्द्रं सुते हवामहे ॥ २ ॥
५७१४. त्रिकदुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमत्नत।
तमिद् वर्धन्तु नो गिरः ॥ ३ ॥

[सूक्त १११]

[ऋषि-पर्वत। देवता- इन्द्र। छन्द- उष्णिक्।]

५७१५. यत् सोममिन्द्र विष्णवि यद्वा घ त्रित आप्तये।
यद्वा मरुत्सु मन्दसे समिन्दुभिः ॥ १ ॥
५७१६. यद्वा शक्र परावति समुद्रे अधि मन्दसे।
अस्माकमित् सुते रणा समिन्दुभिः ॥ २ ॥
५७१७. यद्वासि सुन्वतो वृधो यजमानस्य सत्पते।
उक्थे वा यस्य रण्यसि समिन्दुभिः ॥ ३ ॥

[सूक्त ११२]

[ऋषि- सुकक्ष। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५७१८. यदद्य कच्च वृत्रहन्तुदगा अभि सूर्य।
सर्वं तदिन्द्र ते वशे ॥ १ ॥
५७१९. यद्वा प्रवृद्ध सत्पते न मरा इति मन्यसे।
उतो तत् सत्यमित् तव ॥ २ ॥
५७२०. ये सोमासः परावति ये अर्वावति सुन्विरे।
सर्वास्ताँ इन्द्र गच्छसि ॥ ३ ॥

[सूक्त ११३]

[ऋषि- भर्ग। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५७२१. उभयं शृणवच्च न इन्द्रो अर्वागिदं वचः।
सुत्राच्या मघवा सोमपीतये धिया शर्विष्ट आ गमत् ॥ १ ॥
५७२२. तं हि स्वराजं वृषभं तमोजसे धिषणे निष्टतक्षतुः।
उतोपमानां प्रथमो नि षीदसि सोमकामं हि ते मनः ॥ २ ॥

[सूक्त ११४]

[ऋषि- सौभरि। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५७२३. अभ्रातृव्यो अना त्वमनापिरिन्द्र जनुषा सनादसि।
युधेर्दापित्वमिच्छसे ॥ १ ॥
५७२४. नकी रेवन्तं सख्याय विन्दसे पीर्यन्ति ते सुराश्वः।
यदा कृणोषि नदनुं समूहस्यादित् पितेव ह्यसे ॥ २ ॥

[सूक्त ११५]

[ऋषि- वत्स। देवता- इन्द्र। छन्द- गायत्री।]

५७२५. अहमिद्धि पितुष्परि मेधामृतस्य जग्रभ।
अहं सूर्य इवाजनि ॥ १ ॥
५७२६. अहं प्रत्नेन मन्मना गिरः शुम्भामि कण्ववत्।
येनेन्द्रः शुष्मिद् दुधे ॥ २ ॥

५७२७. ये त्वामिन्द्र न तुष्टुवुः ऋषयो ये च तुष्टुवुः ।
ममेद् वर्धस्व सुष्टुतः ॥ ३ ॥

[सूक्त ११६]

[ऋषि- मेध्यातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- बृहती।]

५७२८. मा भूम निष्ट्या इवेन्द्र त्वदरणा इव ।
वनानि न प्रजहितान्यद्रिवो दुरोषासो अमन्महि ॥ १ ॥
५७२९. अर्मन्महीर्दनाशवोऽनुग्रासश्च वृत्रहन् ।
सकृत् सु ते महता शूर राधसानु स्तोमं मुदीमहि ॥ २ ॥

[सूक्त ११७]

[ऋषि- वसिष्ठ। देवता- इन्द्र। छन्द- विराट्गायत्री।]

५७३०. पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हयश्चाद्रिः ।
सोतुर्बाहुभ्यां सुयतो नारवा ॥ १ ॥
५७३१. यस्ते मदो युज्यश्चारुरस्ति येन वृत्राणि हर्यश्च हंसि ।
स त्वामिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु ॥ २ ॥
५७३२. बोधा सु मे मघवन् वाचमेमां यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् ।
इमा ब्रह्म सधुमादै जुषस्व ॥ ३ ॥

[सूक्त ११८]

[ऋषि- भर्ग, ३-४ मेध्यातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५७३३. शग्ध्युः षु शचीपत इन्द्र विश्वाभिरूतिभिः ।
भगं न हि त्वा यशसं वसुविदमनु शूर चरामसि ॥ १ ॥
५७३४. पौरो अश्वस्य पुरुकृद् गवामस्युत्सो देव हिरण्ययः ।
नकिर्हि दानं परिमर्धिषत् त्वे यद्यद्यामि तदा भर ॥ २ ॥
५७३५. इन्द्रमिद् देवतातय इन्द्रं प्रयत्यध्वरे ।
इन्द्रं समीके वनिनो हवामह इन्द्रं धनस्य सातये ॥ ३ ॥
५७३६. इन्द्रो महा रोदसी पप्रथच्छव इन्द्रः सूर्यमरोचयत् ।
इन्द्रे ह विश्वा भुवनानि येमिरे इन्द्रे सुवानास इन्द्रवः ॥ ४ ॥

[सूक्त ११९]

[ऋषि- आयु, २ श्रुष्टिगु। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५७३७. अस्तावि मन्म पूर्व्यं ब्रह्मेन्द्राय वोचत ।
पूर्वीऋतस्य बृहतीरनूषत स्तोतुर्मेधा असृक्षत ॥ १ ॥
५७३८. तुरण्यवो मधुमन्तं घृतश्चुतं विप्रासो अर्कमानुचुः ।
अस्मे रयिः पप्रथे वृष्ण्यं शवोऽस्मे सुवानास इन्द्रवः ॥ २ ॥

[सूक्त १२०]

[ऋषि- देवातिथि। देवता- इन्द्र। छन्द- प्रगाथ।]

५७३९. यदिन्द्र प्रागपागुदङ्ग्यगवा ह्यसे नृभिः ।
सिमा पुरु नृषतो अस्यान्वेऽसि प्रशार्ध तुर्वशे ॥ १ ॥
५७४०. यद्वा रुमे रुशमे श्यावके कृप इन्द्र मादयसे सचा ।

कण्वांसस्त्वा ब्रह्माभिः स्तोमवाहसु इन्द्रा यच्छन्त्या गहि ॥ २ ॥

[सूक्त १२१]

[ऋषि- देवातिथि । देवता-इन्द्र । छन्द- प्रगाथ ।]

५७४१. अ॒भि त्वा॑ शूर॒ नोनु॑मोऽदुग्धा इव धे॒नवः॑ ।
ईशा॑नम॒स्य ज॑र्गतः स्व॒र्दृश॑मीशा॒नमिन्द्र॑ त॒स्थुषः॑ ॥ १ ॥
५७४२. न त्वावाँ॑ अ॒न्यो दि॒व्यो न पा॑र्थि॒वो न जा॑तो न ज॒निष्य॑ते ।
अ॒श्वा॒यन्तो॑ मघवन्निन्द्र वा॒जिनो॑ ग॒व्यन्त॑स्त्वा हवामहे ॥ २ ॥

[सूक्त १२२]

[ऋषि- शूनःशेष । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५७४३. रे॒वती॑र्नः सध॒मादु॑ इन्द्रे॒ सन्तु॑ तु॒विवा॑जाः ।
क्षु॒मन्तो॑ याभि॒र्मदे॑म ॥ १ ॥
५७४४. आ घ॒ त्वावा॑न् त्मना॒प्त स्तो॑तृ॒भ्यो धृ॑ष्णवि॒यानः॑ ।
ऋ॒णो॒रक्षं॑ न च॒क्रयोः॑ ॥ २ ॥
५७४५. आ यद् दु॒र्वः श॑त॒क्रत॒वा का॑मं॒ जरि॑तृ॒णाम् ।
ऋ॒णो॒रक्षं॑ न श॒चीभिः॑ ॥ ३ ॥

[सूक्त १२३]

[ऋषि- कुत्स । देवता-सूर्य । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५७४६. तत् सूर्य॑स्य दे॒वत्वं त॑न्म॒हित्वं म॒ध्या क॑र्तो॒र्वित॑तं सं ज॒भार॑ ।
य॒देद॑र्युक्त ह॒रितः॑ स॒धस्था॑दा॒द्रात्री॑ वास॒स्तनु॑ते सि॒मस्मै॑ ॥ १ ॥
५७४७. तन्मि॑त्रस्य॒ वरु॑णस्याभि॒चक्षे॑ सूर्यो॒ रूपं॑ कृ॒णुते॑ द्यौरु॒पस्थे॑ ।
अ॒न॒न्तम॑न्यद् रु॒शद॑स्य॒ पाजः॑ कृ॒ष्णम॑न्यद्हरि॒तः सं भ॑रन्ति ॥ २ ॥

[सूक्त १२४]

[ऋषि- वामदेव । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री, ३ पाद निचृत् गायत्री, ४-६ त्रिष्टुप् ।]

५७४८. कया॑ नश्चि॒त्र आ भु॑वदू॒ती स॒दावृ॑धुः सखा॑ ।
कया॑ शचि॒ष्ठया॑ वृ॒ता ॥ १ ॥
५७४९. कस्त्वा॑ स॒त्यो म॑दानां॒ मंहि॑ष्ठो मत्स॒दन्ध॑सः ।
दृ॒ल्हा चि॑दा॒रुजे॑ वसु॑ ॥ २ ॥
५७५०. अ॒भी षु॑ णुः स॒खीना॑मवि॒ता ज॑रि॒तृणाम्॑ ।
श॒तं भ॑वास्यु॒तिभिः॑ ॥ ३ ॥
५७५१. इ॒मा नु॑ कं भु॒वना॑ सीष॒धामेन्द्र॑श्च॒ विश्वे॑ च दे॒वाः ।
य॒ज्ञं च॑ नस्त॒न्वं च॑ प्र॒जां चा॑दित्यैरिन्द्रः स॒ह ची॑क्लृ॒पाति॑ ॥ ४ ॥
५७५२. आ॒दित्यै॑रिन्द्रः स॒र्गणो॑ म॒रुद्भि॑र॒स्माकं॑ भू॒त्ववि॑ता त॒नूना॑म् ।
ह॒त्वाय॑ दे॒वा अ॑सुरान् यदा॒र्यन् दे॒वा दे॑वत्व॒र्मभि॑रक्ष॒माणाः॑ ॥ ५ ॥
५७५३. प्र॒त्यज्व॑र्म॒र्कम॑नयं॒ छर्ची॑भिरादित् स्व॒धार्मि॑षिरां पर्य॒पश्य॑न् ।
अ॒या वाज॑ दे॒वहि॑तं स॒नेम॑ म॒देम॑ श॒तहि॑माः सु॒वीराः॑ ॥ ६ ॥

[सूक्त १२५]

[ऋषि- सुकीर्ति । देवता- इन्द्र, ४-५ अश्विनीकुमार । छन्द- त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप् ।]

५७५४. अपेन्द्र प्राचो मघवन्नमित्रानपापाचो अभिभूते नुदस्व ।
 अपोदीचो अप शूराधराच उरौ यथा तव शर्मन् मदम ॥ १ ॥
५७५५. कुविदङ्ग यवमन्तो यवंचिद् यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय ।
 इहेहैषां कृणुहि भोजनानि ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः ॥ २ ॥
५७५६. नहि स्थूर्युतुथा यातमस्ति नोत श्रवो विविदे संगमेषु ।
 गव्यन्त इन्द्रं सख्याय विप्रा अश्वायन्तो वृषणं वाजयन्तः ॥ ३ ॥
५७५७. युवं सुराममश्विना नमुचावासुरे सचा ।
 विपिपाना शुभस्पती इन्द्रं कर्मस्वावतम् ॥ ४ ॥
५७५८. पुत्रमिव पितरावश्विनोभेन्द्रावथुः काव्यैर्दसनाभिः ।
 यत् सुरामं व्यपिबुः शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णक् ॥ ५ ॥
५७५९. इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
 बाधतां द्वेषो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ ६ ॥
५७६०. स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मदाराच्चिद् द्वेषः सनुतर्युयोतु ।
 तस्य वयं सुमृतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ ७ ॥

[सूक्त १२६]

[ऋषि- इन्द्राणी और वृषाकपि । देवता- इन्द्र । छन्द- पंक्ति ।]

५७६१. वि हि सोतोःरसृक्षत नेन्द्रं देवममंसत ।
 यत्रामदद् वृषाकपिर्यः पुष्टेषु मत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १ ॥
५७६२. परा हीन्द्र धार्वसि वृषाकपेरति व्यथिः ।
 नो अह प्र विन्दस्यन्यत्र सोमपीतये विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २ ॥
५७६३. किमयं त्वा वृषाकपिश्चकार हरितो मृगः ।
 यस्मा इरस्यसीदु न्वश्यो वा पुष्टिमद् वसु विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ३ ॥
५७६४. यमिमं त्वं वृषाकपिं प्रियमिन्द्राभिरक्षसि ।
 श्वा न्वस्य जम्भिषदपि कर्णे वराहयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ४ ॥
५७६५. प्रिया तृष्टानि मे कपिव्यक्ता व्यदूदुषत् ।
 शिरो न्वस्य राविषं न सुगं दुष्कृतै भुवं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ५ ॥
५७६६. न मत्स्त्री सुभसत्तरा न सुयाशुतरा भुवत् ।
 न मत् प्रतिच्यवीयसी न सवथ्युद्यमीयसी विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ६ ॥
५७६७. उवे अम्ब सुलाभिके यथैवाङ्ग भविष्यति ।
 भसन्मे अम्ब सक्थि मे शिरो मे वीव हृष्यति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ७ ॥
५७६८. किं सुबाहो स्वङ्गुरे पृथुष्टो पृथुजाघने ।
 किं शूरपत्नि नस्त्वमभ्यमीषि वृषाकपिं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ८ ॥
५७६९. अवीरामिव मामयं शरारुर्भि मन्यते ।
 उताहमस्मि वीरिणीन्द्रपत्नी मरुत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ९ ॥
५७७०. सहोत्रं स्म पुरा नारी समनं वाव गच्छति ।
 वेधा ऋतस्य वीरिणीन्द्रपत्नी महीयते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १० ॥
५७७१. इन्द्राणीमासु नारिषु सुभगामहमश्रवम् ।
 नह्यस्या अपरं च न जरसा मरते पतिर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ११ ॥
५७७२. नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेरृते ।
 यस्येदमप्यं हविः प्रियं देवेषु गच्छति विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १२ ॥

५७७३. वृषाकपायि रेवति सुपुत्र आदु सुसुषे।
घसत् त इन्द्र उक्षणः प्रियं काचित्करं हविर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १३ ॥
५७७४. उक्षणो हि मे पञ्चदश साकं पचन्ति विंशतिम्।
उताहमग्नि पीव इदुभा कुक्षी पृणन्ति मे विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १४ ॥
५७७५. वृषभो न तिग्मशृङ्गोऽन्तर्यूथेषु रोरुवत्।
मन्थस्त इन्द्र शं हृदे यं ते सुनोति भावयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १५ ॥
५७७६. न सेशे यस्य रम्बतेऽन्तरा सुक्थ्याऽ कपृत्।
सेदीशे यस्य रोमशं निषेदुषो विजृम्भते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १६ ॥
५७७७. न सेशे यस्य रोमशं निषेदुषो विजृम्भते।
सेदीशे यस्य रम्बतेऽन्तरा सुक्थ्याऽ कपृद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १७ ॥
५७७८. अयमिन्द्र वृषाकपिः परस्वन्तं हृतं विदत्।
असिं सूनां नवं चरुमादेधस्यान् आचितं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १८ ॥
५७७९. अयमैमि विचाकशद् विचिन्वन् दासमार्यम्।
पिबामि पाकसुत्वनोऽभि धीरमचाकशं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १९ ॥
५७८०. धन्व च यत् कृन्तत्रं च कति स्वित् ता वि योजना।
नेदीयसो वृषाकपेस्तमेहि गृहोऽप विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २० ॥
५७८१. पुनरेहि वृषाकपे सुविता कल्पयावहै।
य एष स्वप्नंशनोऽस्तमेषि पथा पुनर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २१ ॥
५७८२. यदुदञ्चो वृषाकपे गृहमिन्द्राजगन्तन।
कृशस्य पुल्वघो मृगः कर्मगं जनयोपनो विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २२ ॥
५७८३. पशुर्ह नाम मानवी साकं संसूव विंशतिम्।
भद्रं भल त्यस्या अभूद् यस्या उदरमामयद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २३ ॥

[सूक्त १२७]

५७८४. इदं जना उप श्रुत् नराशंस स्तविष्यते।
षष्टिं सहस्रां नवतिं च कौरम् आ रुशमेषु दद्वहे ॥ १ ॥
५७८५. उष्ट्रा यस्य प्रवाहणो वधूमन्तो द्विर्दश।
वृष्मा रथस्य नि जिहीडते दिव इषमाणा उपस्पृशः ॥ २ ॥
५७८६. एष इषार्य मामहे शतं निष्कान् दश स्रजः।
त्रीणि शतान्यर्वतां सहस्रा दश गोनाम् ॥ ३ ॥
५७८७. वच्यस्व रेभं वच्यस्व वृक्षे न पक्के श्कुनः।
नष्टे जिह्वा चर्चरीति क्षुरो न भुरिजौरिव ॥ ४ ॥
५७८८. प्र रेभासो मनीषा वृषा गाव इवेरते।
अमोतपुत्रका एषाममोत गा इवासते ॥ ५ ॥
५७८९. प्र रेभ धीं भरस्व गोविदं वसुविदम्।
देवत्रेमां वाचं श्रीणीहीषुर्नार्वीरस्तारम् ॥
५७९०. राज्ञो विश्वजनीनस्य यो देवोऽमर्त्या अति।
वैश्वानरस्य सुष्टुतिमा सुनोता परिक्षितः ॥ ७ ॥
५७९१. परिच्छिन्नः क्षेममकरोत् तम आसनमाचरन्।
कुलायन् कृण्वन् कौरव्यः पतिर्वदति जायया ॥ ८ ॥
५७९२. कतरत् त आ हराणि दधि मन्थां परि श्रुतम्।

- जायाः पतिं वि पृच्छति राष्ट्रे राज्ञः परिक्षितः ॥ ९ ॥
 ५७९३. अभीवस्वः प्र जिहीते यवः पृक्कः पथो बिलम् ।
 जन्ः स भद्रमेधति राष्ट्रे राज्ञः परिक्षितः ॥ १० ॥
 ५७९४. इन्द्रः कारुर्मबूबुधदुत्तिष्ठ वि चरा जनम् ।
 ममेदुग्रस्य चक्रीधि सर्व इत् तै पृणादुरिः ॥ ११ ॥
 ५७९५. इह गावः प्रजायध्वमिहाश्वा इह पूरुषाः ।
 इहो सहस्रदक्षिणोऽपि पूषा नि षीदति ॥ १२ ॥
 ५७९६. नेमा इन्द्र गावो रिषन् मो आसां गोप रीरिषत् ।
 मासाम्मित्रयुर्जन इन्द्र मा स्तेन ईशत ॥ १३ ॥
 ५७९७. उप नो न रमसि सूक्तै न वचसा वयं भद्रेण वचसा वयम् ।
 वनादधिध्वनो गिरो न रिष्येम कदा चन ॥ १४ ॥

[सूक्त १२८]

मंत्र क्र० १ से ५ तक के मंत्र 'दिशां क्लृप्तयः' कहे जाते हैं। ये नीतिपरक दिशा-निर्देश करने वाले मंत्र हैं-

५७९८. यः सभेयो विदुथ्यः सुत्वा यज्वाथ पूरुषः ।
 सूर्यं चामू रिशादसस्तद् देवाः प्रागकल्पयन् ॥ १ ॥
 ५७९९. यो जाम्या अप्रथयस्तद् यत् सखायं दुधूर्षति ।
 ज्येष्ठो यदप्रचेतास्तदाहुरधरागिति ॥ २ ॥
 ५८००. यद् भद्रस्य पुरुषस्य पुत्रो भवति दाधृषिः ।
 तद् विप्रो अब्रवीदु तद् गन्धर्वः काम्यं वचः ॥ ३ ॥
 ५८०१. यश्च पणि रघुजिष्ठयो यश्च देवाँ अदाशुरिः ।
 धीराणां शश्रतामहं तदपागिति शुश्रुम ॥ ४ ॥
 ५८०२. ये च देवा अयजन्ताथो ये च परादुदिः ।
 सूर्यो दिवमिव गत्वाय मघवा नो वि रप्शते ॥ ५ ॥
 ५८०३. योनाक्ताक्षो अनभ्यक्तो अमणिवो अहिरण्यवः ।
 अब्रह्मा ब्रह्मणः पुत्रस्तोता कल्पेषु संमिता ॥ ६ ॥
 ५८०४. य आक्ताक्षः सुभ्यक्तः सुमणिः सुहिरण्यवः ।
 सुब्रह्मा ब्रह्मणः पुत्रस्तोता कल्पेषु संमिता ॥ ७ ॥
 ५८०५. अप्रपाणा च वेशन्ता रेवाँ अप्रतिदिश्ययः ।
 अयभ्या कन्याकल्याणी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ८ ॥
 ५८०६. सुप्रपाणा च वेशन्ता रेवान्तसुप्रतिदिश्ययः ।
 सुर्यभ्या कन्या कल्याणी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ९ ॥
 ५८०७. परिवृक्ता च महिषी स्वस्त्या च युधिगमः ।
 अनशुरश्चायामी तोता कल्पेषु संमिता ॥ १० ॥
 ५८०८. वावाता च महिषी स्वस्त्या च युधिगमः ।
 श्वाशुरश्चायामी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ११ ॥
 ५८०९. यदिन्द्रादो दाशराज्ञे मानुषं वि गाहथाः ।
 विरूपः सर्वस्मा आसीत् सह यक्षाय कल्पते ॥ १२ ॥
 ५८१०. त्वं वृषाक्षुं मघवन्नम्रं मर्याकरो रविः ।
 त्वं रौहिणं व्यास्यो वि वृत्रस्याभिनच्छिरः ।
 ५८११. यः पर्वतान् व्यदधाद् यो अपो व्यगाहथाः ।

- इन्द्रो यो वृत्रहान्महं तस्मादिन्द्र नमोऽस्तु ते ॥ १४ ॥
 ५८१२. पृष्ठं धार्वन्तं ह्यौरौर्च्चैः श्रवसर्मबुवन् ।
 स्वस्त्यश्च जैत्रायेन्द्रमा वह सुस्रजम् ॥ १५ ॥
 ५८१३. ये त्वा श्वेता अजैश्रवसो हार्यो युञ्जन्ति दक्षिणम् ।
 पूर्वा नमस्य देवानां बिभ्रदिन्द्र महीयते ॥ १६ ॥

[सूक्त १२९]

५८१४. एता अश्वा आ प्लवन्ते ॥ १ ॥
 ५८१५. प्रतीपं प्राति सुत्वनम् ॥ २ ॥
 ५८१६. तासामेका हरिक्रिका ॥ ३ ॥
 ५८१७. हरिक्रिके किमिच्छसि ॥ ४ ॥
 ५८१८. साधुं पुत्रं हिरण्ययम् ॥ ५ ॥
 ५८१९. क्राहतं परास्यः ॥ ६ ॥
 ५८२०. यत्रामूस्तिस्रः शिशपाः ॥ ७ ॥
 ५८२१. परित्रयः ॥ ८ ॥
 ५८२२. पृदाकवः ॥ ९ ॥
 ५८२३. शृङ्गं धमन्त आसते ॥ १० ॥
 ५८२४. अयन्महा तै अर्वाहः ॥ ११ ॥
 ५८२५. स इच्छकं सघाघते ॥ १२ ॥
 ५८२६. सघाघते गोमीद्या गोगतीरिति ॥ १३ ॥
 ५८२७. पुमां कुस्ते निमिच्छसि ॥ १४ ॥
 ५८२८. पल्पं बद्ध वयो इति ॥ १५ ॥
 ५८२९. बद्ध वो अघा इति ॥ १६ ॥
 ५८३०. अजागार केविका ॥ १७ ॥
 ५८३१. अश्वस्य वारो गोशपद्यके ॥ १८ ॥
 ५८३२. श्येनीपती सा ॥ १९ ॥
 ५८३३. अनामयोर्पजिह्विका ॥ २० ॥

[सूक्त १३०]

५८३४. को अर्य बहुलिमा इषूनि ॥ १ ॥
 ५८३५. को असिद्याः पर्यः ॥ २ ॥
 ५८३६. को अजुन्याः पर्यः ॥ ३ ॥
 ५८३७. कः काष्ण्याः पर्यः ॥ ४ ॥
 ५८३८. एतं पृच्छ कुहं पृच्छ ॥ ५ ॥
 ५८३९. कुहाकं पक्रकं पृच्छ ॥ ६ ॥
 ५८४०. यवानो यतिस्वभिः कुभिः ॥ ७ ॥
 ५८४१. अकुप्यन्तः कुपायकुः ॥ ८ ॥
 ५८४२. आर्मणको मर्णत्सकः ॥ ९ ॥
 ५८४३. देवं त्वप्रतिसूर्य ॥ १० ॥
 ५८४४. एनश्चिपङ्क्तिका हविः ॥ ११ ॥
 ५८४५. प्रदुदुदो मघाप्रति ॥ १२ ॥

५८४६. शृङ्ग उत्पन्न॥ १३॥
 ५८४७. मा त्वाभि सखा नो विदन्॥ १४॥
 ५८४८. वृशायाः पुत्रमा यन्ति॥ १५॥
 ५८४९. इरावेदुमय दत्त॥ १६॥
 ५८५०. अथो इयन्नियन्निति॥ १७॥
 ५८५१. अथो इयन्निति॥ १८॥
 ५८५२. अथो श्वा अस्थिरो भवन्॥ १९॥
 ५८५३. उयं यकांशलोकका॥ २०॥

[सूक्त १३१]

५८५४. आर्मिनो निति भङ्गते॥ १॥
 ५८५५. तस्य अनु निभञ्जनम्॥ २॥
 ५८५६. वरुणो याति वस्वभिः॥ ३॥
 ५८५७. शतं वा भारती शवः॥ ४॥
 ५८५८. शतमाश्वा हिरण्ययाः ।
 शतं रथ्या हिरण्ययाः ।
 शतं कुथा हिरण्ययाः ।
 शतं निष्का हिरण्ययाः॥ ५॥
 ५८५९. अहल कुश वर्तक॥ ६॥
 ५८६०. शफेन इव औहते॥ ७॥
 ५८६१. आय वनेनती जनी॥ ८॥
 ५८६२. वनिष्ठा नाव गृह्णन्ति॥ ९॥
 ५८६३. इदं मह्यं मदूरिति॥ १०॥
 ५८६४. ते वृक्षाः सह तिष्ठति॥ ११॥
 ५८६५. पार्क बलिः॥ १२॥
 ५८६६. शक बलिः॥
 ५८६७. अश्वत्थ खदिरो ध्रुवः॥ १४॥
 ५८६८. अरदुपरम॥ १५॥
 ५८६९. शयौ हत इव॥ १६॥
 ५८७०. व्याप पूरुषः॥ १७॥
 ५८७१. अदूहमित्यां पूषकम्॥ १८॥
 ५८७२. अत्यधुर्च परस्वतः॥ १९॥
 ५८७३. दौव हस्तिनो दृती॥ २०॥

[सूक्त १३२]

५८७४. आदलाबुकमेककम्॥ १॥
 ५८७५. अलाबुकं निखातकम्॥ २॥
 ५८७६. कर्करिको निखातकः॥ ३॥
 ५८७७. तद् वात् उन्मथायति॥ ४॥
 ५८७८. कुलायं कृणवादिति॥ ५॥
 ५८७९. उग्रं वनिषदाततम्॥ ६॥

५८८०. न वनिषुदनाततम् ॥७॥
 ५८८१. क एषा कर्करी लिखत् ॥८॥
 ५८८२. क एषां दुन्दुभिं हनत् ॥९॥
 ५८८३. यदीयं हनत् कथं हनत् ॥१०॥
 ५८८४. देवी हनत् कुहनत् ॥११॥
 ५८८५. पर्यागारं पुनः पुनः ॥१२॥
 ५८८६. त्रीण्युष्टस्य नामानि ॥१३॥
 ५८८७. हिरण्यं इत्येके अब्रवीत् ॥१४॥
 ५८८८. द्वौ वा ये शिशवः ॥१५॥
 ५८८९. नीलशिखण्डवाहनः ॥१६॥

[सूक्त १३३]

५८९०. विततौ किरणौ द्वौ तावा पिनष्टि पूरुषः ।
 न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥१॥
 ५८९१. मातुष्टे किरणौ द्वौ निवृत्तः पुरुषानृते ।
 न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥२॥
 ५८९२. निगृह्य कर्णकौ द्वौ निरायच्छसि मध्यमे ।
 न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥३॥
 ५८९३. उत्तानायै शयानायै तिष्ठन्ती वाव गूहसि ।
 न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥४॥
 ५८९४. श्लक्ष्णायां श्लक्ष्णकायां श्लक्ष्णमेवाव गूहसि ।
 न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥५॥
 ५८९५. अवश्लक्ष्णमिव भ्रंशदन्तलोममति ह्रदे ।
 न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥६॥

[सूक्त १३४]

५८९६. इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्-अरालागुदभर्त्सथ ॥१॥
 ५८९७. इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्-वत्साः पुरुषन्त आसते ॥२॥
 ५८९८. इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्-स्थालीपाको वि लीयते ॥३॥
 ५८९९. इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्-स वै पृथु लीयते ॥४॥
 ५९००. इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्-आष्टे लाहणि लीशाथी ॥५॥
 ५९०१. इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्-अक्षिल्ली पुच्छिलीयते ॥६॥

[सूक्त १३५]

५९०२. भुगित्यभिगतः शलित्यपक्रान्तः फलित्यभिष्ठितः ।
 दुन्दुभिमाहननाभ्यां जरितरोऽथामो दैव ॥१॥
 ५९०३. कोशबिले रजनि ग्रन्थेर्धानमुपानहि पादम् ।
 उत्तमां जनिमां जन्यानुत्तमां जनीन् वर्त्मन्यात् ॥२॥
 ५९०४. अलाबूनि पृषातकान्यश्चत्थपलाशम् ।
 पिपीलिकावटश्चसौ विद्युत्स्वार्पणशफो गोशफो जरितरोऽथामो दैव ॥३॥
 ५९०५. वीमे देवा अक्रंसताध्वर्यो क्षिप्रं प्रचरं ।
 सुसृत्यमिद् गवामस्यसि प्रखुदसि ॥४॥

५९०६. पत्नी यद्दृश्यते पत्नी यक्ष्यमाणा जरितरोऽथामो दैव ।
होता विष्टीमेन जरितरोऽथामो दैव ॥५॥
५९०७. आदित्या ह जरितरङ्गिरोभ्यो दक्षिणामनयन् ।
तां ह जरितः प्रत्यायंस्तामु ह जरितः प्रत्यायन् ॥६॥
५९०८. तां ह जरितर्नः प्रत्यगृभ्णंस्तामु ह जरितर्नः प्रत्यगृभ्णः ।
अहानेतरसं न वि चेतनानि यज्ञानेतरसं न पुरोगवामः ॥७॥
५९०९. उत श्वेत आशुपत्वा उतो पद्याभिर्यविष्ठः ।
उतेमाशु मानं पिपति ॥८॥
५९१०. आदित्या रुद्रा वसवस्त्वेनु त इदं राधुः प्रति गृभ्णीह्यङ्गिरः ।
इदं राधो विभु प्रभु इदं राधो बृहत् पृथु ॥९॥
५९११. देवा ददत्वासुरं तद् वो अस्तु सुचेतनम् ।
युष्मां अस्तु दिवैदिवे प्रत्येव गृभायत ॥१०॥
५९१२. त्वमिन्द्र शर्मरिणा हव्यं पारावतेभ्यः ।
विप्राय स्तुवते वसुवर्निं दुरश्रवसे वह ॥११॥
५९१३. त्वमिन्द्र कपोताय च्छिन्नपक्षाय वञ्चते ।
श्यामाकं पङ्कं पीलुं च वारस्मा अकृणोर्बहुः ॥१२॥
५९१४. अरुंगरो वावदीति त्रेधा बद्धो वरत्रया ।
इरामह प्रशंसत्यनिरामपं सेधति ॥१३॥

[सूक्त १३६]

५९१५. यदस्या अंहुभेद्याः कृधु स्थूलमुपातसत् ।
मुष्काविदस्या एजतो गोशुफे शकुलाविव
५९१६. यदा स्थूलेन पससाणौ मुष्का उपावधीत् ।
विष्वञ्चा वस्या वर्धतः सिकतास्वेव गर्दभौ ॥२॥
५९१७. यदल्पिकास्वल्पिका कर्कधुकेवषद्यते ।
वासन्तिकमिव तेजनं यन्त्यवाताय वित्पति ॥३॥
५९१८. यद् देवासौ ललामगुं प्रविष्टीमिनमाविषुः ।
सुकुला दैदिश्यते नारी सत्यस्याक्षिभुवो यथा ॥४॥
५९१९. महानग्न्यतृजद्वि मोक्रददस्थानासरन् ।
शक्तिकानना स्वचमशकं सक्तु पद्यम ॥५॥
५९२०. महानग्न्यु लूखलमतिक्रामन्त्यब्रवीत् ।
यथा तव वनस्पते निरघ्नन्ति तथैवति ॥
५९२१. महानग्न्युप ब्रूते भ्रष्टोऽथाप्यभूभुवः ।
यथैव तै वनस्पते पिप्पति तथैवति ॥७॥
५९२२. महानग्न्युप ब्रूते भ्रष्टोऽथाप्यभूभुवः ।
यथा वयो विदाह्यं स्वर्गं नमवदह्यते ॥८॥
५९२३. महानग्न्युप ब्रूते स्वसावेशितं पसः ।
इत्थं फलस्य वृक्षस्य शूर्पं शूर्पं भजेमहि ॥९॥
५९२४. महानग्री कृकवाकं शर्म्या परिधावति ।
अयं न विद्य यो मृगः शीष्णां हरति धार्णिकाम् ॥१०॥
५९२५. महानग्री महानग्रं धावन्तमनु धावति ।

- इमास्तदस्य गा रक्ष यभ मामद्भ्यौदनम् ॥ ११ ॥
 ५९२६. सुदैवस्त्वा महानग्नीर्बन्धाधते महतः साधु खोदनम् ।
 कुसं पीवरो नवत् ॥ १२ ॥
 ५९२७. वशा दुग्धामिमाद्गुरिं प्रसृजतोऽग्रतं परे ।
 महान् वै भद्रो यभ मामद्भ्यौदनम् ॥ १३ ॥
 ५९२८. विदैवस्त्वा महानग्नीर्विन्धाधते महतः साधु खोदनम् ।
 कुमारिका पिङ्गलिका कार्दु भस्मा कु धावति ॥ १४ ॥
 ५९२९. महान् वै भद्रो बिल्वो महान् भद्र उदुम्बरः ।
 महौ अभिक्त बाधते महतः साधु खोदनम् ॥ १५ ॥
 ५९३०. यः कुमारी पिङ्गलिका वसन्तं पीवरी लभेत् ।
 तैलकुण्डमिमाद्गुष्ठं रोदन्तं शुद्धमुद्धरेत्

[सूक्त १३७]

[ऋषि-१-३ ऋमशः शिरिम्बिठि, बुध, वामदेव, ४-६ ययाति, ७-११ तिरश्चीराङ्गिरस अथवा द्युतान, १२-१४ सुकक्ष। देवता-अलक्ष्मीनाशन, २ वैश्वदेवी अथवा ऋत्विवद्रस्तुति, ३ दधिक्रा, ४-६ सोम पवमान, ७-८, १०-१४ इन्द्र, ८ (चतुर्थ पाद) मरुद्गण, ९ इन्द्राबृहस्पती। छन्द- अनुष्टुप्, २ जगती, ७-११ त्रिष्टुप्, १२-१४ गायत्री।]

५९३१. यद्वा प्राचीरजगन्तोरौ मण्डूरधाणिकीः ।
 हुता इन्द्रस्य शत्रवः सर्वे बुद्बुदयाशवः ॥ १ ॥
 ५९३२. कर्पन्नरः कपृथमुद् दधातन चोदयत खुदत् वाजसातये ।
 निष्टिग्न्यः पुत्रमा च्यावयोतय इन्द्रं सुबाध इह सोमपीतये ॥ २ ॥
 ५९३३. दुधिक्राव्यौ अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ।
 सुरभि नो मुखा कर्त् प्र ण आर्युषि तारिषत् ॥ ३ ॥
 ५९३४. सुतासो मधुमत्तमाः सोमा इन्द्राय मन्दिनः ।
 पवित्रवन्तो अक्षरन् देवान् गच्छन्तु वो मदाः ॥ ४ ॥
 ५९३५. इन्द्रुरिन्द्राय पवत् इति देवासो अब्रुवन् ।
 वाचस्पतिर्मखस्यते विश्वस्येशान् ओजसा ॥ ५ ॥
 ५९३६. सहस्रधारः पवते समुद्रो वाचमीह्वयः ।
 सोमः पती रयीणां सखेन्द्रस्य दिवेदिवे ॥ ६ ॥
 ५९३७. अर्व द्रुप्सो अंशुमतीमतिष्ठदियानः कृष्णो दुशभिः सहस्रैः ।
 आवत् तमिन्द्रः शच्या धर्मन्तमप स्नेहितीर्नृमणा अधत्त ॥ ७ ॥
 ५९३८. द्रुप्सर्मपश्यं विषुणे चरन्तमुपह्वरे नद्यो अंशुमत्याः ।
 नभो न कृष्णमवतस्थिवांसुमिष्यामि वो वृषणो युध्यताजौ ॥ ८ ॥
 ५९३९. अर्ध द्रुप्सो अंशुमत्या उपस्थेऽधारयत् तन्वं तित्विषाणः ।
 विशो अदैवीरभ्यां चरन्तीर्बृहस्पतिना युजेन्द्रः ससाहे ॥ ९ ॥
 ५९४०. त्वं ह त्यत् सप्तभ्यो जायमानोऽशत्रुभ्यो अभवः शत्रुरिन्द्र ।
 गूलहे द्यावापृथिवी अन्वविन्दो विभुमभ्यो भुवनेभ्यो रणं धाः ॥ १० ॥
 ५९४१. त्वं ह त्यदप्रतिमानमोजो वज्रेण वज्रिन् धृषितो जघन्थ ।
 त्वं शुष्णस्यावातिरो वधत्रैस्त्वं गा इन्द्रु शच्येदविन्दः ॥ ११ ॥
 ५९४२. तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे ।
 स वर्षा वृषभो भुवत् ॥ १२ ॥
 ५९४३. इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मदै हितः ।

द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ॥ १३ ॥
 ५९४४. गिरा वज्रो न संभृतः सर्बलो अनपच्युतः ।
 ववक्ष ऋष्वो अस्तृतः ॥ १४ ॥

[सूक्त १३८]

[ऋषि- वत्स । देवता- इन्द्र । छन्द- गायत्री ।]

५९४५. मुहाँ इन्द्रो य ओर्जसा पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव ।
 स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे ॥ १ ॥
 ५९४६. प्रजामृतस्य पिप्रतुः प्र यद् भरन्त वह्नयः ।
 विप्रा ऋतस्य वाहसा ॥ २ ॥
 ५९४७. कण्वा इन्द्रं यदक्रतु स्तोमैर्यज्ञस्य साधनम् ।
 जामि ब्रुवत आयुधम् ॥ ३ ॥

[सूक्त १३९]

[ऋषि- शशकर्ण । देवता- अश्विनीकुमार । छन्द- बृहती, २-३ गायत्री, ककुप् उष्णिक ।]

५९४८. आ नूनमश्विना युवं वत्सस्य गन्तमवसे ।
 प्रास्मै यच्छतमवृकं पृथु च्छदिर्युतं या अरातयः ॥ १ ॥
 ५९४९. यदन्तरिक्षे यद् दिवि यत् पञ्च मानुषाँ अनु ।
 नृम्णं तद् धत्तमश्विना ॥ २ ॥
 ५९५०. ये वां दंसाँस्यश्विना विप्रासः परिमामृशुः ।
 एवेत् काण्वस्य बोधतम् ॥ ३ ॥
 ५९५१. अयं वाँ घृमोँ अश्विना स्तोमैन् परिषिच्यते ।
 अयं सोमो मधुमान् वाजिनीवसू येन वृत्रं चिकेतथः ॥ ४ ॥
 ५९५२. यदप्सु यद् वनस्पतौ यदोषधीषु पुरुदंससा कृतम् ।
 तेन माविष्टमश्विना ॥ ५ ॥

[सूक्त १४०]

[ऋषि- शशकर्ण । देवता- अश्विनीकुमार । छन्द- बृहती, २-४ अनुष्टुप्, ५ त्रिष्टुप् ।]

५९५३. यन्नासत्या भुरण्यथो यद् वाँ देव भिषुज्यथः ।
 अयं वाँ वत्सो मतिभिर्न विन्धते हविष्मन्तं हि गच्छथः ॥ १ ॥
 ५९५४. आ नूनमश्विनोऋषि स्तोमं चिकेत वामया ।
 आ सोमं मधुमत्तमं घृमं सिञ्चादथर्वणि ॥ २ ॥
 ५९५५. आ नूनं रघुवर्तनिं रथं तिष्ठाथो अश्विना ।
 आ वाँ स्तोमाँ इमे मम् नभो न चुच्यवीरत ॥ ३ ॥
 ५९५६. यदुद्य वाँ नासत्योक्थैराचुच्युवीमहि ।
 यद् वाँ वाणीभिरश्विनेवेत् काण्वस्य बोधतम् ॥ ४ ॥
 ५९५७. यद् वाँ कक्षीवाँ उत यद् व्यश्च ऋषिर्यद् वाँ दीर्घतमा जुहाव ।
 पृथी यद् वाँ वैन्यः सार्दनेष्वेवेदतो अश्विना चेतयेथाम् ॥ ५ ॥

[सूक्त १४१]

[ऋषि- शशकर्ण । देवता- अश्विनीकुमार । छन्द- विराट् अनुष्टुप्, रजगती, ३ अनुष्टुप्, ४-५ बृहती ।]

५९५८. यातं छदिष्वा उत नः परस्या भूतं जगत्पा उत नस्तनूपा ।

- वर्तिस्तोकाय तनयाय यातम् ॥ १ ॥
 ५९५९. यदिन्द्रेण सरथं याथो अश्विना यद् वा वायुना भवथः समोकसा ।
 यदादित्येभिर्ऋभुभिः सजोषसा यद् वा विष्णोर्विक्रमणेषु तिष्ठथः ॥ २ ॥
 ५९६०. यद्वाश्विनावहं हुवेयं वाजसातये ।
 यत् पृत्सु तुर्वणे सहस्तच्छ्रेष्ठमश्विनोरवः ॥ ३ ॥
 ५९६१. आ नूनं यात्मश्विनेमा हव्यानि वां हिता ।
 इमे सोमासो अधि तुर्वशे यदाविमे कण्वेषु वामथं ॥ ४ ॥
 ५९६२. यन्नासत्या पराके अर्वाके अस्ति भेषजम् ।
 तेन नूनं विमदायं प्रचेतसा छर्दिर्वत्सायं यच्छतम् ॥ ५ ॥

[सूक्त १४२]

[ऋषि-शशकर्ण । देवता- अश्विनीकुमार । छन्द- अनुष्टुप्, ५-६ गायत्री ।]

५९६३. अभुत्स्यु प्र देव्या साकं वाचाहमश्विनोः ।
 व्यावर्देव्या मतिं वि रतिं मत्यैभ्यः ॥ १ ॥
 ५९६४. प्र बौधयोषो अश्विना प्र देवि सूनते महि ।
 प्र यज्ञहोतरानुषक् प्र मदायं श्रवो बृहत् ॥ २ ॥
 ५९६५. यदुषो यासि भानुना सं सूर्येण रोचसे ।
 आ हायमश्विनो रथो वर्तिर्याति नृपाय्यम् ॥ ३ ॥
 ५९६६. यदापीतासो अंशवो गावो न दुह ऊर्धभिः ।
 यद्वा वाणीरनूषत् प्र देवयन्तो अश्विना ।
 ५९६७. प्र द्युम्नाय प्र शर्वसे प्र नृषाहाय शर्मणे ।
 प्र दक्षाय प्रचेतसा ॥ ५ ॥
 ५९६८. यन्नूनं धीभिरश्विना पितुर्योना निषीदथः ।
 यद्वा सुम्नेभिरुक्थ्या ॥ ६ ॥

[सूक्त १४३]

[ऋषि-पुरुमीढ और अजमीढ, ८ (पूर्वाद्ध) वामदेव, ८-९ मेध्यातिथि मेधातिथी । देवता-अश्विनीकुमार । छन्द- त्रिष्टुप् ।]

५९६९. तं वां रथं वयमद्या हुवेम पृथुज्यमश्विना संगतिं गोः ।
 यः सूर्यां वहति वन्धुरायुर्गिर्वाहसं पुरुतमं वसूयुम् ॥ १ ॥
 ५९७०. युवं श्रियमश्विना देवता तां दिवो नपाता वनथः शचीभिः ।
 युवोर्वपुरभि पृक्षः सचन्ते वहन्ति यत् ककुहासो रथे वाम् ॥ २ ॥
 ५९७१. को वामद्या करते रातहव्य ऊतये वा सुतपेयाय वाकैः ।
 ऋतस्य वा वनुषे पूर्व्याय नमो येमानो अश्विना ववर्तत् ॥ ३ ॥
 ५९७२. हिरण्ययेन पुरुभू रथेनेमं यज्ञं नासत्योप यातम् ।
 पिबाथ इन्मधुनः सोम्यस्य दधथो रत्नं विधते जनाय ॥ ४ ॥
 ५९७३. आ नो यातं दिवो अच्छा पृथिव्या हिरण्ययेन सुवृता रथेन ।
 मा वामन्ते नि यमन् देवयन्तः सं यद् ददे नाभिः पूर्व्या वाम् ॥ ५ ॥
 ५९७४. नू नो रथिं पुरुवीरं बृहन्तं दस्त्रा मिमाथामुभयैष्वस्मे ।
 नरो यद् वामश्विना स्तोममावन्तसुधस्तुतिमाजमील्हासौ अगमन् ॥ ६ ॥
 ५९७५. इहेह यद् वां समना पपृक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरत्ना ।
 ऊरुष्यतं जरितारं युवं ह श्रितः कामो नासत्या युवद्रिक् ॥ ७ ॥

५९७६. मधुमतीरोषधीर्घाव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षम्।
क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान्नो अस्त्वरिष्यन्तो अन्वेनं चरेम॥८॥

५९७७. पुनाय्यं तदश्विना कृतं वां वृषभो दिवो रजसः पृथिव्याः।
सहस्रं शंसा उत ये गविष्टौ सर्वा इत् तां उप याता पिबध्वै॥९॥

॥इति विशं काण्डं समाप्तम्॥

॥इति अथर्ववेदसंहिता समाप्ता॥